

Проект
вноситься народними депутатами України
Стефанчуком Р.О. та іншими

ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ **(Кодекс права приватного)**

Усвідомлюючи понад тисячолітню історію державотворення і розвитку української правничої культури,

підтверджуючи, що найвища мета, засадничі цінності приватного (цивільного) права (далі – приватне право) – служити вільному розвитку особистості, забезпечувати повагу до людської гідності, автономію волі та неприпустимість втручання у приватне життя,

визнаючи, що особисті права становлять підвалини приватного права, а їхні прояви є еманациєю гідності та автономії людини,

установлюючи непорушність права приватної власності як засаду економічної свободи та особистої незалежності, а також утверджуючи свободу договору і свободу підприємництва,

визначаючи метою цього Кодексу сприяння інтеграції України до Європейського Союзу, модернізацію національного законодавства та розвиток приватного права відповідно до викликів майбутнього,

Верховна Рада України оновлює цей Кодекс відповідно до загальних принципів права, Конституції України, міжнародних договорів України у сфері людських прав та для забезпечення їх розвитку встановлює засади і приписи, що визначають права і обов'язки суб'єктів приватних (цивільних) відносин (далі – приватні відносини).

Система засад і приписів, встановлених цим Кодексом, становить основу приватного права, що його застосовують в Україні.

КНИГА ПЕРША **ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА**

Розділ I. ОСНОВНІ ПРИПИСИ

Глава 1. Джерела та засади приватного права

Стаття 1. Сфера дії цього Кодексу та інших джерел приватного права

1. Цей Кодекс та інші джерела приватного права застосовують до приватних відносин.

2. Відносини є приватними, якщо їхній публічний характер не визначений законом або не впливає з суті відносин.

3. Цей Кодекс та інші джерела приватного права не застосовують до майнових відносин публічного характеру, якщо іншого не визначено законом.

Стаття 2. Суб'єкти приватних відносин

1. Суб'єктами приватних відносин є фізичні особи та юридичні особи (далі разом – особи).

2. Статус суб'єкта приватних відносин поширюють на державу Україна, Автономну Республіку Крим, територіальну громаду, іноземну державу, інших суб'єктів публічного права у разі їхньої участі у приватних відносинах.

Стаття 3. Засади приватного права

1. Приватні відносини ґрунтовано на засадах приватного права.

2. Засадами приватного права є:

- 1) юридична рівність суб'єктів приватних відносин;
- 2) приватна автономія;
- 3) диспозитивність;
- 4) справедливість;
- 5) добросовісність (*bona fides*);
- 6) розумність;
- 7) неприпустимість свавільного втручання у сферу приватного життя людини;
- 8) заборона протиправного позбавлення права власності;
- 9) свобода договору або іншого правочину;
- 10) свобода підприємницької діяльності, що не заборонена законом;
- 11) недопущення отримання переваг зі своєї протиправної та/або недобросовісної поведінки, заборона зловживання правом;
- 12) судовий захист цивільного права та/або правомірного інтересу.

3. Перелік засад, визначений частиною другою цієї статті, не є вичерпним.

Стаття 4. Акти цивільного законодавства України

1. Основу цивільного законодавства України становить Конституція України.

2. Головним актом цивільного законодавства України є цей Кодекс.

Актом цивільного законодавства є також інший закон України, що містить норми права, які регулюють та/або охороняють приватні відносини.

Якщо суб'єкт права законодавчої ініціативи подав до Верховної Ради України проект закону, що регулює приватні відносини інакше, ніж цей Кодекс, він зобов'язаний одночасно подати проект закону про внесення змін до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного). Подані законопроекти Верховна Рада України розглядає одночасно.

Зміни до цього Кодексу можуть бути внесені лише законом про внесення змін до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного).

3. До приватних відносин можуть бути застосовними інші нормативно-правові акти у випадках, визначених Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 5. Дія актів цивільного законодавства, усунення і подолання юридичних прогалин та юридичних колізій

1. Дію актів цивільного законодавства в часі, просторі та за колом суб'єктів визначає Закон України "Про правотворчу діяльність".

2. Юридичні прогалини та юридичні колізії усувають та долають на підставах та порядком, що визначені Законом України "Про правотворчу діяльність".

Стаття 6. Доброзвичайність (boni mores)

1. Приватні відносини регулюють з урахуванням доброзвичайності.

Доброзвичайність – це сукупність моральних норм та принципів, стандартів етичної поведінки та загально визнаних уявлень про належну поведінку, усталених у суспільстві.

2. У разі якщо суспільні відносини суперечать доброзвичайності, настають юридичні наслідки, визначені цим Кодексом та/або іншим законом, або договором.

Стаття 7. Договір як джерело приватного права

1. Приватні відносини може регулювати договір.

2. Сторони мають право укласти договір, що не визначений актом цивільного законодавства, але відповідає засадам приватного права.

3. Сторони мають право врегулювати в договорі, визначеному актом цивільного законодавства, свої відносини, які не врегульовані таким актом.

4. Сторони можуть відступити в договорі від приписів актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд.

Сторони не можуть відступити в договорі від приписів актів цивільного законодавства, якщо такі акти не містять приписів, що визначають можливість такого відступлення, а також якщо обов'язковість для сторін приписів актів

цивільного законодавства впливає з їхнього змісту або із суті відносин між сторонами.

5. Приписи цієї статті поширюють і на односторонні правочини.

Стаття 8. Звичай як джерело приватного права

1. Приватні відносини може регулювати звичай, зокрема звичай ділового обороту, національний звичай, звичай національної меншини (спільноти) або корінного народу.

Звичай – це правило поведінки, яке не визначено актом цивільного законодавства, але є усталеним у певній сфері приватних відносин.

Звичай може бути зафіксований у відповідному документі.

2. Звичай, що суперечить договору або акту цивільного законодавства, у приватних відносинах не застосовують.

Стаття 9. Локальний акт юридичної особи як джерело приватного права

1. Приватні відносини може регулювати локальний акт юридичної особи, зокрема статут, положення, рішення вищого органу управління юридичної особи.

Стаття 10. Міжнародний договір як джерело приватного права

1. Приватні відносини може регулювати міжнародний договір.

2. Якщо міжнародний договір, згоду на обов'язковість якого надала Верховна Рада України, містить інші приписи, ніж встановлені цим Кодексом та/або іншим законом, застосовують приписи міжнародного договору.

3. Якщо міжурядовий міжнародний договір містить інші приписи, ніж встановлені нормативно-правовим актом Кабінету Міністрів України, застосовують приписи міжурядового міжнародного договору.

4. Якщо міжвідомчий міжнародний договір містить інші приписи, ніж встановлені нормативно-правовим актом центрального органу виконавчої влади, що уклав такий договір, застосовують приписи міжвідомчого міжнародного договору.

Глава 2. Динаміка цивільних прав і обов'язків

Стаття 11. Виникнення, зміна, зупинення, поновлення, припинення цивільних прав і обов'язків

1. Цивільні права і обов'язки можуть виникати, їх може бути змінено, зупинено, поновлено, припинено на підставі юридичних фактів, з якими цей Кодекс та/або інше джерело приватного права пов'язує відповідні юридичні наслідки.

2. Підставою виникнення, зміни, зупинення, поновлення, припинення цивільних прав і обов'язків є:

- 1) договір або інший правочин;
- 2) створення особистих та/або майнових благ;
- 3) завдання майнової та/або моральної шкоди;
- 4) безпідставне збагачення;
- 5) рятування життя, здоров'я, майна;
- 6) створення загрози життю, здоров'ю, майну;
- 7) інші підстави, визначені законом та/або договором.

3. Цивільні права і обов'язки можуть виникати, їх може бути змінено, зупинено, поновлено, припинено на підставі приписів акта цивільного законодавства.

4. У випадках, визначених законом та/або договором, цивільні права і обов'язки можуть виникати, їх може бути змінено, зупинено, поновлено, припинено на підставі звичаю.

5. У випадках, визначених актом цивільного законодавства, цивільні права і обов'язки можуть виникати, їх може бути змінено, зупинено, поновлено, припинено на підставі приписів акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування.

6. У випадках, визначених актом цивільного законодавства, цивільні права і обов'язки можуть виникати, їх може бути змінено, зупинено, поновлено, припинено на підставі рішення суду.

7. У випадках, визначених законом та/або договором, цивільні права і обов'язки можуть виникати, їх може бути змінено, зупинено, поновлено, припинено на підставі рішення вищого органу управління юридичної особи.

8. У випадках, визначених актом цивільного законодавства та/або договором, підставою виникнення, зміни, зупинення, поновлення, припинення цивільних прав і обов'язків може бути настання або ненастання певної події.

Стаття 12. Здійснення цивільних прав

1. Особа здійснює свої цивільні права вільно, на власний розсуд.
2. Нездійснення особою своїх цивільних прав не є підставою для їх зміни, зупинення, припинення, крім випадків, визначених законом.
3. Якщо законом визначені юридичні наслідки недобросовісного здійснення особою своїх цивільних прав, вважається, що дії або бездіяльність (далі разом – поведінка) особи є добросовісними, якщо іншого не встановив суд.

Стаття 13. Відмова від цивільного права

1. Особа може відмовитися від свого цивільного права.

2. Відмова від особистого права неможлива.

3. Якщо законом визначений особливий порядок відмови від цивільного права, зокрема права на нерухомі речі, транспортні засоби, тварини, інші об'єкти, визначені законом, така відмова можлива лише у спосіб та порядком, що визначені актом цивільного законодавства.

Стаття 14. Межі здійснення цивільних прав

1. Особа здійснює свої цивільні права відповідно до засад приватного права в межах, наданих їй договором та/або іншим джерелом приватного права.

2. Особа має здійснювати свої цивільні права добросовісно та у спосіб, що не суперечить її попереднім заявам або поведінці (*venire contra factum proprium*).

3. Поведінка особи, що завдає шкоди іншій особі, національній безпеці, довкіллю та/або культурній спадщині, а також спрямована на зловживання правом у будь-якій формі, є недопустимою.

4. У разі недодержання особою вимог частин другої і третьої цієї статті при здійсненні своїх цивільних прав суд може зобов'язати її припинити недобросовісну поведінку, заборонити зловживання цивільними правами або застосувати інші заходи, визначені законом.

Стаття 15. Виконання цивільних обов'язків

1. Цивільні обов'язки виконують у межах, визначених договором та/або законом, відповідно до засад приватного права.

2. Особу не можна примусити до поведінки, яка не є виконанням її цивільного обов'язку.

3. Особу може бути звільнено від цивільного обов'язку або від його виконання у випадках, визначених договором та/або законом.

Глава 3. Захист цивільних прав та правомірних інтересів

Стаття 16. Право на захист цивільних прав та правомірних інтересів

1. Кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання, оспорування та/або загрози порушення.

2. Кожна особа має право на захист свого правомірного інтересу, що не суперечить засадам приватного права.

3. Кожна особа має право використовувати засоби протидії, що не заборонені цим Кодексом та не суперечать доброзвичайності, у разі виникнення реальної загрози порушення свого цивільного права та/або правомірного інтересу.

Стаття 17. Захист цивільних прав та правомірних інтересів судом

1. Кожна особа має право звернутися для захисту свого цивільного права та/або правомірного інтересу до суду.

2. Суд застосовує такі способи захисту цивільних прав та/або правомірних інтересів:

- 1) визнання права;
- 2) визнання правочину недійсним;
- 3) припинення поведінки, що порушує право, створює загрозу його порушення або спрямованої на зловживання правом;
- 4) відновлення становища, що існувало до порушення;
- 5) примусове виконання цивільного обов'язку в натурі;
- 6) встановлення правовідносин;
- 7) зміна правовідносин;
- 8) припинення правовідносин;
- 9) відшкодування майнової шкоди;
- 10) компенсація моральної шкоди;
- 11) визнання протиправними та нечинними рішень, дій або бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, посадових та службових осіб зазначених органів.

Перелік способів захисту цивільних прав та/або правомірних інтересів, визначений цією частиною статті, не є вичерпним. Суд може захистити цивільне право та/або правомірний інтерес в інший спосіб, визначений договором або законом. Якщо спосіб, визначений договором або законом, не є дієвим у відновленні порушеного, невизнаного, оспорюваного цивільного права та/або правомірного інтересу, суд може захистити цивільне право та/або правомірний інтерес в інший спосіб, ніж визначений договором або законом.

3. На підставі звернення особи з вимогою суд захищає її цивільне право та/або правомірний інтерес, застосовуючи спосіб захисту, визначений частиною другою цієї статті, з урахуванням суті відносин, змісту порушеного, невизнаного, оспорюваного цивільного права та/або правомірного інтересу, характеру його порушення, невизнання, оспорювання, а також наслідків, яких зазнала або може зазнати особа.

4. Відмова в розгляді судом справи з мотивів наявності прогалин у законодавстві, що регулює спірні відносини, його неповноти, незрозумілості або суперечливості заборонена.

5. Суд може відмовити особі в захисті її цивільного права та/або правомірного інтересу в разі порушення нею вимог частин другої і третьої статті 14 цього Кодексу.

Стаття 18. Захист цивільних прав та правомірних інтересів третейським судом, міжнародним комерційним арбітражем, іншими уповноваженими особами (інституціями)

1. Особа у процесі розв'язання приватного спору може звернутися для захисту свого цивільного права та/або правомірного інтересу до третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, іншої уповноваженої особи (інституції) у випадках та порядку, що визначені законом.

Стаття 19. Захист цивільних прав та правомірних інтересів Президентом України, органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування

1. Президент України захищає цивільні права та правомірні інтереси у межах повноважень, визначених Конституцією України.

2. У випадках, визначених Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом, особа має право звернутися для захисту цивільного права та/або правомірного інтересу до органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування.

3. Орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування захищає цивільні права та правомірні інтереси у межах, на підставах та у спосіб, що визначені Конституцією України та/або законом.

Рішення органу, визначеного абзацом першим цієї частини, щодо захисту цивільних прав та/або правомірних інтересів не є перешкодою для звернення особи до суду для їх захисту.

Стаття 20. Захист цивільних прав та правомірних інтересів нотаріусом

1. Нотаріус захищає цивільні права та правомірні інтереси особи у спосіб вчинення виконавчого напису на борговому документі у випадках та порядку, що визначені законом, опротестування векселя, складання морського протесту та вчинення інших нотаріальних дій, визначених законом.

Стаття 21. Захист цивільних прав та правомірних інтересів медіатором

1. Медіатор захищає цивільні права та правомірні інтереси особи у спосіб проведення медіації як позасудової процедури врегулювання цивільного конфлікту (спору) у випадках та порядку, що визначені законом та/або договором.

Стаття 22. Самозахист цивільних прав та правомірних інтересів

1. Особа має право на самозахист свого цивільного права та/або правомірного інтересу, а також цивільного права та/або правомірного інтересу іншої особи від порушень і протиправних посягань.

2. Способи самозахисту мають відповідати змісту порушеного цивільного права та/або правомірного інтересу, характеру дій, якими їх порушено, а також наслідкам, яких зазнала або може зазнати особа.

Особа вільна у виборі способу самозахисту з дотриманням приписів статті 16 цього Кодексу.

Стаття 23. Здійснення права на захист

1. Особа здійснює право на захист вільно, на власний розсуд.

2. Нездійснення особою права на захист не є підставою для припинення порушеного, невизнаного, оспорюваного цивільного права та/або правомірного інтересу, крім випадків, визначених законом.

Стаття 24. Визнання протиправним і нечинним правового акта індивідуальної дії, нормативно-правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування

1. Суд визнає протиправним і нечинним правовий акт індивідуальної дії, що його видав орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства та порушує цивільні права та/або правомірні інтереси.

2. Суд визнає протиправним і нечинним нормативно-правовий акт органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства та порушує цивільні права та/або правомірні інтереси.

3. У разі визнання протиправним і нечинним правового акта індивідуальної дії або нормативно-правового акта особа, цивільні права та/або правомірні інтереси якої порушено, має право вимагати оприлюднення в медіа відповідного рішення суду.

Стаття 25. Відшкодування майнової шкоди

1. Особа, якій завдано збитків унаслідок порушення її цивільного права та/або правомірного інтересу, має право на їх відшкодування.

2. Збитками є:

1) майнові втрати, що їх зазнала особа, зокрема у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа здійснила або має здійснити для відновлення свого порушеного цивільного права та/або правомірного інтересу (реальні збитки);

2) доходи, що їх особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її цивільне право та/або правомірний інтерес не було порушено (упущена вигода);

3) витрати, які особа здійснила з метою запобігання виникненню загрози завдання їй майнової шкоди (превентивні витрати).

3. Майнову шкоду відшкодовують у повному обсязі, якщо договором або законом не визначено відшкодування у меншому або більшому розмірі.

Якщо розмір збитків, визначений договором, надміру перевищує їхній фактичний розмір, суд може зменшити відшкодування до розумного розміру.

Превентивні витрати підлягають відшкодуванню, за умови що сума таких витрат не перевищує розумного розміру.

Якщо особа одержала дохід внаслідок порушення цивільного права та/або правомірного інтересу, розмір упущеної вигоди, що має бути відшкодована особі, цивільне право та/або правомірний інтерес якої порушено, не може бути меншим за розмір доходу, одержаного особою, яка порушила цивільне право та/або правомірний інтерес.

4. На вимогу особи, якій завдано шкоди, та з урахуванням обставин справи майнова шкода може бути відшкодована в інший спосіб. Зокрема шкода, завдана майну, може бути відшкодована в натурі (передання речі того самого виду і тієї самої якості, пошкодження пошкодженої речі тощо), якщо іншого не визначено законом.

Стаття 26. Компенсація моральної шкоди

1. Особа має право на компенсацію моральної шкоди, завданої внаслідок порушення, невизнання, оспорювання її цивільних прав та/або правомірних інтересів.

2. Моральна шкода полягає, зокрема, у завданні:

1) фізичного болю та страждань, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;

2) душевних страждань, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою стосовно неї, членів її сім'ї або близьких родичів;

3) душевних страждань, яких фізична особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням її майна;

4) приниження честі і гідності фізичної особи, репутації фізичної або юридичної особи.

3. Якщо іншого не визначено законом, моральну шкоду компенсують грошовими коштами, іншим майном або в інший спосіб.

Розмір грошової компенсації моральної шкоди визначає суд залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних і душевних страждань, погіршення спроможностей потерпілого або позбавлення його можливості їх

реалізації, рівня втрати працездатності, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для компенсації, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення. Суд, визначаючи розмір грошової компенсації моральної шкоди, також дотримується принципів справедливості та розумності.

4. Моральну шкоду компенсують безвідносно до майнової шкоди, при цьому розмір компенсації моральної шкоди не пов'язаний з розміром відшкодування майнової шкоди.

5. Моральну шкоду компенсують одноразово, якщо іншого не визначено договором та/або законом.

Розділ II. СУБ'ЄКТИ

Підрозділ 1. ФІЗИЧНА ОСОБА

Глава 4. Загальні приписи про фізичну особу

Стаття 27. Поняття фізичної особи

1. Людину як суб'єкта приватних відносин вважають фізичною особою.
2. Особливості юридичного статусу фізичної особи, здійснення нею цивільних прав і виконання цивільних обов'язків визначають Конституція України, цей Кодекс, інший закон, договір або інший правочин.

Стаття 28. Дитина

1. Юридичний статус дитини має фізична особа від народження до досягнення вісімнадцятирічного віку (повноліття) безвідносно до набуття нею або надання їй повної цивільної дієздатності.
2. У відносинах з батьками повнолітні дочка, син зберігають юридичний статус дитини безвідносно до досягнення ними повноліття.
3. Малолітньою вважають дитину від народження до досягнення чотирнадцятирічного віку.
4. Неповнолітньою вважають дитину віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.
5. Особливості юридичного статусу дитини, здійснення нею цивільних прав і виконання цивільних обов'язків визначає цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 29. Споживач

1. Юридичний статус споживача має фізична особа, яка діє з метою задоволення своїх побутових чи інших особистих потреб, не пов'язаних з

підприємницькою діяльністю, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника.

2. Особливості юридичного статусу споживача, здійснення ним цивільних прав і виконання цивільних обов'язків визначає цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 30. Професіонал

1. Юридичний статус професіонала має фізична особа, яка у відносинах зі споживачем діє в цілях своєї підприємницької або незалежної професійної діяльності.

Юридичний статус професіонала має також юридична особа, яка у відносинах зі споживачем діє в цілях своєї підприємницької чи непідприємницької діяльності.

2. Особливості юридичного статусу професіонала, здійснення ним цивільних прав і виконання цивільних обов'язків визначає цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 31. Цивільна правоздатність фізичної особи

1. Цивільна правоздатність фізичної особи – це її здатність здійснювати цивільні права і виконувати цивільні обов'язки.

Цивільну правоздатність мають усі фізичні особи.

2. Цивільна правоздатність фізичної особи виникає в момент її народження живою, що встановлено відповідно до критеріїв, визначених законодавством.

У випадках, визначених законом, охороняють інтереси зачатої, але ще не народженої дитини.

3. У випадках, визначених законом, цивільна правоздатність може бути пов'язана з досягненням фізичною особою відповідного віку, встановленням юридичного факту, набуттям нею юридичного стану, юридичного статусу.

4. Цивільна правоздатність фізичної особи є припиненою в момент її смерті, що встановлено відповідно до критеріїв, визначених законодавством.

Стаття 32. Обсяг цивільної правоздатності фізичної особи

1. Усі фізичні особи є рівними у здатності здійснювати цивільні права і виконувати цивільні обов'язки.

2. Фізична особа має всі особисті права, визначені Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Фізична особа здатна мати всі майнові права, визначені Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

4. Фізична особа здатна мати інші цивільні права, не визначені Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом, якщо вони не суперечать закону та доброзвичайності.

5. Фізична особа здатна мати обов'язки як суб'єкт приватних відносин.

Стаття 33. Неприпустимість обмежування цивільної правоздатності фізичної особи

1. Цивільну правоздатність фізичної особи не може бути обмежено.

2. Правочин, що обмежує цивільну правоздатність фізичної особи, є нікчемним.

3. Правовий акт Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їхньої посадової та/або службової особи не може обмежувати цивільну правоздатність фізичної особи.

Не є обмежуванням цивільної правоздатності визначені законом випадки позбавлення фізичної особи окремих цивільних прав або обмежування їх здійснення, якщо такі заходи визначені Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 34. Ім'я фізичної особи

1. Фізична особа набуває прав і обов'язків та здійснює їх під своїм ім'ям.

Ім'я фізичної особи, яка є громадянином України, має складниками прізвище, власне ім'я та по батькові, якщо іншого не впливає із закону або звичаю національної меншини (спільноти), корінного народу, до якого належить така фізична особа.

Фізична особа може взяти подвійне прізвище, подвійне власне ім'я та/або подвійне по батькові. Таку можливість реалізують з дотриманням вимог закону та з урахуванням звичаю національної меншини (спільноти), корінного народу, до якого належить фізична особа.

2. Здійснюючи окремі цивільні права, фізична особа відповідно до закону може використовувати псевдонім (вигадане ім'я, професійне, творче ім'я, військове псевдо, спеціальний літерний та/або цифровий код тощо), ініціали (скорочене позначення прізвища та/або власного імені, та/або по батькові) або діяти без зазначення імені.

3. Порядок надання фізичній особі власного імені, прізвища, по батькові, а також підстави і порядок їх зміни та використання встановлює закон.

Стаття 35. Осідок (місце проживання) фізичної особи

1. Осідком (місцем проживання або перебування) фізичної особи є житло, у якому вона проживає постійно або тимчасово, або спеціалізована

соціальна установа, заклад соціального обслуговування, соціального захисту, військова частина, інша установа чи заклад у випадках, визначених законом.

2. Дитина, яка досягла чотирнадцятирічного віку, вільно обирає собі осідок (місце проживання), крім обмежень, визначених законом.

3. Осідком (місцем проживання) дитини віком від десяти до чотирнадцяти років є осідок (місце проживання) її батьків (усиновлювачів) (далі – батьки) або одного з батьків, з яким вона проживає, або опікуна, або осідок (місцезнаходження) закладу освіти, закладу охорони здоров'я тощо, в якому вона проживає, якщо іншого осідка (місця проживання) не визначено за згодою між дитиною і батьками або опікуном, або особою, органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування, що виконує стосовно дитини функції опікуна.

4. Осідком (місцем проживання) дитини, яка не досягла десятирічного віку, є осідок (місце проживання) її батьків або одного з батьків, з яким вона проживає, або опікуна, або осідок (місцезнаходження) закладу освіти, закладу охорони здоров'я, в якому вона проживає.

5. Осідком (місцем проживання) недієздатної особи є осідок (місце проживання) її опікуна або осідок (місцезнаходження) особи, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, що виконує стосовно такої особи функції опікуна.

6. Фізична особа може мати кілька осідків (місць проживання).

Стаття 36. Цивільна дієздатність фізичної особи

1. Цивільна дієздатність фізичної особи – це її здатність своєю поведінкою набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також створювати для себе цивільні обов'язки і самостійно їх виконувати та нести відповідальність за невиконання.

Цивільну дієздатність має фізична особа, яка усвідомлює значення своєї поведінки та може керувати нею.

2. Обсяг цивільної дієздатності фізичної особи, визначений цим Кодексом, може бути обмежений лише у випадках та порядку, що визначені законом.

3. Фізична особа може бути визнана недієздатною лише у випадках та порядку, що визначені законом.

Стаття 37. Часткова цивільна дієздатність малолітньої дитини

1. Малолітня дитина має право:

1) самостійно здійснювати особисті права, зокрема право на ім'я, на честь і гідність, на особистий простір (приватність), на висловлення власної

думки з питань щодо свого життя, на результати своєї інтелектуальної, творчої, діяльності, на участь у дитячих громадських організаціях;

2) на самозахист своїх цивільних прав та/або правомірних інтересів;

3) звертатися до органів опіки і піклування, органів правопорядку, суду, інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових та/або службових осіб за захистом своїх цивільних прав та/або правомірних інтересів, зокрема порушених батьками;

4) самостійно вчиняти дрібні побутові правочини.

Дрібний побутовий правочин – це правочин, який задовольняє звичайні побутові потреби малолітньої дитини, відповідає її віку, рівню фізичного, емоційного і соціального розвитку, а його предмет має невелику вартість.

2. Малолітня дитина, яка досягла шестирічного віку, може самостійно здійснювати платіжні операції з використанням емітованих на її ім'я електронних платіжних засобів для вчинення дрібного побутового правочину.

3. Малолітня дитина не несе відповідальності за завдану нею шкоду.

Стаття 38. Неповна цивільна дієздатність неповнолітньої дитини

1. Крім правочинів, визначених статтею 37 цього Кодексу, неповнолітня дитина має право:

1) самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або іншими доходами;

2) самостійно розпоряджатися майновими правами інтелектуальної власності на результати своєї інтелектуальної, творчої, діяльності;

3) бути учасником (засновником) юридичних осіб, якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи;

4) самостійно укласти договір банківського вкладу та розпоряджатися вкладом, який вона внесла на своє ім'я;

5) самостійно укласти договір банківського рахунку і розпоряджатися грошовими коштами на рахунку.

2. Неповнолітня дитина вчиняє інші правочини за згодою батьків або піклувальника.

Неповнолітня дитина може вчиняти правочини щодо відчуження нерухомого майна або транспортного засобу, їх обтяження, зокрема передання їх у заставу (іпотеку), лише за наявності письмової нотаріально посвідченої згоди батьків або піклувальника, а у випадках, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом, також дозволу органу опіки і піклування.

3. Неповнолітня дитина може розпоряджатися вкладом, що його внесли повністю або частково інші особи на її ім'я, за наявності письмової згоди батьків або піклувальника.

4. За наявності достатніх підстав суд за заявою батьків, піклувальника, органу опіки і піклування може обмежити право неповнолітньої дитини самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією, іншими доходами або позбавити її такого права.

Суд скасовує рішення про обмеження або позбавлення права, визначеного абзацом першим цієї частини, якщо зазнали змін обставини, що були підставою для його ухвалення.

5. Порядок обмежування цивільної дієздатності неповнолітньої дитини встановлює Цивільний процесуальний кодекс України.

Стаття 39. Цивільна відповідальність неповнолітньої дитини

1. Неповнолітня дитина особисто несе відповідальність за невиконання договору, який вона уклала самостійно, відповідно до закону.

2. Неповнолітня дитина особисто несе відповідальність за невиконання договору, укладеного за згодою батьків, піклувальника. Якщо у неповнолітньої дитини недостатньо майна для відшкодування збитків та/або компенсації моральної шкоди, додаткову відповідальність несуть її батьки, піклувальник.

3. Неповнолітня дитина несе відповідальність за шкоду, яку вона завдала іншій особі, відповідно до приписів цього Кодексу.

Стаття 40. Повна цивільна дієздатність

1. Повну цивільну дієздатність має фізична особа, яка досягла повноліття.

2. У разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття, така особа набуває повної цивільної дієздатності з моменту реєстрації шлюбу.

У разі припинення шлюбу до досягнення фізичною особою повноліття така особа зберігає набуту повну цивільну дієздатність.

У разі визнання шлюбу недійсним з підстав, не пов'язаних із протиправною поведінкою неповнолітньої дитини, така дитини зберігає набуту повну цивільну дієздатність.

Стаття 41. Надання повної цивільної дієздатності

1. Повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла шістнадцятирічного віку і працює за трудовим договором, а також неповнолітній дитині, яку записано як матір або батька дитини.

2. Повну цивільну дієздатність надають за рішенням органу опіки і піклування за заявою заінтересованої особи та за наявності письмової згоди батьків або піклувальника, а за браком такої згоди – за рішенням суду.

3. Повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла шістнадцятирічного віку і бажає провадити підприємницьку діяльність.

За наявності письмової згоди на це батьків, піклувальника або органу опіки і піклування таку особу може бути зареєстровано як підприємця. У такому разі фізична особа набуває повної цивільної дієздатності з моменту державної реєстрації її як підприємця.

За браком згоди батьків, піклувальника або органу опіки і піклування повна цивільна дієздатність може бути надана за рішенням суду.

4. Надану фізичній особі повну цивільну дієздатність поширюють на всі цивільні права і цивільні обов'язки.

5. У разі припинення трудового договору, припинення фізичною особою підприємницької діяльності така особа зберігає надану їй повну цивільну дієздатність.

Стаття 42. Обмежування цивільної дієздатності фізичної особи

1. Суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, яка страждає на психічний, інший розлад, що істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своєї поведінки та/або керувати нею.

2. Суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, яка внаслідок зловживання алкогольними напоями, наркотичними або іншими психоактивними речовинами, патологічної ігрової або іншої залежності ставить себе, своїх дітей, свою сім'ю або інших осіб, яких відповідно до закону зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище.

3. Порядок обмежування цивільної дієздатності фізичної особи визначає Цивільний процесуальний кодекс України.

4. Цивільна дієздатність фізичної особи є обмеженою з моменту набрання чинності відповідним рішенням суду.

Якщо від часу обмеження цивільної дієздатності залежить визнання недійсним шлюбу, договору або іншого правочину, суд з урахуванням висновку судово-психіатричної експертизи та інших доказів щодо психічного стану фізичної особи може визначити у своєму рішенні день, з якого її цивільна дієздатність обмежена.

5. Якщо суд відмовить у задоволенні заяви про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи і встановить, що вимога заявлена недобросовісно, без достатніх для цього підстав, фізична особа, якій такими діями завдано моральної шкоди, має право вимагати від заявника її компенсації.

Стаття 43. Юридичні наслідки обмеження цивільної дієздатності фізичної особи

1. Над фізичною особою, цивільну дієздатність якої обмежено, встановлюють піклування.

2. Фізична особа, цивільну дієздатність якої обмежено, має право:

1) самостійно здійснювати особисті охоронювані законом права, зокрема право на ім'я, на честь і гідність, на особистий простір (приватність), на висловлення власної думки з питань щодо свого життя, на результати своєї інтелектуальної, творчої, діяльності, на участь у громадських організаціях, якщо іншого не визначено цим Кодексом та/або іншим законом;

2) на самозахист своїх цивільних прав та/або правомірних інтересів;

3) звертатися до органів опіки і піклування, органів правопорядку, суду, інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових та/або службових осіб за захистом своїх цивільних прав та/або правомірних інтересів, зокрема порушених піклувальниками;

4) самостійно вчиняти дрібні побутові правочини.

3. Правочини щодо розпорядження майном та інші правочини, ніж дрібні побутові, фізична особа, цивільну дієздатність якої обмежено, вчиняє за згодою піклувальника.

Фізична особа, цивільну дієздатність якої обмежено, може оскаржити відмову піклувальника у наданні згоди на вчинення іншого правочину, ніж дрібний побутовий, до органу опіки і піклування або до суду.

4. Одержання заробітку, пенсії, стипендії, інших доходів фізичної особи, цивільну дієздатність якої обмежено, та розпоряджання ними здійснює піклувальник. Піклувальник може письмово дозволити фізичній особі, цивільну дієздатність якої обмежено, самостійно одержувати заробіток, пенсію, стипендію, інші доходи та розпоряджатися ними.

5. Фізична особа, цивільну дієздатність якої обмежено, самостійно несе відповідальність за невиконання договору, укладеного нею за згодою піклувальника, та за шкоду, яку вона завдала іншій особі.

Стаття 44. Поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, цивільну дієздатність якої обмежено

1. У разі видужання фізичної особи, цивільну дієздатність якої обмежено, або такого поліпшення її психічного стану, що її здатність усвідомлювати значення своєї поведінки та/або керувати нею відновлена в повному обсязі, суд поновлює цивільну дієздатність такої фізичної особи.

2. Суд поновлює цивільну дієздатність фізичної особи, якщо така особа припинила зловживання алкогольними напоями, наркотичними чи іншими психоактивними речовинами, подолала патологічну ігрову чи іншу залежність, що були підставою для обмеження її цивільної дієздатності.

3. Піклування, встановлене над фізичною особою, припиняють на підставі рішення суду про поновлення цивільної дієздатності.

4. Порядок поновлення цивільної дієздатності фізичної особи встановлює Цивільний процесуальний кодекс України.

Стаття 45. Визнання фізичної особи недієздатною

1. Фізичну особу суд може визнати недієздатною, якщо вона внаслідок хронічного, стійкого психічного, іншого розладу здоров'я не здатна усвідомлювати значення своєї поведінки та/або керувати нею.

2. Порядок визнання фізичної особи недієздатною встановлює Цивільний процесуальний кодекс України.

3. Якщо суд відмовить у задоволенні заяви про визнання фізичної особи недієздатною і встановить, що вимога заявлена недобросовісно, без достатніх для цього підстав, фізична особа, якій такими діями завдано моральної шкоди, має право вимагати від заявника її компенсації.

Стаття 46. Момент визнання фізичної особи недієздатною

1. Фізичну особу визнають недієздатною з моменту набрання чинності відповідним рішенням суду.

2. Якщо від часу виникнення недієздатності залежить визнання недійсним шлюбу, договору або іншого правочину, суд з урахуванням висновку судово-психіатричної експертизи та інших доказів щодо психічного стану фізичної особи може визначити у своєму рішенні день, з якого її визнано недієздатною.

Стаття 47. Юридичні наслідки визнання фізичної особи недієздатною

1. Над недієздатною фізичною особою встановлюють опіку.

2. Недієздатна фізична особа не має права вчиняти правочини.

3. Правочини від імені недієздатної фізичної особи та в її інтересах вчиняє її опікун.

4. Відповідальність за шкоду, завдану недієздатною фізичною особою, несе її опікун.

5. Недієздатна фізична особа має право самостійно звертатися до органів опіки і піклування, органів правопорядку, суду, інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових та/або службових осіб за захистом своїх цивільних прав та/або правомірних інтересів, зокрема порушених опікуном.

Стаття 48. Поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, визнаної недієздатною

1. Суд поновлює цивільну дієздатність фізичної особи і припиняє опіку або визнає таку фізичну особу обмежено дієздатною, якщо встановить, що внаслідок видужання або істотного поліпшення психічного стану така особа відновила здатність усвідомлювати значення своєї поведінки та/або керувати нею.

Заяву про поновлення цивільної дієздатності фізичної особи може подати така особа самотійно або її опікун, орган опіки і піклування, прокурор, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

2. Порядок поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, визнаної недієздатною, встановлює Цивільний процесуальний кодекс України.

Стаття 49. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою

1. Фізичну особу суд може визнати безвісно відсутньою, якщо протягом одного року в її постійному осідку (місці проживання) немає відомостей про її місце перебування.

2. У разі неможливості встановлення дня одержання останніх відомостей про місце перебування фізичної особи початком її безвісної відсутності вважається перше число місяця, наступного за місяцем, у якому одержано такі відомості, а в разі неможливості встановлення такого місяця – 1 січня наступного року.

3. Порядок визнання фізичної особи безвісно відсутньою встановлює Цивільний процесуальний кодекс України.

Стаття 50. Визнання фізичної особи такою, що зникла безвісти за особливих обставин

1. Порядок визнання фізичної особи такою, що зникла безвісти за особливих обставин, визначає закон.

Стаття 51. Опіка над майном фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, а також фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин

1. На підставі рішення суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою нотаріус вживає заходів для встановлення опіки над її майном.

За заявою заінтересованої особи або органу опіки і піклування нотаріус вживає заходів для встановлення опіки над майном фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, до ухвалення судом рішення про визнання такої особи безвісно відсутньою.

Для встановлення опіки над майном фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, нотаріус описує відповідне майно та призначає над ним опікуна.

2. Нотаріус вживає заходів для встановлення опіки над майном фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, за останнім осідком (місцем проживання) такої особи.

Якщо осідок (місце проживання) фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, невідомий, нотаріус вживає заходів для встановлення опіки над майном такої особи за місцезнаходженням нерухомого майна або основної його частини, а за браком нерухомого майна – за місцезнаходженням основної частини рухомого майна.

Над майном фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, призначають одного опікуна.

3. Опікун над майном фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, приймає виконання цивільних обов'язків на її користь, погашає борги за рахунок такого майна, управляє таким майном у її інтересах.

4. За заявою заінтересованої особи опікун над майном фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, надає за рахунок такого майна утримання особам, яких відповідна особа зобов'язана утримувати згідно із законом.

5. Опіку над майном припиняють з дня скасування рішення суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або з дня з'явлення фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин.

6. Опіку над майном фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, встановлюють, виконують і припиняють відповідно до цього Кодексу з урахуванням приписів Закону України "Про нотаріат".

7. У разі припинення опіки над майном фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, опікун над майном зобов'язаний на вимогу такої особи або її спадкоємців надати звіт про опіку над майном.

Стаття 52. Скасування рішення суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою

1. Якщо фізична особа, визнана безвісно відсутньою, з'явилася або якщо одержано відомості про місце її перебування, суд за місцем перебування такої особи або суд, що ухвалив рішення про визнання такої особи безвісно відсутньою, за її заявою або заявою іншої заінтересованої особи скасовує рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою.

Стаття 53. Оголошення фізичної особи померлою

1. Фізичну особу суд може оголосити померлою, якщо протягом трьох років у її постійному осідку (місці проживання) немає відомостей про її місце перебування, а якщо фізична особа пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підставу припустити її загибель від певного нещасного випадку, – протягом шести місяців.

2. Фізичну особу, яка пропала безвісти у зв'язку з воєнними діями, збройним конфліктом, суд може оголосити померлою після спливу двох років з дня закінчення воєнних дій, збройного конфлікту. З урахуванням конкретних обставин справи суд може оголосити фізичну особу померлою до спливу зазначеного строку, але не раніше спливу шести місяців.

3. Фізичну особу оголошують померлою з дня набрання чинності сили відповідним рішенням суду.

4. Фізичну особу, визначену частиною першою або другою цієї статті, може бути оголошено померлою з дня її вірогідної смерті.

5. Порядок оголошення фізичної особи померлою встановлює Цивільний процесуальний кодекс України.

Стаття 54. Юридичні наслідки оголошення фізичної особи померлою

1. У разі оголошення фізичної особи померлою настають такі самі юридичні наслідки, що й у разі смерті фізичної особи.

2. Спадкоємці фізичної особи, оголошеної померлою, не мають права відчужувати нерухоме майно, яке перейшло до них у зв'язку з відкриттям спадщини, протягом п'яти років з дня оголошення особи померлою.

Нотаріус, який видав спадкоємцю свідоцтво про право на спадщину на нерухоме майно, накладає на таке майно заборону відчуження.

Стаття 55. Юридичні наслідки з'явлення фізичної особи, оголошеної померлою

1. Якщо фізична особа, оголошена померлою, з'явилася або якщо одержано відомості про місце її перебування, суд за місцем перебування такої особи або суд, що ухвалив рішення про оголошення такої особи померлою, за її заявою або заявою іншої заінтересованої особи скасовує рішення про оголошення фізичної особи померлою.

2. Фізична особа, оголошена померлою, безвідносно до моменту з'явлення має право вимагати від особи, яка володіє її майном, повернення такого майна, якщо воно збережено та безоплатно перейшло до неї після оголошення фізичної особи померлою, крім майна, набутого за набувальною давністю, грошових коштів та цінних паперів на пред'явника.

3. Особа, до якої майно фізичної особи, оголошеної померлою, перейшло за оплатним договором, зобов'язана повернути його, якщо буде встановлено,

що на момент набуття цього майна вона знала, що фізична особа, оголошена померлою, жива.

У разі неможливості повернення майна в натурі фізичній особі, яку було оголошено померлою і яка з'явилася, відшкодовують вартість такого майна.

4. Якщо майно фізичної особи, яку було оголошено померлою і яка з'явилася, перейшло у власність держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади і його реалізовано, такій особі повертають суму, одержану від реалізації зазначеного майна.

Стаття 56. Юридичні наслідки неспроможності фізичної особи виконати свої майнові зобов'язання і погасити борги

1. Стосовно фізичної особи, яка неспроможна виконати свої майнові зобов'язання і погасити борги, може бути відкрито провадження у справі про неплатоспроможність і запроваджено процедуру реструктуризації боргів або таку фізичну особу може бути визнано банкрутом у справі про неплатоспроможність із застосуванням процедури задоволення вимог кредиторів за приписами, визначеними Кодексом України з процедур банкрутства.

Стаття 57. Акти цивільного стану

1. Акти цивільного стану – це юридичні факти, що нерозривно пов'язані з фізичною особою і створюють, змінюють, зупиняють, поновлюють, припиняють її можливість бути суб'єктом приватних відносин.

2. Актами цивільного стану є народження фізичної особи, встановлення її походження, набуття громадянства, вихід із громадянства та його втрата, досягнення відповідного віку, надання повної цивільної дієздатності, обмеження цивільної дієздатності, визнання особи недієздатною, шлюб, встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя, розірвання шлюбу, поновлення шлюбу, усиновлення, позбавлення та поновлення батьківських прав, зміна імені, інвалідність, смерть тощо.

3. Державній реєстрації підлягають народження фізичної особи, її походження, громадянство, обмеження цивільної дієздатності, визнання фізичної особи недієздатною, шлюб, встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя, розірвання шлюбу у випадках, визначених законом, поновлення шлюбу, усиновлення, позбавлення та поновлення батьківських прав, зміна імені, смерть.

4. Реєстрацію актів цивільного стану вчиняють відповідно до закону.

Народження фізичної особи та її походження, усиновлення, позбавлення та поновлення батьківських прав, обмеження цивільної дієздатності, визнання фізичної особи недієздатною, шлюб, встановлення та припинення режиму

окремого проживання подружжя, розірвання шлюбу, поновлення шлюбу, усиновлення, позбавлення та поновлення батьківських прав, зміна імені, смерть підлягають обов'язковому внесенню до Державного реєстру актів цивільного стану громадян порядком, що його визначає Кабінет Міністрів України.

Глава 5. Фізична особа – підприємець

Стаття 58. Право фізичної особи на провадження підприємницької діяльності

1. Право на провадження підприємницької діяльності, не забороненої законом, має фізична особа з повною цивільною дієздатністю.

Обмеження права фізичної особи на провадження підприємницької діяльності встановлюють Конституція України та закон.

2. Фізична особа здійснює своє право на провадження підприємницької діяльності, за умови її державної реєстрації порядком, визначеним законом.

Інформація про державну реєстрацію фізичних осіб – підприємців є відкритою.

3. Якщо фізична особа розпочала провадження підприємницької діяльності без державної реєстрації, уклавши відповідні договори, вона не має права оспорювати ці договори на підставі, що вона не є підприємцем.

Стаття 59. Право фізичної особи – підприємця на провадження незалежної професійної діяльності

1. Фізична особа – підприємець має право провадити незалежну професійну діяльність, яка не є підприємницькою.

2. У разі встановлення законодавством вимоги щодо отримання свідоцтва, сертифіката, дозвільного документа для провадження незалежної професійної діяльності фізична особа – підприємець має право провадити таку діяльність лише після отримання відповідного свідоцтва, сертифіката, дозвільного документа, якщо іншого не визначено законом.

3. Особливості провадження окремих видів незалежної професійної діяльності визначає закон.

Стаття 60. Поширення на підприємницьку діяльність фізичних осіб дії нормативно-правових актів, що регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб

1. На підприємницьку діяльність фізичних осіб поширюють дію нормативно-правових актів, що регулюють підприємницьку діяльність

юридичних осіб, якщо іншого не визначено законом або не впливає із суті відносин.

Стаття 61. Цивільна відповідальність фізичної особи – підприємця

1. Фізична особа – підприємець несе відповідальність за зобов'язаннями, що пов'язані з її підприємницькою діяльністю, усім своїм майном, крім майна, на яке не може бути звернено стягнення згідно із законом.

2. Фізична особа – підприємець, яка перебуває у шлюбі або фактичному сімейному союзі, несе відповідальність за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, усім своїм особистим майном і часткою у спільному майні подружжя або фактичного сімейного союзу після її виділення в натурі.

Стаття 62. Банкрутство фізичної особи – підприємця

1. Фізичну особу, не спроможну задовольнити вимоги кредиторів, пов'язані з її підприємницькою діяльністю, може бути визнано банкрутом порядком, визначеним законом.

Стаття 63. Управління майном, що його використовували у підприємницькій діяльності, органом опіки і піклування

1. Якщо фізичну особу – підприємця визнано безвісно відсутньою, зниклою безвісти за особливих обставин, недієдатною чи її цивільну дієдатність обмежено або якщо власником майна, що його використовували у підприємницькій діяльності, стала неповнолітня чи малолітня дитина, орган опіки і піклування може призначити управителя таким майном.

У разі встановлення опіки над майном фізичної особи – підприємця, визнаної безвісно відсутньою або зниклою безвісти за особливих обставин, опікуна фізичної особи, визнаної недієдатною, піклувальника в особи, цивільну дієдатність якої обмежено, опікуна малолітньої дитини, піклувальника неповнолітньої дитини орган опіки і піклування може призначити управителя майном за заявою відповідного опікуна або піклувальника.

Орган опіки і піклування укладає з управителем договір управління таким майном.

2. Виконуючи повноваження щодо управління майном, управитель діє від свого імені в інтересах фізичної особи, яка є власником майна.

3. Договір управління майном є припиненим, якщо зазнали змін обставини, на підставі яких його уклали.

Глава 6. Опіка і піклування

Стаття 64. Загальні приписи про опіку і піклування

1. Опіку і піклування встановлюють з метою забезпечення цивільних прав та правомірних інтересів малолітніх і неповнолітніх дітей, фізичних осіб, цивільну дієздатність яких обмежено судом, та фізичних осіб, визнаних судом недієздатними.

2. Опіка і піклування над малолітніми і неповнолітніми дітьми є формами влаштування дітей-сиріт та дітей, яких позбавлено батьківського піклування.

Стаття 65. Орган опіки і піклування

1. Органами опіки і піклування є районні в містах Києві та Севастополі державні адміністрації, виконавчі органи міських, районних у містах (у разі їх створення), селищних, сільських рад.

2. Права і обов'язки органів, на які покладено здійснення опіки і піклування, щодо забезпечення цивільних прав та правомірних інтересів фізичних осіб, які потребують опіки або піклування, визначають цей Кодекс та інші акти законодавства.

Стаття 66. Обов'язок повідомлення про фізичних осіб, які потребують опіки або піклування

1. Особа, якій стало відомо про фізичну особу, яка потребує опіки або піклування, зобов'язана невідкладно повідомити про це орган опіки і піклування.

2. Заклади охорони здоров'я, заклади освіти, соціальні заклади та інші установи, органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їхні посадові та/або службові особи, яким у зв'язку з виконанням своїх обов'язків стало відомо про обставини, що є підставою для встановлення над фізичною особою опіки або піклування, зобов'язані невідкладно повідомити про це орган опіки і піклування та сприяти у з'ясуванні фактичних обставин щодо стану такої фізичної особи. Таке повідомлення направляють у письмовій або усній формі з обов'язковим фіксуванням часу надходження.

3. Особам, які повідомили орган опіки і піклування про необхідність встановлення над фізичною особою опіки або піклування, відповідно до закону надають гарантії захисту від переслідувань чи негативних наслідків у зв'язку з таким повідомленням.

4. Неповідомлення посадовою або службовою особою закладу, установи чи органу, визначених частиною другою цієї статті, про відомі їй обставини,

що є підставою для встановлення над фізичною особою опіки або піклування, тягне відповідальність, встановлену законом.

Стаття 67. Фізичні особи, над якими встановлюють опіку

1. Опіку встановлюють над малолітніми дітьми, які є сиротами або позбавлені батьківського піклування, фізичними особами, що їх визнано судом недієздатними.

Стаття 68. Фізичні особи, над якими встановлюють піклування

1. Піклування встановлюють над неповнолітніми дітьми, які є сиротами або позбавлені батьківського піклування, фізичними особами, цивільну дієздатність яких обмежено.

Стаття 69. Встановлення опіки і піклування судом

1. Суд встановлює опіку над фізичною особою у разі визнання її недієздатною та призначає опікуна за поданням органу опіки і піклування.

2. Суд встановлює піклування над фізичною особою у разі обмеження її цивільної дієздатності та призначає піклувальника за поданням органу опіки і піклування.

3. Суд встановлює опіку над малолітньою дитиною, якщо під час розгляду справи встановить, що вона позбавлена батьківського піклування, та призначає опікуна за поданням органу опіки і піклування.

4. Суд встановлює піклування над неповнолітньою дитиною, якщо під час розгляду справи встановить, що вона позбавлена батьківського піклування, та призначає піклувальника за поданням органу опіки і піклування.

Стаття 70. Встановлення опіки і піклування органом опіки і піклування

1. Орган опіки і піклування встановлює опіку над малолітньою дитиною та піклування над неповнолітньою дитиною, крім випадків, визначених частинами першою і другою статті 69 цього Кодексу.

Стаття 71. Місце встановлення опіки або піклування

1. Опіку або піклування встановлюють за осідком (місцем проживання) фізичної особи, яка потребує опіки або піклування, або за осідком (місцем проживання) опікуна або піклувальника.

Стаття 72. Призначення опікуна, піклувальника

1. Опікуна, піклувальника призначає орган опіки і піклування, крім випадків, визначених статтею 69 цього Кодексу.

2. Опікуном або піклувальником може бути повнолітня дієздатна фізична особа, яка має громадянство України та постійно проживає в Україні.

3. Фізичну особу призначають опікуном або піклувальником лише за її згодою, наданою у формі письмової заяви.

4. Опікуна або піклувальника призначають переважно з числа осіб, що перебувають у сімейних, родинних відносинах з фізичною особою, над якою встановлюють опіку або піклування, з урахуванням можливості особи виконувати обов'язки опікуна або піклувальника.

Призначаючи опікуна малолітній дитині та піклувальника неповнолітній дитині, враховують бажання підопічного.

5. Фізичній особі може бути призначено одного чи кількох опікунів або піклувальників.

6. У разі призначення фізичній особі кількох опікунів або піклувальників такі особи письмово укладають між собою договір про розподіл їхніх прав і обов'язків. Договір, визначений цією частиною, підлягає повідомній реєстрації органом опіки і піклування за місцем встановлення опіки або піклування. Договір, укладений з порушенням вимог цієї частини, є нікчемним.

Типовий договір про розподіл прав і обов'язків опікунів або піклувальників, порядок повідомної реєстрації таких договорів затверджує Кабінет Міністрів України.

Умови договору про розподіл прав і обов'язків опікунів або піклувальників, що погіршують становище одного з них порівняно з тим, що встановлено законом або типовим договором, є нікчемними.

Стаття 73. Фізична особа, яка не може бути призначена опікуном або піклувальником

1. Опікуном або піклувальником не може бути призначена фізична особа:

- 1) дієздатність якої обмежено;
- 2) яку визнано недієздатною;
- 3) яку позбавлено батьківських прав, і такі права не були поновлені;
- 4) яка була опікуном, піклувальником, усиновлювачем, одним із прийомних батьків або батьків-вихователів іншої дитини, але опіку або піклування було припинено, усиновлення скасовано або визнано недійсним, припинено діяльність прийомної сім'ї або дитячого будинку сімейного типу з її вини;

5) яка має психічні розлади, зокрема внаслідок дії психоактивних речовин, вживання яких встановлено на підставах, визначених законом;

6) яка зловживає алкогольними напоями, наркотичними або іншими психоактивними речовинами;

7) яка не має постійного осідку (місця проживання) або постійного заробітку (доходу);

8) яка має захворювання, розлади або стани, перелік яких визначено законом, встановлені за результатами медичного огляду, проведеного порядком, визначеним законом;

9) яка є іноземцем, що не перебуває у шлюбі, крім випадків, якщо іноземець є родичем дитини;

10) яку було засуджено за злочин проти основ національної безпеки України, кримінальне правопорушення проти життя і здоров'я, волі, честі і гідності, статевої свободи і статевої недоторканості особи, проти громадської безпеки, громадського порядку і моральності, у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку, або за злочин, визначений статтею 164, 166, 167, 169, 181 або 187 Кримінального кодексу України, або яка має непогашену чи не зняту за встановленим законом порядком судимість за вчинення інших кримінальних правопорушень;

11) яка за станом здоров'я потребує постійного стороннього догляду;

12) яка є особою без громадянства;

13) яка перебуває у шлюбі з особою, визначеною пунктами 3-6, 8 і 10 цієї частини;

14) до якої протягом останніх десяти років було застосовано адміністративне стягнення за вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі;

15) яка має конфлікт інтересів із підопічним (майнові спори, спадкові претензії тощо).

2. Крім фізичних осіб, визначених частиною першою цієї статті, не можуть бути призначені опікуном або піклувальником фізичні особи, інтереси яких суперечать інтересам дитини.

Стаття 74. Опіка або піклування над фізичною особою, якій не призначено опікуна або піклувальника

1. До встановлення опіки або піклування і призначення опікуна або піклувальника опіку або піклування над фізичною особою здійснює відповідний орган опіки і піклування.

2. Орган опіки і піклування до призначення опікуна або піклувальника зобов'язаний невідкладно вжити заходів для:

1) забезпечення особистих і майнових прав та/або правомірних інтересів підопічного;

2) визначення постійного осідку (місця проживання) або місця тимчасового перебування підопічного;

3) охорони та управління майном підопічного, зокрема з метою запобігання його пошкодженню або відчуженню;

4) надання підопічному соціальної, медичної та іншої необхідної допомоги.

Стаття 75. Опіка або піклування над фізичною особою, яка проживає у спеціальному закладі

1. Якщо над фізичною особою, яка проживає в закладі охорони здоров'я, закладі освіти, закладі соціального захисту населення, не встановлено опіку або піклування, їй не призначено опікуна або піклувальника, опіку або піклування над такою особою здійснює адміністрація закладу, в якому вона проживає.

2. Порядок здійснення опіки або піклування адміністрацією закладу, визначеного частиною першою цієї статті, порядок її взаємодії з органами опіки і піклування визначає Кабінет Міністрів України.

Стаття 76. Права і обов'язки опікуна

1. Опікун зобов'язаний дбати про підопічного, про створення для нього необхідних побутових умов, забезпечення йому догляду і лікування.

Опікун малолітньої дитини зобов'язаний дбати про її виховання, піклуватися про її здоров'я, фізичний, психічний, духовний розвиток, забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти.

2. Опікун не має права перешкоджати спілкуванню дитини з її батьками та іншими родичами, крім випадків, якщо таке спілкування суперечить інтересам дитини.

3. Опікун має право вимагати повернення підопічного від осіб, які тримають його без законної підстави.

4. Опікун вчиняє правочини від імені та в інтересах підопічного.

5. Опікун зобов'язаний вживати заходів для захисту цивільних прав та правомірних інтересів підопічного.

6. Опікун зобов'язаний щороку подавати до органу опіки і піклування звіт про стан здоров'я підопічного, умови його проживання та про правочини, вчинені з майном підопічного.

Стаття 77. Правочини, яких не може вчиняти опікун

1. Опікун, його дружина, чоловік та близькі родичі (батьки, діти, брати, сестри) не можуть укладати з підопічним договорів, крім передання

підопічному майна у власність за договором дарування або в безоплатне користування за договором позички.

2. Опікун не може укласти договір дарування або в інший спосіб брати зобов'язання від імені підопічного, зокрема щодо обтяження майна підопічного.

Стаття 78. Права і обов'язки піклувальника

1. Піклувальник неповнолітньої дитини зобов'язаний дбати про створення для неї необхідних побутових умов, про її виховання, піклуватися про її здоров'я, фізичний, психічний, емоційний, соціальний та духовний розвиток, забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти.

Піклувальник фізичної особи, цивільну дієдатність якої обмежено, зобов'язаний дбати про її лікування, створення для неї необхідних побутових умов.

2. Піклувальник не має права перешкоджати спілкуванню дитини з її батьками та іншими родичами, крім випадків, якщо таке спілкування суперечить інтересам дитини.

3. Піклувальник надає згоду на вчинення підопічним правочинів відповідно до статей 38 і 43 цього Кодексу.

4. Піклувальник зобов'язаний вживати заходів для захисту цивільних прав та правомірних інтересів підопічного.

Стаття 79. Правочини, на вчинення яких піклувальник не може надавати згоду

1. Піклувальник не може надавати згоду на укладення договору між підопічним і своєю дружиною (своїм чоловіком) або своїми близькими родичами, крім передання підопічному майна у власність за договором дарування або в безоплатне користування на підставі договору позички.

Стаття 80. Правочини, які вчиняються з дозволу органу опіки і піклування

1. Опікун не має права без дозволу органу опіки і піклування:

1) відмовлятися від будь-яких речових прав підопічного;

2) зобов'язуватися від імені підопічного, зокрема щодо обтяження майна підопічного;

3) вчиняти правочини щодо:

нерухомої речі, власником або користувачем яких є підопічний;

відчуження (зокрема у спосіб міни або внесення (передання) до статутного (складеного) капіталу (пайового фонду) юридичної особи чи як вступного, членського та/або цільового внеску члена кооперативу), поділу,

виділу нерухомого майна, об'єкта незавершеного будівництва, майбутнього об'єкта нерухомості, іншого цінного майна, зокрема транспортних засобів, власником яких є підопічний.

2. Піклувальник має право надавати згоду на вчинення правочинів, визначених частиною першою цієї статті, лише з дозволу органу опіки і піклування.

3. Рішення про надання дозволу, визначеного частиною другою цієї статті, орган опіки і піклування ухвалює за результатами перевірки, яку проводить протягом не більш як одного місяця з дня надходження звернення за отриманням дозволу.

Стаття 81. Управління майном фізичної особи, над якою встановлено опіку

1. Опікун зобов'язаний дбати про збереження і використання майна підопічного в інтересах підопічного.

2. Якщо малолітня дитина здатна самостійно визначати свої потреби та інтереси, опікун повинен здійснювати управління її майном з урахуванням її бажання.

3. Опікун самостійно несе витрати на задоволення потреб підопічного за рахунок пенсії, аліментів, відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника, призначених підопічному, допомоги на підопічну дитину та інших соціальних виплат, призначених відповідно до законодавства, доходів від майна підопічного тощо.

4. Якщо підопічний є власником нерухомого майна або майна, яке потребує постійного управління, опікун з дозволу органу опіки і піклування може управляти таким майном або передати його в управління іншій особі на підставі договору.

5. Неналежне виконання опікуном своїх обов'язків щодо управління майном підопічного є підставою для покладення на нього обов'язку відшкодування майнової шкоди, завданої підопічному.

6. Опікун зобов'язаний щороку подавати до органу опіки і піклування звіт про використання грошових коштів підопічного.

Стаття 82. Контроль органу опіки і піклування за додержанням прав підопічного, а також прав дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах

1. Орган опіки і піклування контролює умови проживання, лікування підопічного, а також умови виховання і навчання дитини, над якою встановлено опіку або піклування, відповідно до актів цивільного законодавства, визначених статтею 4 цього Кодексу.

2. У разі встановлення над фізичною особою опіки або піклування, влаштування дитини до прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу, закладу інституційного догляду і виховання або ухвалення рішення про визнання дитини такою, що перебуває у складних життєвих обставинах, орган опіки і піклування надсилає до уповноваженого органу, що здійснює державну реєстрацію прав на нерухоме майно, повідомлення про нерухоме майно, право власності або право користування яким відповідно до закону чи договору має підопічний, за місцезнаходженням такого майна.

Стаття 83. Право на оплату послуг опікуна, піклувальника

1. Підстави виникнення права на оплату послуг опікуна, піклувальника, розмір і порядок проведення виплат визначає законодавство.

Стаття 84. Опіка над майном

1. Якщо особі, над якою встановлено опіку або піклування, належить майно, розміщене в іншій місцевості, опіку над таким майном встановлює орган опіки і піклування за місцезнаходженням майна.

Стаття 85. Звільнення опікуна, піклувальника

1. Орган опіки і піклування, що призначив опікуна або піклувальника, звільняє фізичну особу від виконання відповідних повноважень за її особистою заявою і призначає підопічному іншого опікуна або піклувальника. Орган опіки і піклування розглядає таку заяву протягом тридцяти календарних днів з дня її надходження.

Фізична особа виконує повноваження опікуна або піклувальника до ухвалення органом опіки і піклування рішення про звільнення її від виконання відповідних повноважень або до спливу тридцять календарних днів з дня подання нею заяви, якщо заяву не розглянуто протягом зазначеного строку.

2. Суд, що призначив опікуна або піклувальника, звільняє фізичну особу від виконання відповідних повноважень за її особистою заявою і призначає підопічному іншого опікуна або піклувальника за поданням органу опіки і піклування. Суд розглядає таку заяву протягом тридцяти календарних з дня її надходження.

3. Орган опіки і піклування, що призначив піклувальника, за заявою фізичної особи, над якою встановлено піклування, може звільнити піклувальника від виконання відповідних повноважень і призначити підопічному іншого піклувальника.

4. Суд, що призначив піклувальника, за заявою фізичної особи, над якою встановлено піклування, може звільнити піклувальника від виконання

відповідних повноважень і призначити підопічному іншого піклувальника за поданням органу опіки і піклування.

5. Суд, що призначив опікуна або піклувальника, за заявою органу опіки і піклування може звільнити фізичну особу від виконання відповідних повноважень у разі невиконання нею своїх обов'язків, порушення прав підопічного, а також у разі поміщення підопічного до закладу освіти, закладу охорони здоров'я, закладу соціального захисту і призначити підопічному іншого опікуна або піклувальника за поданням органу опіки і піклування.

Стаття 86. Припинення опіки

1. Опіка є припиненою у разі передання малолітньої дитини батькам або усиновлювачам.

2. Опіка є припиненою після досягнення підопічним чотирнадцятирічного віку. У такому разі фізична особа, яка здійснювала обов'язки опікуна, стає піклувальником підопічного без ухвалення окремого рішення.

3. Опіка є припиненою у разі поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яку було визнано недієздатною.

4. Опіка є припиненою у разі смерті підопічного або оголошення його померлим.

5. Опіка є припиненою у разі смерті опікуна або оголошення його померлим.

6. Опіка є припиненою у разі визнання опікуна обмежено дієздатним, недієздатним або безвісно відсутнім.

Стаття 87. Припинення піклування

1. Піклування є припиненим у разі:

- 1) досягнення дитиною повноліття;
- 2) реєстрації шлюбу неповнолітньої дитини;
- 3) надання неповнолітній дитині повної цивільної дієздатності;
- 4) поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, цивільну дієздатність якої було обмежено;
- 5) смерті підопічного або оголошення його померлим;
- 6) смерті піклувальника або оголошення його померлим;
- 7) визнання піклувальника обмежено дієздатним, недієздатним або безвісно відсутнім;
- 8) усиновлення підопічного.

2. У разі припинення піклування орган опіки і піклування зобов'язаний невідкладно вирішити питання про подальший захист цивільних прав та правомірних інтересів фізичної особи, над якою було встановлено піклування,

зокрема у спосіб призначення іншого піклувальника, передачі на усиновлення або застосування інших форм юридичного захисту.

Стаття 88. Надання дієздатній фізичній особі допомоги у здійсненні її прав і виконанні обов'язків

1. Дієздатна фізична особа, яка за станом здоров'я не може самостійно здійснювати свої права і виконувати обов'язки (далі – фізична особа, яка потребує допомоги), має право обрати собі помічника.

Помічником може бути дієздатна фізична особа.

За заявою фізичної особи, яка потребує допомоги, орган опіки і піклування проводить реєстрацію помічника, що підтверджує відповідний документ.

2. Помічник має право на одержання пенсії, аліментів, заробітної плати, поштової кореспонденції, що належать фізичній особі, яка потребує допомоги.

3. Помічник має право вчиняти дрібні побутові правочини в інтересах фізичної особи, яка потребує допомоги, за її дорученням.

4. Помічник представляє фізичну особу, яка потребує допомоги, в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування та у відносинах з юридичними особами, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення.

Помічник може представляти фізичну особу, яка потребує допомоги, в суді лише на підставі довіреності.

5. Помічник зобов'язаний:

- 1) діяти лише в інтересах фізичної особи, яка потребує допомоги;
- 2) вести облік фінансових операцій та розпорядження майном фізичної особи, яка потребує допомоги, за її дорученням;
- 3) не допускати конфлікту інтересів та будь-яких зловживань.

6. Послуги помічника є оплатними, якщо іншого не встановлює домовленість сторін.

7. Фізична особа, яка потребує допомоги, може у будь-який час відкликати помічника, подавши відповідну заяву до органу опіки і піклування.

Стаття 89. Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб

1. Ветерани війни, члени їхніх сімей, члени сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, інші демобілізовані особи мають право на підтримку фахівця із супроводу ветеранів війни і демобілізованих осіб порядком та на умовах, визначених статтею 88 цього Кодексу, якщо іншого не встановлює закон.

2. Особливості юридичного статусу фахівця із супроводу ветеранів війни і демобілізованих осіб, перелік безоплатних заходів із підтримки, що їх здійснює такий фахівець, визначає законодавство.

Стаття 90. Оскарження дій опікуна, рішень органу опіки і піклування

1. Дії опікуна може оскаржити заінтересована особа, зокрема родич підопічного, до органу опіки і піклування або до суду.

2. Рішення органу опіки і піклування може бути оскаржено до органу, якому підпорядкований орган опіки і піклування, або до суду.

3. На час розгляду скарги суд або орган опіки і піклування може застосувати тимчасові заходи, зокрема тимчасово обмежити повноваження опікуна або піклувальника, якщо існує загроза порушення прав підопічного.

4. Орган опіки і піклування ухвалює мотивоване рішення про задоволення або відмову в задоволенні скарги та обов'язково повідомляє про це скаржнику і особі, над якою встановлено опіку або піклування.

Підрозділ 2. ЮРИДИЧНА ОСОБА

Глава 7. Загальні приписи про юридичну особу

Стаття 91. Поняття юридичної особи

1. Юридична особа – це організація, наділена цивільною правоздатністю і дієздатністю на підставах, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 92. Види юридичних осіб

1. Юридичні особи залежно від порядку їх створення та інших критеріїв, установлених цим Кодексом та/або іншим законом, поділяють на юридичних осіб приватного права і юридичних осіб публічного права.

2. Цей Кодекс визначає порядок створення, організаційно-юридичні форми, юридичний статус, а також підстави і порядок припинення юридичних осіб приватного права.

Стаття 93. Організаційно-юридичні форми юридичних осіб приватного права

1. Юридичну особу приватного права створюють у формі товариства або установи.

2. Товариство – це організація, створена через об'єднання осіб (учасників), які мають право участі в ньому. Товариство може створити одна особа, якщо іншого не визначено законом.

Товариства поділяють на підприємницькі та непідприємницькі.

3. Установа – це організація, створена однією або кількома особами (засновниками), які не беруть участі в управлінні нею, через об'єднання (виділення) їхнього майна для досягнення мети, визначеної засновниками, за рахунок такого майна.

Особливості юридичного статусу окремих видів установ визначає закон.

4. Приписи цієї глави застосовують до всіх товариств і установ, якщо іншого не визначено законом.

Стаття 94. Підприємницьке товариство

1. Підприємницьке товариство – це товариство, яке провадить підприємницьку діяльність з метою одержання прибутку і подальшого його розподілу між учасниками.

2. Підприємницьке товариство може бути створено як корпоративне товариство (акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю, повне товариство, командитне товариство) або як підприємницький кооператив.

3. Вид підприємницького товариства обов'язково зазначається в його найменуванні.

Стаття 95. Непідприємницьке товариство

1. Непідприємницьке товариство – це товариство, діяльність якого спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів і яке не має на меті одержання прибутку з подальшим його розподілом між учасниками.

Учасники непідприємницького товариства не можуть брати участі в розподілі прибутку такого товариства. Виплату дивідендів непідприємницьким товариством заборонено.

2. Особливості корпоративного управління в непідприємницьких товариствах визначають їхні установчі документи з урахуванням приписів цієї статті та інших актів цивільного законодавства.

На непідприємницьке товариство, єдиним учасником (засновником) якого є держава або територіальна громада, поширюють вимоги щодо корпоративного управління, визначені для корпоративних товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі.

3. Вид непідприємницького товариства обов'язково зазначається в його найменуванні.

4. Особливості юридичного статусу окремих видів непідприємницьких товариств визначає закон.

Стаття 96. Підприємницька діяльність непідприємницьких товариств і установ

1. Непідприємницькі товариства і установи можуть водночас із своєю основною діяльністю провадити підприємницьку діяльність, якщо іншого не визначено законом, за умови що така діяльність відповідає меті, для якої їх створено, та сприяє її досягненню.

Стаття 97. Створення юридичної особи

1. Юридичну особу створюють через об'єднання осіб та/або майна.

2. Для створення юридичної особи її учасники (засновники) розробляють установчі документи, викладають їх письмово і підписують усі учасники (засновники), якщо закон не встановив іншого порядку затвердження установчих документів.

3. Установчим документом товариства є затверджений учасниками статут або засновницький договір між учасниками, якщо іншого не встановлено законом.

Юридичну особу приватного права може бути створено і вона може провадити діяльність на підставі модельного статуту, затвердженого уповноваженим органом державної влади, який після його ухвалення учасниками стає установчим документом.

Товариство, створене однією особою, діє на підставі статуту, який затвердила така особа.

4. Установу створюють на підставі установчого акта, складеного засновником або засновниками (договір, меморандум, протокол, заповіт, розпорядчий акт тощо). До створення установи установчий акт, складений однією або кількома особами, може скасувати засновник (засновники).

5. Юридичну особу є створеною з дня її державної реєстрації.

Стаття 98. Вимоги до змісту установчих документів

1. Статут товариства визначає найменування юридичної особи, органи управління товариством, їх компетенцію, порядок ухвалення ними рішень, порядок вступу до товариства та виходу з нього (крім статуту акціонерного товариства), якщо додаткові вимоги щодо змісту статуту не встановлено цим Кодексом або іншим законом.

2. Засновницький договір товариства визначає зобов'язання учасників створити товариство, порядок їхньої спільної діяльності щодо його створення, умови передання товариству майна учасників, якщо додаткові вимоги щодо змісту засновницького договору не встановлено цим Кодексом або іншим законом.

Засновницький договір є установчим документом лише для повного товариства і командитного товариства.

3. Установчий акт установи визначає її мету, майно, яке передають установі, необхідне для досягнення цієї мети, структуру управління установи. Якщо в установчому акті, включеному до заповіту, немає окремих із зазначених приписів, їх встановлює орган, що здійснює державну реєстрацію.

Стаття 99. Державна реєстрація юридичної особи

1. Юридична особа підлягає державній реєстрації порядком, що його визначено законом. Дані державної реєстрації вносять до єдиного державного реєстру, відкритого для загального ознайомлення, крім випадків, установлених законом.

2. Підстави для відмови у державній реєстрації юридичної особи визначає закон. Відмову в державній реєстрації юридичної особи з інших підстав, ніж визначені законом, заборонено.

3. Відмову в державній реєстрації, зволікання з проведенням державної реєстрації може бути оскаржено до суду.

4. До єдиного державного реєстру вносять відомості про організаційно-юридичну форму юридичної особи, її найменування, осідок (місцезнаходження), органи управління, філії та представництва, мету діяльності установи та інші відомості, визначені законом.

5. Зміни до установчих документів юридичної особи, що зумовлюють зміну відомостей, внесених до єдиного державного реєстру, набирають чинності для третіх осіб з дня їх державної реєстрації. Юридичні особи та їхні учасники не мають права посилалися на відсутність державної реєстрації змін до установчих документів у відносинах з третіми особами, які діяли з урахуванням таких змін.

6. Відомості про державну реєстрацію військових частин, установ, організацій, органів військового управління Збройних Сил України, інших створених відповідно до закону військових формувань, юридичних осіб оборонно-промислового комплексу, що становлять інформацію з обмеженим доступом, не підлягають оприлюдненню у загальнодоступних відомостях державних реєстрів (зокрема як відкриті дані).

Стаття 100. Найменування юридичної особи

1. Юридична особа визначає своє найменування, яке містить інформацію про її організаційно-юридичну форму і назву.

Найменування установи має містити інформацію про характер її діяльності.

Юридична особа може мати, крім повного найменування, скорочене найменування.

2. Юридична особа, що є підприємницьким товариством, може мати комерційне найменування.

Комерційне найменування юридичної особи є охоронюваним як об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до цього Кодексу.

3. Найменування юридичної особи зазначають у її установчих документах і вносять до єдиного державного реєстру.

4. Юридична особа не має права використовувати найменування іншої юридичної особи.

Стаття 101. Цивільна правоздатність юридичної особи

1. Юридична особа здатна мати такі самі цивільні права і обов'язки (цивільну правоздатність), як і фізична особа, крім тих, що за своєю природою можуть належати лише людині.

2. Цивільну правоздатність юридичної особи може бути обмежено лише за рішенням суду.

3. Юридична особа може провадити окремі види діяльності, перелік яких визначає закон, лише після одержання нею спеціального дозволу (ліцензії).

4. Цивільна правоздатність юридичної особи виникає з дня її створення і є припиненою з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення.

Стаття 102. Цивільна дієздатність юридичної особи

1. Юридична особа набуває цивільних прав і обов'язків та здійснює їх через свої органи та/або посадових осіб, які діють відповідно до установчих документів і закону.

Порядок створення органів юридичної особи визначають установчі документи і закон.

2. У випадках, встановлених законом, юридична особа може набувати цивільних прав і обов'язків та здійснювати їх через своїх учасників.

3. Орган юридичної особи або особа, яка відповідно до установчих документів чи закону діє від імені юридичної особи, а також особа, яка є членом колегіального виконавчого органу юридичної особи, з моменту вступу на посаду набуває обов'язків щодо такої юридичної особи, зокрема зобов'язана діяти добросовісно і розумно, лише в інтересах юридичної особи, у межах повноважень, визначених статутом юридичної особи і законодавством, у спосіб, який, на її добросовісне переконання, сприятиме досягненню мети діяльності юридичної особи, зокрема із запобіганням виникненню конфлікту інтересів. Члени наглядової ради або ради директорів

юридичної особи мають такі самі обов'язки щодо відповідної юридичної особи та повинні діяти в інтересах такої юридичної особи та всіх її власників (акціонерів, учасників).

У відносинах із третіми особами обмеження повноважень щодо представництва юридичної особи не має юридичної сили, крім випадків, якщо юридична особа доведе, що третя особа знала або з урахуванням всіх обставин не могла не знати про такі обмеження.

4. Якщо члени органу юридичної особи та інші особи, які відповідно до закону або установчих документів діють від імені юридичної особи, порушують свої обов'язки щодо представництва, вони несуть солідарну відповідальність за збитки, завдані ними юридичній особі.

5. До випадків представництва юридичної особи її органами або посадовими особами на підставі установчих документів такої юридичної особи не застосовують приписи глави 14 цього Кодексу.

Стаття 103. Осідок (місцезнаходження) юридичної особи

1. Осідком (місцезнаходженням) юридичної особи є фактичне місце провадження діяльності або розташування офісу, з якого нею керують.

Відомості про осідок (місцезнаходження) юридичної особи підлягають державній реєстрації.

2. Відомості про осідок (місцезнаходження) військових частин, установ, організацій, органів військового управління Збройних Сил України, інших створених відповідно до закону військових формувань, юридичних осіб оборонно-промислового комплексу, що відповідно до закону становлять інформацію з обмеженим доступом, не підлягають оприлюдненню у загальнодоступних відомостях державних реєстрів (зокрема як відкриті дані).

Стаття 104. Філія та представництво

1. Філія – це відокремлений підрозділ юридичної особи, розташований поза її осідком (місцезнаходженням), що здійснює всі або частину функцій відповідної юридичної особи.

2. Представництво – це відокремлений підрозділ юридичної особи, розташований поза її осідком (місцезнаходженням), що здійснює представництво і захист цивільних прав та/або правомірних інтересів відповідної юридичної особи.

3. Філія, представництво не є юридичною особою. Філія, представництво наділені майном юридичної особи, що їх утворила, і діють на підставі акта відповідної юридичної особи.

4. Керівника філія, представництва призначає юридична особа, він діє на підставі наданих повноважень.

5. Філія, представництво юридичної особи підлягає державній реєстрації порядком, що його встановлено законом.

6. Закон може встановлювати вимоги до створення в Україні філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави.

Створення філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства держави, що її визнано відповідно до закону державою-агресором або державою-окупантом, заборонено.

Стаття 105. Відповідальність юридичної особи

1. Юридична особа самостійно несе відповідальність за своїми зобов'язаннями.

2. Юридична особа несе відповідальність за своїми зобов'язаннями всім належним їй майном.

3. Учасник (засновник) юридичної особи не несе відповідальності за зобов'язаннями юридичної особи, а юридична особа не несе відповідальності за зобов'язаннями її учасника (засновника), крім випадків, визначених законом і установчим документом відповідної юридичної особи.

4. Особи, які створюють юридичну особу, несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями, що виникли до її державної реєстрації юридичної особи.

Юридична особа несе відповідальність за зобов'язаннями її учасників (засновників), що пов'язані із створенням юридичної особи, лише у разі подальшого схвалення їхніх дій відповідним органом юридичної особи.

Стаття 106. Права учасників юридичної особи

1. Права учасника юридичної особи – це сукупність правоможностей, що належать особі у зв'язку з її участю в юридичній особі відповідно до закону та установчого документа.

2. Особа набуває права учасника юридичної особи з моменту набуття права власності на частку (акцію, пай чи інший об'єкт цивільних прав), що засвідчує участь у юридичній особі.

3. Учасник юридичної особи має право порядком, що його визначено законом і установчим документом:

- 1) брати участь в управлінні юридичною особою;
- 2) отримувати інформацію про діяльність юридичної особи;
- 3) вийти з юридичної особи, крім випадків, визначених законом;
- 4) отримати ліквідаційну квоту, крім випадків, визначених законом.

4. Учасник юридичної особи може мати й інші права, визначені законом і установчим документом.

5. Закон може визначати обмеження щодо здійснення окремих прав учасника юридичної особи.

Стаття 107. Управління товариством

1. Управління товариством здійснюють його органи або безпосередньо його єдиний учасник – фізична особа в разі ухвалення таким учасником рішення про здійснення управління та після внесення відповідних відомостей до єдиного державного реєстру.

2. Органами управління товариством є загальні збори його учасників і виконавчий орган, якщо іншого не встановлено законом або установчими документами товариства.

3. До складу органів управління товариства не може бути обрано осіб, визнаних за рішенням суду винними у завданні збитків товариству своєю поведінкою, якщо такі збитки виникли внаслідок невиконання такими особами їхніх обов'язків. Таке обмеження застосовують протягом трьох років з дня набрання відповідним рішенням суду.

4. У випадках, визначених законом, функції виконавчого органу товариства може здійснювати інша юридична особа.

Стаття 108. Загальні збори учасників товариства

1. Загальні збори учасників товариства мають право ухвалювати рішення з усіх питань діяльності товариства, зокрема з тих, що належать до компетенції інших органів товариства, якщо іншого не встановлено законом.

2. Рішення загальних зборів ухвалюють простою більшістю з голосів учасників, якщо іншого не встановлено установчими документами або законом.

Рішення про внесення змін до установчих документів товариства, вчинення значних правочинів та про ліквідацію товариства ухвалюють не менш як трьома четвертими голосів учасників, якщо іншого не встановлено законом.

Під значним правочином у цій статті треба розуміти правочин, якщо ринкова вартість майна, робіт або послуг, що є предметом такого правочину, становить 10 і більше відсотків вартості чистих активів товариства відповідно до останньої затвердженої річної фінансової звітності.

Стаття 109. Виконавчий орган товариства

1. Загальні збори товариства своїм рішенням створюють виконавчий орган (колегіальний або одноосібний) товариства та встановлюють його компетенцію і затверджують кількісний і персональний склад.

2. Порядок створення і функціонування виконавчого органу визначають закон і установчі документи товариства.

3. Повноваження члена виконавчого органу в будь-який час може бути припинено або його може бути тимчасово відсторонено від виконання повноважень.

Стаття 110. Посадова особа товариства

1. Керівник (одноосібний виконавчий орган), голова і члени колегіального виконавчого органу, голова і члени наглядової ради або ради директорів, ліквідатор, голова і члени комісії з припинення (комісії з реорганізації, ліквідаційної комісії), головний бухгалтер, корпоративний секретар, а також голова і члени іншого органу товариства (крім консультативного), якщо утворення такого органу визначено законом або установчим документом товариства, є посадовими особами такого товариства. Установчими документами товариства або законом посадовими особами товариства може бути визнано інших осіб.

2. Посадова особа товариства має обов'язки перед товариством, визначені законом, зокрема щодо належного, добросовісного та ефективного управління товариством (фідуціарні обов'язки).

3. Посадова особа товариства зобов'язана діяти:

- 1) в інтересах товариства;
- 2) добросовісно і розумно;
- 3) у такий спосіб, який, на їхнє добросовісне переконання, сприятиме досягненню мети діяльності товариства;
- 4) у межах повноважень, визначених законом і установчими документами товариства.

4. Посадова особа несе відповідальність за збитки, завдані ними товариству. Збитки, завдані товариству поведінкою посадової особи, відшкодовують у разі, якщо їх було завдано:

- 1) діями посадової особи, що їх вчинено з перевищенням або зловживанням службовими повноваженнями;
- 2) діями посадової особи, що їх вчинено з порушенням порядку їх попереднього погодження або іншої процедури ухвалення рішень щодо вчинення відповідних дій, визначеної законом та/або установчими документами товариства;
- 3) діями посадової особи, що їх вчинено з дотриманням порядку їх попереднього погодження або іншої процедури ухвалення рішень щодо вчинення відповідних дій, визначеної законом та/або установчими документами товариства, якщо для отримання такого погодження та/або

дотримання процедури ухвалення рішень посадова особа товариства подала недостовірну інформацію;

4) бездіяльністю посадової особи у випадку, якщо вона була зобов'язана вчинити певні дії відповідно до покладених на неї обов'язків;

5) іншими винними діями посадової особи.

5. Порядок притягнення посадової особи товариства до відповідальності визначають закон та/або установчі документи товариства.

6. Приписи цієї статті може бути застосовано до керівника філії або представництва юридичної особи, за наявності відповідного застереження у положенні про філію або представництво.

Стаття 111. Вихід та виключення з товариства

1. Учасник товариства має право вийти з товариства, якщо іншого не визначено законом.

2. Учасник товариства може бути виключений з товариства у випадках і порядку, що їх визначено законом.

Стаття 112. Управління установою

1. Засновник установи не бере участі в управлінні установою.

В установі обов'язково утворюють правління, до якого застосовують приписи статті 109 цього Кодексу.

Установчий акт може визначати необхідність утворення також інших органів, установлювати порядок їх формування та кількісний склад.

2. Нагляд за діяльністю установи здійснює її наглядова рада.

Наглядова рада здійснює нагляд за управлінням майном установи, додержанням мети діяльності установи та за іншою її діяльністю відповідно до установчого акта.

Стаття 113. Передання майна установі

1. В установчому акті визначають майно, яке засновник (а в разі його смерті – зобов'язана особа) повинен передати установі після її державної реєстрації.

Стаття 114. Зміна мети діяльності і структури управління установи

1. Якщо досягнення мети діяльності установи стало неможливим або суперечить доброзвичайності, відповідний орган державної влади може звернутися до суду із заявою про визначення іншої мети діяльності установи за погодженням з органами управління установою.

2. Ухвалюючи рішення про зміну мети діяльності установи, суд повинен враховувати наміри засновника і дбати про те, щоб вигоди від використання

майна установи передавали тим дестинаторам, яким вони призначені за наміром засновника.

3. Суд може змінити структуру управління установи, якщо це зумовлено зміною мети діяльності установи або іншими поважними причинами.

4. У разі зміни мети діяльності або зміни структури управління установи її правління установи зобов'язане письмово повідомити суд про свою думку позицію з цього питання.

Стаття 115. Припинення юридичної особи

1. Юридична особа припиняється внаслідок передання всього її майна, прав і обов'язків іншим юридичним особам – правонаступникам (через злиття, приєднання, поділ) або її ліквідації.

2. Юридичну особу, яка не має права розподіляти прибуток між учасниками, не може бути припинено через злиття, приєднання або поділ, якщо серед правонаступників є юридична особа, наділена таким правом. Якщо серед правонаступників є юридична особа, яка не має права розподіляти прибуток між учасниками, рішення про припинення товариства, наділеного таким правом, ухвалюють одноголосно загальні збори учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства.

Приписи цієї частини не застосовують до установ, засновником яких є держава.

3. Юридична особа, яка не має права розподіляти майно між учасниками, зокрема у разі ліквідації, не може бути припинена через злиття, приєднання або поділ, якщо серед правонаступників є юридична особа, наділена таким правом. Якщо серед правонаступників є юридична особа, яка не має права розподіляти майно між учасниками, рішення про припинення товариства, наділеного таким правом, ухвалюють одноголосно загальні збори учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства.

Приписи цієї частини не застосовують до установ, засновником яких є держава.

4. Установа може брати участь у злитті, приєднанні або поділі лише з іншими установами.

5. Юридична особа є припиненою з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення.

6. Порядок припинення юридичної особи у процесі відновлення її платоспроможності або банкрутства визначає закон.

7. Закон може визначати особливості припинення юридичної особи.

Стаття 116. Виконання рішення про припинення юридичної особи

1. Учасники юридичної особи, суд або орган, що ухвалив рішення про припинення юридичної особи, зобов'язані протягом трьох робочих днів з дня ухвалення такого рішення письмово повідомити про це орган державної реєстрації.

2. Учасники юридичної особи, суд або орган, що ухвалив рішення про припинення юридичної особи, відповідно до цього Кодексу призначають комісію з припинення юридичної особи (ліквідаційну комісію), голову комісії або особу, на яку покладають функції такої комісії (далі – ліквідатор), та встановлюють порядок і строк заявлення кредитором своїх вимог до юридичної особи, яку припиняють.

Виконання функцій комісії з припинення юридичної особи може бути покладено на орган управління юридичною особою.

3. До комісії з припинення юридичної особи (ліквідаційної комісії) або ліквідатора з моменту призначення переходять повноваження щодо управління юридичною особою. Голова комісії, її члени або ліквідатор представляють юридичну особу, яку припиняють, у відносинах з третіми особами та діють у суді від її імені.

4. Строк заявлення кредитором своїх вимог до юридичної особи, яку припиняють, не може становити менше двох місяців і більше шести місяців з дня оприлюднення рішення про припинення юридичної особи.

5. Комісія з припинення юридичної особи (ліквідаційна комісія) або ліквідатор розглядає кожну окрему вимогу кредитора, зокрема щодо сплати податків, зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових коштів до Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування, та ухвалює відповідне рішення, яке надсилають кредитором не пізніше тридцяти днів з дня отримання юридичною особою, яку припиняють, відповідної вимоги кредитора.

6. Відомості про припинення військових частин, установ, організацій, органів військового управління Збройних Сил України, інших створених відповідно до закону військових формувань, юридичних осіб оборонно-промислового комплексу, які відповідно до закону становлять інформацію з обмеженим доступом, не підлягають оприлюдненню у загальнодоступних відомостях державних реєстрів (зокрема як відкриті дані).

Стаття 117. Припинення філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави

1. Філію, представництво юридичної особи, створені відповідно до законодавства іноземної держави, припиняють через ліквідацію.

2. Філія, представництво юридичної особи, створені відповідно до законодавства іноземної держави, є припиненими з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про припинення.

3. Юридична особа, створена відповідно до законодавства іноземної держави, що ухвалила рішення про припинення філії, представництва, суд або орган державної влади, що ухвалив рішення про припинення філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, зобов'язані протягом двадцяти робочих днів з дня ухвалення такого рішення письмово повідомити про це орган державної реєстрації.

4. Юридична особа, створена відповідно до законодавства іноземної держави, що ухвалила рішення про припинення філії, представництва, суд або орган державної влади, що ухвалив рішення про припинення філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, призначає комісію з припинення філії, представництва (ліквідаційну комісію), голову комісії або ліквідатора та встановлює порядок і строк заявлення кредитором своїх вимог до юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, філію, представництво якої припиняють.

5. До комісії з припинення філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави (ліквідаційної комісії), або до ліквідатора з моменту призначення переходять повноваження щодо управління справами філії, представництва. Голова комісії, її члени або ліквідатор філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, представляють філію, представництво у відносинах з третіми особами.

6. Строк заявлення кредитором своїх вимог до юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, філію, представництво якої припиняють, не може становити менше двох місяців і більше шести місяців з дня оприлюднення рішення про припинення філії, представництва.

Юридичну особу, створену відповідно до законодавства іноземної держави, філію, представництво якої припиняють, вважають такою, що отримала відповідну вимогу кредитора, з дня отримання такої вимоги її філією, представництвом, які припиняють.

7. Комісія з припинення філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави (ліквідаційна комісія), або ліквідатор розглядає кожен окрему вимогу кредитора, зокрема щодо сплати податків, зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових внесків до Пенсійного фонду

України, фондів соціального страхування, та ухвалює відповідне рішення, яке надсилає кредиторів не пізніше тридцяти днів з дня отримання філією, представництвом які припиняють, відповідної вимоги кредитора.

Стаття 118. Злиття, приєднання і поділ юридичної особи

1. Злиття, приєднання і поділ юридичної особи проводять за рішенням її учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, а у випадках, визначених законом, – за рішенням суду.

2. Закон може визначати необхідність одержання згоди відповідних органів державної влади на припинення юридичної особи через злиття або приєднання.

Стаття 119. Порядок припинення юридичної особи через злиття, приєднання і поділ

1. Кредитор може вимагати від юридичної особи, яку припиняють, виконання зобов'язань якої не забезпечено, припинення або дострокового виконання зобов'язання, або забезпечення виконання зобов'язання, крім випадків, визначених законом.

2. Після закінчення строку для пред'явлення вимог кредиторів і задоволення або відхилення таких вимог комісія з припинення юридичної особи (ліквідаційна комісія) складає передавальний акт (у разі злиття або приєднання) чи розподільчий баланс (у разі поділу), який має містити відомості про правонаступництво щодо майна, прав і обов'язків юридичної особи, яку припиняють через поділ, стосовно всіх її кредиторів і боржників, зокрема про зобов'язання, що їх оспорюють сторони.

3. Передавальний акт і розподільчий баланс затверджують учасники юридичної особи або орган, який ухвалив рішення про її припинення, крім випадків, визначених законом.

4. Порушення приписів частин другої і третьої цієї статті є підставою для відмови у внесенні до єдиного державного реєстру запису про припинення юридичної особи та в державній реєстрації створюваних юридичних осіб – правонаступників.

5. Юридична особа – правонаступник, створена через поділ, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями юридичної особи, яку припиняють, що згідно з розподільчим балансом перейшли до іншої юридичної особи – правонаступника. Якщо юридичних осіб – правонаступників, створених через поділ, дві або більше, вони несуть таку субсидіарну відповідальність солідарно.

6. Якщо правонаступниками юридичної особи є кілька юридичних осіб і неможливо точно визначити правонаступника щодо конкретних обов'язків

юридичної особи, яку припинено, такі юридичні особи – правонаступники несуть солідарну відповідальність перед кредиторами юридичної особи, яку припинено. Учасники (засновники) юридичної особи, яку припинено, що відповідно до закону або установчих документів несли відповідальність за її зобов'язаннями, несуть відповідальність за зобов'язаннями правонаступників, що виникли до моменту припинення юридичної особи, у такому самому обсязі, якщо більший обсяг відповідальності учасників (засновників) за зобов'язаннями правонаступників не визначено законом або установчими документами.

Стаття 120. Перетворення юридичної особи

1. Перетворенням юридичної особи є зміна її організаційно-юридичної форми.

2. У разі перетворення до нової юридичної особи переходять усе майно, усі права і обов'язки попередньої юридичної особи.

Перетворення юридичної особи не впливає на обсяг і зміст її прав і обов'язків перед третіми особами.

3. Перетворення юридичної особи проводять за рішенням її учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, а у випадках, визначених законом, – за рішенням суду.

4. Установу не може бути перетворено, крім випадків, визначених законом.

Установу, засновником якої є держава, може бути перетворено в акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю або товариство з додатковою відповідальністю.

Стаття 121. Виділ

1. Виділом є перехід за розподільчим балансом частини майна, прав і обов'язків юридичної особи до однієї або кількох нових юридичних осіб, створюваних через виділ.

2. Після ухвалення рішення про виділ учасники юридичної особи або орган, що ухвалив рішення про виділ, складають і затверджують розподільчий баланс.

Суд, що ухвалив рішення про виділ, у своєму рішенні визначає учасника юридичної особи або вищий орган юридичної особи (власника), який зобов'язаний скласти та затвердити розподільчий баланс.

3. Юридична особа, створена через виділ, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями юридичної особи, з якої вчинено виділ, що згідно з розподільчим балансом не перейшли до юридичної особи, створеної через виділ. Юридична особа, з якої вчинено виділ, несе субсидіарну

відповідальність за зобов'язаннями, що згідно з розподільчим балансом перейшли до юридичної особи, створеної через виділ. Якщо юридичних осіб, які створено через виділ, дві або більше, вони несуть таку субсидіарну відповідальність спільно з юридичною особою, з якої вчинено виділ, солідарно.

4. Якщо після виділу неможливо точно встановити обов'язки особи за окремим зобов'язанням, яке було в юридичної особи, з якої вчинено виділ, така юридична особа та юридичні особи, створені через виділ, несуть відповідальність за таким зобов'язанням перед кредитором солідарно.

Стаття 122. Ліквідація юридичної особи

1. Юридичну особу ліквідовують:

1) за рішенням її учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, зокрема у зв'язку із закінченням строку, на який було створено юридичну особу, досягненням мети, для якої її створено, а також в інших випадках, визначених установчими документами;

2) за рішенням суду про ліквідацію юридичної особи з причини допущення під час її створення порушень, які неможливо усунути, – за позовом учасника юридичної особи або відповідного органу державної влади;

3) за рішенням суду про ліквідацію юридичної особи в інших випадках, визначених законом, – за позовом відповідного органу державної влади.

2. Орган (особа), що ухвалив рішення про ліквідацію юридичної особи відповідно до частини першої цієї статті, призначає ліквідаційну комісію (ліквідатора) такої юридичної особи.

У справі про банкрутство небанківської фінансової установи за клопотанням органу державної влади ліквідатором може бути призначено особу з арбітражних керуючих у такій справі.

3. Якщо вартість майна юридичної особи є недостатньою для задоволення вимог кредиторів, юридична особа вчиняє всі необхідні дії, визначені законом.

4. Особливості ліквідації фінансових установ може визначати закон.

Стаття 123. Ліквідація філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави

1. Ліквідацію філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, проводять відповідно до приписів цієї статті, якщо іншого не визначено законом.

2. Філію, представництво юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, ліквідовують:

- 1) за рішенням юридичної особи, яка створила філію, представництво;
 - 2) за рішенням суду про ліквідацію філії, представництва – за позовом уповноваженого на це органу державної влади;
 - 3) в інших випадках, визначених законом.
3. Якщо з позовом про ліквідацію філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, звернувся орган державної влади, він призначає ліквідатора.
4. До ліквідації філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, застосовують приписи цього Кодексу про ліквідацію юридичної особи, якщо іншого не впливає із суті відносин.

Стаття 124. Порядок ліквідації юридичної особи

1. З дня внесення до Єдиного державного реєстру запису про рішення учасників (засновників) юридичної особи, уповноваженого ними органу або суду про ліквідацію юридичної особи ліквідаційна комісія (ліквідатор) зобов'язана у визначені цим Кодексом строки вжити всіх необхідних заходів для стягнення дебіторської заборгованості юридичної особи, яку ліквідовують, та письмово повідомити кожного з боржників про припинення юридичної особи.

Ліквідаційна комісія (ліквідатор) заявляє вимоги і позови про стягнення заборгованості з боржників юридичної особи.

2. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) зобов'язана повідомити учасників юридичної особи, суд або орган, що ухвалив рішення про припинення юридичної особи, про її участь в інших юридичних особах та/або надати відомості про створені нею корпоративні товариства, дочірні підприємства.

3. Під час проведення заходів з ліквідації юридичної особи до завершення строку пред'явлення вимог кредиторів ліквідаційна комісія (ліквідатор) закриває рахунки, відкриті у фінансових установах, крім рахунку, що його використовують для розрахунків з кредиторами під час ліквідації юридичної особи.

4. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) вживає заходів щодо інвентаризації майна юридичної особи, яку припиняють, майна її філій і представництв, дочірніх підприємств, корпоративних товариств, а також майна, що підтверджує її корпоративні права в інших юридичних особах, виявляє і вживає заходів для повернення майна, що перебуває у третіх осіб.

У випадках, встановлених законом, ліквідаційна комісія (ліквідатор) забезпечує проведення незалежної оцінки майна юридичної особи, яку припиняють.

5. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) вживає заходів із закриття відокремлених підрозділів юридичної особи (філій, представництв) та відповідно до законодавства про працю проводить звільнення працівників юридичної особи, яку припиняють.

6. Ліцензії, документи дозвільного характеру та інші документи, а також печатки і штампи, які підлягають поверненню органам державної влади, органам місцевого самоврядування, повертає ліквідаційна комісія (ліквідатор).

7. Для проведення перевірок і визначення наявності або відсутності заборгованості зі сплати податків, зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових коштів до Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування ліквідаційна комісія (ліквідатор) забезпечує своєчасне надання податковим органам і органам Пенсійного фонду України, фондам соціального страхування документів юридичної особи (її філій, представництв), зокрема первинних документів, реєстрів бухгалтерського і податкового обліку.

До моменту затвердження ліквідаційного балансу ліквідаційна комісія (ліквідатор) складає і подає до податкових органів, органів Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування звітність за останній звітний період.

8. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) після закінчення строку для пред'явлення вимог кредиторів складає проміжний ліквідаційний баланс, у якому зазначає відомості про склад майна юридичної особи, яку ліквідовують, перелік пред'явлених кредиторами вимог і результат їх розгляду.

Проміжний ліквідаційний баланс затверджує ліквідаційна комісія (ліквідатор) юридичної особи.

9. Виплату грошових сум кредиторам юридичної особи, яку ліквідовують, зокрема за податками, зборами, єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та іншими зобов'язаннями, що належить сплатити до державного або місцевого бюджету, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування, проводять за черговістю, визначеною статтею 125 цього Кодексу.

У разі недостатності коштів для задоволення вимог кредиторів ліквідаційна комісія (ліквідатор) організовує реалізацію майна юридичної особи, яку ліквідовують.

10. Після завершення розрахунків з кредиторами ліквідаційна комісія (ліквідатор) складає ліквідаційний баланс, забезпечує його затвердження учасниками юридичної особи, органом, що ухвалив рішення про припинення юридичної особи, або судом і забезпечує його подання до податкових органів.

11. Майно юридичної особи, що залишилося після задоволення вимог кредиторів (зокрема за податками, зборами, єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та іншими

зобов'язаннями, що належить сплатити до державного або місцевого бюджету, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування), передають учасникам юридичної особи, якщо іншого не визначено установчими документами юридичної особи або законом.

12. Документи, що підлягають обов'язковому зберіганню, передають до відповідних архівних установ порядком, що визначений законом.

13. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) забезпечує подання державному реєстраторові документів, визначених законом для державної реєстрації припинення юридичної особи, у визначений законом строк.

Стаття 125. Задоволення вимог кредиторів

1. У разі ліквідації платоспроможної юридичної особи вимоги її кредиторів задовольняють за такою черговістю:

1) у першу чергу – вимоги щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, вимоги кредиторів, забезпечені заставою або в інший спосіб;

2) у другу чергу – вимоги працівників, пов'язані з трудовими відносинами, вимоги автора про плату за використання результату його інтелектуальної, творчої діяльності;

3) у третю чергу – вимоги щодо податків, зборів (обов'язкових платежів);

4) у четверту чергу – всі інші вимоги.

Вимоги однієї черги задовольняють домірно сумі вимог, що належать кожному кредиторові цієї черги.

2. Черговість задоволення вимог кредиторів за договорами страхування визначає закон.

3. У разі відмови ліквідаційної комісії (ліквідатора) у задоволенні вимог кредитора або ухилення від їх розгляду кредитор має право протягом одного місяця з дня, коли він дізнався або мав дізнатися про таку відмову, звернутися до суду з позовом до ліквідаційної комісії (ліквідатора). За рішенням суду вимоги кредитора може бути задоволено за рахунок майна, що залишилося після ліквідації юридичної особи.

4. Вимоги кредитора, заявлені після спливу строку, встановленого ліквідаційною комісією (ліквідатором) для їх пред'явлення, задовольняють з майна юридичної особи, яку ліквідовують, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, заявлених своєчасно.

5. Вимоги кредиторів, що їх не визнала ліквідаційна комісія (ліквідатор), якщо кредитор у місячний строк після одержання повідомлення про повну або часткову відмову у визнанні його вимог не звернувся до суду з позовом, вимоги, у задоволенні яких кредиторові відмовлено за рішенням суду, а також

вимоги, які не задоволені через відсутність майна юридичної особи, яку ліквідовують, є погашеними.

6. Кошти, одержані від продажу майна у разі ліквідації неплатоспроможної юридичної особи, спрямовують на задоволення вимог кредиторів у черговості, визначеній законом.

Глава 8. Підприємницькі товариства

§ 1. Корпоративні товариства

Стаття 126. Поняття і види корпоративних товариств

1. Корпоративним товариством є юридична особа, статутний (складений) капітал якої поділено на частки між учасниками.

2. Корпоративне товариство може бути створено у формі повного товариства, командитного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, акціонерного товариства.

Стаття 127. Учасники корпоративного товариства

1. Учасником корпоративного товариства може бути фізична особа або юридична особа.

Обмеження щодо участі в корпоративних товариствах визначає закон.

2. Корпоративне товариство, крім повного товариства і командитного товариства, може створити одна особа, яка стає його єдиним учасником.

Стаття 128. Майно корпоративного товариства

1. Корпоративне товариство є власником:

- 1) майна, переданого йому учасниками товариства у власність як вклад до статутного (складеного) капіталу;
- 2) продукції, виробленої товариством;
- 3) одержаних доходів;
- 4) іншого майна, набутого на підставах, що не заборонені законом.

2. Вкладом до статутного (складеного) капіталу корпоративного товариства можуть бути грошові кошти, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо іншого не визначено законом.

Перелік видів майна, що не може бути вкладом до статутного (складеного) капіталу корпоративного товариства, визначає закон.

Грошове оцінювання вкладу учасника корпоративного товариства здійснюють за згодою учасників товариства, а також у випадках, встановлених законом, така оцінка підлягає незалежній експертній перевірці.

Стаття 129. Корпоративні права

1. Права учасника (акціонера, члена підприємницького кооперативу) підприємницького товариства (корпоративні права) – це сукупність правоможностей, що належать особі як учасникові підприємницького товариства відповідно до закону та установчого документа.

2. Корпоративних прав набувають одночасно з набуттям частки у статутному (складеному) капіталі товариства, акцій, паїв, якщо іншого не визначено законом.

3. Учасник (акціонер, член підприємницького кооперативу) підприємницького товариства має право:

- 1) брати участь в управлінні товариством;
- 2) брати участь у розподілі прибутку товариства і одержувати дивіденди;
- 3) відчужувати частки, акції, паї порядком, що його визначає закон;
- 4) одержувати інформацію про діяльність товариства, зокрема щодо фінансової звітності та рішень його органів управління;
- 5) отримати ліквідаційну квоту в разі ліквідації товариства;
- 6) у випадках, визначених законом, вийти з товариства;
- 7) відчужувати частки у статутному (складеному) капіталі, акції, паї порядком, визначеним законом.

4. Учасник (акціонер, член підприємницького кооперативу) підприємницького товариства може мати й інші права, визначені законом та установчим документом.

5. Особливості здійснення корпоративних прав учасника (акціонера, члена підприємницького кооперативу) підприємницького товариства може визначати корпоративний договір.

6. Корпоративні права (усі сукупно або окремі з них) можуть бути передані третій особі з дотриманням обмежень, визначених законом або установчим документом.

7. Володіння корпоративними правами не є підприємницькою діяльністю.

8. Корпоративними відносинами є відносини між учасниками (акціонерами, членами підприємницького кооперативу) підприємницького товариства, а також відносини між підприємницьким товариством і його учасником (акціонером, членом підприємницького кооперативу) щодо виникнення, здійснення, зміни, зупинення, поновлення і припинення корпоративних прав.

9. Учасники, які володіють не менш як 5 відсотками голосів у статутному капіталі товариства, мають право подати від імені та в інтересах товариства похідний позов про відшкодування збитків, що їх завдали товариству його посадові особи, визнання недійсними правочинів, що призвели до завдання збитків товариству або були укладені з порушенням вимог закону, в умовах конфлікту інтересів.

Стаття 130. Корпоративний договір

1. Договір, за яким учасники підприємницького товариства зобов'язані здійснювати права та реалізовувати правоможності певним чином або утримуватися від їх здійснення та реалізації, є корпоративним договором.

2. Стороною корпоративного договору може бути особа, яка не є учасником підприємницького товариства.

Стороною корпоративного договору може бути підприємницьке товариство.

3. Корпоративний договір може встановлювати порядок утримання від здійснення прав та реалізації правоможностей його сторін.

Корпоративний договір може встановлювати обов'язки його сторін, не визначені установчим документом підприємницького товариства та/або законом.

4. Невиконання корпоративного договору не може бути підставою для визнання рішення вищого органу управління підприємницького товариства недійсним.

5. Корпоративний договір не є установчим документом підприємницького товариства.

6. Корпоративний договір може бути укладено до створення підприємницького товариства. У такому разі на сторін корпоративного договору поширюють приписи частини четвертої статті 105 цього Кодексу з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

7. На корпоративний договір поширюють загальні приписи про договори та інші правочини, якщо іншого не визначено законом.

8. Дату укладення та строк дії корпоративного договору визначають у договорі.

9. Корпоративний договір укладають письмово.

10. Зміст корпоративного договору не підлягає розголошенню особам, які не є його сторонами, якщо іншого не визначено законом, установчим документом або корпоративним договором.

Інформацію про укладення корпоративного договору та строк його дії оприлюднюють на веб-сайті підприємницького товариства, надають на запит заінтересованих осіб протягом трьох днів з дня його укладення або з дня

отримання підприємницьким товариством письмового запиту (зокрема в електронній формі), якщо іншого не встановлено законом.

11. Особливості корпоративних договорів для окремих видів підприємницьких товариств може визначати закон.

12. Корпоративний договір може визначати підстави припинення підприємницького товариства в разі порушення корпоративних прав його учасника (акціонера, члена підприємницького кооперативу), якщо такий корпоративний договір підписали всі учасники (акціонери, члени підприємницького кооперативу) підприємницького товариства.

Стаття 131. Юридичні наслідки протиправної поведінки учасника (акціонера, члена підприємницького кооперативу) підприємницького товариства

1. Учасник (акціонер, член підприємницького кооперативу) підприємницького товариства або інша особа, які безпосередньо або опосередковано вирішально впливають на його діяльність, не несе відповідальності за його зобов'язаннями, крім випадків, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Суд може покласти субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями підприємницького товариства на його учасника (акціонера, члена підприємницького кооперативу) або іншу особу, які безпосередньо або опосередковано вирішально впливають на його діяльність, у виняткових випадках, якщо майна підприємницького товариства недостатньо для задоволення вимог кредиторів і доведено, що їхній вплив на діяльність підприємницького товариства був спрямований на:

1) вчинення протиправних дій з метою завдання шкоди кредиторам або іншим особам;

2) умисне доведення до неплатоспроможності (банкрутства);

3) фактичне використання підприємницького товариства як alter ego особи, яка безпосередньо або опосередковано вирішально впливає на його діяльність.

Добросовісний учасник, який не був обізнаний і не мав можливості вплинути на дії, що спричинили шкоду, не несе субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями підприємницького товариства.

3. Право на звернення до суду з вимогою про покладення субсидіарної відповідальності мають кредитор, арбітражний керуючий, а також у випадках, визначених законом, уповноважений орган державної влади.

4. Під час вирішення питання про застосування юридичних наслідків протиправної поведінки учасника (акціонера, члена підприємницького кооперативу) підприємницького товариства або іншої особи, яка

безпосередньо або опосередковано вирішально впливала на діяльність підприємницького товариства, суд зобов'язаний виходити з того, що обставини, визначені частиною другою цієї статті, має бути доведено на підставі достатніх і переконливих доказів, а всі сумніви тлумачать на користь дотримання засади обмеженої відповідальності.

5. Особа, яка безпосередньо або опосередковано вирішально впливає на діяльність підприємницького товариства, має право на звернення до суду з позовом в інтересах такого товариства, якщо вона позбавлена можливості здійснити це право через:

- 1) органи управління товариства;
- 2) безпосереднє управління товариством;
- 3) ліквідатора або ліквідаційну комісію.

6. Закон може визначати додаткові підстави та умови застосування юридичних наслідків протиправної поведінки учасника (акціонера, члена підприємницького кооперативу) підприємницького товариства щодо окремих видів підприємницьких товариств.

Стаття 132. Обов'язки учасника корпоративного товариства

1. Учасник корпоративного товариства зобов'язаний:

1) виконувати свої зобов'язання перед товариством, зокрема пов'язані з майновою участю, а також робити вклади (оплачувати акції) у розмірі, порядком і засобами, що їх визначено установчим документом;

2) не розголошувати комерційну таємницю та інформацію з обмеженим доступом про діяльність товариства.

2. Учасник корпоративного товариства може мати й інші обов'язки, визначені законом.

Стаття 133. Повне товариство

1. Повним є товариство, учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за його зобов'язаннями усім майном, що їм належить.

2. Особа може бути учасником тільки одного повного товариства.

Учасник повного товариства не може бути повним учасником командитного товариства.

3. Учасник повного товариства не має права без згоди інших учасників вчиняти від свого імені та у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб правочини, що є однотипними з тими, які становлять предмет діяльності товариства.

У разі порушення цього припису товариство має право за своїм вибором вимагати від такого учасника відшкодування завданих товариству збитків або передання товариству усієї вигоди, набутої за такими правочинами.

4. Найменування повного товариства має містити імена (найменування) всіх його учасників та зазначення виду товариства "повне товариство" або ім'я (найменування) одного чи кількох учасників, слова "і компанія" та зазначення виду товариства "повне товариство".

Стаття 134. Засновницький договір повного товариства

1. Повне товариство створюють і воно діє на підставі засновницького договору. Засновницький договір підписують усі учасники повного товариства.

2. Засновницький договір повного товариства, крім відомостей, визначених статтею 98 цього Кодексу, має містити відомості про:

- 1) розмір і склад складеного капіталу товариства;
- 2) розмір і порядок зміни часток кожного з учасників у складеному капіталі;
- 3) розмір, склад і строки внесення ними вкладів.

Стаття 135. Управління повним товариством

1. Управління діяльністю повного товариства здійснюють за спільною згодою всіх учасників. Засновницький договір товариства може визначати випадки, у яких рішення ухвалюють більшістю голосів учасників.

2. Кожний учасник повного товариства має один голос, якщо засновницьким договором не встановлено іншого порядку визначення кількості голосів.

3. Кожний учасник повного товариства, безвідносно до того, чи його уповноважено вести справи товариства, має право на ознайомлення з усією документацією щодо ведення справ товариства. Відмова від цього права або його обмеження, зокрема за домовленістю учасників товариства, є нікчемною.

Стаття 136. Ведення справ повного товариства

1. Кожний учасник повного товариства має право діяти від імені товариства, якщо засновницьким договором не визначено, що всі учасники ведуть справи спільно або що ведення справ доручено окремим учасникам.

У разі спільного ведення справ товариства учасниками для вчинення кожного правочину необхідна згода всіх учасників повного товариства. Якщо ведення справ товариства доручено окремим учасникам, інші учасники повного товариства можуть вчиняти правочини від імені товариства за

наявності довіреності, виданої учасниками, яким доручено ведення справ товариства.

У відносинах з третіми особами повне товариство не може посилатися на приписи засновницького договору, які обмежують повноваження учасників повного товариства щодо права діяти від імені товариства, крім випадків, якщо буде доведено, що третя особа на момент вчинення правочину знала або могла знати про відсутність в учасника права діяти від імені повного товариства.

2. Учасник повного товариства, що діяв у спільних інтересах, але не мав на це повноважень, має право, якщо його дії не схвалені іншими учасниками, вимагати від товариства відшкодування здійснених ним витрат, якщо доведе, що у зв'язку з його діями товариство зберегло або набуло майно, вартість якого перевищує такі витрати.

3. У разі спору між учасниками повного товариства суд може припинити повноваження на ведення справ товариства, надані одному або кільком учасникам, на вимогу одного або кількох інших учасників, за наявності для цього достатніх підстав, зокрема внаслідок невиконання учасником, уповноваженим на ведення справ товариства, своїх обов'язків або встановлення його неспроможності до розумного ведення справ. На підставі рішення суду до засновницького договору товариства вносять необхідні зміни.

4. Повноваження учасника повного товариства на ведення справ товариства є припиненими повністю або частково з припиненням самого товариства у зв'язку з відмовою учасника від доручення або скасуванням доручення на вимогу хоча б одного з інших учасників.

Стаття 137. Розподіл прибутку і збитків повного товариства

1. Прибуток і збитки повного товариства розподіляють між його учасниками домірно їхнім часткам у складеному капіталі, якщо іншого не визначено засновницьким договором або домовленістю учасників.

2. Позбавлення учасника повного товариства права на участь у розподілі прибутку або збитків заборонено.

Стаття 138. Відповідальність учасників повного товариства за його зобов'язаннями

1. У разі недостатності у повного товариства майна для задоволення вимог кредиторів у повному обсязі учасники повного товариства несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном, на яке може бути звернене стягнення, солідарно.

2. Учасник повного товариства несе відповідальність за боргами товариства безвідносно до того, виникли ці борги до чи після його вступу до товариства.

3. Учасник повного товариства, який вибув із товариства, несе відповідальність за зобов'язаннями товариства, що виникли до моменту його вибуття, рівною мірою з учасниками, що залишилися, протягом трьох років з дня затвердження звіту про діяльність товариства за рік, протягом якого він вибув із товариства.

4. Учасник повного товариства, який повністю сплатив борги товариства, має право на регресну вимогу у відповідній частині до інших учасників, які несуть перед ним відповідальність домірно своїм часткам у складеному капіталі товариства.

Стаття 139. Зміни у складі учасників повного товариства

1. Зміни у складі учасників повного товариства відбуваються у зв'язку з:

- 1) виходом учасника з повного товариства за власною ініціативою;
- 2) виключенням зі складу учасників;
- 3) вибуттям зі складу учасників з причин, що не залежать від учасника.

2. Порядок і особливості виходу, виключення та вибуття учасників зі складу повного товариства визначають цей Кодекс, інший закон, засновницький договір.

Стаття 140. Вихід із повного товариства

1. Учасник повного товариства, створеного на невизначений строк, може в будь-який момент вийти із товариства, заявивши про це не пізніше як за три місяці до фактичного виходу з товариства. Справжність підпису на заяві про вихід із товариства підлягає нотаріальному засвідченню.

Достроковий вихід учасника з повного товариства, заснованого на певний строк, допустимий лише з поважних причин.

2. Відмова від права виходу з повного товариства є нікчемною.

Стаття 141. Передання учасником частки (її частини) у складеному капіталі повного товариства

1. Учасник повного товариства має право за згодою інших його учасників передати свою частку у складеному капіталі або її частину іншому учасникові товариства або третій особі.

2. У разі передання частки (її частини) новому учасникові до нього переходять повністю або у відповідній частині права, що належали учасникові, який передав частку (її частину). Особа, якій передано частку (її частину), несе відповідальність за зобов'язаннями товариства відповідно до частини другої статті 138 цього Кодексу.

3. У разі передання учасником товариства всієї своєї частки іншій особі участь такого учасника в повному товаристві є припиненою, з урахуванням наслідків, визначених частиною третьою статті 138 цього Кодексу.

Стаття 142. Виключення зі складу учасників повного товариства

1. Учасника повного товариства, який систематично не виконує або виконує неналежним чином обов'язки, що їх поклало на нього товариство, або який своєю поведінкою перешкоджає досягненню цілей товариства, може бути виключено зі складу учасників повного з товариства порядком, встановленим засновницьким договором.

2. Рішення про виключення зі складу учасників повного товариства може бути оскаржено до суду.

Стаття 143. Вибуття зі складу учасників повного товариства

1. Повне товариство може ухвалити рішення про визнання учасника повного товариства таким, що вибув із його складу, у разі:

1) смерті учасника або оголошення його померлим – за відсутності спадкоємців;

2) ліквідації юридичної особи – учасника товариства, зокрема у зв'язку з визнанням її банкрутом;

3) визнання учасника недієздатним, обмеження його цивільної дієздатності або визнання безвісно відсутнім;

4) звернення стягнення на частину майна повного товариства, що відповідає частці учасника у складеному капіталі товариства;

2. Рішення про визнання учасника повного товариства таким, що вибув із його складу, заінтересовані особи можуть оскаржити до суду.

3. У разі вибуття учасника зі складу повного товариства з підстав, визначених частиною першою цієї статті, товариство може продовжити свою діяльність, якщо іншого не встановлено засновницьким договором повного товариства або домовленістю між учасниками, що залишилися у складі повного товариства.

4. правонаступник учасника повного товариства має переважне право вступу до товариства.

5. На правонаступника учасника повного товариства поширюють приписи частини другої статті 141 цього Кодексу.

Стаття 144. Розрахунки в разі виходу, виключення та вибуття зі складу учасників повного товариства

1. Учасникові, який вийшов, якого виключено або який вибув зі складу учасників повного товариства з підстав, установлених статтями 140, 142 і 143

цього Кодексу, виплачують вартість частини майна товариства, домірну його частці у складеному капіталі товариства, якщо іншого не встановлено засновницьким договором.

2. Якщо правонаступник учасника повного товариства не вступив до товариства, розрахунки з ним здійснюють відповідно до частини першої цієї статті.

3. Вартість майна, що становить частку учасника повного товариства, розраховують на день смерті спадкодавця або внесення запису про створення юридичної особи – правонаступника. У таких випадках відповідно зменшують розмір майна товариства, зазначений у засновницькому договорі.

4. Порядок визначення вартості частки учасника в майні повного товариства та строки її виплати встановлюють засновницький договір і закон.

Стаття 145. Звернення стягнення на частину майна повного товариства, домірну частці учасника товариства у складеному капіталі

1. Звернення стягнення на частку учасника у складеному капіталі повного товариства за його власними зобов'язаннями допустиме лише у разі недостатності іншого майна для задоволення вимог кредиторів. У разі недостатності майна учасника повного товариства для виконання його зобов'язань кредитори можуть вимагати встановленим порядком виділу частини майна повного товариства, домірної частці учасника-боржника у складеному капіталі повного товариства.

2. Частину майна повного товариства, домірну частці учасника-боржника у складеному капіталі, виділяють у грошовій формі або в натурі відповідно до балансу, складеного на момент вибуття такого учасника зі складу товариства.

Стаття 146. Ліквідація повного товариства

1. Повне товариство ліквідовують на підставах, установлених статтею 122 цього Кодексу, а також у разі, якщо в товаристві залишається один учасник. Такий учасник має право протягом шести місяців з дня, коли він став єдиним учасником товариства, перетворити таке товариство в інше корпоративне товариство порядком, що його встановлено цим Кодексом.

2. У разі виходу учасника зі складу повного товариства, виключення з товариства, смерті учасника товариства, ліквідації юридичної особи – учасника товариства або звернення кредитором одного з учасників стягнення на частину майна, домірну його частці у складеному капіталі, товариство може продовжити свою діяльність, якщо це визначено засновницьким договором товариства або домовленістю між учасниками, що залишаються в товаристві.

Стаття 147. Командитне товариство

1. Командитним є товариство, у якому разом із учасниками, які здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном (повними учасниками), є один або кілька учасників (вкладників), які несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах сум зроблених ними вкладів та не беруть участі в діяльності товариства.

2. Найменування командитного товариства має містити імена (найменування) всіх повних учасників та зазначення виду товариства "командитне товариство" або ім'я (найменування) хоча б одного повного учасника з доданням слів "і компанія" та зазначення виду товариства "командитне товариство".

Якщо найменування командитного товариства містить ім'я вкладника, такий вкладник стає повним учасником товариства.

3. До командитного товариства застосовують приписи про повне товариство, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 148. Засновницький договір командитного товариства

1. Командитне товариство створюють і воно діє на підставі засновницького договору. Засновницький договір підписують усі повні учасники командитного товариства.

2. Засновницький договір командитного товариства, крім відомостей, визначених статтею 98 цього Кодексу, має містити відомості про:

- 1) розмір і склад складеного капіталу товариства;
- 2) розмір і порядок зміни часток кожного з повних учасників у складеному капіталі;
- 3) сукупний розмір вкладів вкладників.

3. Якщо внаслідок виходу, виключення чи вибуття зі складу учасників у командитному товаристві залишився один повний учасник, він зобов'язаний замінити засновницький договір на підписану ним заяву (меморандум).

Якщо командитне товариство створює один повний учасник, установчим документом є заява (меморандум), що містить усі відомості, визначені цією статтею для командитного товариства.

Стаття 149. Учасники командитного товариства

1. Юридичний статус повних учасників командитного товариства та їхню відповідальність за зобов'язаннями товариства встановлюють приписи цього Кодексу стосовно учасників повного товариства.

2. Особа може бути повним учасником лише в одному командитному товаристві.

Повний учасник командитного товариства не може бути учасником повного товариства.

Повний учасник командитного товариства не може бути вкладником такого товариства.

3. Сукупний розмір вкладів вкладників не може перевищувати 50 відсотків складеного капіталу повного товариства.

4. Учасники командитного товариства формують (сплачують) складений капітал протягом одного року з дня державної реєстрації товариства.

Стаття 150. Управління командитним товариством

1. Управління командитним товариством здійснюють повні учасники порядком, що його визначено цим Кодексом для повного товариства.

2. Вкладники не мають права брати участі в управлінні командитним товариством та заперечувати проти дій повних учасників щодо управління товариством. Вкладники командитного товариства можуть діяти від імені товариства лише за довіреністю.

Стаття 151. Права і обов'язки вкладника командитного товариства

1. Вкладник командитного товариства зобов'язаний зробити вклад до складеного капіталу товариства. Внесення вкладів посвідчують свідоцтвом про участь у командитному товаристві.

2. Вкладник командитного товариства має право:

1) одержувати частину прибутку товариства відповідно до його частки у складеному капіталі товариства порядком, що його встановлено засновницьким договором (меморандумом);

2) діяти від імені товариства в разі видання йому довіреності та відповідно до неї;

3) переважного щодо третіх осіб набуття відчужуваної частки (її частини) у складеному капіталі товариства;

Якщо бажання викупити частку (її частину) виявили кілька вкладників, таку частку розподіляють між ними відповідно до їхніх часток у складеному капіталі товариства;

4) вимагати першочергового повернення вкладу в разі ліквідації товариства;

5) ознайомлюватися з річними звітами та балансами товариства;

6) після закінчення фінансового року вийти з товариства та одержати свій вклад порядком, що його встановлено засновницьким договором (меморандумом);

7) передати свою частку (її частину) у складеному капіталі товариства іншому вкладникові або третій особі, повідомивши про це товариство.

Передання вкладником усієї своєї частки іншій особі має наслідком припинення його участі в командитному товаристві.

3. Засновницький договір (меморандум) командитного товариства може визначати й інші права вкладника.

Стаття 152. Відповідальність вкладника командитного товариства

1. Якщо вкладник командитного товариства вчиняє правочин від імені та в інтересах товариства без відповідних повноважень, він не несе відповідальності перед кредиторами за вчинений правочин лише в разі схвалення його дій командитним товариством.

За браком схвалення вкладник відповідає перед третіми особами за вчиненим ним правочином усім своїм майном, на яке відповідно до закону може бути звернене стягнення.

2. Вкладник командитного товариства, який не вніс вкладу, визначеного засновницьким договором (меморандумом), несе відповідальність перед товариством порядком, що його встановлено засновницьким договором (меморандумом).

Стаття 153. Ліквідація командитного товариства

1. Командитне товариство є ліквідованим, якщо з нього вибули всі вкладники. Повні учасники в разі вибуття всіх вкладників мають право перетворити командитне товариство в повне товариство. Командитне товариство ліквідовують також на підставах, визначених статтею 122 цього Кодексу.

Командитне товариство не є ліквідованим, якщо в ньому залишаються хоча б один повний учасник і один вкладник.

2. У разі ліквідації командитного товариства після розрахунків з кредиторами вкладники мають переважне право стосовно повних учасників на одержання вкладів порядком та на умовах, що їх визначено цим Кодексом, іншим законом, засновницьким договором (меморандумом). За недостатності коштів товариства для повного повернення вкладникам їхніх вкладів наявні кошти розподіляють між вкладниками домірно їхнім часткам у складеному капіталі товариства.

Стаття 154. Товариство з обмеженою відповідальністю

1. Товариством з обмеженою відповідальністю є товариство, статутний капітал якого поділено на частки, розмір яких встановлено статутом.

2. Учасники товариства з обмеженою відповідальністю не несуть відповідальності за його зобов'язаннями, але несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах вартості своїх вкладів.

Учасники товариства з обмеженою відповідальністю, які внесли вклад не повністю, солідарно несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства у межах вартості невнесеної частини вкладу кожного з учасників.

3. Найменування товариства з обмеженою відповідальністю має містити його назву та зазначення виду товариства "товариство з обмеженою відповідальністю".

Стаття 155. Договір про створення товариства з обмеженою відповідальністю

1. Якщо товариство з обмеженою відповідальністю створюють кілька осіб, такі особи в разі необхідності визначення взаємовідносин між ними щодо створення товариства можуть письмово укласти договір про створення товариства. Договір про створення товариства може встановлювати порядок дій засновників щодо створення товариства, умови вчинення таких дій, розмір статутного капіталу, частку кожного з учасників у статутному капіталі, строки і порядок внесення вкладів та інші умови.

2. Договір про створення товариства з обмеженою відповідальністю не є установчим документом. Подання такого договору для державної реєстрації товариства не є обов'язковим.

3. Договір про створення товариства з обмеженою відповідальністю діє до дня державної реєстрації такого товариства, якщо іншого не визначено договором або не впливає із суті зобов'язання.

Стаття 156. Статут товариства з обмеженою відповідальністю

1. Установчим документом товариства з обмеженою відповідальністю є статут.

Статут товариства з обмеженою відповідальністю, крім відомостей, визначених статтею 98 цього Кодексу, має містити відомості про:

- 1) розмір статутного капіталу;
- 2) склад і компетенцію органів управління і порядок ухвалення ними рішень;
- 3) порядок передання (переходу) часток у статутному капіталі.

2. Зміни вартості майна, внесеного учасниками як вклад або додатковий вклад, не впливає на розмір їхніх часток у статутному капіталі, визначений у статуті, якщо іншого не визначено статутом та/або законом.

Стаття 157. Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю

1. Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю формують за рахунок вкладів учасників товариства. Розмір статутного капіталу дорівнює сумі вартості таких вкладів.

2. Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю підлягає сплаті учасниками товариства протягом шести місяців з дня державної реєстрації товариства, якщо іншого не визначено статутом.

3. Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю збільшують або зменшують порядком, що його визначено законом.

4. Статут товариства з обмеженою відповідальністю може встановлювати можливість створення додаткового капіталу товариства за рахунок вкладів (внесків) його учасників. Вклади (внески) учасників до додаткового капіталу товариства не змінюють номінальну вартість або розмір статутного капіталу товариства.

Стаття 158. Управління товариством з обмеженою відповідальністю

1. Органами товариства з обмеженою відповідальністю є загальні збори учасників, наглядова рада (у разі її утворення) та виконавчий орган (дворівнева структура управління).

2. Вищим органом товариства з обмеженою відповідальністю є загальні збори учасників.

3. Статут товариства може визначати необхідність утворення наглядової ради. Наглядова рада є колегіальним органом, що забезпечує захист прав усіх учасників товариства і в межах компетенції, визначеної статутом і законом, здійснює управління товариством, а також контролює та регулює діяльність його виконавчого органу.

4. Виконавчий орган товариства здійснює управління його поточною діяльністю.

Стаття 159. Альтернативна структура управління товариства з обмеженою відповідальністю

1. Статут товариства з обмеженою відповідальністю може встановити однорівневу структуру управління, визначену частиною другою статті 172 цього Кодексу.

2. Якщо статутом встановлено однорівневу структуру управління, застосовують приписи цього Кодексу про структуру управління акціонерного товариства, якщо іншого не впливає з юридичної природи товариства з обмеженою відповідальністю або не визначено статутом товариства.

Стаття 160. Перехід частки (її частини) учасника у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю до іншої особи

1. Учасник товариства з обмеженою відповідальністю має право продати або іншим чином відступити свою частку (її частину) у статутному капіталі товариства одному чи кільком учасникам такого товариства або третім особам.

2. Статут товариства може встановити, що відчуження частки (її частини) та надання її в заставу дозволено лише за згодою інших учасників товариства. Учасник товариства має переважне право на придбання частки (її частини) іншого учасника товариства, що її відчужують третім особам.

3. Частка учасника товариства може бути відчужена до повної її сплати лише в тій частині, в якій її вже сплачено.

4. Правочин, спрямований на відчуження частки (її частини) у статутному капіталі товариства, вчиняють письмово. Правочин, спрямований на відчуження частки (її частини) у статутному капіталі товариства, вчинений усно, є нікчемним.

5. У разі придбання товариством частки (її частини) учасника воно зобов'язане відчужити її іншим учасникам або третім особам протягом строку та порядком, що їх визначено статутом та/або законом, або зменшити свій статутний капітал відповідно до статті 144 цього Кодексу.

6. У разі смерті або припинення учасника товариства його частка переходить до його спадкоємця або правонаступника без надання згоди учасниками товариства.

Стаття 161. Вихід учасника із товариства з обмеженою відповідальністю

1. Учасник товариства з обмеженою відповідальністю, частка якого у статутному капіталі товариства становить менше 50 відсотків, може вийти з товариства у будь-який час, без надання згоди іншими учасниками.

Учасник товариства з обмеженою відповідальністю, частка якого у статутному капіталі товариства становить 50 і більше відсотків, може вийти з товариства за згодою інших учасників. Статут товариства може визначити, що учасник товариства, частка якого у статутному капіталі товариства становить 50 і більше відсотків, може вийти з товариства без надання згоди іншими учасниками.

2. Порядок виходу учасника із товариства з обмеженою відповідальністю визначає закон.

Стаття 162. Ліквідація товариства з обмеженою відповідальністю

1. Товариство з обмеженою відповідальністю ліквідовують за рішенням загальних зборів його учасників, а також за рішенням суду у випадках, що їх визначено законом.

2. Товариство з обмеженою відповідальністю може бути перетворено в акціонерне товариство або в підприємницький кооператив.

Стаття 163. Товариство з додатковою відповідальністю

1. Товариством з додатковою відповідальністю є товариство, статутний капітал якого поділено на частки, учасники якого солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за його зобов'язаннями своїм майном у розмірі, встановленому статутом, що є однаково кратним вартості внесеного вкладу кожним з учасників.

2. У разі визнання банкрутом одного з учасників товариства з додатковою відповідальністю його відповідальність за зобов'язаннями товариства розподіляють між іншими учасниками товариства домірно їхнім часткам у статутному капіталі товариства.

3. Найменування товариства з додатковою відповідальністю має містити його назву та зазначення виду товариства "товариство з додатковою відповідальністю".

4. До товариства з додатковою відповідальністю застосовують приписи цього Кодексу про товариство з обмеженою відповідальністю, якщо іншого не визначено статутом, законом та не впливає із суті відносин.

Стаття 164. Акціонерне товариство

1. Акціонерним товариством є товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчують акціями.

2. Акціонерне товариство самостійно несе відповідальність за своїми зобов'язаннями усім своїм майном. Акціонери не несуть відповідальності за зобов'язаннями товариства, але несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах номінальної вартості належних їм акцій, крім випадків, що їх визначено законом.

Акціонери, які не повністю оплатили акції, у випадках, зазначених у статуті, відповідають за зобов'язаннями товариства у межах неоплаченої частини вартості належних їм акцій.

3. Найменування акціонерного товариства має містити його назву та зазначення виду товариства "акціонерне товариство".

4. Особливості юридичного статусу акціонерних товариств, створених під час приватизації державних підприємств, визначає закон.

5. Порядок створення, діяльності та припинення корпоративних інвестиційних фондів визначає закон.

6. Акціонерні товариства за типом поділяють на публічні товариства і приватні товариства. Особливості юридичного статусу публічних і приватних акціонерних товариств визначає закон.

Стаття 165. Створення акціонерного товариства

1. Акціонерне товариство можуть створити фізичні та/або юридичні особи.

2. Якщо акціонерне товариство створюють кілька осіб, такі особи в разі необхідності визначення взаємовідносин між ними щодо створення товариства можуть укласти договір. Такий договір не є установчим документом акціонерного товариства.

Договір про створення акціонерного товариства укладають письмово. Якщо акціонерне товариство створюють за участю фізичних осіб, справжність підписів на засновницькому договорі підлягає нотаріальному засвідченню.

3. Засновники акціонерного товариства солідарно несуть відповідальність за зобов'язаннями, пов'язаними із створенням товариства, що виникли до його державної реєстрації.

Акціонерне товариство несе відповідальність за зобов'язаннями засновників, визначеними частиною першою цієї статті, лише в разі схвалення їхніх дій загальними зборами акціонерів.

4. Акціонерне товариство може бути одноосібним, якщо його створено однією особою або якщо один акціонер придбав усі акції товариства. Відомості про це підлягають опублікуванню порядком, що його визначено законом.

5. Порядок і строки вчинення дій щодо створення акціонерного товариства, зокрема порядок проведення установчих зборів та їхню компетенцію, визначає закон.

Стаття 166. Статут акціонерного товариства

1. Установчим документом акціонерного товариства є його статут.

2. Статут акціонерного товариства, крім відомостей, визначених статтею 98 цього Кодексу, має містити відомості про права акціонерів, структуру управління товариства, компетенцію його органів управління, порядок ухвалення ними рішень та інші відомості, що їх визначено законом.

Стаття 167. Статутний капітал акціонерного товариства

1. Статутний капітал акціонерного товариства формують за рахунок грошових коштів та іншого майна, що їх вносять як оплату акцій під час їх емісії.

Мінімальний розмір статутного капіталу акціонерного товариства встановлює закон.

2. Під час створення акціонерного товариства його акції підлягають розміщенню лише серед його засновників. Публічну пропозицію акцій

акціонерного товариства може бути вчинено після отримання свідоцтва про реєстрацію першого випуску акцій.

Стаття 168. Збільшення статутного капіталу акціонерного товариства

1. Розмір статутного капіталу акціонерного товариства збільшують через підвищення номінальної вартості акцій або додаткової емісії акцій наявної номінальної вартості.

2. У випадках, визначених статутом акціонерного товариства і законом, може бути встановлено переважне право акціонерів на придбання акцій, що їх додатково випускає акціонерне товариство.

Стаття 169. Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства

1. Розмір статутного капіталу акціонерного товариства зменшують через зниження номінальної вартості акцій або через анулювання раніше викуплених товариством акцій та відповідно зменшення їхньої загальної кількості, якщо це визначено статутом.

Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства допустиме після повідомлення про це всіх його кредиторів порядком, що його встановлено законом. При цьому кредитори товариства мають право вимагати дострокового припинення або виконання акціонерним товариством відповідних зобов'язань і відшкодування збитків.

2. Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства нижче розміру, встановленого законом, має наслідком ліквідацію товариства.

Стаття 170. Дивіденди акціонерного товариства

1. Акціонерне товариство може виплачувати акціонерам частину свого чистого прибутку з розрахунку на одну акцію певного типу та/або класу. Порядок виплати дивідендів визначає статут та/або закон.

2. Закон може визначати випадки, коли акціонерне товариство не має права ухвалювати рішення про виплату дивідендів та/або проводити їх виплату.

Стаття 171. Загальні збори акціонерів

1. Вищим органом акціонерного товариства є загальні збори акціонерів. На загальних зборах акціонерів мають право бути присутніми всі акціонери безвідносно до кількості та виду належних їм акцій.

Закон може обмежувати право на участь у загальних зборах акціонерів.

Акціонери (їхні представники), які беруть участь у загальних зборах акціонерів, підлягають реєстрації із зазначенням кількості голосів, що їх має кожний акціонер, який бере участь у загальних зборах акціонерів.

2. До виключної компетенції загальних зборів акціонерів належить:
- 1) визначення основних напрямів діяльності товариства;
 - 2) затвердження та внесення змін до статуту товариства, крім випадків, що їх визначено законом;
 - 3) ухвалення рішення про зміну структури управління акціонерного товариства;
 - 4) обрання та припинення повноважень членів наглядової ради або ради директорів;
 - 5) затвердження річної звітності акціонерного товариства;
 - 6) ухвалення рішення про перетворення, виділ або припинення акціонерного товариства.

До виключної компетенції загальних зборів акціонерів відповідно до статуту та/або закону може також належати вирішення інших питань.

Питання, визначені законом як виключна компетенція загальних зборів акціонерів, не може бути передано ними для вирішення іншим органам товариства.

3. Порядок голосування на загальних зборах акціонерів встановлює закон.

Акціонер має право призначити свого представника для участі в загальних зборах акціонерів. Представник може бути призначений постійно або на певний строк. Акціонер має право в будь-який момент замінити свого представника у вищому органі акціонерного товариства, повідомивши про це виконавчий орган акціонерного товариства.

4. Рішення загальних зборів акціонерів ухвалюють простою більшістю голосів акціонерів, які пройшли реєстрацію для участі в загальних зборах та є власниками акцій для голосування з відповідного питання порядку денного. Статут та/або закон можуть встановлювати більшу кількість голосів, необхідну для ухвалення рішення загальними зборами акціонерів.

5. Порядок скликання, способи і порядок проведення загальних зборів встановлюють статут та/або закон.

Стаття 172. Структура управління акціонерного товариства

1. Структура управління акціонерного товариства може бути однорівневою або дворівневою.

2. За однорівневої структури управління органами управління акціонерного товариства є загальні збори акціонерів та рада директорів.

За однорівневої структури управління функції контролю та управлінням акціонерним товариством виконує єдиний колегіальний орган – рада директорів.

3. За дворівневої структури управління органами управління акціонерного товариства є загальні збори акціонерів, орган, відповідальний за нагляд (наглядова рада), і виконавчий орган (колегіальний або одноособовий).

За дворівневої структури управління мають бути чітко розділені функції з безпосереднього управління поточною (операційною) діяльністю акціонерного товариства, що їх виконує виконавчий орган, та функції контролю за роботою виконавчого органу, інших керівників акціонерного товариства (зокрема керівників підрозділів контролю та внутрішнього аудиту), що їх виконує наглядова рада.

4. Безвідносно до структури управління керівником товариства є голова виконавчого органу товариства.

Стаття 173. Посадові особи акціонерного товариства

1. Голова і члени наглядової ради, голова і члени колегіального виконавчого органу, одноособовий виконавець функції виконавчого органу, корпоративний секретар акціонерного товариства, а також голова і члени іншого органу товариства (крім консультативного), якщо утворення такого органу визначено статутом та/або законом, є посадовими особами акціонерного товариства.

2. Права і обов'язки посадових осіб акціонерного товариства визначають статут, закон та укладений між посадовою особою і акціонерним товариством договір (контракт).

3. У випадках, визначених законом, посадові особи акціонерного товариства несуть відповідальність за збитки, завдані акціонерному товариству своєю поведінкою.

Стаття 174. Аудиторська перевірка фінансової звітності акціонерного товариства

1. Акціонерне товариство у встановлених законом випадках для перевірки та підтвердження правильності річної фінансової звітності щороку залучає незалежного аудитора.

2. Аудиторську перевірку фінансової звітності акціонерного товариства має бути проведено в будь-який час на вимогу акціонерів, які сукупно володіють не менш як 5 відсотками акцій.

Порядок проведення аудиторської перевірки фінансової звітності акціонерного товариства встановлює закон.

§ 2. Підприємницький кооператив

Стаття 175. Підприємницький кооператив

1. Підприємницьким кооперативом є товариство, що його створили фізичні особи на засадах членства для спільної підприємницької діяльності, яка заснована на їхній особистій трудовій участі та об'єднанні майнових пайових внесків. Статут та/або закон можуть допускати участь інших осіб у діяльності підприємницького кооперативу на засадах членства.

2. Член підприємницького кооперативу несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями кооперативу в розмірах та порядку, що їх визначено статутом та/або законом.

3. Найменування підприємницького кооперативу має містити його назву та організаційно-юридичну форму "підприємницький кооператив".

4. Юридичний статус підприємницького кооперативу, права і обов'язки члена підприємницького кооперативу визначають цей Кодекс та інші закони.

5. Закон може визначати особливості створення і діяльності окремих видів підприємницьких кооперативів.

Стаття 176. Засади діяльності підприємницького кооперативу

1. Підприємницький кооператив створюють і він провадить свою діяльність на таких засадах:

- 1) добровільність членства в кооперативі та вільний вихід із нього;
- 2) особиста трудова участь члена кооперативу в його діяльності;
- 3) відкритість і доступність членства для того, хто визнає статут кооперативу, бажає брати участь у його діяльності на умовах, визначених статутом;
- 4) рівні права членів кооперативу в ухваленні рішень;
- 5) розподіл доходу між членами кооперативу відповідно до їхньої трудової та майнової участі в діяльності кооперативу;
- 6) контроль члена кооперативу за його діяльністю порядком, що його визначено статутом.

Стаття 177. Статут підприємницького кооперативу

1. Установчим документом підприємницького кооперативу є статут, затверджений загальними зборами членів кооперативу.

2. Статут підприємницького кооперативу, крім відомостей, визначених статтею 98 цього Кодексу, має містити відомості про:

- 1) розмір пайового внеску члена кооперативу;
- 2) склад і порядок внесення членом кооперативу пайового внеску, відповідальність за невиконання зобов'язання щодо внесення пайового внеску;

3) характер і порядок трудової участі члена кооперативу в діяльності кооперативу, відповідальність за невиконання зобов'язань щодо особистої трудової участі;

4) порядок розподілу прибутку і збитків кооперативу;

5) розмір і умови субсидіарної відповідальності члена кооперативу за зобов'язаннями кооперативу;

6) склад і компетенцію органів управління кооперативу, порядок ухвалення ними рішень.

3. Кількість членів кооперативу не може становити менше трьох осіб. У разі якщо кількість членів кооперативу є меншою, кооператив ліквідовують або перетворюють у корпоративне товариство.

Стаття 178. Права і обов'язки члена підприємницького кооперативу

1. Член підприємницького кооперативу має право порядком, що його визначено за статутом та/або законом:

1) брати участь в управлінні кооперативом;

2) отримувати послуги кооперативу;

3) отримувати кооперативні виплати і частки доходу на пай;

4) отримувати інформацію про діяльність кооперативу;

5) отримувати пай у разі виходу з кооперативу порядком і у строки, що їх визначено статутом.

2. Член кооперативу зобов'язаний додержувати статуту і виконувати рішення органів управління кооперативу.

3. Статут може визначати також інші права і обов'язки члена кооперативу.

4. Кооперативні виплати – це частина доходу кооперативу, що її розподіляють між членами кооперативу з урахуванням їхньої трудової та іншої участі в діяльності кооперативу. За рішенням загальних зборів членів кооперативу виплату часток доходу на паї можуть проводити в грошовій або іншій формі.

Стаття 179. Майно підприємницького кооперативу

1. Майно, що є у власності підприємницького кооперативу, поділяють на паї його членів відповідно до статуту кооперативу.

2. Член підприємницького кооперативу зобов'язаний внести до дня державної реєстрації кооперативу не менше 10 відсотків пайового внеску, а решту – протягом одного року з дня державної реєстрації кооперативу, якщо інший строк не визначено статутом.

3. Член підприємницького кооперативу може передавати як пайовий внесок право користування належною йому земельною ділянкою порядком, що його визначено законом.

За земельну ділянку, передану підприємницькому кооперативу в користування, з кооперативу можуть справляти плату в розмірі, визначеному загальними зборами членів кооперативу.

4. Порядок внесення пайових внесків членами підприємницького кооперативу визначають статут та/або закон.

Розміри пайових внесків до кооперативу встановлюють у рівних частинах та/або домірно очікуваній участі члена кооперативу в діяльності кооперативу.

5. У підприємницькому кооперативі створюють пайовий і неподільний фонди порядком, що його визначено статутом.

Неподільний фонд створюють за рахунок вступних внесків і майна кооперативу (крім права користування земельною ділянкою).

Неподільний фонд не може бути створено за рахунок пайових внесків членів кооперативу.

6. Підприємницький кооператив не має права випускати акції.

7. Прибуток підприємницького кооперативу розподіляють між членами кооперативу відповідно до їхньої трудової участі, якщо іншого порядку не визначено статутом.

8. Майно, що залишилося після ліквідації підприємницького кооперативу та задоволення вимог кредиторів, розподіляють між членами кооперативу відповідно до їхньої трудової участі, якщо іншого порядку не визначено статутом.

Стаття 180. Членство в підприємницькому кооперативі

1. Членом підприємницького кооперативу може бути фізична особа, яка досягла шістнадцятирічного віку.

2. Вступ до підприємницького кооперативу оформлюють на підставі письмової заяви.

Рішення правління (голови) підприємницького кооперативу про прийняття нового члена підлягає затвердженню загальними зборами членів кооперативу порядком, що його визначено статутом.

Член підприємницького кооперативу вносить вступний і пайовий внески порядком, що його визначено статутом.

Стаття 181. Припинення членства в підприємницькому кооперативі, перехід паю

1. Член підприємницького кооперативу має право на вихід із кооперативу. У такому разі йому виплачують вартість паю або видають майно, домірне розміру його паю, а також проводять виплати, визначені статутом.

Видавання паю в натурі, виплату вартості паю та інші виплати членові підприємницького кооперативу, що виходить з кооперативу, проводять порядком, що його визначено статутом та/або законом.

2. Члена підприємницького кооперативу може бути виключено з кооперативу за рішенням загальних зборів членів кооперативу у разі невиконання обов'язків, покладених на нього статутом, припинення без поважної причини трудової участі в діяльності кооперативу, а також в інших випадках, що їх визначено статутом та/або законом.

Член підприємницького кооперативу, якого виключили з кооперативу, має право на одержання паю та інших виплат, визначених статутом, відповідно до частини першої цієї статті.

3. Член підприємницького кооперативу має право передати свій пай (його частину) іншому членові кооперативу, якщо іншого не визначено статутом та/або законом.

Передання паю (його частини) особі, яка не є членом підприємницького кооперативу, допустиме лише за згодою кооперативу. У такому разі інші члени кооперативу мають переважне право на придбання паю (його частини). Порядок відчуження паю (його частини) іншому членові кооперативу або третій особі визначають статут та/або закон.

4. У разі смерті члена підприємницького кооперативу його спадкоємців за їхньою згодою може бути прийнято до кооперативу, якщо іншого не визначено статутом. У разі відмови у прийнятті спадкоємців кооператив виплачує їм вартість паю померлого члена кооперативу.

5. Звернення стягнення на пай члена підприємницького кооперативу за його власними зобов'язаннями допустиме лише в разі недостатності його іншого майна порядком, що його визначено статутом та/або законом.

6. У разі звернення заставодержателем стягнення на переданий у заставу пай члена підприємницького кооперативу застосовують приписи частини третьої цієї статті.

Стаття 182. Управління підприємницьким кооперативом

1. Вищим органом управління підприємницького кооперативу є загальні збори членів кооперативу.

Загальні збори членів підприємницького кооперативу скликають щороку, якщо іншого не визначено статутом та/або законом.

Порядок скликання позачергових загальних зборів членів підприємницького кооперативу визначає цей Кодекс, інший закон та/або статут.

Позачергові загальні збори членів підприємницького кооперативу скликають на вимогу правління (голови) кооперативу або не менш як третини загального складу членів кооперативу порядком, що його визначено статутом.

Якщо вимогу про скликання загальних зборів членів підприємницького кооперативу не виконано, правління (голова) кооперативу або його члени можуть скликати загальні збори членів кооперативу самостійно.

2. Права членів підприємницького кооперативу захищає голова кооперативу, а у випадках, визначених цим Кодексом та/або іншим законом, – правління кооперативу.

3. У підприємницькому кооперативі може бути створено посаду внутрішнього аудитора.

4. У випадках, визначених статутом, у підприємницькому кооперативі може бути створено спостережну раду.

Внутрішній аудитор підприємницького кооперативу не може входити до складу виконавчого органу або спостережної ради.

Стаття 183. Компетенція загальних зборів членів підприємницького кооперативу

1. Загальні збори членів підприємницького кооперативу можуть вирішувати будь-які питання діяльності кооперативу.

2. До компетенції загальних зборів членів підприємницького кооперативу належить:

- 1) визначення основних напрямів діяльності кооперативу;
- 2) затвердження та внесення змін до статуту кооперативу;
- 3) обрання таємним голосуванням голови кооперативу, членів правління кооперативу, внутрішнього аудитора кооперативу, членів спостережної ради кооперативу;
- 4) утворення і ліквідація спостережної ради кооперативу та обрання її членів у випадках, визначених статутом;
- 5) затвердження звіту про діяльність органів управління кооперативу;
- 6) визначення видів і розмірів фондів кооперативу, порядку їх формування і використання;
- 7) затвердження річної фінансової звітності кооперативу;
- 8) затвердження порядку формування і розподілу доходу кооперативу;
- 9) затвердження рішення правління або голови кооперативу про прийняття нових членів;
- 10) ухвалення рішення про виділ або припинення кооперативу.

3. Загальні збори членів підприємницького кооперативу правоможні ухвалювати рішення, якщо на них присутні більше половини загального складу членів підприємницького кооперативу.

Рішення з питань, визначених частиною другою цієї статті, ухвалюють більшістю голосів від загального складу членів кооперативу.

Стаття 184. Правління підприємницького кооперативу

1. Якщо кількість членів підприємницького кооперативу становить не менше десяти осіб, у кооперативі створюють правління, яке очолює голова кооперативу.

Правління здійснює управління кооперативом, а також контролює діяльність виконавчого директора кооперативу в межах повноважень, визначених цим Кодексом, іншим законом, статутом.

Правління підпорядковане і підзвітне загальним зборам членів підприємницького кооперативу.

Якщо кількість членів підприємницького кооперативу становить менше десяти осіб, функції правління виконує голова кооперативу одноособово, якщо іншого не визначено статутом.

2. До компетенції правління (голови) підприємницького кооперативу належить:

1) розроблення і внесення на розгляд загальних зборів основних напрямів діяльності кооперативу;

2) скликання загальних зборів членів кооперативу, контроль за виконанням ухвалених ними рішень;

3) внесення на розгляд загальних зборів членів кооперативу рішень про прийняття нових членів та про виключення з кооперативу;

4) вжиття заходів до збереження майна кооперативу;

5) організація незалежної аудиторської перевірки діяльності кооперативу порядком, що його визначено статутом;

6) ухвалення інших рішень, визначених статутом.

3. Правління (голова) підприємницького кооперативу може передати частину своїх повноважень виконавчому директорові кооперативу, якщо іншого не визначено статутом.

4. У разі утворення правління підприємницького кооперативу його очолює голова кооперативу.

5. Голову підприємницького кооперативу обирають на загальних зборах членів кооперативу.

6. Голову підприємницького кооперативу може бути відсторонено загальними зборами членів кооперативу на підставах та порядком, що їх визначено статутом.

7. Члени правління можуть обирати зі свого складу заступника голови та секретаря правління підприємницького кооперативу порядком, що його визначено статутом.

8. Члени правління підприємницького кооперативу не отримують винагороди, якщо іншого не визначено статутом.

9. Періодичність проведення засідань правління підприємницького кооперативу визначає статут. Рішення ухвалюють більшістю голосів членів правління, за умови присутності на засіданні не менше двох третин загального складу правління кооперативу.

Стаття 185. Виконавчий директор підприємницького кооперативу

1. У підприємницькому кооперативі може бути утворено одноосібний виконавчий орган (виконавчий директор) для управління поточною діяльністю кооперативу.

2. Виконавчий директор підприємницького кооперативу не може бути членом кооперативу. Виконавчий директор працює за трудовим договором (контрактом).

3. Виконавчий директор несе відповідальність за свою діяльність перед підприємницьким кооперативом.

Стаття 186. Спостережна рада підприємницького кооперативу

1. Якщо кількість членів підприємницького кооперативу перевищує п'ятдесят осіб, у кооперативі може бути утворено спостережну раду для контролю за діяльністю виконавчого органу кооперативу.

2. Спостережну раду обирають загальні збори з членів підприємницького кооперативу у складі від трьох до п'яти осіб. Член спостережної ради не може бути членом правління або внутрішнім аудитором кооперативу.

3. Порядок обрання голови і членів спостережної ради та порядок діяльності спостережної ради визначає статут.

Стаття 187. Внутрішній аудитор підприємницького кооперативу

1. З метою контролю фінансової діяльності у підприємницькому кооперативі може бути утворено посаду внутрішнього аудитора.

2. Внутрішнього аудитора обирають загальні збори з членів підприємницького кооперативу порядком, що його визначено статутом. Членом ревізійної комісії (ревізором) не може бути член правління або член спостережної ради кооперативу.

3. Внутрішній аудитор підзвітний загальним зборам членів підприємницького кооперативу.

Глава 9. Особливості участі юридичної особи публічного права у приватних відносинах

Стаття 188. Засади участі юридичної особи публічного права у приватних відносинах

1. Юридична особа публічного права діє у приватних відносинах на рівних правах з іншими суб'єктами таких відносин.

2. Юридичну особу публічного права створюють для виконання суспільно значущих функцій розпорядчим актом Президента України, Кабінету Міністрів України, іншого органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, її фінансують за рахунок видатків відповідного бюджету.

Юридична особа публічного права може створювати юридичну особу приватного права лише у випадках, визначених законом.

3. Порядок створення, діяльності та припинення юридичної особи публічного права визначають Конституція України та закон.

4. До юридичної особи публічного права можуть застосовувати приписи цивільного законодавства щодо юридичної особи приватного права, якщо іншого не визначено законом та не впливає із суті відносин.

Стаття 189. Особливості участі держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади у приватних відносинах

1. У приватних відносинах держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада діє як юридична особа публічного права.

2. Особливості участі держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади у приватних відносинах визначають Конституція України, цей Кодекс та/або інший закон.

Глава 10. Органи і представники, через яких діє держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада у приватних відносинах

Стаття 190. Органи, через які діє держава у приватних відносинах

1. Держава набуває і здійснює цивільні права та набуває і виконує цивільні обов'язки через органи державної влади в межах їхньої компетенції, визначеної законом.

Стаття 191. Органи, через які діє Автономна Республіка Крим у приватних відносинах

1. Автономна Республіка Крим набуває і здійснює цивільні права та набуває і виконує цивільні обов'язки через органи влади Автономної Республіки Крим у межах їхньої компетенції, визначеної законом.

Стаття 192. Органи, через які діє територіальна громада у приватних відносинах

1. Територіальна громада набуває і здійснює цивільні права та набуває і виконує цивільні обов'язки через орган місцевого самоврядування в межах його компетенції, визначеної законом.

Стаття 193. Представники держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади

1. У випадках і порядку, що їх визначено законом, іншими нормативно-правовими актами, від імені держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади за спеціальним дорученням можуть діяти фізичні та юридичні особи, органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування.

Глава 11. Відповідальність за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади і створених ними юридичних осіб

Стаття 194. Відповідальність за зобов'язаннями держави

1. Держава за своїми зобов'язаннями несе відповідальність своїм майном, крім майна, на яке відповідно до закону не може бути звернено стягнення.

Стаття 195. Відповідальність за зобов'язаннями Автономної Республіки Крим, територіальної громади

1. Автономна Республіка Крим за своїми зобов'язаннями несе відповідальність своїм майном, крім майна, на яке відповідно до закону не може бути звернено стягнення.

2. Територіальна громада за своїми зобов'язаннями несе відповідальність своїм майном, крім майна, на яке відповідно до закону не може бути звернено стягнення.

Стаття 196. Розмежування відповідальності за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади і створених ними юридичних осіб

1. Держава не несе відповідальності за зобов'язаннями Автономної Республіки Крим, територіальних громад.

2. Автономна Республіка Крим не несе відповідальності за зобов'язаннями держави, територіальних громад.

3. Територіальна громада не несе відповідальності за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим, іншої територіальної громади.

4. Юридичні особи, створені державою, Автономною Республікою Крим, територіальною громадою, не несуть відповідальності за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади.

5. Держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада не несуть відповідальності за зобов'язаннями створених ними юридичних осіб, крім випадків, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

6. У випадках, визначених цим Кодексом та/або іншим законом, на державу, Автономну Республіку Крим, територіальну громаду покладають субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями юридичних осіб, створених ними та/або підпорядкованих їм.

7. Держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада несуть відповідальність за зобов'язаннями створених ними та/або підпорядкованих їм юридичних осіб, якщо такі юридичні особи завдали шкоди життю і здоров'ю фізичної особи або умисно завдали шкоди майну фізичної або юридичної особи.

Розділ III. ОБ'ЄКТИ

Глава 12. Загальні приписи щодо об'єктів приватних відносин

Стаття 197. Об'єкти приватних відносин

1. Об'єктами приватних відносин є будь-які блага, що мають особисту та/або майнову цінність, зокрема:

- 1) особисті блага;
- 2) речі та майно;
- 3) грошові кошти, валютні цінності, цінні папери та інші фінансові інструменти;
- 4) інформація;
- 5) цифрові речі;
- 6) результати інтелектуальної, творчої, діяльності та інші об'єкти права інтелектуальної власності;
- 8) послуги, результати роботи.

Стаття 198. Особисті блага

1. До особистих благ належать: життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканність, безпека, ім'я (найменування), репутація, авторство, свобода творчості, особистий простір (приватність), інші особисті блага.

Стаття 199. Речі та майно

1. Річ – це предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права і цивільні обов'язки.

2. Тіло людини, його частини, анатомічні матеріали не є речами і не можуть бути об'єктом приватних відносин, крім випадків, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

Відокремлені частини тіла людини, органи, тканини і біологічні матеріали можуть бути об'єктом цивільних прав лише в межах і порядку, що їх визначено цим Кодексом та/або іншим законом, за умови дотримання принципу поваги до людської гідності, права на тілесну недоторканність та заборони його комерціалізації.

3. До тварин застосовують приписи цього Кодексу про речі, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом і за умови, що це не суперечить їхній природі та засадам гуманного поводження з тваринами.

4. Майно – це сукупність речей, майнових прав і обов'язків.

Стаття 200. Грошові кошти, валютні цінності, цінні папери та інші фінансові інструменти

1. Грошові кошти, валютні цінності, цінні папери та інші фінансові інструменти є об'єктами приватних відносин.

2. Особливості юридичного режиму цінних паперів та інших фінансових інструментів визначають цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 201. Інформація

1. Інформація є об'єктом приватних відносин, якщо вона має особисту та/або майнову цінність.

2. Інформацію може бути об'єктивовано в будь-яку прийнятну для сприйняття форму, зокрема як дані в письмовій або усній формі, безвідносно до способу її фіксування, збереження або передання.

3. Юридичний режим інформації, зокрема порядок її набуття, використання, захисту та обмеження доступу до неї, встановлюють цей Кодекс та/або інший закон.

4. Особливості юридичного режиму окремих видів інформації встановлює закон.

Стаття 202. Цифрові речі

1. Цифрова річ – це благо, що створене та наявне лише в цифровому середовищі і має майнову цінність.

2. До цифрових речей належать:

- 1) віртуальні активи;
- 2) цифровий контент, бази даних, зображення, зокрема 3D-моделі;
- 3) доменні імена та облікові записи в цифрових системах;
- 4) інші об'єкти відповідно до частини першої цієї статті.

3. Особливості юридичного режиму цифрових речей визначає закон. До цифрових речей застосовують приписи цього Кодексу про речі, якщо іншого не встановлено цим Кодексом, іншим законом або не впливає з природи цифрової речі.

Стаття 203. Результати інтелектуальної, творчої діяльності

1. Результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об'єкти права інтелектуальної власності, визначені цим Кодексом та/або іншим законом, є об'єктами приватних відносин.

Стаття 204. Послуги, результати роботи

1. Дія або діяльність, результат якої є невіддільним від процесу виконання та споживаним у момент їх надання (послуги), а також результат дій, спрямованих на отримання матеріального або іншого відокремленого результату після завершення виконання (робота), є об'єктами приватних відносин.

Стаття 205. Особливості окремих об'єктів приватних відносин

1. Особливості окремих об'єктів приватних відносин, що впливають на зміст, набуття, здійснення, зупинення, поновлення, припинення цивільних прав і цивільних обов'язків, визначають цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 206. Оборотоzdатність об'єктів приватних відносин

1. Об'єкти приватних відносин є вільно оборотоzdатними, якщо вони:

- 1) не вилучені з цивільного обороту;
- 2) не обмежені в цивільному обороті;
- 3) не є невіддільними від особи.

2. Види об'єктів приватних відносин, перебування яких у цивільному обороті є недопустимим (об'єкти, вилучені з цивільного обороту) або допустимим за наявності спеціального дозволу (об'єкти, обмежено оборотоzdатні), а також види об'єктів приватних відносин, що можуть належати лише окремим суб'єктам приватних відносин, визначає закон.

3. Особливості оборотоздатності окремих об'єктів під час дії воєнного або надзвичайного стану визначає закон.

Розділ IV. ДОГОВОРИ ТА ІНШІ ПРАВОЧИНИ. ПРЕДСТАВНИЦТВО

Глава 13. Договори та інші правочини

§ 1. Загальні приписи

Стаття 207. Правочин

1. Правочин – це дія особи, спрямована на набуття, зміну, зупинення, поновлення, припинення цивільних прав і цивільних обов'язків.

Стаття 208. Односторонній правочин

1. Одностороннім правочином є дія однієї сторони, яка може бути представлена однією або кількома особами.

Односторонній правочин може створювати обов'язки лише для особи, яка його вчинила.

Односторонній правочин може створювати обов'язки для інших осіб лише у випадках, що їх визначено законом, або за домовленістю з такими особами.

2. До відносин, що виникли з односторонніх правочинів, застосовують загальні приписи про зобов'язання та про договори, якщо це не суперечить актам цивільного законодавства або суті одностороннього правочину.

Стаття 209. Договір як правочин

1. Договір – це домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну, зупинення, поновлення, припинення цивільних прав і цивільних обов'язків.

2. Договір є односторонньо зобов'язувальним, якщо одна сторона бере на себе обов'язок перед другою стороною вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення, а другу сторону наділено лише правом вимоги, без виникнення зустрічного обов'язку щодо першої сторони.

3. Договір є двосторонньо зобов'язувальним, якщо правами та обов'язками наділено всі сторони договору.

4. До договорів, що їх укладають більше як дві сторони (багатосторонні договори), застосовують загальні приписи про договір, якщо це не суперечить багатосторонньому характерові таких договорів.

5. Договір є відплатним, якщо іншого не визначено договором, законом або не впливає із суті договору.

6. Приписи глави 13 цього Кодексу про договори застосовують до інших правочинів, якщо іншого не випливає із закону або суті правочину.

Стаття 210. Свобода договору

1. Відповідно до статті 7 цього Кодексу сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог справедливості та розумності.

2. У договорах за участю споживача враховують вимоги законодавства про захист прав споживачів.

Стаття 211. Зміст договору

1. Зміст договору становлять умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства.

Стаття 212. Обов'язковість дотримання договору (pacta sunt servanda)

1. Договір є обов'язковим для виконання сторонами.

Стаття 213. Типові та примірні договори

1. Типовий договір підлягає затвердженню законом або актом органу державної влади. Відступ від умов типового договору недопустимий, крім випадків, що їх визначено законом та/або типовим договором.

Сторони мають право конкретизувати умови типового договору, якщо іншого не визначено законом.

2. Примірний договір затверджує або рекомендує орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування.

Договір, укладений на основі примірного договору, може встановлювати зміни його умов, якщо іншого не визначено законом та/або примірним договором.

3. Якщо сторони укладають договір з посиланням на типовий або примірний договір, умови такого договору вносять до змісту договору сторін у частині, що не суперечить індивідуально погодженим умовам і закону.

Стаття 214. Стандартні умови договору

1. Стандартними умовами договору є приписи, підготовлені однією стороною для багаторазового використання та внесені до договору без індивідуального погодження іншою стороною.

2. Стандартні умови вносять до договору, якщо в ньому зазначено про їх застосування та іншій стороні надана можливість ознайомлення з їхнім змістом до укладення договору.

3. У разі невідповідності індивідуально погодженої умови стандартній умові перевагу надають індивідуально погодженій умові.

4. Якщо кожна із сторін посилається на власні стандартні умови, вважають, що договір укладено на узгоджених умовах і на тих стандартних умовах, що подібні за змістом.

Умови, щодо яких сторони не досягли згоди, не є частиною договору.

5. Якщо договір не містить посилання на стандартні умови, їх застосовують як звичай ділового обороту відповідно до статті 8 цього Кодексу.

Стаття 215. Строк договору

1. Строком договору є період, протягом якого сторони можуть реалізувати свої права і виконати свої обов'язки відповідно до договору.

2. Договір набуває чинності з моменту його укладення, якщо іншого не визначено законом або договором.

3. Сторони можуть встановити, що умови договору застосовують до відносин між ними, які виникли до укладення договору (*ex tunc*).

4. Закінчення строку договору не звільняє сторін від відповідальності за його невиконання, яке мало місце під час дії договору.

Стаття 216. Ціна

1. Ціну в договорі встановлюють за домовленістю сторін.

У випадках, визначених законом, застосовують ціни (тарифи, ставки тощо), що їх встановлюють або регулюють уповноважені органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування.

2. Зміна ціни після укладення договору допустима лише у випадках і на умовах, встановлених договором або законом.

3. Зміна ціни в договорі після його виконання недопустима.

4. Якщо ціну в договорі не встановлено і не може бути визначено з його умов, її визначають, ґрунтуючись на звичайних цінах на аналогічні товари, роботу або послуги на момент укладення договору.

Стаття 217. Публічний договір

1. Публічним є договір, в якому одна сторона – професіонал бере на себе обов'язок продати товари, виконати роботу або надати послуги кожному, хто до неї звернеться (роздрібна торгівля, перевезення транспортом загального

користування, послуги зв'язку, медичне, готельне, банківське обслуговування тощо).

2. Умови публічного договору встановлюють однаковими для всіх споживачів, крім тих, яким за законом надано відповідні пільги.

3. Професіонал не має права надавати переваги одному споживачеві стосовно іншого щодо укладення публічного договору, якщо іншого не встановлено законом.

4. Професіонал не має права відмовити в укладенні публічного договору за наявності можливості надання споживачеві відповідних товарів (робіт, послуг).

У разі необґрунтованої відмови професіонала від укладення публічного договору він має відшкодувати збитки, завдані споживачеві такою відмовою.

5. Акти цивільного законодавства можуть містити приписи, обов'язкові для сторін щодо укладення і виконання публічного договору.

6. Умови публічного договору, що не відповідають частині другій цієї статті та приписам, обов'язковим для сторін щодо укладення і виконання публічного договору, є нікчемними.

Стаття 218. Договір приєднання

1. Договором приєднання є договір, умови якого встановила одна зі сторін у формулярах або інших стандартних формах, що може бути укладений лише через приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому. Друга сторона не може пропонувати свої умови договору.

2. Договір приєднання може бути змінено або розірвано на вимогу сторони, що приєдналася, якщо вона втрачає права, які звичайно мала, а також якщо договір унеможлиблює або обмежує відповідальність другої сторони за невиконання зобов'язання або містить інші умови, вочевидь обтяжливі для сторони, що приєдналася. Сторона, що приєдналася, має довести, що вона, виходячи зі своїх інтересів, не прийняла б цих умов, якби мала можливість брати участь у визначенні умов договору.

3. Якщо вимогу про зміну або розірвання договору пред'явила сторона, що приєдналася до нього у зв'язку із здійсненням нею підприємницької діяльності, сторона, що надала договір для приєднання, може відмовити в задоволенні таких вимог, якщо доведе, що сторона, що приєдналася, знала або могла знати, на яких умовах вона приєдналася до договору.

Стаття 219. Попередній договір

1. Попереднім є договір, сторони якого беруть зобов'язання протягом певного строку (у певний термін) укласти договір у майбутньому (основний договір) на умовах, визначених попереднім договором.

Закон може встановити обмеження щодо строку (терміну), протягом якого (до якого) має бути укладено основний договір на підставі попереднього договору.

Істотні умови основного договору, що не визначені попереднім договором, погоджують порядком, що його встановили сторони в попередньому договорі, якщо такий порядок не визначено актами цивільного законодавства.

Попередній договір укладають у формі, визначеній для основного договору, а якщо форму основного договору не визначено – письмово.

Попередній договір щодо купівлі-продажу об'єкта незавершеного будівництва або майбутнього об'єкта нерухомості підлягає нотаріальному посвідченню.

2. Сторона, яка необґрунтовано ухиляється від укладення договору, визначеного попереднім договором, повинна відшкодувати другій стороні збитки, завдані простроченням, якщо іншого не визначено попереднім договором або актами цивільного законодавства.

3. Зобов'язання, визначене попереднім договором, зникає, якщо основний договір не укладено протягом строку (у термін), визначеного попереднім договором, або якщо жодна зі сторін не подасть другій стороні пропозицію про його укладення.

4. Договір про наміри (протокол про наміри тощо), якщо в ньому немає волевиявлення сторін щодо надання йому сили попереднього договору, не вважають попереднім договором.

5. Будь-які платежі на підтвердження зобов'язання за попереднім договором щодо купівлі-продажу об'єкта незавершеного будівництва або майбутнього об'єкта нерухомості, а також визначення інших фінансових зобов'язань сторін, крім штрафних санкцій, за попереднім договором купівлі-продажу об'єкта незавершеного будівництва або майбутнього об'єкта нерухомості недопустимі.

Стаття 220. Договір на користь третьої особи

1. Договором на користь третьої особи є договір, у якому боржник зобов'язаний виконати свій обов'язок на користь третьої особи, що її встановлено або не встановлено в договорі.

2. Виконання договору на користь третьої особи може вимагати особа, яка уклала договір, або третя особа, на користь якої встановлено виконання, якщо іншого не визначено договором, законом або не впливає із суті договору.

3. З моменту вираження третьою особою наміру скористатися своїм правом сторони не можуть розірвати або змінити договір без згоди третьої особи, якщо іншого не визначено договором або законом.

4. Якщо третя особа відмовилася від права, наданого їй на підставі договору, сторона, яка уклала договір на користь третьої особи, може сама скористатися таким правом, якщо іншого не випливає із суті договору.

Стаття 221. Змішаний договір

1. Сторони мають право укласти договір, що містить елементи різних договорів (змішаний договір).

До відносин сторін у змішаному договорі застосовують у відповідних частинах приписи актів цивільного законодавства про договори, елементи яких включені до змішаного договору, якщо іншого не встановлено договором або не випливає із суті змішаного договору.

2. Частини змішаного договору не є самостійними договорами.

Неукладеність або недійсність окремої частини змішаного договору має наслідком неукладеність або недійсність договору в цілому, лише якщо за відсутності такої частини договір не був би укладеним або дійсним.

Стаття 222. Загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності договору

1. Зміст договору не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, доброзвичайності.

2. Особа, яка укладає договір, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності.

3. Волевиявлення особи, яка укладає договір, має бути вільним і відповідати її внутрішній волі.

4. Договір укладають у формі, встановленій законом.

5. Договір має бути спрямований на реальне настання юридичних наслідків, що обумовлені ним.

6. Договір, що укладають батьки, не може суперечити цивільним правам та/або правомірним інтересам їхніх малолітніх, неповнолітніх, непрацездатних дітей.

Стаття 223. Форма договору. Способи волевиявлення

1. Договір може бути укладено в будь-якій формі, якщо вимоги щодо форми договору не встановлені законом.

2. Договір, для якого законом не встановлено обов'язкову письмову форму, є укладеним, якщо поведінка сторін засвідчує їхню волю до настання відповідних юридичних наслідків.

3. Якщо сторони домовилися укласти договір у певній формі він є укладеним з моменту надання йому цієї форми, навіть якщо закон не вимагав цієї форми для договору даного виду.

4. Якщо сторони домовилися укласти письмово договір, щодо якого законом не встановлено письмової форми, такий договір є укладеним з моменту його підписання сторонами.

5. Якщо сторони домовилися про нотаріальне посвідчення договору, щодо якого закон не вимагає нотаріального посвідчення, такий договір є укладеним з моменту його нотаріального посвідчення.

6. Договір є укладеним письмово, якщо його зміст викладений в одному або кількох взаємопов'язаних документах, у листах або повідомленнях, якими обмінялися сторони або які вони надсилали до інформаційно-комунікаційної системи, що її використовують сторони.

7. Вимоги до договору, що укладають у вигляді електронного документа, встановлює закон.

8. У випадках, встановлених договором та/або законом, волю сторони до укладення договору може бути виражено її мовчанням.

Стаття 224. Нотаріальне посвідчення договору

1. У випадках, установлених законом або домовленістю сторін, договір підлягає нотаріальному посвідченню.

2. Нотаріальне посвідчення договору здійснює нотаріус або посадова особа, яка відповідно до закону має право на це, за допомогою посвідчувального напису на документі, у якому викладено текст договору.

3. Нотаріальне посвідчення може бути вчинено лише щодо договору, що відповідає вимогам, встановленим статтею 222 цього Кодексу.

Стаття 225. Державна реєстрація договору

1. Договір підлягає державній реєстрації лише у випадках, встановлених законом. Такий договір є укладеним з дня його державної реєстрації.

2. Перелік органів, які здійснюють державну реєстрацію, порядок реєстрації, а також порядок ведення відповідних реєстрів визначає закон.

Стаття 226. Місце вчинення одностороннього правочину, місце укладення договору

1. Якщо в односторонньому правочині не зазначено місця його вчинення, таким місцем є місце вираження волі сторони.

2. Якщо в договорі не зазначено місця його укладення, таким місцем є осідок (місце проживання) фізичної особи або осідок (місцезнаходження)

юридичної особи, яка зробила пропозицію про укладення договору, якщо іншого не визначено договором.

Стаття 227. Договори, юридичні наслідки яких пов'язано з настанням певної обставини

1. Особи, які укладають договір, мають право обумовити настання або зміну прав і обов'язків обставиною, щодо якої невідомо, настане вона чи ні (відкладальна обставина).

2. Особи, які укладають договір, мають право обумовити припинення прав і обов'язків обставиною, щодо якої невідомо, настане вона чи ні (скасувальна обставина).

3. Якщо настанню обставини недобросовісно перешкоджала сторона, якій це не вигідно, обставина є такою, що настала.

4. Якщо настанню обставини недобросовісно сприяла сторона, якій це вигідно, обставина є такою, що не настала.

5. Закон може встановлювати особливості укладення і виконання окремих договорів, за якими настання, зміна, зупинення, поновлення або припинення прав і обов'язків обумовлені настанням відкладальних або скасувальних обставин.

Стаття 228. Тлумачення договору

1. Договір можуть витлумачити сторони.

2. На вимогу однієї або обох сторін суд може ухвалити рішення про тлумачення договору.

3. Витлумачуючи договір, зважають на однакове для всього договору значення слів і понять, а також на значення термінів, загальноприйняте у відповідній сфері відносин.

Якщо буквальне значення слів і понять, а також значення термінів, загальноприйняте у відповідній сфері відносин, не дає змоги з'ясувати зміст окремих частин договору, їхній зміст встановлюють порівнянням відповідної частини договору зі змістом інших його частин, з усім його змістом та з намірами сторін.

4. Якщо за приписами частини третьої цієї статті неможливо визначити справжню волю особи, яка уклала договір, зважають на мету договору, зміст попередніх переговорів, усталену практику відносин між сторонами, звичаї ділового обороту, подальшу поведінку сторін та інші обставини, що мають істотне значення.

5. Витлумачуючи договір, можна враховувати приписи типових або примірних договорів, а також стандартні умови договорів, якщо їх

застосовують у відповідній сфері ділового обороту, безвідносно до того, чи містить договір посилання на них.

6. Якщо умови договору, що їх запропонувала одна сторона, є незрозумілими, їх витлумачують не на користь цієї сторони (*contra proferentem*).

7. Умови договору зі споживачем, зміст яких викликає сумнів, підлягають тлумаченню на користь споживача.

Стаття 229. Відмова від одностороннього правочину і договору

1. Особа, яка вчинила односторонній правочин, має право відмовитися від нього, якщо іншого не встановлено законом. Якщо такою відмовою від правочину порушено права іншої особи, такі права підлягають захисту.

2. Особи, які уклали договір, мають право за взаємною згодою сторін, а також у випадках, визначених законом, відмовитися від нього, навіть якщо його умови повністю виконано.

3. Відмову від одностороннього правочину і договору вчиняють у тій самій формі, в якій було вчинено правочин, укладено договір.

4. Юридичні наслідки відмови від одностороннього правочину і договору встановлюють закон або за домовленістю сторін.

§ 2. Недійсність договору

Стаття 230. Недійсність договору

1. Підставою недійсності договору є недодержання стороною (сторонами) вимог, визначених частинами першою – третьою, п'ятою і шостою статті 222 цього Кодексу, в момент укладення договору.

2. Договір є дійсним, якщо іншого не визначено цим Кодексом та/або іншим законом (*favor contractus*).

3. Недійсним є договір, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний договір).

У такому разі не вимагають визнання договору недійсним судом. Нікчемний договір може бути визнаний судом дійсним у випадках, що їх встановлено цим Кодексом.

4. Якщо недійсність договору не встановлена законом, але одна із сторін або інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом, такий договір може бути визнаний судом недійсним (оспорюваний договір).

5. Сторона договору, яка знала про підстави його недійсності, але, незважаючи на це, одержала за договором певні блага, не може звертатися з вимогою про визнання такого договору недійсним.

6. Сторона договору, яка знала про підстави його недійсності, але визнала його юридичну силу, зокрема у спосіб повного або часткового виконання чи іншої поведінки, не може звертатися з вимогою про визнання такого договору недійсним.

7. У разі якщо вид недійсності договору не встановлений у законі, такий договір є оспорюваним.

Стаття 231. Визнання договору недійсним сторонами

1. Договір, що не відповідає вимогам, встановленим частинами другою і третьою статті 222 цього Кодексу, може бути оспорений стороною, цивільні права та/або правомірні інтереси якої порушено.

2. Сторона, яка має право оспорити договір, може надіслати іншій стороні письмову заяву, в якій зазначає:

- 1) підстави недійсності договору;
- 2) волевиявлення вважати договір недійсним.

Заява має бути надіслана протягом розумного строку, але не пізніше одного року з дня, коли сторона дізналася або мала дізнатися про підстави недійсності, та не пізніше трьох років з моменту укладення договору.

3. Договір є недійсним з моменту отримання іншою стороною заяви про оспорювання, якщо протягом розумного строку, але не пізніше шести місяців з дня її отримання, така сторона не заперечила письмово проти недійсності або не звернулася до суду з позовом про визнання договору дійсним.

4. За позовом сторони, яка заперечує оспорювання, суд перевіряє підстави для визнання договору недійсним. Якщо підстави не підтверджені або відпали, суд визнає договір дійсним. Якщо підстави підтверджені, договір суд визнає договір недійсним з моменту укладення.

5. Сторона, яка має право на оспорювання, може звернутися до суду з позовом про визнання договору недійсним без попереднього надсилання заяви іншій стороні.

6. Право на оспорювання є втраченим, якщо сторона після того, як дізналася про підстави недійсності, або своєю поведінкою підтвердила дійсність договору.

7. Приписи цієї статті не застосовують до договорів за участю споживача.

Стаття 232. Юридичні наслідки недійсності договору

1. Недійсний договір не створює юридичних наслідків, крім тих, що їх визначає цей Кодекс та/або інший закон.

2. У разі недійсності договору кожна зі сторін зобов'язана повернути другій стороні в натурі все, що вона одержала на виконання цього договору, а

в разі неможливості повернення, зокрема якщо одержане полягає в користуванні майном, виконаній роботі, наданій послугі, відшкодувати вартість одержаного за цінами станом на день відшкодування.

3. Якщо у зв'язку з укладенням недійсного договору другій стороні або третій особі завдано майнової та/або моральної шкоди, її відшкодує та/або компенсує сторона, що не виконала договір.

4. Якщо договір є недійсним через порушення публічного порядку, суд може відмовити в поверненні всього, що одержано на виконання договору, та застосувати приписи про безпідставне збагачення.

5. Юридичні наслідки недійсності окремих видів договорів визначають цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 233. Юридичні наслідки часткової недійсності договору

1. Недійсність окремої умови або частини договору не зумовлює недійсність інших його частин або договору в цілому, якщо за браком такої умови договір є можливим для виконання та відповідає справжній волі сторін.

2. Недійсну умову або частину договору вважають невиключеною до договору.

Сторони за спільною згодою можуть замінити недійсну умову іншою умовою, що відповідає закону. За браком такої згоди недійсну умову замінюють приписом закону, що регулює відповідні відносини.

3. Якщо недійсна умова або частина договору була істотною для сторін або однієї сторони і без неї договір не був би укладений, договір у цілому може бути визнаний недійсним на вимогу заінтересованої сторони.

Стаття 234. Юридичні наслідки недодержання вимоги закону щодо нотаріального посвідчення одностороннього правочину

1. У разі недодержання вимоги закону щодо нотаріального посвідчення одностороннього правочину такий правочин є нікчемним.

2. Суд може визнати такий правочин дійсним, якщо буде встановлено, що він відповідав справжній волі особи, яка його вчинила, а нотаріальному посвідченню правочину перешкоджала обставина, яка не залежала від її волі.

Стаття 235. Юридичні наслідки недодержання вимоги закону щодо нотаріального посвідчення договору

1. У разі недодержання сторонами вимоги закону щодо нотаріального посвідчення договору такий договір є нікчемним.

2. Якщо сторони домовилися щодо всіх істотних умов договору, що підтверджено письмовими доказами, та відбулося повне або часткове виконання договору, але одна зі сторін ухилилася від його нотаріального

посвідчення, суд може визнати такий договір дійсним. У такому разі наступного нотаріального посвідчення договору не вимагають.

3. Суд може визнати договір дійсним, якщо буде встановлено, що він відповідав справжній волі сторін, які його уклали, а нотаріальному посвідченню договору перешкоджала обставина, що не залежала від їхньої волі.

Стаття 236. Юридичні наслідки договору, що його уклала малолітня дитина за межами своєї цивільної дієздатності

1. Договір, що його уклала малолітня дитина за межами своєї цивільної дієздатності, у подальшому можуть схвалити її батьки або один із батьків, з яким проживає дитина, або опікун, або інший законний представник.

Вважається, що договір є схваленим, якщо зазначені особи, дізнавшись про його укладення, протягом одного місяця не заявили претензії другій стороні (не оспорили договір).

2. У разі несхвалення відповідно до частини першої цієї статті договір, що його уклала малолітня дитина за межами своєї цивільної дієздатності, є нікчемним.

На вимогу заінтересованої особи суд може визнати такий договір дійсним, якщо буде встановлено, що він відповідає інтересам малолітньої дитини.

Стаття 237. Юридичні наслідки договору, що його уклала неповнолітня дитина за межами своєї цивільної дієздатності

1. Договір, що його уклала неповнолітня дитина за межами своєї цивільної дієздатності без згоди батьків, піклувальника, у подальшому вони можуть схвалити порядком, що його визначено частиною першою статті 236 цього Кодексу.

2. Договір, укладений неповнолітньою дитиною за межами своєї цивільної дієздатності без згоди батьків, піклувальника, суд може визнати недійсним за позовом заінтересованої особи.

3. Якщо обома сторонами недійсного договору є неповнолітні діти, то кожна з них зобов'язана повернути другій стороні все одержане нею в натурі. У разі неможливості повернення вартість одержаного відшкодовують за цінами станом на день відшкодування.

Якщо неповнолітня дитина не має коштів, достатніх для відшкодування, батьки або піклувальник зобов'язані відшкодувати завдані збитки у разі, якщо вони своєю винною поведінкою сприяли укладенню договору або втраті майна, що було предметом договору.

Стаття 238. Юридичні наслідки договору, що його уклала фізична особа, цивільну дієдатність якої обмежено, за межами своєї цивільної дієдатності

1. Договір, що його уклала фізична особа, цивільну дієдатність якої обмежено, за межами своєї цивільної дієдатності без згоди піклувальника, у подальшому може схвалити піклувальник порядком, що його визначено статтею 236 цього Кодексу.

2. За браком такого схвалення суд може визнати недійсним договір, що його уклала фізична особа, цивільну дієдатність якої обмежено, за позовом піклувальника, якщо буде встановлено, що такий договір суперечить інтересам самого підопічного, членів його сім'ї або осіб, яких він відповідно до закону зобов'язаний утримувати.

Стаття 239. Юридичні наслідки укладення договору без дозволу органу опіки і піклування

1. Договір, укладений без дозволу органу опіки і піклування, якщо відповідний дозвіл є обов'язковим відповідно до цього Кодексу та/або іншого закону, є нікчемним.

2. На вимогу заінтересованої особи суд може визнати такий договір дійсним, якщо буде встановлено, що він відповідає інтересам фізичної особи, над якою встановлено опіку або піклування.

Стаття 240. Юридичні наслідки договору, що його уклала дієдатна фізична особа, яка в момент його укладення не усвідомлювала значення своєї поведінки та/або не могла керувати нею

1. Договір, що його уклала дієдатна фізична особа в момент, коли вона не усвідомлювала значення своєї поведінки та/або не могла керувати нею, суд може визнати недійсним за позовом цієї особи, а в разі її смерті – за позовом інших осіб, чиї цивільні права та/або правомірні інтереси порушено.

2. Якщо фізичну особу, що уклала договір, пізніше буде визнано недієдатною, позов про визнання недійсним договору може пред'явити опікун такої особи.

3. Сторона, яка знала про стан фізичної особи в момент укладення договору, зобов'язана компенсувати їй моральну шкоду, завдану у зв'язку з укладенням договору.

Стаття 241. Юридичні наслідки договору, що його уклала недієдатна фізична особа

1. Договір, що його уклала недієдатна фізична особа, є нікчемним.

2. Договір, що його уклала недієздатна фізична особа, суд може визнати дійсним на вимогу опікуна, якщо буде встановлено, що його укладено на користь недієздатної фізичної особи.

3. Дієздатна сторона зобов'язана повернути опікунові недієздатної фізичної особи все одержане нею за договором, а в разі неможливості повернення відшкодувати вартість майна за цінами станом на день відшкодування.

Опікун зобов'язаний повернути дієздатній стороні все, що недієздатна фізична особа одержала за недійсним договором. Якщо майно не збережено, опікун зобов'язаний відшкодувати його вартість, за умови що укладенню договору або втраті майна, що було предметом договору, сприяла винна поведінка опікуна.

4. Дієздатна сторона зобов'язана компенсувати опікунові недієздатної фізичної особи або членам її сім'ї моральну шкоду, якщо буде встановлено, що вона знала про психічний, інший розлад здоров'я другої сторони або могла припустити такий її стан.

Стаття 242. Юридичні наслідки договору, що його уклала юридична особа або фізична особа – підприємець, яка не мала на це права

1. Договір, що його уклала юридична особа або фізична особа – підприємець, укладений без відповідного дозволу (ліцензії), суд може визнати недійсним.

2. Якщо юридична особа або фізична особа – підприємець ввела другу сторону в оману щодо свого права на укладення договору, вона зобов'язана відшкодувати їй шкоду, завдану таким договором.

Стаття 243. Недійсність договору, що порушує публічний порядок

1. Договір є таким, що порушує публічний порядок, якщо його зміст, мета або спосіб виконання грубо суперечить людським правам і основоположним свободам або створює реальну загрозу національній безпеці.

2. Договір, що порушує публічний порядок, є нікчемним.

Стаття 244. Недійсність договору, що порушує імперативні норми закону або суперечить доброзвичайності

1. За заявою заінтересованої особи суд може визнати договір недійсним, якщо його зміст, мета або спосіб виконання порушують імперативні норми закону, суперечать доброзвичайності.

Стаття 245. Юридичні наслідки договору, що його укладено під впливом помилки

1. Якщо особа, яка уклала договір, помилилася щодо обставин, які мають істотне значення, суд може визнати такий договір недійсним.

Істотне значення має помилка щодо природи договору, прав і обов'язків сторін, таких властивостей і якостей майна, які значно знижують його цінність або можливість використання за цільовим призначенням.

2. У разі визнання договору недійсним особа, яка допустила помилку внаслідок свого недбальства, зобов'язана відшкодувати другій стороні завдані їй збитки, за винятком випадків, якщо друга сторона знала або могла знати про наявність помилки.

Сторона, яка своєю необережною поведінкою сприяла допущенню помилки, зобов'язана відшкодувати другій стороні завдані збитки.

Стаття 246. Юридичні наслідки договору, що його укладено під впливом обману

1. Якщо одна зі сторін договору або її представник умисно ввели другу сторону в оману щодо обставин, які мають істотне значення відповідно до частини першої статті 245 цього Кодексу, суд визнає такий договір нікчемним.

Обманом є заперечення стороною наявності обставин, що можуть перешкодити укладенню договору, або замовчування їх.

2. Сторона, яка застосувала обман, зобов'язана відшкодувати другій стороні завдану майнову шкоду та компенсувати моральну шкоду.

Стаття 247. Юридичні наслідки договору, що його укладено під впливом насильства

1. Договір, що його уклала особа проти своєї справжньої волі внаслідок застосування до неї фізичного або психічного тиску з боку другої сторони або з боку іншої особи, є нікчемним.

2. Винна сторона (інша особа), яка застосувала фізичний або психічний тиск до другої сторони, зобов'язана відшкодувати завдану майнову шкоду та компенсувати моральну шкоду.

Стаття 248. Юридичні наслідки договору, що його укладено внаслідок зловмисної домовленості представника однієї сторони з другою стороною

1. Договір, що його укладено внаслідок зловмисної домовленості представника однієї сторони з другою стороною, є нікчемним.

2. Довіритель має право вимагати від свого представника та другої сторони солідарного відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, що завдані йому у зв'язку з укладенням договору внаслідок зловмисної домовленості між ними.

Стаття 249. Юридичні наслідки договору, що його укладено під впливом тяжкої обставини

1. Договір, що його уклала особа під впливом тяжкої для неї обставини і на вкрай не вигідних умовах, суд може визнати недійсним безвідносно до того, хто ініціював укладення договору.

2. Визнаючи такий договір недійсним, застосовують наслідки, визначені статтею 232 цього Кодексу.

Сторона, яка скористалася тяжкою обставиною, зобов'язана відшкодувати другій стороні майнову шкоду та/або компенсувати моральну шкоду, завдану у зв'язку з укладенням договору.

Стаття 250. Недійсність фіктивного договору

1. Фіктивним є договір, що його укладено без наміру створення юридичних наслідків, які він спричинив би.

2. Фіктивний договір є нікчемним.

Стаття 251. Юридичні наслідки удаваного договору

1. Удаваним є договір, що його сторони уклали для приховання іншого договору, який вони насправді уклали.

2. Якщо буде встановлено, що договір сторони уклали для приховання іншого насправді укладеного ними договору, відносини сторін регулюють приписи щодо договору, який сторони насправді уклали.

Стаття 252. Юридичні наслідки фраздаторного договору

1. Фраздаторним є договір, що його уклав боржник всупереч інтересам кредитора.

2. Фраздаторний договір може бути визнано недійсним.

Стаття 253. Момент недійсності договору та одностороннього правочину

1. Договір, що його суд визнав недійсним, є таким з моменту його укладення, якщо іншого не визначено цим Кодексом, іншим законом або сторонами порядком, що його встановлено статтею 231 цього Кодексу.

2. Якщо за недійсним договором права і обов'язки визначено лише на майбутнє, настання їх у майбутньому є неможливим.

3. Односторонній правочин є недійсним з моменту його вчинення.

Глава 14. Представництво

Стаття 254. Поняття представництва

1. Представництво – це правовідносини, у яких одна сторона (представник) зобов'язана або має право вчинити правочин та/або інші юридичні дії від імені другої сторони, яку вона представляє.

Стаття 255. Правочини, що їх може вчиняти представник

1. Представника може бути уповноважено на вчинення лише тих правочинів, на вчинення яких має право особа, яку він представляє.

2. Представник не може вчиняти правочин, що його відповідно до його змісту може вчинити лише особисто та особа, яку він представляє.

3. Представник не може вчиняти правочин від імені особи, яку він представляє, у своїх інтересах або в інтересах іншої особи, представником якої він одночасно є, за винятком комерційного представництва, а також щодо інших осіб, визначених законом.

4. Представник зобов'язаний невідкладно інформувати особу, яку він представляє, щодо вчинених ним правочинів та/або інших юридичних дій.

Стаття 256. Юридичні наслідки правочину, що його вчинив представник

1. Вчинені представником правочини та/або інші юридичні дії утворюють, змінюють, зупиняють, поновлюють, припиняють цивільні права і цивільні обов'язки особи, яку він представляє.

Стаття 257. Передоручення

1. Представник зобов'язаний вчиняти правочин за уповноваженням його особисто. Представник може передати своє уповноваження частково або в повному обсязі іншій особі, якщо це визначено договором між ним та особою, яку він представляє, або законом, або якщо представника було змушено до цього з метою захисту інтересів особи, яку він представляє.

2. Представник, який передав своє уповноваження іншій особі, повинен повідомити про це особу, яку він представляє, та надати їй необхідні відомості про особу, якій передано уповноваження (заступника). Невиконання цього обов'язку покладає на особу, яка передала уповноваження, відповідальність за дії заступника як за свої власні.

Правочин, що його вчинила особа, якій передано відповідне уповноваження, утворює, змінює, зупиняє, поновлює, припиняє цивільні права і цивільні обов'язки особи, яку він представляє.

Стаття 258. Вчинення правочинів з перевищенням повноважень або без уповноваження

1. Правочин, що його вчинив представник з перевищенням повноважень або особа без уповноваження на це, створює, змінює, зупиняє, поновлює,

припиняє цивільні права і цивільні обов'язки особи, яку представляють та/або в інтересах якої вчинено правочин та/або юридично значимі дії, лише за умови подальшого схвалення правочину та/або юридично значимих дій такою особою.

Правочин, визначений цією частиною, є схваленим, зокрема, якщо особа, яку представляють та/або в інтересах якої вчинено правочин та/або юридично значимі дії, вчинила дії, що свідчать про прийняття відповідного правочину та/або відповідних юридично значимих дій до виконання.

2. Подальше схвалення правочину особою, яку представляють та/або в інтересах якої вчинено правочин та/або юридично значимі дії, утворює, змінює, зупиняє, поновлює та припиняє цивільні права і цивільні обов'язки з моменту вчинення відповідного правочину та/або відповідних юридично значимих дій.

3. Якщо особа, яку представляють, відмовила у схваленні правочину, що його вчинив представник з перевищенням повноважень, безвідносно до того, є воно істотним чи неістотним, а також якщо перевищення повноважень має систематичний характер і вчинено не в інтересах особи, яку представляють, такий правочин є нікчемним.

Стаття 259. Представництво за законом

1. Батьки, не позбавлені батьківських прав, є законними представниками своїх малолітніх та неповнолітніх дітей.

2. Повнолітні син, дочка мають право звернутися за захистом цивільних прав та/або правомірних інтересів своїх непрацездатних батьків як їхні законні представники, без спеціального уповноваження, навіть якщо відповідно до закону непрацездатні батьки мають право звернутися за таким захистом.

3. Опікун є законним представником малолітньої дитини, фізичної особи, що її визнано недієздатною.

4. Піклувальник є законним представником неповнолітньої дитини, фізичної особи, дієздатність якої обмежено.

5. Прийомні батьки і батьки-вихователі дитячого будинку сімейного типу є законними представниками малолітніх та неповнолітніх дітей-сиріт і дітей, що їх позбавлено батьківського піклування, які перебувають під їхньою опікою (піклуванням).

6. У випадках, визначених цим Кодексом, сестра, брат, мачуха, вітчим, баба, дід мають право звернутися до органу опіки і піклування або до суду для захисту цивільних прав та/або правомірних інтересів малолітніх, неповнолітніх або повнолітніх непрацездатних брата, сестри, пасинка, падчерки, онука, онуки як їхні законні представники, без спеціального уповноваження.

7. Законним представником у випадках, що їх визначено законом, може бути інша особа.

Стаття 260. Комерційне представництво

1. Комерційним представником є особа, яка постійно і самостійно діє як представник професіоналів, які укладають договори у сфері підприємницької діяльності.

2. Комерційне представництво одночасно кількох сторін договору допустиме за згодою таких сторін та в інших випадках, що їх визначено законом.

3. Повноваження комерційного представника підтверджують письмовим договором між ним та особою, яку він представляє, або довіреністю.

4. Особливості комерційного представництва в окремих сферах підприємницької діяльності встановлює закон.

5. Комерційний представник зобов'язаний не розголошувати інформацію, яка стала йому відома у зв'язку з комерційним представництвом, зокрема й після припинення відносин комерційного представництва, за винятком випадків, якщо така інформація не має або втратила конфіденційний характер чи стала загальнодоступною.

Стаття 261. Представництво за довіреністю та/або за договором

1. Представництво може бути здійснено за довіреністю та/або за договором.

2. Підставою представництва за довіреністю може бути акт органу юридичної особи.

3. Довіреність – це письмовий документ, що його видає одна особа іншій особі для представництва перед третіми особами.

Довіреність на вчинення правочину представником може видати особа, яку представляють (довіритель), безпосередньо третій особі.

Стаття 262. Форма довіреності

1. Форма довіреності має відповідати формі, в якій відповідно до закону може вчинятися правочин.

2. Довіреність, що її видають порядком передоручення, підлягає нотаріальному посвідченню, крім випадків, визначених частиною четвертою цієї статті.

3. Довіреність військовослужбовця або іншої особи, яка перебуває на лікуванні в госпіталі, лікарні, санаторії, іншому державному або комунальному закладі охорони здоров'я, може посвідчити керівник

(начальник) такого закладу, його заступник з медичної частини, старший або черговий лікар.

Довіреність військовослужбовця, а в пунктах постійної або тимчасової дислокації військової частини, з'єднання, установи, військово-навчального закладу, в яких немає нотаріуса або органу, що вчиняє нотаріальні дії, – також довіреність працівника, члена його сім'ї, члена сім'ї військовослужбовця може посвідчити командир (начальник) відповідних військової частини, з'єднання, установи, військово-навчального закладу.

Довіреність особи, що її утримують в установі виконання покарань або слідчому ізоляторі, може посвідчити начальник установи виконання покарань або слідчого ізолятора.

Довіреність особи, що проживає в населеному пункті, в якому немає нотаріуса, може посвідчити уповноважена на це посадова особа органу місцевого самоврядування, крім довіреностей на право розпорядження нерухомим майном, довіреностей на управління і розпорядження корпоративними правами та довіреностей на розпорядження транспортними засобами.

Довіреність суб'єкта права на безоплатну вторинну правничу допомогу, за зверненням якого ухвалено рішення про надання такої допомоги, може посвідчити посадова особа органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правничої допомоги.

Довіреності, посвідчені посадовими особами, зазначеними в цій частині, прирівнюються до нотаріально посвідчених.

4. Довіреність на одержання заробітної плати, стипендії, пенсії, аліментів, інших платежів і поштової кореспонденції (поштових переказів, посилок тощо) може посвідчити посадова особа організації, в якій довіритель працює, здобуває освіту, перебуває на стаціонарному лікуванні, або за його осідком (місцем проживання).

5. Довіреність на право участі та голосування на загальних зборах, яку видала фізична особа, посвідчують порядком, що його визначено законом.

Стаття 263. Довіреність юридичної особи

1. Довіреність від імені юридичної особи видає її орган або інша особа, що її уповноважено на це згідно з установчими документами.

Стаття 264. Строк довіреності

1. Строк довіреності встановлюють у довіреності. Якщо строк довіреності не встановлено, вона зберігає чинність до припинення своєї дії.

2. Строк довіреності, що її видано порядком передоручення, не може перевищувати строку основної довіреності, на підставі якої її видано.

3. Довіреність, у якій не зазначена дата її вчинення, є нікчемною.

Стаття 265. Припинення представництва за довіреністю

1. Представництво за довіреністю припиняють, якщо:

- 1) сплив строк, на який видано довіреність;
- 2) довіреність скасовано особою, яка її видала;
- 3) представник відмовився від вчинення дій, що їх було визначено за довіреністю;
- 4) юридичну особу, яка видала довіреність, припинено;
- 5) юридичну особу, якій видана довіреність, припинено;
- 6) особа, яка видала довіреність, померла, її оголошено померлою, визнано недієздатною або безвісно відсутньою, обмежено її цивільну дієздатність.

У разі смерті особи, яка видала довіреність, представник зберігає своє уповноваження за довіреністю для ведення невідкладних справ або таких дій, невиконання яких може призвести до завдання збитків.

Представник зобов'язаний невідкладно повідомити про наявні в нього представницькі повноваження спадкоємців довірителя, а за їх браком – орган опіки і піклування за останнім осідком (місцем проживання) довірителя, і надати звіт про вчинені ним за довіреністю правочини та/або вчинені інші юридично значимі дії;

7) особа, якій видано довіреність, померла, її оголошено померлою, визнано недієздатною або безвісно відсутньою, обмежено її цивільну дієздатність.

2. З припиненням представництва за довіреністю втрачає чинність передоручення.

3. У разі припинення представництва за довіреністю представник зобов'язаний невідкладно повернути довіреність.

Стаття 266. Скасування довіреності

1. Особа, яка видала довіреність, може в будь-який час скасувати її або передоручення, за винятком безвідкличної довіреності.

2. Особа, яка видала довіреність і згодом скасувала її, повинна невідкладно письмово повідомити про це представника, а також відомих їй третіх осіб, для представництва перед якими було видано довіреність.

3. Права і обов'язки щодо третіх осіб, що виникли внаслідок вчинення правочину представником до того, як він дізнався або міг дізнатися про скасування довіреності, зберігають чинність для особи, яка її видала, та для її правонаступників. Цей припис не застосовують, якщо третя особа знала або могла знати, що дія довіреності припинена.

4. Закон може встановити право особи видавати безвідкличні довіреності на певний час. Безвідкличну довіреність з корпоративних прав видають згідно із законом, що регулює діяльність відповідних корпоративних товариств.

Стаття 267. Відмова представника від вчинення дій, що їх було визначено за довіреністю

1. Представник має право відмовитися від вчинення дій, що їх було визначено за довіреністю.

2. Представник зобов'язаний невідкладно повідомити особу, яку він представляє, про відмову від вчинення дій, що їх було визначено за довіреністю.

3. Представник не може відмовитися від вчинення дій, що їх було визначено за довіреністю, якщо такі дії були невідкладними або такими, що спрямовані на запобігання завданню збитків особі, яку він представляє, або іншим особам.

4. Представник відповідає перед особою, яку він представляє, за завдані їй збитки внаслідок недодержання ним вимог, визначених частинами другою і третьою цієї статті.

Стаття 268. Визнання недійсним правочину, що його вчинив представник

1. Правочин, що його вчинив представник, може бути визнано недійсним внаслідок однієї з обставин, визначених статтями 246-248 цього Кодексу, якщо така обставина вплинула на волю та волевиявлення представника.

Розділ V. СТРОКИ І ТЕРМІНИ. ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ

Глава 15. Визначення та обчислення строків

Стаття 269. Строк і термін

1. Строк – це період у часі, зі спливом якого пов'язана дія або подія, що має юридичне значення.

2. Термін – це момент у часі, з настанням якого пов'язана дія або подія, що має юридичне значення.

3. Строк і термін може бути визначено актами цивільного законодавства, правочином або рішенням суду.

Стаття 270. Визначення та встановлення строку і терміну

1. Строк визначають, зокрема, у роках, місяцях, тижнях, днях або годинах.
2. Термін встановлюють як календарну дату або як зазначення події, що має неминуче настати.

Стаття 271. Початок і кінець строку

1. Строк, визначений у тижнях, місяцях або роках, починається з першої години дня, наступного після календарної дати, або з моменту настання події, з якою пов'язано його початок, і є закінченим після спливу останньої години останнього дня строку, безвідносно до того, чи цей день збігається з днем тижня або датою початку строку.
2. Якщо у відповідному місяці немає числа, на яке припадає кінець строку, строк є закінченим після спливу останньої години останнього дня того самого місяця.
3. Півріччям є строк у шість місяців, кварталом – у три місяці, півмісяцем – у п'ятнадцять днів.
4. Строк охоплює вихідні, святкові та інші неробочі дні, якщо іншого не визначено договором, законом або якщо строк визначений у робочих днях. Якщо останній день строку припадає на вихідний, святковий або інший неробочий день у місці вчинення дії, днем закінчення строку є перший після нього робочий день.
5. Строк, визначений у днях, починається з першої години першого дня строку і є закінченим після спливу останньої години останнього дня строку.
6. Строк, визначений у годинах, починається з першої години і є закінченим після спливу останньої години строку.
7. Якщо строк, визначений у годинах або днях, обчислюють від дії або події, годину або день, протягом яких відбулася така дія або подія, не враховують при обчисленні строку.

Стаття 272. Початок перебігу строку для відповіді або вчинення інших дій

1. Якщо в надісланому особі документі встановлено період, протягом якого адресат повинен надати відповідь або вчинити інші дії, але не зазначено, коли цей період буде розпочато, строк обчислюють, якщо немає інших вказівок, з моменту, коли адресат отримав документ.

Стаття 273. Порядок вчинення дій в останній день строку

1. Якщо для вчинення дії встановлено строк, дію може бути вчинено до закінчення останнього дня такого строку.

Якщо дію має бути вчинено в установі, строк спливає тоді, коли в цій установі за встановленими приписами припиняють відповідні операції.

2. Письмові заяви і повідомлення, що їх здано до установи зв'язку до закінчення останнього дня строку, вважають такими, що їх здано своєчасно.

3. Якщо останній день строку, визначеного не в годинах, припадає на вихідний, святковий або інший неробочий день оператора, у якого має бути вчинено дію, строк є закінченим після спливу останньої години наступного робочого дня або тоді, коли в оператора за встановленими приписами припиняють відповідні операції.

Глава 16. Позовна давність

Стаття 274. Загальна позовна давність

1. Тривалість загальної позовної давності – три роки.

Стаття 275. Спеціальна позовна давність

1. Для окремих видів вимог закон може встановлювати спеціальну позовну давність: скорочену або більш тривалу порівняно із загальною позовною давністю.

2. Позовну давність у шість місяців застосовують до вимог про стягнення неустойки (штрафу, пені), зокрема за прострочення сплати аліментів.

3. Позовну давність в один рік застосовують, зокрема, до вимог:

1) про спростування недостовірної інформації, поміщеної в медіа, та/або про здійснення права на відповідь. У такому разі позовну давність обчислюють з дня поміщення таких відомостей у медіа або з дня, коли особа дізналася або могла дізнатися про такі відомості;

2) про переведення на співвласника прав і обов'язків покупця у разі порушення переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності (стаття 461 цього Кодексу);

3) у зв'язку з недоліками проданого товару (стаття 912 цього Кодексу);

4) про розірвання договору дарування (стаття 955 цього Кодексу);

5) у зв'язку з перевезенням вантажу, пошти (стаття 1150 цього Кодексу);

6) про оскарження дій виконавця заповіту (стаття 1792 цього Кодексу);

7) про визнання недійсним рішення загальних зборів товариства;

8) чоловіка, який вважає себе батьком дитини, що її народила жінка, яка в момент зачаття або народження дитини перебувала у шлюбі з іншим чоловіком, про визнання його батьківства (стаття 1529 цього Кодексу);

9) жінки, яка народила дитину у шлюбі, про оспорювання батьківства свого чоловіка (стаття 1533 цього Кодексу);

10) жінки, яка вважає себе матір'ю дитини, про визнання материнства стосовно дитини, матір'ю якої записано іншу жінку (стаття 1534 цього Кодексу).

4. Позовну давність у чотири роки застосовують за вимогами про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави.

5. Позовну давність у п'ять років застосовують за вимогами про визнання недійсним правочину, вчиненого під впливом насильства або обману.

6. Позовну давність у десять років застосовують за вимогами про застосування юридичних наслідків недійсного правочину.

7. Позовну давність у тридцять років застосовують за вимогами про відшкодування шкоди, завданої замовникові протиправними діями підрядника за договором будівельного підряду, які призвели до руйнувань або аварій.

Стаття 276. Зміна тривалості позовної давності

1. Позовну давність, встановлену законом, може бути продовжено за домовленістю сторін, але не більш як на тридцять років з початку перебігу позовної давності, визначеного статтею 278 цього Кодексу.

Договір про збільшення позовної давності укладають письмово, він підлягає нотаріальному посвідченню.

2. Позовну давність, встановлену законом, не може бути скорочено за домовленістю сторін.

Умова договору про скорочення позовної давності є нікчемною.

Стаття 277. Обчислення позовної давності

1. Позовну давність обчислюють за загальними правилами визначення строків відповідно до статей 271, 273 цього Кодексу.

2. Порядок обчислення позовної давності не може бути змінено за домовленістю сторін.

Стаття 278. Початок перебігу позовної давності

1. Перебіг загальної позовної давності починають з моменту завершення календарного року, в якому особа дізналася або могла дізнатися про порушення свого цивільного права та/або правомірного інтересу і про особу, яка його порушила.

2. Перебіг спеціальної позовної давності починають з дня, коли особа дізналася або могла дізнатися про порушення свого цивільного права та/або правомірного інтересу і про особу, яка його порушила, якщо іншого не визначено законом.

3. Перебіг позовної давності за вимогами про визнання недійсним правочину, що його вчинено під впливом насильства, починають з дня припинення насильства.

4. Перебіг позовної давності за вимогами про застосування юридичних наслідків недійсності правочину починають з дня початку виконання.

5. У разі порушення цивільного права та/або правомірного інтересу дитини перебіг позовної давності починають з дня набуття нею повної цивільної дієздатності.

6. За зобов'язаннями з визначеним строком виконання перебіг позовної давності починають після спливу строку виконання.

За зобов'язаннями, строк виконання яких не визначено або встановлено як момент вимоги, перебіг позовної давності починають з дня, коли у кредитора виникає право пред'явити вимогу про виконання зобов'язання. Якщо боржникові надано пільговий строк для виконання такої вимоги, перебіг позовної давності починають після спливу такого строку.

7. За регресними зобов'язаннями перебіг позовної давності починають з дня виконання основного зобов'язання.

8. Перебіг позовної давності за вимогами про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави починають з дня набуття оскаржених активів відповідачем.

9. Перебіг позовної давності за вимогами щодо витребування або визнання права щодо нерухомого майна, переданого з державної або комунальної власності у приватну власність, право власності на яке зареєстровано в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, починають з дня державної реєстрації права власності першого набувача або дати передання першому набувачеві нерухомого майна, щодо якого на момент такого передання закон не встановив обов'язковості державної реєстрації правочину або реєстрації права власності.

10. Перебіг позовної давності за вимогами про поділ майна жінки і чоловіка, які проживали у фактичному сімейному союзі, починають з дня припинення між ними фактичних шлюбних відносин.

11. Перебіг позовної давності за вимогами, що пов'язані з наявністю шлюбу, починають з дня припинення шлюбу.

12. Перебіг позовної давності за вимогами про визнання батьківства або материнства починають з дня, коли особа дізналася або могла дізнатися, що є батьком або матір'ю дитини.

13. Перебіг позовної давності за вимогою жінки, яка народила дитину у шлюбі, про оспорювання батьківства свого чоловіка починають з дня реєстрації народження дитини.

14. Винятки з приписів частини першої і другої цієї статті можуть бути встановлені законом.

Стаття 279. Позовна давність у разі заміни осіб у зобов'язанні

1. Заміна кредитора або боржника у зобов'язанні не впливає на порядок обчислення та перебіг позовної давності.

2. Перебіг позовної давності для нового кредитора або боржника продовжують порядком, що його визначено для попереднього кредитора або боржника.

Стаття 280. Зупинення перебігу позовної давності

1. Перебіг позовної давності є зупиненим:

1) якщо пред'явленню позову перешкоджала надзвичайна й невідворотна за даних умов подія (непереборна сила);

2) у разі відстрочення виконання зобов'язання (мораторію) на підставах, визначених законом;

3) у разі зупинення дії закону або іншого нормативно-правового акта, що регулює відповідні відносини;

4) якщо під час дії особливого періоду позивач або відповідач проходить військову службу у Збройних Силах України або в інших створених відповідно до закону військових формуваннях.

2. У разі виникнення обставин, визначених частиною першою цієї статті, перебіг позовної давності є зупиненим на весь час наявності таких обставин.

3. Перебіг позовної давності продовжують з дня припинення обставин, що були підставою для його зупинення, з урахуванням часу, що минув до його зупинення.

Стаття 281. Переривання перебігу позовної давності

1. Перебіг позовної давності переривають, якщо особа вчинила дію, що свідчить про визнання нею свого боргу або іншого обов'язку.

2. Позовну давність переривають також, якщо:

1) пред'явлено позов до одного з кількох боржників;

2) предметом позову є лише частина вимоги, право на яку має позивач;

3) у відповідному процесі в компетентному суді пред'явлено майнову вимогу до боржника, стосовно якого відкрито провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність);

4) до суду подано заяву про видання судового наказу стосовно боржника;

5) нотаріусом вчинено виконавчий напис;

6) укладено договір про медіацію щодо врегулювання спору, предметом якого є певні вимоги, у частині вимог, що є предметом спору, переданого для врегулювання за допомогою медіації;

7) розпочато арбітражний розгляд у міжнародному комерційному арбітражі;

8) розпочато розгляд спору третейським судом;

9) в інших випадках, що їх визначає закон.

3. Після переривання перебіг позовної давності розпочинають заново.

Час, що минув до переривання перебігу позовної давності, до нового строку не зараховують.

Стаття 282. Перебіг позовної давності у разі залишення позову без розгляду

1. Залишення позову без розгляду не зупиняє перебігу позовної давності.

2. Якщо суд залишив без розгляду позов, пред'явлений у кримінальному провадженні, час від дня пред'явлення позову до набрання законної сили судовим рішенням, згідно з яким позов залишено без розгляду, не зараховують до позовної давності.

Якщо частина строку, що залишилася, є меншою за шість місяців, її продовжують до шести місяців.

Стаття 283. Застосування позовної давності до додаткових вимог

1. Зі впливом позовної давності до основної вимоги вважають, що позовна давність сплила й до додаткової вимоги.

Стаття 284. Юридичні наслідки спливу позовної давності

1. Особа, що виконала зобов'язання після спливу позовної давності, не має права вимагати повернення виконаного, навіть якщо вона в момент виконання не знала про сплив позовної давності.

2. Заяву про захист цивільного права та/або правомірного інтересу суд приймає до розгляду безвідносно до спливу позовної давності.

3. Суд застосовує позовну давність лише за заявою сторони у спорі, поданою під час розгляду справи в суді першої інстанції до ухвалення рішення по суті позовних вимог.

4. Сплив позовної давності, про застосування якої заявлено стороною у спорі, є підставою для відмови в позові.

5. Якщо суд визнає причини пропущення позовної давності поважними, порушене право підлягає захисту.

Стаття 285. Вимоги, на які позовна давність не поширюється

1. Позовну давність не поширюють на вимогу:

1), що впливає з порушення особистих прав, крім випадків, визначених законом;

2) що впливає із сімейних відносин, зокрема щодо встановлення, визнання або оспорювання батьківства, материнства, крім випадків, визначених цим Кодексом;

3) вкладника до банку (фінансової установи) про видавання вкладу;

4) про відшкодування шкоди, завданої внаслідок каліцтва, іншого ушкодження здоров'я або смерті, крім випадків завдання шкоди внаслідок недоліків товару, що є рухомим майном, зокрема таким, що є складником іншого рухомого або нерухомого майна, як-от електроенергія;

5) страхувальника (застрахованої особи) до страховика про здійснення страхової виплати (страхового відшкодування);

6) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державних резервів, стосовно виконання зобов'язань, що впливають із Закону України "Про державні резерви";

7) про визнання недійсним договору, предметом якого є відчуження гуртожитку як об'єкта нерухомого майна та/або його частини, на який поширено Закон України "Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків", про визнання недійсним свідоцтва про право власності на такий гуртожиток як об'єкт нерухомого майна та/або його частини, про визнання недійсним акта передання такого гуртожитку як об'єкта нерухомого майна та/або його частини до статутного капіталу (фонду) товариства (організації), створеного під час приватизації (корпоратизації) колишніх державних (комунальних) підприємств.

2. Закон може визначати також інші вимоги, на які не поширено позовну давність.

КНИГА ДРУГА ПРАВО ОСОБИСТЕ

Глава 17. Загальні приписи про особисті права

Стаття 286. Поняття особистого права

1. Особисте право є невіддільним від особи правом, що має немайновий характер та спрямоване на задоволення фізичних, психічних, психологічних, культурних, соціальних або інших нематеріальних потреб та правомірних інтересів особи.

2. Особисті права належать фізичній особі з моменту її народження або з моменту, визначеного Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Особисті права належать юридичній особі з моменту її створення або з моменту, визначеного цим Кодексом та/або іншим законом.

4. Невіддільність особистого права від особи полягає в тому, що особа не може відмовитися від свого особистого права, а також не може бути позбавлена цього права.

Надання особою згоди на здійснення окремих її особистих прав іншими особами або реалізацію іншими особами окремих правоможностей цих особистих прав не є їх відчуженням.

5. Немайновий характер особистого права полягає в тому, що воно не має економічного походження та/або змісту, майнової цінності.

6. Особисті права належать фізичній особі до моменту її смерті або до іншого моменту, визначеного Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

7. Особисті права належать юридичній особі до моменту її припинення або до іншого моменту, визначеного цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 287. Види особистих прав

1. Особисті права визначає Конституція України, цей Кодекс та/або інший закон.

Визначений цими нормативно-правовими актами перелік особистих прав не є вичерпним.

2. Фізичній особі належать також інші особисті права за умови відповідності їх статті 286 цього Кодексу.

3. Юридична особа може мати інші особисті права за умови відповідності їх статті 286 цього Кодексу, крім особистих прав, які за своєю природою можуть належати лише людині.

Стаття 288. Зміст особистого права

1. Зміст особистого права полягає в тому, що особа є носієм особистого блага, має змогу вільно, на власний розсуд використовувати це благо, що включає в себе усі прояви поведінки щодо нього, з метою задоволення власних потреб та правомірних інтересів порядком, у спосіб та в межах, що не суперечать Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності, а також сутності та призначенню такого особистого блага.

2. Особа може надавати згоду на використання свого особистого блага іншим особам, якщо це не суперечить Конституції України, цьому Кодексу

та/або іншому закону, доброзвичайності, а також сутності та призначенню такого особистого блага.

Особа може відкликати надану згоду на використання свого особистого блага, якщо іншого не визначено Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом, а також договором.

3. Особа може заборонити іншим особам поведінку, що порушує її особисте благо, вимагати припинення такої поведінки та застосовувати інші визначені законом способи захисту.

Стаття 289. Здійснення особистих прав

1. Особа здійснює особисті права самостійно.

2. Особа може надавати згоду на здійснення свого особистого права або реалізацію його окремих правоможностей іншим особам, якщо це не суперечить Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності, а також сутності та призначенню такого особистого блага.

3. В інтересах малолітньої дитини, а також фізичної особи, визнаної недієздатною, їхні особисті права здійснюють батьки, опікуни або інші законні представники, крім випадків, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

4. Неповнолітня дитина, а також фізична особа, дієздатність якої обмежена, здійснюють особисті права за згодою батьків, піклувальників або інших законних представників, крім випадків, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

5. Дієздатна фізична особа, яка за станом здоров'я не може самостійно здійснювати свої особисті права, може доручити надання допомоги у їх здійсненні особі, яка визначена її помічником, або іншій особі на умовах договору.

6. Юридична особа здійснює особисті права через її органи, які діють відповідно до установчих документів, цього Кодексу та/або іншого закону.

Стаття 290. Забезпечення здійснення особистих прав

1. Орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, його посадова та/або службова особа у межах своїх повноважень забезпечують здійснення особою особистих прав.

2. Орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, його посадова та/або службова особа, юридична особа, її працівник, фізична особа, професійні обов'язки якої дотичні особистих прав особи, зобов'язані утримуватися від рішень, дій або бездіяльності, що порушують або створюють загрозу порушення таких прав.

3. Діяльність фізичних, юридичних осіб, а також інших суб'єктів приватних відносин не має порушувати особисті права особи.

Стаття 291. Обмежування особистих прав

1. Обмежування особистих прав, установлених Конституцією України, а також обмежування у їх здійсненні можливе лише у випадках, визначених нею.

2. Обмежування особистих прав, установлених цим Кодексом та/або іншим законом, а також обмежування у їх здійсненні можливе лише у випадках, визначених ними.

Стаття 292. Захист особистого права

1. Особа має право на захист свого особистого права від протиправних посягань інших осіб або від загрози їх вчинення.

Особисте право захищають способами, встановленими главою 3 цього Кодексу та/або іншим законом.

2. Захист особистого права можливий також в інший спосіб з урахуванням змісту цього права, способу його порушення та наслідків, що їх спричинило таке порушення.

3. Ніхто не може оспорювати та/або не визнавати наявності у фізичної особи особистого права, спрямованого на охорону особистого блага, що відповідно до статті 3 Конституції України є найвищою соціальною цінністю.

Стаття 293. Право на поновлення порушеного особистого права

1. Орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, його посадова та/або службова особа, юридична особа, її працівник, фізична особа, внаслідок рішення, дії або бездіяльності яких порушено особисте право, зобов'язані відкликати або скасувати таке рішення, припинити дію або бездіяльність, що порушує це право, або вчинити іншу дію, необхідну для його негайного поновлення.

2. Якщо дії, визначені частиною першою цієї статті, необхідні для негайного поновлення порушеного особистого права, не вчинено, суд може ухвалити рішення щодо поновлення порушеного особистого права, компенсації моральної шкоди, завданої порушенням, а також вжити інших заходів для поновлення порушеного особистого права.

Стаття 294. Право на спростування

1. Особа, особисте право якої порушено внаслідок поширення про неї недостовірної інформації, має право на спростування такої інформації.

2. Недостовірною вважають інформацію, що не відповідає дійсності та/або викладена неправдиво.

Оцінні судження не підлягають спростуванню та/або доведенню їх достовірності.

3. Інформацію вважають поширеною, якщо її повідомлено третій особі.

Повідомлення інформації лише особі, якої вона стосується, не є поширенням інформації.

Повідомлення недостовірної інформації про особу в листах, заявах, скаргах, інших формах звернень до органів правопорядку з метою перевірки такої інформації не є поширенням інформації.

Поширена інформація не може порушувати презумпцію невинуватості.

4. Інформацію вважають такою, що поширена про особу, якщо з неї можна достеменно встановити, що вона стосується цієї особи.

5. Спростування недостовірної інформації здійснює особа, яка поширила таку інформацію.

Якщо особа, яка поширила недостовірну інформацію, невідома, особа, особисте право якої порушено, може звернутися до суду із заявою про встановлення факту недостовірності цієї інформації та/або про її спростування.

6. Недостовірну інформацію спростовують у той самий спосіб, що її було поширено.

Якщо спростування недостовірної інформації в той самий спосіб є неможливим, його здійснюють у спосіб, наблизений до способу поширення недостовірної інформації, з урахуванням досягнення максимальної ефективності спростування, зокрема охоплення максимальної кількості осіб, які сприйняли поширену неправдиву інформацію.

Спосіб спростування має забезпечити сприйняття того, що ця поширена інформація є спростуванням.

Спосіб спростування може визначати закон, суд або домовленість між особою, яка поширила недостовірну інформацію, та особою, особисте право якої було порушено таким поширенням недостовірної інформації.

7. Недостовірну інформацію, розміщену в документі, спростовують у спосіб відкликання або скасування такого документа, його подальшого знищення встановленим порядком, а також, у разі потреби, видання (прийняття) нового документа, у якому відсутня така неправдива інформація.

Недостовірну інформацію, розміщену в архівному документі, спростовують у спосіб долучення до нього письмового спростування, що є його невіддільною частиною.

8. Недостовірну інформацію, розміщену в матеріалах медіа, спростовують у тому самому медіа порядком, встановленим законом.

Якщо спростування у тому самому медіа є неможливим через його припинення, таке спростування можуть здійснювати у спосіб оприлюднення в

іншому медіа, аналогічному за сферою, видом, форматом діяльності та територією мовлення, за рахунок особи, яка поширила недостовірну інформацію.

9. Недостовірну інформацію, поширену в мережі Інтернет, спростовують у спосіб, у який було поширено таку інформацію, або в інший спосіб, що забезпечує доступність спростування для користувачів, які мали доступ до недостовірної інформації, що належить спростувати.

Спростування має бути доступним протягом строку, не меншого ніж строк доступу до недостовірної інформації, що належить спростувати.

10. Недостовірну інформацію спростовують безвідносно до вини особи, яка поширила інформацію.

11. Недостовірну інформацію спростовують невідкладно, але не пізніше чотирнадцяти днів з моменту отримання вимоги про спростування, крім випадків, визначених законом.

Спростування недостовірної інформації за рішенням суду здійснюють у строк, визначений судом.

Якщо судовим рішенням, яке набуло статусу остаточного, відмовлено у визнанні інформації недостовірною та її спростуванні, особа, яка заявляла таку вимогу, має відшкодувати витрати, пов'язані з таким спростуванням.

12. Особливості спростування недостовірної інформації встановлює закон.

Стаття 295. Право на відповідь

1. Особа, особисте право якої порушено внаслідок поширення стосовно неї інформації, має право на відповідь.

Право на відповідь полягає у можливості висвітлення власного погляду щодо поширеної інформації та обставин порушення особистого права.

2. Відповідь надає особа, особисте право якої порушено внаслідок поширення інформації.

3. Право на відповідь здійснюють у спосіб, визначений статтею 294 цього Кодексу.

4. Право на відповідь здійснюють безвідносно до вини особи, яка поширила інформацію.

5. Право на відповідь здійснюють безвідносно до достовірності поширеної інформації, якою порушено особисте право особи.

6. Право на відповідь здійснюють безвідносно до того, чи було застосоване право на спростування недостовірної інформації.

7. Скорочення або інші зміни у відповіді без згоди особи, яка надає відповідь, заборонені.

8. Відповідь не повинна порушувати особисте право іншої особи, містити висловлювання, що розпалюють ворожнечу або ненависть, або іншу інформацію, поширення якої заборонено Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

9. Особливості здійснення права на відповідь встановлює закон.

Стаття 296. Право на примирення

1. Особа, яка порушила особисті права іншої особи внаслідок поширення недостовірної інформації, може звернутися до такої особи з пропозицією про примирення, зокрема просити вибачення за свою поведінку або в інший спосіб.

Примирення можливе лише за згодою потерпілої особи.

2. У разі смерті або оголошення померлою фізичної особи, особисте право якої порушено внаслідок поширення стосовно неї недостовірної інформації, особа, яка вчинила таке порушення, може звернутися з пропозицією про примирення до членів сім'ї такої особи, її близьких родичів.

3. Примирення не виключає застосування способів захисту особистих прав, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

4. При розгляді справи про захист особистого права суд враховує примирення як обставину, що має істотне значення.

5. Особливості здійснення права на примирення встановлює закон.

Стаття 297. Право вимагати заборони поширення інформації, що порушує особисте право

1. Якщо особисте право фізичної особи порушене у примірнику друкованого медіа, виданні, фільмі, програмі аудіального або аудіовізуального медіа тощо, що готують до випуску у світ, суд може заборонити розповсюдження цієї інформації.

2. Якщо особисте право фізичної особи порушене у примірнику друкованого медіа, виданні, фільмі, програмі аудіального або аудіовізуального медіа тощо, що випущені у світ, суд може заборонити та/або припинити їх розповсюдження до усунення цього порушення, а якщо усунення порушення неможливе, – вилучити наклад (тираж) медіа, видання тощо з метою його знищення.

3. Особливості здійснення права вимагати заборони поширення інформації, що порушує особисте право, встановлює закон.

Стаття 298. Право на відшкодування майнової шкоди, завданої порушенням особистого права

1. Якщо особі внаслідок порушення її особистого права завдано майнової шкоди, така шкода підлягає відшкодуванню у повному розмірі.

2. Особливості здійснення права на відшкодування майнової шкоди, завданої порушенням особистого права, встановлює цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 299. Право на компенсацію моральної шкоди, завданої порушенням особистого права

1. Якщо фізичній особі внаслідок порушення її особистого права завдано моральної шкоди, така шкода підлягає компенсації.

2. У разі якщо моральна шкода завдана фізичній особі протиправним рішенням, дією або бездіяльністю органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, його посадової та/або службової особи, суд за вимогою потерпілої особи може зобов'язати особу, яка завдала шкоди, здійснити публічне вибачення.

Публічне вибачення здійснюють від імені органу, посадової, службової особи, і таке вибачення має бути спрямоване на відновлення порушеного права потерпілої особи.

Суд визначає спосіб оприлюднення публічного вибачення, зокрема через офіційні веб-сайти, офіційні друковані видання, інші публічні ресурси.

Факт публічного вибачення не звільняє орган, посадову, службову особу від обов'язку компенсувати завдану моральну шкоду.

3. Особливості здійснення права на компенсацію моральної шкоди, завданої порушенням особистого права, встановлює закон.

Глава 18. Особисті права, що забезпечують природне існування фізичної особи

Стаття 300. Право на життя

1. Фізична особа має невіддільне право на життя.

2. Фізична особа не може бути свавільно позбавлена життя.

3. Задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя, зокрема всі види евтаназії, заходи асистованого самогубства, заборонено.

Стаття 301. Право на гідність

1. Фізична особа має право на гідність.

2. Фізична особа має право вимагати від будь-кого визнання її цінності як людини, а також відповідного поведження з нею.

3. Фізичну особу не може бути піддано такому, що принижує її гідність поведженню або покаранню.

4. Фізична особа може звернутися до суду з позовом про захист її гідності, відшкодування, компенсацію завданої шкоди.

Стаття 302. Право на особисту безпеку

1. Фізична особа має право на особисту безпеку.

Фізична особа з власної волі та у власних інтересах визначає рівень особистої безпеки, самостійно визначає допустимий рівень ризику в будь-якій сфері своєї діяльності.

Дієздатна повнолітня фізична особа за інформованої письмової згоди може здійснювати професійну, військову, волонтерську та іншу діяльність, пов'язану з високим рівнем ризику та підвищеною загрозою для особистої безпеки.

2. Фізична особа має право на належні, безпечні, здорові та якісні умови життєдіяльності та довкілля, продукти споживання (харчові продукти та предмети побуту), а також на повну, актуальну, доступну та достовірну інформацію про рівень особистої безпеки, про рівень наявних ризиків та загроз, про безпеку та якість довкілля, харчових продуктів, предметів побуту, умов роботи, проживання, навчання тощо.

3. Поведінка суб'єктів приватних відносин, що створює загрозу особистій безпеці фізичної особи та несе ризик для її життя, здоров'я, призводить до нищення, псування, забруднення довкілля, погіршення умов життєдіяльності, є протиправною та має бути негайно припинена на вимогу фізичної особи.

Стаття 303. Право на здоров'я

1. Фізична особа має невіддільне право на здоров'я.

2. Охорону здоров'я фізичної особи забезпечують системою заходів, спрямованих на збереження та/або відновлення фізіологічних, психічних, психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності фізичної особи при максимально біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя. Зазначену систему заходів охорони здоров'я впроваджує орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, його службова та/або посадова особа, заклад охорони здоров'я, інша фізична, юридична особа порядком, що його визначено Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

Фізична особа має право на рівний та недискримінаційний доступ до охорони здоров'я.

Стаття 304. Право на медичну та/або реабілітаційну допомогу

1. Фізична особа має право на медичну та/або реабілітаційну допомогу.

Порядок, зміст та обсяг надання медичної та/або реабілітаційної допомоги визначає центральний орган виконавчої влади у сфері охорони здоров'я відповідно до закону.

2. Медичну та/або реабілітаційну допомогу надають безоплатно в межах програми медичних гарантій, на підставі та порядком, визначених законом.

3. Медичну та/або реабілітаційну допомогу фізичній особі, яка досягла чотирнадцяти років, надають за її інформованої письмової згоди.

4. Медичну та/або реабілітаційну допомогу малолітній дитині надають за інформованої письмової згоди її батьків, опікуна або іншого законного представника. Малолітня дитина має право бути вислуханою, якщо вона здатна сформулювати та висловити свої думки про надання їй медичної та/або реабілітаційної допомоги.

У разі відсутності батьків, опікуна або іншого законного представника медичну та/або реабілітаційну допомогу малолітній дитині надають за інформованої письмової згоди члена її сім'ї або родича у такій пріоритетній послідовності: вітчим, мачуха; повнорідний або неповнорідний повнолітній брат або сестра; дід, баба; прадід, прабаба.

У разі відсутності згоди на надання медичної та/або реабілітаційної допомоги малолітній дитині осіб, визначених абзацом першим цієї частини, за наявності ознак прямої загрози її життю, лікар повинен діяти в найкращому інтересі малолітньої дитини, що полягає у збереженні її життя та здоров'я, а також невідкладно повідомити про це орган опіки і піклування.

У разі відсутності осіб, які можуть надати згоду на надання медичної та/або реабілітаційної допомоги малолітній дитині, за наявності ознак прямої загрози її життю, таку допомогу надають без згоди, а лікар повинен діяти в найкращому інтересі малолітньої дитини, що полягає у збереженні її життя та здоров'я.

5. Медичну та/або реабілітаційну допомогу недієздатній фізичній особі надають за інформованої письмової згоди її опікуна. Недієздатна фізична особа має право бути вислуханою, якщо вона здатна сформулювати та висловити свої думки про надання їй медичної та/або реабілітаційної допомоги.

У разі відсутності згоди опікуна на надання медичної та/або реабілітаційної допомоги недієздатній фізичній особі, за наявності ознак прямої загрози її життю, лікар повинен діяти в найкращому інтересі недієздатної фізичної особи, що полягає у збереженні її життя та здоров'я, а також невідкладно повідомити про це орган опіки і піклування.

У разі відсутності особи, яка може надати згоду на надання медичної та/або реабілітаційної допомоги недієздатній фізичній особі, за наявності ознак прямої загрози її життю, таку допомогу надають без згоди, а лікар

повинен діяти в найкращому інтересі цієї фізичної особи, що полягає у збереженні її життя та здоров'я.

6. Медичну та/або реабілітаційну допомогу фізичній особі, цивільну дієздатність якої обмежено через психічний розлад, що істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своєї поведінки та/або керувати нею, надають за інформованої письмової згоди фізичної особи та її піклувальника.

У разі відсутності згоди між піклувальником та фізичною особою, цивільну дієздатність якої обмежено через психічний розлад, що істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своєї поведінки та/або керувати нею, на надання медичної та/або реабілітаційної допомоги, за наявності ознак прямої загрози життю такої фізичної особи, лікар повинен діяти в найкращому інтересі такої фізичної особи, що полягає у збереженні її життя та здоров'я, а також невідкладно повідомити про це орган опіки і піклування.

У разі якщо фізична особа, цивільну дієздатність якої обмежено через психічний розлад, що істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своєї поведінки та/або керувати нею, не здатна надати усвідомленої інформованої письмової згоди на медичну та/або реабілітаційну допомогу, таку згоду надають за рішенням суду.

7. Фізична особа з повною цивільною дієздатністю, яка усвідомлює значення своєї поведінки та може керувати нею, має право відмовитися від надання їй медичної та/або реабілітаційної допомоги або вимагати припинення надання медичної допомоги, що вже розпочалась.

8. За наявності ознак прямої загрози життю фізичної особи медичну та/або реабілітаційну допомогу надають без її згоди за умови неможливості отримання з об'єктивних причин згоди від такої особи, її представника або уповноваженої нею особи та за браком попередніх розпоряджень, оформлених відповідно до закону.

Представниками або уповноваженими особами фізичної особи з повною дієздатністю, яка не здатна надати згоду на медичну та/або реабілітаційну допомогу за наявності ознак прямої загрози її життю, є фізичні особи в такій пріоритетній послідовності: довірена особа фізичної особи, яка діє на підставі довіреності та/або договору доручення; довірена особа для повідомлення в разі настання екстреного випадку з фізичною особою, відомості про яку зазначено у Реєстрі пацієнтів в електронній системі охорони здоров'я; другий з подружжя; один із батьків; повнолітні син або донька; повнолітні брат або сестра; особи, які проживають із нею однією сім'єю.

9. Медичну та/або реабілітаційну допомогу надають відповідно до стандартів у сфері охорони здоров'я.

10. Фізична особа, яка звернулася за наданням їй медичної та/або реабілітаційної допомоги, має право на лікаря, фахівця з реабілітації, на вибір закладу охорони здоров'я, реабілітаційного закладу, методів профілактики, діагностики, лікування та/або реабілітації відповідно до рекомендацій лікаря та/або фахівця з реабілітації.

11. Фізична особа, яка перебуває на стаціонарному лікуванні в закладі охорони здоров'я, має право на допущення до неї інших медичного працівника, фахівця з реабілітації, члена сім'ї та/або іншої близької особи, опікуна, піклувальника, нотаріуса, адвоката, представника з кола осіб, визначених частиною восьмою цієї статті, а також на допущення до неї священнослужителя для відправлення богослужіння та релігійного обряду.

12. Допомогу у сфері психічного здоров'я надають фізичній особі відповідно до закону.

13. Медичну допомогу різних видів (екстрена, первинна, спеціалізована, паліативна тощо) надають фізичній особі відповідно до законодавства.

14. Реабілітаційну допомогу різних видів, зокрема реабілітація у сфері охорони здоров'я, надають фізичній особі відповідно до законодавства.

15. Фізична особа може бути зобов'язана проходити медичний огляд у випадках та порядком, встановлених законом, з дотриманням принципів необхідності і домірності.

Стаття 305. Репродуктивні права

1. Фізична особа має право репродуктивного вибору, зокрема приймати вільне та відповідальне рішення щодо планування кількості дітей, інтервалу між їх народженням, необхідних для збереження здоров'я матері та дитини. Це право охоплює також відмову від материнства, батьківства.

2. Жінка має право на материнство. Чоловік має право на батьківство.

Позбавлення жінки або чоловіка можливості здійснення репродуктивної функції у зв'язку з виконанням нею/ним конституційних, службових, трудових обов'язків або в результаті протиправної поведінки щодо неї/нього є підставою для компенсації завданої їй/йому моральної шкоди.

Позбавлення жінки або чоловіка репродуктивної функції у зв'язку із захистом Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є підставою для компенсації державою завданої їй/йому моральної шкоди.

Вагітній жінці мають бути створені умови для збереження її здоров'я та народження здорової дитини.

Матері та/або батькові мають бути створені умови для поєднання материнства/батьківства із здійсненням нею/ним інших прав та виконанням обов'язків.

3. Фізична особа може здійснювати свою репродуктивну функцію, зокрема із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, на умовах та порядком, визначених законодавством.

Програми допоміжних репродуктивних технологій застосовують лише за медичними показаннями та за інформованої письмової згоди повнолітньої дієздатної фізичної особи.

Кріоконсервація та зберігання репродуктивних біологічних матеріалів, ембріонів для використання у власних потребах, донорства, використання та розпорядження анатомічними матеріалами, що мають репродуктивні властивості, застосовують на умовах та порядком, визначених законом.

Фізична особа має право на таємницю застосування програм допоміжних репродуктивних технологій.

Фізична особа, народжена в результаті застосування програм допоміжних репродуктивних технологій, має право після досягнення нею повноліття одержати інформацію про своє походження.

4. Фізична особа має право на репродуктивне здоров'я, зокрема вчиняти дії, спрямовані на його поліпшення, підтримання або зміну обсягу репродуктивної функції.

Фізична особа має право на вибір способів та засобів контрацепції.

Стерилізацію може бути проведено лише за інформованої письмової згоди повнолітньої дієздатної фізичної особи.

Штучне переривання вагітності, що не перевищує дванадцять тижнів, може бути виконано лише та за інформованої письмової згоди жінки.

У випадках, визначених законодавством, штучне переривання вагітності може бути виконано під час вагітності від дванадцяти до двадцяти двох тижнів.

Перелік обставин, що уможливають штучне переривання вагітності після дванадцяти тижнів вагітності, визначає законодавство.

5. Примус у здійсненні репродуктивних прав заборонений.

Стаття 306. Право на усунення небезпеки, що загрожує життю та здоров'ю

1. Фізична особа має право вимагати усунення реальної та істотної небезпеки, що загрожує життю та здоров'ю, від кожного, чия поведінка створює таку небезпеку.

2. Фізична особа має право захищати та/або вимагати захисту її життя, здоров'я, а також життя, здоров'я інших фізичних осіб від протиправних посягань у будь-який спосіб та будь-якими засобами, не забороненими Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом, за умови їх домірності та дотримання легітимної мети.

Стаття 307. Право на свободу природного існування

1. Фізична особа має право на свободу природного існування.
2. Фізична особа може вільно, на власний розсуд, відповідно до власних потреб, інтересів і цілей визначати свою поведінку і ухвалювати рішення у сфері природного існування порядком, у спосіб і в межах, що не суперечать Конституції України, цьому Кодексу та/або іншим законам, доброзвичайності.
3. Фізична особа може вимагати від будь-кого не порушувати право на свободу природного існування та/або не вчиняти будь-яких інших дій, що впливають на його зміст, обсяг або можливість вільного і самостійного волевиявлення.
4. Право на свободу природного існування може бути обмежено лише у випадках, визначених Конституцією України, порядком, у спосіб і в межах, встановлених законом.
5. Цькування, залякування, переслідування, будь-які інші форми фізичного, психічного, психологічного та/або іншого тиску на фізичну особу заборонені.
6. Втягування фізичної особи у вживання спиртних напоїв, наркотичних, психотропних засобів, вчинення інших дій, що призводять до біологічної, психічної, психологічної та/або іншої залежності фізичної особи, заборонені.

Стаття 308. Право на тілесну недоторканність

1. Фізична особа має право на тілесну недоторканність (тілесну автономію), зокрема вирішувати питання, що стосуються її тіла, включаючи медичні, біотехнологічні та/або інші втручання, що їх вчиняють за її інформованої письмової згоди. Це право охоплює також відмову від будь-якого втручання, крім випадків, визначених законом.
2. Фізична особа має право на надання інформованої письмової згоди на визначення подальшої долі свого тіла та/або його частин після смерті, зокрема у спосіб передання після смерті свого тіла та/або його частин науковим, медичним або навчальним закладам.
Фізична особа може відкликати вже надану згоду або заборонити будь-яке використання її тіла та/або його частин після смерті. У такому разі згода членів сім'ї померлої особи, близьких родичів та/або інших заінтересованих осіб щодо визначення долі тіла померлої особи та/або його частин після смерті є нікчемною.
3. Фізична особа не може бути піддана тортурам, жорстокому, нелюдському поводженню або покаранню.

4. Фізичне покарання батьками, опікунами, піклувальниками, іншими законними представниками, вихователями, а також будь-якими іншими особами малолітніх, неповнолітніх дітей та підопічних заборонено.

У разі жорстокого або такого, що принижує гідність, поводження фізичної особи стосовно іншої фізичної особи, яка перебуває в безпорадному стані, застосовують заходи, встановлені цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 309. Право на шанобливе ставлення до тіла померлої особи

1. Кожен зобов'язаний шанобливо ставитися до тіла померлої особи.

2. Кожен зобов'язаний шанобливо ставитися до місця поховання людини.

3. Фізична особа має право на вільне прижиттєве волевиявлення та/або надання іншій особі доручення щодо розв'язання після смерті питань належного і шанобливого ставлення до тіла померлого, якщо це не суперечить Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності, зокрема:

згоди або заборони на проведення патолого-анатомічного розтину;

згоди або заборони на вилучення анатомічних матеріалів для трансплантації та/або виготовлення біоімплантатів;

побажання бути похованим у певному місці, за певними звичаями, поруч з певними раніше померлими або бути підданим кремації;

згоди або заборони на перепоховання;

згоди або заборони на передання її тіла науковим, медичним закладам або закладам освіти;

інші питання, що забезпечують охорону доброго імені померлого та шанобливе ставлення до його тіла та місця поховання.

Вільне прижиттєве інформоване письмове волевиявлення померлої фізичної особи щодо визначених цією частиною питань має пріоритет при здійсненні посттанативних прав іншими особами, якщо іншого не визначено цим Кодексом та/або іншим законом, заповітом, а також якщо це не суперечить доброзвичайності.

4. Фізична особа, яка захищала незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, забезпечувала виконання службових обов'язків і присяги на вірність Українському народові, після її смерті (загибелі) може бути похована на Національному військовому меморіальному кладовищі з військовими почесностями на підставах і порядку, визначених законом.

5. У разі глузу над тілом померлого або над місцем його поховання члени його сім'ї та близькі родичі (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба,

прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач або усиновлений, опікун або піклувальник, фізична особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також фізичні особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі фізичні особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі) мають право на відшкодування майнової та/або компенсацію моральної шкоди.

Стаття 310. Право на психічну недоторканність

1. Фізична особа має право на психічну недоторканність (психічну автономію).

2. Застосування методів безпосереднього психічного впливу (гіпнотична терапія, введення психотропних речовин, що здійснюють поза медичною практикою або з порушенням встановлених клінічних протоколів тощо), технологій прихованого психічного впливу, проведення медичних, наукових та інших дослідів, експериментів, процедур, пов'язаних із нейромоніторингом, нейростимуляцією або інструментальною діагностикою психофізіологічного стану особи, а також будь-який інший спосіб медичного, психічного, психологічного, психофізіологічного та іншого втручання у психіку фізичної особи може бути вчинено лише за її інформованої письмової згоди або у випадках та порядком, визначених законом.

Фізична особа у будь-який момент може відмовитися від будь-якого зазначеного в абзаці першому цієї частини втручання в її психіку, зокрема і після того, як його розпочато, та вимагати припинення такого втручання.

3. Фізична особа має право на захист від поведінки іншої особи, що спричиняє психологічне насильство, емоційний тиск, маніпулювання свідомістю або інші форми втручання у стан психічного здоров'я.

Стаття 311. Право на участь у медичних, медико-біологічних, наукових та інших досліджах або експериментах

1. Повнолітня дієздатна фізична особа має право брати участь у медичних, медико-біологічних, наукових та інших досліджах або експериментах лише за її інформованої письмової згоди.

2. Проведення медичних, медико-біологічних, наукових та інших експериментів на людях можливе лише із суспільно корисною метою, за умови їх наукової обґрунтованості, переваги ймовірного успіху над ризиком спричинення тяжких наслідків для здоров'я та/або життя, гласності проведення експерименту, повної інформованості та за наявності вільної згоди повнолітньої дієздатної фізичної особи, яка підлягає експерименту, щодо вимог його застосування, а також за умови збереження медичної таємниці.

Проведення наукового дослідження та/або експерименту на хворих, ув'язнених або військовополонених, а також терапевтичного експерименту на людях, захворювання яких не має безпосереднього зв'язку з метою експерименту та/або дослідження, заборонено.

Стаття 312. Право на донорство

1. Повнолітня дієздатна фізична особа має право бути донором крові, її компонентів, призначених для трансфузії або виробництва медичних виробів для діагностики *in vitro*, а також донором плазми для подальшого її фракціонування та виробництва препаратів крові (лікарських засобів).

2. Повнолітня дієздатна фізична особа має право бути живим донором парних органів, органів, здатних до самовідтворення, інших анатомічних матеріалів, зокрема репродуктивних клітин, а також кріоконсервованих ембріонів, створених з репродуктивною метою, але не використаних для лікування замовників послуг із застосування допоміжних репродуктивних технологій, у межах, визначених цим Кодексом та/або іншим законом, а також якщо це не суперечить доброзвичайності.

3. Фізична особа може бути живим донором гемопоетичних стовбурових клітин у межах, визначених цим Кодексом та/або іншим законом, а також якщо це не суперечить доброзвичайності.

4. Донорство крові, її компонентів, плазми для фракціонування, органів, гемопоетичних стовбурових клітин, інших анатомічних матеріалів, репродуктивних клітин, ембріонів проводять відповідно до закону.

5. Вилучення органів та інших анатомічних матеріалів з тіла померлого заборонено, крім випадків і порядком, що встановлені законом.

6. Повнолітня дієздатна фізична особа може надати письмову поінформовану згоду на вилучення анатомічних матеріалів з її тіла для трансплантації та/або виготовлення біоімплантатів у разі своєї смерті або заборонити таке вилучення.

7. Відомості про особу донора не повідомляються реципієнту, а про особу реципієнта – донорові або його родині, крім випадків, якщо реципієнт і донор перебувають у шлюбі, є близькими родичами або в інших випадках, встановлених законом.

Стаття 313. Право на сім'ю

1. Фізична особа безвідносно до віку і стану здоров'я має право на сім'ю. Підстави і порядок створення сім'ї визначає цей Кодекс та/або інший закон.

2. Фізична особа не може бути проти її волі розлучена із сім'єю, крім випадків, установлених законом.

3. Фізична особа має право на контакт і підтримання зв'язків із членами своєї сім'ї та родичами безвідносно до того, де вона перебуває.

4. Ніхто не має права втручатися в сімейне життя фізичної особи, крім випадків, визначених Конституцією України.

5. Фізична особа має право встановити своє походження, особу своїх батьків та інші сімейні зв'язки.

Стаття 314. Право на опіку, піклування або помічництво

1. Малолітня дитина, а також фізична особа, яку визнано недієздатною, має право на опіку.

2. Неповнолітня дитина, а також фізична особа, цивільну дієздатність якої обмежено, має право на піклування.

3. Дієздатна фізична особа, яка за станом здоров'я не може самостійно здійснювати свої цивільні права та/або виконувати обов'язки, має право на помічництво.

Глава 19. Особисті права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи

§1. Особисті права, що забезпечують індивідуалізацію фізичної особи

Стаття 315. Право на ім'я

1. Фізична особа має право на ім'я.

2. Фізична особа має право на транскрибований запис її прізвища та/або власного імені, та/або інших складників імені відповідно до звичаю національної меншини (спільноти), корінного народу, до якого вона належить.

3. Фізична особа, яка досягла шістнадцяти років, має право на власний розсуд змінити своє прізвище та/або власне ім'я, та/або по батькові на підставах і порядку, встановлених законом.

4. Неповнолітня дитина, яка не досягла шістнадцяти років, має право змінити своє прізвище та/або власне ім'я, та/або по батькові за згодою батьків або одного з них (якщо другий з батьків помер, визнаний безвісно відсутнім, оголошений померлим, визнаний обмежено дієздатним, недієздатним, позбавлений батьківських прав стосовно цієї дитини або якщо відомості про батька (матір) дитини виключено з актового запису про її народження, або якщо відомості про чоловіка як батька дитини внесено до актового запису про її народження за заявою матері), піклувальника (якщо над неповнолітньою дитиною встановлено піклування) або іншого законного представника.

У разі заперечення одного з батьків або іншого законного представника щодо зміни по батькові дитини питання щодо такої зміни може розв'язувати

орган опіки та піклування або суд. Розв'язуючи питання, зважають на виконання батьками своїх обов'язків стосовно дитини та інші обставини, що засвідчують відповідність зміни по батькові інтересам дитини.

5. Фізична особа має право на зміну свого прізвища у разі:
державної реєстрації шлюбу;
визнання шлюбу недійсним;
розірвання шлюбу;
зміни прізвища обома батьками;
зміни прізвища одним із батьків;
усиновлення;
скасування усиновлення або визнання його недійсним;
зміни (корекції) статі фізичної особи;
застосування до особи, яка бере участь у кримінальному судочинстві, заходів безпеки;
в інших випадках, визначених законом.

6. Фізична особа має право на зміну по батькові у разі:

зміни її батьком свого імені;
усиновлення;
скасування усиновлення або визнання його недійсним;
визнання батьківства за іншою, ніж її батько, фізичною особою;
в інших випадках, визначених законом.

7. Підставами для відмови у зміні імені (прізвища, власного імені, по батькові) фізичної особи є:

наявність стосовно заявника кримінального провадження або перебування заявника під адміністративним наглядом;
наявність у заявника судимості, яку не погашено або не знято установленим законом порядком;
офіційне звернення органів правопорядку іноземних держав про оголошення розшуку заявника;
подання заявником неправдивих відомостей про себе.

8. Порядок розгляду заяв про зміну імені (прізвища, власного імені, по батькові) фізичної особи встановлює законодавство.

9. Фізична особа має право використовувати своє ім'я в усіх сферах своєї діяльності.

10. Фізична особа має право поряд зі своїм прізвищем, власним ім'ям та по батькові використовувати додаткові вирізняльні ознаки, що відображають її родинні, поколінневі, професійні, військові, політичні або інші індивідуальні особливості, якщо таке використання не суперечить доброзвичайності та не порушує права інших осіб.

Додаткові вирізняльні ознаки не є частиною офіційних записів актів цивільного стану та не замінюють прізвище, власне ім'я та по батькові, але можуть бути використані в особистому, сімейному спілкуванні, літературній, науковій, творчій, професійній або іншій діяльності.

Додаткові вирізняльні ознаки за бажанням фізичної особи можуть бути зазначені в документах, договорах, інших правочинах, якщо це не суперечить вимогам закону.

11. Фізична особа має право на релігійне (церковне) ім'я, яке не є частиною офіційних записів актів цивільного стану та не замінює прізвище, власне ім'я та по батькові, але може бути використане в богослужіннях, релігійних обрядах, церемоніях та у внутрішньому житті релігійних організацій.

12. Фізична особа має право на використання псевдоніма (вигаданого імені, професійного, творчого імені, військового псевдо, спеціального літерального та/або цифрового коду тощо) або ініціалів (скороченого позначення прізвища та/або власного імені, та/або по батькові).

Використання псевдоніма не повинно вводити в оману або порушувати права інших осіб.

13. Використання імені фізичної особи з метою його оприлюднення можливе лише за згоди фізичної особи, крім випадків, визначених Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

Використання імені фізичної особи з метою висвітлення її діяльності або діяльності організації, де вона працює або навчається, що ґрунтується на відповідних документах (звіти, стенограми, протоколи, архівні та інші матеріали в аудіальній, аудіовізуальній, візуальній або текстовій формі тощо), можливе без її згоди.

Ім'я фізичної особи, яку затримано, підозрювано або звинувачено в скоєнні кримінального правопорушення, або особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може бути використано (оприлюднено) лише в разі набрання законної сили обвинувальним вироком суду стосовно неї, винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення, крім випадків, визначених законом.

Ім'я потерпілого від правопорушення може бути використано (оприлюднено) лише за його згодою, крім випадків, визначених законом.

Ім'я учасника цивільного спору, що стосується особистого, сімейного життя сторін, може бути використано (оприлюднено) іншими особами лише за його згоди, крім випадків, визначених законом.

14. Використання імені або псевдоніма фізичної особи в літературних, художніх, наукових та інших творах (крім творів документального характеру), торговельних марках, промислових зразках, інших об'єктах права

інтелектуальної власності, рекламі можливе лише за її згоди, крім випадків, визначених законом.

Використання початкової літери прізвища фізичної особи в медіа, літературних, художніх, наукових та інших творах не є порушенням її права на ім'я.

15. Використання імені або псевдоніма фізичної особи у найменуванні об'єктів топонімії населених пунктів, інших географічних об'єктів, юридичних осіб, об'єктів права власності можливе лише за її згоди.

Порядок та умови присвоєння об'єктам топонімії населених пунктів, іншим географічним об'єктам, юридичним особам, об'єктам права власності імен або псевдонімів фізичних осіб визначає закон.

16. Використання імені фізичної особи в найменуванні домену в мережі Інтернет має здійснюватися на засадах добросовісності та чесної ділової практики і без наміру зловживання правом, зокрема у спосіб створення у користувачів мережі Інтернет хибного уявлення про належність такого веб-ресурсу іншій фізичній особі для її дискредитації, шантажу, або лише з метою блокування можливості використання фізичною особою свого права на ім'я.

17. Фізична особа, ім'я якої незаконно використовують інші особи, має право вимагати припинення такого використання, а також відшкодування, компенсації завданої їй шкоди.

18. Фізична особа має право вимагати від інших осіб звертатися до неї відповідно до її імені.

Якщо ім'я фізичної особи спотворено, його має бути виправлено.

Якщо ім'я фізичної особи спотворено в документі, такий документ підлягає заміні.

Стаття 316. Право на підпис

1. Фізична особа має право на підпис.

Підписом є особисте графічне позначення, форму якого (параф, повне ім'я, ініціали, умовний знак тощо) фізична особа має право обрати самостійно, якщо іншого не визначено законом.

2. Фізична особа використовує свій підпис як засіб вирізнання та підтвердження своєї особи, а також підтвердження свого волевиявлення для посвідчення документів, договорів, заяв та інших правочинів, для засвідчення авторства тощо.

Використання підпису є дійсним, якщо фізична особа використовує його особисто або у випадках, визначених законом, через уповноважену нею особу.

3. Порядок використання фізичною особою факсимільного або іншого аналога власноручного підпису, печатки, штампу, електронного, кваліфікованого електронного підпису, електронної печатки, інших засобів

вирізняння та підтвердження своєї особи, а також свого волевиявлення особисто або через уповноважену особу визначає закон.

Стаття 317. Право на індивідуальність

1. Фізична особа має право на індивідуальність.

2. Фізична особа має право на формування, збереження та зміну своєї індивідуальності з урахуванням особливостей біологічної, психічної, психологічної, соціальної, культурної, національної, релігійної, мовної та іншої самотності, а також на вільний вибір форм та способів прояву своєї індивідуальності, якщо це не суперечить Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності.

3. Дискримінація фізичної особи за ознаками індивідуальності (статтю, віком, станом здоров'я, ознакою раси, кольором шкіри, стилем одягу, зовнішністю, видом статури, особливостями будови тіла, наявністю ознак інвалідності, вагою, зростом, голосом, порушенням рухових функцій, манерою поведінки, політичними, релігійними та іншими переконаннями, етнічним, соціальним походженням, майновим станом тощо) заборонена.

Не є дискримінацією фізичної особи за ознаками індивідуальності встановлення відмінностей, обмежень, привілей або вимог у відносинах, якщо вони об'єктивно обґрунтовані, розумні, переслідують легітимну мету, способи досягнення якої є належними та необхідними, зокрема:

забезпечення охорони життя та здоров'я зазначеної фізичної особи або інших фізичних осіб, захист національної безпеки, громадського порядку, запобігання кримінальним правопорушенням, забезпечення охорони здоров'я населення та прав і свобод інших осіб;

дотримання встановлених законом санітарно-гігієнічних або екологічних норм і правил;

об'єктивна необхідність відповідності особистих якостей, навичок, вмінь, зокрема зовнішнього вигляду, фізичного стану, специфічним професійним вимогам, встановленим законом та/або договором, без якої належне виконання професійних, трудових, службових, військових та інших обов'язків є неможливим;

захист вразливих груп населення, якщо це визначено законом та не спрямовано на приниження їхньої індивідуальності;

забезпечення вирішення працівників або представників юридичної особи, якщо це є істотною складовою надання послуги або виконання функції, а також домірно поширюється на всіх осіб у відповідних відносинах;

захист доброзвичайності.

Зазначені відмінності, обмеження, привілеї або вимоги у відносинах повинні бути домірними до легітимної мети, яку вони переслідують, а їх

встановлення не повинно призвести до повного нівелювання права фізичної особи на індивідуальність.

Фізична особа має право на захист від дискримінації за ознаками її індивідуальності, включаючи відшкодування, компенсацію шкоди.

Стаття 318. Право на власне зображення, голос

1. Фізична особа має право на власне зображення, голос.

2. Використання зображення, голосу фізичної особи можливе лише за її згодою, якщо іншого не визначено законом.

3. Фізична особа може фіксувати своє зображення, голос в аудіальному, аудіовізуальному, візуальному або іншому форматі, використовувати їх, надавати дозвіл на їх фіксацію, використання у формі, порядком, у спосіб і в межах, що не суперечать Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності.

Фіксація та/або використання зображення, голосу фізичної особи з метою їх оприлюднення можливе лише за її згодою, крім випадків, визначених законом.

Згоду на фіксацію вважають наданою в разі, якщо фіксацію здійснюють відкрито, без приховування, у громадському місці, на зборах, конференціях, мітингах та інших прилюдних заходах.

Згоду на фіксацію та використання зображення, голосу вважають наданою, якщо фізична особа добровільно позувала фотографу та/або оператору або якщо з обставин знімання або запису очевидно, що фізична особа знала про них та не заперечувала проти їх проведення.

Згода, надана для одного виду використання зображення, голосу, не є такою, що надана для інших видів використання, зокрема на використання з комерційною метою.

Фіксація та використання зображення, голосу фізичної особи таємно, зокрема з метою їх оприлюднення, без згоди фізичної особи можливі лише у випадках, визначених законом, та в інтересах національної безпеки, для запобігання кримінальним правопорушенням, в інтересах правосуддя, а також за необхідності захисту прав зазначеної фізичної особи та інших осіб.

Використання зображення, голосу фізичної особи в літературних, художніх, наукових та інших творах (крім документальних), торговельних марках, промислових зразках та інших об'єктах права інтелектуальної власності, рекламі можливе лише за її згодою, крім випадків, визначених законом.

Фізична особа, яка погодилася на фіксацію та використання свого зображення, голосу за плату, може вимагати припинення їх оприлюднення за

умови відшкодування збитків, пов'язаних із таким припиненням, якщо іншого не визначено договором.

4. Фізична особа має право вимагати припинення протиправних дій, спрямованих на фіксацію, використання її зображення, голосу, зокрема з метою їх оприлюднення.

Стаття 319. Право на біометричні дані

1. Фізична особа має право на власні біометричні дані, до яких належать зображення обличчя, відбитки пальців та долонь, сітківка та райдужна оболонка ока, зразок голосу, характеристики ходи, підпису, почерку, їх цифрові відбитки тощо.

2. Обробка біометричних даних фізичної особи, зокрема в цифровому середовищі, включно із застосуванням технологій штучного інтелекту, може здійснюватись лише за згоди фізичної особи, якщо іншого не визначено законом.

Біометричні дані фізичної особи можуть бути використані в наукових, освітніх, медичних або інформаційних цілях лише за її згоди, крім випадків, визначених законом, або в анонімізованому вигляді, якщо така обробка не дає можливості вирізнити фізичну особу.

3. Особливості обробки біометричних даних визначає закон.

Стаття 320. Право на генетичні дані

1. Фізична особа має право на власні генетичні дані.

2. Генетичні дані фізичної особи є конфіденційною інформацією.

3. Дослідження та/або обробка генетичних ознак фізичної особи можливі лише для наукових, освітніх, медичних або інформаційних цілей на підставі її письмової інформованої згоди, якщо іншого не визначено законом і такі дослідження та/або обробка не дають можливості достеменно вирізнити фізичну особу.

4. Фізична особа має право на інформацію про свої генетичні дані, отриману в результаті дослідження генетичних ознак, або на відмову від отримання та/або ознайомлення з такою інформацією.

5. Втручання у геном людини можливе лише у профілактичних, діагностичних або лікувальних цілях, якщо не має на меті внесення будь-якої видозміни в геном нащадків.

6. Особливості обробки генетичних даних визначає закон.

Стаття 321. Право на цифровий образ

1. Фізична особа має право на власний цифровий образ, що охоплює будь-які форми її представлення та вирізнювання в цифровому середовищі, як-

от: облікові записи, акаунти, особисті сторінки, персональні дані, аватари, цифрові профілі, зокрема у соціальних мережах, системах електронного урядування, зображення, відеозаписи, звукозаписи, електронні підписи та печатки тощо.

2. Фізична особа має право на вільне створення та/або використання, надання дозволу на створення та/або використання свого цифрового образу, крім випадків, визначених законом. Фізична особа має право вимагати виправлення, обмеження поширення або видалення недостовірної інформації щодо її цифрового образу.

3. Фізична особа має право на вільний, безпечний та недискримінаційний доступ до свого цифрового образу.

Вільний доступ малолітніх, неповнолітніх дітей, окремих категорій працівників, військовослужбовців, інших фізичних осіб до свого цифрового образу може бути обмежено на підставах і порядку, визначених законом або договором.

4. Створення цифрового контенту, що реалістично імітує зображення, голос, манеру поведінки, інші вирізняювальні особливості конкретної фізичної особи, зокрема із застосуванням технологій штучного інтелекту, можливе лише за її згоди, крім випадків, визначених законом.

Використання контенту, створеного із застосуванням технологій штучного інтелекту, має супроводжувати чітке та видиме маркування щодо його синтетичного походження.

Фізична особа має право вимагати видалення або обмеження доступу до такого контенту, якщо він був створений та/або використаний без її згоди, крім випадків, визначених законом.

Стаття 322. Право на цифрове вирізнення

1. Фізична особа має право на цифрове вирізнення.

2. Цифрове вирізнення включає в себе можливість створювати, набувати та використовувати різноманітні засоби цифрової ідентифікації, зокрема адресу електронної пошти, номер абонента електронної комунікаційної мережі, обліковий запис (акаунт), засіб електронної ідентифікації та інші засоби цифрового вирізнення, необхідні для отримання електронних комунікаційних послуг.

Порядок створення, набуття та використання засобів цифрової ідентифікації визначає цей Кодекс та/або інший закон або договір.

3. Фізична особа, яка померла або її оголошено померлою, має право на прижиттєву заборону повторного перевипуску та подальшого використання належного їй при житті номера абонента електронної комунікаційної мережі порядком, визначеним законом або договором.

4. Члени сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України мають право вимагати в оператора електронних комунікацій та/або інших уповноважених суб'єктів заборони повторного перевипуску та подальшого використання належного загиблому (померлому) Захиснику та Захисниці України за життя номера абонента електронної комунікаційної мережі. Така електронна комунікаційна послуга надається безкоштовно.

Стаття 323. Право на особистий, родовий герб

1. Фізична особа має право на заснування, використання і захист особистого, родового герба як способу вирізнення фізичної особи та/або її належності до певного роду (його окремої лінії).

Особистий, родовий герб повинен мати індивідуальний характер та відповідати усталеним геральдичним правилам. Особистий, родовий герб є таким, що має індивідуальний характер, якщо загальне враження, що він справляє на інформованого користувача, є відмінним від загального враження, що справляє на такого користувача будь-який інший герб.

Припис абзацу другого цієї частини не застосовують до гербу, що історично використовували декілька родів безвідносно до кровної спорідненості.

Особистий, родовий герб може містити графічні зображення, кольорову гаму, символіку, девізи та інші геральдичні елементи.

Особистий, родовий герб може бути створено поєднанням особистих, родових гербів, спадкоємцем яких є фізична особа.

Особистий, родовий герб не може містити символіку, виготовлення, поширення та публічне використання якої в Україні заборонено законом.

2. Використання особистого герба можливе за інформованої згоди фізичної особи.

Використання родового герба можливе лише з дотриманням прав членів родини та культурної спадщини.

Герб, що історично використовували декілька родів, мають право використовувати нащадки усіх цих родів.

Особистого, родового герба може бути зареєстровано як торговельну марку або як частину торговельної марки або іншого об'єкта права інтелектуальної власності відповідно до законодавства.

3. Фізична особа, особистий, родовий герб якої протиправно використовують інші особи, має право вимагати припинення такого використання.

4. Порядок офіційного визнання, реєстрації та захисту особистого, родового герба визначає закон.

5. Приписи цієї статті не застосовні до родових гербів, що є частиною державної або місцевої символіки, або в разі, якщо їх використовують для забезпечення національної безпеки, збереження культурної спадщини або в інтересах правосуддя, за умови дотримання вимог закону.

Стаття 324. Право на честь, репутацію

1. Фізична особа має право на честь як позитивну соціальну оцінку особи з боку оточуючих, засновану на узгодженості її поведінки з доброзвичайністю.

2. Фізична особа має право на репутацію як набуту особою суспільну оцінку її ділових та/або професійних якостей при виконанні трудових, посадових, службових, військових, громадських або інших обов'язків.

3. Фізична особа має право формувати, змінювати та/або використовувати свою репутацію в різних сферах своєї діяльності у спосіб, що не суперечить Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності.

4. Фізична особа на визнання її заслуг може бути відзначена, нагороджена або заохочена іншим чином. Види відзнак, нагород, інших заохочень, а також підстави та порядок їх застосування визначає законодавство або договір.

Фізична особа може бути відзначена, нагороджена після смерті на підставах, порядком, у спосіб і в межах, встановлених законодавством або договором.

5. Інформацію щодо честі, репутації фізичної особи поширюють у спосіб, що не суперечить Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності та не порушує презумпцію невинуватості.

6. Фізична особа має право звернутися до суду з позовом про захист її честі, репутації, відшкодування, компенсацію завданої шкоди.

Стаття 325. Посттанативні особисті права

1. Фізична особа, яка є дитиною, вдовцем, вдовою, а в разі їх відсутності – фізична особа, яка є батьком, матір'ю, братом, сестрою померлої або оголошеної померлою фізичної особи, має посттанативні особисті права, які виникають у зв'язку зі смертю та в момент смерті фізичної особи або оголошення фізичної особи померлою і спрямовані на захист доброго імені такої фізичної особи та пам'яті про неї.

Посттанативні особисті права має також особа, яку було уповноважено щодо них договором або заповітом померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою.

2. Особи, зазначені у частині першій цієї статті, мають такі посттанативні особисті права:

на спростування недостовірної інформації про померлу фізичну особу або фізичну особу, яку оголошено померлою;

на відповідь на поширену інформацію про померлу фізичну особу або фізичну особу, яку оголошено померлою;

на дослідження причин смерті померлої фізичної особи та ознайомлення з висновками щодо причин смерті, а також право на оскарження таких висновків до суду;

на інформоване письмове волевиявлення щодо поховання тіла померлої фізичної особи;

на інформоване письмове волевиявлення щодо належного і шанобливого ставлення до тіла померлої фізичної особи після її смерті, зокрема на згоду або заборону на проведення патолого-анатомічного розтину; згоду або заборону на вилучення анатомічних матеріалів для трансплантації та/або виготовлення біоімплантатів;

на інформоване письмове волевиявлення щодо поховання у певному місці, за певними звичаями, поруч з певними раніше померлими або бути підданим кремації;

на шанобливе ставлення до місця поховання;

на інформовану письмову згоду щодо визначення долі тіла померлої фізичної особи та/або його частин, зокрема щодо перепоховання, передання науковим або медичним закладам, закладам освіти, за умови що померла фізична особа не заборонила будь-яке використання її тіла та/або його частин після смерті;

знати ім'я реципієнта в разі імплантації йому органів та інших анатомічних матеріалів від померлого донора;

надавати згоду на використання імені померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, в літературних, художніх, наукових та інших творах (крім документальних), торговельних марках, промислових зразках та інших об'єктах права інтелектуальної власності, рекламі, впродовж двадцяти п'яти років з моменту смерті фізичної особи або оголошення її померлою, за умови що зазначена особа за життя не залишила заборони на таке використання;

надавати згоду на використання імені померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, в найменуванні об'єктів топонімії населених пунктів, інших географічних об'єктів, юридичних осіб, об'єктів права власності, впродовж двадцяти п'яти років з моменту смерті фізичної особи або оголошення її померлою, за умови що зазначена особа за життя не залишила заборони на таке використання;

надавати згоду на використання зображення, голосу померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, зокрема у спосіб

публічного показу, відтворення, розповсюдження фотографій, інших художніх творів, на яких зображено таку фізичну особу або зафіксовано її голос, впродовж двадцяти п'яти років з моменту смерті фізичної особи або оголошення її померлою, за умови що зазначена особа за життя не залишила заборони на таке використання;

на відкликання згоди померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, щодо використання її зображення, голосу, зокрема у спосіб публічного показу, відтворення, розповсюдження фотографій, інших художніх творів, на яких зображено таку фізичну особу або зафіксовано її голос;

вимагати припинення використання зображення, голосу померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, зокрема у спосіб публічного показу, відтворення або розповсюдження фотографій, інших художніх творів, на яких зображено таку фізичну особу або зафіксовано її голос, навіть якщо вона за життя позувала авторові фотографії, іншого художнього твору за плату або дозволяла фіксування та/або відтворення її голосу за плату, за умови відшкодування завданої внаслідок такого припинення шкоди;

надавати згоду на створення цифрового контенту, що реалістично імітує зображення, голос, манеру поведінки, інші індивідуальні особливості померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, зокрема із застосуванням технологій штучного інтелекту, за умови що зазначена особа за життя не залишила заборони на таке використання;

вимагати припинення протиправних дій щодо створення та/або використання цифрового контенту, що реалістично імітує зображення, голос, манеру поведінки, інші індивідуальні особливості померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, в тому числі із застосуванням технологій штучного інтелекту;

на інформовану письмову згоду щодо обробки біометричних, генетичних даних померлої фізичної особи або фізичної особи, яка оголошена померлою, за умови що зазначена особа за життя не залишила заборону на таку обробку;

надавати згоду на використання, зокрема у спосіб опублікування, особистих нотаток померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, за умови що зазначена особа за життя не залишила заборони на таке використання;

надавати згоду на використання кореспонденції померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, за умови що зазначена особа за життя не залишила заборони на таке використання, а також за умови погодження таких дій іншим адресатом кореспонденції.

Перелік визначених цією частиною прав не є вичерпним. Фізична особа може мати інші посттанативні особисті права, що не суперечать Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності.

Здійснення посттанативних прав не може обмежувати свободу творчості, історичних досліджень.

Здійснення посттанативних прав може бути обмежене у випадках, визначених законом.

Вільне прижиттєве інформоване письмове волевиявлення померлої фізичної особи щодо визначених цією частиною питань має пріоритет при здійсненні посттанативних прав іншими особами, якщо іншого не визначено цим Кодексом та/або іншим законом, заповітом, а також не суперечить доброзвичайності.

3. Якщо особи, зазначені у частині першій цієї статті, не дійшли згоди щодо здійснення посттанативних особистих прав, це питання розв'язує суд із урахуванням інтересів суспільства, доброзвичайності та забезпечення захисту доброго імені померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою.

Третю особу, яка отримала згоду щодо здійснення посттанативних особистих прав від однієї з осіб, зазначених у частині першій цієї статті, вважають такою, що діє добросовісно щодо здійснення посттанативних прав, якщо вона не знала або з урахуванням усіх обставин не могла знати про відсутність такої згоди інших осіб, зазначених у частині першій цієї статті.

§2. Особисті права, що забезпечують поінформованість фізичної особи (інформаційні права)

Стаття 326. Право на інформацію

1. Фізична особа має право на інформацію.

2. Фізична особа має право вільно створювати, одержувати, збирати, зберігати, використовувати, поширювати та/або захищати інформацію.

Обмежування цього права можливе лише у випадках, визначених Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Фізична особа, яка поширює інформацію, зобов'язана переконатися в її достовірності.

Фізична особа, яка поширює інформацію, отриману з офіційних джерел (інформація органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, державних реєстрів, інформація, розміщена на офіційних сайтах, звіти, стенограми тощо), не зобов'язана перевіряти її достовірність та не несе відповідальності в разі її спростування.

Фізична особа, яка поширює інформацію, отриману з офіційних джерел, зобов'язана робити посилання на відповідне джерело.

Стаття 327. Право на особисту інформацію

1. Фізична особа має право на особисту інформацію, що включає, зокрема, але не лише, інформацію про особу (персональні дані), її особисті блага та їх стан, її особисті права і порядок їх здійснення та/або захисту, а також іншу інформацію про предмети, факти, події, явища та процеси в тому обсязі, в якому вона створює загрозу для особистої безпеки фізичної особи.

2. Фізична особа може вимагати надання їй у доступній формі повної, достовірної та актуальної інформації про неї, іншу інформацію про предмети, факти, події, явища і процеси у тому обсязі, в якому неотримання відповідної інформації може створити загрозу для її особистої безпеки.

3. Обробка особистої інформації, зокрема тієї, що було отримано в результаті проведених медичних, наукових та інших дослідів, експериментів, іншого інформованого добровільного втручання у тілесну, психічну, психологічну, біометричну, генетичну та іншу недоторканність фізичної особи, можлива лише за її інформованої згоди, крім випадків, визначених законом, а також лише в інтересах національної безпеки, громадського порядку з метою запобігання заворушенням або кримінальним правопорушенням, охорони здоров'я населення, захисту репутації або прав інших людей, запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

4. Фізична особа має право на ознайомлення в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, юридичних особах з відомостями про себе, що не є державною або іншою таємницею, яку охороняє закон.

Фізична особа має право вимагати забезпечення повної, достовірної та актуальної інформації про себе у державних реєстрах.

Фізична особа має право бути поінформованою про кожний випадок запиту на отримання її персональних даних у державних реєстрах іншими особами, крім випадків, визначених законом.

5. Особливості здійснення права на персональні дані визначає закон.

Стаття 328. Право на забуття

1. Фізична особа має право на забуття.

2. Фізична особа може вимагати вилучення, знеособлення, знищення інформації про себе із загальнодоступних джерел, припинення видачі посилань (деіндексації) на таку інформацію за її іменем, якщо така інформація є недостовірною, неактуальною, неповною, обробленою протиправно або

такою, що втратила суспільний інтерес, а її подальша обробка завдає шкоди особистим правам такої особи.

3. Право на забуття фізичної особи не може бути застосовано у випадках, визначених законом, зокрема, якщо персональні дані:

необхідні для здійснення права на свободу думки і слова та вільне вираження своїх поглядів і переконань;

становлять архівну та/або культурну цінність або є частиною історичних, наукових або статистичних досліджень;

стосуються посадової, службової або іншої публічної особи, якщо така інформація пов'язана з виконанням нею своїх посадових, службових обов'язків або суспільних функцій;

необхідні для цілей охорони здоров'я населення та окремих осіб;

необхідні для виконання визначеного законом обов'язку володільця даних з обробки таких персональних даних.

4. Особливості здійснення права на забуття визначає закон.

Стаття 329. Право на медичну інформацію

1. Фізична особа, яка досягла чотирнадцяти років, має право на отримання повної, достовірної та актуальної медичної інформації про себе, ліцензійної інформації про надавача медичної послуги, зокрема про кваліфікацію медичних працівників, наданої своєчасно, а також на отримання копії та/або ознайомлення з документами, що містять медичну інформацію про неї.

2. Малолітня дитина має право на отримання медичної інформації в доступній для її віку і можливості сприйняття формі з урахуванням психофізіологічної зрілості та емоційного стану.

Батьки або інші законні представники мають право на медичну інформацію про свою малолітню дитину (підопічного) до досягнення нею чотирнадцяти років.

У разі якщо згоду на медичну допомогу малолітній дитині надає інша фізична особа відповідно до приписів цього Кодексу та/або іншого закону за відсутності батьків або інших законних представників, вона має право на медичну інформацію про малолітню дитину.

3. Законні представники мають право на медичну інформацію про особу, яку визнано недієздатною або обмежено дієздатною.

Фізична особа, яку визнано недієздатною або обмежено дієздатною, має право отримувати медичну інформацію у доступній для її стану та можливості сприйняття формі.

4. Фізична особа, її законний представник або інша уповноважена особа мають право на запит щодо отримання копії документів, що відображають

медичну інформацію про фізичну особу, зокрема про стан її здоров'я, з дотриманням приписів частин п'ятої та шостої цієї статті та принципу конфіденційності відомостей про третіх осіб. Фізичній особі або її законному представнику копії медичних документів надають безоплатно.

5. Якщо медична інформація про фізичну особу може негативно вплинути на стан її здоров'я або стан здоров'я фізичних осіб, зазначених у частині другій цієї статті, перешкоджати процесу надання медичної допомоги, медичні працівники мають право надати їй/їм неповну інформацію, обмежити можливість ознайомлення її/їх з окремими медичними документами.

6. Фізична особа з повною цивільною дієздатністю може письмово відмовитися від отримання медичної інформації про себе або призначити довірену особу для отримання такої медичної інформації у визначеному обсязі.

7. У разі смерті фізичної особи осіб, визначених частиною першою статті 325 цього Кодексу, наділяють посттанативними правами, зокрема бути присутніми під час дослідження причин її смерті, на свій запит щодо отримання копії документів, що містять медичну інформацію про фізичну особу, з дотриманням принципу конфіденційності відомостей про третіх осіб, ознайомлюватися з висновками про причини її смерті, а також правом на оскарження цих висновків до суду.

Стаття 330. Право на медичну таємницю

1. Фізична особа має право на медичну таємницю, зокрема на збереження в таємниці медичної інформації про себе та відомостей немедичного характеру, пов'язаних з наданням такій особі медичної та/або реабілітаційної допомоги, з її особистим, сімейним життям.

2. Заборонено вимагати та подавати за місцем роботи або навчання інформацію про фізичну особу, що становить медичну таємницю.

3. Фізична особа зобов'язана утримуватися від поширення медичної таємниці, що стала їй відома у зв'язку з виконанням професійних, службових обов'язків або з інших джерел.

Цей обов'язок є безстроковим, якщо іншого не визначено законом.

Стаття 331. Право на професійну таємницю, таємницю договору, іншого правочину, конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом

1. Фізична особа має право на професійну, зокрема банківську, адвокатську, нотаріальну, лікарську, комерційну, службову та іншу таємницю.

2. Фізична особа має право визначати таємницю договорів, інших правочинів або окремих їх приписів, якщо іншого не визначено законом.

3. Фізична особа може встановлювати конфіденційний та інший обмежений режим доступу до інформації за родом своєї діяльності, що не є публічною, якщо іншого не визначено законом.

4. Особа, якій стало відомо професійну таємницю, таємницю договору, іншого правочину, конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом у зв'язку із виконанням професійних обов'язків, зобов'язана утримуватися від її розголошення, крім випадків, якщо:

- фізична особа надала згоду на розголошення такої інформації;
- розкриття таємниці необхідне для захисту життя та здоров'я фізичної особи або інших людей;
- розкриття таємниці визначено законом або за рішенням суду.

Стаття 332. Право на особисті нотатки

1. Фізична особа має право на особисті нотатки (документи, записки, замітки, щоденники, особисті архівні матеріали, зображення, аудіо-, відеозаписи, листування в месенджерах, SMS- та MMS-повідомлення та інші нотатки в паперовій, електронній або іншій формі) і право на конфіденційність інформації, що є в них, якщо вона не має публічного характеру і не належить до інформації з обмеженим доступом згідно із законом.

2. Фізична особа має право на використання інформації, що є в особистих нотатках, які належать їй, може давати дозвіл на ознайомлення з особистими нотатками та/або на використання інформації, що є в них, крім випадків, визначених законом.

3. Поширення відомостей, розміщених в особистих нотатках, можливе лише за згоди фізичної особи, якій належать ці нотатки, крім випадків, визначених законом.

Для використання та/або поширення відомостей стосовно особистого життя іншої фізичної особи потрібна згода такої особи, крім випадків, визначених законом.

4. Фізична особа може надати згоду використовувати її особисті нотатки та/або розпоряджатися її особистими нотатками, об'єктивованими у матеріальній формі, на власний розсуд.

Фізична особа може надати згоду використовувати її особисті нотатки та/або розпоряджатися її особистими нотатками в об'єктивованій формі, зокрема на випадок її смерті.

5. Фізична особа має право вільно ознайомлюватися і використовувати, зокрема у спосіб опублікування, будь-які особисті нотатки, передані до фондів бібліотек або архівів, з урахуванням особливостей здійснення посттанативних особистих прав, визначених статтею 325 цього Кодексу, якщо іншого не встановлено договором, на підставі якого такі нотатки було передано.

6. Доступ до особистих нотаток фізичної особи можливий за рішенням суду у випадках, визначених законом, з метою запобігання кримінальному правопорушенню або з'ясування істини під час досудового розслідування у кримінальному провадженні, якщо неможливо одержати інформацію в інший спосіб.

Стаття 333. Право на таємницю кореспонденції

1. Фізична особа має право на таємницю поштової кореспонденції, посилок, інших видів поштових відправлень, телеграм, факсограм, електронних поштових повідомлень (e-mail), телефонних розмов та повідомлень, електронних текстових, голосових повідомлень, зображень, аудіо-, відеоспілкування в месенджерах, соціальних мережах, під час використання цифрових сервісів, а також інших видів особистих повідомлень, отриманих у спосіб електронних комунікацій.

2. Інформація, що надійшла до фізичної особи засобами поштового зв'язку, електронних комунікацій, частотного радіоспектра, належить лише цій особі, яка може використовувати отриману інформацію вільно, на власний розсуд, якщо іншого не визначено законом.

Використання кореспонденції у спосіб опублікування можливе лише за згодою особи, яка направила таку кореспонденцію, та особи, яка її отримала, якщо іншого не визначено законом.

Для використання кореспонденції стосовно особистого, сімейного життя іншої фізичної особи, зокрема у спосіб опублікування, потрібна згода такої особи.

3. У разі смерті адресата та фізичної особи, яка надіслала кореспонденцію, використання такої кореспонденції, зокрема у спосіб опублікування, можливе лише за згодою фізичних осіб, зазначених у частині першій статті 325 цього Кодексу.

У разі смерті адресата і фізичної особи, яка надіслала кореспонденцію, а також фізичних осіб, зазначених у частині першій статті 325 цього Кодексу, кореспонденція, яка має наукову, художню, історичну цінність, може бути опублікована порядком, встановленим законом.

4. Доступ до кореспонденції фізичної особи можливий за рішенням суду у випадках, установлених законом, з метою запобігання кримінальному правопорушенню або з'ясування істини під час розслідування у кримінальному провадженні, якщо неможливо одержати інформацію в інший спосіб.

§3. Особисті права, що забезпечують особистий простір (приватність) фізичної особи

Стаття 334. Право на особистий простір (приватність)

1. Фізична особа має право на особистий простір (приватність).

2. Фізична особа порядком, у спосіб і в межах, які не суперечать закону, має право визначати свій особистий простір (приватність) і його межі, вільно, на власний розсуд вирішувати, яким чином організовувати і здійснювати свою життєдіяльність у сфері сімейних, побутових, інтимних, інших особистих відносин, не пов'язаних з виконанням покладених на неї публічних функцій.

3. Фізична особа вільно, на власний розсуд визначає коло осіб, які можуть володіти інформацією про її особистий простір (приватність), а також обсяг та/або зміст такої інформації порядком, у спосіб і в межах, установлених законом.

4. Втручання у сферу особистого простору (приватності) фізичної особи можливо лише за її згоди.

Фізична особа вільно, на власний розсуд визначає можливість або неможливість сторонніх осіб втручатися у її особистий простір (приватність), а також межі та тривалість такого втручання.

5. Фізична особа має право не розголошувати обставини свого особистого простору (приватності), а також вимагати нерозголошення обставин від інших осіб, які володіють такою інформацією.

6. Підстави та порядок обмежування права на особистий простір (приватність) встановлює Конституція України, цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 335. Право на недоторканність житла

1. Житло фізичної особи є недоторканим.

2. Проникнення до житла або до іншого володіння фізичної особи, проведення в ньому огляду або обшуку можливе лише за вмотивованим рішенням суду.

3. У невідкладних випадках, пов'язаних із рятуванням життя людей та майна або з безпосереднім переслідуванням осіб, яких підозрюють у вчиненні кримінального правопорушення, законом може бути встановлено інший порядок проникнення до житла або до іншого володіння фізичної особи, проведення в ньому огляду та обшуку.

4. Фізичну особу не може бути виселено або іншим чином примусово позбавлено житла, крім випадків, установлених законом.

Стаття 336. Право на цифровий особистий простір (цифрову приватність)

1. Фізична особа має право на цифровий особистий простір (цифрову приватність).

2. Обробка даних стосовно цифрового образу фізичної особи, її особистих цифрових нотаток, цифрової кореспонденції можлива лише за згодою фізичної особи та з дотриманням вимог закону.

3. Фізична особа має право на цифровий особистий простір (цифрову приватність) своїх метаданих, історії інтернет-активності, зокрема пошукових запитів, відвіданих веб-ресурсів, інформації про використання цифрових застосунків та сервісів, даних геолокації, даних, згенерованих пристроями, системами штучного інтелекту у зв'язку з використанням особою цифрових сервісів, інших цифрових даних, що в сукупності відображають особисте, сімейне життя фізичної особи у цифровому середовищі.

4. Фізична особа має право на захист свого цифрового особистого простору (цифрової приватності) від протиправного доступу, копіювання, видалення або використання даних свого цифрового образу, кібератак, фішингу, несанкціонованого стеження, шкідливого програмного забезпечення, інших кіберзагроз, зокрема, у спосіб застосування засобів антивірусного програмного забезпечення, шифрування, інструментів кібергігієни та інших засобів кіберзахисту.

5. Підстави та порядок обмежування права фізичної особи на цифровий особистий простір (цифрову приватність) визначає Конституція України, цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 337. Право на інформаційний спокій

1. Фізична особа має право на інформаційний спокій, зокрема можливість не брати участі у робочих, службових, професійних та/або інших комунікаціях у неробочий час, вихідні, святкові дні, під час перебування у відпустці або поза часом, визначеним договором.

2. Здійснення фізичною особою права на інформаційний спокій не може бути підставою для притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності, погіршення умов праці, позбавлення премій або до будь-яких інших негативних наслідків.

3. Залучення фізичної особи до робочих, службових, професійних та/або інших комунікацій у неробочий час, вихідні, святкові дні, під час перебування у відпустці або поза часом, визначеним договором, можливе лише у виняткових випадках, визначених законом, у разі загрози національній безпеці, забезпечення громадського порядку, охорони здоров'я населення, запобігання надзвичайним, аварійним ситуаціям, ризику завдання шкоди життю та здоров'ю інших осіб або у випадках, визначених договором.

§4. Особисті права, що забезпечують свободу соціального буття фізичної особи

Стаття 338. Право на свободу творчості

1. Фізична особа має право на свободу літературної, художньої, наукової, технічної або іншої творчості.

2. Фізична особа має право на вільний вибір сфер, змісту та форм (способів, прийомів) творчості.

Цензуру процесу творчості та результатів творчої діяльності заборонено.

3. Фізична особа, яка в результаті творчої діяльності створила об'єкт права інтелектуальної власності, має особисті права, визначені у книзі четвертій цього Кодексу та/або іншим законом.

Стаття 339. Право на осідок (місце проживання)

1. Фізична особа має право на осідок (місце проживання).

2. Фізична особа має право на вільний вибір осідку (місця проживання) та його зміну, крім випадків, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 340. Право на свободу вибору роду діяльності

1. Фізична особа має право вільно обирати та змінювати рід своєї діяльності.

2. Обмежування права щодо вільного вибору і зміни діяльності фізичної особи або отримання спеціального дозволу для здійснення такої діяльності може бути встановлено законом.

Фізичній особі може бути заборонено виконувати певну роботу або обіймати певні посади у випадках і порядком, встановленими законом.

3. Використання примусової праці заборонено.

Примусовою працею не вважають військову або альтернативну (невійськову) службу, роботу або службу, що її виконує особа за вироком суду або за іншим рішенням суду, а також роботу або службу у період дії правового режиму воєнного або надзвичайного стану відповідно до закону.

Стаття 341. Право на свободу пересування

1. Фізична особа має право на свободу пересування.

2. Фізична особа, яка досягла чотирнадцяти років, має право на вільне самостійне пересування по території України і на вибір місця перебування.

Фізична особа, яка не досягла чотирнадцяти років, має право пересуватися по території України лише за згодою батьків, опікунів або інших

законних представників та в їхньому супроводі або в супроводі осіб, яких вони уповноважили на це.

3. Фізична особа, яка є громадянином України, має право на безперешкодне повернення в Україну.

Фізична особа, яка досягла шістнадцяти років, має право на вільний самостійний виїзд за межі України.

Фізична особа, яка не досягла шістнадцяти років, має право на виїзд за межі України лише за згодою батьків, піклувальників або інших законних представників та в їхньому супроводі або в супроводі осіб, яких вони уповноважили на це, крім випадків, визначених законом.

4. Фізичну особу може бути обмежено у здійсненні права на пересування лише у випадках, визначених законом.

5. Фізичну особу не може бути видворено з обраного нею місця перебування, доступ до якого не заборонено законом.

6. Законом можуть бути встановлені особливі правила доступу на окремі території, якщо цього потребують інтереси державної безпеки, охорони громадського порядку, життя та здоров'я людей.

Стаття 342. Право на свободу об'єднання

1. Фізичні особи мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські об'єднання.

2. Належність або неналежність фізичної особи до політичної партії або громадського об'єднання не є підставою для обмеження її прав, надання їй пільг або переваг.

Стаття 343. Право на мирні зібрання

1. Фізичні особи мають право вільно сходитися на мирні збори, мітинги, походи, демонстрації, конференції, засідання, фестивалі тощо.

2. Обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання може встановлювати суд відповідно до закону.

Глава 20. Особисті права юридичної особи

Стаття 344. Право юридичної особи на найменування

1. Юридична особа має право на найменування, що визначає її вирізняльність та самобутність у цивільному обороті. Вимоги до найменування юридичної особи визначає цей Кодекс та/або інший закон.

2. Юридична особа має право використовувати своє найменування у всіх сферах своєї діяльності, крім випадків, визначених законом.

3. Використання найменування юридичної особи іншими особами можливе лише за її згодою. Згода на комерційне використання найменування юридичної особи має бути надана письмово.

Використання найменування юридичної особи без згоди можливе лише у випадках, визначених Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом, а також в інформаційних, наукових або освітніх цілях, за умови що це не вводить в оману.

Юридична особа, найменування якої незаконно використовують інші особи, має право вимагати припинення використання такого найменування.

4. Юридична особа має право на зміну свого найменування порядком, визначеним законом.

Стаття 345. Право юридичної особи на цифровий образ

1. Юридична особа має право на власний цифровий образ, що охоплює будь-які форми її представлення в цифровому середовищі: облікові записи, акаунти, персональні сторінки, цифрові профілі, зокрема у соціальних мережах, системах електронного урядування, а також електронні підписи, печатки та інші форми індивідуалізації в цифровому середовищі.

2. Юридична особа має право на вільне створення та/або використання, надання дозволу на створення та/або використання свого цифрового образу, крім випадків, визначених законом. Юридична особа має право вимагати виправлення, обмеження поширення або видалення недостовірної інформації щодо її цифрового образу.

3. Юридична особа має право на вільний, безпечний та недискримінаційний доступ до свого цифрового образу. Обмеження доступу до цифрового образу юридичної особи можливе лише на підставах і порядком, визначених законом або договором.

Стаття 346. Право юридичної особи на символіку

1. Юридична особа має право на власну символіку, зокрема логотип, герб, прапор, корпоративні кольори, гімн, девіз або інші елементи корпоративної ідентичності.

Символіка юридичної особи не може включати символіку, виготовлення, поширення, а також публічне використання якої в Україні заборонено законом.

2. Використання символіки юридичної особи можливе лише за її згодою. Згода на комерційне використання символіки юридичної особи має бути надана письмово.

Використання символіки юридичної особи без згоди можливе лише у випадках, визначених Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим

законом, а також в інформаційних, наукових або освітніх цілях, за умови що це не вводить в оману.

Символіку юридичної особи може бути зареєстровано як торговельну марку або як частину торговельної марки або іншого об'єкта права інтелектуальної власності відповідно до законодавства.

3. Юридична особа, символіку якої протиправно використовує інша особа, має право вимагати припинення такого використання.

Стаття 347. Право держави Україна на державні символи

1. Держава Україна як суб'єкт приватних відносин має право на державні символи України: Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України.

2. Опис державних символів України та порядок їх використання встановлює Конституція та закони України.

Державні символи України у приватних відносинах можуть використовувати лише із забезпеченням шанобливого ставлення до них.

Держава Україна має вимагати припинення протиправного або нешанобливого використання державних символів у приватних відносинах.

Стаття 348. Право Автономної Республіки Крим, територіальної громади на символіку

1. Автономна Республіка Крим, територіальна громада як суб'єкти приватних відносин мають право на власну символіку (герб, прапор тощо), що відображає їхні історичні, культурні, соціально-економічні та інші місцеві особливості і традиції.

Символіка Автономної Республіки Крим, територіальної громади не може включати символіку, виготовлення, поширення, а також публічне використання якої в Україні заборонено законом.

2. Зміст, опис та порядок використання символіки Автономної Республіки Крим, територіальної громади визначає закон.

Стаття 349. Право юридичної особи на репутацію

1. Юридична особа має право на репутацію.

2. Юридична особа має право формувати, змінювати та/або використовувати свою репутацію в різних сферах своєї діяльності у спосіб, що не суперечить Конституції України, цьому Кодексу та/або іншим законам, доброзвичайності.

3. Інформацію щодо репутації юридичної особи поширюють у спосіб, що не суперечить Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності.

4. Юридична особа має право на звернення до суду з позовом про захист її репутації, відшкодування шкоди.

Стаття 350. Право юридичної особи на інформацію

1. Юридична особа має право на інформацію про себе та/або свою діяльність.

2. Юридична особа може вимагати надання їй повної, достовірної та актуальної інформації про себе та/або свою діяльність.

3. Обробка інформації про юридичну особу можлива лише за її згодою, крім інформації, що відповідно до закону є відкритою, та в інших випадках, визначених законом для забезпечення національної безпеки, громадського порядку, запобігання заворушенням або кримінальним правопорушенням, для охорони здоров'я населення, захисту репутації або прав інших людей, запобігання розголошенню конфіденційної інформації, забезпечення підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

4. Юридична особа має право на ознайомлення в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування з інформацією про себе, що не є державною або іншою таємницею, що її охороняє закон.

Юридична особа має право вимагати забезпечення внесення повної, достовірної та актуальної інформації стосовно себе до державних реєстрів.

Юридична особа має право бути поінформованою про кожний випадок запиту на отримання інформації стосовно неї з державних реєстрів іншими особами, крім випадків, визначених законом.

5. Юридична особа має право на створення, ведення, використання, поширення та збереження архівних матеріалів, інформації про історію створення та діяльності такої особи. Використання архівних матеріалів юридичної особи без її згоди заборонено, крім випадків, визначених законом, з метою забезпечення суспільного інтересу, творчої діяльності, історичних досліджень.

Стаття 351. Право юридичної особи на професійну таємницю, таємницю договору, іншого правочину, конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом

1. Юридична особа має право на професійну, зокрема банківську, адвокатську, нотаріальну, комерційну, службову та іншу таємницю.

2. Юридична особа має право визначати таємницю договорів, інших правочинів або окремих їх умов, якщо іншого не визначено законом.

3. Юридична особа може встановлювати конфіденційний та інший обмежений режим доступу до інформації за родом своєї діяльності, що не є публічною, якщо іншого не визначено законом.

4. Особа, якій стало відомо професійну таємницю юридичної особи, таємницю договору, іншого правочину, конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом у зв'язку із виконанням професійних обов'язків, зобов'язана утримуватися від її розголошення, крім випадків, якщо:

- юридична особа надала згоду на розголошення такої інформації;
- розкриття таємниці необхідне для захисту життя та здоров'я людини;
- розкриття таємниці визначено законом або за рішенням суду.

Стаття 352. Право юридичної особи на таємницю кореспонденції

1. Юридична особа має право на таємницю поштової кореспонденції, посилок, інших видів поштових відправлень, телеграм, факсограм, електронних поштових повідомлень (e-mail), телефонних розмов та повідомлень, електронних текстових, голосових повідомлень, зображень, аудіо-, відеоспілкування в месенджерах, соціальних мережах, під час використання цифрових сервісів, а також інших видів особистих повідомлень, отриманих у спосіб електронних комунікацій.

2. Інформація, що надійшла до юридичної особи засобами поштового зв'язку, електронних комунікацій, частотного радіоспектра, належить лише цій особі, яка може використовувати отриману інформацію вільно, на власний розсуд, якщо іншого не визначено законом.

Використання кореспонденції у спосіб опублікування можливе лише за згодою особи, яка направила таку кореспонденцію, та особи, яка її отримала, якщо іншого не визначено законом.

Для використання кореспонденції стосовно особистого, сімейного життя фізичної особи, зокрема у спосіб її опублікування, потрібна згода такої особи.

3. Доступ до кореспонденції юридичної особи можливий за рішенням суду у випадках, установлених законом, з метою запобігання кримінальному правопорушенню або з'ясування істини під час досудового розслідування у кримінальному провадженні, якщо неможливо одержати інформацію в інший спосіб.

Стаття 353. Право юридичної особи на цифровий особистий простір (цифрову приватність)

1. Юридична особа має право на цифровий особистий простір (цифрову приватність).

2. Обробка даних стосовно цифрового образу юридичної особи можлива лише за її згодою та з дотриманням вимог закону.

3. Юридична особа має право на цифровий особистий простір (цифрову приватність) своїх метаданих, історії інтернет-активності, зокрема пошукових запитів, відвіданих веб-ресурсів, інформації про використання цифрових застосунків та сервісів, даних, згенерованих пристроями, системами штучного інтелекту у зв'язку з використанням юридичною особою цифрових сервісів, інших цифрових даних, що в сукупності відображають особистий простір (цифрову приватність) юридичної особи у цифровому середовищі.

4. Юридична особа має право на захист свого цифрового особистого простору (цифрової приватності) від неправомірного доступу, копіювання, видалення або використання даних свого цифрового образу, кібератак, фішингу, несанкціонованого стеження, шкідливого програмного забезпечення, інших кіберзагроз, зокрема, у спосіб застосування засобів антивірусного програмного забезпечення, шифрування, інструментів кібергігієни та інших засобів кіберзахисту.

5. Підстави та порядок обмежування права юридичної особи на цифровий особистий простір (цифрову приватність) визначає цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 354. Право юридичної особи на осідок (місцезнаходження)

1. Юридична особа має право на осідок (місцезнаходження).

2. Юридична особа має право на вільний вибір осідку (місцезнаходження) та його зміну, крім випадків, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

КНИГА ТРЕТЯ ПРАВО РЕЧОВЕ

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПРИПИСИ ПРО РЕЧОВІ ПРАВА

Глава 21. Підвалини речових прав

§ 1. Поняття, види та засади речових прав

Стаття 355. Поняття речових прав

1. Речовим визнається право (*jus in rem*), яке дозволяє особі панувати над річчю, зокрема здійснювати безпосередній вплив на неї без сприяння інших осіб.

Стаття 356. Види речових прав

1. Речовими правами є:

- 1) право власності;
- 2) обмежені речові права, що їх встановлюють на річ, яку має або буде мати у майбутньому власник.

2. Види речових прав, а також речових прав, що підлягають державній реєстрації, встановлюють цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 357. Засадничі приписи речових прав

1. Речове право обтяжує річ і слідує за ним, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Речові права встановлюють щодо окремих речей та з їх загибеллю припиняють, якщо іншого не встановлено цим Кодексом.

3. Речові права є безстроковими, якщо іншого не встановлено цим Кодексом.

4. Втрата посідання річчю не припиняє речового права на неї.

5. Перехід права власності на річ від власника до інших осіб не припиняє обмежених речових прав на неї інших посідачів, якщо іншого не визначено законом або договором.

6. Речове право захищають від його порушення будь-якою особою.

7. Речові права мають перевагу перед іншими майновими правами на відповідну річ.

Стаття 358. Об'єкти речових прав

1. Об'єктами речових прав є:

- 1) речі, визначені індивідуальними або родовими ознаками, якщо іншого не визначено цим Кодексом або не впливає із суті речі;

- 2) майнові права, як безтілесні речі, якщо такі права визначені цим Кодексом або законом як речові.

2. Коло речей окремих видів речових прав може бути обмежено цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Об'єкти речових прав мають відповідати цьому Кодексу та/або іншому закону щодо їхньої індивідуалізації (ідентифікації).

Стаття 359. Суб'єкти речових прав

1. Суб'єктами речових прав є особи. У випадках, встановлених цим Кодексом, суб'єктами речових прав можуть бути інші суб'єкти приватних відносин.

Стаття 360. Посідачі речей

1. Посідачами речей, тобто особами, які фактично контролюють речі, можуть бути і суб'єкти речових прав, і особи, які таких прав не мають, але

посідають речі на відмінному від речового права юридичному титулі (титульні держальники майна) або без юридичного титулу (безтитульні держальники майна).

Стаття 361. Виникнення та припинення речових прав

1. Речові права виникають та їх припиняють з підстав, визначених статтею 11 цього Кодексу та порядком, встановленим цим Кодексом та/або іншим законом щодо окремих видів речових прав.

2. Речові права на нерухомі речі виникають з моменту державної реєстрації за приписами, що їх містить закон, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Умови виникнення речового права, яке підлягає державній реєстрації, а також зміни цих умов набувають чинності для третіх осіб із моменту такої реєстрації, а для відчужувача відповідного речового права – з моменту вчинення правочину, за яким таке речове право перейшло до набувача.

4. У випадку переходу зареєстрованого в державному реєстрі речового права від одного суб'єкта до іншого державній реєстрації підлягає виникнення цього права в одного суб'єкта з одночасним припиненням цього права в іншого.

§ 2. Здійснення та захист речових прав

Стаття 362. Загальні приписи щодо здійснення речових прав

1. Речові права здійснюються відповідно до цього Кодексу та інших джерел приватного права.

2. Зміна встановлених приписів щодо здійснення речових прав за домовленістю сторін допустима у випадках, встановлених цим Кодексом та іншими джерелами приватного права.

3. Речові права, які не мають переваги одне перед одним (виникли або зареєстровані одночасно, не мають забезпечення тощо), здійснюються за принципом рівнодомірного задоволення вимог суб'єктів цих речових прав.

Стаття 363. Соціальна функція речових прав

1. Речове право зобов'язує.

2. Здійснюючи речове право, його суб'єкт має дбати про національну безпеку держави, охорону довкілля та/або культурної спадщини.

Стаття 364. Добросусідство

1. Суб'єкт речового права реалізує свої повноваження з дотриманням приписів цього Кодексу та інших джерел приватного права щодо добросусідства.

2. Добросусідство – це правовідносини між посідачами сусіднього нерухомого майна на засадах взаємної поваги і припустимого негативного впливу.

3. Посідачі сусідніх земельних ділянок, іншого сусіднього нерухомого майна несуть обов'язки взаємної поваги, мають сприймати припустимий негативний вплив на своє майно (незначні пошкодження, нависання, посягання на плоди, надбудова тощо), а також діяти обачливо та дбайливо задля уникнення неприпустимого негативного впливу.

4. Сусідніми вважають земельні ділянки або інше нерухоме майно, здійснення прав щодо яких може справляти взаємний вплив.

5. Посідач сусідньої земельної ділянки, іншого нерухомого майна після письмового або усного повідомлення зобов'язаний надати сусідові доступ до майна, якщо це необхідно для утримання сусідського майна. Якщо внаслідок такого доступу сусід, який його надав, зазнав шкоди, він має право на її відшкодування і на відновлення речі в первісному стані.

6. Інші приписи щодо добросусідства визначають земельним, житловим, будівельним, водним, санітарним законодавством та іншими джерелами приватного права.

Стаття 365. Способи захисту речових прав

1. Речові права підлягають захисту у спосіб, визначений цим Кодексом, як-от: витребування речі з чужого незаконного посідання (віндикаційний позов); усунення перешкод у здійсненні речового права, не пов'язаних із позбавленням посідання речі (негаторний позов); визнання речового права.

2. На особу, яка звертається за захистом речового права, покладають тягар доказування посідання цього права.

Стаття 366. Витребування речі з чужого незаконного посідання (віндикаційний позов)

1. Суб'єкт речового права може витребувати річ від особи, яка незаконно, без відповідної юридичної підстави заволоділа нею (віндикаційний позов).

2. Власник також має право витребувати річ із чужого незаконного посідання на користь суб'єкта обмеженого речового права, який має повноваження володіння.

3. Власник не має права витребувати річ із посідання суб'єкта обмеженого речового права на цю річ, якщо іншого не встановлено цим Кодексом.

Стаття 367. Витребування речі від добросовісного набувача

1. Якщо річ на оплатних засадах набута в особи, яка не мала права її відчужувати, про що набувач не знав і не міг знати (добросовісний набувач), суб'єкт речового титулу має право витребувати її від набувача у разі, якщо вона:

- 1) була загублена суб'єктом або особою, якій передано річ;
- 2) була викрадена у зазначених вище осіб або вибула з їх посідання не з їхньої волі в інший спосіб.

2. Річ не може бути витребувана від добросовісного набувача, якщо вона перейшла до нього порядком, встановленим для:

- 1) виконання рішення суду;
- 2) приватизації державного та комунального майна.

3. Якщо річ набута безоплатно в особи, яка не мала права її відчужувати, суб'єкт речового права може витребувати її від добросовісного набувача у всіх випадках.

4. Гроші та цінні папери на пред'явника (крім колекційних монет та купюр) не можуть бути витребувані від добросовісного набувача, навіть якщо вони вибули з володіння суб'єкта речового права або особи, якій вони були передані у посідання, всупереч їхній волі.

Стаття 368. Розрахунки при витребуванні речі з чужого незаконного посідання

1. У разі витребування речі з чужого незаконного посідання суб'єкт речового права може також вимагати від особи, яка знала або мала знати, що його посідання незаконне (недобросовісний набувач), передання або відшкодування всіх доходів, які ця особа одержала або могла одержати за весь час посідання; від добросовісного набувача – передання або відшкодування всіх доходів, які він одержав або міг одержати з моменту, коли він дізнався або міг дізнатися про неправомірність посідання або отримав повідомлення про пред'явлення до нього віндикаційного позову.

2. Добросовісний або недобросовісний набувач має право вимагати від суб'єкта речового права відшкодування понесених необхідних витрат на річ за час добросовісного або недобросовісного посідання.

3. Добросовісний набувач має право залишити собі здійснені ним поліпшення речі, якщо вони можуть бути відокремлені від неї без завдання їй шкоди. Якщо поліпшення не можуть бути відокремлені від речі,

добросовісний набувач має право на відшкодування здійснених витрат у сумі, на яку збільшилася її вартість.

4. Суд одночасно із задоволенням позову органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування або прокурора про витребування нерухомої речі від добросовісного набувача на користь держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади вирішує питання про здійснення державою, Автономною Республікою Крим, територіальною громадою компенсації вартості такої речі добросовісному набувачеві.

Суд ухвалює рішення про витребування нерухомої речі від добросовісного набувача на користь держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, за умови попереднього внесення органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування або прокурором вартості такої речі на депозитний рахунок суду. Перерахування грошових коштів як компенсації вартості нерухомої речі з депозитного рахунку суду здійснюють без пред'явлення добросовісним набувачем окремого позову до держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади.

Держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада, яка на підставі рішення суду компенсувала добросовісному набувачеві вартість речі, набуває право вимоги про стягнення виплачених грошових коштів як компенсації вартості речі до особи, з вини якої така річ незаконно вибула з посідання власника. Порядок компенсації, встановлений цією частиною, не застосовують щодо об'єктів приватизації, визначених Законом України "Про приватизацію державного житлового фонду".

Для цілей цієї статті під вартістю речі розуміють вартість майна, оцінка (експертно-грошова оцінка земельної ділянки) якого здійснена порядком, визначеним законом, чинним на дату подання позовної заяви.

Стаття 369. Усунення перешкод у здійсненні речового права, не пов'язаних із позбавленням посідання речі (негаторний позов)

1. Суб'єкт речового права може вимагати усунення перешкод у здійсненні ним його права, не пов'язаних із позбавленням посідання речі (негаторний позов).

2. Суб'єкт речового права може вимагати відшкодування завданих збитків. Вимога про відшкодування збитків може бути пред'явлена також у разі, якщо не вимагають усунення перешкод, зокрема припинення порушення, або якщо виконати таку вимогу неможливо.

3. Правовий акт органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, що не відповідає закону

та порушує речове право особи, за позовом цієї особи суд визнає протиправним і нечинним.

Якщо речове право особи порушено внаслідок видання правового акта органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування, вона має право вимагати відновлення становища, що існувало до видання цього акта. У разі неможливості відновлення попереднього становища особа має право на відшкодування майнової та компенсацію моральної шкоди.

4. Суб'єкт речового права може вимагати усунення перешкод у здійсненні його прав через заборону можливого втручання у майбутньому, заборону існуючого втручання, а також усунення наслідків втручання.

5. Власник майна має право пред'являти негаторні позови до суб'єктів обмежених речових прав, якщо вони під час здійснення своїх прав виходять за межі своїх повноважень.

6. У разі порушення обмеженого речового права його суб'єкт має право пред'являти негаторні позови до власника або до інших суб'єктів речового права.

7. Набувач за договором, на підставі якого має виникнути речове право, має право пред'явити негаторний позов до власника або до іншого суб'єкта обмеженого речового права, якщо дії останніх погіршують умови, на яких виникне речове право цього набувача.

8. Негаторний позов не може бути поданий, якщо наявні підстави для подання встановлених статтею 365 цього Кодексу.

Стаття 370. Визнання речового права

1. Суб'єкт речового права може пред'явити позов про визнання його речового права, якщо це право оспорує або не визнає інша особа, а також за необхідності усунення будь-якої іншої юридичної невизначеності щодо цього речового права.

2. Відповідачем за позовом про визнання речового права є особа, права якої можуть бути пов'язані з речовим правом позивача.

3. Позов про визнання речового права не може бути поданий, якщо наявні підстави для подання в'єндикаційного позову.

Стаття 371. Захист посідання

1. Приписи статей 366-370 цього Кодексу застосовують також для захисту посідання з урахуванням розумних коригувань, зважаючи на суть посідання (розділ IV цієї книги).

§ 1. Класифікація речей

Стаття 372. Тілесні і безтілесні речі

1. Тілесні речі – це речі, що мають матеріальну (фізичну) сутність.
2. Безтілесні речі – це явища (феномени), що не мають матеріальної (фізичної) сутності, але можуть бути об'єктом цивільних прав та обов'язків, можуть перебувати у цивільному обороті.

Стаття 373. Нерухомі та рухомі речі

1. Річ може бути нерухомою або рухомою.

До нерухомих речей (нерухоме майно) належать земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення, зокрема, будівлі, споруди, об'єкти незавершеного будівництва.

До нерухомих речей належать житлові та нежитлові приміщення, а також призначені для розміщення транспортних засобів частини будівель або споруд (машиномісця).

До нерухомих речей можуть належати й інші речі, встановлені цим Кодексом та/або іншим законом.

Юридичний режим нерухомої речі може бути поширений законом на повітряні та морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, а також інші речі, права на які підлягають державній реєстрації.

2. До рухомих речей належать речі, які можна вільно переміщувати у просторі і які не належать до нерухомих речей. Реєстрацію прав на рухомі речі не вимагають, крім випадків, встановлених законом.

Стаття 374. Державна реєстрація речових прав на нерухоме майно

1. Право власності та обмежені речові права на нерухомі речі, обтяження цих прав, їх виникнення, перехід і припинення підлягають державній реєстрації.

2. Державна реєстрація речових прав на нерухоме майно є публічною, здійснюється відповідним органом, що зобов'язаний надавати інформацію про реєстрацію та зареєстровані права порядком, визначеним законом.

3. Відмова у державній реєстрації речового права на нерухоме майно, ухилення від реєстрації, відмова від надання інформації про реєстрацію можуть бути оскаржені до суду.

4. Порядок проведення державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та підстави відмови в ній встановлює закон.

Стаття 375. Речі подільні та неподільні

1. Подільною є річ, що можна поділити без зміни її цільового призначення.

2. Неподільною є річ, що не можна поділити без втрати її цільового призначення.

3. Заміна одних складників неподільної речі іншими складниками не тягне за собою виникнення іншої речі, якщо при цьому істотні властивості речі є наявними.

4. Стягнення може бути звернено на неподільну річ лише в цілому, якщо законом або рішенням суду не встановлена можливість виділення з речі її складника, зокрема з метою продажу її окремо.

5. Відносини з приводу часток у праві власності на неподільну річ регулюють приписи статті 463 цього Кодексу.

Стаття 376. Речі, визначені індивідуальними або родовими ознаками

1. Річ є визначеною індивідуальними ознаками, якщо вона наділена лише її властивими ознаками, що вирізняють її з-поміж інших однорідних речей, індивідуалізуючи її. Речі, визначені індивідуальними ознаками, є незамінними.

2. Річ є визначеною родовими ознаками, якщо вона має ознаки, властиві усім речам того самого роду, та їх вимірюють числом, вагою, мірою. Річ, що має лише родові ознаки, є змінною.

Стаття 377. Речі споживні та неспоживні

1. Споживною є річ, яка внаслідок одноразового її використання є знищеною або припиняє існувати у первісному вигляді.

2. Неспоживною є річ, призначена для неодноразового використання, яка зберігає при цьому свій первісний вигляд протягом тривалого часу.

Стаття 378. Головна річ і приналежність

1. Річ, призначена для обслуговування іншої (головної) речі і пов'язана з нею спільним призначенням, є її приналежністю.

2. Приналежність слідує за головною річчю, якщо іншого не встановлено договором або законом.

Стаття 379. Складники речі

1. Складником речі є все те, що не може бути відокремлене від речі без її пошкодження або істотного знецінення.

2. Під час переходу права на річ її складники не підлягають відокремленню.

Стаття 380. Складні речі

1. Якщо кілька речей утворюють єдине ціле, що дає змогу використовувати його за призначенням, вони є однією річчю (складна річ).

2. Правочин, вчинений щодо складної речі, поширюють на всі її складники, якщо іншого не встановлено законом або договором.

Стаття 381. Продукція, плоди та доходи

1. Продукцією, плодами та доходами є все те, що виробляють, добувають, одержують з речі або це приносить річ.

2. Продукція, плоди, доходи належать власникові речі, якщо іншого не встановлено договором або законом.

Стаття 382. Приватні речі та публічні речі

1. Речі можуть належати до приватної сфери (приватні речі) або публічної сфери (публічні речі).

Публічні речі не перебувають у користуванні окремих осіб, а призначені для охорони інтересів держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади.

Приватними речами є речі, користування якими є доступним для окремих осіб.

2. Речі, які належать державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, належать до приватних речей, якщо законом або порядком, встановленим законом, їх не відносять до публічних речей.

3. До публічних речей належать речі, встановлені законом, а також речі, які за своїм характером використовують у публічному інтересі або вони становлять публічний інтерес.

4. У публічному інтересі річ використовують для надання публічних послуг або для будь-якої іншої діяльності, що задовольняє потреби суспільства без надання безпосереднього вільного доступу приватних осіб до користування річчю за зазначеним призначенням.

5. Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які є наявними в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони, що використовують у публічному інтересі, є публічними речами.

6. Ліси, води, шляхи сполучення, а також інші речі, які використовують у публічному інтересі, визначеному законом, є публічними речами.

7. Публічні речі є невідчужуваними, на них не може бути звернено стягнення і до них не застосовують приписи цього Кодексу про строк позовної давності. Публічні речі є невідчужуваними доти, доки вони належать до

публічної сфери. Право власності на ці речі не припиняють внаслідок невикористання і його не можуть набувати треті особи внаслідок набувальної давності. Добросовісний набувач публічної речі має право на захист свого права порядком, встановленим статтею 495 цього Кодексу, якщо іншого не визначено законом.

8. Приписи цього Кодексу та/або іншого закону про публічні речі застосовують безвідносно до визнання їх речами, виключеними з цивільного обороту.

Стаття 383. Рухомі та нерухомі культурні цінності

1. Рухомими та нерухомими культурними цінностями визнають речі, які належать згідно із законом до рухомих і нерухомих об'єктів національної культурної спадщини держави Україна, а також речі, які віднесені правом, що підлягає застосуванню, як такі до юридичного режиму відповідної речі згідно з приписами книги 8 цього Кодексу.

2. Рухомі та нерухомі культурні цінності, які належать державі Україна, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, належать до їхніх публічних речей.

3. Юридичний режим рухомих і нерухомих культурних цінностей, а також умови та межі здійснення права власності на них визначають міжнародний договір, однією із сторін якого є держава Україна, цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 384. Бізнес як єдиний майновий комплекс

1. Бізнес є єдиним майновим комплексом, що його використовують для провадження підприємницької діяльності.

2. До складу бізнесу належать усі види майна, призначені для його функціонування, як-от: земельні ділянки, будівлі, споруди, устаткування, інвентар, сировина, продукція, права вимоги, борги, а також право на торговельну марку або інше позначення та інші права, якщо іншого не визначено договором або законом.

3. Бізнес або його частина можуть бути об'єктом купівлі-продажу, оренди та інших правочинів.

4. Заставу окремих об'єктів цивільних прав, що входять до складу бізнесу, здійснюють відповідно до закону.

5. До відносин щодо бізнесу як єдиного майнового комплексу застосовують приписи цього Кодексу про речі, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 385. Гроші (грошові кошти)

1. Законним платіжним засобом, обов'язковим до приймання за номінальною вартістю на всій території України, є грошова одиниця України – гривня.

2. Іноземну валюту можуть використовувати в Україні порядком, встановленим законом.

Стаття 386. Валютні цінності

1. Види майна, що їх вважають валютними цінностями, та порядок вчинення правочинів з ними встановлюють законом.

§ 2 Нерухомі речі

Стаття 387. Земельна ділянка як нерухома річ

1. Земельна ділянка – це просторово обмежена, з установленими межами, певним місцем розташування, частина земної поверхні, до якої належать розташовані на земельній ділянці об'єкти (водні об'єкти, ліси, багаторічні насадження тощо), що є її складниками, а також визначені щодо неї права, що має бути зареєстрована у Державному земельному кадастрі та мати присвоєний кадастровий номер.

2. Земельна ділянка є нерухомою річчю.

Стаття 388. Штучно створена земельна ділянка

1. Штучно створеною земельною ділянкою є земельна ділянка, що її створюють у водоймі, що перебуває у державній, комунальній, приватній власності, або у її частині внаслідок намиву (*allusio*), відриву (*avulsio*), відсипки ґрунту, днопоглиблення або використання інших технологій та є гідротехнічною спорудою, на яку поширюють приписи цього Кодексу та/або іншого закону про земельну ділянку після її створення.

Штучно створена земельна ділянка може прилягати до існуючої земельної ділянки, її можуть утворювати на ній або бути ізольованою від неї.

Споруду, штучно створену у водному об'єкті внаслідок намиву, відсипки ґрунту, відливу води або використання інших технологій або внаслідок настання антропогенних подій, що призвело до тимчасової (не постійної) зміни меж водного об'єкта, не визнають штучно створеною земельною ділянкою.

2. Штучно створена земельна ділянка в морському порту є нерухомим майном (гідротехнічною спорудою), що є об'єктом портової інфраструктури та може бути частиною території морського порту, портової акваторії або єдиного майнового комплексу морського терміналу з урахуванням технічних

характеристик, призначена для забезпечення безпеки мореплавства, маневрування та стоянки суден.

Штучно створена земельна ділянка, утворена на внутрішніх водоймах, є нерухомим майном (гідротехнічною спорудою), що її використовують річковим портом (терміналом) та іншими суб'єктами підприємництва на законних підставах для стоянки і обслуговування суден, посадки, висадки та обслуговування пасажирів, проведення вантажних операцій, транспортних та експедиційних робіт, а також інших пов'язаних з цим видів підприємницької діяльності.

Штучно створена земельна ділянка, призначена для використання під забудову в населеному пункті, є нерухомим майном з особливим юридичним режимом водоохоронної зони (прибережної частини) та просторово-територіальної основи, частини населеного пункту, призначеної для забудови і розвитку населеного пункту, що її поширюють на частину території, що становить поверхню землі (суші).

Приписи про штучно створену земельну ділянку застосовують до морських стаціонарних платформ, що їх використовують при користуванні надрами, що як споруду не може бути переміщено без проведення істотних за обсягом монтажних та/або демонтажних робіт, та є об'єктом нерухомого майна – багатофункціональним комплексом, розташованим на континентальному шельфі, що підлягає державній реєстрації.

Створена у водоймі споруда, що ізольована від інших земельних ділянок водою та виступає над поверхнею водної гладі (штучний острів), є особливим видом нерухомого майна, до якої застосовують приписи цього Кодексу та/або іншого закону про штучно створену земельну ділянку, якщо іншого не встановлено законом або не впливає із сутності штучного острова.

3. Формування штучно створеної земельної ділянки здійснюють встановленим законом порядком з дотриманням допустимого впливу на дно водойми з урахуванням принципу забезпечення сталого розвитку території на підставі документів планування і містобудівного зонування, балансу екологічних, економічних і соціальних факторів під час здійснення робіт із будівництва штучно створених земельних ділянок.

Сформована штучно створена земельна ділянка підлягає державній реєстрації у Державному земельному кадастрі.

Державну реєстрацію речових прав на штучно створену земельну ділянку здійснюють після державної реєстрації цієї земельної ділянки у Державному земельному кадастрі.

Штучно створені земельні ділянки, що є гідротехнічними спорудами у морському порту, вносять до Реєстру гідротехнічних споруд морських портів України.

4. Особливості формування земельних ділянок внаслідок відливу води (оголення русла річки, іншого водного об'єкта) або настання антропогенної події може встановлювати закон.

Стаття 389. Будівлі, споруди як нерухомі речі

1. Будівля є покритою дахом спорудою, призначеною для перебування в ній та/або використання майна.

Споруда є розташованим на земельній ділянці архітектурним об'єктом, який призначений для провадження визначеної діяльності.

2. Будівлі, споруди як нерухомі речі створюють внаслідок будівництва існуючої нерухомої речі.

3. Будівлі, споруди можуть бути створені внаслідок поділу нерухомої речі (будівлі, споруди, єдиного нерухомого комплексу, всіх приміщень і машиномісць, розташованих в одній будівлі, споруді).

4. Зміна характеристик будівлі, споруди не тягне за собою створення нової будівлі, споруди, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 390. Приміщення, машиномісця як нерухомі речі

1. Приміщенням є частина будівлі та споруди, що обмежена тримірним замкненим контуром і придатна для проживання (житлове приміщення), або для не пов'язаного із проживанням використання (нежитлові приміщення).

2. Приміщення, що призначене для обслуговування інших приміщень у будівлі, споруді, є належним їхніх власникам на праві спільної сумісної власності спільним майном у такій будівлі, споруді та не є самостійною нерухомою річчю, крім випадків, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Машиномісцем є розташований в будівлі, споруді спеціальний майданчик, призначений для стоянки автомобільного, іншого транспорту. Машиномісце є нерухомим майном.

4. Приміщення, машиномісця як нерухомі речі можуть бути створені, зокрема внаслідок поділу нерухомої речі (будівлі, споруди, в яких їх створюють, приміщення), об'єднання складних нерухомих речей (приміщень, машиномісць) або внаслідок реконструкції будівлі, споруди, машиномісця як нові нерухомі речі.

5. В одній будівлі, споруді може бути створено не менше двох приміщень та/або машиномісць, якщо іншого не встановлено законом.

6. У разі перепланування приміщень, машиномісць можуть бути створені інші приміщення, машиномісця через об'єднання суміжних приміщень, машиномісць або поділ приміщень, машиномісць. В інших

випадках здійснення перепланування приміщення, машиномісця є нерухомими речами, зокрема в змінених межах.

7. Створення приміщень і машиномісць в об'єктах незавершеного будівництва заборонено.

8. Приписи цієї статті про приміщення застосовують до житлових приміщень, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 391. Складники нерухомої речі

1. Складниками земельної ділянки як нерухомої речі є речі, що тісно пов'язані з земельною ділянкою, такі як будівлі, споруди, підземні споруди (зокрема ті, що їх поширюють на інші ділянки), відокремлені водойми, багаторічні насадження, незібраний врожай. Цей припис застосовують, навіть якщо ці складники були окремо зареєстровані в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

2. Тісно пов'язаними з земельною ділянкою визнають речі, що розташовані на цій ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення.

3. Будівлі, споруди й інші тісно пов'язані з земельною ділянкою речі, споруджені на земельній ділянці іншої особи за правом суперфіцію, а також речі, пов'язані з земельною ділянкою для тимчасових цілей, не є складниками нерухомої речі.

4. Будівлі, споруди й інші тісно пов'язані з землею речі, що їх залишають на земельній ділянці у разі припинення права суперфіцію, стають складниками земельної ділянки, якщо іншого не встановлено законом або договором.

5. Земельна ділянка і розташовані на ній будівля, споруда, об'єкт незавершеного будівництва, що належать на праві власності одній особі, визнаються єдиним об'єктом і є однією нерухомою річчю (*superficies solo cedit*).

Стаття 392. Складники будівлі, споруди

1. Складником будівлі, споруди є речі, з яких споруджено будівлю, споруду, або такі, що їх не можна відокремити без їх знецінення та зміни їх призначення (невідокремлювані поліпшення будівлі, споруди).

Річ, пов'язана з будівлею, спорудою для тимчасових цілей, не є складником будівлі, споруди.

Стаття 393. Одиниця кондомініуму

1. Нерухомою річчю є одиниця кондомініуму разом із відповідною часткою права власності або суперфіцію на земельну ділянку, частиною будівлі, інші ніж одиниці кондомініуму, й інше спільне майно кондомініуму.

2. Одиницею кондомініуму є особисте право власності члена кондомініума на квартиру та/або нежитлове приміщення, що розташовані в кондомініумі.

3. Частику члена кондомініума у спільному майні кондомініуму становить площа квартири та/або нежитлового приміщення члена кондомініума у загальній площі всіх квартир та нежитлових приміщень, розташованих у кондомініумі.

4. Кондомініум є єдиним комплексом нерухомого майна об'єднання членів кондомініума, що містить земельну ділянку у встановлених межах, та розташовану на ній будівлю, інші об'єкти нерухомого майна, в якому окремі частини, призначені для житлових або інших цілей (приміщення), є у власності фізичних осіб, юридичних осіб, держави Україна, Автономної Республіки Крим, територіальних громад, а інші частини (спільне майно) є у спільній частковій власності членів кондомініума.

5. Спільне майно кондомініуму не може бути поділено між його членами, і такі члени не мають права на виділення в натурі частки із спільного майна кондомініуму.

Одиницю кондомініуму та відповідну частку права спільної сумісної власності на спільне майно не можуть відчужувати або обтяжувати інакше як спільно.

6. Особливості юридичного режиму одиниці кондомініуму, його спільного майна та частки члена кондомініума на спільне майно кондомініуму встановлює закон.

Стаття 394. Єдині нерухомі майнові комплекси

1. Єдиним нерухомим майновим комплексом як об'єктом цивільних прав є сукупність об'єднаних єдиним призначенням будівель, споруд й інших речей, нерозривно пов'язаних фізично або технологічно, зокрема лінійних об'єктів (залізниці, лінії електропередачі, трубопроводи тощо), або розташованих на одній земельній ділянці, якщо в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно зареєстровано право власності на сукупність зазначених об'єктів загалом як одну нерухому річ.

2. До єдиних нерухомих майнових комплексів застосовують приписи цього Кодексу про неподільні речі, якщо іншого не встановлено цим Кодексом.

Стаття 395. Створення нерухомих речей

1. Цим Кодексом та/або іншим законом можуть бути встановлені заборони або обмеження на створення окремих видів нерухомих речей або умови, за дотримання яких дозволено створення таких нерухомих речей.

2. Обтяження, встановлені щодо первинної нерухомої речі, зберігають щодо всіх створених нерухомих речей, якщо цим Кодексом або договором власника первинної нерухомої речі з особою, на користь якої встановлено обтяження, не встановлено іншого.

3. У разі поділу лінійного об'єкта, зокрема під час здійснення якого не проводять його реконструкцію, можуть бути створені один або кілька лінійних об'єктів, включаючи лінійний об'єкт, поділ якого здійснено, із зміненими параметрами.

§ 3. Цінні папери

Стаття 396. Поняття цінного папера

1. Цінний папір як об'єкт цивільних прав, форму існування якого встановлює закон, посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) та особи, яка має права на цінний папір, передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі іншим особам прав на цінний папір та прав за цінним папером або обмеження такої можливості порядком, визначеним законом.

Стаття 397. Групи та види цінних паперів

1. В Україні в цивільному обороті можуть бути такі групи цінних паперів:

1) пайові цінні папери, що засвідчують участь власника таких цінних паперів (інвестора) у статутному капіталі та/або активах емітента (зокрема активах, що вони наявні в управлінні емітента) та надають власнику зазначених цінних паперів (інвестору) право на отримання частини прибутку (доходу), зокрема у вигляді дивідендів, та інші права, встановлені законодавством, а також проспектом цінних паперів або рішенням про емісію цінних паперів;

2) боргові цінні папери, що засвідчують відносини позики і передбачають зобов'язання емітента сплатити у визначений строк кошти, передати товари або надати послуги відповідно до зобов'язання;

3) деривативні цінні папери – цінні папери, що посвідчують право власника визначеним проспектом (рішенням про емісію цінних паперів) порядком вимагати від емітента придбання або продажу базового активу та/або реалізації встановлених проспектом (рішенням про емісію цінних паперів) прав щодо базового активу та/або здійснення платежу (платежів) залежно від значення базового показника;

4) товаророзпорядчі цінні папери, що надають їхньому держателю право розпоряджання майном, зазначеним у цих документах.

Закон може визначати також інші групи цінних паперів.

2. Види цінних паперів та порядок їх обігу встановлює закон.

Стаття 398. Права за цінним папером та права на цінний папір

1. До особи, яка набула право на цінний папір, одночасно переходять у сукупності всі права, що є ним посвідчені (права за цінним папером).

2. Цінні папери за формою випуску (видачі) можуть бути на пред'явника, іменні або ордерні.

3. Права на цінний папір та права за цінним папером, що існують у паперовій формі, належать:

1) пред'явникові цінного папера (цінний папір на пред'явника);

2) особі, зазначеній у цінному папері (іменний цінний папір);

3) особі, зазначеній у цінному папері, яка може сама реалізувати такі права або призначити своїм наказом іншу уповноважену особу (ордерний цінний папір).

Стаття 399. Виконання за цінним папером

1. Особа, яка розмістила (видала) ордерний цінний папір, та індосанти за ним відповідають перед його законним володільцем солідарно, якщо іншого не встановлено законом. У разі задоволення вимоги законного володільця ордерного цінного папера про виконання посвідченого цим папером зобов'язання однією або кількома особами з числа тих, хто є зобов'язаним за цінним папером, вони набувають право зворотної вимоги (регресу) стосовно інших осіб, які є зобов'язаними за цінним папером.

2. Відмова від виконання зобов'язання, посвідченого цінним папером, з посиланням на відсутність підстави зобов'язання або на його недійсність заборонена.

Володілець незаконно виготовленого або підробленого цінного папера має право пред'явити особі, яка передала йому папір, вимоги про виконання зобов'язання, посвідченого цим папером, та про покриття майнової шкоди.

Розділ II. ПРАВО ВЛАСНОСТІ

Глава 23. Загальні приписи про право власності

Стаття 400. Поняття права власності

1. Правом власності є повне панування особи над річчю у межах, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 401. Зміст права власності

1. Власник має право за своїм розсудом вчиняти щодо належного йому майна все, що не заборонено, та усувати будь-який вплив з боку інших осіб. У встановлених законом випадках власник має право вчиняти лише дії, дозволені законом та/або договором.

Стаття 402. Суб'єкти права власності

1. Суб'єктами права власності є Український народ та інші суб'єкти приватних відносин, визначені статтею 2 цього Кодексу.

2. Усі суб'єкти права власності є рівними перед законом.

Стаття 403. Здійснення права власності

1. При здійсненні своїх прав та виконанні обов'язків власник зобов'язаний додержувати доброзвичайності.

Стаття 404. Обмеження права власності у контексті їхніх речово-юридичних наслідків

1. Право власності може бути обмежене порядком, встановленим законом. Жодна особа не може бути позбавлена права власності, якщо лише цього не вимагає публічний інтерес, встановлений законом або на підставі закону, із справедливою компенсацією.

2. Власник має право з метою, що не заборонена, обмежувати або обтяжувати його право.

3. Якщо власник, внаслідок правочину, встановить заборону відчужувати нерухоме майно або обтяжувати його, така заборона є чинною щодо третіх осіб, якщо вона зареєстрована в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

4. Обмеження права власності на рухоме майно з метою забезпечення вимоги є чинним стосовно третіх осіб, якщо воно зареєстроване у відповідному державному реєстрі або якщо третя особа про це знала або могла знати про це.

Стаття 405. Використання власником свого майна для провадження підприємницької діяльності

1. Власник має право використовувати своє майно для провадження підприємницької діяльності, крім випадків, встановлених законом.

2. Закон може встановлювати умови використання власником свого майна для провадження підприємницької діяльності.

Стаття 406. Непорушність права власності

1. Право власності є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні.

2. Особа може бути позбавлена права власності або обмежена у його здійсненні лише у випадках, визначених законом, і порядком, встановленим законом.

3. Примусове відчуження об'єктів права власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності на підставі, визначеній законом, і порядком, встановленим законом, та за умови попередньої та повної відшкодування їх вартості, крім випадків, встановлених частиною другою статті 451 цього Кодексу.

Стаття 407. Тягар утримання майна

1. Власник зобов'язаний утримувати майно, що йому належить, якщо іншого не встановлено договором або законом.

Стаття 408. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження речі

1. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження (псування) речі несе її власник, якщо іншого не встановлено договором або законом.

2. Щодо речі, переданої на підставі договору купівлі-продажу або договору підряду із збереженням права власності, договору лізингу або іншого договору, згідно з яким перехід власності залежить від відкладальної умови, ризик переходить на набувача в момент прийняття ним володіння річчю, якщо цим Кодексом, іншим законом або договором не встановлено іншого.

Стаття 409. Права, що набуті до передання права власності

1. Зміна власника не впливає на права третіх осіб щодо речі, яку добросовісно набуто до передання права власності.

Стаття 410. Застереження про невідчужуваність речі

1. Договором або заповітом може бути заборонено відчуження речі на строк не більший, ніж 50 років і за наявності істотного та правомірного інтересу.

Перебіг строку починається з дня набуття речі.

2. Набувач має право отримати від суду дозвіл на розпоряджання річчю, якщо правомірний інтерес, що зумовив застереження про невідчужуваність речі, зник або якщо цього вимагає більш істотний інтерес.

3. Недійсність застереження про невідчужуваність у договорі або заповіті тягне за собою недійсність всього договору або заповіту, якщо це було визначено під час його укладення або вчинення.

Недійсність застереження припускають доти, доки не доведено зворотнє.

4. Застереження про невідчужуваність є допустимим в договорах, що є підставою виникнення зобов'язання з передачі речі в майбутньому визначеній особі.

5. Передачу речі порядком спадкування не може бути зупинено застереженням про невідчужуваність.

Стаття 411. Умови протиставності третім особам застереження про невідчужуваність речі

1. Застереження про невідчужуваність речі не можуть пред'являти набувачам речі або кредиторам власника, який зобов'язався не відчужувати річ, інакше як у випадку, якщо таке застереження відповідає умовам протиставності третім особам.

2. Для протиставності третім особам застереження про невідчужуваність повинне відповідати встановленим законом вимогам за домовленістю сторін договору.

3. До рухомих речей, право власності на які не набувають згідно із законом у спосіб реєстрації в державному реєстрі, застосовують приписи, встановлені для набуття права власності внаслідок добросовісного володіння.

4. Якщо застереження про невідчужуваність встановлене в договорі, що зумовлює безоплатний перехід права власності, воно може бути протиставлене і попереднім кредиторам набувача.

5. Невиконання умов протиставності третім особам не позбавляє особу, якій адресовано застереження про невідчужуваність права, вимагати відшкодування збитків співвласником, який не виконує таке зобов'язання.

Стаття 412. Юридичні наслідки невиконання застереження про невідчужуваність речі

1. Відчужувач речі має право вимагати визнання недійсним договору, заповіту у разі невиконання набувачем застереження про невідчужуваність речі, а також повернення речі її відчужувачу, спадкодавцю або спадкоємцям за чинним заповітом або за законом.

2. Відчужувач і третя особа, якщо невідчужуваність речі встановлена на їх користь, мають право вимагати визнання недійсним наступного договору про відчуження, укладеного з недотриманням застереження.

3. Тією мірою, якою застереження створює юридичні наслідки, не можуть підлягати зверненню стягнення річ, щодо якої невідчужуваність встановлена договором, за яким передають право власності безоплатно, якщо законом не встановлено іншого.

Стаття 413. Право власності Українського народу

1. Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які є наявними в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу.

2. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, встановлених Конституцією України.

3. Кожним громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності Українського народу відповідно до закону.

Стаття 414. Право приватної власності

1. Суб'єктами права приватної власності є фізичні та юридичні особи.

2. Фізичні та юридичні особи можуть бути власниками будь-якого майна, крім окремих видів майна, які відповідно до закону не можуть їм належати.

3. Склад, кількість та вартість майна, що може бути у власності фізичних та юридичних осіб, не є обмеженими.

Закон може встановлювати обмеження розміру земельної ділянки, що може бути у власності фізичної та юридичної особи.

Стаття 415. Право державної власності

1. У державній власності є майно, зокрема грошові кошти, що належить державі Україна.

2. Від імені та в інтересах держави Україна право власності здійснюють відповідно органи державної влади.

3. Управління майном, що є у державній власності, здійснюють державні органи, а у випадках, що їх встановлює закон, його можуть здійснювати інші суб'єкти.

Стаття 416. Право комунальної власності

1. У комунальній власності є майно, зокрема грошові кошти, що належить територіальній громаді.

2. Управління майном, що є у комунальній власності, здійснюють безпосередньо територіальна громада та утворені нею органи місцевого самоврядування.

Глава 24. Набуття права власності

Стаття 417. Підстави набуття права власності

1. Право власності набувають на підставах, не заборонених законом, зокрема із правочинів.

2. Право власності є набутих правомірно, якщо іншого безпосередньо не впливає із закону або незаконність набуття права власності чи необґрунтованість активів, що перебувають у власності, не встановлені судом.

Стаття 418. Набуття права власності юридичною особою публічного права

1. Юридична особа публічного права набуває право власності на майно, передане їй у власність, та на майно, набуте нею у власність на підставах, не заборонених законом.

Стаття 419. Набуття добросовісним набувачем права власності на майно, відчужене особою, яка не мала на це права

1. Якщо майно відчужене особою, яка не мала на це права, добросовісний набувач набуває право власності на нього, якщо відповідно до статті 495 цього Кодексу майно не може бути витребуване у нього.

Стаття 420. Набуття права власності на новостворене майно та об'єкти незавершеного будівництва

1. Право власності на нову річ, що виготовлена (створена) особою, є набутих нею, якщо іншого не встановлено договором або законом.

Особа, яка виготовила (створила) річ із своїх матеріалів на підставі договору, є власником цієї речі.

2. Право власності на новостворене нерухоме майно (житлові будинки, будівлі, споруди тощо) виникає з моменту завершення будівництва (створення майна).

Якщо договором або законом встановлено прийняття нерухомого майна в експлуатацію, право власності виникає з моменту його прийняття в експлуатацію.

Якщо право власності на нерухоме майно відповідно до закону підлягає державній реєстрації, право власності виникає з моменту державної реєстрації.

3. До завершення будівництва (створення майна) особа є власником матеріалів, обладнання тощо, що були використані в процесі цього будівництва (створення майна).

У разі необхідності особа, зазначена в абзаці першому цієї частини, може укласти договір щодо об'єкта незавершеного будівництва після проведення державної реєстрації права власності або спеціального майнового права на нього відповідно до закону.

Стаття 421. Недобросовісне набуття новоствореної нерухомої речі

1. Нерухома річ, створена внаслідок формального поділу, прив'язки до вже наявної нерухомої речі з використанням її функціональних елементів, в інших випадках недобросовісної поведінки набувача, не є новоствореною нерухомою річчю.

Стаття 422. Набуття права власності на перероблену річ

1. Переробкою є використання однієї речі (матеріалу), в результаті чого створюється нова річ.

2. Особа, яка самочинно переробила чужу річ, не набуває право власності на нову річ і зобов'язана відшкодувати власникові матеріалу її вартість.

3. Право власності на рухому річ, створену особою через переробку з матеріалу, що їй не належить, набуває власник матеріалу за його бажанням, якщо іншого не встановлено договором або законом.

4. Якщо вартість переробки і створеної нової речі істотно перевищує вартість матеріалу, право власності на нову річ набуває за її бажанням особа, яка здійснила таку переробку. У цьому разі особа, яка здійснила переробку, зобов'язана компенсувати власникові матеріалу завдану моральну шкоду.

5. Власник матеріалу, який набув право власності на виготовлену з нього річ, зобов'язаний відшкодувати вартість переробки особі, яка її здійснила, якщо іншого не встановлено договором.

Стаття 423. Набуття права власності внаслідок об'єднання та змішування речей

1. У випадку об'єднання кількох рухомих речей, що належать різним власникам, кожний із них має право вимагати поділу речей, якщо цим не буде завдано шкоди іншому власнику.

2. Якщо кілька речей, що належать різним власникам, об'єднані таким чином, що їх поділ є неможливим без їх пошкодження або без невикористання значних зусиль або витрат, нова річ належить власнику, який визначальною мірою сприяв створенню речі своєю працею або вартістю первинної (головної)

речі. Цей власник зобов'язаний оплатити іншому власнику вартість другорядної речі, яку приєднано до головної речі. Якщо жодна із об'єднаних речей не є головною річчю, їхні власники стають співвласниками нової речі домірно вартості, що мали первинні речі в момент об'єднання.

3. Якщо другорядна річ більш цінна за головну річ та приєднана до головної речі без відома власника, останній має право вимагати поділу та повернення другорядної речі, навіть у випадку, коли поділ може спричинити певне пошкодження головної речі.

4. Якщо річ створена внаслідок змішування кількох речей (матеріалів), що належать різним власникам, і жодна з цих речей (матеріалів) не є головною (змішування), власник, який не знав про змішування, має право вимагати поділу речей (матеріалів), якщо це можливо. Якщо змішані речі (матеріали) неможливо поділити без шкоди, створена річ належить власникам матеріалів домірно кількості, якості та вартості речі (матеріалу) кожного з них.

5. Якщо річ (матеріал) одного добросовісного власника перевищує за вартістю та кількістю річ (матеріал) іншого, він має право вимагати передання йому речі (матеріалу) або повернення йому речі (матеріалу) такого самого виду, кількості, ваги, розміру та якості, або виплати еквіваленту цього матеріалу.

6. Приписи цієї статті застосовують, якщо законом або договором не встановлено іншого.

Стаття 424. Привласнення загальнодоступних дарів природи

1. Особа, яка збирала ягоди, лікарські рослини, зловила рибу або здобула іншу річ у лісі, водоймі тощо, є їхнім власником, якщо вона діяла відповідно до закону, місцевого звичаю або загального дозволу власника відповідної земельної ділянки.

Стаття 425 . Момент набуття права власності за договором

1. Право власності на рухому річ виникає у набувача з моменту передання речі, якщо іншого не встановлено договором або законом.

2. Переданням речі є вручення її набувачеві або перевізникові, організації зв'язку тощо для відправлення, пересилання набувачеві речі, відчуженої без зобов'язання доставки.

До передання речі прирівнюють вручення коносаменту або іншого товарно-розпорядчого документа на річ.

3. Право власності на річ за договором, що підлягає нотаріальному посвідченню, виникає у набувача з моменту такого посвідчення або з моменту набрання чинності рішенням суду про визнання договору, не посвідченого нотаріально, дійсним.

4. Права на нерухому річ, що підлягають державній реєстрації, виникають з дня такої реєстрації відповідно до закону.

5. Якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом, право власності на цифрову річ переходить до набувача за договором з моменту фіксації розпорядження цим майном у системі реєстрації відповідної цифрової речі.

Право власності на віртуальний актив переходить до набувача за договором з моменту фіксації розпорядження цим майном у системі обігу віртуальних активів, що підтверджують пов'язаністю активу з публічною адресою набувача, що відповідає наміру відчужувача передати право власності на цей актив, зокрема, підтверджують правомірним володінням приватним ключем цього активу та/або дотриманням умов переходу права власності на ці активи, визначених у формі алгоритмів і функцій обороту віртуальних активів на основі технології розподіленого реєстру, якщо іншого не встановлено законом або інформаційною системою обігу віртуальних активів.

Стаття 426. Багаторазове відчуження

1. У випадку наявності кількох правочинів про відчуження тієї самої рухомої речі особою, яка передає право власності, право власності набуває набувач, який першим вступив у володіння рухомою річчю.

2. Якщо рухома річ не була передана, переважне право має кредитор, на користь якого зобов'язання виникло раніше, а якщо неможливо встановити, на чию користь виникло зобов'язання, переважне право має особа, яка першою подала позов до суду.

3. Приписи цієї статті не застосовують до рухомих речей, право власності на які набувають, згідно з законом, внаслідок реєстрації в Державному реєстрі прав на рухоме майно.

Стаття 427. Добросовісне набуття права, зареєстрованого на підставі правочину

1. Добросовісний набувач набуває право, зареєстроване на його користь на підставі правочину в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно або в Державному реєстрі прав на рухому річ, і в тому випадку, коли особа, яка здійснила розпоряджання правом, не була його справжнім володільцем, не мала повноважень з розпоряджання правом або коли правочин щодо розпоряджання є недійсним з інших підстав. Добросовісність повинна існувати до моменту подання заяви про реєстрацію права.

2. Добросовісний набувач не набуває на підставі частини першої цієї статті зареєстроване право у випадку, якщо набувач отримав його безоплатно

або набувач не вступив у володіння річчю, що становить об'єкт зареєстрованого права.

Стаття 428. Добросовісний набувач зареєстрованого права

1. Добросовісним набувачем є особа, зареєстрована або попередньо зареєстрована в державному реєстрі як особа, яка має права, якщо на дату подання заяви про реєстрацію або попередню реєстрацію права на свою користь наявні такі умови:

1) у реєстрі відсутня відмітка про будь-який позов, що згодом може бути задоволений судом відповідно до закону як такий, що протиставний набувачеві; немає відмітки про будь-яке право, правочин або юридичний факт, що обґрунтовує наступний такий позов;

2) із невиключеної інформації, що міститься в державному реєстрі, не впливає будь-яка підстава, що виправдовує його виправлення на користь іншої особи;

3) набувач не знав про неточність невиключеної інформації, що міститься в державному реєстрі;

4) набувач не знав і не міг знати причину, через яку є нікчемною або оспорюваною юридична підстава, внаслідок якої він набуває зареєстроване право або внаслідок якої набув зареєстроване право безпосередній правопередник набувача.

2. Добросовісність є наявною, якщо не буде доведено протилежного.

Стаття 429. Добросовісне набуття права власності на рухому річ

1. Добросовісний набувач набуває право власності на рухому річ внаслідок вступу у володіння і в тому випадку, коли особа, яка розпоряджалася річчю, не була її власником, не мала повноважень розпорядитися річчю або коли правочин щодо розпорядження є недійсним з інших підстав.

Добросовісність не існує тоді, коли набувач знав або міг знати про те, що особа, від якої він набув річ, не була її власником, не мала повноважень розпорядитися річчю або коли правочин щодо розпорядження є недійсним з інших підстав. Добросовісність має існувати включно до моменту вступу у володіння.

2. Добросовісний набувач не набуває право власності на підставі частини першої цієї статті у випадках, коли річ вкрадено, загублено або є такою, що вибула з володіння власника у будь-який інший спосіб всупереч його волі, або коли набувач отримав її безоплатно. Цей припис не застосовують у випадку придбання грошових коштів, цінних паперів на пред'явника або речей, відчужених на підставі публічних торгів.

3. Приписи цієї статті не застосовують:

- 1) до рухомих речей, право власності на які набувають відповідно до закону внаслідок реєстрації в державному реєстрі;
- 2) до рухомих культурних цінностей;
- 3) якщо правочин, на підставі якого набувач придбав річ, є оспорюваним.
4. Приписи цієї статті застосовують у випадках, коли закон дозволяє набуття внаслідок набувальної давності визначених обмежених речових прав на рухомі речі.

Стаття 430. Добросовісне набуття права власності на річ, що є вільною від обмежених речових прав

1. Якщо рухома річ обтяжена обмеженим речовим правом третьої особи і той, хто передає річ, не має права або повноваження з розпоряджання річчю безвідносно до права третьої особи, набувач набуває право власності на річ, вільне від обмежених речових прав третьої особи, якщо дотримано всі такі умови:

- 1) набувач вступив у володіння рухомою річчю;
- 2) набувач набув річ за плату;
- 3) у момент переходу права власності набувач не знав і не міг знати про те, що той, хто передав річ, не має права або повноваження передати право власності на річ, що не обтяжена обмеженим речовим правом третьої особи. Тягар доказування обставин, з яких випливає, що набувач не повинен був знати про відсутність у того, хто передав, відповідного права або повноваження, покладають на набувача.

2. Приписи цієї статті не застосовують у випадках, встановлених пунктами 1–3 частини третьої статті 429 цього Кодексу.

Стаття 431. Вплив добросовісного набуття або набувальної давності на право власності та його обтяження

1. У попереднього власника речі припиняють право власності з моменту, коли будь-яка особа набула його відповідно до закону внаслідок добросовісного набуття або набувальної давності.

2. Якщо той, хто набуває право власності внаслідок добросовісного набуття або набувальної давності знав або міг знати, що право, яке він набуває, обтяжене обмеженим речовим правом третьої особи, обтяження продовжує існувати відповідно до умов, встановлених цим обтяженням.

3. У випадку визнання недійсним договору, на підставі якого речове право набуто власником за набувальною давністю, він має право на відмову від обов'язку повернення права з посиланням на набувальну давність відповідно до закону. У такому разі друга сторона договору має право на

відмову від обов'язку повернення збагачення, одержаного від володільця внаслідок набувальної давності.

Стаття 432. Припинення прав, що засновані на приписах про безпідставне збагачення та відповідальність за шкоду

1. З моменту, коли право набуто особою відповідно до закону внаслідок добросовісного набуття або внаслідок набувальної давності, у попереднього власника є припиненими всі права вимагати від набувача грошову вартість втраченого права, а також вартість користування цим правом набувачем після спливу набувальної давності, що можуть ґрунтуватися на приписах про безпідставне збагачення або відповідальність за шкоду.

Стаття 433. Набуття права власності на безхазяйну річ

1. Безхазяйною є річ, що не має власника або власник якої невідомий.

2. Безхазяйні нерухомі речі беруться на облік органом, що здійснює державну реєстрацію прав на нерухоме майно, за заявою органу місцевого самоврядування, на території якого вони розміщені. Про взяття безхазяйної нерухомої речі на облік робиться оголошення у друкованих медіа.

Після спливу одного року з дня взяття на облік безхазяйної нерухомої речі вона за заявою органу, уповноваженого управляти майном відповідної територіальної громади, може бути передана за рішенням суду у комунальну власність.

3. Безхазяйні рухомі речі можуть набувати у власність за набувальною давністю, крім випадків, встановлених статтями 434, 436, 439 і 441 цього Кодексу.

4. Особливості набуття організацією водокористувачів права власності на безхазяйні об'єкти меліоративних систем визначає закон.

5. Особливості набуття права власності на безхазяйні гідротехнічні споруди для цілей аквакультури визначає закон.

Стаття 434. Набуття права власності на рухому річ, від якої власник відмовився

1. Особа, яка заволоділа рухомою річчю, від якої власник відмовився (стаття 445 цього Кодексу), набуває право власності на цю річ з моменту заволодіння нею.

Стаття 435. Знахідка

1. Особа, яка знайшла загублену річ, зобов'язана негайно повідомити про це особу, яка її загубила, або власника речі і повернути знайдену річ цій особі.

Особа, яка знайшла загублену річ у приміщенні або транспортному засобі, зобов'язана передати її особі, яка представляє володільця цього приміщення чи транспортного засобу. Особа, якій передана знахідка, набуває прав та обов'язків особи, яка знайшла загублену річ.

2. Якщо особа, яка має право вимагати повернення загубленої речі, або місце її перебування невідомі, особа, яка знайшла загублену річ, зобов'язана заявити про знахідку Національній поліції або органів місцевого самоврядування.

3. Особа, яка знайшла загублену річ, має право зберігати її у себе або здати на зберігання Національній поліції, або органу місцевого самоврядування, або передати знахідку особі, яку вони вказали.

Річ, що швидко псується, або річ, витрати на зберігання якої є недомірно великими порівняно з її вартістю, може бути продана особою, яка її знайшла, з одержанням письмових доказів, що підтверджують суму виторгу. Сума грошей, одержана від продажу знайденої речі, підлягає поверненню особі, яка має право вимагати її повернення.

4. Особа, яка знайшла загублену річ, відповідає за її втрату, знищення або пошкодження в межах її вартості лише в разі свого умислу або грубої необережності.

Стаття 436. Набуття права власності на знахідку

1. Особа, яка знайшла загублену річ, набуває право власності на неї після спливу шести місяців з моменту заявлення про знахідку Національній поліції або органів місцевого самоврядування, якщо:

1) не буде встановлено власника або іншу особу, яка має право вимагати повернення загубленої речі;

2) власник або інша особа, яка має право вимагати повернення загубленої речі, не заявить про своє право на річ особі, яка її знайшла, Національній поліції або органів місцевого самоврядування.

2. Якщо особа, яка знайшла загублену річ, подасть органу місцевого самоврядування письмову заяву про відмову від набуття права власності на неї, ця річ переходить у власність територіальної громади.

3. Знайдені транспортні засоби передаються на зберігання Національній поліції, про що робиться оголошення в друкованих медіа.

Якщо протягом шести місяців від дня опублікування цього оголошення власник або інша особа, яка має право вимагати повернення транспортного засобу, не будуть виявлені або вони не заявлять про свої права на транспортний засіб, Національна поліція має право продати його, а суму виторгу внести на спеціальний рахунок у банку. Якщо протягом трьох років колишній власник транспортного засобу не вимагатиме передання йому суми

виторгу, ця сума переходить у власність територіальної громади, на території якої було знайдено транспортний засіб.

Стаття 437. Право особи, яка знайшла загублену річ, на винагороду та відшкодування витрат, пов'язаних із знахідкою

1. Особа, яка знайшла загублену річ, має право вимагати від особи, якій вона повернута, або особи, яка набула право власності на неї, відшкодування необхідних витрат, пов'язаних із знахідкою (зберігання, розшук власника, продаж речі тощо).

2. Особа, яка знайшла загублену річ, має право вимагати від її власника (володільця) винагороду за знахідку в розмірі до двадцяти відсотків вартості речі.

3. Якщо власник (володілець) публічно обіцяв винагороду за знахідку, винагорода виплачується на умовах публічної обіцянки.

4. Право на одержання винагороди не виникає, якщо особа, яка знайшла загублену річ, не заявила про знахідку або вчинила спробу приховати її.

Стаття 438. Бездоглядна домашня тварина

1. Особа, яка затримала бездоглядну домашню тварину, зобов'язана негайно повідомити про це власника і повернути її. Якщо власник бездоглядної домашньої тварини або місце його перебування невідомі, особа, яка затримала тварину, зобов'язана протягом трьох днів заявити про це органу місцевого самоврядування, що вживає заходів щодо розшуку власника.

2. Особа, яка затримала бездоглядну домашню тварину, може на час розшуку власника залишити її у себе на утриманні та в користуванні або передати іншій особі, якщо ця особа може забезпечити утримання та догляд за твариною з додержанням ветеринарних правил, або передати її органу місцевого самоврядування.

3. Особа, у якої залишена бездоглядна домашня тварина, відповідає за її загибель або пошкодження у межах її вартості лише у разі свого умислу або грубої необережності.

Стаття 439. Набуття права власності на бездоглядну домашню тварину

1. Якщо протягом шести місяців з моменту заявлення про затримання бездоглядної робочої або великої рогатої худоби і протягом двох місяців – стосовно інших домашніх тварин не буде виявлено їхнього власника або він не заявить про своє право на них, право власності на ці тварини переходить до особи, у якої вони були на утриманні та в користуванні.

2. У разі відмови особи, у якої бездоглядна домашня тварина була на утриманні та в користуванні, від набуття права власності на неї ця тварина

переходить у власність територіальної громади, на території якої її було виявлено.

Стаття 440. Відшкодування витрат на утримання бездоглядної домашньої тварини та виплата винагороди

1. У разі повернення бездоглядної домашньої тварини власникові особа, яка затримала тварину, та особа, якій вона була передана на утримання та в користування, мають право на відшкодування витрат, пов'язаних з утриманням тварини, з вирахуванням вигод, здобутих від користування нею.

2. Особа, яка затримала бездоглядну домашню тварину, має право на винагороду відповідно до статті 437 цього Кодексу.

Стаття 441. Набуття права власності на скарб

1. Скарбом є закопані у землі чи приховані в інший спосіб гроші, валютні цінності, інші цінні речі, власник яких невідомий або за законом втратив на них право власності.

2. Особа, яка виявила скарб, набуває право власності на нього.

Якщо скарб був прихований у майні, що належить на праві власності іншій особі, особа, яка виявила його, та власник майна, у якому скарб був прихований, набувають у рівних частках право спільної часткової власності на нього.

3. У разі виявлення скарбу особою, яка здійснювала розкопки чи пошук цінностей без згоди на це власника майна, в якому він був прихований, право власності на скарб набуває власник цього майна.

4. У разі виявлення скарбу, що становить культурну цінність відповідно до закону, право власності на нього набуває держава.

Особа, яка виявила такий скарб, має право на одержання від держави винагороди у розмірі до 20 відсотків його вартості на момент виявлення, якщо вона негайно повідомила Національній поліції або органу місцевого самоврядування про скарб і передала його відповідному органу державної влади або органу місцевого самоврядування.

Якщо скарб, що становить культурну цінність, був виявлений у майні, що належить іншій особі, ця особа, а також особа, яка виявила скарб, мають право на винагороду в розмірі до 10 відсотків від вартості скарбу кожна.

5. Приписи цієї статті не поширюють на осіб, які виявили скарб під час розкопок, пошуків, що їх проводили відповідно до їхніх трудових або договірних обов'язків.

Стаття 442. Набувальна давність

1. Особа, яка добросовісно заволоділа чужим майном і продовжує відкрито, безперервно володіти нерухомим майном протягом десяти років або рухомим майном - протягом п'яти років, набуває право власності на це майно (набувальна давність), якщо іншого не встановлено цим Кодексом.

Набуття права власності на земельну ділянку за набувальною давністю встановлює закон.

Право власності на нерухоме майно, що підлягає державній реєстрації, виникає за набувальною давністю з моменту державної реєстрації.

2. Особа, яка заявляє про давність володіння, може приєднати до часу свого володіння увесь час, протягом якого цим майном володіла особа, чийм спадкоємцем (правонаступником) вона є.

3. Якщо особа заволоділа майном на підставі договору з його власником, який після закінчення строку договору не пред'явив вимоги про його повернення, вона набуває право власності за набувальною давністю на нерухоме майно через 15 років, а на рухоме майно – через 5 років з часу спливу позовної давності.

Втрата не з своєї волі майна його володільцем не перериває набувальної давності у разі повернення майна протягом одного року або пред'явлення протягом цього строку позову про його витребування.

4. Право власності за набувальною давністю на нерухоме майно, транспортні засоби, цінні папери набувають за рішенням суду.

Стаття 443. Набуття права власності у разі приватизації державного майна та майна, що є в комунальній власності

1. Фізична або юридична особа може набути право власності у разі приватизації державного майна та майна, що є в комунальній власності.

У результаті придбання єдиного майнового комплексу державного (комунального) підприємства у процесі приватизації до покупця переходять усі його права та обов'язки.

2. Приватизацію здійснюють порядком, встановленим законом.

Глава 25. Припинення права власності

Стаття 444. Підстави припинення права власності

1. Право власності припиняють у разі:

- 1) відчуження власником свого майна;
- 2) відмови власника від права власності;
- 3) припинення права власності на майно, яке за законом не може належати цій особі;
- 4) знищення майна;

- 5) викупу пам'яток культурної спадщини;
 - 6) примусового відчуження земельних ділянок приватної власності, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, з мотивів суспільної необхідності відповідно до закону;
 - 7) звернення стягнення на майно за зобов'язаннями власника;
 - 7) реквізиції;
 - 9) конфіскації;
 - 10) припинення юридичної особи чи смерті власника;
 - 11) визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави.
2. Право власності може бути припинене в інших випадках, встановлених законом.

Стаття 445. Відмова від права власності

1. Особа може відмовитися від права власності на майно, заявивши про це або вчинивши інші дії, які свідчать про її відмову від права власності.
2. У разі відмови від права власності на майно, права на яке не підлягають державній реєстрації, право власності на нього припиняють з моменту вчинення дії, що свідчить про таку відмову.
3. У разі відмови від права власності на майно, права на яке підлягають державній реєстрації, право власності на нього припиняють з моменту внесення за заявою власника відповідного запису до державного реєстру.

Стаття 446. Припинення права власності особи на майно, яке не може їй належати

1. Якщо з підстав, що не були заборонені законом, особа набула право власності на майно, яке за законом, який був прийнятий пізніше, не може їй належати, це майно має бути відчужене власником протягом строку, встановленого законом.

Якщо майно не відчужене власником у встановлені законом строки, це майно з урахуванням його характеру і призначення за рішенням суду на підставі заяви відповідного органу державної влади підлягає примусовому продажу. У разі примусового продажу майна його колишньому власникові передають суму виторгу з вирахуванням витрат, пов'язаних з відчуженням майна.

Якщо майно не було продане, його за рішенням суду передають у власність держави. Відтак колишньому власникові майна виплачують суму, визначену за рішенням суду.

2. Якщо з підстав, що не були заборонені законом, особа набула право власності на майно, на набуття якого за законом, який був прийнятий пізніше,

потрібен особливий дозвіл, а в його видачі цій особі було відмовлено, це майно підлягає відчуженню порядком, встановленим частиною першою цієї статті.

Стаття 447. Припинення права власності внаслідок знищення майна

1. Право власності на майно припиняють у разі його знищення.

Стаття 448. Викуп земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, приватної власності для суспільних потреб чи їх примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності

1. Викуп земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, приватної власності для суспільних потреб чи їх примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності здійснюють порядком, встановленим законом.

Стаття 449. Припинення права власності на нерухоме майно у зв'язку з викупом для суспільних потреб чи примусовим відчуженням з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, на якій воно розміщене

1. Право власності на житловий будинок, інші будівлі, споруди, багаторічні насадження може бути припинене за згодою власника у разі викупу земельної ділянки, на якій вони розміщені, для суспільних потреб чи за рішенням суду в разі її примусового відчуження з мотивів суспільної необхідності з обов'язковим попереднім і повним відшкодуванням їхньої вартості.

2. Особа, право власності якої підлягає припиненню, має право вимагати надання їй в межах території, на яку поширює повноваження відповідний орган місцевого самоврядування або орган державної влади, іншої земельної ділянки, вартість якої враховують під час визначення викупної ціни.

3. У разі якщо власник земельної ділянки, що підлягає примусовому відчуженню з мотивів суспільної необхідності, є власником житлового будинку, інших будівель, споруд, багаторічних насаджень, що на ній розміщені, вимогу про примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності розглядають разом із вимогою про припинення права власності на такі об'єкти.

4. У разі якщо власник земельної ділянки, що підлягає примусовому відчуженню з мотивів суспільної необхідності, не є власником житлового будинку, інших будівель, споруд, багаторічних насаджень, що на ній розміщені, питання про відчуження розглядають з кожним власником окремо.

5. До набрання чинності рішенням суду про примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності власник має право на власний розсуд розпоряджатися житловим будинком, іншими будівлями,

спорудами, багаторічними насадженнями, що розміщені на такій земельній ділянці.

6. Власник земельної ділянки в разі її відчуження на користь іншої особи зобов'язаний попередити таку особу про рішення, ухвалене органом державної влади чи органом місцевого самоврядування про викуп земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, для суспільних потреб, та в десятиденний строк повідомити орган, що ухвалив таке рішення, про відчуження земельної ділянки на користь іншої особи. Рішення про викуп земельної ділянки для суспільних потреб зберігає свою чинність для нового власника земельної ділянки.

Стаття 450. Викуп пам'ятки культурної спадщини

1. Якщо в результаті поведінки власника пам'ятки культурної спадщини її загрожує пошкодження або знищення, відповідний орган охорони культурної спадщини робить власнику пам'ятки відповідне попередження.

2. Якщо власник пам'ятки культурної спадщини не вживе заходів щодо її збереження, зокрема у зв'язку з неможливістю створення необхідних для цього умов, суд за позовом відповідного органу охорони культурної спадщини може ухвалити рішення про її викуп.

3. У разі невідкладної необхідності забезпечення умов для збереження пам'ятки культурної спадщини позов про її викуп може бути пред'явлено без попередження.

4. Викуплена пам'ятка культурної спадщини переходить у власність держави.

5. Викупну ціну пам'ятки культурної спадщини визначають за згодою сторін, а в разі спору – судом.

Стаття 451. Реквізиція

1. У разі стихійного лиха, аварії, епідемії, епізоотії та за інших надзвичайних обставин, з метою суспільної необхідності майно може бути примусово відчужене у власника на підставі та порядком, встановленим законом, за умови попереднього і повного відшкодування його вартості (реквізиція).

2. В умовах воєнного або надзвичайного стану майно може бути примусово відчужене у власника з наступним повним відшкодуванням його вартості.

3. Реквізоване майно переходить у власність держави або його знищують.

4. Оцінка, за якою попередньому власникові була відшкодована вартість реквізованого майна, може бути оскаржена до суду.

5. У разі реквізиції майна його попередній власник може вимагати взамін надання йому іншого майна, якщо це можливо.

6. Якщо після припинення надзвичайної обставини реквізоване майно є збереженим, особа, якій воно належало, має право вимагати його повернення у судовому порядку.

У разі повернення майна особі у неї є поновленим право власності на це майно, одночасно вона є зобов'язаною повернути грошову суму або річ, яка була нею одержана у зв'язку з реквізицією, з вирахуванням розумної плати за використання цього майна.

Стаття 452. Конфіскація

1. До особи може бути застосовано позбавлення права власності на майно за рішенням суду як санкція за вчинення правопорушення (конфіскація) у випадках, встановлених законом.

Конфісковане майно переходить у власність держави безоплатно, крім випадків, визначених законом.

2. Обсяг та порядок конфіскації майна встановлює закон.

Глава 26. Право спільної власності

Стаття 453. Поняття і види права спільної власності

1. Майно, що є у власності двох або більше осіб (співвласників), належить їм на праві спільної власності (спільне майно).

2. Майно може належати особам на праві спільної часткової або на праві спільної сумісної власності.

3. Право спільної власності виникає з підстав, не заборонених законом.

4. Спільна власність є частковою, якщо договором або законом не встановлена спільна сумісна власність на майно.

Стаття 454. Право спільної часткової власності

1. Власність двох чи більше осіб із визначенням часток кожного з них у праві власності є спільною частковою власністю.

2. Суб'єктами права спільної часткової власності можуть бути фізичні особи, юридичні особи, держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади.

Стаття 455. Спільне майно співвласників приміщень, машиномісць у будівлі або споруді

1. Власникам приміщень, машиномісць належать частки у праві спільної власності на спільне майно. Призначення майна для задоволення спільних

потреб власників приміщень, машиномісць може впливати, зокрема з його розташування та призначення, визначених під час будівництва будівлі або споруди, або з рішення співвласників приміщень, машиномісць про набуття, створення або про формування спільного майна.

2. До спільного майна належать, зокрема, допоміжні приміщення (як-от: технічні поверхи, горища, технічні підвали, в яких є інженерні комунікації, що обслуговують більше ніж одне приміщення, машиномісця в цих будівлях або спорудах), дахи, обмежуючі конструкції цих будівель або споруд, механічне, електричне, санітарно-технічне й інше обладнання, що наявне за межами або всередині приміщень, машиномісць та таке, що обслуговує більше одного приміщення, машиномісця. Особливості віднесення майна до спільного встановлює закон.

3. У випадках, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом, земельна ділянка з елементами для її користування також входить до складу належного власникам приміщень, машиномісць спільного майна і належить власникам приміщень, машиномісць на праві спільної часткової власності.

4. Якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом або не впливає із суті відносин, приписи статті 490 цього Кодексу застосовують до спільного майна власників кімнат у комунальній квартирі.

Стаття 456. Визначення часток у праві спільної часткової власності

1. Частки у праві спільної часткової власності є рівними, якщо іншого не встановлює домовленість співвласників або закон.

2. Якщо розмір часток у праві спільної часткової власності не встановлений за домовленістю співвласників або законом, його визначають з урахуванням вкладу кожного з співвласників у придбання (виготовлення, спорудження) майна.

3. Співвласник має право на відповідне збільшення своєї частки у праві спільної часткової власності, якщо поліпшення спільного майна, які не можна відокремити, зроблені ним своїм коштом за згодою всіх співвласників, з додержанням встановленого порядку використання спільного майна.

4. Співвласник житлового будинку, іншої будівлі, споруди може зробити порядком, встановленим законом, за свій рахунок добудову (прибудову) без згоди інших співвласників, якщо це не порушує їхніх прав. Така добудова (прибудова) є власністю співвласника, який її зробив, і не змінює розміру часток співвласників у праві спільної часткової власності.

5. Поліпшення спільного майна, які можна відокремити, є власністю того з співвласників, який їх зробив, якщо іншого не встановлює домовленість співвласників.

Стаття 457. Здійснення права спільної часткової власності

1. Право спільної часткової власності здійснюють співвласники за їхньою згодою.

2. Співвласники можуть домовитися про порядок володіння та користування майном, що є їхньою спільною частковою власністю.

3. Кожний із співвласників має право на надання йому у володіння та користування тієї частини спільного майна в натурі, яка відповідає його частці у праві спільної часткової власності. У разі неможливості цього він має право вимагати від інших співвласників, які володіють і користуються спільним майном, відповідного відшкодування.

4. Якщо договір між співвласниками про порядок володіння та користування спільним майном відповідно до їхніх часток у праві спільної часткової власності посвідчений нотаріально, він є обов'язковим і для особи, яка придбає згодом частку в праві спільної часткової власності на це майно.

Стаття 458. Плоди, продукція та доходи від використання майна, що є у спільній частковій власності

1. Плоди, продукція та доходи від використання майна, що є у спільній частковій власності, надходять до складу спільного майна і їх розподіляють між співвласниками відповідно до їхніх часток у праві спільної часткової власності, якщо іншого не встановлює домовленість між ними.

Стаття 459. Утримання майна, що є у спільній частковій власності

1. Співвласник відповідно до своєї частки у праві спільної часткової власності зобов'язаний брати участь у витратах на управління, утримання та збереження спільного майна, у сплаті податків, зборів (обов'язкових платежів), а також нести відповідальність перед третіми особами за зобов'язаннями, пов'язаними із спільним майном.

Стаття 460. Право співвласника розпорядитися своєю часткою у праві спільної часткової власності

1. Співвласник має право самостійно розпорядитися своєю часткою у праві спільної часткової власності.

Стаття 461. Переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності

1. У разі продажу частки у праві спільної часткової власності співвласник має переважне право перед іншими особами на її купівлю за ціною, оголошеною для продажу, та на інших рівних умовах, крім випадку продажу з публічних торгів.

2. Продавець частки у праві спільної часткової власності зобов'язаний письмово повідомити інших співвласників про намір продати свою частку, зазначивши ціну та інші умови, на яких він її продає.

Якщо інші співвласники відмовилися від здійснення переважного права купівлі чи не здійснять цього права щодо нерухомого майна протягом одного місяця, а щодо рухомого майна – протягом десяти днів від дня отримання ними повідомлення, продавець має право продати свою частку іншій особі.

3. Якщо бажання придбати частку у праві спільної часткової власності виявили кілька співвласників, продавець має право вибору покупця.

4. У разі продажу частки у праві спільної часткової власності з порушенням переважного права купівлі співвласник може пред'явити до суду позов про переведення на нього прав та обов'язків покупця. Одночасно позивач зобов'язаний внести на депозитний рахунок суду грошову суму, яку за договором повинен сплатити покупець.

До таких вимог застосовують позовну давність в один рік.

5. Передача співвласником свого переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності іншій особі заборонена.

Стаття 462. Момент переходу частки у праві спільної часткової власності до набувача за договором

1. Частка у праві спільної часткової власності переходить до набувача за договором з моменту укладення договору, якщо іншого не встановлює домовленість сторін.

2. Частка у праві спільної часткової власності за договором, який підлягає нотаріальному посвідченню та/або державній реєстрації, переходить до набувача відповідно до статті 425 цього Кодексу.

Стаття 463. Виділ частки із майна, що є у спільній частковій власності

1. Співвласник має право на виділ у натурі частки із майна, що є у спільній частковій власності.

2. Якщо виділ у натурі частки із спільного майна не допускають згідно із законом або є неможливим (частина друга статті 375 цього Кодексу), співвласник, який бажає виділу, має право на одержання від інших співвласників відшкодування вартості його частки.

Відшкодування співвласникові може бути надане лише за його згодою.

Право на частку у праві спільної часткової власності у співвласника, який отримав таке відшкодування, є припиненим з дня його отримання.

3. У разі виділу співвласником у натурі частки із спільного майна для співвласника, який здійснив такий виділ, право спільної часткової власності на це майно є припиненим. Така особа набуває право власності на виділене

майно, і у випадку, встановленому законом, таке право підлягає державній реєстрації.

4. Договір про виділ у натурі частки з нерухомого спільного майна укладають письмово і нотаріально посвідчують.

Стаття 464. Припинення права на частку у спільному майні за вимогою інших співвласників

1. Право особи на частку у спільному майні може бути припинене за рішенням суду на підставі позову інших співвласників, якщо:

- 1) частка є незначною і не може бути виділена в натурі;
- 2) річ є неподільною;
- 3) спільне володіння і користування майном є неможливим;
- 4) таке припинення не завдасть істотної шкоди інтересам співвласника та членам його сім'ї.

2. Суд ухвалює рішення про припинення права особи на частку у спільному майні, за умови попереднього внесення позивачем вартості цієї частки на депозитний рахунок суду.

Стаття 465. Звернення стягнення на частку у майні, що є у спільній частковій власності

1. Кредитор співвласника майна, що є у спільній частковій власності, у разі недостатності у нього іншого майна, на яке може бути звернене стягнення, може пред'явити позов про виділ частки із спільного майна в натурі для звернення стягнення на неї.

Якщо виділ у натурі частки із спільного майна має наслідком зміну його призначення або проти цього заперечують інші співвласники, спір вирішує суд.

2. У разі неможливості виділу в натурі частки із спільного майна або заперечення інших співвласників проти такого виділу кредитор має право вимагати продажу боржником своєї частки у праві спільної часткової власності з направленням суми виторгу на погашення боргу.

У разі відмови боржника від продажу своєї частки у праві спільної часткової власності або відмови інших співвласників від придбання частки боржника кредитор має право вимагати продажу цієї частки з публічних торгів або переведення на нього прав та обов'язків співвласника-боржника, з проведенням відповідного перерахунку.

Стаття 466. Поділ майна, що є у спільній частковій власності

1. Майно, що є у спільній частковій власності, може бути поділене в натурі між співвласниками за домовленістю між ними.

2. У разі поділу спільного майна між співвласниками право спільної часткової власності на нього є припиненим.

3. Договір про поділ нерухомого майна, що є у спільній частковій власності, укладають письмово і нотаріально посвідчують.

Стаття 467. Право власності фермерського господарства

1. Майно фермерського господарства належить його членам на праві спільної часткової власності.

2. На праві спільної часткової власності членам фермерського господарства належать земельна ділянка, господарські й інші будівлі, меліоративні й інші споруди, продуктивна та робоча худоба, птахи, сільськогосподарська й інша техніка та обладнання, транспортні засоби, інвентар й інше майно, набуте для господарства на спільні кошти його членів.

3. Плоди, продукція і доходи, отримані внаслідок діяльності фермерського господарства, є спільним майном членів фермерського господарства, що його використовують за домовленістю між ними.

Стаття 468. Поділ майна фермерського господарства

1. У разі припинення фермерського господарства у зв'язку з виходом із нього всіх його членів або з інших підстав спільне майно підлягає поділу згідно з приписами статті 466 цього Кодексу.

2. Земельна ділянка та засоби виробництва, що належать фермерському господарству, у разі виходу одного з його членів із господарства поділу не підлягають. Особа, яка вийшла з господарства, має право на отримання грошового відшкодування, домірного її частці у праві власності на це майно.

3. Частки членів фермерського господарства у праві власності на майно господарства є рівними, якщо домовленістю між ними не встановлено іншого.

Стаття 469. Право спільної сумісної власності

1. Спільна власність двох або більше осіб без визначення часток кожного з них у праві власності є спільною сумісною власністю.

2. Суб'єктами права спільної сумісної власності можуть бути фізичні особи, юридичні особи, а також держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, якщо іншого не встановлює закон.

3. Майно, набуте подружжям за час шлюбу, є їхньою спільною сумісною власністю, права щодо якої здійснюють з урахуванням приписів книги шостої цього Кодексу, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Майно, набуте в результаті спільної праці та за спільні грошові кошти членів сім'ї, є їхньою спільною сумісною власністю, якщо іншого не встановлює договір, що його укладено письмово.

Стаття 470. Здійснення права спільної сумісної власності

1. Співвласники майна, що є у спільній сумісній власності, володіють і користуються ним спільно, якщо іншого не встановлює домовленість між ними.

2. Розпоряджання майном, що є у спільній сумісній власності, здійснюють за згодою всіх співвласників, якщо іншого не встановлює закон.

У разі вчинення одним із співвласників правочину щодо розпорядження спільним майном такий правочин є вчинений за згодою всіх співвласників, якщо іншого не встановлює закон.

Згода співвласників на вчинення правочину щодо розпорядження спільним майном, який підлягає нотаріальному посвідченню та/або державній реєстрації, має бути висловлена письмово і нотаріально посвідчена.

3. Співвласники мають право уповноважити одного з них на вчинення правочинів щодо розпорядження спільним майном.

4. Правочин щодо розпорядження спільним майном, вчинений одним із співвласників, може бути визнаний судом недійсним за позовом іншого співвласника у разі відсутності у співвласника, який вчинив правочин, необхідних повноважень.

5. Особливості здійснення права спільної сумісної власності подружжя встановлює книга шоста цього Кодексу.

Стаття 471. Виділ частки з майна, що є у спільній сумісній власності

1. Співвласники мають право на виділ у натурі частки з майна, що є у спільній сумісній власності, крім випадків, установлених законом.

2. У разі виділу частки із майна, що є у спільній сумісній власності, частки кожного із співвласників є рівними, якщо іншого не встановлює домовленість між ними, закон або рішення суду.

3. Виділ частки з майна, що є у спільній сумісній власності, здійснюють порядком, встановленим статтею 463 цього Кодексу.

Стаття 472. Звернення стягнення на частку майна, що є у спільній сумісній власності

1. Кредитор співвласника майна, що є у спільній сумісній власності, за недостатності у нього іншого майна, на яке може бути звернене стягнення, може пред'явити позов про виділ частки із спільного майна в натурі для звернення стягнення на неї, крім випадків, установлених законом.

2. Виділ частки з майна, що є у спільній сумісній власності, для звернення стягнення на неї здійснюють порядком, встановленим статтею 465 цього Кодексу.

Стаття 473. Поділ майна, що є у спільній сумісній власності

1. Майно, що є у спільній сумісній власності, може бути поділене між співвласниками за домовленістю між ними, крім випадків, установлених законом.

2. У разі поділу майна, що є у спільній сумісній власності, частки співвласників є рівними, якщо іншого не встановлює домовленість між ними або закон.

За рішенням суду частка співвласника може бути збільшена або зменшена з урахуванням обставин, які мають істотне значення.

3. У разі поділу майна між співвласниками право спільної сумісної власності на нього є припиненим.

4. Договір про поділ нерухомого майна, що є у спільній сумісній власності, укладають письмово і нотаріально посвідчують.

Глава 27. Право власності на землю (земельну ділянку)

Стаття 474. Земля (земельна ділянка) як об'єкт права власності

1. Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.

2. Право власності на землю гарантується Конституцією України.

Право власності на землю набувають і здійснюють відповідно до закону.

3. Право власності на земельну ділянку поширюють на поверхневий (грунтовий) шар у межах цієї ділянки, на водні об'єкти, ліси, багаторічні насадження, які на ній наявні, а також на простір, що є над і під поверхнею ділянки, висотою та глибиною, які необхідні для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруд.

4. Власник земельної ділянки має право використовувати її на свій розсуд відповідно до її цільового призначення.

5. Власник земельної ділянки може використовувати на свій розсуд все, що знаходиться над і під поверхнею цієї ділянки, якщо іншого не встановлює закон та якщо це не порушує прав інших осіб.

6. Власник земельної ділянки є власником будівель і споруд, що на ній наявні, крім випадків, що їх встановлює цей Кодекс та/або інший закон.

Відчуження земельної ділянки її власником, який також є власником будівель і споруд, що наявні на земельній ділянці, заборонено без одночасного відчуження цих будівель і споруд.

Стаття 475. Суб'єкти права власності на землю (земельну ділянку)

1. Суб'єктами права власності на землю (земельну ділянку) є фізичні особи, юридичні особи, держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади.

2. Іноземці, особи без громадянства можуть набувати право власності на землю (земельні ділянки) відповідно до закону.

3. Іноземні юридичні особи, іноземні держави та міжнародні організації можуть бути суб'єктами права власності на землю (земельну ділянку) у випадках, встановлених законом.

4. Права та обов'язки суб'єктів права власності на землю (земельну ділянку) встановлює закон.

Стаття 476. Право власника на забудову земельної ділянки

1. Власник земельної ділянки має право зводити на ній будівлі та споруди, створювати закриті водойми, здійснювати перебудову, а також дозволяти будівництво на своїй ділянці іншим особам.

2. Власник земельної ділянки набуває право власності на зведені ним будівлі, споруди та інше нерухоме майно.

3. Право на забудову власник здійснює за умови додержання архітектурних, будівельних, санітарних, екологічних та інших норм і правил, а також за умови використання земельної ділянки за її цільовим призначенням.

4. Юридичні наслідки самочинної забудови, здійсненої власником на його земельній ділянці, встановлює стаття 478 цього Кодексу.

Стаття 477. Земельні ділянки загального користування. Доступ до земельної ділянки

1. Фізичні особи мають право без будь-яких дозволів перебувати на не закритих для загального доступу земельних ділянках державної або комунальної власності та використовувати наявні на цих ділянках природні об'єкти в межах, які визначає законодавство, а також власник відповідної земельної ділянки.

2. Якщо земельна ділянка, яка перебуває у власності фізичної або юридичної особи, не огорожена або її власник в інший спосіб явно не позначив, що вхід на ділянку без його дозволу заборонено, будь-яка особа має право пройти через ділянку, за умови що це не завдає шкоди власнику.

3. Смуга землі уздовж берегової лінії водойми загального користування (берегова смуга) призначена для загального користування. Фізичні особи мають право на вільне використання такої берегової смуги для пересування та перебування біля водойм загального користування.

Стаття 478. Самочинне будівництво

1. Житловий будинок, будівля, споруда, інше нерухоме майно є самочинним будівництвом, якщо вони збудовані або будуються на земельній ділянці, що не була відведена для цієї мети, або без відповідного документа, який дає право виконувати будівельні роботи чи належно затвердженого проекту, або з істотними порушеннями будівельних норм і правил.

2. Особа, яка здійснила або здійснює самочинне будівництво нерухомого майна, не набуває права власності на нього.

3. Право власності на самочинно збудоване нерухоме майно може бути за рішенням суду визнане за особою, яка здійснила самочинне будівництво на земельній ділянці, що не була їй відведена для цієї мети, за умови надання земельної ділянки у встановленому порядку особі під уже збудоване нерухоме майно.

4. Якщо власник (користувач) земельної ділянки заперечує проти визнання права власності на нерухоме майно за особою, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво на його земельній ділянці, або якщо це порушує права інших осіб, майно підлягає знесенню особою, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво, або за її рахунок.

5. На вимогу власника (користувача) земельної ділянки суд може визнати за ним право власності на нерухоме майно, яке самочинно збудоване на ній, якщо це не порушує права інших осіб.

6. Особа, яка здійснила самочинне будівництво, має право на відшкодування витрат на будівництво, якщо право власності на нерухоме майно визнано за власником (користувачем) земельної ділянки, на якій воно розміщене.

7. У разі істотного відхилення від проекту, що суперечить суспільним інтересам або порушує права інших осіб, істотного порушення будівельних норм і правил суд за позовом відповідного органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування може ухвалити рішення, яким зобов'язати особу, яка здійснила (здійснює) будівництво, провести відповідну перебудову.

Якщо проведення такої перебудови є неможливим або особа, яка здійснила (здійснює) будівництво, відмовляється від її проведення, таке нерухоме майно за рішенням суду підлягає знесенню за рахунок особи, яка здійснила (здійснює) будівництво. Особа, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво, зобов'язана відшкодувати витрати, пов'язані з приведенням земельної ділянки до попереднього стану.

Стаття 479. Перехід права на земельну ділянку у разі набуття права власності на об'єкт нерухомого майна (житловий будинок (крім

багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об'єкт незавершеного будівництва, що розміщені на ній

1. До особи, яка набула право власності на об'єкт нерухомого майна (житловий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об'єкт незавершеного будівництва, право власності на який зареєстровано у визначеному законом порядку, або частку у праві спільної власності на такий об'єкт, одночасно переходить право власності (частка у праві спільної власності) або право користування земельною ділянкою, на якій розміщений такий об'єкт, без зміни її цільового призначення в обсязі та на умовах, встановлених для відчужувача (попереднього власника) такого об'єкта, у порядку та на умовах, визначених Земельним кодексом України. Істотною умовою договору, який передбачає перехід права власності на об'єкт нерухомого майна (житловий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об'єкт незавершеного будівництва, який розміщений на земельній ділянці і перебуває у власності відчужувача, є умова щодо одночасного переходу права власності на таку земельну ділянку (частку у праві спільної власності на неї) від відчужувача (попереднього власника) відповідного об'єкта до набувача такого об'єкта.

Стаття 480. Набуття права власності на природно створювану земельну ділянку

1. Прирощення земельних ділянок до берегів водойм належать власнику прибережної земельної ділянки лише у випадку їх поступового утворення (allusio). Власник прибережної земельної ділянки набуває також земельну ділянку, яка залишена водоймами, що поступово відійшли від відповідного берега.

2. Власник земельної ділянки, яка оточена ставками, озерами, каналами або іншими такими водоймами, не стає власником земельних ділянок, що виникли внаслідок тимчасового зменшення рівня цих водойм нище рівня спуску. Власник цих водойм не набуває будь-яке право щодо земельної ділянки, що затоплена внаслідок тимчасових розливів.

3. Власник земельної ділянки, від якої водойми раптово відокремили частину берегу, приєднавши його до ділянки іншої особи, не втрачає права власності на відокремлену частину за умови її витребування протягом одного року з дня вступу у володіння власника ділянки, до якої приєднана ця частина.

4. Якщо водойма, що створила новий рукав, оточує земельну ділянку власника прибережної ділянки, останній є власником створеного таким чином острова.

Стаття 481. Набуття права власності на штучно створену земельну ділянку

1. Право власності на штучно створену земельну ділянку набувають відповідно до цього Кодексу та/або іншого закону внаслідок наміву, відриву, відсипки ґрунту, днопоглиблювальних робіт, використання інших технологій або настання антропогенних подій.

2. Право власності на штучно створену земельну ділянку набуває:

1) держава Україна у разі, якщо спорудження штучно створеної земельної ділянки здійснено за рахунок коштів державного бюджету;

2) територіальна громада (територіальні громади) у разі, якщо спорудження штучно створеної земельної ділянки здійснено за рахунок коштів місцевого (комунального) бюджету;

3) фізична особа або юридична особа у разі, якщо спорудження штучно створеної земельної ділянки здійснено такими особами на підставі укладеного з ними договору підряду, крім випадків, якщо вона створена на підставі концесійного договору;

4) держава Україна у разі, якщо спорудження штучно створеної земельної ділянки здійснено відповідно до рішення про створення морського порту або розширення території морського порту на підставі концесійного договору.

Якщо штучно створена земельна ділянка є гідротехнічною спорудою, то право власності на неї набувають внаслідок введення її в експлуатацію окремо або у складі комплексу гідротехнічних споруд.

3. Право власності на земельну ділянку, сформовану відповідно до закону внаслідок відливу, у тому числі внаслідок антропогенних подій, набуває власник водойми або її частини, на якій відбувся відлив.

4. Право власності на штучно створену земельну ділянку виникає з моменту його державної реєстрації у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, якщо іншого не встановлює цей Кодекс та/або інший закон.

До державної реєстрації права власності на штучно створену земельну ділянку особа є власником матеріалів, обладнання тощо, що були використані під час її спорудження, якщо іншого не встановлює цей Кодекс та/або закон.

5. Штучно створена земельна ділянка є самочинно створеною, якщо вона створена на водоймі або на земельній ділянці, що не була відведена для цієї мети, або без відповідного документа, що дає право виконувати будівельні роботи, або належно затвердженого проекту, або з істотними порушеннями будівельних норм і правил.

Особа, яка здійснила або здійснює самочинне створення такої земельної ділянки, не набуває права власності на неї.

До відносин самочинного створення такої земельної ділянки застосовують приписи частин третьої – сьомої статті 478 цього Кодексу.

6. Власник штучно створеної земельної ділянки може використовувати її на свій розсуд відповідно до цільового призначення.

7. Утримання та експлуатацію штучно створеної земельної ділянки здійснюють відповідно до приписів цього Кодексу з урахуванням особливостей, встановлених для цих земельних ділянок законодавством про містобудівну діяльність.

У разі переходу права власності на штучно створені земельні ділянки до нових набувачів переходять обов'язки з утримання та експлуатації таких земельних ділянок.

Стаття 482. Припинення права власності на земельну ділянку

1. Право власності особи на земельну ділянку може бути припинене за рішенням суду у випадках, встановлених законом.

Глава 28. Право власності на будівлю або споруду

Стаття 483. Основні приписи про право власності на будівлю або споруду

1. Право власності на будівлю або споруду виникає з моменту державної реєстрації і належить власнику земельної ділянки, якщо іншого не встановлює цей Кодекс та/або закон.

2. Власник будівлі або споруди має право передати у постійне володіння та користування (сервітут) або у тимчасове користування (оренду) частину будівлі або споруди за умови індивідуалізації зазначеної частини в договорі.

3. Відчуження будівлі або споруди її власником, який також є власником земельної ділянки, на якій розташована ця будівля або споруда, заборонено без одночасного відчуження цієї земельної ділянки.

Стаття 484. Користування чужою земельною ділянкою власником будівлі або споруди

1. Власник будівлі або споруди, розташованої на земельній ділянці, що належить іншій особі, користується цією земельною ділянкою на умовах та в обсязі, встановлених відповідним речовим правом або договором із власником земельної ділянки.

2. Власник будівлі або споруди, який не має відповідного речового права або договору із власником земельної ділянки, має право володіти та користуватися земельною ділянкою в обсязі, необхідному для забезпечення його доступу до зазначеної будівлі або споруди. Власник земельної ділянки

має право, якщо іншого не встановлює закон, вимагати від власника будівлі або споруди домірної плати за володіння та користування земельною ділянкою.

Власник будівлі або споруди має право вимагати за власним вибором від власника земельної ділянки надання йому права постійного користування (сервітут) або права оренди земельної ділянки, необхідного для забезпечення доступу до будівлі або споруди.

3. Перехід права власності на земельну ділянку не є підставою припинення або зміни належного власнику будівлі або споруди права на розташовану під нею земельну ділянку.

4. Власник будівлі або споруди, розташованої на чужій земельній ділянці, має право нею володіти, користуватися та розпоряджатися за своїм розсудом, зокрема зносити та реконструювати належну йому будівлю або споруди, якщо це не суперечить умовам користування цією ділянкою, встановленим законом або договором.

5. Пошкодження (знищення) будівлі або споруди, що розташована на чужій земельній ділянці, не тягне припинення прав власника будівлі або споруди на земельну ділянку. Власник пошкодженої (знищеної) будівлі або споруди має право на її відновлення без згоди власника земельної ділянки.

Права власника пошкодженої (знищеної) будівлі або споруди на земельну ділянку є припиненими, якщо зазначена особа не розпочала відновлення будівлі або споруди протягом п'яти років з моменту її пошкодження (знищення).

Стаття 485. Основні приписи про право власності на об'єкт незавершеного будівництва

1. Право власності на об'єкт незавершеного будівництва належить власнику земельної ділянки, якщо іншого не встановлює договір.

2. Право власності на об'єкт незавершеного будівництва виникає з моменту державної реєстрації цього права. Власник має право звернутися із заявою про державну реєстрацію права власності на об'єкт незавершеного будівництва, якщо відповідний об'єкт відповідає ознакам нерухомого майна, зазначеним у статті 373 цього Кодексу.

3. Власник об'єкта незавершеного будівництва зобов'язаний у розумний строк завершити будівництво зазначеного об'єкта.

У разі невиконання цього обов'язку орган місцевого самоврядування має право попередити власника про необхідність завершити будівництво об'єкта нерухомості, а також призначити власнику розумний строк для його завершення.

4. Якщо власник без поважних причин не завершить будівництво нерухомого майна у встановлений строк, суд за позовом органу місцевого самоврядування може ухвалити рішення про продаж із публічних торгів такого об'єкта незавершеного будівництва з виплатою отриманих від продажу коштів за вирахуванням витрат на виконання рішення суду.

Стаття 486. Житловий будинок як об'єкт права власності

1. Житловим будинком є будівля капітального типу, споруджена з дотриманням вимог, встановлених законодавством, і призначена для постійного у ній проживання.

2. Власник житлового будинку має право використовувати помешкання для власного проживання, проживання членів своєї сім'ї, інших осіб і не має права використовувати його для промислового виробництва.

Стаття 487. Садиба як об'єкт права власності

1. Садибою є земельна ділянка разом з розташованими на ній житловим будинком, господарсько-побутовими будівлями, наземними і підземними комунікаціями, багаторічними насадженнями.

2. У разі відчуження житлового будинку відчуженою є вся садиба, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Особливості юридичного режиму інших житлових будівель може встановлювати закон.

Глава 29. Право власності на приміщення

Стаття 488. Основні приписи про право власності на приміщення

1. Право власності на приміщення виникає з моменту його державної реєстрації.

Державна реєстрація права власності на приміщення у спорудженій будівлі може бути проведена лише після державної реєстрації права власності на будівлю, в якій розташовано це приміщення.

Державна реєстрація права власності на приміщення припиняє право власності на будівлю, у якій розташоване це приміщення.

Державна реєстрація права власності на будівлю за власником всіх приміщень у будівлі припиняє право власності зазначеної особи на приміщення.

2. Власнику приміщення належить частка у праві власності на спільне майно будівлі з моменту державної реєстрації його права власності на приміщення.

3. Власник приміщення володіє, користується та розпоряджається належним йому приміщенням відповідно до його призначення.

4. Приміщення, призначене в основному для обслуговування інших приміщень, є допоміжним.

Стаття 489. Основні приписи про право власності на житлові приміщення

1. Житловим приміщенням є приміщення, призначене для постійного або тимчасового проживання фізичних осіб.

Фізична особа – власник житлового приміщення може використовувати його для особистого проживання та проживання членів його сім'ї. Власник може передати житлові приміщення у користування іншим особам для проживання фізичних осіб на підставі договору.

2. До житлового може бути віднесено лише приміщення, що придатне для проживання. Придатність приміщення для проживання визначає законодавство.

До житлових приміщень не можуть бути віднесені допоміжні приміщення.

3. Користування житловим приміщенням для цілей, не пов'язаних із проживанням фізичних осіб, дозволено лише після переведення такого приміщення у нежитлове. Переведення приміщень із житлових у нежитлові проводиться порядком, визначеним законодавством.

Стаття 490. Види житлових приміщень

1. Житловими приміщеннями є квартира та кімната.

2. Квартирою є житлове приміщення з однієї або кількох кімнат і допоміжних приміщень з окремим входом, що становить відокремлену частину будівлі. Право власності на квартиру виникає з моменту його державної реєстрації.

Власники квартир та нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку є співвласниками на праві спільної сумісної власності спільного майна багатоквартирного будинку. Спільним майном багатоквартирного будинку є приміщення загального користування (у тому числі допоміжні), несучі, огорожувальні та несуче-огорожувальні конструкції будинку, механічне, електричне, сантехнічне та інше обладнання всередині або за межами будинку, що обслуговує більше одного житлового або нежитлового приміщення, а також будівлі і споруди, призначені для задоволення потреб усіх співвласників багатоквартирного будинку та розташовані на прибудинковій території, а також права на земельну ділянку, на якій

розташований багатоквартирний будинок та його прибудинкова територія, у разі державної реєстрації таких прав.

3. Кімнатою є житлове приміщення, розташоване в квартирі.

Право власності на кімнату виникає з моменту його державної реєстрації. Державна реєстрація права власності на кімнату припиняє право власності на квартиру, в якій розташована ця кімната. Власник квартири не має права вимагати державної реєстрації права власності на розташовані в ній кімнати, якщо іншого не встановлює закон.

4. Квартира, що складається з кімнат, щодо яких зареєстровано право власності, визнається комунальною.

Комунальна квартира не є об'єктом цивільних прав і не може бути предметом правочинів.

Допоміжні приміщення комунальної квартири є спільним майном власників кімнат.

Стаття 491. Права членів сім'ї власника житлового приміщення

1. Члени сім'ї власника, який проживає в належному йому житловому приміщенні, мають право користування цим приміщенням на праві соціального узурфрукта.

2. Відчуження житлового приміщення, в якому проживають члени сім'ї власника цього житлового приміщення, які перебувають під опікою або піклуванням, або позбавлені батьківського піклування неповнолітні члени сім'ї власника (про що відомо органу опіки і піклування), якщо при цьому порушені права або правомірні інтереси зазначених осіб, дозволено за згодою органу опіки і піклування.

Стаття 492. Права житлово-будівельного (житлового) кооперативу та його членів на квартиру в будинку кооперативу

1. Усі власники (співвласники) квартир та нежитлових приміщень у будинку, спорудженому або придбаному житлово-будівельним (житловим) кооперативом, є співвласниками на праві спільної сумісної власності спільного майна такого будинку.

Спільним майном будинку кооперативу є приміщення загального користування (у тому числі допоміжні), несучі, огорожувальні та несуче-огорожувальні конструкції будинку, механічне, електричне, сантехнічне та інше обладнання всередині або за межами будинку кооперативу, що обслуговує більше одного житлового або нежитлового приміщення, будівлі і споруди, призначені для задоволення потреб усіх співвласників будинку кооперативу та розташовані на прибудинковій території, а також права на земельну ділянку, на якій розташований будинок кооперативу та його

прибудинкова територія, з моменту державної реєстрації таких прав відповідно до закону.

2. Член житлово-будівельного (житлового) кооперативу має право володіння і користування, а за згодою кооперативу – і розпорядження квартирою, яку він займає в будинку кооперативу, якщо він не викупив її.

3. У разі викупу квартири член житлово-будівельного (житлового) кооперативу стає її власником.

4. Управління спільним майном будинку кооперативу здійснюють його співвласники (безвідносно до членства в кооперативі) відповідно до закону.

Установчі документи кооперативу не можуть включати приписи, що обмежують визначені законом права співвласників будинку кооперативу. Приписи установчих документів кооперативу, що обмежують визначені законом права співвласників будинку кооперативу, є нікчемними.

Стаття 493. Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку

1. Власники квартир та нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку (будинках) для забезпечення експлуатації такого будинку (будинків), користування квартирами та нежитловими приміщеннями та управління, утримання і використання спільного майна багатоквартирного будинку (будинків) можуть створювати об'єднання співвласників багатоквартирного будинку або будинків.

Таке об'єднання є юридичною особою, що створена та діє відповідно до закону та статуту.

Глава 30. Захист права власності

Стаття 494. Засади захисту права власності

1. Держава забезпечує рівний захист прав усіх суб'єктів права власності.
2. Власник має право на захист права власності відповідно до приписів глави 21 цього Кодексу.
3. Власник, права якого порушено, має право на відшкодування завданої йому майнової та компенсацію моральної шкоди.

Стаття 495. Особливості витребування державного та комунального майна від добросовісного набувача

1. Держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада, крім випадків, встановлених частиною другою статті 367 цього Кодексу, також не може витребувати майно від добросовісного набувача на свою користь, якщо:

- 1) з моменту реєстрації у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно права власності першого набувача на нерухоме майно, передане такому

набувачеві з державної або комунальної власності у приватну власність, безвідносно до виду такого майна, минуло більше десяти років;

2) з дати передачі першому набувачеві з державної або комунальної власності у приватну власність нерухомого майна, щодо якого на момент такої передачі законодавством не була встановлена необхідність державної реєстрації правочину або реєстрації права власності, минуло більше десяти років.

Зміна першого та подальших набувачів не змінює порядку обчислення та перебігу граничного строку для витребування майна, встановленого цією частиною.

Дію приписів цієї частини не поширюють на випадки, якщо майно на момент вибуття з володіння держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади належало:

- а) до об'єктів критичної інфраструктури;
- б) до об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави;
- в) до об'єктів та земель оборони;
- г) до об'єктів або територій природно-заповідного фонду, за умови наявності підтвердних документів про статус таких об'єктів (територій) на момент вибуття з володіння;
- г) до гідротехнічних споруд, за умови наявності підтвердних документів про статус таких об'єктів на момент вибуття з володіння;
- д) до пам'яток культурної спадщини, які не підлягали приватизації.

Стаття 496. Особливості захисту права власності держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади

1. Якщо органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування, безвідносно до того, чи мав такий орган відповідні повноваження, вчинялися будь-які дії, спрямовані на відчуження майна, в результаті яких набувачем такого майна став суб'єкт права приватної власності, спори щодо окремих повноважень права власності на таке майно відповідного органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування вирішують на підставі в'їдникаційного позову.

Стаття 497. Відшкодування шкоди, завданої власникові земельної ділянки, житлового будинку, інших будівель у зв'язку із зниженням їх цінності

1. Власник земельної ділянки, житлового будинку, інших будівель має право на відшкодування у зв'язку із зниженням цінності цих об'єктів у

результаті діяльності, що призвела до зниження рівня екологічної, шумової захищеності території, погіршення природних властивостей землі.

Розділ III. ОБМЕЖЕНІ РЕЧОВІ ПРАВА

Глава 31. Загальні приписи про обмежені речові права

Стаття 498. Види обмежених речових прав

1. Обмеженими речовими правами є:

- 1) право узуфрукта;
- 2) право сервітуту;
- 3) право емфітевзису;
- 4) право суперфіцію;
- 5) право майнового очікування;
- 6) право переважної купівлі нерухомого майна;
- 7) речові забезпечувальні права.

2. Закон може встановити інші обмежені речові права.

Стаття 499. Спільні обмежені речові права

1. До відносин, пов'язаних із приналежністю одного обмеженого речового права двом і більше особам, застосовують приписи про спільну власність, якщо іншого не встановлює цей Кодекс або не впливає із сутності обмеженого речового права.

2. Поділ речі, на яку встановлено це право, і виділ із неї частки в натурі за вимогою цих осіб заборонені, якщо іншого не встановлює закон або договір, або не впливає із суті відповідного обмеженого речового права.

Стаття 500. Особливості здійснення обмежених речових прав

1. Суб'єкт обмеженого речового права реалізує свої повноваження переважно перед відповідними повноваженнями власника.

2. Якщо на одну річ обмежені речові права належать одночасно двом і більше особам, переважно перед іншими здійснює свої повноваження та особа, яка раніше набула обмежене речове право, якщо іншого не встановлює цей Кодекс.

3. Речове право, що має забезпечення (забезпечене право), може бути здійснене позачергово лише тією частиною і у той спосіб, якими воно забезпечене.

Стаття 501. Захист обмежених речових прав

1. Суб'єкт обмеженого речового права має право на захист такого права, у тому числі і від власника майна, відповідно до приписів глави 21 цього Кодексу.

Глава 32. Узуфрукт

Стаття 502. Поняття узуфрукта

1. Власник речі має право надати її фізичній або юридичній особі (узуфруктарію) у володіння для користування, одержання її плодів, продукції і доходів на тих самих умовах, що й власник, але з обов'язком збереження призначення речі (узуфрукт).

2. Узуфрукт може бути обмежений заборонаю окремих видів користування.

3. Узуфрукт можуть встановлювати одночасно або послідовно на користь кількох осіб.

4. Узуфрукт є безоплатним, якщо іншого не встановлює закон, договір або заповіт.

5. До відносин за узуфруктом застосовують загальні приписи цього Кодексу про речові права, якщо іншого не впливає з приписів цієї глави та сутності узуфрукта.

Особливості узуфрукта державного та комунального майна встановлює закон.

Стаття 503. Встановлення узуфрукта

1. Узуфрукт може встановлювати закон, договір або заповіт.

У встановлених законом випадках узуфрукт може встановлювати рішення суду.

2. Узуфрукт може бути встановлено щодо будь-якої неспоживної рухомої або нерухомої речі, єдиного майнового комплексу, що можуть приносити плоди, продукцію, доходи.

Узуфрукт, що входить до складу спадщини дітей, може бути обтяжений на підставі закону іншим узуфруктом в інтересах батьків.

3. Узуфрукт поширюють на всі приналежності речі та інше майно, включене до його складу.

4. Споживна річ, передана в узуфрукт, є власністю узуфруктарія. Після припинення узуфрукта узуфруктарій зобов'язаний у розумний строк передати у власність особі, яка встановила узуфрукт, споживну річ такого самого роду, такої самої якості та в кількості, яку він отримав в узуфрукт. Якщо передання такого роду речі, такої самої якості та кількості є неможливим, узуфруктарій

зобов'язаний сплатити вартість переданої йому речі за ціною, яка існує на ці або аналогічні речі на день повернення.

Стаття 504. Узуфрукт державного та комунального майна

1. Узуфрукт державного або комунального майна встановлює власник для узуфруктарія – юридичної особи публічного права, створеної державою або територіальною громадою.

2. Узуфрукт державного або комунального майна може бути встановлено на будь-які види рухомого або нерухомого майна, що перебуває у власності держави або територіальної громади.

3. Узуфруктарій зобов'язаний підтримувати цільове призначення, що власник встановив на майно, утримувати передане на праві узуфрукта майно в належному стані, за потреби проводити його поточний ремонт, а за попередньої письмової згоди власника – капітальний ремонт.

4. Узуфруктарій зобов'язаний сплачувати податки, роялті, орендну плату за землю та інші витрати. Узуфруктарій також несе витрати зі сплати зборів, пов'язані зі зберіганням та звичайним обслуговуванням майна, переданого на праві узуфрукта державного чи комунального майна.

5. Узуфруктарій за попередньою письмовою згодою власника може поліпшувати майно, передане на праві узуфрукта державного або комунального майна, без права на вилучення таких поліпшень.

6. Узуфруктарій не може відчужувати передане йому на праві узуфрукта майно, передавати його до статутного капіталу юридичних осіб, а також не може вчиняти щодо такого майна інші дії, наслідком яких може бути відчуження або зміна призначення майна.

Щодо майна, переданого на праві узуфрукта, узуфруктарієм не може бути встановлене майнове обтяження. Узуфруктарій не може вносити передане йому майно у спільну власність.

7. Узуфруктарій має право вживати заходів щодо відшкодування шкоди, завданої третьою особою майну, яким він користується на праві узуфрукта державного або комунального майна.

8. Узуфрукт державного або комунального майна може бути безстроковим або встановленим на певний строк, або до настання певної події, або досягнення певної мети.

9. Узуфрукт державного або комунального майна встановлюють договором між власником та узуфруктарієм.

10. На узуфрукт державного та комунального майна поширюють приписи статті 511 цього Кодексу, якщо іншого не встановлюють приписи цієї статті.

Стаття 505. Соціальний узуфрукт

1. Соціальний узуфрукт можуть встановлювати для забезпечення соціально значущих інтересів.
2. Коло осіб, стосовно яких можуть встановлювати соціальний узуфрукт, визначає закон.
3. Соціальний узуфрукт діє довічно, якщо іншого не встановлює рішення суду.
4. До соціального узуфрукта застосовують приписи цього Кодексу про сервітути з урахуванням приписів цієї глави та суті соціального узуфрукта.

Стаття 506. Строк узуфрукта

1. Узуфрукт можуть встановлювати законом, договором, заповітом або рішенням суду безстроково або на певний строк.

Стаття 507. Відчуження узуфрукта

1. Відчуження узуфрукта заборонено.
2. Відчуження власником майна, переданого в узуфрукт, не припиняє права узуфруктарія на це майно.

Стаття 508. Визначення стану майна

1. Узуфруктарій приймає речі, інше майно в тому стані, в якому вони є.
2. У разі встановлення узуфрукта щодо сукупності речей узуфруктарій і власник зобов'язані надавати один одному сприяння в оформленні інвентарного опису майна.
3. Кожна сторона має право звернутися за оформленням інвентарного опису до уповноважених органів державної влади.

Сторона, яка звернулася за оформленням інвентарного опису відповідно до приписів цієї статті або за посвідченням підпису, несе пов'язані з цим витрати.

Стаття 509. Обтяження і витрати з узуфрукта, права кредиторів

1. Витрати та обтяження, пов'язані з узуфруктом, несе власник, якщо іншого не встановлює закон, договір або заповіт.
2. Кредитори узуфруктарія мають право звернути стягнення на його права з урахуванням прав, які належать власнику.

Кредитори власника мають право звернути стягнення на його права з урахуванням прав, які належать узуфруктарію.

Стаття 510. Права узуфруктарія

1. Узуфруктарій має право на одержання доходів, продукції, плодів, отриманих від користування предметом узуфрукта, якщо іншого не встановлює закон, договір або заповіт.

2. Право власності на доходи, продукцію, плоди виникає у узуфруктарія з моменту їх одержання (вироблення, збору).

3. Плоди, що не зібрані на момент встановлення узуфрукта, належать узуфруктарію, а плоди, не зібрані на момент спливу строку узуфрукта, належать власнику, якщо іншого не встановлює закон, договір або заповіт.

4. Якщо узуфрукт включає споживні речі, узуфруктарій має право розпоряджання ними і після спливу строку узуфрукта зобов'язаний повернути власнику речі такої самої якості, кількості і вартості, а якщо це неможливо, відшкодувати їх вартість на момент припинення узуфрукта.

5. Якщо предметом узуфрукта є насадження (дерева), в разі їх знищення (загибелі) узуфруктарій зобов'язаний їх замінити відповідно до умов договору або звичаю.

6. Узуфруктарій користується кар'єрами, що експлуатуються на момент встановлення узуфрукта, порядком, визначеним законом для власника.

Узуфруктарій має право на розробку родовищ на земельній ділянці, переданій йому в узуфрукт.

7. Якщо предметом узуфрукта є неспоживні речі, що підлягають зносу, узуфруктарій має користуватися ними добросовісно відповідно до їх цільового призначення.

Стаття 511. Обов'язки узуфруктарія

1. Узуфруктарій зобов'язаний користуватися майном, на яке встановлений узуфрукт, відповідно до його цільового призначення добросовісно.

2. Якщо річ пошкоджена або знищена або якщо необхідно виконати роботи з її ремонту, здійснити покращення або провести заходи з попередження будь-якої небезпеки, узуфруктарій зобов'язаний негайно повідомити про це власника. Узуфруктарій зобов'язаний негайно повідомити власника про будь-який факт незаконних дій щодо земельної ділянки або оспорювання права власності під загрозою відшкодування завданих у зв'язку з цим збитків.

3. Під час здійснення свого права узуфруктарій зобов'язаний зберігати призначення речі, що визначає власник.

Узуфруктарій зобов'язаний сплачувати обов'язкові платежі державі (податки, мито, збори) за використання узуфрукта.

4. Узуфруктарій зобов'язаний здійснювати поточний ремонт, необхідний для утримання майна і подальшого користування ним за цільовим призначенням.

5. Капітальний ремонт майна, на яке встановлено узуфрукт, покладають на власника, якщо іншого не визначає закон, договір або заповіт.

6. Якщо узуфруктарій здійснив роботи, необхідні для утримання майна, що виходять за межі поточного ремонту, та поніс витрати, він має право вимагати від власника їх відшкодування відповідно до глави 88 цього Кодексу.

Про необхідність проведення таких робіт узуфруктарій зобов'язаний повідомити власника.

7. У разі знищення або істотного руйнування предмета узуфрукта внаслідок природного зносу або інших причин, що не залежать від сторін, узуфруктарій та власник не зобов'язані до відновлення майна, на яке встановлено узуфрукт.

8. Якщо майно, на яке встановлено узуфрукт, є застрахованим, в період дії узуфрукта страхові внески сплачує узуфруктарій.

У разі настання страхового випадку право на страхові виплати має узуфруктарій, якщо іншого не встановлює договір страхування або закон.

Стаття 512. Права та обов'язки власника

1. Власник може змінити або припинити вчиненням правочину право узуфрукта лише за згодою узуфруктарія, якщо іншого не встановлює закон, договір або заповіт.

2. Власник має право відчужувати річ або інше майно, на яке встановлено узуфрукт, обтяжувати це майно зобов'язаннями, застосовувати не заборонені законом заходи для захисту права власності.

3. Власник зобов'язаний утримуватися від вчинення будь-яких дій, що перешкоджають або порушують здійснення узуфруктарієм його права, відшкодувати завдані йому збитки, якщо такі дії призвели до зменшення вартості предмета узуфрукта, убезпечувати узуфруктарія від евікції (стаття 896 цього Кодексу).

4. Якщо узуфруктарій сплачує борги, за вимогами кредиторів власника з майна або частини майна, щодо якого встановлено узуфрукт, власник зобов'язаний після припинення узуфрукта відшкодувати сплачені авансом суми без процентів.

Якщо узуфруктарій не сплачує борги, визначені абзацом першим цієї частини, власник має право за своїм вибором сплатити їх або продати відповідну частину майна, щодо якого встановлено узуфрукт. Якщо ці борги сплачує власник, узуфруктарій зобов'язаний виплатити йому проценти за весь строк узуфрукта.

Якщо сплата боргів не проведена порядком, визначеним абзацами першим і другим цієї частини, кредитори мають право звернути стягнення на майно, щодо якого встановлено узуфрукт.

Стаття 513. Припинення узуфрукта

1. Узуфрукт є припиненим у разі:

1) поєднання в одній особі власника та узуфруктарія речі, обтяженої узуфруктом;

2) смерті фізичної особи – узуфруктарія або ліквідації юридичної особи – узуфруктарія;

3) загибелі або припинення існування речі, на яку встановлено узуфрукт або погіршення її стану, внаслідок чого вона стала непридатною для використання за цільовим призначенням;

4) закінчення строку, на який був встановлений узуфрукт;

5) зловживання узуфруктарієм своїм правом;

6) припинення обов'язку власника житлового приміщення, обтяженого соціальним узуфруктом, надати утримання (сплатити аліменти) особам, з якими узуфруктарій проживає однією сім'єю.

Стаття 514. Юридичні наслідки припинення узуфрукта

1. Після припинення узуфрукта узуфруктарій зобов'язаний повернути власнику річ у стані, в якому такий об'єкт було отримано від власника, з урахуванням нормального зносу або у стані, визначеному законом, договором або заповітом.

2. У разі загибелі або пошкодження речі, переданої в узуфрукт, з вини узуфруктарія він зобов'язаний відшкодувати власнику завдані збитки.

3. Про припинення узуфрукта здійснюють запис у державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

Глава 33. Сервітут

Стаття 515. Поняття і види сервітуту

1. Сервітутом є право користування чужим майном, встановлене щодо земельної ділянки, інших природних ресурсів або іншого нерухомого майна для задоволення потреб інших осіб, що не можуть бути задоволені в інший спосіб.

2. Земельний сервітут як обмежене речове право встановлюють як обтяження земельної ділянки або іншого нерухомого майна (обтяжене сервітутом нерухоме майно), яке надають (встановлюють) власнику іншого

нерухомого майна (домінуюче нерухоме майно), користування яким або потреби якого не можуть бути задоволені в інший спосіб.

3. Особистий сервітут як обмежене речове право можуть надавати власнику (володільцю) сусідньої ділянки або іншій конкретно визначеній особі.

4. Сервітутом можуть обтяжувати будівлі, споруди й інше нерухоме майно, обмежене користування яким необхідно поза зв'язком із користуванням земельною ділянкою.

5. На підставі сервітуту власник домінуючого нерухомого майна має право самостійно користуватися обтяженим сервітутом нерухомим майном та/або заборонити власнику цього майна користуватися цим майном певним чином.

Стаття 516. Встановлення сервітуту

1. Сервітут може бути встановлений договором, законом, заповітом, рішенням суду чи внаслідок набувальної давності.

2. Сервітут може бути встановлений договором між особою, яка вимагає його надання, та власником (володільцем) нерухомого майна. Сервітут підлягає державній реєстрації в порядку, встановленому для державної реєстрації речових прав на нерухоме майно.

3. У разі недосягнення домовленості про встановлення сервітуту та про його умови спір вирішує суд за позовом особи, яка вимагає надання сервітуту.

4. Сервітут можуть набувати внаслідок набувальної давності порядком, встановленим цим Кодексом.

5. На умовах та порядком, визначених частинами першою-третьою цієї статті, сервітут може бути встановлено також в інтересах та за вимогою особи, якій ділянка надана на праві постійного (безстрокового) користування, й інших осіб у випадках, встановлених законом.

Стаття 517. Зміст сервітуту

1. Сервітут визначає обсяг прав власника домінуючого нерухомого майна щодо користування обтяженим обмеженим речовим правом майном та заборону власнику цього майна користуватися ним певним чином.

Сервітут можуть встановлювати для забезпечення проходу та проїзду через сусідню земельну ділянку, будівництва, реконструкції та/або експлуатації лінійних об'єктів, що не перешкоджають використанню земельної ділянки відповідно до умов дозволеного користування, а також інших потреб власника нерухомого майна, що не можуть бути забезпечені без встановлення сервітуту.

2. Сервітут може бути встановлений на певний строк або без визначення строку (безстроково).

3. Особа, яка користується сервітutom, зобов'язана вносити плату за користування майном, якщо іншого не встановлює договір, закон, заповіт або рішення суду.

4. Сервітут не підлягає відчуженню.

5. Сервітут не позбавляє власника майна, щодо якого він встановлений, права володіння, користування та розпоряджання цим майном.

6. Сервітут зберігає чинність у разі переходу до інших осіб права власності на майно, щодо якого він встановлений.

7. Збитки, завдані власнику (володільцю) земельної ділянки або іншого нерухомого майна, особою, якій наданий сервітут, підлягають відшкодуванню на загальних підставах.

8. Якщо на одне майно встановлено два і більше сервітутів або інших обмежених речових прав, що не можуть здійснюватися одночасно (в сукупності або окремо), кожен із суб'єктів обмежених речових прав може вимагати встановлення такого порядку здійснення прав, який би однаковою мірою задовольняв би всіх заінтересованих осіб.

Стаття 518. Право користування чужою земельною ділянкою або іншим нерухомим майном

1. Право користування чужою земельною ділянкою або іншим нерухомим майном полягає у можливості проходу, проїзду через чужу земельну ділянку, прокладання та експлуатації ліній електропередачі, зв'язку і трубопроводів, забезпечення водопостачання, меліорації тощо.

2. Особа має право вимагати від власника (володільця) сусідньої земельної ділянки, а в разі необхідності – від власника (володільця) іншої земельної ділянки надання земельного сервітуту.

3. Право користування чужим майном може бути встановлено щодо іншого нерухомого майна (будівлі, споруди тощо).

Стаття 519. Права власника домінуючого нерухомого майна

1. Власник домінуючого нерухомого майна має право вимагати від власника сусідньої земельної ділянки надання сервітуту, якщо він не може користуватися домінуючим нерухомим майном в інший спосіб.

2. Власник домінуючого нерухомого майна має право користуватися сервітutom, вчиняти щодо майна, обтяженого сервітutom, будь-які дії, необхідні та достатні для здійснення права сервітуту.

3. Витрати, пов'язані із вчиненням дій, необхідних і достатніх для здійснення права сервітуту, несе власник домінуючого нерухомого майна, якщо іншого не встановлює закон, договір або заповіт.

Стаття 520. Права та обов'язки власника домінуючого нерухомого майна і власника нерухомості, обтяженої сервітутом

1. Власник домінуючого нерухомого майна зобов'язаний дотримувати правомірні інтереси власника обтяженого сервітутом майна і здійснювати свої права у такий спосіб, щоб завдавати якомога менше незручностей власнику нерухомого майна, обтяженого сервітутом.

2. Власник домінуючого нерухомого майна зобов'язаний належним чином утримувати будівлі, споруди і насадження, які він розмістив на праві сервітуту.

3. Власник домінуючого нерухомого майна зобов'язаний відшкодувати збитки, завдані власнику майна, обтяженого сервітутом.

4. Якщо право сервітуту встановлено на користь двох або більше співвласників домінуючого нерухомого майна, обов'язок утримання будівлі, споруди і насаджень, що розташовані ними на праві сервітуту, і відшкодування збитків, завданих власнику майна, обтяженого сервітутом, покладається на кожного із власників домінуючого нерухомого майна домірно отримуваної ними вигоди, якщо закон або договір, яким встановлено сервітут, не встановлює іншого.

5. Власник нерухомого майна, обтяженого сервітутом, зобов'язаний утримуватися від будь-яких дій, що обмежують або перешкоджають здійсненню сервітуту.

6. Власник нерухомого майна, обтяженого сервітутом, має право, якщо іншого не встановлює закон, вимагати від осіб, в інтересах яких встановлено сервітут, домірну плату за користування цим майном.

Стаття 521. Викуп сервітуту проходу і проїзду

1. Сервітут на право проходу і проїзду може бути викуплений власником нерухомого майна, обтяженого сервітутом, у разі настання істотних незручностей або знецінення нерухомого майна внаслідок встановлення сервітуту.

2. За наявності спору щодо викупу сервітуту суд може ухвалити рішення про примусовий його викуп. При встановленні ціни викупу враховують тривалість сервітуту і зміну вартості нерухомого майна.

Стаття 522. Припинення сервітуту

1. Сервітут є припиненим у разі:

- 1) поєднання в одній особі особи, в інтересах якої встановлений сервітут, і власника майна, обтяженого сервітутом;
 - 2) відмови від нього особи, в інтересах якої встановлений сервітут;
 - 3) спливу строку, на який було встановлено сервітут;
 - 4) припинення обставини, яка була підставою для встановлення сервітуту;
 - 5) невикористання сервітуту протягом трьох років підряд;
 - 6) смерті особи, на користь якої було встановлено особистий сервітут.
2. Сервітут може бути припинений за рішенням суду на вимогу власника майна за наявності обставин, які мають істотне значення.
3. Власник земельної ділянки має право вимагати припинення сервітуту, якщо він перешкоджає використанню цієї земельної ділянки за її цільовим призначенням.
4. Сервітут може бути припинений в інших випадках, встановлених законом.

Глава 34. Емфітевзис

Стаття 523. Поняття та підстави встановлення емфітевзису

1. Емфітевзисом є право володіння та користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб у повному обсязі, що належить її власнику, якщо воно не призводить до знецінення земельної ділянки.
2. Емфітевзис можуть відчужувати та передавати порядком спадкування.
3. Емфітевзис встановлюють договором між власником земельної ділянки та особою, яка виявила бажання користуватися цією нерухомою річчю (емфітевтом), або в разі спадкування на підставі заповіту або закону.
4. Емфітевзис, встановлений щодо земельної ділянки державної або комунальної власності, емфітевт не може відчужувати, вносити до статутного капіталу, передавати в заставу, крім випадків, визначених законом.

Стаття 524. Строк емфітевзису

1. Емфітевзис встановлюється договором довічно або на певний строк.
2. Строк емфітевзису не може перевищувати 50 років.

Стаття 525. Права та обов'язки власника земельної ділянки, щодо якої встановлено емфітевзис

1. Власник земельної ділянки має право вимагати від землекористувача, для якого встановлено емфітевзис, використання її за призначенням, визначеним у договорі.

2. Власник земельної ділянки має право на одержання плати за користування нею. Розмір плати, її форма, умови, порядок та строки її виплати встановлює договір.

3. Власник земельної ділянки зобов'язаний не перешкоджати землекористувачеві у здійсненні його права емфітевзису.

4. Земельна ділянка, щодо якої укладено договір оренди, не може бути передана її власником іншій особі на праві емфітевзису.

5. Всі покращення, будівлі та споруди, зведені на переданій в емфітевзис земельній ділянці, належать власнику, якщо іншого не встановлює договір.

Стаття 526. Права та обов'язки емфітевта

1. Емфітевт має однакове з власником право користування земельною ділянкою.

Власник земельної ділянки, щодо якої встановлено емфітевзис, не може користуватися нею, якщо це перешкоджає емфітевту у здійсненні його права.

Емфітевт не має права проводити зміни в будівлях та спорудах, що наявні на земельній ділянці на момент встановлення емфітевзису, та вчиняти інші дії, які призведуть до зменшення вартості земельної ділянки.

2. Емфітевту належать плоди, доходи, інша продукція, отримані від користування земельною ділянкою, та створені або набуті емфітевтом рухомі речі, якщо іншого не встановлює договір.

3. Емфітевт може передавати земельну ділянку та споруди на ній у найм (оренду) на строк, що не перевищує строк емфітевзису, якщо це не заборонено договором емфітевзису.

Така заборона є обтяженням речових прав на земельну ділянку та підлягає державній реєстрації порядком, встановленим законом.

4. Емфітевт зобов'язаний вносити плату за користування земельною ділянкою, а також вносити інші платежі, встановлені законом.

5. Емфітевт зобов'язаний ефективно використовувати земельну ділянку відповідно до її цільового призначення, підвищувати її родючість, застосовувати природоохоронні технології виробництва, утримуватися від дій, що можуть призвести до погіршення екологічної ситуації та природного стану земельної ділянки.

Стаття 527. Право емфітевта на відчуження емфітевзису

1. Емфітевт має право на відчуження емфітевзису, якщо іншого не встановлює закон.

2. У разі продажу емфітевзису власник земельної ділянки, обтяженої емфітевзисом, має переважне перед іншими особами право на його придбання за ціною, що оголошена для продажу, та на інших рівних умовах.

3. Емфітевт зобов'язаний письмово повідомити власника земельної ділянки про продаж емфітевзису. Якщо протягом одного місяця власник не надішле письмової згоди на купівлю, емфітевзис може бути проданий іншій особі.

4. У разі порушення права переважної купівлі настають наслідки, встановлені статтею 461 цього Кодексу.

5. У разі продажу емфітевтом емфітевзису іншій особі власник земельної ділянки має право на одержання відсотків від ціни продажу (вартості права), встановлених договором.

6. У разі відчуження емфітевтом емфітевзису іншій особі до неї переходять усі права та обов'язки емфітевта з дня державної реєстрації переходу емфітевзиса.

Стаття 528. Припинення емфітевзису

1. Емфітевзис є припиненим у разі:

- 1) поєднання в одній особі власника земельної ділянки та емфітевта;
- 2) спливу строку, на який було надано емфітевзис;
- 3) за згодою сторін договору емфітевзису;
- 4) викупу земельної ділянки у зв'язку із суспільною необхідністю;
- 5) ухвалення уповноваженим органом державної влади, органом місцевого самоврядування рішення про використання земельної ділянки державної чи комунальної власності для суспільних потреб;

б) припинення дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства (щодо договору емфітевзису, укладеного у межах такого партнерства).

Емфітевзис земельної ділянки, що перебуває у заставі (іпотеці), може бути припинено з підстави, визначеної пунктом 3 цієї частини, лише за згодою заставодержателя (іпотекодержателя).

2. Особа, яка використовує земельну ділянку на праві емфітевзису для вирощування багаторічних насаджень (плодових, ягідних, горіхоплідних, винограду) та виконує свої обов'язки за договором, після спливу строку дії договору має переважне право перед іншими особами на укладення договору емфітевзису щодо цієї земельної ділянки для вирощування багаторічних насаджень (плодових, ягідних, горіхоплідних, винограду) на новий строк порядком, встановленим законом.

3. Емфітевзис може бути припинено за рішенням суду в інших випадках, встановлених законом.

Стаття 529. Поняття суперфіція

1. Суперфіцією є право володіння і користування чужою земельною ділянкою з метою зведення нової будівлі чи споруди або обслуговування існуючої будівлі чи споруди суперфіціарія.

2. Суперфіцій є обмеженим речовим правом, яке можуть передавати порядком правонаступництва, у тому числі порядком спадкування, крім випадків використання земельної ділянки, що є об'єктом державної або комунальної власності.

3. Суперфіцій земельної ділянки, що є об'єктом державної або комунальної власності, не може бути відчужено її суперфіціарієм іншим особам (крім випадків переходу права власності на будівлі та споруди, розміщені на цій земельній ділянці), внесено до статутного капіталу юридичної особи, передано в заставу.

4. Суперфіцій можуть здійснювати лише щодо забудованої площі земельної ділянки та/або площі, на якій планують побудувати будівлю або споруду, а також щодо незабудованої площі, необхідної відповідно до характеру або призначення будівлі чи споруди для забезпечення їх нормальної експлуатації, якщо іншого не встановлює договір або закон.

5. Права суперфіціарія щодо користування земельною ділянкою для забудови визначають договір та закон.

Стаття 530. Підстави виникнення суперфіція

1. Суперфіцій виникає на підставі договору, закону або заповіту і підлягає реєстрації в державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

Стаття 531. Строк суперфіція

1. Суперфіцій встановлюють на строк не більше 50 років.

2. Після спливу строку, встановленого договором, суперфіцій може бути продовжено в межах максимального строку суперфіція.

3. Договір або заповіт, що встановлюють безстроковий суперфіцій або перехід суперфіція в порядку спадкування або правонаступництва юридичної особи, є нікчемним.

Стаття 532. Здійснення права суперфіція

1. Суперфіціарій має право вільно розпоряджатися своїм правом суперфіція. Суперфіціарій має право на відчуження або обтяження іпотекою суперфіція разом із будівлею або спорудою.

2. У разі продажу будівлі чи споруди суперфіціарієм власник земельної ділянки має право переважної її купівлі.

Стаття 533. Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої для забудови

1. Власник земельної ділянки, наданої для забудови, має право на одержання плати за користування нею.

Якщо на земельній ділянці збудовані промислові об'єкти, договором може бути встановлено право власника земельної ділянки на одержання частки від доходу суперфіціарія.

2. Власник земельної ділянки має право володіти, користуватися нею в обсязі, встановленому договором із суперфіціарієм.

Перехід права власності на земельну ділянку до іншої особи не впливає на обсяг права власника будівлі (споруди) щодо користування земельною ділянкою.

Стаття 534. Права та обов'язки суперфіціарія

1. Суперфіціарій має право користуватися земельною ділянкою в обсязі, встановленому договором.

2. Суперфіціарій має право власності на будівлі (споруди), споруджені на земельній ділянці, переданій йому для забудови.

3. Особа, до якої перейшло право власності на будівлі (споруди), набуває право користування земельною ділянкою на тих самих умовах і в тому самому обсязі, що й попередній власник будівлі (споруди).

4. Суперфіціарій зобов'язаний вносити плату за користування земельною ділянкою, наданою йому для забудови, а також інші платежі, встановлені законом.

5. Суперфіціарій зобов'язаний використовувати земельну ділянку відповідно до її цільового призначення.

Стаття 535. Припинення суперфіцію

1. Суперфіцій є припиненим у разі:

1) поєднання власника земельної ділянки та суперфіціарія в одній особі;
2) спливу строку права користування або розірвання договору, яким встановлено суперфіцій;

3) відмови суперфіціарія від права користування;

4) невикористання земельної ділянки для забудови протягом трьох років поспіль;

5) знищення (знесення або руйнування) будівлі чи споруди, якщо іншого не встановлює договір.

2. Якщо суперфіціарій не спорудив будівлю чи споруду в обумовлений договором про встановлення суперфіцію строк або порушив обов'язок

збереження будівлі чи споруди, власник земельної ділянки має право вимагати припинення суперфіція.

3. Право користування земельною ділянкою для забудови може бути припинене за рішенням суду в інших випадках, встановлених законом.

Стаття 536. Юридичні наслідки припинення права користування земельною ділянкою

1. У разі припинення права користування земельною ділянкою, на якій була споруджена будівля (споруда), власник земельної ділянки та власник цієї будівлі (споруди) визначають юридичні наслідки такого припинення.

У разі недосягнення домовленості між власником земельної ділянки та власником будівлі (споруди) власник земельної ділянки має право вимагати від власника будівлі (споруди) її знесення та приведення земельної ділянки до стану, в якому вона була до надання її у користування.

2. Якщо знесення будівлі (споруди), розміщеної на земельній ділянці, заборонено законом (житлові будинки, пам'ятки культурної спадщини тощо) або є недоцільним у зв'язку з явним перевищенням вартості будівлі (споруди) порівняно з вартістю земельної ділянки, суд може з урахуванням підстав припинення права користування земельною ділянкою ухвалити рішення про викуп власником будівлі (споруди) земельної ділянки, на якій вона розміщена, або про викуп власником земельної ділянки будівлі (споруди), або визначити умови користування земельною ділянкою власником будівлі (споруди) на новий строк.

Глава 36. Речове право очікування

Стаття 537. Поняття речового права очікування

1. Правом очікування є обмежене речове право, яким суб'єкта наділяють певними правами власника, що засвідчує його правоможність отримати право власності на нерухоме майно або інше обмежене речове право на майно в майбутньому.

2. Особа, наділена правом очікування, має права набути речове право на нерухоме майно в майбутньому переважно перед іншими особами.

3. Суб'єктами речового права очікування можуть бути інвестори, забудовники, замовники об'єктів будівництва тощо.

Стаття 538. Об'єкт речового права очікування

1. Речове право очікування може бути встановлено на нерухоме майно, що буде збудовано (придбане, набуто) у майбутньому або існує на момент установлення права очікування.

2. Право очікування поширюють на майно в цілому, його складники, а також на всі приналежності, якщо іншого не встановлює закон або не впливає з особливостей майна.

Стаття 539. Підстави встановлення речового права очікування

1. Речове право очікування щодо нерухомого майна може бути встановлено договором або законом.

2. У випадках, визначених законом, речове право очікування може бути встановлено рішенням суду.

Стаття 540. Державна реєстрація речового права очікування

1. Речове право очікування підлягає державній реєстрації.

2. Речове право очікування виникає з моменту внесення відповідного запису до державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

3. Підстави та порядок державної реєстрації речового права очікування визначає закон.

Стаття 541. Суб'єкт речового права очікування

1. Суб'єктом речового права очікування є особа, внесена до державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

2. Речове право очікування може одночасно належати двом або більше особам, зокрема з визначенням часток у праві, належних кожній з таких осіб.

Стаття 542. Речове право очікування у разі знищення майна, щодо якого встановлено речове право очікування

1. Речове право очікування не є припиненим у разі знищення (знесення або руйнування) об'єкта незавершеного будівництва, щодо якого зареєстроване речове право очікування.

2. У разі знищення (знесення або руйнування) об'єкта незавершеного будівництва, щодо якого зареєстроване речове право очікування, це право є припиненим з моменту внесення за заявою його суб'єкта змін до державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Стаття 543. Права та обов'язки суб'єкта речового права очікування

1. Суб'єкт речового права очікування має право:

1) набути право власності або обмежене речове право на нерухоме майно, щодо якого встановлено право очікування, на підставі договору або закону;

2) вимагати закінчення будівництва об'єкта (зокрема об'єкта, складником якого є майбутній об'єкт нерухомості) та прийняття його в

експлуатацію з метою набуття такою особою права власності на об'єкт нерухомого майна, що відповідає зазначеним у договорі технічним характеристикам відповідного об'єкта.

2. Суб'єкт речового права очікування зобов'язаний вносити платежі, визначені договором у зв'язку із спорудженням, набуттям нерухомого майна, а також інші платежі, встановлені законом.

3. До відчуження речового права очікування застосовують приписи про відступлення права вимоги, якщо іншого не встановлюють договір або закон.

4. Відчуження майна, щодо якого встановлено речове право очікування, не припиняє речового права очікування.

Стаття 544. Захист речового права очікування

1. Суб'єкт речового права очікування має право на захист цього права способами, встановленими цим Кодексом.

2. Спеціальними способами захисту речового права очікування є вимоги про:

1) закінчення будівництва об'єкта (зокрема об'єкта, складником якого є майбутній об'єкт нерухомості) та прийняття його в експлуатацію;

2) визнання права власності на нерухоме майно, щодо якого встановлено речове право очікування, після прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта.

Стаття 545. Припинення речового права очікування

1. Речове право очікування є припиненим у разі:

1) прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта та державної реєстрації права власності на відповідний об'єкт нерухомого майна, щодо якого встановлено речове право очікування;

2) поєднання в одній особі власника нерухомого майна та особи, яка має речове право очікування на майбутнє нерухоме майно;

3) відмови від речового права очікування особи, яка має речове право очікування на майбутнє нерухоме майно;

4) розірвання договору, яким встановлено речове право очікування.

2. Речове право очікування може бути припинене за рішенням суду та в інших випадках, встановлених законом.

Глава 37. Переважна купівля нерухомої речі

Стаття 546. Право переважної купівлі нерухомої речі

1. Право переважної купівлі нерухомої речі є обмеженим речовим правом, яке можуть встановлювати на користь уповноваженої особи у разі

відчуження нерухомої речі переважно перед іншими особами на рівних умовах і за ціною, за якою ця річ продається.

2. Право переважної купівлі нерухомої речі може бути встановлено на користь власника іншої земельної ділянки, споруди або будівлі.

Стаття 547. Підстави встановлення переважного права купівлі нерухомої речі

1. Переважне право купівлі нерухомої речі виникає на підставі договору, закону або заповіту.

2. Переважне право купівлі нерухомої речі підлягає реєстрації у державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

3. Переважне право купівлі нерухомої речі виникає з моменту внесення запису до державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Стаття 548. Здійснення переважного права купівлі нерухомої речі

1. Особа, якій належить переважне право купівлі нерухомої речі (уповноважена особа), має право на її купівлю перед іншими особами за ціною, оголошеною для продажу, та на інших рівних умовах, крім випадку продажу речі з публічних торгів.

1. 2. Власник (продавець) нерухомої речі зобов'язаний письмово повідомити уповноважену особу про намір продати нерухому річ, вказавши ціну та інші умови, на яких річ продається.

2. 3. Якщо уповноважена особа відмовиться від здійснення переважного права або не здійснить його протягом одного місяця від дня отримання повідомлення від продавця, останній має право продати нерухому річ іншій особі.

3. 4. Якщо бажання придбати нерухому річ виявили кілька уповноважених осіб, наділених переважним правом купівлі, продавець має право вибору покупця.

4. 5. У разі порушення права переважної купівлі нерухомої речі уповноважена особа має право пред'явити до суду позов про переведення на неї прав та обов'язків покупця.

Одночасно позивач зобов'язаний внести на депозитний рахунок суду грошову суму, що за договором купівлі-продажу нерухомої речі повинен сплатити покупець.

6. Передача права переважної купівлі нерухомої речі заборонена.

Стаття 549. Обтяження частки в праві власності на нерухому річ

1. Частка у праві власності на нерухому річ може бути обтяжена переважним правом купівлі лише у разі, якщо вона є часткою співвласника у праві спільної часткової власності.

2. Право переважної купівлі частки в праві спільної часткової власності здійснюють порядком, встановленим цим Кодексом.

Стаття 550. Застосування права переважної купівлі нерухомої речі до його приналежності

1. Право переважної купівлі нерухомої речі можуть поширювати на її приналежності, які продають разом із нерухомою річчю, якщо іншого не встановлюють договір, закон або заповіт.

Стаття 551. Припинення права переважної купівлі нерухомої речі

1. Право переважної купівлі нерухомої речі є припиненим у разі:

1) відмови уповноваженої особи від належного їй права у спосіб подання заяви про виключення відповідного запису у державному реєстрі;

2) нездійснення уповноваженою особою права переважної купівлі в строки і порядком, встановленими цим Кодексом, за умови, що продавець належним чином повідомив уповноважену особу про умови продажу нерухомої речі;

3) знищення (знесення або руйнування) нерухомої речі, щодо якої встановлено право переважної купівлі;

4) в інших випадках, встановлених законом.

Глава 38. Забезпечувальні речові права

Стаття 552. Види забезпечувальних речових прав

1. Забезпечувальними речовими правами є:

1) застава рухомих і нерухомих речей;

2) притримання речі.

§ 1. Застава

Стаття 553. Застава та підстави її виникнення

1. Застава є забезпечувальним речовим правом, у силу якого кредитор (заставодержатель) має право у разі невиконання боржником (заставадавцем) зобов'язання, забезпеченого заставою, а також в інших випадках, встановлених законом, одержати задоволення за рахунок заставленого майна перед іншими кредиторами цього боржника, якщо іншого не встановлює закон (право застави).

2. Заставою може бути забезпечена вимога, що може виникнути в майбутньому (майбутня вимога).

3. Застава виникає на підставі договору, закону або рішення суду.

4. До застави, що виникає на підставі закону, застосовують приписи цього Кодексу щодо застави, яка виникає на підставі договору, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 554. Окремі види застав

1. Іпотекою є застава нерухомого майна, яке залишають у володінні заставодавця або третьої особи, а також застава об'єкта незавершеного будівництва, застава майбутнього об'єкта нерухомості. Подільний об'єкт незавершеного будівництва може бути переданий в іпотеку лише у випадках, визначених законом.

2. Закладом є застава рухомого майна, яке передають у володіння заставодержателя або за його наказом у володіння третьої особи.

3. Приписи про іпотеку землі та інші види застав встановлює закон.

Стаття 555. Предмет застави

1. Предметом застави може бути будь-яке майно (зокрема, річ, цінні папери, майнові права), що може бути відчужене заставодавцем і на яке може бути звернене стягнення.

2. Предметом застави може бути майно, що заставодавець набуде та/або може набути після виникнення застави (майбутній врожай, приплід худоби тощо).

3. Права заставодержателя (заставні права) на річ, що є предметом застави, поширюють на її приналежності, якщо іншого не встановлює договір. Заставні права поширюють на плоди, продукцію та доходи, одержані від використання заставленого майна, у випадках, встановлених договором.

4. Предметом застави не можуть бути:

1) культурні цінності, що є об'єктом державної чи комунальної власності і занесені чи підлягають занесенню до Державного реєстру національного культурного надбання;

2) пам'ятки культурної спадщини, занесені до Переліку пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації.

5. Предметом застави не можуть бути вимоги, що мають особистий характер, а також вимоги, заставу яких забороняє закон.

6. Заставу окремих видів майна може забороняти або обмежувати закон.

Стаття 556. Форма договору застави

1. Договір застави укладають письмово.

2. Якщо предметом застави є нерухоме майно, об'єкт незавершеного будівництва, майбутній об'єкт нерухомості, а також в інших випадках, встановлених законом, договір застави підлягає нотаріальному посвідченню, крім випадків, встановлених законом.

3. Застава нерухомого майна, об'єкта незавершеного будівництва, майбутнього об'єкта нерухомості підлягає державній реєстрації у випадках та порядком, встановленими законом.

4. Застава рухомого майна може бути зареєстрована на підставі заяви заставодержателя або заставодавця з внесенням запису до Державного реєстру обтяжень рухомого майна.

5. Моментом реєстрації застави рухомого майна є дата та час внесення відповідного запису до Державного реєстру обтяжень рухомого майна.

Стаття 557. Сторони у договорі застави

1. Заставодавцем може бути боржник або третя особа (майновий поручитель).

2. Заставодавцем може бути власник речі або особа, якій належить майнове право, або особа, якій власник речі або особа, якій належить майнове право, передали річ або майнове право з правом їх застави.

3. Заставу права на чужу річ здійснюють за згодою власника цієї речі, якщо для відчуження цього права відповідно до договору або закону потрібна згода власника.

Стаття 558. Зміст договору застави

1. У договорі застави визначають суть, розмір і строк (термін) виконання зобов'язання, забезпеченого заставою, та/або посилання на договір чи інший правочин, яким встановлено основне зобов'язання, подають опис предмета застави, а також визначають інші умови, погоджені сторонами договору.

2. Опис предмета застави у договорі застави може бути поданий у загальній формі (вказівка на вид заставленого майна тощо).

Стаття 559. Користування та розпорядження предметом застави

1. Заставодавець має право користуватися предметом застави відповідно до його призначення, зокрема здобувати з нього плоди та доходи, якщо іншого не встановлює договір або не впливає із суті застави.

2. Заставодавець має право відчужувати предмет застави, передавати його в користування іншій особі або іншим чином розпоряджатися ним лише за згодою заставодержателя, якщо іншого не встановлюють договір або закон.

3. Заставодавець має право заповідати заставлене майно. Правочин, яким обмежують право заставодавця заповідати заставлене майно, є нікчемним.

4. Заставодержатель має право користуватися переданим йому предметом застави лише у випадках, встановлених договором. За договором на заставодержателя може бути покладений обов'язок здобувати з предмета застави плоди та доходи.

Стаття 560. Обов'язки володільця предмета застави

1. Особа, яка володіє предметом застави, зобов'язана, якщо іншого не встановлює договір:

- 1) вживати заходів, необхідних для збереження предмета застави;
- 2) утримувати предмет застави належним чином;
- 3) негайно повідомляти другу сторону договору застави про виникнення загрози знищення або пошкодження предмета застави.

2. Заставадавець, який володіє предметом застави, у разі втрати, псування, пошкодження або знищення заставленого майна з його вини зобов'язаний замінити або відновити це майно, якщо іншого не встановлює договір.

3. Заставодержатель, який володіє предметом застави, у разі втрати, псування, пошкодження або знищення заставленого майна з його вини зобов'язаний відшкодувати засталодавцю завдані збитки.

4. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета застави несе власник майна, якщо іншого не встановлюють договір або закон.

5. У разі випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета застави засталодавець зобов'язаний на вимогу заставодержателя надати рівноцінний предмет або, якщо це можливо, відновити знищений або пошкоджений предмет застави.

Стаття 561. Наступна застава

1. Наступну застава майна, що вже заставлено, допускають, якщо іншого не встановлюють попередній договір застави або закон.

2. Наступна застава майна не припиняє право застави попереднього заставодержателя.

3. Перший заставодержатель має переважне право перед наступними заставодержателями на задоволення своїх вимог за рахунок заставленого майна.

Вимоги наступних заставодержателів задовольняють порядком черговості виникнення права застави, крім випадку, встановленого частиною четвертою цієї статті.

4. Якщо предметом застави є рухоме майно, заставодержатель зареєстрованої застави має переважне право на задоволення вимог із

заставленого майна перед заставодержателями незареєстрованих застав та застав, зареєстрованих пізніше.

5. Заставадавець незареєстрованої застави зобов'язаний надати кожному заставодержателеві інформацію про всі попередні застави майна порядком, встановленим законом. У разі невиконання цього обов'язку заставадавець відшкодовує збитки, завдані будь-кому із заставодержателів, пов'язані з цим невиконанням.

Стаття 562. Звернення стягнення на предмет застави

1. Звернення стягнення на предмет застави здійснюють за рішенням суду, якщо іншого не встановлюють договір або закон.

2. Заставодержатель набуває право звернення стягнення на предмет застави у разі, якщо зобов'язання не буде виконано у встановлений строк (термін), якщо іншого не встановлюють договір або закон.

3. У разі ліквідації юридичної особи-заставадавця заставодержатель набуває право звернення стягнення на заставлене майно безвідносно до настання строку виконання зобов'язання, забезпеченого заставою.

4. У разі схвалення судом відповідно до законодавства про банкрутство плану санації чи реструктуризації боргів боржника за основним зобов'язанням, якщо він відмінний від засталодавця, заставодержатель, який голосував проти схвалення плану санації юридичної особи чи плану реструктуризації боргів боржника фізичної особи, набуває право звернення стягнення на заставлене майно безвідносно до настання строку виконання зобов'язання, забезпеченого заставою.

5. У разі часткового виконання боржником зобов'язання, забезпеченого заставою, право звернення на предмет застави є збереженим у первісному обсязі.

6. Якщо предметом застави є дві або більше речей (два або більше прав), стягнення може бути звернене на всі ці речі (права) або на будь-яку з речей (прав) на вибір заставодержателя.

Якщо заставодержатель зверне стягнення на одну річ (одне право), але його вимогу не буде задоволено в повному обсязі, він зберігає право застави на інші речі (права), що є предметом застави.

Стаття 563. Реалізація предмета застави

1. Реалізація предмета застави, на який звернене стягнення, провадиться у спосіб його продажу з публічних торгів, якщо іншого не встановлюють договір або закон. Порядок реалізації предмета застави з публічних торгів встановлює закон.

2. Початкову ціну предмета застави для його продажу з публічних торгів визначають порядком, встановленим договором або законом. Якщо звернення стягнення здійснюють за рішенням суду, суд у своєму рішенні може визначити початкову ціну предмета застави.

3. Якщо публічні торги оголошено такими, що не відбулися, предмет застави може бути за згодою заставодержателя та заставодавця переданий у власність заставодержателя за початковою ціною, якщо іншого не встановлюють договір або закон.

4. Якщо сума, одержана від реалізації предмета застави, не покриває вимоги заставодержателя, він має право отримати суму, якої не вистачає, з іншого майна боржника порядком черговості відповідно до статті 125 цього Кодексу, якщо іншого не встановлюють договір або закон.

Стаття 564. Дострокове виконання зобов'язання, забезпеченого заставою

1. Заставодержатель має право вимагати дострокового виконання зобов'язання, забезпеченого заставою, у разі:

- 1) передання заставодавцем предмета застави іншій особі без згоди заставодержателя, якщо одержання такої згоди було необхідним;
- 2) невиконання заставодавцем приписів про заміну предмета застави;
- 3) втрати предмета застави за обставин, за які заставодержатель не відповідає, якщо заставодавець не змінив або не відновив предмет застави.

2. Заставодержатель має право вимагати дострокового виконання зобов'язання, забезпеченого заставою, а якщо його вимога не буде задоволена, звернути стягнення на предмет застави:

- 1) у разі невиконання заставодавцем приписів про наступну заставу;
- 2) у разі невиконання заставодавцем приписів про розпорядження предметом застави;
- 3) в інших випадках, встановлених законом або договором.

Стаття 565. Припинення права застави

1. Право застави є припиненим у разі:

- 1) припинення зобов'язання, забезпеченого заставою;
- 2) втрати предмета застави, якщо заставодавець не змінив предмет застави;
- 3) реалізації предмета застави;
- 4) набуття заставодержателем права власності на предмет застави.

Право застави є припиненим також в інших випадках, встановлених законом.

2. У разі припинення права застави на нерухоме майно до державного реєстру вносять відповідні дані.

3. У разі припинення права застави внаслідок виконання забезпеченого заставою зобов'язання заставодержатель, у володінні якого перебувало заставлене майно, зобов'язаний негайно повернути його заставодавцеві.

4. Припинення основного зобов'язання внаслідок ліквідації боржника юридичної особи, що виступає боржником у такому зобов'язанні, не припиняє права застави (іпотеки) на майно, передане в заставу боржником та/або майновим поручителем такого боржника, якщо заставодержатель до ліквідації боржника юридичної особи реалізував своє право щодо звернення стягнення на предмет застави (іпотеки) у спосіб подання позову або пред'явлення вимоги.

§ 2. Притримання

Стаття 566. Загальні приписи про притримання

1. Притримання є обмеженим речовим правом, на підставі якого володілець (притримувач речі), який правомірно володіє річчю, що підлягає переданню ним боржникові або особі, зазначеній боржником, у разі невиконання ним у строк зобов'язання щодо оплати цієї речі або відшкодування притримувачу речі пов'язаних з нею витрат та інших збитків має право притримати її у себе до виконання боржником зобов'язання (право притримання).

2. Притриманням речі можуть забезпечувати інші вимоги притримувача речі, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Притримувач речі має право притримати річ у себе також у разі, якщо права на неї, що виникли після передачі речі у володіння притримувача, набула третя особа.

4. Право притримання не здійснюють у випадку надання боржником притримувачу речі достатнього забезпечення або у випадку внесення в депозит витребуваних коштів.

5. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження притриманої речі несе притримувач речі, якщо іншого не встановлює закон.

6. Право притримання не можуть здійснювати у випадках, якщо володіння є наслідком неправомірних дій або якщо предметом притримання є річ, на яку не може бути звернено стягнення.

7. На право притримання не може посилається недобросовісний володілець, за винятком випадків, встановлених законом.

8. Сплив позовної давності не перешкоджає здійсненню права притримання, якщо позовна давність забезпечуваного права притримувача не сплила на момент, коли було б можливе здійснення права притримання.

Стаття 567. Права та обов'язки особи, яка притримує річ

1. Особа, яка притримує річ (притримувач), має право вимагати від боржника, якому вона зобов'язана передати цю річ, належної її оплати.

2. Притримувач зобов'язаний негайно повідомити боржника про притримання речі.

3. Притримувач відповідає за втрату, псування або пошкодження речі, що він притримує, в тому числі за завдані збитки, якщо це сталося з його вини.

4. До притримувача не переходить право власності на річ, що він притримує.

5. Боржник, річ якого притримують, має право розпорядитися нею, повідомивши набувача про притримання речі і права притримувача.

Розділ IV. ПОСІДАННЯ

Глава 39. Загальні приписи про посідання

§1. Поняття та види посідання

Стаття 568. Поняття посідання

1. Посідання (possessio) є фактичним контролем особи над річчю навіть за відсутності у неї юридичного титулу на цю річ.

Стаття 569. Пряме та непряме посідання

1. Посідання є прямим, якщо його здійснює власник речі.

Будь-який інший посідач має непряме (похідне) посідання.

Стаття 570. Титульне та безтитульне посідання

1. Якщо посідання речі здійснюють на підставі юридичного титулу (речового, зобов'язального тощо) на нього, таке посідання є титульним (юридичним). Посідання є юридичним, якщо іншого не встановлено рішенням суду.

2. Якщо посідання речі наявне без юридичного титулу на неї, таке посідання є безтитульним.

Стаття 571. Добросовісне та недобросовісне посідання

1. Посідання є добросовісним, якщо на момент його набуття, посідач вважав і мав розумні підстави вважати себе посідачем даної речі.
2. Посідання є добросовісним, якщо іншого не встановлено рішенням суду.

§2. Суб'єкти та об'єкти посідання

Стаття 572. Суб'єкти посідання (посідачі)

1. Будь-яка особа, яка здійснює фактичний контроль над річчю, є посідачем. Якщо кілька осіб посідають річ спільно, вони є співпосідачами, а якщо кілька осіб посідають частини однієї речі, вони є посідачами окремих частин речі.
2. Посідача речі та кожного його попередника презюмують її власниками. Ця презумпція не діє у випадку, коли якщо із законом право власності набувають внаслідок реєстрації в державному реєстрі речових прав.
3. Посідач, який не претендує бути власником речі, може посилатися на презумпцію, що особа, від якої він добросовісно отримав цю річ, є власником.
4. Якщо особа, яка володіє річчю, посилається на обмежене речове право або інше майнове право, існування такого права презюмують. Якщо посідач передає річ третій особі, наділяючи її обмеженим речовим або іншим майновим правом, обидва є посідачами цієї речі.
5. Посідачем обмеженого речового права, що за своєю природою може бути у посіданні, є особа, яка ефективно його здійснює.

Стаття 573. Добросовісний посідач та власник

1. Добросовісний посідач не має обов'язку повертати власнику те, що було втрачено або пошкоджено під час користування річчю відповідно до свого права, що презюмується.
2. Добросовісному посідачеві плодною речі належать плоди, що можна відділити, а також отримані грошові доходи від цієї речі.
3. Власник речі, який вимагає повернення або вже повернув її від добросовісного посідача, має відшкодувати посідачу витрати, що їх здійснив посідач щодо цієї речі. Суд може зменшити розмір відшкодування, якщо відшкодування у повному обсязі зумовлює нерозумну вигоду посідача.
До моменту здійснення відшкодування добросовісний посідач може не виконувати свого обов'язку з передачі речі власнику.
4. Приписи цієї статті застосовують також до особи, яка вважає і мала розумні підстави вважати законність набутого посідання, навіть тоді, коли необхідні операції та формальності для юридичного переходу відповідного речового права ще не здійснені.

Стаття 574. Недобросовісний посідач та власник

1. Недобросовісний посідач зобов'язаний повернути власнику річ, а також плоди, що можна відділити, та отримані грошові доходи.

2. Недобросовісний посідач може вимагати від власника відшкодування лише витрат, зроблених ним щодо речі або збирання плодів, якщо на таке відшкодування можна претендувати на підставі приписів цього Кодексу про безпідставне збагачення.

3. Приписи цієї статті також застосовують до добросовісного посідача з моменту, коли власник заявив про своє право.

Стаття 575. Об'єкти посідання

1. Об'єктами посідання є тілесні речі та речові права (безтілесні речі).

2. Вилучені або обмежені в цивільному обороті речі, що можуть належати лише певним суб'єктам приватних відносин, можуть перебувати у посіданні інших осіб, якщо іншого не встановлює закон.

3. Одна і та сама річ може перебувати у прямому посіданні однієї особи й одночасно у непрямому посіданні іншої особи.

4. Факт посідання нерухомою річчю не підлягає державній реєстрації.

§3. Набуття і втрата посідання

Стаття 576. Набуття посідання

1. Посідання набувають внаслідок окупації, передачі речі або надходження речі у посідання набувача в інший спосіб, встановлений законом, договором або який впливає із суті відносин сторін.

2. Набуття посідання можуть підтверджувати складанням передавального акта або іншого документа, що підтверджує набуття посідання. Особа, яка зазначена у цьому акті або документі, є посідачем, якщо іншого не встановлено рішенням суду.

3. У випадках, встановлених законом або договором або таких, що впливають із суті відносин сторін, набуття посідання можуть підтверджувати врученням знака (символу) об'єкта посідання.

Стаття 577. Набуття посідання внаслідок окупації

1. Особа заволодіває річчю внаслідок встановлення фактичного контролю над нею з наміром тримати її для себе, ніби вона є власністю цієї особи (окупація).

2. Посідання рухомою річчю встановлюють фізичним заволодінням; нерухомою річчю – входом, огородженням парканом або обробкою земельної ділянки; обмеженого речового права – ефективним його здійсненням.

Стаття 578. Набуття посідання внаслідок передачі речі

1. Посідання набувають внаслідок передачі речі або засобів, за допомогою яких набувач отримує над нею ефективний контроль.

2. Передачу можуть здійснювати між присутніми сторонами особисто, за їх відсутності – за допомогою товаророзпорядчих документів або в інший спосіб, що свідчить про передачу.

3. Передача є завершеною, коли у набувача виникає можливість здійснювати ефективний контроль над об'єктом за згодою попереднього посідача.

Стаття 579. Набуття посідання внаслідок універсального правонаступництва

1. Якщо до особи за універсальним правонаступництвом перейшла чиясь річ, ця особа наслідує юридичний статус попередника щодо посідання з усіма його якостями та недоліками.

2. У разі універсального правонаступництва правонаступник набуває право на захист посідання, втраченого попередником.

Стаття 580. Презумпція безперервності посідання

1. Якщо особа здійснювала посідання річчю на початку і в кінці певного періоду часу, презюмується, що вона здійснювала посідання безперервно протягом всього періоду часу.

Стаття 581. Втрата посідання

1. Посідання є втраченим:

1) відчуженням об'єкта посідання;

2) відмовою від посідання (рухомою річчю, обмеженим речовим правом) або реєстрацією у державному реєстрі речових прав на нерухоме майно заяви про відмову від права власності або обмеженого речового права на нерухому річ;

3) загибеллю (знищенням) об'єкта посідання;

4) відібранням речі третьою особою, якщо посідач позбавлений посідання більше одного року;

5) неможливістю здійснення посідання, за умови що з урахуванням характеру речі перерва у посіданні є недопустимою.

2. Тимчасова неможливість здійснення посідання річчю не тягне за собою втрату посідання.

Стаття 582. Набуття права власності на річ безтитульного посідання

1. У випадках і відповідно до умов, установлених законом, посідач як власник може посилатися на набуття права власності на річ, якою він володіє з моменту спливу строку посідання, встановленого законом (набувальна давність).

2. Посідач, який виконує вимоги щодо набуття речі за давністю, може вважати період посідання свого попередника частиною свого власного строку, якщо посідання попередника також кваліфікують як безтитульне посідання такого самого характеру.

3. У разі втрати посідачем речі до набуття права власності за давністю безтитульний посідач не може витребувати цю річ, якщо вона опинилася у посіданні власника або добросовісного набувача.

Глава 40. Захист посідання

Стаття 583. Право на захист посідання

1. Право на захист посідання має будь-який посідач.

2. Посідач може захищати посідання проти третіх осіб так само, як і власник речі.

Стаття 584. Способи захисту посідання

1. Посідання підлягає захисту у способи, встановлені цим Кодексом для захисту цивільних прав та правомірних інтересів, у тому числі у спосіб самозахисту, вимоги про повернення посідання або усунення перешкод у здійсненні посідання, відшкодування шкоди тощо.

2. На особу, яка звертається за захистом посідання, покладають тягар доказування посідання.

Стаття 585. Самозахист посідача

1. Посідач може вдатися до застосування сили при самозахисті від будь-якого незаконного втручання у посідання.

2. Якщо особа позбавлена посідання силою або в інший протиправний спосіб, вона може вдатися до негайного видворення порушника з об'єкта або, щодо рухомого майна, відбирання його у порушника.

3. Під час самозахисту посідач має утримуватися від застосування сили, що не виправдана обставинами.

Стаття 586. Захист посідання на підставі позовів про повернення посідання або усунення перешкод у здійсненні посідання

1. Посідач у разі втрати посідання поза його волею або втручання у його володіння може подати такі самі позови проти третіх осіб для повернення посідання або усунення перешкод у посіданні, що доступні власнику речі.

2. Позови, встановлені частиною першою цієї статті, можуть подавати протягом одного року з моменту втрати або порушення посідання, якщо іншого не встановлює закон. Такі позови подають протягом зазначеного строку лише за умови, що посідач подає їх негайно, як дізнався про втручання у посідання та особу порушника.

Стаття 587. Повернення посідання

1. Особа, яка неправомірно позбавила іншу особу об'єкта посідання, зобов'язана повернути його, навіть якщо вона заявляє про краще право на нього.

2. Якщо відповідач може негайно показати краще право, що дозволяє йому відібрати річ у позивача, останній не зобов'язаний його повертати.

Стаття 588. Повернення вкраденого або загубленого

1. Якщо річ була викрадена, загублена або іншим чином вийшла з посідання проти волі посідача, цю річ можна повернути від будь-якого посідача протягом п'яти років.

2. Якщо річ продано на публічних торгах або продавцем товару, тотожного з річчю, зазначену річ можна повернути від першого та будь-якого наступного добросовісного покупця лише у спосіб сплати їм покупної ціни.

В інших випадках реституцію застосовують лише щодо добросовісного посідання.

3. Готівкові гроші та цінні папери на пред'явника не можуть бути витребувані від добросовісного набувача, навіть якщо володілець був позбавлений їх проти своєї волі.

Стаття 589. Усунення порушення посідання

1. У разі порушення посідання, не пов'язаного з його позбавленням, посідач може подати позов проти порушника, навіть якщо той заявляє про наявність у нього права.

Позов подають про припинення порушення посідання, заборону подальшого правопорушення та відшкодування шкоди.

Стаття 590. Судове встановлення фактів посідання

1. Факт набуття або втрати посідання може бути встановлено судом.

Стаття 591. Відшкодування шкоди при порушенні посідання

1. Якщо внаслідок порушення посідання посідачеві завдано шкоди, він має право подати позов проти порушника на підставі приписів глави 91 цього Кодексу.

До цих випадків строк позовної давності в один рік, встановлений для захисту посідання на підставі позовів про повернення посідання або усунення перешкод у здійсненні посідання, не застосовують.

КНИГА ЧЕТВЕРТА ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Глава 41. Загальні приписи про права інтелектуальної власності

Стаття 592. Поняття та зміст права інтелектуальної власності

1. Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт, визначений цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Право інтелектуальної власності на об'єкт, який є результатом інтелектуальної, творчої діяльності, становлять особисті та майнові права інтелектуальної власності, зміст яких визначає цей Кодекс та/або інший закон.

Право інтелектуальної власності на об'єкт, який не є результатом інтелектуальної, творчої діяльності, становлять майнові права інтелектуальної власності, зміст яких визначає цей Кодекс та/або інший закон. У випадках, визначених цим Кодексом та/або іншим законом, на об'єкт права інтелектуальної власності, який не є результатом інтелектуальної, творчої діяльності, можуть виникати особисті права інтелектуальної власності, зміст яких визначає цей Кодекс та/або інший закон.

3. Право інтелектуальної власності є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності або обмежений у його здійсненні, крім випадків, визначених законом.

Стаття 593. Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності

1. Право інтелектуальної власності та право власності на матеріальний, електронний (цифровий) об'єкт, в якому втілено (зафіксовано) об'єкт права інтелектуальної власності, не залежать одне від одного.

2. Відчуження матеріального, електронного (цифрового) об'єкта, в якому втілено (зафіксовано) об'єкт права інтелектуальної власності, не

означає передання (відчуження) майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності і навпаки.

Стаття 594. Об'єкти права інтелектуальної власності

1. До об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать:
літературні та художні твори, комп'ютерні програми, оригінальні бази даних, інші твори;
виконання;
фонограми, відеограми, програми організацій мовлення, прес-публікації;
винаходи, корисні моделі;
промислові зразки;
компонування напівпровідникових виробів;
сорти рослин, породи тварин;
комерційні найменування;
торговельні марки;
географічні зазначення.

2. Закон може визначати засади юридичної охорони наукових відкриттів, раціоналізаторських пропозицій та інших об'єктів права інтелектуальної власності.

Стаття 595. Об'єкти права особливого роду (*sui generis*)

1. Об'єктами права особливого роду (*sui generis*) є, зокрема:
неоригінальні бази даних;
неоригінальні об'єкти, згенеровані системами штучного інтелекту.

2. До об'єктів права особливого роду (*sui generis*) застосовують приписи про право інтелектуальної власності, якщо іншого не визначає закон і це не суперечить природі таких об'єктів.

Стаття 596. Комерційні таємниці

1. До нерозкритих ноу-хау та ділової інформації (комерційних таємниць) застосовують приписи про право інтелектуальної власності, якщо іншого не визначає закон і це не суперечить природі таких об'єктів.

2. Юридичну охорону комерційних таємниць здійснюють відповідно до цього Кодексу та/або іншого закону.

Стаття 597. Суб'єкти права інтелектуальної власності

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності є творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо), а також

інші суб'єкти приватних відносин, які набули прав інтелектуальної власності відповідно до цього Кодексу, іншого закону або правочину.

2. Творцем об'єкта права інтелектуальної власності може бути лише фізична особа.

Стаття 598. Підстави виникнення (набуття) права інтелектуальної власності

1. Право інтелектуальної власності виникає (його набувають) з підстав, визначених цим Кодексом та/або іншим законом, зокрема з правочинів.

Стаття 599. Особисті права інтелектуальної власності

1. Особистими правами інтелектуальної власності є:

1) право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності;

2) право перешкоджати будь-якому посяганням на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі або репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності;

3) інші особисті права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Особисті права інтелектуальної власності належать творцеві об'єкта права інтелектуальної власності.

3. Особисті права інтелектуальної власності не залежать від майнових прав інтелектуальної власності.

4. Особисті права інтелектуальної власності не можуть бути відчужені (передані) чи в інший спосіб переходити до іншої особи, а також надані у використання іншій особі, за винятками, визначеними законом.

5. Після смерті творця захист особистих прав інтелектуальної власності можуть здійснювати особи, визначені за життя творцем, або його спадкоємці, а в разі їх відсутності – органи державної влади відповідно до закону.

Стаття 600. Майнові права інтелектуальної власності

1. Майновими правами інтелектуальної власності є:

1) виключне право на використання об'єкта права інтелектуальної власності;

2) виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності;

3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання;

4) інші майнові права інтелектуальної власності, визначені законом.

2. Законом можуть бути визначені винятки та обмеження в майнових правах інтелектуальної власності, за умови що такі винятки та обмеження не створюють істотних перешкод для нормальної реалізації майнових прав інтелектуальної власності та здійснення законних інтересів суб'єктів цих прав.

3. Майнові права інтелектуальної власності можуть бути вкладом до статутного капіталу юридичної особи, предметом договорів застави, управління та інших зобов'язань, а також об'єктом інших приватних відносин.

Стаття 601. Строк чинності прав інтелектуальної власності

1. Особисті права інтелектуальної власності є чинними безстроково.

2. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності визначає цей Кодекс та/або інший закон. У випадках, визначених цим Кодексом та/або іншим законом, майнові права інтелектуальної власності є чинними безстроково.

3. Майнові права інтелектуальної власності можуть бути припинені достроково у випадках, визначених цим Кодексом, іншим законом та/або правочином.

Стаття 602. Використання об'єкта права інтелектуальної власності

1. Способи використання об'єкта права інтелектуальної власності визначає закон.

2. Суб'єкт майнових прав інтелектуальної власності (правоволоділець) може використовувати об'єкт права інтелектуальної власності на власний розсуд, з додержанням при цьому прав інших осіб.

3. Інша особа може використовувати об'єкт права інтелектуальної власності з дозволу правоволодільца, крім випадків правомірного використання без такого дозволу, встановлених законом.

4. Умови надання дозволу (видачі ліцензії) на використання об'єкта права інтелектуальної власності можуть бути визначені ліцензійним договором, який укладають з додержанням вимог цього Кодексу та іншого закону.

Стаття 603. Передання (відчуження) майнових прав інтелектуальної власності

1. Майнові права інтелектуальної власності можуть бути передані (відчужені) відповідно до закону повністю або частково іншій особі.

2. Умови передання (відчуження) майнових прав інтелектуальної власності можуть бути визначені договором, що його укладають відповідно до цього Кодексу та/або іншого закону.

3. Майнові права інтелектуальної власності переходять до набувача за договором з моменту його укладення, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Майнові права інтелектуальної власності, набуття яких відповідно до приписів цього Кодексу та/або іншого закону пов'язують із державною реєстрацією, переходять до набувача за договором з моменту державної реєстрації факту передання майнових прав інтелектуальної власності.

Стаття 604. Здійснення права інтелектуальної власності, яке належить кільком особам

1. Право інтелектуальної власності, яке належить кільком особам спільно, можуть здійснювати за договором між ними. У разі відсутності такого договору право інтелектуальної власності, яке належить кільком особам, здійснюють спільно.

Стаття 605. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору (контракту) або з проходженням публічної служби

1. Особисті права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору (контракту) або у зв'язку з виконанням службових обов'язків під час проходження публічної, у тому числі військової, служби, належать працівникові (державному службовцеві, військовослужбовцеві тощо), який створив цей об'єкт.

2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору (контракту), належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якої він працює, спільно, якщо іншого не визначає закон, правочин або трудовий договір (контракт).

3. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням службових обов'язків під час проходження публічної служби, належать суб'єкту, визначеному законом.

4. Особливості здійснення майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору (контракту) або у зв'язку з виконанням службових обов'язків під час проходження публічної служби, можуть бути визначені законом або договором.

Стаття 606. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням

1. Особисті права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта.

2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать замовнику, якщо іншого не визначає договір або закон.

Стаття 607. Підстави та порядок захисту права інтелектуальної власності

1. Порухення, невизнання, оспорювання чи створення загрози порухення права інтелектуальної власності є підставами для його захисту.

2. Захист права інтелектуальної власності здійснюють у судовому або в іншому порядку, встановленому договором або законом.

Стаття 608. Захист права інтелектуальної власності судом

1. Кожна особа має право звернутися до суду для захисту свого права інтелектуальної власності відповідно до статті 17 цього Кодексу.

2. Способами захисту права інтелектуальної власності можуть бути, зокрема:

1) заборона неправомірного використання об'єкта права інтелектуальної власності у певний спосіб (способи);

2) вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності, та знищення таких товарів за рахунок особи, яка вчинила порушення;

3) вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовували переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності, або вилучення та знищення таких матеріалів та знарядь за рахунок особи, яка вчинила порушення;

4) застосування разової грошової виплати замість застосування способів захисту права інтелектуальної власності, встановлених пунктами 1-3 цієї частини. Застосування разової грошової виплати здійснюють за заявою особи, яка вчинила правопорушення, за умови що право інтелектуальної власності порушено такою особою неумисно та що застосування способів захисту, встановлених пунктами 1-3 цієї частини, є невідомим шкоді, завданій суб'єкту права інтелектуальної власності. Розмір разової грошової виплати визначає суд як розмір винагороди, яка була б сплачена за надання суб'єктом права інтелектуальної власності дозволу на використання права інтелектуальної власності, щодо якого виник спір, і обґрунтовано задовольняє такого суб'єкта;

5) відшкодування збитків, завданих порушенням прав інтелектуальної власності, включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу або прибутку, отриманого порушником внаслідок порушення ним прав інтелектуальної власності, або стягнення компенсації замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір

компенсації визначають відповідно до закону з урахуванням вини особи, яка вчинила правопорушення, та інших обставин, що мають істотне значення;

б) компенсація моральної шкоди у вигляді душевних страждань, яких фізична особа зазнала внаслідок порушення її права інтелектуальної власності, та/або у вигляді приниження честі та/або ділової репутації фізичної особи або приниження ділової репутації юридичної особи;

7) опублікування за заявою суб'єкта права інтелектуальної власності в медіа або доведення до загального відома в інший визначений судом спосіб інформації про порушення права інтелектуальної власності та зміст рішення суду щодо такого порушення за рахунок особи, яка вчинила правопорушення;

8) заборона неправомірного використання імені творця або інших знаків індивідуалізації (псевдоніма, авторського знака тощо);

9) інший ефективний спосіб захисту прав інтелектуальної власності.

3. Суд у випадках та порядку, встановленими законом, може ухвалити рішення, зокрема, про:

1) застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів;

2) зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюють з порушенням права інтелектуальної власності;

3) застосування інших заходів щодо захисту прав інтелектуальної власності, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

Глава 42. Право інтелектуальної власності на літературний, художній та інший твір (авторське право)

Стаття 609. Об'єкти авторського права

1. Об'єктами авторського права є твори, а саме:

1) літературні та художні твори, зокрема:

романи, поеми, статті та інші письмові твори;

лекції, промови, проповіді та інші усні твори;

драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні, інші сценічні твори;

музичні твори (з текстом або без тексту);

аудіовізуальні твори;

твори живопису, архітектури, скульптури та графіки;

фотографічні твори;

твори ужиткового мистецтва;

ілюстрації, карти, плани, ескізи і пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки;

переклади, адаптації, аранжування та інші переробки літературних або художніх творів;

збірники творів, якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом творчої діяльності;

2) комп'ютерні програми;

3) бази даних, якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом творчої діяльності;

4) інші твори.

2. Твори є об'єктами авторського права без виконання будь-яких формальностей щодо них та безвідносно до їх завершеності, призначення, цінності тощо, а також способу чи форми їх вираження.

3. Авторське право не поширюють на технології створення та вираження твору, на ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони у творі виражені, описані, пояснені, проілюстровані.

Стаття 610. Об'єкти, що не охороняє авторське право

1. Не є об'єктами авторського права:

1) акти органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування (закони, укази, постанови, рішення тощо), а також їх проекти та офіційні переклади;

2) державні символи України, грошові знаки, емблеми тощо, затверджені органами державної влади;

3) повідомлення про новини дня або інші факти, що мають характер звичайної прес-інформації;

4) інші об'єкти, визначені законом.

Стаття 611. Суб'єкти авторського права

1. Первинним суб'єктом авторського права є автор твору. За відсутності доказів іншого автором твору вважають фізичну особу, зазначену у звичайний спосіб як автор на оригіналі або копії твору (презумпція авторства).

2. Суб'єктами авторського права є також інші суб'єкти приватних відносин, які набули прав на твори відповідно до цього Кодексу, іншого закону або правочину.

Стаття 612. Співавторство

1. Авторське право на твір, створений у співавторстві, належить співавторам спільно, безвідносно до того, становить такий твір одне нерозривне ціле чи включає частини, кожна з яких може мати ще й самостійне значення. Частину твору, створеного у співавторстві, визнають такою, що має

самостійне значення, якщо вона може бути використана безвідносно до інших частин цього твору.

2. Кожен із співавторів зберігає своє авторське право на створену ним частину твору, яка має самостійне значення.

3. Відносини між співавторами можуть бути визначені договором. У разі відсутності такого договору авторське право на твір здійснюють усі співавтори спільно.

Стаття 613. Виникнення авторського права

1. Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Твір вважають створеним з моменту первинного надання йому будь-якої об'єктивної форми.

2. Суб'єкти авторського права для повідомлення про свої майнові права можуть використовувати спеціальний знак, визначений законом.

Стаття 614. Особисті права автора

1. Автору твору належать такі особисті права інтелектуальної власності:

1) право вимагати визнання того, що він є автором відповідного твору (право авторства);

2) право на авторське ім'я та використання інших способів індивідуалізації автора, а також право на анонімність;

3) право на надання твору назви або декількох назв, а також залишення його без назви (титулізація);

4) право на присвоєння твору імені автора (номіналізація);

5) право на присвячення твору будь-якій особі, події або дати (сакралізація);

6) право на недоторканність твору;

7) право на репутацію автора твору;

8) інші особисті права інтелектуальної власності, визначені цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 615. Забезпечення недоторканності твору

1. Автор має право вимагати збереження цілісності твору, протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, включаючи супроводження твору ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо без згоди автора.

2. У разі смерті автора недоторканність твору охороняє особа, уповноважена на це автором. За відсутності такого уповноваження недоторканність твору охороняють спадкоємці автора, а також інші заінтересовані особи.

Стаття 616. Майнові права інтелектуальної власності на твір

1. Майнові права інтелектуальної власності на твір визначає стаття 600 цього Кодексу.

2. Майнові права на твір належать його авторові, якщо іншого не визначають правочин та/або закон.

Стаття 617. Здійснення майнових прав інтелектуальної власності на твір

1. Суб'єкти авторського права можуть здійснювати свої майнові права особисто, через представника чи іншу уповноважену особу або через організацію колективного управління відповідно до закону.

Стаття 618. Оприлюднення твору

1. Оприлюдненням твору вважають будь-яку дію, що вперше робить твір доступним для необмеженого кола осіб.

2. Твір не може бути оприлюднений, якщо це порушує права фізичної особи на таємницю її особистого і сімейного життя, завдає шкоди громадському порядку, фізичному і моральному здоров'ю населення.

3. У разі смерті автора його спадкоємці мають право на оприлюднення твору, якщо це не суперечить волі автора.

Стаття 619. Використання твору з дозволу суб'єкта авторського права

1. Використання твору або його частини, яка може бути використана самостійно, здійснюють лише з дозволу суб'єкта авторського права або іншої уповноваженої на надання такого дозволу особи, крім випадків правомірного використання твору без такого дозволу, визначених законом, з урахуванням частини другої цієї статті.

2. Відтворення твору, відтворення і вилучення вмісту бази даних, до яких отримано законний доступ, з метою збирання інформації та подальшого проведення глибинного аналізу тексту та даних, у тому числі для тренування систем штучного інтелекту, з урахуванням додаткових умов, визначених законом, здійснюють без дозволу суб'єкта авторського права, безоплатно та без зазначення імені автора і джерела запозичення:

1) наукові установи, архіви або організації із збереження фондів аудіо-, відеозаписів, заклади освіти для наукового дослідження – за умови що такі дії вчинені без безпосередньої чи опосередкованої комерційної мети;

2) інші суб'єкти – якщо відповідне використання твору не було безпосередньо заборонено суб'єктом авторського права, зокрема за допомогою умов використання цифрового контенту, метаданих тощо.

3. Для цілей цієї статті, а також статей 631 та 634 цього Кодексу під глибоким аналізом тексту та даних розуміють будь-який автоматизований аналітичний метод, призначений для аналізу тексту та даних у цифровій формі з метою отримання інформації, яка охоплює, серед іншого, моделі, тенденції та кореляції.

Стаття 620. Публічна ліцензія на використання твору

1. Суб'єкт авторського права може надати дозвіл на використання твору будь-якою особою на визначених ним умовах (публічна ліцензія).

2. Особа, яка використовує твір на основі публічної ліцензії, зобов'язана дотримуватися визначених суб'єктом авторського права умов, на яких її було видано.

Стаття 621. Право на справедливий винагорода за використання твору

1. Автор має невідчужуване право на справедливий винагорода за використання його твору у випадках, в розмірах і на умовах, визначених законом. Право на справедливий винагорода належить автору твору, а після його смерті переходить до спадкоємців автора.

Стаття 622. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір

1. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір спливає через сімдесят років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком смерті автора чи останнього із співавторів, який пережив інших співавторів, крім випадків, визначених законом.

Стаття 623. Юридичні наслідки закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір

1. Після закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір його може вільно та безоплатно використовувати будь-яка особа, за умови дотримання особистих прав інтелектуальної власності на такий твір.

Стаття 624. Право слідування

1. Автор має невідчужуване право на одержання справедливої винагороди як частки відрахувань від кожного продажу оригіналу художнього твору, оригіналу рукопису літературного або музичного твору, наступного за першим відчуженням оригіналу, здійсненим автором (право слідування).

Для цілей цієї статті до оригіналів творів, зазначених у частині першій цієї статті, порівнюють їх примірники, виготовлені в обмеженій кількості

самим автором або під його керівництвом, які пронумеровані, підписані автором або містять інші позначення, що засвідчують його авторство.

2. Право слідування належить автору, а після його смерті переходить до спадкоємців автора і діє до спливу строків чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір.

3. Умови здійснення права слідування визначає закон.

Глава 43. Право інтелектуальної власності на виконання, фонограму, відеограму, програму організації мовлення та прес-публікацію (суміжні права)

Стаття 625. Об'єкти суміжних прав

1. Об'єктами суміжних прав без виконання будь-яких формальностей щодо цих об'єктів та безвідносно до їх призначення, змісту, цінності тощо, а також способу або форми їх вираження є:

- а) виконання;
- б) фонограми;
- в) відеограми;
- г) програми організації мовлення.
- г) прес-публікації.

Стаття 626. Суб'єкти суміжних прав

1. Первинними суб'єктами суміжних прав є виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми, організація мовлення, видавець прес-публікації. За відсутності доказів іншого виконавцем, виробником фонограми, виробником відеограми, видавцем прес-публікації вважають осіб, імена (найменування) яких зазначені у фонограмі, відеограмі, прес-публікації та їх копіях або на упаковці, що містить примірники фонограми, відеограми.

2. Суб'єктами суміжних прав є також інші суб'єкти приватних відносин, які набули прав на виконання, фонограми, відеограми, програми організації мовлення, прес-публікації відповідно до цього Кодексу, іншого закону або правочину.

Стаття 627. Виникнення суміжних прав

1. Суміжні права виникають внаслідок факту:

- 1) кожного здійснення виконання;
- 2) вироблення фонограми;
- 3) вироблення відеограми;
- 4) першої трансляції програми організації мовлення;
- 5) першого опублікування прес-публікації.

2. Суб'єкти суміжних прав на виконання, фонограму, відеограму для повідомлення про свої майнові права на відповідний об'єкт можуть використовувати спеціальний знак, визначений законом.

Стаття 628. Особисті права інтелектуальної власності на об'єкти суміжних прав

1. Виконавцеві твору належать право вимагати визнання того, що він є виконавцем відповідного виконання, та інші особисті права, визначені статтею 599 цього Кодексу та іншим законом.

2. Виробник фонограми, виробник відеограми мають право вимагати зазначення свого імені (найменування) в оригіналі та кожному примірнику фонограми, відеограми або на її (їх) упаковці поряд із зазначенням назви твору, імені (імен) автора (авторів), виконавця (виконавців), а також згадування свого імені (найменування) у процесі використання фонограми, відеограми (у разі якщо це практично можливо).

3. Організація мовлення має право зазначати своє найменування у зв'язку з використанням програми організації мовлення.

4. Видавець прес-публікації має право зазначати своє ім'я (найменування) при кожному використанні прес-публікації.

Стаття 629. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав

1. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав визначені статтею 600 цього Кодексу.

2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав належать відповідно виконавцеві, виробнику фонограми, виробнику відеограми, організації мовлення чи видавцю прес-публікації, якщо іншого не визначають правочин та/або закон.

Стаття 630. Здійснення майнових прав інтелектуальної власності на виконання, фонограму, відеограму, програму організації мовлення, прес-публікацію

1. Суб'єкти суміжних прав можуть здійснювати свої майнові права інтелектуальної власності особисто, через представника чи іншу уповноважену особу або через організацію колективного управління.

Стаття 631. Використання виконання, фонограми, відеограми, програми організації мовлення, прес-публікації з дозволу суб'єкта суміжних прав

1. Використання виконання, фонограми, відеограми, програми організації мовлення, прес-публікації здійснюють виключно з дозволу

відповідного суб'єкта суміжних прав або іншої уповноваженої на надання такого дозволу особи, крім випадків правомірного використання без такого дозволу, визначених законом, з урахуванням частини другої цієї статті.

2. Відтворення записаного виконання, фонограми, відеограми, записаної програми організації мовлення, прес-публікації, до яких отримано законний доступ, з метою збирання інформації та подальшого проведення глибокого аналізу тексту та даних, у тому числі для тренування систем штучного інтелекту, з урахуванням додаткових умов, визначених законом, здійснюють без дозволу суб'єкта суміжних прав, безоплатно та без зазначення імені (найменування) суб'єкта суміжних прав і джерела запозичення:

1) наукові установи, архіви або організації із збереження фондів аудіо-, відеозаписів, заклади освіти – за умови що такі дії вчинені без безпосередньої чи опосередкованої комерційної мети;

2) інші суб'єкти – якщо відповідне використання об'єкта суміжних прав не було безпосередньо заборонено суб'єктом суміжних прав, зокрема за допомогою умов використання цифрового контенту, метаданих тощо.

Стаття 632. Публічна ліцензія на використання об'єкта суміжних прав

1. Суб'єкт суміжних прав може надати дозвіл на використання відповідного об'єкта будь-якою особою на визначених ним умовах (публічна ліцензія).

2. Особа, яка використовує об'єкт суміжних прав на основі публічної ліцензії, зобов'язана дотримуватися визначених суб'єктом суміжних прав умов, на яких її було видано.

Стаття 633. Право на справедливую винагороду за використання виконання, фонограми, відеограми

1. Виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми мають невідчужуване право на справедливую винагороду за використання виконання, фонограми, відеограми у випадках, в розмірах і на умовах, визначених законом. Право на справедливую винагороду належить виконавцю, виробнику фонограми, виробнику відеограми, а після смерті (припинення) цих осіб переходить до їх спадкоємців (правонаступників).

Стаття 634. Строки чинності майнових прав інтелектуальної власності на об'єкти суміжних прав

1. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через п'ятдесят років, що їх обчислюють з 1 січня року, наступного за роком здійснення виконання. Якщо виконання, зафіксоване у відеограмі, було протягом цього строку правомірно опубліковано, строк

чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через п'ятдесят років, що їх обчислюють з 1 січня року, наступного за роком такого опублікування. Якщо виконання, зафіксоване у фонограмі, було правомірно опубліковано протягом цього строку, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на таке виконання спливає через сімдесят років, що їх обчислюють з 1 січня року, наступного за роком такого опублікування.

2. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на фонограму, відеограму спливає через п'ятдесят років, що їх обчислюють з 1 січня року, наступного за роком вироблення фонограми, відеограми. Якщо відеограму протягом цього строку правомірно опубліковано, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на відеограму спливає через п'ятдесят років, що їх обчислюють з 1 січня року, наступного за роком такого опублікування. Якщо фонограму протягом цього строку правомірно опубліковано, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на фонограму спливає через сімдесят років, що їх обчислюють з 1 січня року, наступного за роком такого опублікування.

3. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на програму організації мовлення спливає через п'ятдесят років, що їх обчислюють з 1 січня року, наступного за роком першої трансляції програми організації мовлення безвідносно до використаних технічних засобів.

4. Право інтелектуальної власності на прес-публікацію є чинним з моменту її першого опублікування. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на прес-публікацію спливає через два роки після її опублікування, що їх обчислюють з 1 січня року, наступного за роком такого опублікування.

5. Після закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав його можуть вільно та безоплатно використовувати будь-які особи, за умови дотримання особистих прав інтелектуальної власності на такий об'єкт.

Глава 44. Право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальну базу даних та неоригінальний об'єкт, згенерований системою штучного інтелекту

Стаття 635. Право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальну базу даних

1. Неоригінальною є база даних, яка за добором та упорядкуванням її складових частин не є результатом творчої діяльності фізичної особи.

2. Суб'єктом права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальну базу даних є виробник бази даних – особа, яка зробила якісно та/або кількісно значний внесок в отримання, перевірку чи подання вмісту такої бази даних.

Суб'єктами права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальну базу даних є також інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на неї відповідно до договору або закону.

3. Право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальну базу даних виникає внаслідок факту завершення вироблення такої бази даних.

4. Зміст права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальну базу даних та строк його чинності визначає закон.

Стаття 636. Право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований системою штучного інтелекту

1. Неоригінальним об'єктом, згенерованим системою штучного інтелекту, є об'єкт, що його відрізняють від існуючих подібних об'єктів та утворений у результаті функціонування системи штучного інтелекту без безпосередньої творчої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта.

2. Суб'єктом права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований системою штучного інтелекту, є особа, яка здійснює правомірне використання системи штучного інтелекту, якщо іншого не визначає договір або закон.

3. Право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований системою штучного інтелекту, виникає внаслідок факту генерування цього об'єкта та/або з інших підстав, визначених законом.

4. Зміст права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований системою штучного інтелекту, та строк його чинності визначає закон.

Стаття 637. Використання неоригінальної бази даних, неоригінального об'єкта, згенерованого системою штучного інтелекту, з дозволу суб'єкта права особливого роду (*sui generis*)

1. Використання неоригінальної бази даних, неоригінального об'єкта, згенерованого системою штучного інтелекту, у спосіб, визначений законом, здійснюють виключно з дозволу суб'єкта права особливого роду (*sui generis*) або іншої уповноваженої на надання такого дозволу особи, крім випадків правомірного використання неоригінальної бази даних, неоригінального об'єкта, згенерованого системою штучного інтелекту, без такого дозволу, визначених законом, з урахуванням частини другої цієї статті.

2. Відтворення і вилучення вмісту неоригінальної бази даних, відтворення неоригінального об'єкта, згенерованого системою штучного інтелекту, до яких отримано законний доступ, з метою збирання інформації та подальшого проведення глибинного аналізу тексту та даних, у тому числі для тренування систем штучного інтелекту, з урахуванням додаткових умов,

визначених законом, здійснюють без дозволу суб'єкта права особливого роду (*sui generis*), безоплатно та без зазначення імені (найменування) суб'єкта права особливого роду (*sui generis*) і джерела запозичення:

1) наукові установи, архіви або організації із збереження фондів аудіо-, відеозаписів, заклади освіти – за умови що такі дії вчинені без безпосередньої чи опосередкованої комерційної мети;

2) інші суб'єкти – якщо відповідне використання неоригінального об'єкта, згенерованого системою штучного інтелекту, або неоригінальної бази даних не було безпосередньо заборонено суб'єктом права особливого роду (*sui generis*), зокрема за допомогою умов використання цифрового контенту, метаданих тощо.

Глава 45. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель (патентне право)

Стаття 638. Придатність винаходу для набуття права інтелектуальної власності на нього

1. Винахід є придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо він не суперечить публічному порядку, доброзвичайності та відповідно до закону є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним.

2. Об'єктом винаходу може бути продукт (пристрій, речовина тощо) або процес (спосіб) у будь-якій сфері технології.

3. Законом можуть бути визначені об'єкти, які не є придатними для набуття права інтелектуальної власності на них відповідно до цієї статті.

Стаття 639. Придатність корисної моделі для набуття права інтелектуальної власності на неї

1. Корисну модель вважають придатною для набуття права інтелектуальної власності на неї, якщо вона не суперечить публічному порядку, доброзвичайності та відповідає умовам патентоздатності, визначеним законом.

2. Об'єкт корисної моделі визначає закон.

3. Законом можуть бути визначені об'єкти, які не є придатними для набуття права інтелектуальної власності на них відповідно до цієї статті.

Стаття 640. Суб'єкти права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель є:

- 1) винахідник;
- 2) інші суб'єкти приватних відносин, які набули прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель відповідно до цього Кодексу, іншого закону або правочину.

Стаття 641. Набуття права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель

1. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель набувають на підставі державної реєстрації такого винаходу, корисної моделі, якщо іншого не визначає закон або міжнародний договір, згоду на обов'язковість якого надала Верховна Рада України.

2. Обсяг юридичної охорони визначають формулою винаходу, корисної моделі.

3. Умови та порядок державної реєстрації винаходу, корисної моделі визначає закон.

Стаття 642. Особисті права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель

1. Винахіднику належить право авторства на винахід, корисну модель, а також інші особисті права інтелектуальної власності, визначені цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 643. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель

1. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель визначає стаття 600 цього Кодексу.

2. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель належать суб'єкту права інтелектуальної власності, визначеному статтею 640 цього Кодексу.

Стаття 644. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель

1. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель є чинними з дати державної реєстрації винаходу, корисної моделі, за умови підтримання чинності цих прав відповідно до закону.

2. Законом можуть бути визначені умови тимчасової чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід до набрання ними чинності відповідно до частини першої цієї статті.

3. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід спливає через двадцять років, що їх відліковують від дати подання заявки на

винахід у встановленому законом порядку. У випадках, визначених законом, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід можуть продовжувати сертифікатом додаткової охорони.

4. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель спливає через десять років від дати подання заявки на корисну модель у визначеному законом порядку.

Стаття 645. Дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель може бути припинено достроково за ініціативою особи, якій вони належать, якщо це не суперечить умовам договору, а також в інших випадках, визначених законом.

Стаття 646. Юридичні наслідки припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель

1. У разі припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель відповідний об'єкт можуть вільно та безоплатно використовувати будь-які особи, за винятками, визначеними законом.

2. Якщо у зв'язку з достроковим припиненням чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на використання відповідного об'єкта, такі збитки відшкодовує особа, яка надала зазначений дозвіл, якщо іншого не визначає договір або закон.

Стаття 647. Відновлення чинності достроково припинених майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель

1. Чинність достроково припинених майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель може бути відновлено у порядку, визначеному законом.

Стаття 648. Визнання недійсною державної реєстрації винаходу, корисної моделі

1. Визнання недійсною державної реєстрації винаходу, корисної моделі здійснюють з підстав та порядком, визначеним законом.

2. У разі визнання недійсною державної реєстрації винаходу, корисної моделі права інтелектуальної власності на такий винахід, корисну модель вважають такими, що не набрали чинності.

Стаття 649. Право попереднього користувача на винахід, корисну модель

1. Будь-яка особа, яка до дати подання заявки на винахід, корисну модель або, якщо було заявлено пріоритет, до дати пріоритету заявки в інтересах своєї діяльності добросовісно використала винахід, корисну модель в Україні або здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, що його визначала зазначена підготовка (право попереднього користувача).

2. Право попереднього користувача можуть передавати або воно може переходити до іншої особи тільки разом із підприємством чи діловою практикою або з тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано винахід, корисну модель або здійснено значну і серйозну підготовку для такого використання.

Глава 46. Право інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

Стаття 650. Придатність компонування напівпровідникового виробу для набуття права інтелектуальної власності на нього

1. Компонування напівпровідникового виробу є придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо відповідно до закону воно є оригінальним.

Стаття 651. Суб'єкти права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу є:

- 1) автор компонування напівпровідникового виробу;
- 2) інші суб'єкти приватних відносин, які набули прав на компонування напівпровідникового виробу відповідно до цього Кодексу, іншого закону або правочину.

Стаття 652. Набуття права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Право інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу набувають на підставі державної реєстрації такого компонування напівпровідникового виробу.

2. Обсяг юридичної охорони компонування напівпровідникового виробу визначають сукупністю пов'язаних зображень цього компонування на матеріальному носії.

3. Умови та порядок державної реєстрації компонування напівпровідникового виробу визначає закон.

Стаття 653. Особисті права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Автору належать право авторства на компонування напівпровідникового виробу, а також інші особисті права інтелектуальної власності, визначені цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 654. Майнові права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Майнові права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу визначає стаття 600 цього Кодексу.

2. Майнові права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу належать суб'єкту права інтелектуальної власності, визначеному статтею 651 цього Кодексу.

Стаття 655. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Майнові права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу є чинними з дати державної реєстрації компонування напівпровідникового виробу.

2. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу спливає через десять років, що їх відліковують від більш ранньої з таких дат:

закінчення календарного року, в якому компонування було вперше використане на комерційній основі будь-де у світі;

закінчення календарного року, в якому була подана належним чином оформлена заявка на державну реєстрацію.

Стаття 656. Дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу може бути припинено достроково за ініціативою особи, якій вони належать, якщо це не суперечить умовам договору, а також в інших випадках, визначених законом.

Стаття 657. Юридичні наслідки припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. У разі припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу його можуть вільно та безоплатно використовувати будь-які особи, за винятками, визначеними законом.

2. Якщо у зв'язку з достроковим припиненням чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на його використання, такі збитки відшкодовує особа, яка надала зазначений дозвіл, якщо іншого не визначає договір або закон.

Стаття 658. Відновлення чинності достроково припинених майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Чинність достроково припинених майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу може бути відновлено у порядку, визначеному законом.

Стаття 659. Визнання недійсною державної реєстрації компонування напівпровідникового виробу

1. Визнання недійсною державної реєстрації компонування напівпровідникового виробу здійснюють з підстав та порядком, визначеними законом.

2. У разі визнання недійсною державної реєстрації компонування напівпровідникового виробу права інтелектуальної власності на таке компонування вважають такими, що не набрали чинності.

Стаття 660. Право попереднього користувача на компонування напівпровідникового виробу

1. Будь-яка особа, яка до дати подання заявки на компонування напівпровідникового виробу в інтересах своєї діяльності добросовісно використала компонування напівпровідникового виробу в Україні або здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, що його визначала зазначена підготовка (право попереднього користувача).

2. Право попереднього користувача можуть передавати або воно може переходити до іншої особи тільки разом із підприємством чи діловою практикою або з тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано компонування напівпровідникового виробу або здійснено значну і серйозну підготовку для такого використання.

Глава 47. Право інтелектуальної власності на промисловий зразок

Стаття 661. Придатність промислового зразка для набуття права інтелектуальної власності на нього

1. Промисловий зразок (промисловий дизайн) є придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо він не суперечить публічному порядку, доброзвичайності та відповідає критеріям охороноздатності, визначеним законом.

2. Промисловим зразком може бути зовнішній вигляд виробу або його частини, що визначають відповідно до закону.

3. Законом можуть бути визначені об'єкти, що не є придатними для набуття права інтелектуальної власності на них відповідно до цієї статті.

Стаття 662. Суб'єкти права інтелектуальної власності на промисловий зразок

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на промисловий зразок є:

- 1) автор промислового зразка;
- 2) інші суб'єкти приватних відносин, які набули прав на промисловий зразок відповідно до цього Кодексу, іншого закону або правочину.

Стаття 663. Набуття права інтелектуальної власності на промисловий зразок

1. Право інтелектуальної власності на промисловий зразок можуть набувати:

- 1) на підставі державної реєстрації промислового зразка;
- 2) на підставі міжнародної реєстрації, що є чинною на території України;
- 3) на підставі доведення промислового зразка до загального відома.

2. Обсяг юридичної охорони промислового зразка визначають зображенням промислового зразка.

3. Умови та порядок державної реєстрації промислового зразка визначає закон.

Стаття 664. Особисті права інтелектуальної власності на промисловий зразок

1. Автору належать право авторства на промисловий зразок, а також інші особисті права інтелектуальної власності, визначені цим Кодексом та іншим законом.

Стаття 665. Майнові права інтелектуальної власності на промисловий зразок

1. Майнові права інтелектуальної власності на промисловий зразок визначає стаття 600 цього Кодексу.

2. Майнові права інтелектуальної власності на промисловий зразок належать суб'єкту права інтелектуальної власності, визначеному статтею 662 цього Кодексу.

Стаття 666. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок

1. Майнові права інтелектуальної власності на промисловий зразок, набуті відповідно до пункту 1 частини першої статті 663 цього Кодексу, є чинними з дати державної реєстрації промислового зразка відповідно до закону.

2. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок, набутих відповідно до пункту 1 частини першої статті 663 цього Кодексу, спливає через п'ять років від дати подання заявки на промисловий зразок в установленому законом порядку і може бути продовжено за клопотанням суб'єкта майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок на один або більше п'ятирічних строків. Загальний строк чинності зазначених прав не може перевищувати двадцяти п'яти років від дати подання заявки.

3. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок, набутих відповідно до пункту 3 частини першої статті 663 цього Кодексу, спливає через три роки від дати його доведення до загального відома на території України.

Стаття 667. Дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок, набутих відповідно до пункту 1 частини першої статті 663 цього Кодексу, може бути достроково припинено на підставі закону.

Стаття 668. Юридичні наслідки припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок

1. У разі припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок його можуть вільно та безоплатно використовувати будь-які особи.

2. Якщо у зв'язку з достроковим припиненням чинності майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на його використання, такі збитки відшкодовує особа, яка надала зазначений дозвіл, якщо іншого не визначає договір або закон.

Стаття 669. Відновлення чинності достроково припинених майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок

1. Чинність достроково припинених майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок може бути відновлено порядком, встановленим законом.

Стаття 670. Визнання недійсною державної реєстрації промислового зразка

1. Визнання недійсною державної реєстрації промислового зразка здійснюють з підстав та порядком, визначеним законом.

2. У разі визнання недійсною державної реєстрації промислового зразка права інтелектуальної власності на такий промисловий зразок вважають такими, що не набрали чинності.

Стаття 671. Право попереднього користувача на промисловий зразок

1. Будь-яка особа, яка до дати подання заявки на промисловий зразок або, якщо було заявлено пріоритет, до дати пріоритету заявки в інтересах своєї діяльності добросовісно використала промисловий зразок в Україні або здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, що його визначала зазначена підготовка (право попереднього користувача).

2. Право попереднього користувача можуть передавати або вони можуть переходити до іншої особи тільки разом із підприємством чи діловою практикою або з тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано промисловий зразок або здійснено значну і серйозну підготовку для такого використання.

Глава 48. Право інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин

Стаття 672. Придатність сорту рослин для набуття права інтелектуальної власності на нього

1. Сорт рослин є придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо він відповідно до закону за проявом ознак, породжених певним генотипом або певною комбінацією генотипів, є новим, відмінним, однорідним та стабільним.

2. Різновидами сорту, на які можуть набувати прав, є клон, інбредна лінія, гібрид першого покоління, популяція.

3. Назва сорту має відповідати вимогам, визначеним законом.

Стаття 673. Суб'єкти права інтелектуальної власності на сорт рослин

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на сорт рослин є:

- 1) автор сорту рослин, селекціонер сорту рослин;
- 2) інші суб'єкти приватних відносин, які набули майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин відповідно до цього Кодексу, іншого закону або правочину.

Стаття 674. Набуття права інтелектуальної власності на сорт рослин

1. Право інтелектуальної власності на сорт рослин набувають на підставі державної реєстрації.

2. Набуття особистих прав інтелектуальної власності на сорт рослин засвідчують свідоцтвом про авторство.

3. Умови та порядок державної реєстрації прав на сорт та державної реєстрації сорту визначає закон.

Стаття 675. Особисті права інтелектуальної власності на сорт рослин

1. Автору належать право авторства на сорт рослин, а також інші особисті права інтелектуальної власності, визначені цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 676. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин

1. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин визначає стаття 600 цього Кодексу.

2. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин належать суб'єкту права інтелектуальної власності, визначеному статтею 673 цього Кодексу.

Стаття 677. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин

1. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин є чинними з дати їх державної реєстрації.

2. Законом можуть бути визначені умови тимчасової чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин до набрання ними чинності відповідно до частини першої цієї статті.

3. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин є закінченим в останній день:

а) тридцятого календарного року, що його відліковують з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації таких прав, – для сортів деревних та чагарникових культур і винограду;

б) двадцять п'ятого календарного року, що його відліковують з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації таких прав, – для всіх інших сортів.

Стаття 678. Дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин може бути припинено достроково за ініціативою суб'єкта майнових прав інтелектуальної власності, якщо це не суперечить умовам договору, а також в інших випадках, визначених законом.

Стаття 679. Юридичні наслідки припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин

1. У разі припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин його можуть вільно та безоплатно використовувати будь-які особи, за винятками, визначеними законом.

2. Якщо у зв'язку з достроковим припиненням чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на використання відповідного об'єкта, такі збитки відшкодує особа, яка надала зазначений дозвіл, якщо іншого не визначає договір або закон.

Стаття 680. Відновлення чинності достроково припинених майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин

1. Чинність достроково припинених майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин може бути відновлено порядком, встановленим законом.

Стаття 681. Визнання недійсною державної реєстрації права інтелектуальної власності на сорт рослин

1. Визнання недійсною державної реєстрації права інтелектуальної власності на сорт рослин здійснюють з підстав та порядком, визначеними законом.

2. У разі визнання недійсною державної реєстрації прав на сорт рослин права інтелектуальної власності вважають такими, що не набрали чинності.

Стаття 682. Право інтелектуальної власності на породу тварин

1. Закон може визначати право інтелектуальної власності на породу тварин.

Глава 49. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування

Стаття 683. Комерційне найменування

1. Комерційним найменуванням є позначення, що дає можливість вирізнити юридичну особу як суб'єкта підприємницької діяльності з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності. Таким позначенням можуть бути слово (слова), літери, а також їх комбінація з цифрою (цифрами).

2. Комерційне найменування може бути частиною найменування юридичної особи, у тому числі її скороченого найменування, або його можуть використовувати самостійно.

3. Юридичні особи можуть мати однакові або схожі до ступеня змішування комерційні найменування, лише якщо це не вводить в оману споживачів щодо товарів, які вони виробляють та/або реалізують, та послуг, що вони надають, і такі юридичні особи мають різні предмет та/або територію діяльності.

Стаття 684. Суб'єкти права інтелектуальної власності на комерційне найменування

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на комерційне найменування є юридичні особи, що є підприємницькими товариствами.

Стаття 685. Набуття права інтелектуальної власності на комерційне найменування

1. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування набувають на підставі факту першого використання цього найменування без обов'язкового подання заявки на нього або його реєстрації і безвідносно до того, чи є комерційне найменування частиною торговельної марки.

2. Відомості про комерційне найменування можуть вносити до реєстру порядком, визначеним законом.

Стаття 686. Майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування

1. Майновими правами інтелектуальної власності на комерційне найменування є:

- 1) виключне право на використання комерційного найменування;
- 2) виключне право перешкоджати іншим особам неправомірно використовувати комерційне найменування, в тому числі забороняти таке використання;
- 3) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування можуть бути надані іншій юридичній особі відповідно до приписів глави 84 цього Кодексу.

Стаття 687. Припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на комерційне найменування

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на комерційне найменування припиняють у разі припинення юридичної особи.

Глава 50. Право інтелектуальної власності на торговельну марку

Стаття 688. Торговельна марка

1. Торговельною маркою може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, що придатні для вирізнення товарів або послуг одних осіб від товарів або послуг інших осіб. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, в тому числі власні імена, малюнки, літери, цифри, кольори, звуки, форми товарів або їх пакування.

2. Торговельну марку вважають придатною для набуття права інтелектуальної власності на неї, якщо вона не суперечить публічному порядку, доброзвичайності та на яку не поширюють підстави для відмови в наданні юридичної охорони, визначені законом.

3. Види позначень, які не можуть бути об'єктами торговельної марки, визначає закон.

Стаття 689. Суб'єкти права інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на торговельну марку є:
1) фізичні та юридичні особи, за якими зареєстровано торговельну марку відповідно до частини першої статті 690 цього Кодексу;

2) інші суб'єкти приватних відносин, які набули прав на торговельну марку відповідно до цього Кодексу, іншого закону або правочину.

2. Право інтелектуальної власності на певну торговельну марку може належати одночасно кільком фізичним та/або юридичним особам.

Стаття 690. Набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Право інтелектуальної власності на торговельну марку можуть набувати:

1) на підставі державної реєстрації торговельної марки;

2) на підставі міжнародної реєстрації, що є чинною на території України;

3) з інших підстав, визначених законом.

2. Обсяг юридичної охорони торговельної марки визначають представленням торговельної марки та переліком товарів і послуг, внесених до відповідного реєстру.

3. Умови та порядок національної реєстрації торговельної марки встановлює закон.

4. Наслідки недобросовісного набуття майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку визначає закон.

Стаття 691. Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку визначає стаття 600 цього Кодексу.

2. Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку належать суб'єкту права інтелектуальної власності, визначеному статтею 689 цього Кодексу.

Стаття 692. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку, набутих відповідно до пункту 1 частини першої статті 690 цього Кодексу, спливає через десять років від дати подання заявки на торговельну марку і може бути продовжено щоразу на десять років порядком, установленим законом.

Стаття 693. Дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку припиняють порядком, установленим законом, достроково у зв'язку з перетворенням торговельної марки у загальноживану назву в торгівлі для товару чи послуги, щодо яких її було зареєстровано, а також в інших випадках, визначених законом.

2. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку може бути припинено достроково за ініціативою суб'єкта цих прав, якщо це не суперечить умовам договору, а також в інших випадках, визначених законом.

3. Якщо у зв'язку з достроковим припиненням чинності майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на її використання, такі збитки відшкодовує особа, яка надала зазначений дозвіл, якщо іншого не визначає договір або закон.

Стаття 694. Визнання недійсною державної реєстрації торговельної марки

1. Визнання недійсною державної реєстрації торговельної марки здійснюють з підстав та порядком, визначеними законом.

2. У разі визнання недійсною державної реєстрації торговельної марки права інтелектуальної власності на таку торговельну марку вважають такими, що не набрали чинності.

Стаття 695. Право попереднього користувача на торговельну марку

1. Будь-яка особа, яка до дати подання заявки на торговельну марку або, якщо було заявлено пріоритет, до дати пріоритету заявки в інтересах своєї діяльності добросовісно використала торговельну марку в Україні або здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, що його визначала зазначена підготовка (право попереднього користувача).

2. Право попереднього користувача можуть передавати або воно може переходити до іншої особи тільки разом із підприємством чи діловою практикою або з тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано торговельну марку або здійснено значну і серйозну підготовку для такого використання.

Глава 51. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення

Стаття 696. Географічне зазначення

1. Географічним зазначенням є найменування місця, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюють на визначеній географічній території.

2. Назва місця походження товару є видом географічного зазначення, який означає найменування, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та який має особливі якості або властивості, виключно або головним чином зумовлені конкретним географічним середовищем з притаманними йому природними і людськими факторами, і всі етапи виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюють на визначеній географічній території.

Стаття 697. Суб'єкти права інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на географічне зазначення є виробники товарів та/або об'єднання таких виробників, які відповідають умовам, визначеним законом.

2. Будь-яка особа, яка виробляє товар у певному географічному місці, може набути право інтелектуальної власності на географічне зазначення, що вже є об'єктом юридичної охорони, за умов і порядком, визначеними законом.

Стаття 698. Набуття права інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення набувають на підставі державної реєстрації такого географічного зазначення, якщо іншого не визначає закон або міжнародний договір, згоду на обов'язковість якого надала Верховна Рада України.

2. Обсяг юридичної охорони географічного зазначення визначають характеристиками товару і межами географічного місця його походження, внесеними до відповідного реєстру.

3. Умови та порядок державної реєстрації географічного зазначення визначає закон.

Стаття 699. Майнові права інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Майновими правами інтелектуальної власності на географічне зазначення є:

- 1) право на використання географічного зазначення;
- 2) право перешкоджати неправомірному використанню географічного зазначення, в тому числі забороняти таке використання;
- 3) інші майнові права інтелектуальної власності, визначені законом.

Стаття 700. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Майнові права інтелектуальної власності на географічне зазначення є чинними з дати державної реєстрації географічного зазначення, і їх охороняють безстроково, крім випадків дострокового припинення дії реєстрації географічного зазначення, встановлених законом.

Стаття 701. Припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на географічне зазначення припиняють з підстав і порядком, визначеними законом.

Стаття 702. Визнання недійсною державної реєстрації географічного зазначення

1. Визнання недійсною державної реєстрації географічного зазначення здійснюють з підстав та порядком, визначеними законом.

2. У разі визнання недійсною державної реєстрації географічного зазначення майнові права інтелектуальної власності на таке географічне зазначення вважають такими, що не набрали чинності.

Глава 52. Комерційна таємниця

Стаття 703. Поняття комерційної таємниці

1. Комерційною таємницею є інформація, яка відповідає всім таким вимогам:

є таємною у тому розумінні, що вона у цілому або в певній формі та сукупності її складових не є загальновідомою або легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якої вона належить;

має комерційну цінність, оскільки є таємною;

була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її таємності, вжитих особою, яка правомірно контролює цю інформацію.

Видами комерційної таємниці є нерозкрите ноу-хау та ділова інформація.

2. Ноу-хау є сукупність практичної інформації, отриманої завдяки досвіду та випробуванням, яка є:

таємною у тому розумінні, що вона не є загальновідомою або легкодоступною;

істотною у тому розумінні, що вона є важливою та корисною для виробництва продукції;

визначеною у тому розумінні, що вона є описаною достатньо вичерпно, щоб можливо було перевірити її відповідність критеріям таємності та істотності.

3. Види інформації, що не може бути віднесена до комерційної таємниці, можуть бути визначені законом.

Стаття 704. Права на комерційну таємницю

1. Правами на комерційну таємницю є:

1) право на використання комерційної таємниці;

- 2) право дозволяти використання комерційної таємниці;
 - 3) право перешкоджати неправомірному отриманню, використанню та розкриттю комерційної таємниці;
 - 4) інші права, визначені законом.
2. Права на комерційну таємницю належать особі, яка законно контролює комерційну таємницю, якщо іншого не визначає закон.
 3. Права на комерційну таємницю можуть бути вкладом до статутного капіталу юридичної особи, предметом зобов'язань, а також їх можуть використовувати в інших приватних відносинах.
 4. Розпорядження правами на комерційну таємницю здійснюють відповідно до приписів цього Кодексу та/або іншого закону.

Стаття 705. Охорона комерційної таємниці органами державної влади

1. Органи державної влади зобов'язані охороняти від недобросовісного комерційного використання інформацію, що є комерційною таємницею та створення якої потребує значних зусиль і яка надана їм з метою отримання встановленого законом дозволу на діяльність, пов'язану з фармацевтичними, сільськогосподарськими, хімічними продуктами, що містять нові хімічні сполуки. Цю інформацію органи державної влади охороняють також від розголошення, крім випадків, якщо розголошення необхідне для забезпечення захисту населення або не вжито заходів щодо її охорони від недобросовісного комерційного використання, а також в інших випадках, встановлених законом.
2. Органи державної влади зобов'язані охороняти комерційну таємницю також в інших випадках, встановлених законом.

Стаття 706. Строк чинності прав на комерційну таємницю

1. Строк чинності прав на комерційну таємницю обмежують строком існування сукупності ознак комерційної таємниці, визначених законом.

КНИГА П'ЯТА ПРАВО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Розділ І. ЗАГАЛЬНІ ПРИПИСИ ПРО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Глава 53. Поняття, засади та види зобов'язань

§ 1. Поняття та засади

Стаття 707. Поняття зобов'язання. Сфера застосування загальних приписів про зобов'язання

1. Зобов'язання – це правовідносини, в яких одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити грошові кошти тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов'язання), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

2. Приписи цього розділу застосовують до всіх прав і обов'язків, що виникають із зобов'язань, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс, інший закон або не впливає із суті відносин.

Стаття 708. Засади зобов'язань

1. Зміст зобов'язання, його мета та/або спосіб виконання не можуть суперечити публічному порядку, імперативним нормам, доброзвичайності.

2. Сторони у зобов'язанні повинні:

1) діяти добросовісно та відповідно до вимог чесної ділової практики;
2) співпрацювати між собою в обсязі, необхідному для виконання зобов'язання;

3) утримуватися від дій, що можуть завдати шкоди цивільним правам та/або правомірним інтересам іншої сторони, а також суперечать засадам приватного права;

4) надавати іншій стороні інформацію, необхідну для виконання зобов'язання;

5) здійснювати свої права та виконувати обов'язки з урахуванням принципу охорони довкілля та сталого розвитку;

6) зберігати конфіденційність інформації, отриманої на всіх стадіях зобов'язання, якщо іншого не встановлюють договір та/або закон;

7) не допускати дискримінацію у зобов'язаннях, зокрема безпідставно відмовляти іншій стороні у продажу товарів, виконанні робіт, наданні послуг, що їх пропонують невизначеному колу осіб, або встановлювати для неї менш сприятливі умови без достатніх підстав.

Стаття 709. Недопустимість односторонньої відмови від зобов'язання

1. Одностороння відмова від зобов'язання або одностороння зміна його умов заборонена, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 710. Захист слабшої сторони у зобов'язанні

1. Якщо сторони перебувають у нерівному становищі, умови зобов'язання слід тлумачити на користь слабшої сторони, якщо іншого не впливає із суті зобов'язання або засад приватного права.

2. Сторона є слабшою, якщо через свій юридичний статус, економічне становище або обмежений доступ до інформації вона об'єктивно має менший обсяг можливостей під час виникнення або виконання зобов'язання.

3. Під час визначення слабшої сторони враховують, зокрема, нерівність переговорних позицій, ненааявність спеціальних знань, економічну залежність, інформаційну асиметрію.

Обов'язок доведення покладають на сторону, яка стверджує про такий юридичний статус.

Стаття 711. Валюта зобов'язань

1. Зобов'язання має бути виражене у грошовій одиниці України – гривні.
2. Сторони можуть визначити грошовий еквівалент зобов'язання в іноземній валюті.

§ 2. Сторони у зобов'язанні. Множинність осіб

Стаття 712. Сторони у зобов'язанні

1. Сторонами у зобов'язанні є кредитор і боржник.
2. У зобов'язанні на стороні кредитора або боржника може брати участь одна особа або кілька осіб.
3. Якщо сторона у зобов'язанні має права та обов'язки, вона є боржником щодо того, що зобов'язана вчинити на користь другої сторони, і кредитором щодо того, що має право вимагати від неї.

Стаття 713. Зобов'язання на користь третьої особи

1. Зобов'язання не створює обов'язку для третьої особи.
2. У випадках, визначених договором або законом, зобов'язання може встановлювати права на користь третьої особи, яка не є його стороною (*stipulatio alteri*).

Стаття 714. Множинність осіб у зобов'язанні

1. Якщо у зобов'язанні беруть участь кілька кредиторів або боржників, їхні права та обов'язки визначають договір, цей Кодекс, інший закон або такі права та обов'язки впливають із суті зобов'язання.
2. Множинність осіб у зобов'язанні може бути частковою або солідарною.
3. Якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс та/або інший закон, зобов'язання з множинністю осіб є частковим.

Стаття 715. Часткові зобов'язання

1. Частковим є зобов'язання, в якому кожен боржник виконує зобов'язання у своїй частці, а кожен кредитор має право вимагати виконання своєї частки.

2. Частки боржників і кредиторів у зобов'язанні є рівними, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс, інший закон або це не впливає із суті зобов'язання.

3. Виконання боржником своєї частки зобов'язання не звільняє інших боржників від виконання їхніх часток.

4. Смерть фізичної особи-боржника або припинення юридичної особи-боржника не зумовлює перехід частки до інших боржників, якщо іншого не встановлюють договір або закон.

Стаття 716. Солідарне зобов'язання боржників

1. Солідарне зобов'язання боржників виникає у випадках, встановлених договором, цим Кодексом, іншим законом, а також у разі неподільності предмета зобов'язання.

2. Солідарним є зобов'язання, у якому кредитор має право вимагати виконання у повному обсязі від будь-якого боржника окремо або від усіх боржників разом.

Кредитор, який одержав часткове виконання від одного із солідарних боржників, має право вимагати недоодержане від решти боржників.

3. Солідарний боржник не має права висувати проти вимоги кредитора заперечення, що ґрунтуються на відносинах інших солідарних боржників з кредитором, у яких цей боржник не бере участі.

4. Виконання зобов'язання у повному обсязі одним із боржників звільняє інших боржників від обов'язку перед кредитором.

5. Боржник, який виконав солідарне зобов'язання у повному обсязі або понад свою частку, має право регресної вимоги до інших боржників у межах їхніх часток, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс, інший закон або це не впливає із суті зобов'язання.

6. Якщо один із боржників є неплатоспроможним, його частку розподіляють між іншими боржниками дорівнює їхнім часткам, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс, інший закон або це не впливає із суті зобов'язання.

Стаття 717. Солідарне зобов'язання кредиторів

1. Солідарне зобов'язання кредиторів виникає у випадках, встановлених договором, цим Кодексом, іншим законом, а також у разі неподільності предмета зобов'язання.

2. У солідарному зобов'язанні кредиторів боржник має право виконати зобов'язання у повному обсязі або частково будь-якому з кредиторів на свій розсуд, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс та/або інший закон.

Часткове виконання зобов'язання одному з кредиторів не звільняє боржника від обов'язку перед іншими кредиторами у частині недоодержаного.

3. Виконання у повному обсязі одному з кредиторів звільняє боржника від обов'язку перед іншими кредиторами.

4. Кредитор, який отримав виконання, зобов'язаний передати іншим кредиторам належне їм у межах їхніх часток, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс, інший закон або це не впливає з суті зобов'язання.

5. Боржник має право висувати проти вимоги будь-якого із солідарних кредиторів усі заперечення, які він мав проти іншого кредитора, крім тих, що ґрунтуються на відносинах між цим кредитором та іншими кредиторами.

§ 3. Види зобов'язань

Стаття 718. Договірні та недоговірні зобов'язання

1. Договірним є зобов'язання, що виникає з договору.
2. Недоговірним є зобов'язання, що виникає з юридичного факту, іншого, ніж договір.

Стаття 719. Альтернативні зобов'язання

1. Альтернативним є зобов'язання, у якому визначено кілька можливих предметів виконання, серед яких підлягає виконанню лише один.
2. Право вибору предмета виконання належить боржнику, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс, інший закон або це не впливає із суті зобов'язання.
3. Якщо право вибору предмета виконання належить кредитору, боржник зобов'язаний виконати зобов'язання щодо предмета, визначеного кредитором.
4. Якщо виконання щодо одного з предметів стає неможливим з причин, що не залежать від сторін, зобов'язання зберігає силу щодо іншого предмета, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 720. Факультативні зобов'язання

1. Факультативним є зобов'язання, в якому визначено один предмет виконання, але боржник має право замінити його на інший, якщо це встановлюють договір, цей Кодекс, інший закон або це впливає із суті зобов'язання.

2. Заміна предмета виконання є можливою до моменту виконання, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс, інший закон або це не впливає із суті зобов'язання.

3. Виконання зобов'язання щодо факультативного предмета прирівнено за юридичними наслідками до виконання зобов'язання щодо основного предмета.

4. Здійснення права на заміну предмета не звільняє боржника від відповідальності за прострочення виконання щодо основного предмета, якщо іншого не встановлюють договір або закон.

Стаття 721. Кумулятивні зобов'язання

1. Кумулятивним є зобов'язання, в якому боржник повинен вчинити кілька дій.

Невчинення однієї з таких дій не звільняє боржника від обов'язку вчинення решти, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 722. Зустрічні зобов'язання

1. Зустрічним є зобов'язання, в якому виконання однієї сторони обумовлене виконанням іншої сторони.

2. Якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс, інший закон або інше не впливає із суті зобов'язання, зустрічні зобов'язання сторони виконують одночасно.

Сторона, яка заздалегідь знає, що не зможе виконати свого обов'язку, повинна своєчасно повідомити про це другу сторону.

3. У разі невиконання однією із сторін у зобов'язанні свого обов'язку або за наявності очевидних підстав вважати, що вона не виконає свого обов'язку у встановлений строк (термін) або виконає його не в повному обсязі, друга сторона має право зупинити виконання свого обов'язку, відмовити у його виконанні частково або у повному обсязі.

4. Якщо зустрічне виконання обов'язку здійснено однією із сторін, незважаючи на невиконання другою стороною свого обов'язку, друга сторона повинна виконати свій обов'язок.

Стаття 723. Зобов'язання докладання зусиль та зобов'язання досягнення результату

1. У зобов'язанні докладання зусиль боржник зобов'язаний діяти добросовісно та розумно, докладаючи необхідних зусиль для досягнення мети зобов'язання.

2. У зобов'язанні досягнення результату боржник зобов'язаний досягти результату, визначеного цим Кодексом, іншим законом та/або договором.

Стаття 724. Зобов'язання, що не підлягають примусовому виконанню (*obligationes naturales*)

1. Зобов'язання, що не підлягає примусовому виконанню, не може бути захищене в судовому або іншому юрисдикційному порядку.

Добровільне виконання такого зобов'язання є дійсним і не підлягає поверненню.

2. До зобов'язань, що не підлягають примусовому виконанню, належать, зокрема:

1) зобов'язання, вимоги за якими не підлягають судовому захисту у зв'язку із закінченням позовної давності, за умови ненаявності підстав для її поновлення;

2) зобов'язання, що впливають із морального обов'язку;

3) інші зобов'язання, визначені цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Виконане за зобов'язанням, визначеним цією статтею, не підлягає поверненню.

Глава 54. Виникнення зобов'язань

§ 1. Загальні приписи

Стаття 725. Підстави виникнення зобов'язань

1. Зобов'язання виникають з підстав, встановлених статтею 11 цього Кодексу.

2. Перелік підстав виникнення зобов'язань, встановлених статтею 11 цього Кодексу, не є вичерпним.

Стаття 726. Конкуренція підстав у зобов'язаннях

1. Укладення договору не виключає пред'явлення вимог, що ґрунтуються на недоговірних зобов'язаннях, якщо порушення відносять до прав або обов'язків, не встановлених договором.

Стаття 727. Зобов'язання, що виникають з поєднання юридичних фактів

1. Зобов'язання може виникати з поєднання юридичних фактів.

2. Якщо зобов'язання виникає з поєднання юридичних фактів, застосовують норми, що регулюють кожен з підстав виникнення такого зобов'язання.

§ 2. Переддоговірні відносини

Стаття 728. Свобода переговорів

1. Сторони є вільними розпочинати, проводити та припиняти переговори без обов'язку укласти договір.

2. Ведення переговорів не створює для сторін обов'язку укласти договір, якщо іншого не встановлює домовленість між ними або закон.

Стаття 729. Добросовісність при переговорах

1. Сторони зобов'язані діяти добросовісно під час переговорів, утримуватися від поведінки, що суперечить справедливості та чесній діловій практиці.

2. Недобросовісними діями є, зокрема:

- 1) вступ у переговори без реального наміру укласти договір;
- 2) умисне затягування переговорів або ухилення від погодження умов;
- 3) надання завідомо неправдивої або оманливої інформації;
- 4) порушення домовленостей про конфіденційність;
- 5) пропозиція укласти договір на завідомо неприйнятних або вочевидь невігідних умовах з метою зриву переговорів.

Стаття 730. Переддоговірна відповідальність

1. Сторона, яка вела переговори недобросовісно або без реального наміру укласти договір, зобов'язана відшкодувати іншій стороні реальні збитки, завдані такими діями.

2. Відшкодування включає реальні збитки, пов'язані з підготовкою та проведенням переговорів, зокрема витрати на експертизи, поїздки та інші підготовчі заходи.

3. Вину сторони презюмують, якщо така сторона без обґрунтованих причин припинила переговори після досягнення домовленостей з усіх істотних умов договору.

Стаття 731. Надання інформації під час переговорів та запевнення

1. Кожна сторона зобов'язана надавати іншій стороні достовірну та повну інформацію про обставини, що можуть вплинути на укладення, виконання або припинення договору.

2. Надання неправдивих відомостей або замовчування суттєвих обставин тягне відповідальність за завдані реальні збитки.

3. Сторони договору можуть погодити перелік запевнень, що надаються стороною або сторонами щодо обставин, які мають значення для укладення, виконання або припинення такого договору.

4. Сторона, яка умисно або з необережності надала іншій стороні неправдиві запевнення про обставини, що мають значення для укладення, виконання або припинення договору, зобов'язана відшкодувати стороні, яка покладалася на такі запевнення, збитки, завдані у зв'язку з неправдивістю таких запевнень, якщо іншого не встановлює договір.

Стаття 732. Конфіденційність переговорів

1. Інформація, отримана в процесі переговорів, є конфіденційною, якщо іншого не погоджено сторонами або не впливає з характеру інформації.

2. Сторона, яка розголосила або використала таку інформацію всупереч домовленостям чи звичаям ділового обороту, зобов'язана відшкодувати іншій стороні завдані реальні збитки.

3. Домовленість сторін може встановлювати штраф за розголошення або неправомірне використання конфіденційної інформації, отриманої в процесі переговорів.

Стаття 733. Листи про наміри та меморандуми

1. Листи про наміри, меморандуми про взаєморозуміння та інші документи, підписані під час переговорів, не створюють обов'язку укласти договір, якщо іншого безпосередньо не зазначено у їхньому тексті.

2. Такі документи можуть визначати засади співпраці, порядок подальших переговорів, конфіденційність та інші переддоговірні домовленості.

Стаття 734. Вирішення переддоговірного спору

1. Сторони можуть встановити в договорі чи окремій домовленості порядок вирішення переддоговірного спору, зокрема у спосіб медіації, переговорної процедури чи арбітражу.

2. Якщо спір не врегульовано у позасудовий спосіб, він може бути переданий до суду у таких випадках:

1) одна із сторін безпідставно ухилилася від укладення договору, щодо якого досягнуто згоди з усіх істотних умов;

2) одна із сторін порушила обов'язок діяти добросовісно під час переговорів;

3) одна із сторін розголосила або неправомірно використала конфіденційну інформацію.

3. За результатами вирішення переддоговірного спору суд може ухвалити рішення про відшкодування реальних збитків, завданих недобросовісним веденням переговорів, та/або про спонукання укласти договір, якщо встановлено факт досягнення згоди з усіх істотних умов.

4. Якщо розмір реальних збитків неможливо визначити точно, суд може встановити розумну компенсацію.

Стаття 735. Звичай ділового обороту на переддоговірному етапі

1. При тлумаченні дій сторін на етапі переговорів враховують звичай ділового обороту, усталену практику взаємодії та типові умови у відповідній сфері підприємницької діяльності.

2. Якщо сторони до початку переговорів мали попередні договірні відносини, застосовують звичай та практику, що склалися між ними.

3. Сторона, яка посилається на звичай ділового обороту, зобов'язана довести його існування та можливість застосування до відповідних відносин.

§ 3. Укладення договору

Стаття 736. Укладення договору

1. Договір є укладеним, якщо сторони досягли згоди з усіх його істотних умов.

Істотними умовами договору є умови про його предмет, умови, що визначені законом як істотні для договорів відповідного виду, а також умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди.

2. Договір укладають у спосіб пропозиції однієї сторони укласти договір (оферти) і прийняття пропозиції (акцепту) другою стороною.

3. Під час укладення договору сторони зобов'язані діяти добросовісно.

4. Волевиявлення сторони можуть здійснювати з використанням інформаційних систем, у тому числі в автоматизованому порядку, якщо це встановлює домовленість сторін або закон.

Повідомлення або інші дані, сформовані інформаційною системою відповідно до таких умов, прирівнюються до дій сторони, яка її застосувала, і є підставою для виникнення у неї цивільних прав та обов'язків.

Стаття 737. Момент укладення договору

1. Договір є укладеним з моменту одержання особою, яка направила оферту, відповіді про її прийняття, якщо іншого не встановлює закон або не впливає зі змісту оферти.

2. Якщо для укладення договору необхідні передання майна та/або вчинення іншої дії, договір є укладеним з моменту передання відповідного майна або вчинення відповідної дії.

3. Договір, що підлягає нотаріальному посвідченню, є укладеним з моменту такого посвідчення.

4. Договір, що підлягає державній реєстрації, є укладеним з моменту такої реєстрації.

5. Для договорів, укладених в електронній формі, момент укладення визначають за приписами цієї глави з урахуванням підтвердження акцепту, здійсненого в інформаційній системі.

Стаття 738. Оферта

1. Оферта має бути достатньо визначеною, містити істотні умови та виражати намір особи, яка її направила, вважати себе зобов'язаною у разі її акцепту.

2. Пропозиції, оприлюднені у відкритому доступі (зокрема, в мережі Інтернет), можуть бути офертою, якщо з їхнього змісту випливає намір укласти договір з кожним, хто звернеться.

3. Реклама або інші пропозиції, адресовані невизначеному колу осіб, є запрошенням робити оферти, якщо іншого не вказано у рекламі або інших пропозиціях.

4. Оферта може бути відкликана до моменту або в момент її одержання адресатом, якщо іншого не випливає з її змісту.

5. У разі формування оферти за допомогою інформаційної (автоматизованої) системи її відкликання може бути обмежене згідно з умовами цієї системи або законом.

Стаття 739. Акцепт

1. Акцепт є повною та безумовною згодою на прийняття оферти.

2. Мовчання та/або бездіяльність не є акцептом, крім випадків, встановлених договором або звичаєм ділового обороту.

3. Виконання фактичних дій (відвантаження товарів, надання послуг, виконання робіт, сплата грошей тощо) є акцептом, якщо іншого не встановлено в оферті, не випливає із суті правочину або звичаїв ділового обороту.

4. Акцепт може бути відкликаний, якщо повідомлення про його відкликання надійшло до особи, яка зробила оферту, не пізніше моменту, з якого акцепт починає діяти.

Стаття 740. Укладення договору за офертою зі строком для відповіді

1. Якщо в оферті вказано строк для відповіді, договір є укладеним, якщо особа, яка зробила оферту, одержала акцепт протягом цього строку.

2. Для електронних оферт момент одержання акцепту підтверджують даними інформаційної системи, якщо іншого не встановлює закон або це не випливає із змісту оферти.

Стаття 741. Укладення договору за офертою без строку для відповіді

1. Якщо оферту зроблено усно і в ній не вказано строк для відповіді, договір є укладеним, якщо особа, якій було зроблено оферту, негайно заявила про акцепт.

2. Якщо оферту без строку для відповіді зроблено письмово, договір є укладеним, якщо особа, яка зробила оферту, одержала акцепт протягом розумного строку.

Стаття 742. Акцепт, одержаний із запізненням

1. Якщо акцепт одержано із запізненням, особу, яка зробила оферту, звільняють від обов'язку укласти договір.

2. Якщо акцепт було відправлено своєчасно, але одержано із запізненням, особу, яка зробила оферту, звільняють від обов'язку укласти договір, якщо вона негайно повідомила особу, якій було направлено оферту, про одержання акцепту із запізненням.

Акцепт, одержаний із запізненням, є новою офертою.

3. За згодою особи, яка зробила оферту, договір може бути укладено безвідносно до того, що акцепт було відправлено та/або одержано із запізненням.

Стаття 743. Акцепт на інших умовах

1. Акцепт на умовах, відмінних від викладених в оферті, є відмовою від первісної оферти та новою офертою (контрофертою).

Стаття 744. Договір та правові акти органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування

1. Договір, укладений на підставі правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, обов'язкового для сторін (сторони) договору, має відповідати цьому акту.

2. Особливості укладення договору, встановленого частиною першої цієї статті, визначає закон.

Стаття 745. Особливості укладення договорів на організованих ринках капіталу та організованих товарних ринках, аукціонах (публічних торгах), конкурсах

1. Особливості укладення договорів на організованих ринках капіталу, організованих товарних ринках, аукціонах (публічних торгах), конкурсах тощо встановлює закон.

§ 4. Інші підстави виникнення зобов'язання

Стаття 746. Публічна обіцянка винагороди

1. Зобов'язання виникає з публічної обіцянки винагороди, доведеної до відома невизначеного або визначеного кола осіб і такої, що містить умови вчинення визначеної дії або досягнення визначеного результату.

Стаття 747. Публічний конкурс

1. Зобов'язання виникає з моменту оголошення про проведення публічного конкурсу, за результатами якого засновник публічного конкурсу є зобов'язаним надати переможцю винагороду.

Стаття 748. Ведення чужих справ без доручення

1. Зобов'язання виникає з вчинення особою без доручення в інтересах іншої особи дій щодо ведення її справ.

Стаття 749. Рятування життя, здоров'я, майна

1. Зобов'язання виникає у разі завдання шкоди особі, яка добровільно рятувала життя, здоров'я фізичної особи або майно фізичної особи, юридичної особи.

Стаття 750. Створення загрози життю, здоров'ю, майну

1. Зобов'язання виникає у разі створення загрози завдання шкоди життю, здоров'ю фізичної особи або майну фізичної особи, юридичної особи.

Стаття 751. Завдання шкоди

1. Зобов'язання виникає у разі завдання іншій особі майнової або моральної шкоди.

Стаття 752. Безпідставне збагачення

1. Зобов'язання виникає з одержання однією особою майнової вигоди (збагачення) за рахунок іншої особи без юридичної підстави, у тому числі якщо така підстава ненаявна, не виникла або відпала.

Глава 55. Заміна сторін зобов'язання

§ 1. Загальні приписи

Стаття 753. Підстави та загальний порядок заміни сторін зобов'язання

1. Кредитор або боржник у зобов'язанні може бути замінений на підставі договору або з інших підстав, встановлених законом.

2. Заміна кредитора або боржника не змінює змісту, предмета і підстави зобов'язання, якщо іншого не встановлюють договір, закон або це не впливає із суті зобов'язання.

3. Заміну кредитора у зобов'язанні здійснюють без згоди боржника, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Заміна боржника є допустимою лише за згодою кредитора, крім випадків, визначених законом.

5. Порядок переходу прав, що забезпечують виконання зобов'язання (акцесорних прав), чинність способів забезпечення виконання зобов'язання, а також здійснення боржником заперечень новому кредиторіві визначає цей Кодекс.

Стаття 754. Заборона заміни сторони зобов'язання

1. Заміна сторони зобов'язання заборонена, якщо виконання слід здійснювати особисто або якщо право чи обов'язок нерозривно пов'язані з особою кредитора або боржника.

2. Умови договору, що встановлюють заборону або обмеження заміни сторони зобов'язання, застосовують лише в межах їх безпосереднього змісту і не підлягають розширеному тлумаченню. Наслідки невиконання таких умов визначає цей Кодекс та/або договір.

Стаття 755. Форма правочину щодо заміни сторони зобов'язання

1. Правочин щодо заміни кредитора або боржника вчиняють у такій самій формі, що і правочин, на підставі якого виникло зобов'язання, якщо іншого не встановлює закон.

2. Якщо правочин, на підставі якого виникло зобов'язання, підлягає нотаріальному посвідченню або державній реєстрації, правочин щодо заміни кредитора або боржника має бути відповідно нотаріально посвідчений або зареєстрований порядком, встановленим для реєстрації такого правочину, якщо іншого не визначає закон.

Стаття 756. Визначення моменту заміни сторони зобов'язання

1. Кредитор є заміненим у відносинах між первісним і новим кредитором з моменту вчинення правочину або виникнення відповідної підстави, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Заміна кредитора обов'язкова для боржника з моменту отримання ним належного повідомлення, якщо іншого не встановлює закон. До отримання

повідомлення виконання, надане первісному кредиторіві, звільняє боржника в обов'язі виконаного.

Обов'язок повідомлення боржника про заміну кредитора покладають на нового або первісного кредитора. За ненаявності домовленості між новим та первісним кредитором презюмують, що повідомлення здійснює новий кредитор. Повідомлення має містити інформацію про сторони, зобов'язання та обсяг переданих прав. Факт і дату отримання повідомлення боржником має бути зафіксовано у спосіб, що дає змогу їх підтвердити.

3. Боржник є заміненим для кредитора і боржника з моменту надання кредитором згоди, якщо іншого не встановлює договір або закон.

§ 2. Відступлення права вимоги (цесія)

Стаття 757. Поняття та підстави відступлення права вимоги

1. Кредитор (цедент) має право відступити (передати) за договором іншій особі (цесіонарію) своє право існуючої або майбутньої вимоги до боржника повністю або частково, якщо іншого не встановлюють договір, закон або це не впливає із суті зобов'язання.

Кредитор не може передати більше прав, ніж має сам.

2. Договірні обмеження відступлення права вимоги (*pactum de non cedendo*) діють у межах, визначених цим Кодексом.

3. Відступлення права вимоги не може погіршувати становище боржника порівняно з умовами первісного зобов'язання і не зумовлює для нього обов'язку виконання зобов'язання в іншому місці, в інший спосіб або раніше строку, визначеного умовами зобов'язання, якщо іншого не встановлює закон або це не погоджено з боржником.

Стаття 758. Юридичні наслідки відступлення права вимоги для боржника

1. Разом із правом вимоги до нового кредитора переходять усі пов'язані з вимогою права, зокрема права на забезпечення виконання зобов'язання, відсотки, неустойку, відшкодування шкоди та інші належні платежі в обов'язі, в якому вони існували на момент переходу права вимоги, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Якщо право вимоги або обтяження, що забезпечує виконання зобов'язання, підлягають державній реєстрації, їх перехід для третіх осіб визначають моментом внесення відповідного запису до державного реєстру.

3. Відступлення права вимоги не створює для боржника нових або більш обтяжливих обов'язків, ніж ті, що існували до відступлення. Зміна умов

виконання можлива лише у випадках, встановлених законом, або за згодою боржника.

Стаття 759. Забезпечення дійсності вимоги при її відступленні

1. Первісний кредитор гарантує новому кредитору дійсність відступленої вимоги на момент її переходу, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Первісний кредитор не відповідає за виконання вимоги боржником, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 760. Перехід прав, що забезпечують виконання зобов'язання (акцесорних прав), при заміні кредитора

1. Разом із правом вимоги переходять права, що забезпечують виконання зобов'язання (акцесорні права), зокрема права заставодержателя та інші пов'язані права, якщо іншого не встановлюють договір, закон або це не впливає із суті забезпечення.

2. Речові забезпечення, встановлені щодо майна боржника (застава, притримання), зберігають при заміні кредитора, і вони переходять до нового кредитора у межах відступленої вимоги.

3. Персональні забезпечення, що ґрунтуються на довірі до особи кредитора (зокрема порука), зберігають при заміні кредитора лише за згодою особи, що надала відповідне забезпечення, якщо іншого не встановлює закон або це не визначено умовами забезпечення.

4. У разі відступлення частини вимоги забезпечення зберігають тією мірою, якою воно може забезпечувати відступлену частину. Розподіл задоволення з предмета забезпечення між кількома кредиторами здійснюють домірно розміру вимог, якщо іншого не встановлює закон або це не погоджено сторонами з дотриманням прав третіх осіб.

Якщо за своєю суттю забезпечення є неподільним або не допускає окремої реалізації щодо часток вимоги, забезпечення реалізують як єдине ціле, а отримані кошти розподіляють між кредиторами домірно розміру їхніх вимог, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 761. Часткове відступлення права вимоги

1. Право вимоги може бути відступлене в частині, яка є визначеною або такою, що може бути визначена, якщо це не суперечить закону, договору або суті зобов'язання.

2. У разі переходу частини права вимоги боржник зобов'язаний виконати зобов'язання кожному кредиторові домірно їхнім вимогам, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Якщо поділ виконання істотно ускладнює або робить неможливим виконання, боржник має право виконати зобов'язання одному з кредиторів із подальшим розподілом між кредиторами отриманого, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Забезпечення зберігає чинність щодо відступленої частини вимоги в межах встановленого забезпечення. Перехід частини вимоги не створює для боржника або для особи, яка надала забезпечення, більших обтяжень, ніж існували до відступлення, якщо іншого не встановлює закон або це не погоджено такою особою.

Якщо право вимоги відступлено кільком кредиторам, права, що забезпечують виконання зобов'язання, діють на користь кожного з них домірно обсягу його вимоги, якщо іншого не встановлює закон або це не погоджено між усіма заінтересованими особами з додержанням прав третіх осіб.

5. Часткове відступлення не змінює для боржника строк, місце та спосіб виконання, валюту та порядок розрахунків, умови нарахування відсотків, неустойки та інших платежів, якщо іншого не встановлює закон або це не погоджено з боржником.

6. Якщо іншого не встановлює договір або закон, кожний з кредиторів, яким належать частки вимоги, має право на одержання виконання в межах своєї частки. Боржник має право виконати зобов'язання кожному з кредиторів домірно їхнім часткам, внести виконання у депозит нотаріуса або на ескроу-рахунок порядком, встановленим законом.

7. Якщо вимога є неподільною за своєю природою або договором визначено єдине місце, спосіб чи строк виконання, боржник має право вимагати від кредиторів визначення уповноваженого представника для прийняття виконання. До визначення уповноваженого представника боржник не є таким, що прострочив.

8. Якщо один і той самий кредитор відступив одну й ту саму частину вимоги кільком особам, пріоритет має набувач, про відступлення на користь якого боржника було повідомлено раніше. Щодо третіх осіб пріоритет визначають за часом внесення відомостей до відповідного державного реєстру або вчинення іншої визначеної законом дії.

9. Боржник має право заявити новому кредиторіві заперечення та зарахування зустрічних однорідних вимог у межах відступленої частини на підставах і порядком, встановленими цим Кодексом.

Стаття 762. Відступлення майбутніх та умовних вимог

1. Майбутня або умовна вимога може бути відступлена, якщо вона індивідуально визначена або визначена за родовими ознаками так, що може

бути встановлена на момент її виникнення, якщо іншого не встановлює закон або це не впливає із суті зобов'язання.

2. Право вимоги, що виникне в майбутньому, переходить до нового кредитора з моменту настання підстави для його виникнення, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Договір відступлення майбутньої або умовної вимоги надає набувачеві право очікування (*expectatio*) до виникнення такої вимоги.

Права набувача на таку вимогу виникають з моменту її виникнення, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Відступлення вимог, що виникатимуть у межах триваючих зобов'язань, а також відступлення сукупності теперішніх і майбутніх грошових вимог є дійсним за наявності у договорі критеріїв для їх ідентифікації.

Щодо кожної вимоги перехід прав відбувається з моменту її виникнення, якщо іншого не встановлює договір або закон.

5. Відступлення майбутньої або умовної вимоги є обов'язковим для боржника з моменту отримання ним повідомлення. Щодо третіх осіб воно є чинним з моменту внесення відомостей до відповідного державного реєстру або вчинення іншої визначеної законом дії. Пріоритет набувачів визначають за часом вчинення відповідних дій.

6. Відступлення майбутньої або умовної вимоги не може погіршувати становище боржника, якщо іншого не встановлює закон або це не погоджено боржником.

Договірні застереження про заборону чи обмеження такого відступлення діють у межах, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

Перехід прав, що забезпечують виконання зобов'язання, і наслідки часткового відступлення майбутніх вимог визначає цей Кодекс.

Стаття 763. Договірні обмеження відступлення права вимоги (*pactum de non cedendo*)

1. Сторони можуть встановити у договорі заборону або обмеження відступлення права вимоги, якщо іншого не встановлює закон або не впливає із суті зобов'язання.

2. Порухення заборони або обмеження відступлення права вимоги тягне відповідальність сторони, яка його допустила, перед іншою стороною і не впливає на дійсність відступлення між цедентом і набувачем, якщо іншого не встановлюють договір або закон.

3. Договірна заборона або обмеження є обов'язковими для набувача, якщо на момент відступлення він знав або повинен був знати про них. Якщо набувач не знав і не повинен був знати про них, відступлення є обов'язковим

для боржника з моменту, визначеного цим Кодексом, а наслідки порушення виникають лише між сторонами первісного договору.

4. У підприємницьких відносинах повна заборона відступлення грошових вимог є нікчемною, якщо іншого не встановлює закон. Обмеження, що істотно ускладнюють або роблять економічно неможливим таке відступлення, прирівнюють до заборони. Обмеження відступлення негрошових вимог можливі, якщо вони є розумними, домірними меті договору та не суперечать імперативним нормам.

Стаття 764. Відповідальність цедента перед цесіонарієм

1. Цедент відповідає перед цесіонарієм за дійсність і належність йому відступленого права вимоги на момент переходу, якщо іншого не встановлюють договір або закон.

2. Якщо іншого не встановлює договір, цедент не відповідає за платоспроможність боржника та фактичне одержання виконання цесіонарієм. Така відповідальність можлива лише у разі безпосереднього застереження із визначенням її обсягу та строку.

3. Цедент відповідає за:

1) ненаявність порушення встановленої договором заборони або обмеження відступлення;

2) ненаявність раніше вчинених відступлень тієї самої вимоги або її частини;

3) ненаявність прав третіх осіб на вимогу, що перешкоджають її використанню набувачем, якщо набувач не знав і не повинен був знати про такі права;

4) передання набувачеві документів та інформації, що посвідчують вимогу, у розумний строк.

4. Якщо відступлена вимога є спірною або обтяженою запереченнями боржника, цедент відповідає перед цесіонарієм лише у межах гарантій, безпосередньо визначених договором або законом. Замовчування цедентом відомих йому істотних заперечень боржника є недобросовісним і тягне за собою обов'язок відшкодування збитків.

5. Гарантія дійсності вимоги охоплює існування вимоги, її обсяг і належність цедентові. У разі повної або часткової недійсності права вимоги або її ненаявності у цедента на момент відступлення цедент відшкодовує цесіонарію збитки в межах такої гарантії.

6. У разі відступлення частини вимоги або кількох вимог відповідальність цедента визначають щодо кожної відступленої вимоги або її частини окремо, якщо іншого не встановлює договір.

7. Умова договору про звільнення цедента від відповідальності за дійсність відступленої вимоги є нікчемною, крім випадків, коли цесіонарій знав або повинен був знати про ненаявність або дефект вимоги на момент відступлення.

Стаття 765. Належний кредитор

1. У разі виникнення спору щодо особи належного кредитора боржник має право вимагати від особи, яка заявляє про заміну кредитора, належні докази її прав. До моменту отримання таких доказів прострочення боржника не настає.

2. У разі виникнення спору або невизначеності щодо особи належного кредитора боржник має право внести виконання у депозит нотаріуса або на ескроу-рахунок порядком, встановленим законом. З моменту внесення виконання боржник є таким, що виконав свій обов'язок у відповідному обсязі.

3. Якщо у повідомленні про заміну кредитора зазначено недостовірні реквізити для виконання, відповідальність за наслідки такої недостовірності покладають на особу, яка надіслала повідомлення. Виконання, здійснене боржником добросовісно відповідно до таких реквізитів, звільняє боржника від обов'язку в обсязі виконаного.

4. Якщо чинність переходу права вимоги щодо третіх осіб залежить від внесення запису до відповідного державного реєстру, боржник має право покладатися на дані такого реєстру на момент здійснення виконання.

§ 3. Переведення боргу

Стаття 766. Поняття та умови переведення боргу

1. Переведення боргу є заміною боржника у зобов'язанні іншою особою, до якої переходить обов'язок перед кредитором у тому самому обсязі, якщо іншого не встановлюють договір, закон або це не впливає із суті зобов'язання.

2. Переведення боргу здійснюють на підставі договору між первісним і новим боржником за згодою кредитора.

3. Згода кредитора може бути надана заздалегідь, одночасно з укладенням договору про переведення боргу або після його укладення. Згода має індивідуалізувати зобов'язання та особу нового боржника. Мовчання не є згодою, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Згода кредитора може бути виражена письмово або в інший спосіб, що достовірно свідчить про волю кредитора. Прийняття кредитором виконання від нового боржника після отримання повідомлення про переведення боргу є згодою, якщо іншого не встановлюють договір або закон.

5. До надання згоди кредитора первісного боржника не звільняють від зобов'язання. З моменту надання згоди первісний боржник не є боржником, якщо іншого не встановлює закон або це не погоджено сторонами.

6. Переведення боргу не може погіршувати становище кредитора порівняно з умовами зобов'язання до переведення, якщо іншого не встановлює закон або це не погоджено кредитором.

Стаття 767. Юридичні наслідки переведення боргу для забезпечень і третіх осіб

1. Забезпечення, встановлені боржником щодо його майна, зберігають після переведення боргу в межах зобов'язання, якщо іншого не встановлюють договір або закон і якщо обсяг зобов'язання не змінено.

2. Персональні забезпечення, надані третіми особами, зберігають лише за їх згодою, наданою до, під час або після переведення боргу. За ненаявності такої згоди забезпечення є припиненим, якщо іншого не встановлює закон.

3. Речові забезпечення, надані третіми особами, зберігають за згодою відповідної особи. За ненаявності такої згоди забезпечення є припиненим, якщо іншого не встановлює закон.

4. Якщо внаслідок переведення боргу змінюють умови зобов'язання, що збільшує обсяг або відповідальність особи, яка надала забезпечення, або іншим чином погіршує її становище, забезпечення зберігають лише за згодою цієї особи.

5. Гарантію зберігають відповідно до її умов та закону. Якщо гарантія надана щодо конкретного боржника, заміна боржника потребує згоди гаранта, якщо іншого не встановлює закон або не впливає з умов гарантії.

6. Переведення боргу не може порушувати права інших кредиторів, у тому числі пріоритети щодо забезпечених вимог. Внесення відомостей до відповідних державних реєстрів здійснюють у випадках і порядку, встановленими законом. Невнесення таких відомостей не впливає на дійсність переведення боргу між його сторонами, але може не мати сили щодо добросовісних третіх осіб у випадках, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 768. Часткове переведення боргу, зворотна вимога та взаємні розрахунки

1. Борг може бути переведено в частині, якщо така частина є визначеною або такою, що може бути визначена, і це не суперечить закону або суті зобов'язання.

2. У разі часткового переведення боргу первісний і новий боржники відповідають перед кредитором кожний у межах своєї частки, якщо іншого не

встановлює закон або це не погоджено з кредитором. Солідарна відповідальність можлива за згодою кредитора або у випадках, встановлених законом.

3. Зміна співвідношення часток між боржниками без згоди кредитора не впливає на обсяг і порядок виконання перед кредитором.

4. Боржник, який виконав зобов'язання понад належну йому частку, має право зворотної вимоги до іншого боржника в обсязі сплаченого понад частку, а також у межах нарахованих відсотків, неустойки та необхідних витрат, пов'язаних із виконанням, якщо іншого не встановлюють договір між боржниками або закон.

5. Заперечення проти вимоги кредитора та зарахування зустрічних однорідних вимог після часткового переведення боргу здійснюються за приписами цього Кодексу. Взаємні розрахунки між боржниками проводяться на загальних підставах.

6. Якщо часткове переведення боргу унеможливує прийняття виконання без надмірних витрат або ризику для кредитора, кредитор має право вимагати від боржників визначення уповноваженого представника для прийняття виконання. До визначення такого представника кредитор не є таким, що прострочив прийняття виконання.

§ 4. Суброгація

Стаття 769. Загальні приписи про суброгацію

1. Суброгація є переходом до особи, яка виконала зобов'язання замість боржника або за боржника, прав кредитора у тому обсязі, в якому здійснено виконання, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Суброгація виникає на підставі договору або закону. Згоду боржника не вимагають, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Суброгація не змінює змісту зобов'язання і не встановлює для боржника нових обов'язків. Боржник може заявити новому кредиторові всі заперечення, які мав проти первісного кредитора на момент виконання, якщо іншого не встановлює закон.

4. Особа, яка виконала зобов'язання, набуває прав кредитора разом з додатковими вимогами та правами, що забезпечують виконання зобов'язання, у межах здійсненого виконання, якщо іншого не встановлює договір або закон або це не впливає із суті відповідного забезпечення.

5. Первісний кредитор зобов'язаний передати новому кредиторові документи, інформацію, відомості, що посвідчують право вимоги, та видати підтвердження отримання виконання із зазначенням його обсягу. Порядок передавання документів та інформації визначає цей Кодекс.

6. Договірні заборони або обмеження відступлення права вимоги не застосовують до переходу прав унаслідок суброгації, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс та/або інший закон.

7. У разі часткового виконання права кредитора переходять у частині виконаного. Перехід прав є обов'язковим для боржника з моменту одержання ним повідомлення про виконання за боржника, а щодо третіх осіб – з моменту внесення відомостей до відповідного державного реєстру або вчинення іншої визначеної законом дії. Пріоритет між кількома набувачами прав визначають відповідно до приписів цього Кодексу.

Стаття 770. Випадки законної суброгації

1. Права кредитора переходять до особи, яка виконала зобов'язання замість боржника або за боржника, у силу закону, зокрема, якщо:

1) страховик виплатив страхове відшкодування за договором майнового страхування;

2) поручитель, гарант або інша особа, яка надала персональне забезпечення, виконала зобов'язання за боржника;

3) солідарний боржник виконав зобов'язання понад належну йому частку;

4) заставодавець або інша особа, на майно якої може бути звернено стягнення для задоволення вимоги кредитора, виконала зобов'язання з метою збереження свого права;

5) третя особа виконала зобов'язання за згодою боржника або з повідомленням кредитора про виконання за боржника з метою відвернення істотної шкоди боржникові;

6) особа відшкодувала шкоду замість особи, відповідальної за її завдання, у випадках, визначених законом;

7) виконання зобов'язання здійснено за рахунок коштів, наданих спеціально для цієї мети особою, яка має інтерес у збереженні прав боржника (зокрема учасником юридичної особи), якщо іншого не встановлюють договір або закон;

8) в інших випадках, встановлених законом.

2. У випадках, визначених пунктами 1–4 частини першої цієї статті, суброгація виникає безвідносно до згоди боржника. У випадках, встановлених пунктами 5–7 частини першої цієї статті, суброгація виникає, якщо виконання не суперечить договору, закону та не погіршує становища боржника.

3. Перехід прав у силу закону можливий в межах фактично здійсненого виконання разом з належними на момент виконання додатковими вимогами та правами, що забезпечують виконання зобов'язання, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 771. Межі переходу прав і пріоритет при конкуренції вимог

1. Особа, яка набула прав кредитора внаслідок суброгації, набуває їх у межах фактично здійсненого виконання включно з належними на момент виконання додатковими вимогами і правами, що забезпечують виконання зобов'язання, якщо іншого не встановлює закон або це не впливає із суті забезпечення.

2. У разі часткового виконання вимогу первісного кредитора зберігають у частині, що не виконана. Якщо забезпечення або предмет задоволення є недостатніми, задоволення вимог первісного кредитора і нового кредитора здійснюють домірно розміру їхніх вимог, якщо іншого не встановлює закон або не погоджено особами, права яких забезпечують.

3. Пріоритет між кількома особами, до яких перейшли права кредитора, визначає цей Кодекс з урахуванням моменту, з якого перехід прав є обов'язковим для боржника, та дій, визначених законом для набрання чинності щодо третіх осіб, у тому числі внесення відомостей до відповідного державного реєстру.

4. Якщо кілька осіб виконали зобов'язання послідовно, перевагу має особа, щодо якої відповідні дії, необхідні для набрання чинності переходом прав, були вчинені раніше, якщо іншого не встановлює цей Кодекс або це не впливає із суті забезпечення.

5. Суброгація не позбавляє боржника права заявляти новому кредиторові заперечення і зарахування зустрічних однорідних вимог на підставах і порядком, встановленими цим Кодексом.

6. Питання щодо доказування обсягу виконання і переходу прав вирішують за загальними приписами цього Кодексу. Первісний кредитор зобов'язаний сприяти реалізації набутого права у спосіб передання документів та інформації новому кредиторові відповідно до цього Кодексу.

§ 5. правонаступництво

Стаття 772. Універсальне правонаступництво

1. Універсальним правонаступництвом є перехід до іншої особи всіх прав і обов'язків у зобов'язаннях або їх визначеної законом сукупності, що належали правопопереднику, якщо іншого не встановлює закон або це не впливає із суті окремих прав чи обов'язків.

2. Універсальне правонаступництво виникає, зокрема, у разі реорганізації юридичної особи, спадкування, а також в інших випадках, встановлених законом.

3. Права та обов'язки, нерозривно пов'язані з особою кредитора або боржника, а також права та обов'язки, що відповідно до закону не можуть бути передані іншим особам, не переходять до правонаступника.

4. Момент переходу прав і обов'язків при універсальному правонаступництві визначає закон. З цього моменту правонаступник стає стороною відповідних зобов'язань, якщо іншого не встановлює закон.

5. Разом із правами та обов'язками переходять права, що забезпечують виконання зобов'язань, якщо іншого не встановлює закон або це не впливає із суті відповідного забезпечення.

6. Заміна особи у зобов'язанні внаслідок універсального правонаступництва є обов'язковою для боржника з моменту, визначеного законом. Щодо третіх осіб така заміна має силу з моменту внесення відомостей до відповідного державного реєстру або вчинення іншої визначеної законом дії.

7. Правопередник або особа, яка зберігає документи та інформацію щодо зобов'язань, що перейшли, зобов'язана передати їх правонаступникові порядком, встановленим цим Кодексом.

8. Заміна боржника внаслідок універсального правонаступництва не потребує окремої згоди кредитора, якщо іншого не встановлює закон. Наслідки для прав, що забезпечують виконання зобов'язань, і третіх осіб визначає цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 773. Сингулярне правонаступництво

1. Сингулярним правонаступництвом є перехід до іншої особи окремих прав або обов'язків у зобов'язанні в силу закону, рішення суду або іншого юридичного факту без укладення між попереднім і новим суб'єктом правочину щодо такого переходу.

2. Сингулярне правонаступництво виникає у випадках, встановлених законом.

3. До набувача переходять лише ті права або обов'язки, які визначені законом або впливають із характеру юридичного факту, що зумовив перехід, а також права, що забезпечують виконання зобов'язання, якщо іншого не встановлює закон або це не впливає із суті забезпечення.

4. Згоди іншої сторони зобов'язання на перехід прав або обов'язків у порядку сингулярного правонаступництва не вимагають, якщо іншого не встановлює закон. Така сторона має право вимагати підтвердження підстави та обсягу переходу, зокрема у спосіб передання документів та інформації.

5. Момент переходу прав або обов'язків визначає закон або рішення суду. Щодо третіх осіб перехід має силу з моменту внесення відомостей до відповідного державного реєстру або вчинення іншої визначеної законом дії.

6. Перехід окремих прав або обов'язків унаслідок сингулярного правонаступництва не може погіршувати становище контрагента порівняно з умовами зобов'язання до переходу, якщо іншого не встановлює закон або це не погоджено з цим контрагентом.

7. Передання документів та інформації, необхідних для реалізації прав, що перейшли, здійснюють порядком, визначеним цим Кодексом. Заперечення та зарахування зустрічних однорідних вимог боржник може заявити новому кредиторові на підставах і порядком, встановленими цим Кодексом.

§ 6. Заперечення, зарахування зустрічних однорідних вимог, передання документів та інформації

Стаття 774. Передання документів та інформації

1. Сторона, яку замінюють, зобов'язана у розумний строк передати правонаступникові документи та інформацію, необхідні для здійснення прав і виконання обов'язків у зобов'язанні. Передають, зокрема, договір і додатки, правочини про зміну/розірвання, акти звірки, платіжні документи, документи щодо забезпечень та відомості з відповідних державних реєстрів, а також наявні судові та виконавчі документи.

2. Документи можуть бути передані електронно, якщо іншого не випливає з їх природи або з вимог закону. Оригінали передають, якщо без них неможливе здійснення права або внесення відомостей до відповідного державного реєстру.

3. Якщо перехід прав або заміна боржника підлягає відображенню у відповідному державному реєстрі, особа, яка здійснює передання, зобов'язана сприяти внесенню відповідних відомостей. Невнесення таких відомостей не впливає на дійсність переходу між сторонами, але у випадках, встановлених законом, може не мати сили щодо добросовісних третіх осіб.

4. До одержання документів та інформації, без яких неможливе здійснення права, правонаступник має право призупинити виконання своїх обов'язків перед особою, яка здійснює передання, у частині, що залежить від такого передання, та вимагати відшкодування збитків, завданих простроченням. У договорі про відступлення права вимоги набувач має право утримувати оплату або її частину до отримання визначеного переліку документів.

5. Передання інформації здійснюють в обсязі, необхідному для досягнення мети зобов'язання, з додержанням вимог щодо охорони комерційної або банківської таємниці, персональних даних та іншої інформації з обмеженим доступом.

6. Особа, яка здійснює передання, зобов'язана за запитом правонаступника забезпечити необхідне сприяння, зокрема видати довідки, підтвердити залишок заборгованості, засвідчити копії документів, надати пояснення та повідомити осіб, які надали забезпечення, про заміну кредитора за наявності забезпечень.

7. Звичайні витрати на підготовку та передання документів несе особа, яка здійснює передання. Додаткові витрати, пов'язані з формуванням спеціальних витягів або відновленням втрачених документів, несе правонаступник, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 775. Заперечення боржника та зарахування зустрічних однорідних вимог після заміни сторони

1. Після заміни кредитора боржник має право заявити новому кредиторі всі заперечення, які він мав проти первісного кредитора на момент одержання повідомлення про заміну кредитора, у тому числі щодо недійсності, припинення, часткового виконання, позовної давності та розміру вимоги.

2. Боржник має право заявити новому кредиторі зарахування зустрічної однорідної вимоги до первісного кредитора, якщо:

1) підстава для зарахування виникла до одержання боржником повідомлення про заміну кредитора;

2) така зустрічна вимога випливає з того самого договору, що й вимога нового кредитора, безвідносно до часу її виникнення;

3) можливість зарахування після заміни кредитора погоджена новим кредитором, встановлена цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Після одержання боржником повідомлення про заміну кредитора виконання, надане первісному кредиторі, не звільняє боржника, крім випадків, установлених цим Кодексом. У разі виникнення спору щодо особи належного кредитора боржник має право внести виконання у депозит нотаріуса або на ескроу-рахунок порядком, встановленим законом.

4. Новий кредитор пов'язаний дефектами та запереченнями, притаманними самій вимозі, а також імперативними приписами щодо захисту прав споживача. Умови договору, що обмежують заперечення споживача, є нікчемними в частині такого обмеження.

5. У разі заміни боржника кредитор зберігає всі належні йому заперечення проти нового боржника, що випливають із зобов'язання. Новий боржник може заявляти кредиторі заперечення, що випливають із змісту зобов'язання та відносин між кредитором і первісним боржником, але не може посилається на особисті заперечення первісного боржника, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс, інший закон або це не погоджено з кредитором.

6. Обов'язок доведення факту та моменту повідомлення про заміну кредитора покладають на особу, яка на нього посилається. Обов'язок доведення підстав і розміру зустрічної вимоги для зарахування покладають на боржника.

Глава 56. Виконання зобов'язання

§ 1. Загальні приписи

Стаття 776. Засади виконання зобов'язання

1. Виконанням зобов'язання є вчинення боржником на користь кредитора дій, визначених змістом зобов'язання, або утримання від дій, якщо це встановлює договір або закон.

2. Зобов'язання слід виконувати відповідно до його умов, цього Кодексу, іншого закону та засад приватного права.

3. Якщо умови виконання не визначені, його здійснюють кредиторіві або іншій особі, уповноваженій прийняти виконання, у розумний строк, у встановленому місці, у спосіб, що відповідає суті зобов'язання.

4. Прийняття кредитором виконання без застережень підтверджує, що боржник виконав зобов'язання в обсязі прийнятого виконання, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 777. Об'єкт, спосіб і межі виконання зобов'язання

1. Об'єктом виконання є дія (передача речі, сплата грошей, виконання робіт, надання послуг, утримання від дій тощо) або результат такої дії.

2. Зобов'язання виконують в натурі, якщо іншого не впливає із його змісту, договору або закону.

3. Подільне зобов'язання можуть виконувати частинами за згодою кредитора, а також якщо це встановлює договір або закон. Неподільне зобов'язання виконують повністю.

4. Якщо спосіб виконання не визначений, застосовують спосіб, що відповідає суті зобов'язання та звичаям ділового обороту.

5. Межі виконання визначають предметом, кількістю, якістю, комплектністю, а також вимогами безпеки та належної професійної дбайливості.

Стаття 778. Зупинення зустрічного виконання зобов'язання (*exsertio non adimpleti contractus*)

1. У взаємному зобов'язанні сторона має право зупинити своє виконання до надання іншою стороною виконання у частині, що повинна бути надана одночасно або раніше.

2. Якщо виконання однієї сторони має передувати виконанню іншої, остання може зупинити своє виконання до одержання попереднього виконання.

3. Якщо інша сторона надала виконання частково, зупинення можливе лише в домірній частині, якщо іншого не випливає із суті зобов'язання, умов договору або не зумовлено істотністю невиконання.

4. Сторона, що зупиняє виконання, зобов'язана діяти добросовісно та без зволікань повідомити іншу сторону письмово із зазначенням підстав і обсягу зупинення. На період правомірного зупинення прострочення цієї сторони не настає.

5. Зупинення заборонено, якщо:

- 1) інше встановлює договір або закон;
- 2) із суті зобов'язання випливає обов'язок виконання без зволікань (зокрема для запобігання невідомірній шкоді);
- 3) затримка створює невідворотну небезпеку для життя або здоров'я;
- 4) невиконання іншої сторони є незначним і не впливає на очікуваний результат.

6. Правомірне зупинення не перешкоджає стороні використати інші способи захисту, встановлені цим Кодексом або договором.

7. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням спеціальних норм цього Кодексу.

Стаття 779. Строк (термін) виконання зобов'язання

1. Зобов'язання підлягає виконанню у строк (термін), встановлений договором або законом. Якщо строк визначено періодом, виконання може бути здійснено у будь-який момент цього періоду, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Якщо строк визначено вказівкою на подію, що неминуче має настати, зобов'язання підлягає виконанню з настанням такої події.

3. Якщо строк не визначено або визначено моментом пред'явлення вимоги, кредитор має право вимагати виконання у будь-який час, а боржник зобов'язаний виконати у розумний строк після одержання вимоги. За ненаявності доказів іншого презюмують, що розумний строк становить сім днів, якщо іншого не встановлює закон або це не випливає із суті зобов'язання.

4. Дострокове виконання можливе, якщо іншого не встановлюють договір, закон або це не випливає із суті зобов'язання.

5. Боржник є таким, що прострочив, якщо він не приступив до виконання зобов'язання або не виконав його у строк, встановлений договором або законом. На боржникові лежить ризик випадкової неможливості виконання після прострочення. Юридичні наслідки прострочення визначають цей Кодекс та договір.

6. Прострочення боржника не настає, якщо зобов'язання не може бути виконане внаслідок прострочення кредитора.

Стаття 780. Місце виконання зобов'язання

1. Місце виконання визначає договір. Якщо місце виконання не встановлено у договорі, його визначає закон, звичаї ділового обороту або суть зобов'язання.

2. Грошове зобов'язання виконують за осідком (місцем проживання або місцезнаходженням) кредитора на момент платежу, якщо іншого не встановлює договір або закон. Якщо кредитор до моменту платежу змінив осідок (місце проживання або місцезнаходження) і повідомив про це боржника, виконання провадиться за новим осідком (місцем проживання або місцезнаходженням), а додаткові витрати, спричинені зміною місця, несе кредитор, якщо іншого не встановлює домовленість сторін.

3. Передання нерухомого майна здійснюють за осідком (місцезнаходженням) цього майна.

4. Передання товару (майна) за договором перевезення здійснюють за місцем здавання товару (майна) першому перевізникові, якщо іншого не встановлює договір.

5. Передання товару (майна) за іншими правочинами здійснюють за місцем виготовлення або зберігання товару (майна), відомим кредиторів на момент виникнення зобов'язання, якщо іншого не встановлює договір.

6. Виконання робіт або надання послуг здійснюють у місці, де має бути виконана робота чи надана послуга.

7. Електронне (цифрове) передання результату (цифровий контент, дані, ліцензійні ключі, доступ до інформаційної системи) здійснюють через кінцеву точку приймання, визначену кредитором у договорі або повідомленні. За ненааявності такого визначення місцем виконання є осідок (місце проживання або місцезнаходження) кредитора на момент надання доступу або передання.

8. Інші зобов'язання виконують за осідком (місцем проживання або місцезнаходженням) боржника, якщо іншого не встановлює закон, звичаї ділового обороту або це не впливає із суті зобов'язання.

9. Якщо місце виконання змінено з причин, залежних від кредитора, він відшкодовує боржнику необхідні додаткові витрати, пов'язані з такою зміною, якщо іншого не встановлює домовленість сторін.

§ 2. Прийняття виконання та обов'язки кредитора

Стаття 781. Обов'язок кредитора прийняти виконання

1. Кредитор зобов'язаний прийняти виконання, що відповідає умовам зобов'язання.

2. Неприйняття виконання без поважних причин є простроченням кредитора. Наслідки такого прострочення визначає цей Кодекс.

3. Кредитор зобов'язаний вчинити дії, необхідні для прийняття виконання, визначені статтею 782 цього Кодексу.

Стаття 782. Обов'язок кредитора сприяти виконанню

1. Сторони зобов'язані добросовісно і своєчасно взаємодіяти для виконання зобов'язання.

Кредитор зобов'язаний вчинити дії, без яких виконання є неможливим або істотно ускладненим, зокрема:

- 1) надати платіжні реквізити або інші ідентифікатори отримувача;
- 2) надати необхідні інформацію та документи;
- 3) затвердити специфікації, технічні вимоги, зразки або інші погодження, визначені договором;
- 4) узгодити графіки для прийняття виконання;
- 5) визначити місце прийняття виконання відповідно до статті 780 цього Кодексу;
- 6) забезпечити доступ боржника до відповідного місця або інформаційної системи у погоджені дні та години;
- 7) визначити уповноважену особу для прийняття та посвідчення виконання;
- 8) у разі електронного передання надати або погодити технічні вимоги, формат і порядок обміну, необхідні для прийняття виконання.

2. Якщо виконання залежить від попередніх дій кредитора, боржник має право зупинити перебіг строку виконання (відстрочити виконання) на період до вчинення таких дій, за умови повідомлення кредитора у розумний строк письмово. На час такого зупинення прострочення боржника не настає.

3. Невиконання кредитором обов'язку сприяти виконанню звільняє боржника від юридичних наслідків прострочення у частині, що спричинена таким невиконанням, та надає боржнику право на відшкодування необхідних і розумних додаткових витрат, спричинених затримкою кредитора. Боржник також має право вчинити дії, визначені цим Кодексом щодо випадків прострочення кредитора, зокрема депонувати виконання або застосувати інші засоби захисту, якщо це встановлює договір або закон.

4. Сторона, яка посилається на невиконання обов'язку сприяти виконанню, зобов'язана довести обставини такого невиконання та причинний зв'язок з неможливістю або затримкою виконання.

5. Якщо невиконання кредитором обов'язку сприяти виконанню є істотним і триває після надання йому боржником додаткового розумного строку, боржник має право застосувати визначені законом способи захисту, зокрема розірвання договору у випадках і порядку, встановленими цим Кодексом.

Стаття 783. Прострочення кредитора (*mora creditoris*)

1. Кредитор є таким, що прострочив, якщо без поважних причин не прийняв виконання або не вчинив дій, необхідних для його прийняття, а також у випадках, встановлених цим Кодексом.

2. На час прострочення кредитора перебіг строку виконання зобов'язання є зупиненим у частині, що залежить від дій кредитора. Прострочення боржника у цій частині не настає.

3. З моменту прострочення кредитора ризик випадкової загибелі чи псування предмета виконання, а також звичайні витрати на зберігання покладають на кредитора, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Кредитор зобов'язаний відшкодувати боржнику необхідні і розумні витрати, спричинені своїм простроченням.

5. Прострочення кредитора не звільняє боржника від обов'язку належного збереження предмета виконання до передання або депонування.

6. За грошовим зобов'язанням відсотки за користування сумою та відсотки за прострочення не нараховують за період прострочення кредитора, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 784. Підтвердження прийняття виконання

1. На вимогу боржника кредитор видає розписку, акт приймання-передачі або інший документ, що підтверджує прийняття виконання повністю або частково. Електронне підтвердження прийняття виконання, сформоване відповідно до погоджених правил інформаційної системи, прирівнюють до розписки.

2. Якщо боржник видав кредиторіві борговий документ і такий документ перебуває у кредитора, кредитор, під час прийняття виконання зобов'язаний повернути цей документ боржникові або зробити на ньому відмітку про виконання.

У разі неможливості повернення або проставлення відмітки кредитор у підтвердженні виконання зазначає причини та реквізити такого документа, і з

цього моменту документ є погашеним, а ризик його подальшого пред'явлення несе кредитор.

Якщо для окремих видів боргових документів законом визначено спеціальний порядок погашення або анулювання, застосовують такий порядок.

3. Наявність у боржника боргового документа, виданого кредитором, презюмує виконання зобов'язання у відповідній частині, якщо не доведено іншого.

4. У разі відмови кредитора без поважних причин видати підтвердження або повернути борговий документ боржник має право зупинити подальше виконання або депонувати виконання, повідомивши кредитора про таке зупинення, і в цьому разі настає прострочення кредитора.

Стаття 785. Електронне виконання

1. Виконання можуть здійснювати з використанням інформаційних систем, у тому числі в автоматизованому порядку, якщо це встановлює договір або закон (зокрема у спосіб електронного передання результату, надання доступу або здійснення платежу).

2. Якщо виконання не відбулося внаслідок збою платіжної або інформаційної інфраструктури, наслідки визначає стаття 810 цього Кодексу, інший закон або договір.

3. Правила користування інформаційними системами встановлює законодавство.

§ 3. Виконання зобов'язання у спосіб депонування та ескроу у разі прострочення кредитора

Стаття 786. Виконання зобов'язання у спосіб депонування

1. Якщо кредитор відсутній у місці виконання, відмовляється без поважних причин прийняти виконання, перебуває у простроченні, його осідок (місце проживання або місцезнаходження) невідомий або відсутній представник неіездатного кредитора, боржник має право виконати зобов'язання у спосіб внесення належних кредиторів грошей або цінних паперів у депозит нотаріуса або нотаріальної контори, а також у спосіб передання предмета виконання депозитарію або іншій уповноваженій законом особі. Виконання може бути здійснено також у спосіб розміщення грошей або майна в ескроу відповідно до статті 787 цього Кодексу.

2. Виконання, здійснене у спосіб депонування, є таким з моменту прийняття предмета виконання депозитарієм відповідно до умов депонування та закону.

3. З моменту депонування ризику випадкової загибелі або псування предмета виконання, звичайні витрати на зберігання та подальше утримання, а також ризик подвійного пред'явлення вимоги переходять до кредитора, якщо іншого не визначає закон.

4. Боржник зобов'язаний у розумний строк повідомити кредитора про здійснене депонування у спосіб, що забезпечує отримання повідомлення, якщо таке повідомлення є можливим з урахуванням обставин.

5. Видачу предмета депозиту кредиторіві здійснюють за наявності підстав, визначених законом або умовами депонування, та за належної ідентифікації кредитора або його уповноваженого представника. У разі виникнення спору щодо права на одержання предмета депозиту видачу не здійснюють до вирішення спору установленим порядком, якщо іншого не визначає закон.

6. Порядок внесення та обліку цінних паперів у бездокументарній формі визначає законодавство про депозитарну систему України. Для документарних цінних паперів застосовують передання сертифіката або інший визначений законом спосіб їх внесення до депозиту.

7. Винагорода депозитарію (нотаріусу, іншій уповноваженій особі) та інші необхідні і розумні витрати, пов'язані з депонуванням, покладають на кредитора, якщо іншого не встановлює договір або закон.

8. Боржник відповідає за вибір депозитарія або іншої уповноваженої особи в межах звичайної обачності.

Стаття 787. Ескроу як спосіб виконання

1. За домовленістю сторін платежі або майно можуть передати кредиторіві на погоджених умовах у спосіб розміщення грошових коштів на рахунку умовного зберігання (ескроу) відповідно до глави 80 цього Кодексу або з використанням іншого механізму ескроу, встановленого законом.

2. У разі використання рахунку ескроу права та обов'язки сторін визначають, зокрема, приписи глави 80 цього Кодексу. У разі використання іншого механізму ескроу, визначеного законом, права та обов'язки сторін встановлюють договір або закон.

3. Зобов'язання є виконаним у частині, на яку поширюють ескроу, з моменту передання предмета кредиторіві згідно з умовами ескроу, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Невиконання погоджених умов ескроу тягне за собою повернення предмета володільцю рахунку або боржнику відповідно до договору або закону.

5. Винагороду банку за договором рахунку умовного зберігання (ескроу) визначають згідно з главою 80 цього Кодексу. Витрати, пов'язані з ескроу,

визначають домовленістю сторін. За браком домовленості сторін такі витрати підлягають розподілу у рівних частках між сторонами.

Стаття 788. Повідомлення кредитора про депонування та ескроу

1. Боржник повідомляє кредитора про здійснене депонування або розміщення предмета виконання в ескроу у розумний строк письмово, якщо таке повідомлення є можливим з урахуванням обставин.

2. Неповідомлення кредитора не впливає на дійсність депонування або ескроу, якщо повідомлення є неможливим, але не звільняє сторону, яка допустила безпідставну затримку повідомлення, від обов'язку відшкодувати іншій стороні необхідні і розумні витрати, завдані такою затримкою.

3. Повідомлення має містити відомості, достатні для ідентифікації предмета виконання, місця та способу його одержання.

Стаття 789. Юридичні наслідки депонування та ескроу під час виконання зобов'язання

1. У разі депонування зобов'язання є виконаним з моменту прийняття предмета виконання депозитарієм відповідно до умов депонування та закону, якщо іншого не встановлює договір або закон. У разі розміщення предмета виконання в ескроу зобов'язання є виконаним у частині, на яку поширюють ескроу, з моменту передання предмета виконання кредитором згідно з умовами ескроу, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Подальше одержання кредитором предмета виконання від депозитарія або за умовами ескроу не впливає на момент виконання зобов'язання, якщо іншого не встановлює договір або закон.

§ 4. Особливості виконання негрошових зобов'язань

Стаття 790. Загальні умови виконання негрошових зобов'язань

1. Приписи цього параграфу застосовують до виконання негрошових зобов'язань з урахуванням їх виду: передання речей, виконання робіт, надання послуг, утримання від дій.

2. Зобов'язання, визначені частиною першою цієї статті, виконують в натурі, якщо іншого не встановлюють договір, закон або це не впливає із суті зобов'язання.

3. Якщо специфікації, зразки, технічні вимоги або інші параметри предмета виконання потребують уточнення, сторони добросовісно погоджують їх у розумний строк. Невиправдане зволікання сторони, від дій якої залежить погодження, тягне за собою наслідки, встановлені цим Кодексом для прострочення кредитора.

4. До негрошових зобов'язань застосовують приписи цього Кодексу щодо місця, часу та способу виконання, прийняття виконання, обов'язку кредитора сприяти виконанню, підтвердження прийняття виконання та використання інформаційних систем, якщо іншого не встановлює цей Кодекс, інший закон або це не впливає із суті зобов'язання.

5. Приписи цього параграфу застосовують, якщо іншого не встановлюють приписи цього Кодексу та/або іншого закону щодо відповідних видів договорів.

Стаття 791. Утримання від вчинення дій

1. Зобов'язання, змістом якого є утримання від вчинення певних дій, є виконаним, якщо боржник не вчиняє визначених договором або законом дій упродовж встановленого строку або безстроково, залежно від змісту зобов'язання.

2. Боржник зобов'язаний утримуватися також від вчинення дій, спрямованих на ухилення від дотримання встановленої заборони або досягнення того самого результату в інший спосіб, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. У разі невиконання такого зобов'язання кредитор має право вимагати негайного його виконання, відшкодування збитків, а також застосування інших способів захисту, визначених цим Кодексом, іншим законом або договором.

4. Якщо невиконання є триваючим, кредитор має право на звернення до суду з вимогою про заборону вчинення відповідних дій на майбутнє або зобов'язання утриматися від їх вчинення.

5. Спеціальні наслідки невиконання зобов'язань щодо неконкуренції, нерозголошення конфіденційної інформації, невчинення перешкод та інших подібних зобов'язань визначає договір або закон.

Стаття 792. Надання доступу та сприяння у вчиненні дій

1. За зобов'язанням надати доступ до речі, приміщення, обладнання, мережі або інформаційної системи для вчинення визначених договором дій кредитором чи третьою особою боржник зобов'язаний не перешкоджати та у розумний строк здійснити організаційні заходи, необхідні для надання такого доступу, відповідно до договору або закону, зокрема:

- 1) визначити дату, час і місце надання доступу;
- 2) призначити уповноважену особу для організації та прийняття виконання;
- 3) забезпечити пропускний режим і безпечні умови доступу;

4) надати засоби ідентифікації та/або авторизації, у тому числі тимчасові ідентифікатори;

5) за потреби забезпечити супровід під час доступу.

2. Якщо доступ надається в інформаційній системі, застосовують приписи цього Кодексу щодо ідентифікації, авторизації, фіксації дій та підтвердження виконання.

3. У разі невиконання зобов'язання кредитор має право зупинити перебіг строку власного виконання на період прострочення боржника, утримати домірну частину зустрічного надання, а також вимагати усунення перешкод, надання доступу та відшкодування необхідних і розумних витрат і збитків, завданих простроченням боржника, за умови повідомлення боржника у розумний строк письмово.

4. Якщо невиконання є істотним і триває після надання боржнику додаткового розумного строку, кредитор має право застосувати інші способи захисту, встановлені цим Кодексом, іншим законом або договором.

5. Надання доступу здійснюють з дотриманням вимог безпеки, охорони праці, охорони інформації та захисту персональних даних. Витрати, пов'язані із звичайними заходами надання доступу, несе сторона, на яку покладено обов'язок щодо такого доступу, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 793. Належність предмета і результату виконання

1. Предмет виконання має відповідати вимогам, встановленим договором, цим Кодексом, іншим законом та звичаями ділового обороту.

2. У зобов'язаннях щодо передання речей предмет виконання має відповідати вимогам якості, комплектності, тари та упаковки, встановленим договором або законом. За браком конкретних вимог якість повинна бути не нижчою за звичайну для такого роду речей і придатною для звичайної мети або для спеціальної мети, доведеної до відома боржника.

3. У зобов'язаннях щодо виконання робіт або надання послуг результат виконання має відповідати встановленим договором і законом вимогам щодо якості, функціональної придатності, безпеки та професійних стандартів. За браком конкретних вимог результат має бути придатним для мети, що звичайно переслідують для відповідного виду робіт чи послуг, або для спеціальної мети, доведеної до відома боржника.

4. Невідповідність предмета або результату виконання встановленим вимогам надає кредитором права, визначені цим Кодексом, іншим законом або договором.

Стаття 794. Виконання за зразком, специфікацією або стандартом

1. Якщо виконання мають здійснювати за зразком, специфікацією, технічними умовами, стандартом або іншими погодженими документами, такі умови є невід'ємною частиною договору.

2. У разі суперечності між загальними умовами договору та специфікацією пріоритет має специфікація, якщо іншого не встановлює договір.

3. У разі суперечності між описом властивостей предмета виконання та погодженим зразком (еталонним екземпляром) пріоритет має зразок, якщо іншого не встановлює договір.

4. Посилання у договорі на стандарт, технічні умови або типові (стандартні) умови зумовлює їх застосування у відповідній частині. Якщо у договорі не вказано версію такого документа, застосовують редакцію, чинну на момент укладення договору.

5. Документи, зазначені у цій статті, можуть ідентифікувати у спосіб посилання на їх найменування, номер, дату, редакцію, а також електронний ідентифікатор або адресу інформаційної системи, що забезпечує доступ до їх змісту.

6. Відхилення від зразка, специфікації, технічних умов або стандарту можливе лише за згодою сторін або у межах допусків, визначених договором чи відповідним документом.

Стаття 795. Огляд, приймання і повідомлення про невідповідність

1. Кредитор зобов'язаний у розумний строк після одержання предмета або результату виконання провести огляд у межах, звичайних для відповідного виду грошового зобов'язання, та перевірити його на відповідність договору і закону.

2. Кредитор зобов'язаний у розумний строк повідомити боржника про виявлену невідповідність. Неповідомлення у розумний строк позбавляє кредитора права посилаючись на явну невідповідність, якщо боржник доведе, що її можна було виявити під час звичайного огляду.

3. У разі прихованих недоліків кредитор повинен повідомити боржника у розумний строк з моменту їх виявлення.

4. Порядок і способи приймання (у тому числі проведення випробувань, тестів, операцій з приймання і здавання) визначає договір або закон.

5. Повідомлення про невідповідність здійснюють письмово. Таке повідомлення має містити відомості, достатні для ідентифікації предмета або результату виконання і характеру невідповідності.

6. Приймання предмета або результату виконання без застережень не позбавляє кредитора права посилаючись на приховані недоліки, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 796. Усунення недоліків (право на виправлення)

1. У разі невідповідності предмета або результату виконання кредитор має право вимагати від боржника усунення недоліків або заміни у розумний строк, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Боржник має право запропонувати усунення недоліків або повторне виконання у розумний строк, якщо це не завдає кредиторіві непомірної шкоди і не позбавляє його істотного очікуваного результату.

3. Кредитор може відмовити у наданні боржнику можливості усунути недоліки, якщо недоліки є істотними або такими, що виникли внаслідок грубої недбалості чи умислу боржника, або якщо усунення об'єктивно неможливе чи втратило інтерес для кредитора.

4. Надання боржнику можливості усунути недоліки не позбавляє кредитора права на відшкодування необхідних і розумних витрат, завданих невідповідністю, а також інших способів захисту у частині, що не усунута через виправлення.

5. Якщо боржник у наданий йому розумний строк не усунув недоліки або не здійснив заміну, кредитор має право застосувати інші способи захисту, встановлені цим Кодексом або договором, зокрема вимагати зменшення зустрічного надання, відшкодування збитків або здійснити відмову від договору у випадках, установлених договором або законом.

6. На час усунення недоліків кредитор має право утримувати домірну частину зустрічного надання, якщо іншого не встановлює договір або закон.

7. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням приписів цього Кодексу та/або іншого закону щодо відповідних видів договорів.

Стаття 797. Часткове та поетапне виконання

1. Часткове або поетапне виконання можливе, якщо це встановлено договором або не суперечить суті негрошового зобов'язання.

2. Кожен етап є прийнятним з моменту оформлення акта приймання відповідного етапу, у тому числі електронно, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Результат виконання передають у погодженій сторонами формі разом із документацією та інструкціями, необхідними для його використання. За потреби боржник передає вихідні матеріали, відомості, облікові дані або ідентифікатори доступу, достатні для експлуатації результату відповідно до договору.

4. Матеріали, надані кредитором для виконання (сировина, обладнання, дані тощо), боржник зобов'язаний зберігати належним чином і використовувати лише для виконання зобов'язання. Після завершення

виконання такі матеріали повертають кредиторів, якщо іншого не встановлює договір або закон.

5. У разі поетапного виконання зустрічне надання здійснюють щодо прийнятих етапів, якщо іншого не встановлює договір або закон.

6. Часткове або поетапне приймання не позбавляє кредитора права посилаючись на приховані недоліки на підставі приписів цього Кодексу щодо огляду, приймання та повідомлення про невідповідність.

7. Питання переходу або надання прав інтелектуальної власності на результат виконання визначає договір або закон.

Стаття 798. Документи, що супроводжують виконання

1. Разом із предметом або результатом виконання боржник передає документи, визначені договором або законом, зокрема сертифікати відповідності, технічні паспорти, інструкції, протоколи випробувань, гарантійні талони, документи про походження, ліцензійні ключі та інші засоби доступу, якщо такі документи є необхідними для використання предмета або результату виконання.

2. Документи можуть надавати електронно, якщо це встановлює договір або закон. Електронні документи та електронні засоби підтвердження прийняття перевіряють на підставі приписів цього Кодексу щодо використання інформаційних систем.

3. Непередання документів, без яких використання предмета або результату виконання є неможливим або істотно ускладненим, прирівнюють до невиконання, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Якщо документи видають третій особі (суб'єкти оцінки відповідності, виробники, правоволодільці тощо), боржник передає їх оригінали або копії або забезпечує доступ до них у спосіб, що дає змогу ознайомитися з їх змістом, якщо іншого не встановлює договір або закон. За браком таких документів кредитор має право відстрочити прийняття виконання на розумний строк для їх надання.

5. У разі невідповідності або ненааявності документів кредитор має право вимагати їх передання, заміни або виправлення, а також застосувати інші способи захисту, визначені цим Кодексом, іншим законом або договором.

6. Якщо іншого не встановлює договір або закон, документи, необхідні для використання предмета або результату виконання на території України, надають українською мовою або супроводжують перекладом, достатнім для їх належного розуміння та використання.

7. У разі передання документів, що містять персональні дані або інформацію з обмеженим доступом, сторони зобов'язані дотримуватися вимог законодавства про захист персональних даних та інформації з обмеженим

доступом. Переданню підлягають лише відомості, необхідні та достатні для належного використання предмета або результату виконання, із забезпеченням конфіденційності та безпеки їх оброблення.

Стаття 799. Виконання зобов'язання за рахунок боржника

1. Якщо боржник у розумний строк після отримання повідомлення кредитора відповідно до статті 795 цього Кодексу не усунув недоліки або не здійснив виконання, кредитор має право виконати зобов'язання власними силами або організувати його виконання третьою особою за рахунок боржника, якщо іншого не встановлює договір або закон. Кредитор завчасно повідомляє боржника про намір здійснити виконання за його рахунок, крім випадків, якщо зволікання може завдати непомірної шкоди або призвести до втрати результату.

2. Кредитор зобов'язаний діяти добросовісно, обирати спосіб і обсяг дій, що є розумними та економічно обґрунтованими, та мінімізувати витрати. На вимогу боржника кредитор надає обґрунтований розрахунок і документи, що підтверджують здійснені витрати.

3. Необхідні і розумні витрати кредитора, понесені у зв'язку з виконанням зобов'язання власними силами або через третю особу (у тому числі вартість матеріалів, оплата робіт або послуг, транспортні та інші пов'язані витрати), підлягають відшкодуванню боржником, якщо іншого не встановлює договір або закон. Кредитор має право на відшкодування збитків у частині, що не покрита такими витратами, у межах, визначених цим Кодексом.

4. Здійснення виконання за рахунок боржника не позбавляє кредитора права застосувати інші способи захисту, встановлені цим Кодексом, іншим законом або договором, у частині, що не усунута зазначеними діями.

5. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням приписів цього Кодексу та/або іншого закону щодо відповідних видів договорів.

Стаття 800. Юридичні наслідки припинення договору під час виконання негрошового зобов'язання

1. У разі припинення договору під час виконання негрошового зобов'язання сторони повертають одна одній отримані матеріали, речі, документи, електронні носії, засоби та ідентифікатори доступу, а також інші надані для виконання ресурси, якщо іншого не встановлює договір або закон. За наявності копій матеріалів та даних сторони забезпечують їх повернення або видалення порядком, визначеним договором або законом.

2. Боржник передає кредиторіві наявні проміжні результати виконання у частині, в якій це об'єктивно можливо та необхідно, для збереження чи

відновлення становища, що існувало до виконання, або для використання результатів у межах правомірної мети договору у формі та форматі, що забезпечують їх подальше використання за призначенням.

3. Питання набуття, обсягу та належності прав інтелектуальної власності на створені проміжні результати та права їх використання визначає договір або закон. За браком відповідних умов кредитор має право на невиключну ліцензію у межах, необхідних для завершення робіт чи використання результату для цілей, очевидно визначених договором, за справедливою компенсацією боржнику, якщо іншого не встановлює закон або це не впливає із суті зобов'язання.

4. Припинення договору не звільняє сторони від обов'язку зберігати конфіденційність та дотримуватися вимог законодавства про захист персональних даних та інформації з обмеженим доступом щодо матеріалів і документів, одержаних у зв'язку з виконанням. Сторони утримуються від їх подальшого використання поза цілями, визначеними договором, та забезпечують належне видалення або повернення таких відомостей, якщо іншого не встановлює закон.

5. Остаточні розрахунки сторін здійснюють з урахуванням прийнятих результатів (етапів) виконання, повернутих матеріалів і документів, а також понесених необхідних і розумних витрат. Наслідки припинення договору, які не врегульовані цією статтею, визначають приписами цього Кодексу про припинення зобов'язань, повернення виконаного та безпідставне збагачення, а також приписами щодо відповідних видів договорів.

§ 5. Особливості виконання грошового зобов'язання

Стаття 801. Загальні приписи про виконання грошових зобов'язань

1. Цей параграф містить спеціальні приписи щодо виконання грошового зобов'язання.

2. Загальні приписи про виконання зобов'язання застосовують до грошового зобов'язання, якщо іншого не встановлює цей параграф або це не впливає із суті грошового зобов'язання.

Стаття 802. Валюта виконання грошового зобов'язання

1. Грошове зобов'язання виконують у національній валюті України, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Якщо розмір грошового зобов'язання визначено в іноземній валюті або із застосуванням валютного еквівалента чи іншого погодженого показника, суму до сплати у гривнях обчислюють за курсом або показником, визначеним договором або законом.

3. Платіж в іноземній валюті на території України можливий у випадках та порядком, встановленими законом, і за умови його визначення у договорі.

4. Визначення курсу іноземної валюти, дату його застосування та порядок конвертації, а також правила округлення сум у гривнях визначає договір, а за браком відповідних умов – закон та нормативно-правові акти Національного банку України.

Стаття 803. Форма та спосіб платежу

1. Грошове зобов'язання виконують у спосіб безготівкового переказу коштів на рахунок, зазначений кредитором, якщо іншого не встановлює закон. Готівковий платіж можливий у випадках, визначених законом, з видачею документа, що підтверджує його прийняття.

2. Кредитор надає платіжні реквізити або інший ідентифікатор отримувача, придатний для здійснення платежу. До надання належних реквізитів прострочення боржника не настає. Наслідки помилкових або неповних реквізитів, наданих кредитором, покладають на кредитора.

3. Платіж здійснюють через банк або іншого надавача платіжних послуг із застосуванням визначених законом платіжних інструментів, у тому числі електронних платіжних засобів, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Зарахування платежу на користь третьої особи можливе за вказівкою кредитора або у випадках, встановлених законом.

5. Використання платіжних ідентифікаторів, віртуальних рахунків, платіжних посилок або інших технічних засобів, визначених кредитором, є наданням належних реквізитів, за умови можливості ідентифікації платежу.

6. Здійснення платежу через іноземні платіжні системи або на рахунки за межами України можливе у випадках і порядком, встановленими законом, і за умови визначення у договорі.

Стаття 804. Момент виконання грошового зобов'язання

1. За безготівковим розрахунком грошове зобов'язання є виконаним з моменту зарахування коштів на рахунок кредитора або з моменту надання йому коштів у розпорядження відповідно до правил надання платіжних послуг.

2. За готівковим розрахунком грошове зобов'язання є виконаним з моменту прийняття коштів кредитором. Якщо прийняття виконання є неможливим внаслідок прострочення кредитора, зобов'язання є виконаним з моменту належного внесення коштів у депозит відповідно до закону або з моменту розміщення в ескроу згідно з договором та/або законом.

3. Платіж є своєчасним, якщо боржник у межах встановленого строку здійснив дії, необхідні для ініціювання переказу відповідно до правил надання

платіжних послуг. Затримка переказу з підстав, що не залежать від боржника, не зумовлює прострочення боржника. Юридичні наслідки перерви або порушення функціонування платіжної чи розрахункової інфраструктури визначають цей Кодекс, інший закон або договір.

4. Якщо кредитор визначив платіжні реквізити або інший ідентифікатор отримувача, платіж є вчиненим з моменту надходження коштів на вказаний рахунок або їх належної ідентифікації за таким ідентифікатором. Юридичні наслідки помилкових або неповних реквізитів, наданих кредитором, покладають на кредитора.

Стаття 805. Належний платіж та витрати, пов'язані з платежем

1. Боржник зобов'язаний сплатити суму, що підлягає виконанню за зобов'язанням, у повному обсязі. Сплата комісій, тарифів або інших зборів платіжних посередників не зменшує розмір належного кредитором платежу, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Витрати, пов'язані з ініціюванням платежу, несе платник. Витрати, пов'язані з прийняттям платежу, несе одержувач, якщо іншого не встановлює закон або домовленість сторін.

3. Якщо під час переказу коштів здійснено утримувальну або автоматичну комісію, що не встановлена договором або законом, боржник зобов'язаний доплатити суму нестачі. Кредитор має право вимагати довнесення суми до повного розміру належного платежу.

4. Валютно-обмінні витрати несе сторона, яка вимагає обміну валюти. Якщо для виконання потрібен обмін валюти, боржник забезпечує такий обмін і несе пов'язані витрати, якщо іншого не встановлює договір або закон.

5. Сторони можуть встановити інший розподіл витрат, зокрема визначити порядок сплати без зменшення суми, за яким боржник забезпечує зарахування на користь кредитора повної суми, визначеної договором.

6. Якщо законом або договором встановлено обов'язок сплачувати державні збори, податки чи інші обов'язкові платежі, пов'язані з виконанням грошового зобов'язання, їх сплату здійснює сторона, на яку покладено відповідний обов'язок за законом або договором.

Стаття 806. Зарахування платежу та черговість погашення у разі недостатності платежу

1. Боржник під час здійснення платежу вказує його призначення, тобто у рахунок якого з кількох однорідних грошових зобов'язань перед цим кредитором зараховують платіж.

2. За браком визначення боржником призначення платежу його зараховують у рахунок зобов'язання, строк виконання якого настав раніше, а

якщо строки однакові - у рахунок зобов'язання, що виникло раніше. Якщо неможливо встановити таку черговість, платіж розподіляють домірно між відповідними зобов'язаннями.

3. Якщо сума платежу є недостатньою для повного виконання одного грошового зобов'язання, погашення здійснюють у такій черговості:

1) узгоджені та належно підтверджені витрати, пов'язані із здійсненням і прийняттям платежу;

2) нараховані відсотки та інші належні платежі, визначені договором або законом;

3) основна сума боргу.

4. Сторони можуть встановити інший порядок зарахування платежу або іншу черговість погашення, якщо це не суперечить закону.

5. У документі, що підтверджує прийняття платежу, зазначають призначення платежу, зобов'язання, у рахунок якого його зараховано, а також розподіл суми за складовими, якщо іншого не впливає з характеру платежу.

6. Якщо платіж здійснюють у зв'язку з договором на користь третьої особи після набуття нею права вимоги, призначення та черговість погашення не можуть змінювати у спосіб, що безпідставно погіршує становище цієї третьої особи, з урахуванням статті 817 цього Кодексу.

Стаття 807. Зміна платіжних реквізитів та юридичні наслідки їх неповідомлення

1. Кредитор зобов'язаний завчасно повідомити боржника про зміну платіжних реквізитів або іншого ідентифікатора отримувача у формі, визначеній договором, а за її браком – письмово. Повідомлення має містити відомості, достатні для здійснення платежу.

2. Зміна платіжних реквізитів набирає чинності для боржника з моменту отримання повідомлення та після спливу розумного строку для технічного та організаційного внесення змін, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Платіж, здійснений боржником на реквізити, що діяли до їх зміни, до моменту набрання чинності зміною відповідно до частини другої цієї статті, є належним. Юридичні наслідки неповного або помилкового повідомлення про зміну реквізитів покладають на кредитора.

4. Якщо боржник після отримання належного повідомлення здійснив платіж за старими реквізитами і кошти не надійшли кредиторіві, зобов'язання не є виконаним. У такому випадку боржник зобов'язаний здійснити платіж повторно на належні реквізити після повернення помилково перерахованих коштів або отримання підтвердження про їх ненадходження, якщо іншого не встановлює договір або закон.

5. Витрати, пов'язані з перенаправленням або поверненням коштів, зумовлені несвоєчасним, неповним або неналежним повідомленням про зміну реквізитів, несе кредитор. Витрати, зумовлені здійсненням боржником платежу за старими реквізитами після належного повідомлення, несе боржник.

6. Якщо платіж здійснюють з використанням платіжного ідентифікатора, віртуального рахунку або платіжного посилання, наданих кредитором, їх вважають належними платіжними реквізитами, за умови можливості ідентифікації платежу. Зміна таких ідентифікаторів підлягає повідомленню боржника за приписами цієї статті.

Стаття 808. Підтвердження здійснення платежу

1. На вимогу боржника кредитор видає документ, що підтверджує одержання платежу повністю або частково. Документ видають у паперовій або електронній формі.

2. Електронні повідомлення, квитанції, банківські виписки та інші підтвердження, сформовані відповідно до правил надання платіжних послуг або інформаційної системи, є належними доказами здійснення та одержання платежу, якщо забезпечено можливість перевірки їх цілісності та автентичності.

3. Якщо боржник передавав кредиторіві борговий документ, кредитор під час одержання платежу повертає його або робить на ньому відмітку про виконання. Якщо повернення або відмітка є неможливими, кредитор зазначає про це у підтвердженні платежу із зазначенням реквізитів такого документа, і з цього моменту документ є погашеним.

4. У підтвердженні прийняття платежу зазначають призначення платежу, у рахунок якого зобов'язання його зараховано, а також суми, спрямовані на погашення витрат, відсотків та основного боргу, якщо це має значення для визначення обсягу виконання.

5. Вимоги цієї статті застосовують з урахуванням приписів цього Кодексу про підтвердження прийняття виконання та використання інформаційних систем під час виконання зобов'язань.

Стаття 809. Дострокове виконання грошового зобов'язання

1. Дострокове виконання грошового зобов'язання можливе, якщо іншого не встановлюють договір, закон або це не впливає із суті зобов'язання.

2. Суму, сплачену достроково, зараховують у рахунок виконання зобов'язання з моменту її зарахування на рахунок кредитора або з моменту надання її у розпорядження кредитора. Нарахування відсотків та інших періодичних платежів на достроково сплачену суму є припиненим з цього

моменту. Нараховані до цієї дати відсотки та встановлені договором витрати підлягають сплаті.

3. Якщо зобов'язання підлягає виконанню частинами, боржник має право здійснити дострокову сплату всієї суми або її частини. Боржник під час здійснення платежу визначає порядок його зарахування. За браком такого визначення суму зараховують насамперед на зменшення основної суми боргу з відповідним перерахунком майбутніх платежів і періодичних нарахувань.

4. Встановлення плати за дострокове виконання заборонено, крім випадків, якщо така плата є відшкодуванням необхідних і розумних витрат кредитора, визначених договором або законом. Розмір відшкодування не може перевищувати фактично понесені витрати та підлягає доведенню кредитором.

5. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням спеціальних приписів цього Кодексу та іншого закону щодо окремих видів договорів.

Стаття 810. Юридичні наслідки перерви або порушення функціонування платіжної або розрахункової інфраструктури під час виконання грошових зобов'язань

1. Якщо платіж не здійснено або здійснено із затримкою внаслідок перерви або порушення функціонування платіжної або розрахункової інфраструктури, прострочення боржника не настає за умови, що він у межах встановленого строку вчинив дії, необхідні для ініціювання переказу відповідно до правил надання платіжних послуг.

2. Сторона, яка дізналася про перерву або порушення функціонування платіжної або розрахункової інфраструктури, невідкладно повідомляє іншу сторону та вживає розумних заходів для мінімізації наслідків і відновлення проведення платежу.

3. Після усунення перерви або порушення функціонування платіжної або розрахункової інфраструктури платіж здійснюють без зволікання. Якщо платіж неможливо провести первісно обраним способом, сторони добросовісно узгоджують альтернативний спосіб платежу. За браком узгодження боржник має право здійснити виконання у спосіб внесення коштів у депозит або розміщення їх в ескроу відповідно до цього Кодексу.

4. Витрати, необхідні для повторного або альтернативного здійснення платежу, несе сторона, у якої виникла перерва або порушення функціонування платіжної або розрахункової інфраструктури чи в межах контролю якої вони сталися. Сторона може бути звільнена від таких витрат, якщо доведе ненаявність своєї вини та вжиття належних запобіжних заходів.

5. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням приписів цього Кодексу щодо виконання із застосуванням інформаційних систем та спеціальних законів у сфері надання платіжних послуг.

Стаття 811. Відсотки як плата за користування грошовими коштами

1. За користування грошовими коштами боржник сплачує відсотки у розмірі та порядку, визначеними договором або законом.

2. Відсотки нараховують на фактичний залишок основної суми боргу за період користування коштами. Період користування обчислюють з дня, наступного за днем надання коштів, до дня, що передує дню їх повернення, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Нарахування і сплату відсотків здійснюють у валюті зобов'язання. Якщо виконання здійснюють у гривнях за валютним еквівалентом або іншим погодженим показником, порядок перерахунку відсотків визначає договір або закон з урахуванням приписів цього параграфу щодо курсу та дати його застосування.

4. Капіталізація відсотків можлива лише у разі, якщо це встановлює договір або закон. За браком такої умови відсотки не приєднують до основної суми боргу і вони не утворюють базу для подальшого нарахування.

5. Частковий платіж зараховують порядком, встановленим статтею 806 цього Кодексу, якщо іншого порядку не встановлює договір або закон.

6. Нарахування відсотків є припиненим в частині сплаченої суми з моменту належного зарахування коштів на рахунок кредитора або з моменту надання коштів у його розпорядження відповідно до правил надання платіжних послуг.

7. Відсотки за користування грошовими коштами нараховують безвідносно до наявності прострочення. Юридичні наслідки прострочення виконання грошового зобов'язання, у тому числі нарахування відсотків за прострочення або неустойки, визначають цей Кодекс, інший закон та/або договір.

Стаття 812. Перерахунок періодичних грошових виплат фізичній особі

1. Якщо розмір періодичної грошової виплати фізичній особі визначено законом або договором у твердій сумі, прив'язаній до нормативно встановленого базового розрахункового показника, така виплата підлягає домірному перерахунку у разі зміни відповідного показника, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Перерахунок, визначений частиною першою цієї статті, застосовують, зокрема, до виплат на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, та до виплат за договором довічного утримання (догляду), якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Якщо внаслідок перерахунку сторона, яка зобов'язана здійснювати виплати, доведе істотне порушення балансу інтересів, вона має право вимагати зміни або розірвання договору відповідно до статті 822 цього Кодексу.

Стаття 813. Повернення помилково або надмірно сплачених коштів

1. Кошти, сплачені помилково або понад належний розмір, підлягають поверненню платникові у розумний строк з дня отримання вимоги або з дня, коли платник іншим чином обґрунтовано заявив про помилку чи надмірність платежу, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Кредитор має право утримати з суми до повернення належні та належно підтверджені суми, що підлягають зарахуванню у рахунок інших вимог до платника, якщо для цього наявні підстави, встановлені цим Кодексом або договором.

3. На суму коштів, що підлягають поверненню, нараховують відсотки за користування чужими грошовими коштами з дня, наступного за днем отримання кредитором вимоги про повернення, до дня фактичного повернення, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Якщо повернення коштів неможливе у спосіб, в який здійснювався платіж, сторони добросовісно узгоджують альтернативний спосіб повернення. За браком узгодження повернення здійснюють безготівковим переказом на рахунок, визначений платником.

5. Повернення помилково зарахованих коштів через платіжні або розрахункові системи здійснюють з урахуванням правил надання відповідних платіжних послуг.

6. Повернення коштів не позбавляє сторони права на відшкодування збитків у частині, що не покрита нарахованими відсотками, та застосування інших способів захисту, встановлених цим Кодексом, іншим законом або договором.

Стаття 814. Призначення платежу та його виправлення

1. Під час здійснення грошового платежу платник зазначає призначення платежу. Призначення має дозволяти ідентифікувати зобов'язання, у рахунок якого здійснюють платіж, та складники суми.

2. Якщо призначення платежу ненаявне або не дає можливості ідентифікувати зобов'язання, застосовують приписи цього Кодексу щодо зарахування платежу та черговості погашення у разі недостатності платежу.

3. Помилка у призначенні платежу може бути виправлена за згодою сторін у спосіб обміну заявами у формі, визначеній договором, а за її браком – письмово. У разі технічної помилки, підтвердженої надавачем платіжних

послуг, призначення може бути уточнено на підставі відповідного підтвердження.

4. Виправлення призначення платежу не змінює моменту здійснення платежу та не впливає на обсяг виконання, якщо кредитор отримав суму, що підлягає сплаті за відповідним зобов'язанням.

5. Якщо з призначення платежу неможливо визначити зобов'язання або складники суми, його тлумачать відповідно до умов договору та звичаїв ділового обороту. За браком достатніх підстав застосовують приписи цього Кодексу щодо зарахування платежу та черговості погашення.

Стаття 815. Відстрочення та розстрочення виконання грошового зобов'язання

1. Відстрочення або розстрочення виконання грошового зобов'язання можливе за домовленістю сторін або у випадках, встановлених законом чи рішенням суду.

2. У разі відстрочення строк виконання переносять. У разі розстрочення виконання здійснюють частинами за графіком із визначенням строків та розмірів платежів, погоджених сторонами або встановлених судом.

3. Відстрочення або розстрочення не змінює приписів щодо валюти зобов'язання, способу розрахунків та визначення моменту виконання, встановлених цим Кодексом або договором, якщо іншого не встановлює договір, закон або рішення суду.

4. За час відстрочення або розстрочення на основну суму боргу нараховують відсотки як плату за користування грошовими коштами, якщо іншого не встановлює договір або закон. Відсотки за прострочення не нараховують щодо частин зобов'язання, строк виконання яких не настав.

5. Невиконання умов відстрочення або графіка розстрочення тягне за собою юридичні наслідки, визначені договором або законом. Кредитор має право вимагати сплати прострочених сум та інших належних платежів, а у випадках, встановлених договором або законом, – дострокового виконання невиконаного залишку.

6. Домовленість про відстрочення або розстрочення оформлюють письмово, якщо іншої форми не встановлює договір або закон. Така домовленість має містити строк або графік платежів, порядок нарахування відсотків, юридичні наслідки невиконання та інші істотні умови.

Стаття 816. Особливості зарахування зустрічних грошових вимог

1. Зарахування можливе щодо зустрічних грошових вимог між тими самими сторонами, якщо вимоги є однорідними та строк їх виконання настав

або визначений моментом пред'явлення вимоги, якщо іншого не встановлює цей Кодекс або договір.

Зарахування зустрічних грошових вимог може бути повним або частковим.

2. Зарахування грошових вимог, виражених у різних валютах, можливе за домовленістю сторін або у випадках, встановлених законом. У такому разі суми перераховують у грошову одиницю України за курсом, визначеним договором або законом, а за браком такого визначення – за офіційним курсом відповідної іноземної валюти Національного банку України на день заяви про зарахування.

3. Якщо зарахування здійснюють в межах одного зобов'язання, у якому сторони мають взаємні грошові вимоги, його здійснюють у такій черговості, якщо іншого не встановлює договір або закон:

1) нараховані відсотки та інші платежі, визначені договором або законом;

2) основна сума боргу.

4. Заява про зарахування вчиняється письмово, якщо іншого не встановлює договір або закон. Зарахування є здійсненим з моменту одержання іншою стороною такої заяви за наявності визначених законом умов.

5. Зарахування заборонено у випадках, встановлених законом або договором, а також якщо із суті відповідного зобов'язання випливає недопустимість зарахування.

6. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням загальних приписів про зарахування, встановлених цим Кодексом.

7. Зарахування зустрічних грошових вимог за договором на користь третьої особи здійснюють з урахуванням статті 817 цього Кодексу:

1) зарахування зустрічної грошової вимоги боржника до кредитора можливе, якщо на момент одержання боржником заяви третьої особи про набуття права вимоги були наявні умови для зарахування, встановлені цим Кодексом;

2) після набуття третьою особою права вимоги зарахування вимоги боржника до кредитора заборонено у частині, що безпідставно погіршує становище цієї третьої особи;

3) зарахування між боржником і третьою особою здійснюють відповідно до цього Кодексу.

§ 6. Спеціальні режими виконання

Стаття 817. Виконання в інтересах третьої особи

1. За договором, що встановлює виконання на користь третьої особи, боржник здійснює виконання такої третій особі у межах та на умовах договору. До набуття третьою особою права вимоги кредитор має право вимагати від боржника виконання або усунення недоліків невиконання, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Третя особа набуває право вимоги до боржника з моменту заяви про прийняття виконання на свою користь, зробленої кредитором або боржнику у формі, визначеній договором, а за її браком – письмово. Договір може встановлювати інший момент набуття такого права (зокрема настання умови або строку).

3. До набуття третьою особою права вимоги кредитор може змінити або відкликати визначене договором виконання на користь третьої особи, якщо іншого не встановлює договір або закон або це не впливає із суті зобов'язання. Після набуття третьою особою права вимоги зміна або відкликання можливі лише за її згодою, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Боржник має право висувати проти вимоги третьої особи всі заперечення, які він мав би проти кредитора за цим договором на момент одержання заяви, зазначеної в частині другій цієї статті, у тому числі щодо недійсності, припинення, виконання, прострочення, а також інші заперечення, що впливають із договору або закону.

5. Виконання, здійснене третій особі після набуття нею права вимоги, звільняє боржника в обсязі такого виконання. До набуття третьою особою права вимоги боржник може виконати зобов'язання кредитором, якщо іншого не встановлює договір або закон.

6. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням спеціальних приписів цього Кодексу.

Стаття 818. Виконання альтернативного та факультативного зобов'язання

1. В альтернативному зобов'язанні право вибору предмета виконання здійснюють відповідно до статті 719 цього Кодексу. Вибір є здійсненим з моменту одержання іншою стороною повідомлення про вибір у формі, визначеній договором, а за її браком – письмово. З цього моменту зобов'язання є таким, що має один визначений предмет.

2. У факультативному зобов'язанні заміну предмета виконання здійснюють відповідно до статті 720 цього Кодексу. Повідомлення боржника про заміну предмета подають у формі, визначеній договором, а за її браком – письмово. Виконання щодо факультативного предмета припиняє зобов'язання.

3. Якщо виконання зобов'язання щодо одного з альтернативних предметів стало неможливим з причин, що не залежать від сторін, виконання здійснюють щодо іншого предмета відповідно до статті 719 цього Кодексу. Якщо неможливість виконання щодо одного з альтернативних предметів настала з вини боржника, кредитор має право обрати інший предмет або вимагати відшкодування збитків. Якщо сторона, якій належить право вибору, не здійснила його у розумний строк після одержання вимоги іншої сторони, інша сторона має право здійснити вибір або звернутися до суду для його визначення.

4. У факультативному зобов'язанні неможливість виконання щодо факультативного предмета до повідомлення боржника про заміну предмета не впливає на існування зобов'язання. Якщо після такого повідомлення виконання щодо факультативного предмета стало неможливим з вини боржника, застосовують наслідки невиконання.

Стаття 819. Виконання при множинності осіб

1. Виконання зобов'язання за участю кількох кредиторів або боржників здійснюють відповідно до приписів параграфу 2 глави 53 цього Кодексу.

2. У солідарному зобов'язанні кредиторів виконання, належним чином здійснене одному з кредиторів, припиняє обов'язок боржника перед усіма кредиторами в обсязі такого виконання. У частковому зобов'язанні кредиторів виконання одному кредиторові припиняє обов'язок боржника лише в межах частки цього кредитора.

3. У солідарному зобов'язанні боржників виконання у повному обсязі, здійснене одним із боржників, припиняє обов'язок усіх боржників перед кредитором. Боржник, який виконав солідарне зобов'язання у повному обсязі або понад свою частку, має право регресної вимоги до інших боржників у межах їхніх часток відповідно до статті 716 цього Кодексу.

4. У частковому зобов'язанні боржників виконання одним боржником припиняє обов'язок лише в межах його частки.

5. Кредитор, який одержав виконання, видає боржнику підтвердження прийняття виконання із зазначенням обсягу припинення зобов'язання з урахуванням приписів статті 784 цього Кодексу. У солідарному зобов'язанні кредиторів кредитор, який одержав виконання, діє відповідно до статті 717 цього Кодексу.

6. У разі конкуренції вимог кількох осіб, які заявляють себе кредиторами, або за наявності спору щодо належного кредитора боржник має право здійснити виконання у спосіб депонування відповідно до цього Кодексу або застосувати інший визначений цим Кодексом спосіб прийняття виконання у разі прострочення кредитора.

7. У субсидіарному зобов'язанні кредитор до пред'явлення вимоги особі, яка погодилась бути додатковим боржником, повинен пред'явити вимогу до основного боржника.

Якщо основний боржник відмовився задовольнити вимогу кредитора або кредитор не одержав від нього в розумний строк відповіді на пред'явлену вимогу, кредитор може пред'явити вимогу в повному обсязі до додаткового боржника.

8. Додатковий боржник до задоволення вимоги, пред'явленої йому кредитором, має повідомити про це основного боржника, а у разі пред'явлення позову – подати клопотання про залучення основного боржника до участі у справі.

У разі недотримання цих вимог основний боржник має право висунути проти регресної вимоги додаткового боржника заперечення, що він мав проти кредитора.

§ 7. Підтвердження виконання

Стаття 820. Докази виконання

1. Сторона, яка посилається на виконання, прострочення кредитора або інші обставини, що впливають на обсяг чи момент виконання, повинна довести наявність відповідних обставин, якщо іншого не встановлює цей Кодекс або інший закон.

2. Доказами виконання є, зокрема, документи та відомості, визначені цим Кодексом для підтвердження прийняття виконання і здійснення платежів, у тому числі акти приймання, розписки, повернуті або погашені боргові документи, електронні повідомлення і квитанції, банківські виписки, технічні записи інформаційної системи.

3. Прийняття виконання без застережень є підтвердженням виконання, якщо не доведено іншого, з урахуванням статті 776 цього Кодексу. Наявність у боржника боргового документа, виданого кредитором, є підтвердженням виконання у відповідній частині, якщо не доведено іншого, з урахуванням статті 784 цього Кодексу. Електронне підтвердження, сформоване відповідно до погоджених правил інформаційної системи, є належним доказом виконання.

4. Спір щодо виконання вирішують з урахуванням засад приватного права та приписів цього Кодексу щодо прийняття виконання і використання інформаційних систем.

Стаття 821. Юридичні наслідки прийняття виконання без застережень

1. Прийняття виконання без застережень не позбавляє кредитора права посилаючись на приховані недоліки у межах, визначених цим Кодексом або договором, з урахуванням приписів статті 795 цього Кодексу.

2. Прийняття виконання без застережень не впливає на право кредитора на неустойку або відсотки за прострочення, нараховані до моменту прийняття, якщо іншого не встановлює договір або закон, з урахуванням приписів цього Кодексу щодо грошових зобов'язань.

3. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням спеціальних приписів цього Кодексу щодо окремих видів зобов'язань.

§ 8. Ускладнення під час виконання

Стаття 822. Зміна обставин

1. Сторона договору або іншого правочину повинна виконувати свої обов'язки навіть у тому випадку, якщо виконання для неї стало більш обтяжливим, зокрема через зростання його вартості або зменшення цінності зустрічного виконання.

2. Якщо внаслідок зміни обставин виконання обов'язку стає надмірно обтяжливим для однієї із сторін, така сторона має право звернутися до іншої сторони з проханням про проведення переговорів з метою відновлення балансу їхніх інтересів або припинення зобов'язання (розірвання договору), за умови що:

- 1) зміна обставин відбулася після вчинення правочину;
- 2) зміну обставин не можна було розумно врахувати під час вчинення правочину;
- 3) обставини перебувають поза контролем цієї сторони;
- 4) ризик настання таких обставин не було прийнято на себе цією стороною.

3. Якщо сторони не досягнуть згоди протягом розумного строку, суд може:

- 1) змінити умови договору з метою відновлення економічної рівноваги сторін;
- 2) припинити зобов'язання (розірвати договір) із визначенням дати та умов припинення, у тому числі розподілу витрат і наслідків припинення.

Стаття 823. Юридичні наслідки зміни або припинення зобов'язання (розірвання договору) через зміну обставин

1. Якщо іншого не встановлює договір або закон, зобов'язання є зміненим або припиненим:

1) у разі згоди сторін – з моменту досягнення домовленості про зміну або припинення зобов'язання, якщо домовленістю не встановлено іншого;

2) у разі рішення суду – з моменту набрання цим рішенням чинності, якщо іншого не встановлює це рішення або закон.

2. Сторони не мають права вимагати повернення того, що було виконане ними за зобов'язанням до моменту його зміни або припинення, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Приписи цієї статті не перешкоджають застосуванню приписів про повернення виконаного за недійсним договором або про істотне невиконання.

Глава 57. Забезпечення виконання зобов'язань

§ 1. Загальні приписи про забезпечення виконання зобов'язання

Стаття 824. Способи забезпечення виконання зобов'язання

1. Виконання зобов'язання забезпечують, зокрема неустойкою, порукою, гарантією, завдатком, депонуванням, відступленням права вимоги з метою забезпечення виконання зобов'язання, заставою, притриманням.

2. Договір або закон може встановлювати інші способи забезпечення виконання зобов'язання.

3. Способи забезпечення можуть встановлювати щодо існуючих, майбутніх та умовних зобов'язань. Забезпечення майбутньої вимоги є дійсним, за умови визначення кредитора і боржника, виду зобов'язання, що його забезпечують, та порядку встановлення його розміру. Якщо забезпечення поширюють на вимоги одного боржника перед тим самим кредитором, що можуть виникати або змінюватися за розміром у межах рамкового договору чи тривалих договірних відносин, у договорі встановлюють максимальну суму забезпечення, якщо іншого не встановлює закон.

4. До речових способів забезпечення виконання зобов'язання застосовують відповідні приписи книги третьої цього Кодексу.

Стаття 825. Форма договору про забезпечення виконання зобов'язання

1. Договір про забезпечення виконання зобов'язання укладають письмово. Порушення вимог щодо письмової форми має наслідком нікчемність такого договору.

2. Договір або закон може встановлювати необхідність нотаріального посвідчення та/або державної реєстрації для окремих способів забезпечення виконання зобов'язання.

Стаття 826. Загальні умови забезпечення виконання зобов'язання

1. Виконання зобов'язання забезпечують у випадках, установлених договором або законом.

2. Недійсне зобов'язання не підлягає забезпеченню. Недійсність основного зобов'язання або окремої вимоги, що її забезпечують, спричиняє недійсність правочину щодо забезпечення, якщо іншого не встановлює цей Кодекс.

3. Недійсність правочину щодо забезпечення виконання зобов'язання не спричиняє недійсності основного зобов'язання.

4. Часткове виконання зобов'язання не припиняє забезпечення в частині невиконаної суми (обсягу), якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 827. Право зупинення виконання до надання забезпечення

1. Сторона договору, яка з огляду на об'єктивні обставини та інформацію, що стала їй відома, має достатні підстави вважати, що інша сторона не виконає істотну частину зобов'язання, має право вимагати надання належного забезпечення виконання і зупинити своє виконання до надання такого забезпечення.

2. Вимогу про надання забезпечення та повідомлення про зупинення виконання заявляють без зволікання після виникнення обґрунтованої загрози невиконання. У вимозі зазначають обґрунтування та встановлюють розумний строк для надання забезпечення.

3. У разі надання другою стороною належного забезпечення у визначений строк сторона, яка зупиняла виконання, зобов'язана невідкладно відновити виконання зобов'язання.

4. Якщо забезпечення не надано у встановлений строк, сторона, яка зупиняла виконання, має право на відмову від договору у випадках, визначених договором або законом, та вимагати відшкодування збитків, а також застосувати інші способи захисту, встановлені договором або законом.

5. Обсяг зупинення виконання має бути домірним ризику невиконання. У разі зобов'язань з поетапним або частковим виконанням можливе зупинення тієї частини виконання, що відповідає ризику невиконання.

6. Під час вирішення спору щодо застосування цього способу забезпечення суд враховує достатність і своєчасність наданого забезпечення, добросовісність сторін та інші істотні обставини. Обов'язок доведення наявності підстав для зупинення виконання покладають на сторону, яка його застосувала.

7. Належним є забезпечення, що з урахуванням характеру зобов'язання та обставин справи розумно покриває ризик невиконання і може бути оперативно реалізоване. Вид забезпечення визначає договір або закон. За

браком відповідної умови сторона, яка вимагає забезпечення, зобов'язана прийняти інший розумний вид забезпечення, запропонований другою стороною.

8. Безпідставне зупинення виконання або невідновлення виконання після надання належного забезпечення має наслідком прострочення боржника.

9. Зупинення виконання до надання забезпечення здійснюють з урахуванням відповідних приписів статті 778 цього Кодексу.

§ 2. Неустойка

Стаття 828. Поняття та види неустойки

1. Неустойкою (штрафом, пенею) є визначена договором або законом грошова сума або інше майно, що підлягає переданню кредиторіві у разі невиконання зобов'язання.

2. Штрафом є неустойка, що її встановлюють у фіксованій сумі або обчислюють у відсотках від суми невиконаного зобов'язання.

3. Пенею є неустойка, що її обчислюють у відсотках від суми простроченого грошового зобов'язання за кожен день прострочення. Договором може бути визначено інший порядок обчислення пені, якщо іншого не встановлює закон.

4. Розмір неустойки можуть визначати як фіксовану суму, у відсотках або у спосіб поєднання цих способів. Договором можуть встановлювати мінімальний або максимальний розмір неустойки, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 829. Підстави виникнення права на неустойку

1. Право кредитора на неустойку виникає безвідносно до наявності та розміру збитків, завданих невиконанням зобов'язання.

2. Неустойку сплачують порядком і у строки, встановлені договором або законом. За браком таких умов неустойка підлягає сплаті після пред'явлення вимоги кредитора.

3. Відсотки на неустойку не нараховують, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Кредитор не має права на неустойку, якщо невиконання зобов'язання має виправдання відповідно до статті 875 цього Кодексу.

Стаття 830. Предмет і розмір неустойки

1. Предметом неустойки є грошова сума або інше майно.

2. Розмір неустойки встановлює договір або закон. Розмір неустойки, встановлений законом, може бути змінений у договорі, якщо іншого не визначає закон.

3. Суд може зменшити розмір неустойки, якщо він є вочевидь недомірний наслідком невиконання зобов'язання, з урахуванням ступеня виконання зобов'язання, тривалості прострочення та інших обставин, що мають істотне значення.

4. Якщо у договорі встановлено мінімальний або максимальний розмір неустойки, суд при вирішенні питання про її зменшення враховує такі межі та керується принципами домірності та добросовісності. Суд може відступити від установлених меж, якщо їх застосування призводить до вочевидь несправедливого результату.

5. Якщо предметом неустойки є майно, у разі неможливості його передання кредиторіві неустойку стягують у грошовому еквіваленті, визначеному договором, а за браком відповідних умов – за звичайною ціною на момент задоволення вимоги.

Стаття 831. Юридичні наслідки сплати (передання) неустойки

1. Сплата (передання) неустойки не звільняє боржника від виконання зобов'язання в натурі, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Сплата (передання) неустойки не позбавляє кредитора права на відшкодування збитків, завданих невиконанням зобов'язання, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Якщо іншого не встановлює договір або закон, збитки відшкодовують у частині, що не покрита неустойкою.

§ 3. Порука

Стаття 832. Договір поруки

1. За договором поруки поручитель поручається перед кредитором за виконання боржником свого обов'язку.

Поручитель відповідає перед кредитором за порушення зобов'язання боржником у межах, встановлених договором поруки та законом.

2. Порука може забезпечувати виконання зобов'язання у повному обсязі або частково.

3. Поручителем може бути одна особа або кілька осіб, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 833. Юридичні наслідки порушення зобов'язання, забезпеченого порукою

1. У разі порушення боржником зобов'язання, забезпеченого порукою, боржник і поручитель відповідають перед кредитором як солідарні боржники, якщо договором поруки не встановлено додаткову (субсидіарну) відповідальність поручителя.

2. Поручитель відповідає перед кредитором у тому самому обсязі, що і боржник, включаючи сплату основного боргу, відсотків, неустойки, відшкодування збитків, якщо іншого не встановлює договір поруки.

3. Особи, які за одним чи за декількома договорами поруки поручилися перед кредитором за виконання боржником одного і того самого зобов'язання, відповідають перед кредитором солідарно, якщо іншого не встановлює договір поруки.

Стаття 834. Права та обов'язки поручителя у разі пред'явлення до нього вимоги

1. У разі одержання вимоги кредитора поручитель зобов'язаний негайно повідомити про це боржника, а в разі пред'явлення до нього позову – подати клопотання про залучення боржника до участі у справі.

Якщо поручитель не повідомив боржника про вимогу кредитора і виконав зобов'язання, боржник має право висунути проти вимоги поручителя всі заперечення, що він мав проти вимоги кредитора.

2. Поручитель має право висунути проти вимоги кредитора заперечення, які міг би висунути боржник, якщо такі заперечення не пов'язані з особою боржника. Поручитель має право висунути ці заперечення також у разі відмови боржника від них або визнання ним боргу.

Стаття 835. Права поручителя, який виконав зобов'язання

1. Після виконання поручителем зобов'язання кредитор зобов'язаний передати поручителю документи, що підтверджують обов'язок боржника.

2. До поручителя, який виконав зобов'язання, переходять усі права кредитора у цьому зобов'язанні, у тому числі права, що забезпечували його виконання.

3. До кожного з кількох поручителів, які виконали зобов'язання, переходять права кредитора у розмірі частини обов'язку, що виконана ним.

Стаття 836. Повідомлення поручителя про виконання зобов'язання боржником

1. Боржник, який виконав зобов'язання, забезпечене порукою, повинен негайно повідомити про це поручителя.

2. Поручитель, який виконав зобов'язання, забезпечене порукою, у зв'язку з ненадсиланням йому боржником повідомлення про виконання ним

свого обов'язку, має право стягнути з кредитора безпідставно одержане або пред'явити зворотну вимогу до боржника.

Стаття 837. Оплата послуг поручителя

1. Поруку можуть надавати за плату або безоплатно.
2. Розмір і порядок оплати встановлюють у договорі поруки.
3. За браком умови про оплату порука є безоплатною. Поручитель має право на відшкодування необхідних витрат, понесених у зв'язку з виконанням поруки.

Стаття 838. Припинення поруки

1. Порука є припиненою з припиненням забезпеченого нею зобов'язання. У разі зміни зобов'язання без згоди поручителя, внаслідок чого збільшився обсяг відповідальності боржника, поручитель несе відповідальність у межах, що існували до такої зміни.

2. Порука є припиненою, якщо після настання строку виконання зобов'язання кредитор відмовився прийняти виконання, запропоноване боржником або поручителем.

3. Порука є припиненою у разі переведення боргу на іншу особу, якщо поручитель не погодився забезпечувати виконання зобов'язання іншим боржником у договорі поруки або під час переведення боргу.

4. Порука є припиненою після закінчення строку, встановленого договором поруки.

Якщо такий строк не встановлено, порука є припиненою у разі виконання основного зобов'язання у повному обсязі або якщо кредитор протягом трьох років з дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить позову до поручителя.

Якщо строк виконання основного зобов'язання не встановлено або встановлено моментом пред'явлення вимоги, порука є припиненою, якщо кредитор протягом трьох років з дня укладення договору поруки не пред'явить позову до поручителя.

Для зобов'язань, виконання яких здійснюють частинами, строк поруки обчислюють окремо за кожною частиною зобов'язання, починаючи з дня закінчення строку або настання терміну виконання відповідної частини.

5. Ліквідація боржника як юридичної особи не припиняє поруку, якщо до дня внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань запису про припинення боржника кредитор звернувся до суду з позовом до поручителя у зв'язку з невиконанням зобов'язання.

§ 4. Гарантія

Стаття 839. Поняття гарантії

1. За гарантією банк або інша фінансова установа (гарант) зобов'язується перед кредитором (бенефіціаром) сплатити грошову суму відповідно до умов гарантії у разі невиконання боржником (принципалом) зобов'язання.

Гарант відповідає перед кредитором у межах та на умовах, визначених гарантією і цим Кодексом.

Стаття 840. Строк дії гарантії

1. Гарантія є чинною з дня її видачі, якщо в ній не встановлено іншого.
2. Гарантія діє протягом строку, на який вона видана.
3. Гарантія не може бути відкликана гарантом, якщо в ній не встановлено іншого.

Стаття 841. Безвідносність гарантії до основного зобов'язання

1. Зобов'язання гаранта перед кредитором не залежить від основного зобов'язання (його припинення або недійсності), зокрема і тоді, коли в гарантії є посилання на основне зобов'язання.

Перевірку підстав для платежу здійснюють відповідно до умов гарантії.

Стаття 842. Юридичні наслідки невиконання боржником зобов'язання, забезпеченого гарантією

1. У разі невиконання боржником зобов'язання, забезпеченого гарантією, гарант зобов'язаний сплатити кредиторіві грошову суму відповідно до умов гарантії.

2. Вимогу кредитора до гаранта про сплату грошової суми відповідно до виданої ним гарантії пред'являють письмово.

Вимогу подають у спосіб, у місці та в строки, визначені гарантією.

До вимоги додають документи, визначені гарантією.

3. У вимозі до гаранта або у доданих до неї документах кредитор повинен вказати, у чому полягає невиконання боржником основного зобов'язання, забезпеченого гарантією, якщо іншого не встановлює гарантія.

4. Кредитор може пред'явити вимогу до гаранта у межах строку, встановленого у гарантії, на який її видано.

5. Кредитор не може передавати іншій особі право вимоги до гаранта, якщо іншого не встановлює гарантія.

6. Кредитор має право пред'явити кілька вимог у межах строку дії гарантії та невикористаного розміру суми гарантії, якщо іншого не встановлює гарантія.

Стаття 843. Обов'язки гаранта під час розгляду вимоги кредитора

1. Після одержання вимоги кредитора гарант повинен негайно повідомити про це боржника і передати йому копії вимоги разом із доданими до неї документами.

2. Гарант повинен розглянути вимогу кредитора разом із доданими до неї документами в установлені у гарантії строки, а у разі їх ненаявності – у розумний строк, і встановити відповідність вимоги та доданих до неї документів умовам гарантії.

Перевірку здійснюють за зовнішніми ознаками поданих документів, без дослідження фактичного виконання основного зобов'язання, якщо іншого не встановлює гарантія або закон.

Стаття 844. Право гаранта на відмову в задоволенні вимоги кредитора

1. Гарант має право на відмову від задоволення вимоги кредитора, якщо вимога або додані до неї документи не відповідають умовам гарантії або якщо вони подані гарантові після закінчення строку дії гарантії.

2. Гарант повинен негайно повідомити кредитора про відмову від задоволення його вимоги із зазначенням усіх підстав відмови.

3. Якщо гарант після пред'явлення до нього вимоги кредитора дізнався про недійсність основного зобов'язання або про його припинення, він повинен негайно повідомити про це кредитора і боржника.

Повторна вимога кредитора, одержана гарантом після такого повідомлення, підлягає задоволенню.

4. Гарант має право відмовити у задоволенні вимоги бенефіціара також у разі, якщо встановлено, що вимога є завідомо недобросовісною, не пов'язаною з порушенням боржника (принципала). Відмова гаранта на цій підставі можлива лише за наявності очевидних доказів протиправної поведінки бенефіціара.

Стаття 845. Обов'язок гаранта

1. Обов'язок гаранта перед кредитором обмежують сплатою суми, на яку видано гарантію.

2. У разі невиконання гарантом свого обов'язку його відповідальність перед кредитором не обмежують сумою, на яку видано гарантію, якщо іншого не встановлює гарантія.

3. Гарант не має права зараховувати свої зустрічні вимоги до кредитора при виконанні зобов'язань за гарантією, якщо іншого не встановлює гарантія або закон.

Стаття 846. Оплата послуг гаранта

1. Гарант має право на оплату послуг, наданих ним боржникові.

Стаття 847. Припинення гарантії

1. Зобов'язання гаранта перед кредитором є припиненим у разі:

- 1) сплати кредитором суми, на яку видано гарантію, або зменшення суми гарантії до нуля, у тому числі внаслідок здійснених виплат;
- 2) закінчення строку дії гарантії;
- 3) відмови кредитора від своїх прав за гарантією у спосіб повернення її гарантові або у спосіб подання гаранту письмової заяви про звільнення його від обов'язків за гарантією;
- 4) в інших випадках, встановлених гарантією або законом.

2. Гарант, якому стало відомо про припинення гарантії, повинен негайно повідомити про це боржника.

Стаття 848. Право гаранта на зворотну вимогу до боржника

1. Гарант має право на зворотну вимогу (регрес) до боржника в межах суми, сплаченої ним за гарантією кредитором, якщо іншого не встановлює договір між гарантом і боржником.

2. Гарант не має права на зворотну вимогу (регрес) до боржника у разі, якщо сума, сплачена гарантом кредитором, не відповідає умовам гарантії, якщо іншого не встановлює договір між гарантом і боржником.

§ 5. Завдаток

Стаття 849. Поняття завдатку

1. Завдатком є грошова сума або рухоме майно, що її передає кредитором боржник у рахунок належних з нього за договором платежів, на підтвердження зобов'язання і на забезпечення його виконання.

2. Якщо не встановлено, що сума або майно, передані в рахунок платежів, є завдатком, вони є авансом.

3. Завдаток зараховують у рахунок виконання зобов'язання, якщо іншого не встановлює договір.

Стаття 850. Юридичні наслідки невиконання або припинення зобов'язання, забезпеченого завдатком

1. Якщо зобов'язання не виконане боржником, завдаток залишають кредитору.

Якщо зобов'язання не виконане кредитором, він зобов'язаний повернути боржникові завдаток та додатково сплатити суму у розмірі завдатку або його вартості.

2. Сторона, яка не виконала зобов'язання, відшкодовує другій стороні збитки в частині, що перевищує розмір (вартість) завдатку, якщо іншого не встановлює договір.

3. У разі припинення зобов'язання до початку його виконання або внаслідок неможливості його виконання завдаток підлягає поверненню.

У разі припинення зобов'язання за домовленістю сторін завдаток підлягає поверненню, якщо іншого не встановлює домовленість сторін.

4. Якщо зобов'язання виконано частково, наслідки, визначені частинами першою – третьою цієї статті, застосовують домірно невиконаній частині, якщо іншого не встановлює договір або закон.

5. Якщо предметом завдатку є майно і його повернення є неможливим, сплаті підлягає його грошовий еквівалент, визначений договором. За браком відповідної умови предмет завдатку сплачують за звичайною ціною на момент задоволення вимоги.

6. Встановлення завдатку не перешкоджає застосуванню неустойки або відшкодуванню збитків. Якщо за те саме невиконання встановлено неустойку, суму завдатку зараховують у рахунок неустойки, якщо іншого не визначає договір.

§ 6. Депонування

Стаття 851. Поняття депонування

1. За договором депонування боржник або третя особа передає грошові кошти, цінні папери, документи або інше майно утримувачеві депонованого майна з метою забезпечення виконання зобов'язання. Утримувач депонованого майна зберігає майно та видає його кредиторіві або повертає боржнику після настання визначених у договорі умов.

2. Утримувачем депонованого майна може бути банк, фінансова установа, нотаріус або інша особа у межах, встановлених законом. Утримувач діє неупереджено та не набуває права власності на депоноване майно.

3. Якщо депонування здійснюють у спосіб розміщення грошових коштів на рахунку умовного зберігання (ескроу), застосовують приписи параграфу 2 глави 80 цього Кодексу.

Стаття 852. Договір депонування

1. За договором депонування одна сторона (депонент), якою може бути боржник або інша особа, передає утримувачеві депонованого майна грошові

кошти, цінні папери, документи або інше майно на умовне зберігання з метою забезпечення виконання зобов'язання, а утримувач депонованого майна повинен зберігати це майно та видати його кредиторів (бенефіціарів) або повернути депонентів відповідно до умов договору.

2. Договір депонування укладають письмово.

Договір депонування повинен містити:

1) опис майна (грошових коштів, документів, іншого майна), що його передають на умовне зберігання;

2) умови, за яких утримувач депонованого майна має видати майно кредиторів або повернути його боржнику;

3) права та обов'язки утримувача депонованого майна, порядок підтвердження настання умов, порядок обліку доходів від предмета депонування (щодо грошових коштів – відсотків);

4) порядок оплати послуг утримувача депонованого майна.

3. Депоноване майно не може бути звернене на погашення вимог третьої особи до боржника або кредитора. Можливе звернення стягнення на права вимоги сторін до утримувача депонованого майна за договором депонування.

4. Після настання умов, визначених договором, утримувач депонованого майна зобов'язаний видати майно кредиторів (якщо така умова встановлена) або повернути його боржнику порядком, визначеним договором депонування.

5. Утримувач депонованого майна відповідає за його втрату або пошкодження у межах, встановлених договором або законом.

6. Витрати, пов'язані з депонуванням, несуть сторони порядком, визначеним договором.

7. Особливості депонування грошових коштів на рахунку умовного зберігання (ескроу) визначає параграф 2 глави 80 цього Кодексу.

§ 7. Відступлення права вимоги з метою забезпечення виконання зобов'язання

Стаття 853. Поняття та форма відступлення права вимоги з метою забезпечення виконання зобов'язання

1. За договором відступлення права вимоги з метою забезпечення виконання зобов'язання одна сторона передає іншій стороні, яка є кредитором за основним зобов'язанням, право вимоги до третьої особи повністю або частково для забезпечення виконання основного зобов'язання. Відступлення може охоплювати наявні та майбутні вимоги, визначені родовими ознаками, з урахуванням статті 824 цього Кодексу.

2. Відступлення є вчиненим з метою забезпечення виконання зобов'язання, якщо це встановлює договір. Таке відступлення не є

відчуженням права вимоги на оплатній основі та не припиняє юридичного зв'язку особи, яка передає право вимоги, з відступленою вимогою до настання підстав для звернення стягнення.

3. Договір відступлення вимоги з метою забезпечення виконання зобов'язання вчиняють письмово. Істотними умовами такого договору є визначення основного зобов'язання, що його забезпечують, обсяг відступленого права вимоги, порядок користування і розпоряджання ним.

4. До відступлення вимоги з метою забезпечення виконання зобов'язання застосовують приписи глави 55 цього Кодексу, якщо іншого не встановлює цей параграф або це не впливає з його суті.

Стаття 854. Виконання боржником за відступленою вимогою та одержання виконання

1. До одержання повідомлення про відступлення права вимоги боржник відступленої вимоги виконує своє зобов'язання особі, яка передає право вимоги. Після одержання такого повідомлення виконання здійснюють кредиторів, якому передано право вимоги, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Боржник відступленої вимоги має право висувати кредиторів, якому передано право вимоги, заперечення та здійснювати зарахування зустрічних однорідних вимог у межах і на умовах, визначених главою 55 цього Кодексу.

3. До настання підстав для звернення стягнення за основним зобов'язанням права за відступленою вимогою здійснює особа, яка передала право вимоги, якщо іншого не встановлює договір. Одержане за відступленою вимогою підлягає перерахуванню кредиторів, якому передано право вимоги, для зарахування на погашення основного зобов'язання порядком, визначеним договором. Надлишок повертають особі, яка передала право вимоги.

4. Договором може бути встановлено, що інкасацію відступленої вимоги здійснює кредитор, якому передано право вимоги, з обов'язком обліку отриманих сум, їх зарахування на погашення основного зобов'язання та повернення надлишку особі, яка передала право вимоги.

Стаття 855. Звернення стягнення на відступлену вимогу, розподіл сум та припинення забезпечення

1. У разі невиконання боржником основного зобов'язання кредитор має право звернути стягнення на відступлену вимогу у спосіб її стягнення з боржника або її відчуження третій особі порядком, визначеним договором або законом.

2. За рахунок сум, одержаних від реалізації відступленої вимоги, кредитор задовольняє свою вимогу у розмірі, визначеному на момент

фактичного задоволення, включаючи відсотки, неустойку та необхідні витрати, пов'язані з інкасацією та реалізацією, якщо іншого не встановлює договір. Сума перевищення підлягає поверненню особі, яка передала вимогу, без зволікання після завершення розрахунків.

3. Після повного виконання основного зобов'язання кредитор зобов'язаний без зволікання повернути особі, яка передала право вимоги, право вимоги в первісному обсязі та передати документи, що його підтверджують, а якщо це зробити неможливо – вчинити дії, необхідні для відновлення юридичного становища особи, яка передала право вимоги, у тому числі повідомити боржника відступленої вимоги про припинення дії відступлення.

Глава 58. Припинення зобов'язання

Стаття 856. Загальні підстави припинення зобов'язання

1. Зобов'язання є припиненим повністю або частково внаслідок:

- 1) виконання;
- 2) передання відступного;
- 3) зарахування;
- 4) домовленості сторін;
- 5) прощення боргу;
- 6) неможливості виконання;
- 7) смерті фізичної особи;
- 8) ліквідації юридичної особи;
- 9) інших підстав, встановлених договором або законом.

2. Припинення зобов'язання на вимогу однієї сторони можливе лише у випадках, встановлених договором або законом.

3. Договором або законом може бути встановлено неможливість припинення зобов'язання на певних підставах.

4. Сплив позовної давності не припиняє права вимоги. Така вимога може бути використана для зарахування зустрічних однорідних вимог, якщо боржник не заявив про застосування позовної давності до моменту здійснення зарахування.

5. Сторони можуть погодити застосування приписів цієї глави до інших відносин, якщо це не суперечить їхній суті та змісту.

Стаття 857. Припинення зобов'язання виконанням

1. Зобов'язання припиняють виконанням належними сторонами у спосіб, у строк і у місці, що визначені договором або законом.

Часткове виконання припиняє зобов'язання у відповідній частині.

2. Вимоги до виконання визначає глава 56 цього Кодексу.

Стаття 858. Припинення зобов'язання переданням відступного

1. Сторони можуть домовитися про припинення зобов'язання у спосіб передання боржником кредиторів відступного (грошей, іншого майна тощо). Розмір, строк і порядок передання відступного визначає договір.

2. Зобов'язання є припиненим з моменту прийняття кредитором відступного порядком, визначеним договором, а за браком такого визначення – з моменту фактичного одержання кредитором відступного.

Зобов'язання є припиненим в обсязі, визначеному договором, а за браком такого визначення – у межах вартості отриманого відступного.

Права, що забезпечують виконання зобов'язання, є припиненими у відповідній частині з моменту прийняття відступного.

3. Відступне може бути передане третьою особою або в інформаційній системі, у тому числі за допомогою смарт-контракту, за згодою кредитора. Кредитор підтверджує отримання відступного порядком, визначеним главою 56 цього Кодексу.

4. Третя особа, яка передала відступне за боржника, набуває право зворотної вимоги (регресу) до боржника у розмірі переданого відступного та необхідних і розумних витрат, якщо іншого не встановлює договір або закон. У випадках, встановлених законом, до такої особи переходять права кредитора (суброгація) в обсязі відступного.

5. До моменту передання відступного первісне зобов'язання зберігають. У разі невиконання домовленості про відступне кредитор має право вимагати первісного виконання або відступного, а також відшкодування збитків у межах, встановлених договором або законом.

6. Договір про передання відступного укладають у такій самій формі, що і основний договір, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 859. Припинення зобов'язання зарахуванням

1. Зобов'язання є припиненим зарахуванням зустрічних однорідних вимог.

2. Зарахування зустрічних вимог можуть здійснювати за заявою однієї із сторін.

Стаття 860. Підстави та умови зарахування

1. Зарахування можливе за наявності у сукупності таких умов:

1) обидві вимоги підлягають виконанню. Вимога є такою, що підлягає виконанню, якщо строк її виконання настав, не визначений або визначений моментом пред'явлення;

2) вимоги є визначеними. У разі спору їх розмір встановлюють без недовірної шкоди для іншої сторони.

2. Якщо вимоги виражені в різних валютах, зарахування можливе, якщо іншого не встановлює договір або закон. Перерахунок сум здійснюють відповідно до частини другої статті 816 цього Кодексу.

3. У разі переходу права вимоги боржник має право зарахувати проти вимоги нового кредитора:

1) зустрічні вимоги до первісного кредитора, що існували на момент одержання боржником повідомлення про відступлення;

2) зустрічні вимоги, що випливають з того самого зобов'язання, безвідносно до часу їх виникнення. Якщо боржник не одержав повідомлення про відступлення, він має право зарахувати зустрічні вимоги, що виникли до пред'явлення вимоги новим кредитором. Зарахування здійснюють з дотриманням умов, визначених цією статтею.

4. Зарахування припиняє взаємні вимоги в обсязі меншої з них і набирає чинності з моменту отримання іншою стороною заяви за наявності умов, визначених цією статтею, а за їх браком – з моменту настання останньої з них.

5. Зарахування може бути повним або частковим. До зарахування зустрічних грошових вимог застосовують приписи глави 56 цього Кодексу.

Стаття 861. Заборона та обмеження зарахування зустрічних вимог

1. Заборонено зарахування зустрічних вимог:

1) про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю;

2) якщо із суті відповідного зобов'язання випливає обов'язок виконання в натурі, що не може бути замінений однорідною вимогою;

3) якщо зарахування безпідставно погіршує становище третьої особи, на користь якої встановлено виконання;

4) про сплату аліментів;

5) щодо довічного утримання (догляду);

6) за зобов'язаннями, стороною яких є неплатоспроможний банк, крім випадків, установлених законом;

7) в інших випадках, встановлених договором або законом.

2. Сплив позовної давності не перешкоджає зарахуванню, якщо право на зарахування існувало до спливу строку і до моменту зарахування боржник не заявив про сплив позовної давності.

3. Сторони у договорі можуть встановити обмеження або заборону зарахування, якщо це не суперечить цьому Кодексу, іншому закону та доброзвичайності.

Договір може встановлювати можливість зарахування між кількома зобов'язаннями між тими самими сторонами, якщо воно не порушує прав третіх осіб.

Стаття 862. Юридичні наслідки зарахування

1. Зарахування припиняє взаємні вимоги в обсязі меншої з них. Частину вимоги, що перевищує суму зарахування, зберігають.

2. Момент припинення вимог внаслідок зарахування визначають відповідно до статті 859 цього Кодексу. З цього моменту є припиненим нарахування відсотків та інших періодичних платежів на припинену частину. Права сторін на неустойку, відсотки за прострочення та відшкодування збитків за період до цього моменту зберігають, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Якщо у сторони, яка подає заяву про зарахування, є кілька однорідних вимог до іншої сторони, вона зазначає, які з них зараховують і в якому обсязі. За браком такого зазначення порядок зарахування визначають за приписами глави 56 цього Кодексу щодо призначення платежу та черговості погашення з урахуванням приписів статті 859 цього Кодексу.

Стаття 863. Припинення зобов'язання за домовленістю сторін

1. Зобов'язання може бути припинене за домовленістю сторін повністю або частково, у тому числі у спосіб заміни первісного зобов'язання новим між тими самими сторонами (новація).

У випадках, встановлених договором або законом, новацію можуть здійснювати щодо декількох первісних зобов'язань.

2. Новація припиняє первісне зобов'язання, а також пов'язані з ним додаткові права кредитора і способи забезпечення виконання, якщо іншого не встановлює договір або закон. Якщо забезпечення надане третьою особою, його зберігають лише за її згодою, якщо іншого не встановлює закон.

3. Новація заборонена щодо зобов'язань про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, щодо сплати аліментів, довічного утримання, а також в інших випадках, встановлених законом.

4. Сторони можуть погодити часткове припинення зобов'язання. Новація частини зобов'язання не змінює іншої його частини, якщо іншого не встановлює договір про новацію.

5. Домовленість про припинення зобов'язання, у тому числі про новацію, вчиняють у формі, встановленій для правочину, що є підставою виникнення зобов'язання. Якщо для такого правочину обов'язковим є

нотаріальне посвідчення та/або державна реєстрація, ці вимоги застосовують і до домовленості про припинення, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 864. Припинення зобов'язання прощенням боргу

1. Зобов'язання є припиненим внаслідок звільнення кредитором боржника від виконання повністю або в частині (прощення боргу), якщо це не порушує прав третіх осіб щодо майна кредитора.

2. Звільнення боржника від виконання (прощення боргу) здійснюють письмово.

Стаття 865. Припинення зобов'язання поєднанням боржника і кредитора в одній особі

1. Зобов'язання є припиненим у разі поєднання боржника і кредитора в одній особі.

2. З моменту поєднання боржника і кредитора в одній особі є припиненим нарахування відсотків, неустойки та інших періодичних платежів, а також є припиненими способи забезпечення виконання, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Права третіх осіб, набуті до поєднання, зберігають.

3. Якщо поєднання боржника і кредитора в одній особі охоплює лише частину вимоги або частину боргу, зобов'язання є припиненим у відповідній частині. У зобов'язанні з кількома кредиторами або кількома боржниками поєднання прав і обов'язків в одній особі припиняє зобов'язання в межах частки такої особи або в межах її відповідальності, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Подальше роз'єднання прав кредитора і обов'язків боржника не відновлює припинене зобов'язання, якщо іншого не встановлює договір або закон до настання поєднання.

Стаття 866. Припинення зобов'язання неможливістю його виконання

1. Зобов'язання є припиненим у частині, якої це стосується, якщо після його виникнення виконання стало остаточно неможливим внаслідок обставини, що спричинена не сторонами.

2. Неможливість виконання має бути об'єктивною. Фінансова неспроможність, звичайні комерційні труднощі або брак у боржника необхідних ресурсів не є неможливістю виконання.

3. Тимчасова перешкода зупиняє перебіг строку виконання на час її існування. Якщо перешкода не усунута у розумний строк і виконання втратило для сторони інтерес, зобов'язання є припиненим у відповідній частині за заявою цієї сторони або за рішенням суду.

4. Сторона, яка дізналася про перешкоду виконанню, невідкладно повідомляє іншу сторону та вживає розумних заходів для її усунення і мінімізації наслідків.

5. Порухення функціонування платіжної або розрахункової інфраструктури не припиняє грошового зобов'язання. Юридичні наслідки таких перешкод визначає стаття 810 цього Кодексу.

6. Істотна зміна обставин, що робить виконання надмірно обтяжливим, не є неможливістю виконання. До таких випадків застосовують приписи статті 822 цього Кодексу.

7. Якщо неможливість виконання спричинена стороною, зобов'язання не є припиненим. У такому разі застосовують наслідки невиконання, встановлені договором та/або цим Кодексом.

Стаття 867. Припинення зобов'язання смертю фізичної особи

1. Зобов'язання є припиненим у разі смерті боржника, якщо його виконання має особистий характер і не може бути здійснене іншою особою.

2. Смерть кредитора припиняє зобов'язання лише у випадку, якщо виконання було призначене лише для нього особисто і не може бути прийняте іншою особою. Майнові вимоги кредитора входять до складу спадщини і переходять до спадкоємців, а за їх браком – порядком, встановленим законом.

3. Якщо зобов'язання має особистий характер лише в частині, воно є припиненим у відповідній частині.

Стаття 868. Припинення зобов'язання ліквідацією юридичної особи

1. Зобов'язання є припиненим у разі ліквідації юридичної особи (боржника або кредитора), крім випадків, якщо договором або законом не встановлено перехід прав та обов'язків юридичної особи, що її ліквідують, до інших суб'єктів.

Глава 59. Невиконання зобов'язання та способи захисту

§ 1. Загальні приписи

Стаття 869. Поняття невиконання зобов'язання

1. Невиконанням зобов'язання є будь-яке відхилення від виконання обов'язку (невиконання), зокрема повне або часткове невиконання, несвоєчасне виконання, виконання неналежної якості або з порушенням інших умов зобов'язання.

Стаття 870. Юридичні наслідки невиконання зобов'язання

1. У разі невиконання кредитор (потерпіла сторона) може застосувати будь-який спосіб захисту, визначений цим Кодексом.

2. Якщо невиконання було виправданим згідно зі статтею 875 цього Кодексу, кредитор може застосувати будь-який спосіб захисту, за винятком вимоги про виконання зобов'язання в натурі та відшкодування збитків або компенсації моральної шкоди.

3. Способи захисту при невиконанні можуть поєднувати, якщо вони є сумісними. Зокрема, сторона, яка здійснює своє право на будь-який спосіб захисту, не позбавлена права на відшкодування збитків.

Застосування одного способу захисту не перешкоджає застосуванню іншого щодо невиконаних частин або додаткових збитків, за умови що це не призводить до подвійного задоволення вимог. Усе одержане кредитором внаслідок застосування одного способу захисту зараховують при визначенні обсягу задоволення його вимог в інший спосіб.

4. Сторона не може застосовувати будь-який спосіб захисту тією мірою, якою її власні дії спричинили невиконання іншою стороною.

Стаття 871. Виправлення невиконання

1. Боржник може запропонувати кредитору виправити будь-яке невиконання, якщо:

1) у розумний строк повідомить кредитора про спосіб і строки виправлення;

2) виправлення є прийнятним за даних обставин;

3) кредитор не має правомірного інтересу відмовити у виправленні (стаття 796 цього Кодексу);

4) виправлення здійснюють негайно.

2. Право на виправлення не є припиненим через повідомлення кредитора про відмову від зобов'язання або розірвання договору. Після повідомлення про виправлення права кредитора, несумісні з виправленням, зупиняють до спливу строку виправлення.

3. Кредитор може зупинити виконання до завершення виправлення та має право вимагати відшкодування втрат, завданих простроченням або недоліками, навіть після виправлення.

Стаття 872. Додатковий строк для виконання

1. Якщо невиконане зобов'язання, що полягає у простроченні, не втратило для кредитора інтерес, він може встановити боржнику додатковий розумний строк для виконання, повідомивши про наслідки його спливу.

2. Протягом такого строку кредитор може зупинити власне виконання та вимагати відшкодування збитків, але не вправі застосовувати інші способи захисту.

3. Якщо боржник не виконає свого обов'язку у додатковий строк, кредитор може застосувати будь-який доступний спосіб захисту, зокрема припинити зобов'язання або розірвати договір.

4. Кредитор може відмовити у прийнятті виконання, що втратило для нього інтерес, та вимагати відшкодування збитків.

Стаття 873. Істотне невиконання

1. Невиконання є істотним, якщо:

1) таке невиконання значною мірою позбавляє того, на що потерпіла сторона обґрунтовано розраховувала під час його виникнення, та при цьому вона не передбачала і не могла розумно передбачати такого результату;

2) суворе дотримання обов'язку є суттю невиконаного зобов'язання;

3) таке невиконання було умисним;

4) таке невиконання дає потерпілій стороні обґрунтовані підстави для сумніву у подальшому виконанні;

5) припинення зобов'язання спричинить для боржника надмірно значні втрати, пов'язані з виконанням ним свого обов'язку.

Стаття 874. Способи захисту в разі невиконання зобов'язання

1. У разі невиконання зобов'язання кредитор має право у випадках і порядком, встановленими цим Кодексом, іншим законом або договором, вимагати:

1) виконання зобов'язання;

2) зміни або припинення зобов'язання;

3) відшкодування шкоди;

4) сплати неустойки;

5) застосування інших способів захисту.

2. Кредитор має право застосувати способи захисту, встановлені цим Кодексом, іншим законом або договором, у разі невиконання зобов'язання, підставою виникнення якого є договір, у всіх випадках безвідносно до вини боржника, якщо іншого не встановлює цей Кодекс, інший закон або договір.

3. Обов'язок боржника відшкодувати шкоду, завдану невиконанням зобов'язання, підставою виникнення якого не є договір, виникає за наявності його вини, якщо іншого не встановлює цей Кодекс, інший закон або договір.

4. Вина боржника наявна, якщо з урахуванням встановлених обставин справи його поведінка не відповідає стандарту належної обачності та дбайливості, що можна було розумно очікувати від нього, і боржник міг та

повинен був діяти інакше, щоб виконати зобов'язання та запобігти завданню шкоди.

5. Вина боржника ненаявна, якщо він доведе, що вжив усіх залежних від нього заходів, яких за конкретних обставин можна було розумно очікувати, для виконання зобов'язання та запобігання завданню шкоди.

6. Обов'язок доведення браку своєї вини покладають на боржника, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс та/або інший закон.

7. Для осіб, які здійснюють професійну, підприємницьку або іншу діяльність, що вимагає спеціальних знань або пов'язана з підвищеним ризиком, стандарт належної поведінки у виконанні зобов'язань визначають з урахуванням спеціальних вимог закону, ліцензійних умов, професійних правил та загальноновизнаних стандартів практики.

8. Особливості врахування віку, стану здоров'я, обсягу цивільної дієздатності та інших індивідуальних особливостей особи під час визначення її вини встановлює цей Кодекс.

9. Умова правочину, що встановлює повне або часткове звільнення боржника від обов'язку відшкодувати шкоду та/або сплатити неустойку у разі умисного невиконання зобов'язання, є нікчемною.

Стаття 875. Перешкода, що виправдовує невиконання

1. Невиконання є виправданим, якщо боржник доведе, що воно зумовлене перешкодою поза його контролем, що не можна було передбачити на момент виникнення зобов'язання або на момент настання строку (терміну) його виконання, і наслідків якої не можна було уникнути або подолати за умови докладання розумних зусиль (непереборна сила).

2. Якщо перешкода є лише тимчасовою, звільнення від відповідальності діє протягом строку, необхідного для усунення її наслідків.

3. Боржник зобов'язаний негайно повідомити кредитора про перешкоду та її вплив на виконання. У разі несвоєчасного повідомлення боржник зобов'язаний відшкодувати додаткові збитки, яких можна було уникнути за умови своєчасного повідомлення кредитора.

4. Приписи цієї статті не позбавляють кредитора права зупинити виконання, здійснити відмову від зобов'язання або розірвати договір у випадках, встановлених договором або законом.

Непереборна сила не є підставою звільнення боржника від виконання грошового зобов'язання та не перешкоджає нарахуванню відсотків з несплачених сум грошей.

§ 2. Право на виконання в натурі

Стаття 876. Право на примусове виконання грошового зобов'язання

1. Кредитор має право вимагати сплати належної йому суми грошей. Боржник не може посылатися на неможливість виконання ним грошового зобов'язання.

Стаття 877. Право на примусове виконання негрошового зобов'язання

1. У негрошовому зобов'язанні боржника, який сплатив неустойку і відшкодував збитки, завдані невиконанням, не звільняють від обов'язку виконати зобов'язання в натурі, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Вимога про виконання не може бути заявлена, якщо:

1) виконання є неможливим у силу закону або фактичних обставин;
2) примусове виконання є вочевидь недомірним інтересу кредитора з огляду на витрати або обтяжливість;

3) виконання може бути розумно одержане кредитором від третьої особи;

4) зобов'язання має особистий характер;

5) кредитор не звернувся з вимогою про виконання у розумний строк після того, як йому стало відомо про невиконання.

3. Боржника звільняють від обов'язку виконати зобов'язання в натурі у разі передання відступного, відмови кредитора від зобов'язання або розірвання договору.

4. Право на виконання включає право вимагати усунення недоліків, заміни або іншого виправлення невиконання.

Стаття 878. Невиконання обов'язку передати річ, визначену індивідуальними ознаками

1. У разі невиконання боржником обов'язку передати кредиторіві у власність або у користування річ, визначену індивідуальними ознаками, кредитор має право витребувати цю річ у боржника та вимагати її передання відповідно до умов зобов'язання.

2. Кредитор втрачає право на витребування у боржника речі, визначеної індивідуальними ознаками, у разі якщо ця річ вже передана третій особі у власність або в користування.

Якщо річ, визначену індивідуальними ознаками, ще не передано, переважне право на її одержання має той з кредиторів, зобов'язання на користь якого виникло раніше, а якщо це неможливо визначити – кредитор, який першим пред'явив позов.

Стаття 879. Невиконання негативного зобов'язання

1. У разі порушення боржником негативного зобов'язання кредитор безвідносно до сплати неустойки та/або відшкодування збитків і компенсації моральної шкоди має право вимагати припинення дії, від вчинення якої боржник зобов'язався утриматися, якщо це не суперечить змісту зобов'язання. Таку вимогу кредитор може пред'явити і в разі виникнення реальної загрози невиконання такого зобов'язання.

Стаття 880. Судова неустойка (астрент)

1. Судову неустойку (астрент) застосовують для спонукання до виконання рішення суду, яким на боржника негрошового зобов'язання покладено обов'язок вчинити певні дії або утриматися від вчинення дій.

2. Астрент установлює суд на користь кредитора у фіксованій сумі за кожний день, тиждень або інший визначений період прострочення, а також може бути встановлений у фіксованій одноразовій сумі за кожний факт порушення.

3. Астрент не застосовують до грошових зобов'язань.

4. Сплата астренту не звільняє боржника від обов'язку виконати рішення суду та не позбавляє кредитора права на відшкодування збитків і застосування інших способів захисту, якщо іншого не встановлює закон.

5. Розмір астренту визначають з урахуванням значення зобов'язання для кредитора, поведінки сторін, тривалості порушення та засад добросовісності і домірності.

6. Нарахування астренту триває з дня, визначеного у рішенні суду, і до дня фактичного виконання відповідного обов'язку або до зміни судом умов астренту.

7. За заявою заінтересованої сторони суд може змінити розмір астренту, зупинити його нарахування або звільнити від сплати частково, якщо цього вимагають обставини справи, зокрема якщо затримка у виконанні зумовлена причинами поза контролем боржника або боржник добросовісно і без зволікань усунув порушення. Зміна астренту не впливає на вже нараховані суми, якщо іншого не встановлює суд з огляду на зловживання правом.

8. Суми астренту підлягають стягненню безвідносно до доведення розміру збитків та не замінюють виконання основного зобов'язання.

§ 3. Зменшення ціни

Стаття 881. Зменшення ціни

1. Кредитор, який прийняв виконання, що не відповідає встановленим умовам, може зменшити ціну. Це зменшення має бути домірним зниженню

вартості на момент одержаного виконання порівняно з вартістю виконання, що його повинен був одержати кредитор.

2. Якщо боржник вже сплатив суму, що перевищує зменшену ціну, він має право вимагати повернення різниці.

3. Кредитор, який зменшив ціну, не може повторно вимагати відшкодування збитків у частині, що вже відшкодована зменшенням, але має право на відшкодування будь-яких збитків, що їх він зазнав у майбутньому.

§ 4. Відмова від зобов'язання, зміна і розірвання договору

Стаття 882. Відмова від зобов'язання та договору через істотне невиконання

1. У разі істотного невиконання кредитор має право здійснити односторонню відмову від зобов'язання у повному обсязі або частково, якщо іншого не встановлює договір або це не впливає із суті зобов'язання.

2. У разі істотного невиконання договірної зобов'язання потерпіла сторона має право здійснити відмову від договору, що має наслідком його зміну або розірвання.

3. У разі прострочення кредитор має право на відмову після безрезультатного спливу додаткового розумного строку, наданого боржнику відповідно до статті 872 цього Кодексу.

Стаття 883. Відмова від зобов'язання та договору з інших підстав, пов'язаних з невиконанням

1. Відмова від зобов'язання та договору може також ґрунтуватися на передбачуваному істотному невиконанні або на браку достатніх гарантій виконання у майбутньому.

Стаття 884. Повідомлення про відмову

1. Право на відмову здійснюють у спосіб повідомлення боржника. Кредитор втрачає це право, якщо не повідомить про нього у розумний строк після того, як дізнався або повинен був дізнатися про невиконання.

Стаття 885. Втрата права на відмову через істотне невиконання

1. Кредитор втрачає право на відмову, якщо не повідомить про нього у розумний строк після того, як дізнався або повинен був дізнатися про невиконання.

2. Право на відмову не може бути здійснено:

1) протягом строку на виправлення, наданого відповідно до статті 872 цього Кодексу, якщо виправлення є прийнятним за даних обставин;

2) якщо кредитор діяв недобросовісно, перешкоджав виправленню або сам спричинив невиконання.

Стаття 886. Юридичні наслідки відмови від зобов'язання та договору через істотне невиконання

1. Якщо іншого не встановлює договір або закон, відмова від зобов'язання та договору через істотне невиконання звільняє сторони від подальших обов'язків, крім тих, що виникли до відмови, а також обов'язків, що за своєю природою зберігають чинність після відмови.

2. Виконане підлягає взаємному поверненню, якщо іншого не встановлює договір або закон.

§ 5. Збитки, неустойка, відсотки за невиконання

Стаття 887. Відшкодування збитків та компенсація моральної шкоди, завданих невиконанням

1. Невиправдане невиконання надає кредитору право на повне відшкодування збитків та компенсацію моральної шкоди відповідно до статей 25 та 26 цього Кодексу, окремо або у поєднанні з іншими способами захисту.

Стаття 888. Достовірність шкоди та визначення розміру відшкодування

1. Відшкодуванню підлягають лише збитки, що їх можна встановити з розумним ступенем достовірності.

2. Збитки, розмір яких доводить кредитор, визначають за ринковими цінами станом на день добровільного виконання або на день пред'явлення позову. Суд може враховувати ціни на день ухвалення рішення.

3. Якщо розмір відшкодування та/або компенсації не може бути встановлений з достатнім ступенем достовірності, оцінку шкоди здійснює суд на власний розсуд.

Стаття 889. Зменшення розміру збитків та неустойки

1. Якщо невиконання або його наслідки частково спричинені поведінкою кредитора або іншою подією, за яку кредитор несе ризик, розмір збитків та неустойки зменшують тією мірою, якою ці фактори сприяли невиконанню або завданню шкоди.

Стаття 890. Відсотки за прострочення грошового зобов'язання

1. У разі прострочення грошового зобов'язання боржник сплачує, крім суми боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції, відсотки річних від простроченої суми за весь час прострочення. Розмір відсотків визначають

обліковою ставкою Національного банку України, що діяла у період, за який сплачують відсотки, якщо іншого розміру відсотків не встановлює договір або закон.

2. За наявності вагомих обставин розмір відсотків, встановлений договором, може бути зменшений за рішенням суду, але не менше ніж до суми, визначеної частиною першою цієї статті.

3. Відсотки, встановлені цією статтею, не нараховують, якщо домовленістю сторін визначена неустойка за невиконання грошового зобов'язання.

4. Якщо збитки перевищують суму відсотків, що нараховані за приписами цієї статті, кредитор має право стягнути збитки, що не покриті відсотками.

§ 6. Узгоджений платіж, не пов'язаний з невиконанням

Стаття 891. Узгоджений платіж, не пов'язаний з невиконанням

1. Сторони договору у підприємницькій сфері можуть встановити в ньому обов'язок однієї сторони відшкодувати іншій стороні майнові втрати, що виникли внаслідок настання зазначених у договорі обставин, не пов'язаних з невиконанням (зокрема, збитків у разі неможливості виконання). У договорі має бути визначено розмір відшкодування таких збитків або порядок його визначення.

Розділ II. ДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Глава 60. Купівля-продаж

§ 1. Загальні приписи про купівлю-продаж

Стаття 892. Договір купівлі-продажу

1. За договором купівлі-продажу одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму.

Стаття 893. Предмет договору купівлі-продажу

1. Предметом договору купівлі-продажу може бути майно (товар), яке є у продавця на момент укладення договору або буде створене (придбане, набуто) продавцем у майбутньому.

Особливості купівлі-продажу об'єктів незавершеного будівництва та майбутніх об'єктів нерухомості визначаються законом.

2. Предметом договору купівлі-продажу можуть бути майнові права. До договору купівлі-продажу майнових прав застосовують загальні приписи про купівлю-продаж, якщо іншого не випливає із змісту або характеру цих прав.

3. Предметом договору купівлі-продажу може бути право вимоги, якщо вимога не має особистого характеру. До договору купівлі-продажу права вимоги застосовують приписи про відступлення права вимоги, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. До договору купівлі-продажу, що укладається на організованих ринках капіталу та організованих товарних ринках, конкурсах, аукціонах (публічних торгах), договору купівлі-продажу валютних цінностей і договорів купівлі-продажу фінансових інструментів, укладених поза організованим ринком, застосовують загальні приписи про купівлю-продаж, якщо іншого не встановлює закон про такі види договорів купівлі-продажу або не випливає з їхньої суті.

5. Особливості договору купівлі-продажу окремих видів майна може встановлювати закон.

Стаття 894. Форма окремих видів договорів купівлі-продажу

1. Договір купівлі-продажу земельної ділянки, єдиного майнового комплексу, житлового будинку (квартири) або іншого нерухомого майна укладають у письмовій формі. Зазначений договір підлягає нотаріальному посвідченню, крім договорів купівлі-продажу майна, що перебуває в податковій заставі.

Стаття 895. Право продажу товару

1. Право продажу товару, крім випадків примусового продажу та інших випадків, встановлених законом, належить власникові товару. Якщо продавець товару не є його власником, покупець набуває право власності лише у випадку, якщо власник не має права вимагати його повернення.

Стаття 896. Обов'язок продавця попередити покупця про права третіх осіб на товар

1. Продавець зобов'язаний попередити покупця про всі права третіх осіб на товар, що продають (права наймача, право застави, право довічного користування тощо). У разі невиконання цієї вимоги покупець має право вимагати зниження ціни або розірвання договору купівлі-продажу, якщо він не знав і не міг знати про права третіх осіб на товар.

2. Якщо третя особа на підставах, що виникли до продажу товару, пред'явить до покупця позов про витребування товару, покупець повинен повідомити про це продавця та подати клопотання про залучення його до участі у справі. Продавець повинен вступити у справу на стороні покупця.

3. Якщо покупець не повідомив продавця про пред'явлення третьою особою позову про витребування товару та не подав клопотання про залучення продавця до участі у справі, продавець не відповідає перед покупцем, якщо продавець доведе, що, взявши участь у справі, він міг би запобігти відібранню проданого товару у покупця.

4. Якщо продавець був залучений до участі у справі, але ухилився від участі в її розгляді, він не має права доводити неправильність ведення справи покупцем.

5. У разі вилучення за рішенням суду товару у покупця на користь третьої особи на підставах, що виникли до продажу товару, продавець має відшкодувати покупцеві завдані йому збитки, якщо покупець не знав або не міг знати про наявність цих підстав.

6. Правочин щодо звільнення продавця від відповідальності або щодо її обмеження у разі витребування товару у покупця третьою особою є нікчемним.

Стаття 897. Обов'язок продавця передати товар покупцеві

1. Продавець зобов'язаний передати покупцеві товар у строк, встановлений договором купівлі-продажу, а якщо зміст договору не дає змоги визначити цей строк, – відповідно до приписів статті 779 цього Кодексу.

2. Продавець повинен одночасно з товаром передати покупцеві приналежності товару та документи (технічний паспорт, сертифікат якості тощо), що стосуються товару та підлягають переданню разом із товаром відповідно до договору або актів цивільного законодавства.

Стаття 898. Момент виконання обов'язку продавця передати товар

1. Обов'язок продавця передати товар покупцеві вважається виконаним у момент:

1) вручення товару покупцеві, якщо договором встановлено обов'язок продавця доставити товар;

2) надання товару в розпорядження покупця, якщо товар має бути переданий покупцеві за місцезнаходженням товару.

Договором купівлі-продажу може бути встановлено інший момент виконання продавцем обов'язку передати товар.

Товар вважається наданим у розпорядження покупця, якщо у строк, встановлений договором, він готовий до передання покупцеві у належному

місці і покупець поінформований про це. Готовий до передання товар повинен бути відповідним чином ідентифіковано для цілей цього договору, зокрема у спосіб маркування.

2. Якщо з договору купівлі-продажу не випливає обов'язок продавця доставити товар або передати товар у його місцезнаходженні, обов'язок продавця передати товар покупцеві вважається виконаним у момент передання товару перевізникові або організації зв'язку для доставки покупцеві.

Стаття 899. Юридичні наслідки відмови продавця передати товар, приналежності товару та документи

1. У разі відмови продавця передати проданий товар покупець має право відмовитися від договору купівлі-продажу.

2. Якщо продавець відмовився передати річ, визначену індивідуальними ознаками, покупець має право пред'явити продавцеві вимоги відповідно до статті 878 цього Кодексу.

3. Якщо продавець не передає покупцеві приналежності товару та документи, що стосуються товару та підлягають переданню разом з товаром відповідно до договору купівлі-продажу або актів цивільного законодавства, покупець має право відмовитися від договору купівлі-продажу та повернути товар продавцеві.

Стаття 900. Обов'язок продавця зберігати проданий товар

1. Якщо право власності переходить до покупця до передання товару, продавець зобов'язаний до передання зберігати товар, не допускаючи його погіршення. Необхідні для цього витрати покупець зобов'язаний відшкодувати продавцеві, якщо іншого не встановлює договір.

Стаття 901. Перехід ризику випадкового знищення або випадкового пошкодження товару

1. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження товару переходить до покупця з моменту передання йому товару, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження товару, проданого під час його транспортування, переходить до покупця з моменту укладення договору купівлі-продажу, якщо іншого не встановлює договір або звичай ділового обороту.

3. Умову договору купівлі-продажу про те, що ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження товару переходить до покупця з моменту передання товару першому перевізникові, на вимогу покупця суд

може визнати недійсною, якщо в момент укладення договору продавець знав або міг знати, що товар знищено або пошкоджено, але не повідомив про це покупця.

Стаття 902. Кількість товару

1. Кількість товару, що продається, встановлює договір купівлі-продажу у відповідних одиницях виміру або грошовому вираженні.
2. Умову щодо кількості товару може бути погоджено через встановлення у договорі купівлі-продажу порядку визначення цієї кількості.

Стаття 903. Асортимент товару

1. Продавець зобов'язаний передати покупцеві товар в асортименті, погодженому сторонами, якщо за договором товар підлягає переданню у певному співвідношенні за видами, моделями, розмірами, кольорами або іншими ознаками (в асортименті).
2. Якщо договором купівлі-продажу асортимент товару не встановлено або асортимент не було визначено порядком, встановленим договором, але із суті зобов'язання випливає, що товар підлягає переданню покупцеві в асортименті, продавець має право передати покупцеві товар в асортименті виходячи з потреб покупця, про які було відомо продавцеві на момент укладення договору, або відмовитися від договору.

Стаття 904. Юридичні наслідки невиконання умов договору щодо кількості та асортименту товару

1. Якщо продавець передав покупцеві меншу кількість товару або товар в асортименті, що не відповідає умовам договору купівлі-продажу, покупець має право вимагати передання кількості товару, якої не вистачає, або відмовитися від переданого товару та його оплати, а якщо він оплачений, – вимагати повернення сплаченої за нього грошової суми.
2. Якщо продавець передав покупцеві більшу кількість товару, ніж це встановлено договором купівлі-продажу, покупець зобов'язаний повідомити про це продавця. Якщо в розумний строк після одержання такого повідомлення продавець не розпорядився товаром, покупець має право прийняти весь товар, якщо іншого не встановлює договір.
3. Якщо покупець прийняв більшу кількість товару, ніж це встановлено договором купівлі-продажу, він зобов'язаний оплатити додатково прийнятий товар за ціною, встановленою для товару, прийнятого відповідно до договору, якщо інша ціна не встановлена за домовленістю сторін.

4. Якщо продавець передав покупцеві частину товару, асортимент якого відповідає умовам договору купівлі-продажу, і частину товару, що не відповідає асортименту, покупець має право на свій вибір:

1) прийняти частину товару, що відповідає умовам договору, і відмовитися від решти товару;

2) відмовитися від усього товару;

3) вимагати заміни частини товару, що не відповідає асортименту, товаром в асортименті, який встановлено договором;

4) прийняти весь товар.

5. Товар, асортимент якого не відповідає умовам договору купівлі-продажу, є прийнятним, якщо покупець у розумний строк після його одержання не повідомив продавця про свою відмову від нього.

6. У разі відмови від товару, асортимент якого не відповідає умовам договору купівлі-продажу, або пред'явлення вимоги про заміну цього товару покупець має право відмовитися від оплати цього товару, а якщо він вже оплачений, – вимагати повернення сплаченої за нього грошової суми.

Якщо покупець не відмовився від товару, асортимент якого не відповідає умовам договору, він зобов'язаний оплатити його за ціною, погодженою з продавцем.

Якщо продавець не вжив необхідних заходів щодо погодження ціни в розумний строк, покупець оплачує товар за ціною, що на момент укладення договору купівлі-продажу застосовувалася щодо аналогічного товару.

Стаття 905. Якість товару

1. Продавець повинен передати покупцеві товар, якість якого відповідає умовам договору купівлі-продажу.

2. У разі відсутності в договорі купівлі-продажу умов щодо якості товару продавець зобов'язаний передати покупцеві товар, придатний для мети, з якою товар такого роду звичайно використовують.

Якщо покупець при укладенні договору купівлі-продажу повідомив продавця про конкретну мету придбання товару, продавець повинен передати покупцеві товар, придатний для використання відповідно до цієї мети.

3. У разі продажу товару за зразком та/або за описом продавець повинен передати покупцеві товар, який відповідає зразку та/або опису.

4. Якщо законом встановлено вимоги щодо якості товару, продавець зобов'язаний передати покупцеві товар, який відповідає цим вимогам.

Продавець і покупець можуть домовитися про передання товару підвищеної якості порівняно з вимогами, встановленими законом.

5. Відповідність товару вимогам законодавства підтверджують у спосіб та порядком, встановленими законом.

Стаття 906. Гарантії якості товару

1. Товар, який продавець передає або зобов'язаний передати покупцеві, має відповідати вимогам щодо його якості в момент його передання покупцеві, якщо інший момент визначення відповідності товару цим вимогам не встановлює договір купівлі-продажу.

2. Договором або законом може бути встановлений строк, протягом якого продавець гарантує якість товару (гарантійний строк).

3. Гарантія якості товару поширюється на всі комплектуючі вироби, якщо іншого не встановлює договір.

Стаття 907. Обчислення гарантійного строку

1. Гарантійний строк починається з моменту передання товару покупцеві, якщо іншого не встановлює договір купівлі-продажу.

2. Гарантійний строк, встановлює договір купівлі-продажу, продовжується на час, протягом якого покупець не міг використовувати товар у зв'язку з настанням обставин, що залежать від продавця, до усунення їх продавцем.

Гарантійний строк продовжують на час, протягом якого товар не міг використовуватися у зв'язку з виявленими в ньому недоліками, за умови повідомлення про це продавця порядком, встановленим статтею 688 цього Кодексу.

3. Гарантійний строк на комплектуючий виріб дорівнює гарантійному строку на основний виріб і починає спливати одночасно з ним.

4. У разі заміни товару (комплектуючого виробу) неналежної якості на товар (комплектуючий виріб), що відповідає умовам договору купівлі-продажу, гарантійний строк на нього починає спливати з моменту заміни.

Стаття 908. Строк придатності товару

1. Законом або іншими нормативно-правовими актами може бути встановлено строк, зі спливом якого товар вважають непридатним для використання за призначенням (строк придатності).

2. Строк придатності товару визначають періодом часу, який обчислюють з дня його виготовлення і протягом якого товар є придатним для використання, або терміном (датою), до настання якого товар є придатним для використання.

3. Продавець зобов'язаний передати покупцеві товар, на який встановлено строк придатності, з таким розрахунком, щоб його можна було використати за призначенням до спливу цього строку.

Стаття 909. Юридичні наслідки передання товару неналежної якості

1. Покупець, якому переданий товар неналежної якості, має право, безвідносно до можливості використання товару за призначенням, вимагати від продавця за своїм вибором:

- 1) домірного зменшення ціни;
- 2) безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк;
- 3) відшкодування витрат на усунення недоліків товару.

2. У разі істотного порушення вимог щодо якості товару (виявлення недоліків, які не можна усунути; недоліків, усунення яких пов'язано з недомірними витратами або затратами часу; недоліків, яких неодноразово було виявлено чи знову виявлено після їх усунення) покупець має право за своїм вибором:

1) відмовитися від договору і вимагати повернення сплаченої за товар грошової суми;

2) вимагати заміни товару.

3. Якщо продавець товару неналежної якості не є його виготовлювачем, вимоги щодо заміни, безоплатного усунення недоліків товару і відшкодування збитків можуть бути пред'явлено до продавця або виготовлювача товару.

4. Приписи цієї статті застосовують, якщо іншого не встановлює цей Кодекс або закон.

Стаття 910. Недоліки товару, за які відповідає продавець

1. Продавець відповідає за недоліки товару, якщо покупець доведе, що вони виникли до передання товару покупцеві або з причин, які існували до цього моменту.

2. Якщо продавець надав гарантії щодо якості товару, він відповідає за його недоліки, якщо не доведе, що вони виникли після передання товару покупцеві внаслідок порушення покупцем правил користування чи зберігання товару, дій третіх осіб, випадку або обставин непереборної сили.

Стаття 911. Строки виявлення недоліків і пред'явлення вимоги у зв'язку з недоліками проданого товару

1. Покупець має право пред'явити вимогу у зв'язку з недоліками товару за умови, що недоліки виявлено в строки, встановлені цією статтею, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Якщо на товар не встановлено гарантійний строк або строк придатності, вимогу у зв'язку з його недоліками може бути пред'явлено покупцем за умови, що недоліки було виявлено протягом розумного строку, але в межах двох років, а щодо нерухомого майна – в межах трьох років з дня

передання товару покупцеві, якщо договором або законом не встановлений більший строк.

Якщо встановити день передання нерухомого майна неможливо або якщо покупець володів нерухомим майном до укладення договору, зазначені строки обчислюють з дня укладення договору.

Строк для виявлення недоліків товару, що перевозили або відправили поштою, обчислюють з дня одержання товару в місці призначення.

3. Якщо на товар встановлено гарантійний строк, покупець має право пред'явити вимогу у зв'язку з недоліками товару, які було виявлено протягом цього строку.

Якщо на комплектуючий виріб встановлено гарантійний строк меншої тривалості, ніж гарантійний строк на основний виріб, покупець має право пред'явити вимогу у зв'язку з недоліками комплектуючого виробу, якщо ці недоліки було виявлено протягом гарантійного строку на основний виріб.

Якщо на комплектуючий виріб встановлено гарантійний строк більшої тривалості, ніж гарантійний строк на основний виріб, покупець має право пред'явити вимогу у зв'язку з недоліками комплектуючого виробу, якщо ці недоліки виявлено протягом гарантійного строку на нього, безвідносно до спливу гарантійного строку на основний виріб.

4. Покупець має право пред'явити вимогу у зв'язку з недоліками товару, на який встановлено строк придатності, якщо недоліки виявлено протягом строку придатності товару.

5. Якщо недоліки товару покупець виявив після спливу гарантійного строку або строку придатності, продавець несе відповідальність, якщо покупець доведе, що недоліки товару виникли до передання йому товару або з причин, що існували до цього моменту.

Стаття 912. Позовна давність, що застосовується до вимог у зв'язку з недоліками проданого товару

1. До вимог у зв'язку з недоліками проданого товару застосовують позовну давність в один рік, яку обчислюють з дня виявлення недоліків у межах строків, встановлених статтею 911 цього Кодексу, а якщо на товар встановлено гарантійний строк (строк придатності), – з дня виявлення недоліків у межах гарантійного строку (строку придатності).

Стаття 913. Юридичні наслідки відкликання товару у покупця

1. У разі якщо виготовлювач товару відповідно до закону відкликає його у покупця, покупець має право вимагати від продавця або виготовлювача за своїм вибором:

1) безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк;

2) повернення сплаченої за товар грошової суми;
3) заміни товару на такий самий товар або на аналогічний товар з числа наявних у продавця (виготовлювача).

2. Сплачену за товар грошову суму, що підлягає поверненню покупцеві у разі відкликання товару, визначають виходячи з ціни такого товару на момент відкликання, а в разі зниження ціни – виходячи з ціни товару на момент його придбання покупцем.

3. Виготовлювач повертає покупцеві грошову суму, сплачену ним за товар, у момент фактичного повернення покупцем такого товару виготовлювачу чи іншій особі, уповноваженій виготовлювачем, або в інший строк за домовленістю з покупцем.

4. До відносин, пов'язаних з юридичними наслідками відкликання товару у покупця, не врегульованих цією статтею, застосовують приписи цього параграфа та законодавства про захист прав споживачів.

Стаття 914. Комплектність товару

1. Продавець зобов'язаний передати покупцеві товар, що відповідає умовам договору купівлі-продажу щодо комплектності як сукупності складових частин єдиного виробу.

2. Якщо договором купівлі-продажу не встановлено умови щодо комплектності товару, продавець зобов'язаний передати покупцеві товар, комплектність якого визначають відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно пред'являються.

Стаття 915. Комплект товару

1. Якщо договором купівлі-продажу встановлено обов'язок продавця передати покупцеві певний набір товару у комплекті (комплект товару), зобов'язання є виконаним з моменту передання продавцем усього товару, що входить до комплекту.

2. Продавець зобов'язаний передати весь товар, що входить до комплекту, одночасно, якщо іншого не встановлює договір або не впливає із суті зобов'язання.

Стаття 916. Юридичні наслідки передання некомплектного товару

1. У разі передання некомплектного товару покупець має право вимагати від продавця за своїм вибором:

- 1) домірного зменшення ціни;
- 2) доукомплектування товару в розумний строк.

2. Якщо продавець у розумний строк не доукомплектував товар, покупець має право за своїм вибором:

- 1) вимагати заміни некомплектного товару на комплектний;
- 2) відмовитися від договору і вимагати повернення сплаченої грошової суми.

3. Наслідки, передбачені частинами першою та другою цієї статті, застосовують також у разі порушення продавцем обов'язку передати покупцеві комплект товару (стаття 915 цього Кодексу), якщо іншого не встановлює договір або не впливає із суті зобов'язання.

Стаття 917. Тара та упаковка за договором купівлі-продажу

1. Продавець зобов'язаний передати покупцеві товар у тарі та/або в упаковці, якщо іншого не встановлює договір купівлі-продажу або не впливає із суті зобов'язання.

Обов'язок передання товару у тарі та/або в упаковці не поширюється на товари, які за своїм характером не потребують застосування тари та/або упакування.

2. Товар повинен бути переданий у тарі та/або упакований у звичайний для нього спосіб в упаковку, а за їх відсутності – способом, що забезпечує схоронність товару цього роду за звичайних умов зберігання і транспортування, якщо договором купівлі-продажу не встановлено вимог щодо тари та/або упаковки.

3. Продавець, який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язаний передати покупцеві товар у тарі та/або в упаковці, які відповідають вимогам, встановленим актами цивільного законодавства.

4. Якщо продавець передав покупцеві товар без тари та/або упаковки чи в неналежних тарі та/або упаковці, покупець має право вимагати від продавця передання товару у належних тарі та/або упаковці або заміни неналежних тари та/або упаковки, якщо іншого не впливає із суті зобов'язання чи характеру товару, або пред'явити до продавця інші вимоги, що впливають із передання товару неналежної якості (стаття 909 цього Кодексу).

Стаття 918. Перевірка додержання продавцем умов договору купівлі-продажу

1. Перевірку додержання продавцем умов договору купівлі-продажу щодо кількості, асортименту, якості, комплектності, тари та/або упаковки товару та інших умов здійснюють у випадках та порядком, встановленими договором або актами цивільного законодавства.

2. Якщо порядок здійснення перевірки додержання продавцем умов договору купівлі-продажу не встановлено відповідно до частини першої цієї статті, перевірку здійснюють відповідно до звичаїв ділового обороту або вимог, що звичайно пред'являються в таких випадках.

3. Обов'язок перевіряти відповідність товару умовам договору купівлі-продажу може бути покладено на продавця, якщо це встановлює договір або закон.

У такому разі продавець повинен на вимогу покупця надати йому докази проведення такої перевірки.

4. Перевірка додержання умов договору купівлі-продажу щодо предмета договору продавцем і покупцем має здійснюватися на одних і тих самих умовах.

Стаття 919. Повідомлення продавця про невиконання умов договору купівлі-продажу

1. Покупець зобов'язаний повідомити продавця про невиконання умов договору купівлі-продажу щодо кількості, асортименту, якості, комплектності, тари та/або упаковки товару у строк, встановлений договором або актами цивільного законодавства, а якщо такий строк не встановлено – у розумний строк після того, як порушення могло бути виявлено відповідно до характеру і призначення товару.

У разі невиконання покупцем цього обов'язку продавець має право частково або в повному обсязі відмовитися від задоволення відповідних вимог покупця, якщо продавець доведе, що невиконання покупцем обов'язку щодо повідомлення продавця про невиконання умов договору купівлі-продажу спричинило неможливість задоволення його вимог або спричинить для продавця витрати, що перевищують його витрати у разі своєчасного повідомлення про невиконання умов договору.

2. Якщо продавець знав або міг знати про те, що переданий покупцеві товар не відповідає умовам договору купівлі-продажу, він не має права посилаючись на те, що не одержав від покупця повідомлення про невиконання умов договору, та на наслідки невиконання покупцем цього обов'язку, встановлені частиною першою цієї статті.

Стаття 920. Обов'язок покупця прийняти товар

1. Покупець зобов'язаний прийняти товар, крім випадків, якщо він має право вимагати заміни товару або має право відмовитися від договору купівлі-продажу.

2. Покупець зобов'язаний вчинити дії, які відповідно до вимог, що звичайно пред'являють, необхідні з його боку для забезпечення передання та одержання товару, якщо іншого не встановлює договір або акти цивільного законодавства.

Стаття 921. Зберігання товару, не прийнятого покупцем

1. Якщо покупець (одержувач) відмовився від прийняття товару, переданого продавцем, він зобов'язаний забезпечити схоронність цього товару, негайно повідомивши про це продавця.

2. Продавець зобов'язаний забрати (вивезти) товар, не прийнятий покупцем (одержувачем), або розпорядитися ним у розумний строк.

Якщо продавець у цей строк не розпорядиться товаром, покупець має право реалізувати товар або повернути його продавцеві.

3. Витрати покупця у зв'язку із зберіганням товару, його реалізацією або поверненням продавцеві підлягають відшкодуванню продавцем. При цьому суми, одержані від реалізації товару, передають продавцеві за вирахуванням сум, що належать покупцеві.

4. Якщо покупець без достатніх підстав зволікає з прийняттям товару або відмовився його прийняти, продавець має право вимагати від нього прийняти та оплатити товар або має право відмовитися від договору купівлі-продажу.

Стаття 922. Ціна товару

1. Покупець зобов'язаний оплатити товар за ціною, встановленою договором купівлі-продажу, або, якщо вона не встановлена договором і не може бути визначена виходячи з його умов, – за ціною, що визначається відповідно до статті 216 цього Кодексу, а також вчинити за свій рахунок дії, які відповідно до договору, актів цивільного законодавства або вимог, що звичайно пред'являються, необхідні для здійснення платежу.

2. Якщо ціну встановлено залежно від ваги товару, вона визначається за вагою нетто, якщо іншого не встановлює договір купівлі-продажу.

3. Якщо договором купівлі-продажу встановлено, що ціна товару підлягає зміні залежно від показників, що визначають ціну товару (собівартість, затрати тощо), але при цьому не визначено способу її перегляду, ціну визначають виходячи із співвідношення цих показників на момент укладення договору і на момент передання товару.

Якщо продавець прострочив виконання обов'язку щодо передання товару, ціну визначають виходячи із співвідношення цих показників на момент укладення договору і на момент передання товару, встановлений договором, а якщо такий день не встановлено договором – на день, визначений відповідно до статті 779 цього Кодексу.

Приписи цієї частини про визначення ціни товару застосовують, якщо іншого не встановлюють акти цивільного законодавства або не впливає із суті зобов'язання.

Стаття 923. Оплата товару

1. Покупець зобов'язаний оплатити товар після його прийняття або прийняття товаророзпорядчих документів на нього, якщо договором або актами цивільного законодавства не встановлено іншого строку оплати товару.

2. Покупець зобов'язаний сплатити продавцеві повну ціну переданого товару. Договором купівлі-продажу може бути передбачено розстрочення платежу.

3. У разі прострочення оплати товару продавець має право вимагати від покупця оплати товару та сплати відсотків за користування чужими грошовими коштами.

4. Якщо покупець відмовився прийняти та оплатити товар, продавець має право за своїм вибором вимагати оплати товару або відмовитися від договору купівлі-продажу.

5. Якщо продавець зобов'язаний передати покупцеві, крім неоплаченого товару, також інший товар, він має право зупинити передання цього товару до повної оплати всього раніше переданого товару, якщо іншого не встановлює договір або акти цивільного законодавства.

Стаття 924. Попередня оплата товару

1. Якщо договором встановлено обов'язок покупця частково або повністю оплатити товар до його передання продавцем (попередня оплата), покупець повинен здійснити оплату у строк, встановлений договором купівлі-продажу, а якщо такого строку не встановлено договором – у строк, визначений відповідно до статті 779 цього Кодексу.

У разі невиконання покупцем обов'язку щодо попередньої оплати товару застосовують приписи статті 722 цього Кодексу.

2. Якщо продавець, який одержав суму попередньої оплати товару, не передав товар у встановлений строк, покупець має право вимагати передання оплаченого товару або повернення суми попередньої оплати.

3. На суму попередньої оплати нараховують відсотки відповідно до статті 811 цього Кодексу з дня, коли товар мав бути переданий, до дня фактичного передання товару покупцеві або повернення йому суми попередньої оплати. Договором може бути встановлено обов'язок продавця сплачувати відсотки на суму попередньої оплати з дня одержання цієї суми від покупця.

Стаття 925. Продаж товару в кредит

1. Договором купівлі-продажу може бути передбачено продаж товару в кредит з відстроченням або з розстроченням платежу.

Істотними умовами договору про продаж товару в кредит з відстроченням або з розстроченням платежу є ціна товару, порядок, строки і розміри платежів.

2. Товар продають у кредит за цінами, що діють на день продажу. Зміна ціни на товар, проданий у кредит, не є підставою для проведення перерахунку, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. У разі невиконання продавцем обов'язку щодо передання товару, проданого в кредит, застосовують приписи статті 899 цього Кодексу.

4. Якщо покупець прострочив оплату товару, проданого в кредит, продавець має право вимагати повернення неоплаченого товару.

5. Якщо покупець прострочив оплату товару, на прострочену суму нараховують відсотки відповідно до статті 811 цього Кодексу з дня, коли товар мав бути оплачений, до дня його фактичної оплати.

Договором купівлі-продажу може бути передбачено обов'язок покупця сплачувати відсотки на суму, що відповідає ціні товару, проданого в кредит, починаючи з дня передання товару продавцем.

6. З моменту передання товару, проданого в кредит, і до його оплати продавцю належить право застави на цей товар.

Стаття 926. Страхування товару

1. Договором може бути встановлено обов'язок продавця або покупця страхувати товар.

2. Якщо сторона, яка зобов'язана страхувати товар, не застрахувала його, друга сторона має право застрахувати товар і вимагати відшкодування витрат на страхування або відмовитися від договору.

Стаття 927. Збереження права власності за продавцем

1. Договором може бути встановлено, що право власності на переданий покупцеві товар зберігається за продавцем до оплати товару або настання інших обставин. У цьому разі покупець не має права до переходу до нього права власності розпоряджатися товаром, якщо іншого не встановлює договір, закон або не впливає із призначення та властивостей товару.

2. Якщо покупець прострочив оплату товару, продавець має право вимагати від нього повернення товару.

Продавець має право вимагати від покупця повернення товару також у разі ненастання обставин, за яких право власності на товар мало перейти до покупця.

§ 2. Роздрібна купівля-продаж

Стаття 928. Договір роздрібної купівлі-продажу

1. За договором роздрібної купівлі-продажу продавець, який здійснює підприємницьку діяльність з продажу товару, зобов'язується передати покупцеві товар, що звичайно призначається для особистого, домашнього або іншого використання, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю, а покупець зобов'язується прийняти товар і оплатити його.

2. Договір роздрібної купівлі-продажу є публічним.

3. До відносин за договором роздрібної купівлі-продажу за участю покупця-фізичної особи, не врегульованих цим Кодексом, застосовують законодавство про захист прав споживачів.

4. Умови договору, що обмежують права покупця-фізичної особи порівняно з правами, встановленими цим Кодексом та законодавством про захист прав споживачів, є нікчемними.

5. Покупець має право на відшкодування збитків, завданих йому продавцем внаслідок використання ним переваг свого становища у виробничій або торговельній діяльності.

Стаття 929. Публічна пропозиція укласти договір купівлі-продажу

1. Пропозиція товару в рекламі, каталогах, а також інших описах товару, звернених до невизначеного кола осіб, є публічною пропозицією укласти договір, якщо вона містить усі істотні умови договору.

2. Виставлення товару, демонстрація його зразків або надання відомостей про товар (описів, каталогів, фотознімків тощо) у місцях його продажу є публічною пропозицією укласти договір безвідносно до того, чи вказана ціна та інші істотні умови договору купівлі-продажу, крім випадків, якщо продавець явно визначив, що відповідний товар не призначений для продажу.

Стаття 930. Надання покупцеві інформації про товар

1. Продавець зобов'язаний надати покупцеві необхідну і достовірну інформацію про товар, що пропонують до продажу. Інформація має відповідати вимогам закону та правилам роздрібної торгівлі щодо її змісту і способів надання.

2. Покупець має право до укладення договору купівлі-продажу оглянути товар, вимагати проведення в його присутності перевірки властивостей товару або демонстрації користування товаром, якщо це не виключено характером товару і не суперечить правилам роздрібної торгівлі.

3. Якщо покупцеві не надано можливості негайно одержати повну і достовірну інформацію про товар у місці його продажу, він має право вимагати відшкодування збитків, завданих необґрунтованим ухиленням від укладення

договору, а якщо договір укладено, – в розумний строк відмовитися від договору, вимагати повернення сплаченої за товар грошової суми і відшкодування збитків, а також моральної шкоди.

4. Продавець, який не надав покупцеві можливості одержати повну і достовірну інформацію про товар, несе відповідальність за недоліки товару, які виникли після передання його покупцеві, якщо покупець доведе, що вони виникли у зв'язку з відсутністю у нього такої інформації.

Стаття 931. Договір з умовою про прийняття покупцем товару у встановлений строк

1. Сторони можуть укласти договір купівлі-продажу з умовою про прийняття покупцем товару у строк, встановлений договором, і протягом цього строку товар не може бути продано продавцем іншому покупцеві.

2. Якщо покупець не з'явився або не вчинив інших необхідних дій для прийняття товару у встановлений строк, вважається, що покупець відмовився від договору, якщо іншого не встановлює договір.

3. Додаткові витрати продавця на забезпечення передання товару покупцеві у встановлений строк включають в ціну товару, якщо іншого не встановлює договір або акти цивільного законодавства.

Стаття 932. Продаж товару за зразками

1. Сторони можуть укласти договір купівлі-продажу товару на підставі ознайомлення покупця із зразком товару (за описом, каталогом тощо).

2. Договір купівлі-продажу товару за зразком є виконаним з моменту доставки товару у місце передання товару, встановлене договором, а якщо місце передання товару не встановлено договором – з моменту доставки товару за місцем проживання фізичної особи-покупця або місцезнаходженням юридичної особи-покупця, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Покупець до передання товару має право відмовитися від договору за умови відшкодування продавцеві витрат, пов'язаних із вчиненням дій щодо виконання договору.

Стаття 933. Продаж товарів з використанням автоматів

1. Якщо продаж товару здійснюють з використанням автоматів, володілець автоматів зобов'язаний довести до покупців інформацію про продавця товару через розміщення на автоматі або надання покупцям в інший спосіб відомостей про найменування продавця, його місцезнаходження, режим роботи, а також про дії, які необхідно вчинити покупцеві для одержання товару.

2. Договір роздрібної купівлі-продажу з використанням автоматів є укладеним з моменту вчинення покупцем дій, необхідних для одержання товару.

3. Якщо покупцеві не надають оплачений товар, продавець повинен на вимогу покупця негайно надати покупцеві товар або повернути сплачену ним грошову суму.

4. Якщо автомат використовують для розміну грошей, придбання платіжних засобів або обміну валюти, застосовують приписи про роздрібну купівлю-продаж, якщо іншого не випливає із суті зобов'язання.

Стаття 934. Договір з умовою про доставку товару покупцеві

1. Якщо договір роздрібної купівлі-продажу укладено з умовою про доставку товару покупцеві, продавець зобов'язаний у встановлений договором строк доставити товар за місцем передання товару, зазначеним покупцем, а якщо місце передання товару покупець не зазначив – за місцем проживання фізичної особи-покупця або місцезнаходженням юридичної особи-покупця.

2. Договір роздрібної купівлі-продажу з умовою про доставку товару покупцеві є виконаним з моменту вручення товару покупцеві, а у разі його відсутності – особі, яка пред'явила квитанцію або інший документ, що засвідчує укладення договору або оформлення доставки товару, якщо іншого не встановлює договір, акти цивільного законодавства або інше не випливає із суті зобов'язання.

3. Якщо договором не встановлено строк доставки товару для вручення його покупцеві, товар має бути доставлено у розумний строк після одержання вимоги покупця.

Стаття 935. Ціна та оплата товару за договором роздрібної купівлі-продажу

1. Покупець зобов'язаний оплатити товар за ціною, оголошеною продавцем у момент укладення договору, якщо іншого не встановлює закон або не випливає із суті зобов'язання.

2. Якщо договором встановлено попередню оплату товару (стаття 924 цього Кодексу), прострочення покупцем оплати товару є відмовою покупця від договору, якщо іншого не встановлює договір.

3. До договору роздрібної купівлі-продажу товару в кредит, у тому числі з розстроченням платежу, не застосовують приписи абзацу першого частини п'ятої статті 925 цього Кодексу.

4. Покупець має право повністю оплатити товар у будь-який час протягом встановленого договором періоду розстрочення його оплати.

Стаття 936. Обмін товару

1. Покупець має право протягом чотирнадцяти днів без урахування дня купівлі непродуктового товару належної якості, якщо триваліший строк не оголошено продавцем, обміняти його у місці купівлі або інших місцях, оголошених продавцем, на аналогічний товар інших розміру, форми, габариту, фасону, комплектації тощо. У разі виявлення різниці в ціні покупець проводить необхідний перерахунок з продавцем.

Якщо у продавця немає необхідного для обміну товару, покупець має право повернути придбаний товар продавцеві та одержати сплачену за нього грошову суму.

Вимога покупця про обмін або повернення товару підлягає задоволенню, якщо товар не був у споживанні, збережено його товарний вид, споживчі властивості та за наявності доказів придбання товару у цього продавця.

2. Перелік товарів, які не підлягають обміну або поверненню на підставах, передбачених цією статтею, встановлюють нормативно-правовими актами.

Стаття 937. Права покупця у разі продажу йому товару неналежної якості

1. У разі виявлення покупцем протягом гарантійного або інших строків, встановлених обов'язковими для сторін правилами чи договором, недоліків, про які не застеріг продавець, або фальсифікації товару покупець має право за своїм вибором:

1) вимагати від продавця або виготовлювача безоплатного усунення недоліків товару або відшкодування витрат, здійснених покупцем чи третьою особою, на їх усунення;

2) вимагати від продавця або виготовлювача заміни товару на аналогічний товар належної якості або на такий самий товар іншої моделі з відповідним перерахунком у разі різниці в ціні;

3) вимагати від продавця або виготовлювача відповідного зменшення ціни;

4) відмовитися від договору і вимагати повернення сплаченої за товар грошової суми.

2. Покупець, який придбав непродуктові товари, що вже були в користуванні і реалізовані через роздрібні комісійні торговельні підприємства, про що його поінформував продавець, має право пред'явити вимоги, передбачені частиною першою цієї статті, якщо придбані товари містили істотні недоліки, про які не застеріг продавець.

Стаття 938. Порядок і строки задоволення вимог покупця про заміну товару або усунення недоліків

1. Продавець або виготовлювач (уповноважені ними представники) зобов'язані прийняти товар неналежної якості від покупця і задовольнити його вимоги про заміну товару або усунення недоліків. Доставку товару продавцеві та його повернення покупцеві здійснює продавець або виготовлювач, а в разі невиконання ними цього обов'язку або відсутності продавця чи виготовлювача за місцезнаходженням покупця повернення товару може бути здійснено покупцем за їхній рахунок.

2. Вимога покупця про заміну товару підлягає негайному задоволенню, а в разі необхідності проведення перевірки якості товару – протягом чотирнадцяти днів або, за домовленістю сторін, в інший строк.

У разі відсутності необхідного товару вимога покупця про заміну товару підлягає задоволенню у двомісячний строк з моменту подання відповідної заяви.

Якщо задовольнити вимогу покупця про заміну товару у встановлені строки неможливо, покупець на свій вибір має право пред'явити продавцеві або виготовлювачу інші вимоги відповідно до статті 708 цього Кодексу.

3. Вимога покупця про безоплатне усунення недоліків товару підлягає задоволенню продавцем або виготовлювачем протягом чотирнадцяти днів або, за домовленістю сторін, в інший строк. На вимогу покупця на час ремонту йому має бути надано у користування аналогічний товар, безвідносно до моделі, з доставкою.

4. У разі усунення недоліків товару у спосіб заміни комплектуючого виробу або складової частини товару, на які встановлено гарантійні строки, гарантійний строк на новий комплектуючий виріб або складову частину обчислюють з дня видачі покупцеві товару після усунення недоліків.

5. За кожний день прострочення продавцем або виготовлювачем усунення недоліків товару і невиконання вимоги про надання в користування аналогічного товару на час усунення недоліків продавець сплачує покупцеві неустойку в розмірі 1 відсотка вартості товару.

Стаття 939. Відшкодування різниці в ціні у разі заміни товару, зменшення ціни і повернення товару неналежної якості

1. У разі заміни товару з недоліками на товар належної якості продавець не має права вимагати відшкодування різниці між ціною товару, встановленою договором купівлі-продажу, і ціною товару, яка існує на момент заміни товару або постановлення судом рішення про заміну товару.

2. У разі заміни товару неналежної якості на аналогічний, але інший за розміром, фасоном, сортом тощо товар належної якості відшкодуванню

підлягає різниця між ціною заміненого товару і ціною товару належної якості, що діють на момент заміни товару або постановлення судом рішення про заміну товару.

3. У разі пред'явлення вимоги про відповідне зменшення ціни товару для розрахунку береться ціна товару на момент пред'явлення вимоги про зменшення ціни, а якщо вимогу покупця добровільно не задовольнив продавець – на момент постановлення судом рішення про відповідне зменшення ціни товару.

4. У разі відмови покупця від договору та повернення продавцю товару неналежної якості покупець має право вимагати відшкодування різниці між ціною товару, встановленою договором, і ціною відповідного товару на момент добровільного задоволення його вимоги, а якщо вимогу добровільно не задовольнив продавець – на момент постановлення судом рішення.

5. Якщо на час виконання рішення суду про відшкодування різниці в ціні у разі заміни товару, зменшення ціни або повернення товару неналежної якості підвищилися ціни на цей товар, покупець із цих підстав може заявити додаткові вимоги до продавця.

Стаття 940. Відповідальність за шкоду, завдану внаслідок недоліків товару

1. Шкода, завдана майну покупця, та шкода, завдана ушкодженням здоров'я або смертю у зв'язку з придбанням товару, що має недолік, відшкодовується відповідно до приписів глави 91 цього Кодексу.

§ 3. Поставка

Стаття 941. Договір поставки

1. За договором поставки продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму.

2. До договору поставки застосовують загальні приписи про купівлю-продаж, якщо іншого не встановлює договір, закон або не впливає з характеру відносин сторін.

3. Закон може встановлювати особливості регулювання укладення та виконання договорів поставки, у тому числі договору поставки товару для державних потреб.

§ 4. Контрактація сільськогосподарської продукції

Стаття 942. Договір контрактації сільськогосподарської продукції

1. За договором контрактації сільськогосподарської продукції виробник сільськогосподарської продукції зобов'язаний виробити визначену договором сільськогосподарську продукцію і передати її у власність заготівельникові (контрактанту) або визначеному ним одержувачеві, а заготівельник зобов'язаний прийняти цю продукцію та оплатити її за встановленими цінами відповідно до умов договору.

2. До договору контрактації застосовують загальні приписи про купівлю-продаж та приписи про договір поставки, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Закон може встановлювати особливості укладення та виконання договорів контрактації сільськогосподарської продукції.

§ 5. Постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу

Стаття 943. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу

1. За договором постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу одна сторона (постачальник) зобов'язаний надавати другій стороні (споживачеві, абонентові) енергетичні та інші ресурси, визначені договором, а споживач (абонент) зобов'язаний оплачувати вартість отриманих ресурсів та дотримуватися встановленого договором режиму її використання, а також забезпечити безпечну експлуатацію енергетичного та іншого обладнання.

2. До договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу застосовують загальні приписи про купівлю-продаж, приписи про договір поставки, якщо іншого не встановлює закон або це не впливає із суті відносин сторін.

3. Закон може встановлювати особливості укладення та виконання договору постачання енергетичними та іншими ресурсами.

§ 6. Міна

Стаття 944. Договір міни

1. За договором міни (бартеру) кожна із сторін зобов'язується передати другій стороні у власність один товар в обмін на інший товар.

2. Кожна із сторін договору міни є продавцем того товару, який він передає в обмін, і покупцем товару, який він одержує взамін.

3. Договором може бути встановлено доплату за товар більшої вартості, що обмінюють на товар меншої вартості.

4. Право власності на обмінювані товари переходить до сторін одночасно після виконання зобов'язань щодо передання майна обома сторонами, якщо іншого не встановлює договір або закон.

5. Договором може бути встановлено обмін майна на роботи чи послуги.

6. Закон може передбачати особливості укладення та виконання договору міни.

7. До договору міни застосовують загальні приписи про купівлю-продаж та інші договори, окремі умови яких містяться в договорі міни, якщо це не суперечить суті зобов'язання.

Глава 61. Договір дарування

Стаття 945. Договір дарування

1. За договором дарування одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати в майбутньому другій стороні (обдаровуваному) безоплатно майно (дарунок) у власність.

2. Договір, що встановлює обов'язок обдаровуваного вчинити на користь дарувальника будь-яку дію майнового або немайнового характеру, не є договором дарування.

Стаття 946. Предмет договору дарування

1. Дарунком можуть бути рухомі речі, у тому числі гроші та цінні папери, а також нерухомі речі.

2. Дарунком можуть бути майнові права, якими дарувальник володіє або які можуть виникнути у нього в майбутньому.

Стаття 947. Форма договору дарування

1. Договір дарування укладають у формі, встановленій цим Кодексом.

2. Договір дарування нерухомої речі укладають у письмовій формі. Договір дарування підлягає нотаріальному посвідченню.

3. Договір дарування майнового права та договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому укладають у письмовій формі. У разі недотримання вимог до письмової форми цей договір є нікчемним.

4. Договір дарування рухомих речей, які мають особливу цінність, укладають у письмовій формі. Передання такої речі за усним договором є

правомірним, якщо суд не встановить, що обдарований заволодів нею незаконно.

Стаття 948. Сторони у договорі дарування

1. Сторонами у договорі дарування можуть бути фізичні особи та юридичні особи.

2. Батьки, опікуни не мають права дарувати майно дітей, підопічних.

3. Підприємницькі товариства можуть укладати договір дарування між собою, якщо право здійснювати дарування прямо встановлено установчим документом дарувальника. Цей припис не поширюють на право юридичної особи укладати договір пожертви.

4. Договір дарування від імені дарувальника може укласти його представник. Доручення на укладення договору дарування, в якому не встановлено імені обдаровуваного, є нікчемним.

Стаття 949. Обов'язки дарувальника

1. Якщо дарувальникові відомо про недоліки речі, що є дарунком, або її особливі властивості, які можуть бути небезпечними для життя, здоров'я, майна обдаровуваного або інших осіб, він зобов'язаний повідомити про них обдаровуваного.

2. Дарувальник, якому було відомо про недоліки або особливі властивості подарованої речі і який не повідомив про них обдаровуваного, зобов'язаний відшкодувати шкоду, завдану майну, та шкоду, завдану ушкодженням здоров'я або смертю в результаті володіння чи користування дарунком.

Стаття 950. Прийняття дарунка

1. Право власності обдаровуваного на дарунок виникає з моменту його прийняття.

2. Дарувальник, який передав річ іншій особі (зокрема особі, яка надає послуги у сфері транспорту та/або зв'язку) для вручення її обдаровуваному, має право відмовитися від договору дарування до вручення речі обдаровуваному.

3. Якщо дарунок направлено обдаровуваному без його попередньої згоди, дарунок є прийнятим, якщо обдарований негайно не заявить про відмову від його прийняття.

4. Прийняття обдаровуваним документів, які посвідчують право власності на річ, інших документів, які посвідчують належність дарувальникові предмета договору, або символів речі (ключів, макетів тощо) є прийняттям дарунка.

Стаття 951. Договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому

1. Договором дарування може бути встановлено обов'язок дарувальника передати дарунок обдаровуваному в майбутньому через певний строк (у певний термін) або у разі настання відкладальної обставини.

2. У разі настання строку (терміну) або відкладальної обставини, встановлених договором дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому, обдаровуваний має право вимагати від дарувальника передання дарунка або відшкодування його вартості.

3. Якщо до настання строку (терміну) або відкладальної обставини, встановленої договором дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому, дарувальник або обдаровуваний помре, договір дарування припиняється.

4. Якщо до настання строку (терміну) або відкладальної обставини, встановленої договором дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому, юридична особа дарувальник або юридична особа обдаровуваний будуть ліквідовані, договір дарування припиняється.

Стаття 952. Одностороння відмова від договору дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому

1. Дарувальник має право відмовитися від передання дарунка у майбутньому, якщо після укладення договору його майновий стан істотно погіршився.

2. Обдаровуваний має право у будь-який час до прийняття дарунка на підставі договору дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому відмовитися від нього.

Стаття 953. Обов'язок обдаровуваного на користь третьої особи

1. Договором дарування може бути встановлено обов'язок обдаровуваного вчинити певну дію майнового характеру на користь третьої особи або утриматися від її вчинення.

2. Дарувальник має право вимагати від обдаровуваного виконання покладеного на нього обов'язку на користь третьої особи.

У разі смерті дарувальника, оголошення його померлим, визнання безвісно відсутнім, недієздатним чи ліквідації юридичної особи виконання обов'язку на користь третьої особи має право вимагати від обдаровуваного особа, на користь якої встановлено цей обов'язок.

3. У разі порушення обдаровуваним обов'язку на користь третьої особи дарувальник має право вимагати розірвання договору і повернення дарунка, а якщо таке повернення неможливе, – відшкодування його вартості.

Стаття 954. Розірвання договору дарування на вимогу дарувальника

1. Дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування нерухомих речей чи іншого особливо цінного майна, якщо обдаровуваний умисно вчинив кримінальне правопорушення проти життя, здоров'я, власності дарувальника, його батьків, дружини (чоловіка) або дітей.

Якщо обдаровуваний вчинив умисне вбивство дарувальника, спадкоємці дарувальника мають право вимагати розірвання договору дарування.

2. Дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування, якщо обдаровуваний створює загрозу безповоротної втрати дарунка, що має для дарувальника велику немайнову цінність.

3. Дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування, якщо внаслідок недбалого ставлення обдаровуваного до речі, що становить культурну цінність, ця річ може бути знищена або істотно пошкоджена.

4. Дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування, якщо на момент пред'явлення вимоги дарунок є збереженим.

5. У разі розірвання договору дарування обдаровуваний зобов'язаний повернути дарунок у натурі.

Стаття 955. Позовна давність, що застосовується до вимог про розірвання договору дарування

1. До вимог про розірвання договору дарування застосовується позовна давність в один рік.

Стаття 956. Договір пожертви

1. За договором пожертви одна сторона (пожертвувач) передає або зобов'язується передати в майбутньому другій стороні (обдаровуваному) безоплатно майно (пожертву) у власність.

2. Пожертвою є дарування нерухомих та рухомих речей, зокрема грошей та цінних паперів, особам, встановленим частиною першою статті 948 цього Кодексу, для досягнення ними певної, наперед обумовленої мети.

3. Договір пожертви є укладеним з моменту прийняття пожертви.

4. До договору пожертви застосовують приписи про договір дарування, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 957. Права жертвувача

1. Пожертвувач має право здійснювати контроль за використанням пожертви відповідно до мети, встановленої договором пожертви.

2. Якщо використання пожертви за призначенням неможливо, використання її за іншим призначенням можливе лише за згодою жертвувача, а в разі його смерті чи ліквідації юридичної особи – за рішенням суду.

3. Пожертвувач або його правонаступники мають право вимагати розірвання договору пожертви, якщо жертву використовують не за призначенням.

Глава 62. Рента

Стаття 958. Договір ренти

1. За договором ренти одна сторона (одержувач ренти) передає другій стороні (платникові ренти) у власність майно, а платник ренти взамін цього зобов'язується періодично виплачувати одержувачеві ренту у формі певної грошової суми або в іншій формі.

2. Договором ренти може бути встановлено обов'язок виплачувати ренту безстроково (безстрокова рента) або протягом певного строку.

Стаття 959. Форма договору ренти

1. Договір ренти укладається у письмовій формі.

2. Договір ренти та договір про передачу нерухомого майна під виплату ренти підлягають нотаріальному посвідченню.

Стаття 960. Сторони у договорі ренти

1. Сторонами у договорі ренти можуть бути фізичні або юридичні особи.

Стаття 961. Передання майна під виплату ренти

1. Договором ренти може бути встановлено, що одержувач ренти передає майно у власність платника ренти за плату або безоплатно.

2. Якщо договором ренти встановлено, що одержувач ренти передає майно у власність платника ренти за плату, до відносин сторін щодо передання майна застосовують загальні приписи про купівлю-продаж, а якщо майно передається безоплатно – приписи про договір дарування, якщо це не суперечить суті договору ренти.

Стаття 962. Забезпечення виплати ренти

1. У разі передання під виплату ренти земельної ділянки або іншого нерухомого майна одержувач ренти набуває право застави на це майно.

2. Платник ренти має право відчужувати майно, передане йому під виплату ренти, лише за згодою одержувача ренти.

У разі відчуження нерухомого майна іншій особі до неї переходять обов'язки платника ренти.

3. Виплата ренти може бути забезпечена у спосіб встановлення обов'язку платника ренти застрахувати ризик невиконання ним своїх обов'язків за договором ренти.

Стаття 963. Відповідальність за прострочення виплати ренти

1. За прострочення виплати ренти платник ренти сплачує одержувачеві ренти відсотки.

Стаття 964. Форма і розмір ренти

1. Ренту можуть виплачувати у грошовій формі або у спосіб передання речей, виконання робіт або надання послуг. Форму виплати ренти встановлює договір ренти.

2. Розмір ренти встановлює договір.

Якщо одержувач ренти передав у власність платника ренти грошову суму, розмір ренти встановлюють у розмірі облікової ставки Національного банку України, якщо більшого розміру не встановлює договір ренти.

Розмір ренти змінюється відповідно до зміни розміру облікової ставки Національного банку України, якщо іншого не встановлює договір.

Стаття 965. Строк виплати ренти

1. Ренту виплачують після закінчення кожного календарного кварталу, якщо іншого не встановлює договір ренти.

Стаття 966. Право платника безстрокової ренти на відмову від договору ренти

1. Платник безстрокової ренти має право відмовитися від договору ренти.

Умова договору, відповідно до якої платник безстрокової ренти не може відмовитися від договору ренти, є нікчемною.

2. Договір ренти може встановлювати умови здійснення платником безстрокової ренти відмови від договору ренти.

3. Договір ренти припиняється після спливу трьох місяців з дня одержання одержувачем ренти письмової відмови платника безстрокової ренти від договору за умови повного розрахунку між ними.

Стаття 967. Право одержувача безстрокової ренти на розірвання договору ренти

1. Одержувач безстрокової ренти має право вимагати розірвання договору ренти у разі, якщо:

1) платник безстрокової ренти прострочив її виплату більш як на один рік;

2) платник безстрокової ренти порушив свої зобов'язання щодо забезпечення виплати ренти;

3) платника безстрокової ренти визнано неплатоспроможним або виникли інші обставини, які явно свідчать про неможливість виплати ним ренти у розмірі і в строки, що встановлює договір.

2. Одержувач безстрокової ренти має право вимагати розірвання договору ренти також в інших випадках, встановлених договором ренти.

Стаття 968. Розрахунки між сторонами у разі розірвання договору ренти

1. Якщо договором ренти не встановлено юридичні наслідки розірвання договору ренти, розрахунки провадять залежно від того, чи майно було передано у власність платника ренти за плату чи безоплатно.

2. Якщо майно було передано у власність платника ренти безоплатно, у разі розірвання договору ренти одержувач ренти має право вимагати від платника ренти виплати річної суми ренти.

3. Якщо майно було передано у власність платника ренти за плату, одержувач ренти має право вимагати від платника ренти виплати річної суми ренти та вартості переданого майна.

Стаття 969. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого під виплату безстрокової ренти

1. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого безоплатно під виплату безстрокової ренти, несе платник ренти.

2. У разі випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого за плату під виплату безстрокової ренти, платник має право вимагати відповідно припинення зобов'язання щодо виплати ренти або зміни умов її виплати.

Стаття 970. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого під виплату ренти на певний строк

1. У разі випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого під виплату ренти на певний строк, платник ренти не звільняється від обов'язку виплачувати її до закінчення строку виплати ренти на умовах, встановлених договором ренти.

Глава 63. Довічне утримання (догляд)

Стаття 971. Поняття договору довічного утримання та/або догляду

1. За договором довічного утримання та/або догляду одна сторона (відчужувач) передає другій стороні (набувачеві) у власність житловий будинок, квартиру або їх частину, інше нерухоме майно або рухоме майно, яке має значну цінність, взамін чого набувач зобов'язується забезпечувати відчужувача утриманням та/або доглядом довічно.

Стаття 972. Форма договору довічного утримання та/або догляду

1. Договір довічного утримання та/або догляду укладається у письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню.

Стаття 973. Сторони в договорі довічного утримання та/або догляду

1. Відчужувачем у договорі довічного утримання та/або догляду може бути фізична особа безвідносно до її віку та стану здоров'я.

2. Набувачем у договорі довічного утримання та/або догляду може бути повнолітня дієздатна фізична особа або юридична особа.

3. Якщо набувачами є кілька фізичних осіб, вони стають співвласниками майна, переданого їм за договором довічного утримання та/або догляду, на праві спільної сумісної власності.

Якщо набувачами є кілька фізичних осіб, їхній обов'язок перед відчужувачем є солідарним.

4. Договір довічного утримання та/або догляду може бути укладено відчужувачем на користь третьої особи.

Стаття 974. Особливості укладення договору довічного утримання та/або догляду щодо майна, що є у спільній сумісній власності

1. Майно, що належить співвласникам на праві спільної сумісної власності, зокрема майно, що належить подружжю, може бути відчужене ними на підставі договору довічного утримання та/або догляду.

У разі смерті одного із співвласників майна, що було відчужене ними на підставі договору довічного утримання та/або догляду, обсяг зобов'язання набувача відповідно зменшується.

2. Якщо відчужувачем є один із співвласників майна, що належить їм на праві спільної сумісної власності, договір довічного утримання та/або догляду може бути укладено після визначення частки цього співвласника у спільному майні або визначення між співвласниками порядку користування цим майном.

Стаття 975. Момент виникнення у набувача права власності на майно, передане за договором довічного утримання та/або догляду

1. Набувач стає власником майна, переданого йому за договором довічного утримання та/або догляду, відповідно до статті 425 цього Кодексу.

Стаття 976. Обов'язки набувача за договором довічного утримання та/або догляду

1. У договорі довічного утримання та/або догляду можуть бути визначені всі види матеріального забезпечення, а також усі види догляду (опікування), якими набувач має забезпечувати відчужувача.

2. Якщо обов'язки набувача не були конкретно визначені або у разі виникнення потреби забезпечити відчужувача іншими видами матеріального забезпечення та догляду, спір має вирішуватися відповідно до засад справедливості та розумності.

3. Набувач зобов'язаний у разі смерті відчужувача поховати його, навіть якщо це не було передбачено договором довічного утримання та/або догляду.

Якщо частина майна відчужувача перейшла до його спадкоємців, витрати на його поховання мають бути справедливо розподілені між ними та набувачем.

Стаття 977. Обов'язок набувача забезпечити відчужувача житлом

1. Набувач може бути зобов'язаний забезпечити відчужувача або третю особу житлом у будинку (квартирі), який йому переданий за договором довічного утримання та/або догляду.

У цьому разі в договорі має бути конкретно визначено ту частину помешкання, в якій відчужувач має право проживати.

Стаття 978. Грошова оцінка матеріального забезпечення відчужувача

1. Матеріальне забезпечення, яке щомісячно має надаватися відчужувачу, підлягає грошовій оцінці. Така оцінка підлягає індексації порядком, встановленим законом.

Стаття 979. Заміна набувача за договором довічного утримання та/або догляду

1. У разі неможливості подальшого виконання фізичною особою обов'язків набувача за договором довічного утримання та/або догляду з підстав, що мають істотне значення, обов'язки набувача можуть бути передані за згодою відчужувача члену сім'ї набувача або іншій особі за їхньою згодою.

2. Відмова відчужувача у наданні згоди на передання обов'язків набувача за договором довічного утримання та/або догляду іншій особі може

бути оскаржена до суду. У цьому разі суд бере до уваги тривалість виконання договору та інші обставини, які мають істотне значення.

Стаття 980. Заміна майна, яке було передано набувачеві за договором довічного утримання та/або догляду

1. Набувач та відчужувач можуть домовитися про заміну речі, яку було передано за договором довічного утримання та/або догляду, на іншу річ.

У цьому разі обсяг обов'язків набувача може бути за домовленістю сторін змінено або залишено незмінним.

Стаття 981. Забезпечення виконання договору довічного утримання та/або догляду

1. Набувач не має права до смерті відчужувача продавати, дарувати, міняти майно, передане за договором довічного утримання та/або догляду, укладати щодо нього договір застави, передавати його у власність іншій особі на підставі іншого правочину.

2. На майно, передане набувачу за договором довічного утримання та/або догляду, не може бути звернене стягнення протягом життя відчужувача.

3. Втрата (знищення), пошкодження майна, яке було передане набувачеві, не є підставою для припинення чи зменшення обсягу його обов'язків перед відчужувачем.

Стаття 982. Припинення договору довічного утримання та/або догляду

1. Договір довічного утримання та/або догляду може бути розірваний за рішенням суду:

1) на вимогу відчужувача або третьої особи, на користь якої його укладено, у разі невиконання набувачем своїх обов'язків безвідносно до його вини;

2) на вимогу набувача.

2. Договір довічного утримання та/або догляду припиняється зі смертю відчужувача.

Стаття 983. Юридичні наслідки розірвання договору довічного утримання та/або догляду

1. У разі розірвання договору довічного утримання та/або догляду у зв'язку з невиконанням набувачем обов'язків за договором відчужувач набуває право власності на майно, яке було ним передане, і має право вимагати його повернення.

У такому разі витрати, понесені набувачем на утримання та/або догляд відчужувача, не підлягають поверненню.

2. У разі розірвання договору у зв'язку з неможливістю його подальшого виконання набувачем з підстав, що мають істотне значення, суд може залишити за набувачем право власності на частину майна, з урахуванням тривалості часу, протягом якого він належно виконував свої обов'язки за договором.

Стаття 984. Юридичні наслідки смерті набувача

1. Обов'язки набувача за договором довічного утримання та/або догляду переходять до тих спадкоємців, до яких перейшло право власності на майно, що було передане відчужувачем.

Якщо спадкоємець за заповітом відмовився від прийняття майна, переданого відчужувачем, право власності на це майно може перейти до спадкоємця за законом.

2. Якщо у набувача немає спадкоємців або вони відмовилися від прийняття майна, переданого відчужувачем, відчужувач набуває право власності на це майно. У цьому разі договір довічного утримання та/або догляду припиняють.

Стаття 985. Юридичні наслідки припинення юридичної особи-набувача

1. У разі припинення юридичної особи-набувача з визначенням правонаступників до них переходять права та обов'язки за договором довічного утримання та/або догляду.

2. У разі ліквідації юридичної особи-набувача право власності на майно, передане за договором довічного утримання та/або догляду, переходить до відчужувача.

Якщо в результаті ліквідації юридичної особи-набувача майно, передане їй за договором довічного утримання та/або догляду, перейшло до її засновника (учасника), до нього переходять права та обов'язки набувача за договором довічного утримання та/або догляду.

Глава 64. Спадковий договір

Стаття 986. Поняття спадкового договору

1. За спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі смерті відчужувача набуває право власності на його майно.

Стаття 987. Сторони у спадковому договорі

1. Відчужувачем у спадковому договорі може бути подружжя, один із подружжя або інша особа.

2. Набувачем у спадковому договорі може бути фізична або юридична особа.

Стаття 988. Форма спадкового договору

1. Спадковий договір укладають у письмовій формі. Спадковий договір підлягає нотаріальному посвідченню, а також реєстрації у Спадковому реєстрі в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 989. Обов'язки набувача у спадковому договорі

1. Набувач у спадковому договорі може бути зобов'язаний вчинити певну дію майнового або немайнового характеру до моменту смерті відчужувача або після його смерті.

Стаття 990. Особливості спадкового договору з участю подружжя

1. Предметом спадкового договору може бути майно, яке належить подружжю на праві спільної сумісної власності, а також майно, яке є особистою власністю будь-кого з подружжя.

2. Спадковим договором може бути встановлено, що в разі смерті одного з подружжя його право у спільній сумісній власності на майно переходить до другого, а в разі смерті другого з подружжя право власності на майно переходить до набувача за договором.

Стаття 991. Забезпечення виконання спадкового договору

1. На майно, визначене у спадковому договорі, нотаріус, який посвідчив цей договір, накладає заборону відчуження до моменту смерті відчужувача та виконання зобов'язання за спадковим договором.

2. Заповіт, який відчужувач склав щодо майна, вказаного у спадковому договорі, після його укладення, є нікчемним.

3. Відчужувач має право призначити особу, яка буде здійснювати контроль за виконанням спадкового договору після його смерті, за письмовою згодою такої особи.

У разі відсутності такої особи контроль за виконанням спадкового договору здійснює нотаріус за місцем відкриття спадщини.

Стаття 992. Розірвання спадкового договору

1. Спадковий договір може бути розірвано сторонами за взаємною згодою, а також судом - на вимогу відчужувача у разі невиконання набувачем його розпоряджень.

2. Спадковий договір може бути розірвано судом на вимогу набувача у разі неможливості виконання ним розпоряджень відчужувача.

Глава 65. Найм (оренда)

§ 1. Загальні приписи про найм (оренду)

Стаття 993. Договір найму

1. За договором найму (оренди) наймодавець передає або зобов'язується передати наймачеві майно у володіння та користування за плату на певний строк.

2. Законом можуть бути передбачені особливості укладення та виконання договору найму (оренди).

3. Особливості найму (оренди) державного і комунального майна встановлює Закон України "Про оренду державного та комунального майна".

Стаття 994. Предмет договору найму

1. Предметом договору найму може бути річ, яка визначена індивідуальними ознаками та зберігає свій первісний вигляд при неодноразовому її використанні (неспоживна річ).

Законом можуть бути встановлені види майна, що не можуть бути предметом договору найму.

2. Предметом договору найму можуть бути майнові права.

3. Особливості найму окремих видів майна встановлюють цей Кодекс та інший закон.

Стаття 995. Право передання майна у найм

1. Право передання майна у найм має власник речі або особа, якій належать майнові права.

2. Наймодавець може бути також особа, уповноважена на укладення договору найму.

Стаття 996. Плата за найм майна

1. За найм майна з наймача справляють плату, розмір якої встановлює договір найму.

Якщо розмір плати не встановлений договором найму, його визначають з урахуванням споживчої якості речі та інших обставин, що мають істотне значення.

2. Плату за найм майна можуть вносити за вибором сторін у грошовій або натуральній формі. Форму плати за найм майна встановлює договір найму.

3. Договір або закон може встановити періодичний перегляд, зміну (індексацію) розміру плати за найм майна.

4. Наймач має право вимагати зменшення плати, якщо через обставини, за які він не відповідає, можливість користування майном істотно зменшилася.

5. Плату за найм майна вносять щомісяця, якщо іншого не встановлює договір.

6. Наймача звільняють від плати за весь час, протягом якого майно не могло бути використане ним через обставини, за які він не відповідає.

Стаття 997. Строк договору найму

1. Договір найму укладають на строк, встановлений договором.

2. Якщо строк найму не встановлений, договір найму є укладеним на невизначений строк.

Кожна із сторін договору найму, укладеного на невизначений строк, може відмовитися від договору в будь-який час, письмово попередивши про це другу сторону за один місяць, а у разі найму нерухомого майна – за три місяці. Договором або законом може бути встановлений інший строк для попередження про відмову від договору найму, укладеного на невизначений строк.

3. Законом можуть бути встановлені максимальні (граничні) строки договору найму окремих видів майна.

Якщо до спливу встановленого законом максимального строку найму жодна із сторін не відмовилася від договору, укладеного на невизначений строк, він є припиненим зі спливом максимального строку договору.

Договір найму, строк якого перевищує встановлений законом максимальний строк, є укладеним на строк, що відповідає максимальному строку.

Стаття 998. Юридичні наслідки продовження володіння та/або користування майном після закінчення строку договору найму

1. Якщо наймач продовжує володіти та/або користуватися майном після закінчення строку договору найму, то за браком заперечень наймодавця протягом одного місяця договір є поновленим на строк, який був раніше встановлений договором, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 999. Передання майна наймачеві

1. Наймодавець зобов'язаний передати наймачеві майно негайно або у строк, встановлений договором найму.

Стаття 1000. Юридичні наслідки непередання майна наймачеві

1. Якщо наймодавець не передає наймачеві майно, наймач має право за своїм вибором:

- 1) вимагати від наймодавця передання майна і відшкодування збитків, завданих затримкою;
- 2) відмовитися від договору найму і вимагати відшкодування завданих йому збитків.

Стаття 1001. Якість речі, переданої у найм

1. Наймодавець зобов'язаний передати наймачеві річ у комплекті і у стані, що відповідають умовам договору найму та її призначенню.
2. Наймодавець зобов'язаний попередити наймача про особливі властивості та недоліки речі, які йому відомі і можуть бути небезпечними для життя, здоров'я, майна наймача або інших осіб або призвести до пошкодження самої речі під час володіння та/або користування нею.
3. Наймач зобов'язаний у присутності наймодавця перевірити справність речі. Якщо наймач у момент передання речі в його володіння не переконається у її справності, річ є такою, що передана йому в належному стані.

Стаття 1002. Гарантія якості речі, переданої у найм

1. Наймодавець може гарантувати якість речі протягом встановленого у договорі строку.
2. Якщо у речі, переданій наймачеві з гарантією якості, виявлено недоліки, що перешкоджають її використанню відповідно до договору, наймач має право за своїм вибором вимагати:
 - 1) заміни речі, якщо це можливо;
 - 2) відповідного зменшення розміру плати за найм речі;
 - 3) безоплатного усунення недоліків речі або відшкодування витрат на їх усунення;
 - 4) розірвання договору і відшкодування завданих збитків.

Стаття 1003. Права третіх осіб на річ, передану у найм

1. Передання речі у найм не припиняє та не змінює прав на неї третіх осіб, зокрема права застави.
2. При укладенні договору найму наймодавець зобов'язаний повідомити наймача про всі права третіх осіб на річ, передану у найм. Якщо наймодавець не повідомив наймача про всі права третіх осіб на річ, передану у найм, наймач має право вимагати зменшення розміру плати за найм речі або розірвання договору та відшкодування завданих збитків.

Стаття 1004. правонаступництво у разі зміни власника речі, переданої у найм

1. У разі зміни власника речі, переданої у найм, до нового власника переходять права та обов'язки наймодавця.

2. Сторони можуть встановити у договорі найму, що у разі відчуження наймодавцем речі договір найму є припиненим.

Стаття 1005. Страхування речі, переданої у найм

1. Передання у найм речі, застрахованої наймодавцем, не припиняє чинності договору страхування.

2. Договором або законом може бути встановлено обов'язок наймача укласти договір страхування речі, переданої у найм.

3. У разі невиконання наймачем обов'язку укладення договору страхування речі, переданої у найм, наймодавець має право відмовитися від договору найму і вимагати повернення речі.

Стаття 1006. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження речі

1. Наймач, який затримав повернення речі наймодавцеві, несе ризик її випадкового знищення або випадкового пошкодження.

Стаття 1007. Володіння та/або користування річчю, переданою у найм

1. Наймач зобов'язаний володіти та/або користуватися річчю відповідно до її призначення та умов договору.

2. Якщо наймач володіє та/або користується річчю, переданою йому у найм, не за призначенням або з порушенням умов договору найму, наймодавець має право вимагати розірвання договору та відшкодування завданих збитків.

3. Наймач має право змінювати стан речі, переданої йому у найм, лише за згодою наймодавця.

Стаття 1008. Піднайм

1. Передання наймачем речі у володіння та користування іншій особі (піднайм) можливе лише за згодою наймодавця, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Строк договору піднайму не може перевищувати строку договору найму.

3. До договору піднайму застосовують приписи про договір найму.

Стаття 1009. Право власності на плоди, продукцію, доходи, одержані від користування річчю, переданою у найм

1. Наймачеві належить право власності на плоди, продукцію, доходи, одержані ним у результаті користування річчю, переданою у найм.

Стаття 1010. Ремонт речі, переданої у найм

1. Поточний ремонт речі, переданої у найм, проводиться наймачем за його рахунок, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Капітальний ремонт речі, переданої у найм, проводиться наймодавцем за його рахунок, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Капітальний ремонт речі, переданої у найм, проводиться у строк, встановлений договором. Якщо строк не встановлений договором або ремонт викликаний невідкладною потребою, капітальний ремонт має бути проведений у розумний строк.

3. Якщо наймодавець не провів капітального ремонту речі, переданої у найм, що перешкоджає її використанню відповідно до призначення та умов договору, наймач має право:

1) відремонтувати річ із зарахуванням вартості ремонту в рахунок плати за найм речі або вимагати відшкодування вартості ремонту;

2) вимагати розірвання договору та відшкодування завданих збитків.

Стаття 1011. Переважні права наймача

1. Наймач, який належно виконує свої обов'язки за договором найму, після спливу строку договору має переважне право перед іншими особами на укладення договору найму на новий строк, якщо іншого не встановлює закон.

Наймач, який має намір скористатися переважним правом на укладення договору найму на новий строк, зобов'язаний повідомити про це наймодавця до спливу строку договору найму у строк, встановлений договором, а якщо він не встановлений договором – в розумний строк.

Умови договору найму на новий строк встановлюють за домовленістю сторін. У разі недотримання домовленості щодо плати та інших умов договору переважне право наймача на укладення договору є припиненим.

2. Наймач, який належно виконує свої обов'язки за договором найму, у разі продажу речі, переданої у найм, має переважне право перед іншими особами на її придбання, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1012. Поліпшення наймачем речі, переданої у найм

1. Наймач може поліпшити річ, що є предметом договору найму, лише за згодою наймодавця.

2. Якщо поліпшення можуть бути відокремлені від речі без її пошкодження, наймач має право на їх вилучення.

3. Якщо поліпшення речі зроблено за згодою наймодавця, наймач має право на відшкодування вартості необхідних витрат або на зарахування їх вартості в рахунок плати за найм речі.

4. Якщо в результаті поліпшення, зробленого за згодою наймодавця, створено нову річ, наймач стає її співвласником. Частка наймача у праві власності відповідає вартості його витрат на поліпшення речі, якщо іншого не встановлює договір або закон.

5. Якщо наймач без згоди наймодавця зробив поліпшення, які не можна відокремити без шкоди для речі, він не має права на відшкодування їх вартості.

Стаття 1013. Наслідки погіршення речі, переданої у найм

1. Наймач зобов'язаний усунути погіршення речі, що сталися з його вини.

2. У разі неможливості відновлення речі наймодавець має право вимагати відшкодування завданих йому збитків.

3. Наймач не відповідає за погіршення речі, якщо це сталося внаслідок нормального її зношення або упущень наймодавця.

Стаття 1014. Відповідальність за шкоду, завдану у зв'язку з володінням та/або користуванням річчю, переданою у найм

1. Шкоду, завдану третім особам у зв'язку з володінням та/або користуванням річчю, переданою у найм, відшкодовує наймач на загальних підставах.

2. Шкоду, завдану у зв'язку з володінням та/або користуванням річчю, відшкодовує наймодавець, якщо буде встановлено, що це сталося внаслідок особливих властивостей або недоліків речі, про наявність яких наймач не був попереджений наймодавцем і про які він не знав і не міг знати.

Умова договору найму про звільнення наймодавця від відповідальності за шкоду, завдану внаслідок особливих властивостей чи недоліків речі, про наявність яких наймач не був попереджений наймодавцем і про які він не знав і не міг знати, є нікчемною.

Стаття 1015. Припинення договору найму

1. Договір найму є припиненим у разі смерті фізичної особи – наймача, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Договір найму є припиненим у разі ліквідації юридичної особи, що була наймачем або наймодавцем.

Стаття 1016. Право наймодавця відмовитися від договору найму

1. Наймодавець має право відмовитися від договору найму і вимагати повернення речі, якщо наймач не вносить плату за найм речі протягом трьох місяців поспіль.

Плату за найм (оренду) майна вносять щомісяця, якщо іншого не встановлює договір.

2. У разі відмови наймодавця від договору найму договір є розірваним з моменту одержання наймачем від наймодавця повідомлення про відмову від договору.

Стаття 1017. Розірвання договору найму на вимогу наймодавця

1. Наймодавець має право вимагати розірвання договору найму, якщо:

1) наймач володіє та/або користується річчю всупереч договору або призначенню речі;

2) наймач без дозволу наймодавця передав річ у володіння та/або користування іншій особі;

3) наймач своєю недбалою поведінкою створює загрозу пошкодження речі;

4) наймач не почав проводити капітальний ремонт речі, якщо обов'язок щодо проведення капітального ремонту покладено на наймача.

Стаття 1018. Розірвання договору найму на вимогу наймача

1. Наймач має право вимагати розірвання договору найму, якщо:

1) наймодавець передав річ, якість якої не відповідає умовам договору та призначенню речі;

2) наймодавець не виконує свого обов'язку щодо проведення капітального ремонту речі.

Стаття 1019. Обов'язки наймача у разі припинення договору найму

1. У разі припинення договору найму наймач зобов'язаний негайно повернути наймодавцеві річ у стані, в якому її було одержано, з урахуванням нормального зносу, або у стані, який було обумовлено в договорі.

2. Якщо наймач не виконує обов'язку щодо повернення речі, наймодавець має право вимагати від наймача сплатити неустойку у розмірі подвійної плати за найм речі за час прострочення.

Стаття 1020. Позовна давність, що застосовується до вимог, які впливають із договору найму

1. До вимог щодо відшкодування збитків у зв'язку з пошкодженням речі, яка була передана наймачеві, а також до вимог щодо відшкодування витрат на поліпшення речі застосовується позовна давність в один рік.

2. Перебіг позовної давності щодо вимог наймодавця починається з моменту повернення речі наймачем, а щодо вимог наймача – з моменту припинення договору найму.

§ 2. Прокат

Стаття 1021. Договір прокату

1. За договором прокату наймодавець, який здійснює підприємницьку діяльність з передання речей у найм, передає або зобов'язується передати рухому річ наймачеві у володіння та користування за плату на певний строк.

2. Договір прокату є договором приєднання. Наймодавець може встановлювати типові умови договору прокату. Типові умови договору прокату не можуть порушувати прав наймачів, встановлених законом.

Умови договору прокату, які погіршують становище наймача порівняно з тим, що встановлено типовими умовами договору, є нікчемними.

3. Договір прокату є публічним договором.

Стаття 1022. Предмет договору прокату

1. Предметом договору прокату є рухома річ, яку використовують для задоволення побутових невиробничих потреб.

2. Предмет договору прокату може бути використаний для виробничих потреб, якщо це встановлено договором.

Стаття 1023. Плата за прокат речі

1. Плату за прокат речі встановлюють за тарифами наймодавця.

Стаття 1024. Право наймача на відмову від договору прокату

1. Наймач має право відмовитися від договору прокату і повернути річ наймодавцеві у будь-який час.

2. Плату за прокат речі, сплачену наймачем за весь строк договору, зменшують відповідно до тривалості фактичного володіння та/або користування річчю.

Стаття 1025. Особливості договору прокату

1. Наймач не має права на укладення договору піднайму.

2. Наймач не має переважного права на купівлю речі у разі її продажу наймодавцем.

3. Капітальний і поточний ремонт речі здійснює наймодавець за свій рахунок, якщо він не доведе, що пошкодження речі сталося з вини наймача.

§ 3. Найм земельної ділянки

Стаття 1026. Договір найму земельної ділянки

1. За договором найму земельної ділянки наймодавець зобов'язується передати наймачеві земельну ділянку на встановлений договором строк у володіння та користування за плату.

Земельна ділянка може бути передана у найм разом з насадженнями, будівлями, спорудами, водоймами, що розташовані на ній, або без них.

2. Відносини щодо найму земельної ділянки регулює закон.

§ 4. Найм будівлі або іншої капітальної споруди

Стаття 1027. Форма договору найму будівлі або іншої капітальної споруди

1. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) укладають у письмовій формі.

2. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) строком на три роки і більше підлягає нотаріальному посвідченню.

Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини), що перебуває в державній або комунальній власності, підлягає нотаріальному посвідченню у разі, якщо він укладений на строк більше п'яти років.

Стаття 1028. Державна реєстрація права користування нерухомим майном, що виникає на підставі договору найму будівлі або іншої капітальної споруди

1. Право користування нерухомим майном, що виникає на підставі договору найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини), укладеного на строк не менш як три роки, підлягає державній реєстрації відповідно до закону, крім випадку, передбаченого частиною другою статті 1027 цього Кодексу, якщо договір укладений за результатами електронного аукціону, предметом якого є майно державної або комунальної власності.

Стаття 1029. Підтвердження передання будівлі або іншої капітальної споруди у найм

1. Передання наймачеві будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) та/або повернення їх наймачем оформляється відповідним документом, що підписується сторонами договору.

2. Дія договору найму бере початок та/або припиняється з моменту підписання відповідного документа.

Стаття 1030. Надання наймачеві права користування земельною ділянкою

1. Одночасно з правом найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) наймачеві надається право користування земельною ділянкою, на якій вони розташовані, а також право користування земельною ділянкою, яка прилягає до будівлі або споруди, у розмірі, необхідному для досягнення мети найму.

2. У договорі найму сторони можуть визначити розмір земельної ділянки, яку передають наймачеві. Якщо розмір земельної ділянки у договорі не визначений, наймачеві надається право користування усією земельною ділянкою, якою володів наймодавець.

3. Якщо наймодавець не є власником земельної ділянки, вважається, що власник земельної ділянки погоджується на надання наймачеві права користування земельною ділянкою, якщо іншого не встановлює договір наймодавця з власником земельної ділянки.

Стаття 1031. Плата за користування

1. Плата, яку справляють з наймача будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини), складається з плати за користування нею і плати за користування земельною ділянкою.

§ 5. Найм транспортного засобу

Стаття 1032. Предмет договору найму

1. За договором найму транспортного засобу можуть бути передані повітряні, морські, річкові судна, а також наземні самохідні транспортні засоби тощо.

2. Договором найму транспортного засобу може бути встановлено, що його передано у найм з екіпажем, який його обслуговує.

3. Сторони можуть домовитися про надання наймодавцем наймачеві комплексу послуг для забезпечення нормального використання транспортного засобу.

Стаття 1033. Форма договору найму транспортного засобу

1. Договір найму транспортного засобу укладають у письмовій формі.

2. Договір найму транспортного засобу за участю фізичної особи підлягає нотаріальному посвідченню.

Стаття 1034. Діяльність наймача транспортного засобу

1. Наймач самостійно використовує транспортний засіб у своїй діяльності і має право без згоди наймодавця укласти від свого імені договори перевезення, а також інші договори відповідно до призначення транспортного засобу.

Стаття 1035. Витрати, пов'язані з використанням транспортного засобу

1. Наймач зобов'язаний підтримувати транспортний засіб у належному технічному стані.

2. Витрати, пов'язані з використанням транспортного засобу, в тому числі із сплатою податків та інших платежів, несе наймач.

Стаття 1036. Страхування транспортного засобу

1. Страхування транспортного засобу здійснює наймодавець.

2. Порядок страхування відповідальності наймача за шкоду, що може бути завдана іншій особі у зв'язку з використанням транспортного засобу, встановлює закон.

Стаття 1037. Юридичні наслідки пошкодження транспортного засобу

1. Наймач зобов'язаний відшкодувати збитки, завдані у зв'язку із втратою або пошкодженням транспортного засобу, якщо він не доведе, що це сталося не з його вини.

Стаття 1038. Юридичні наслідки завдання шкоди іншій особі у зв'язку з використанням транспортного засобу

1. Наймач зобов'язаний відшкодувати шкоду, завдану іншій особі у зв'язку з використанням транспортного засобу, відповідно до глави 91 цього Кодексу.

Стаття 1039. Особливості найму транспортного засобу з екіпажем, який його обслуговує

1. Управління та технічну експлуатацію транспортного засобу, переданого у найм з екіпажем, провадить його екіпаж. Екіпаж не припиняє трудових відносин з наймодавцем. Витрати на утримання екіпажу несе наймодавець.

2. Екіпаж транспортного засобу зобов'язаний відмовитися від виконання розпоряджень наймача, якщо вони суперечать умовам договору найму, умовам використання транспортного засобу, а також якщо вони можуть бути небезпечними для екіпажу, транспортного засобу, прав інших осіб.

3. Закон може встановлювати також інші особливості договору найму транспортного засобу з екіпажем.

§ 6. Лізинг

Стаття 1040. Договір лізингу

1. За договором лізингу одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у володіння та користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг), на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі).

2. До договору лізингу застосовують загальні приписи про найм (оренду) з урахуванням особливостей, встановлених цим параграфом та законом.

До відносин, пов'язаних з лізингом, застосовують загальні приписи про купівлю-продаж та приписи про договір поставки, якщо іншого не встановлює закон.

3. Особливості окремих видів і форм лізингу встановлює закон.

Стаття 1041. Предмет договору лізингу

1. Предметом договору лізингу може бути майно, визначене індивідуальними ознаками, що відповідає критеріям основних засобів відповідно до законодавства.

2. Не можуть бути предметом договору лізингу земельні ділянки та інші природні об'єкти, а також інші речі, встановлені законом.

Стаття 1042. Юридичні наслідки порушення продавцем умов договору

1. Якщо відповідно до договору непрямого лізингу вибір продавця речі, переданої у лізинг, здійснив лізингоодержувач, продавець відповідає перед лізингоодержувачем за порушення зобов'язання щодо якості, комплектності, справності, доставки, заміни, безоплатного усунення недоліків речі, монтажу та запуску в експлуатацію тощо. Якщо вибір продавця здійснив лізингодавець, продавець та лізингодавець несуть перед лізингоодержувачем солідарну відповідальність за зобов'язанням щодо продажу речі за договором лізингу.

2. Ремонт і технічне обслуговування речі здійснює продавець на підставі договору між лізингоодержувачем та продавцем.

Стаття 1043. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого у лізинг

1. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого у лізинг, несе лізингоодержувач, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Якщо лізингодавець або продавець прострочили передання майна лізингоодержувачу або лізингоодержувач прострочив його повернення лізингодавцю, ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження несе сторона, яка прострочила.

Стаття 1044. Наслідки визнання договору лізингу недійсним

1. У разі визнання договору лізингу недійсним або віднесення до нікчемного лізингоодержувач зобов'язаний негайно повернути лізингодавцю предмет договору лізингу у стані, в якому він був одержаний, з урахуванням нормального зносу, або у стані, обумовленому договором. При цьому лізингові платежі, сплачені на момент визнання договору лізингу недійсним або віднесення до нікчемного, поверненню не підлягають.

Суд, визнаючи договір лізингу недійсним або встановлюючи його нікчемність, за заявою лізингодавця накладає арешт на предмет такого договору.

2. Якщо лізингоодержувач користувався або продовжує користуватися предметом договору лізингу до та/або після дати визнання його недійсним, лізингоодержувач зобов'язаний відшкодувати лізингодавцю суми лізингових платежів за весь відповідний період користування.

Глава 66. Найм (оренда) житла

Стаття 1045. Договір найму житла

1. За договором найму житла одна сторона – власник житла (наймодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (наймачеві) житло для проживання у ньому на певний строк за плату.

Житлом є придатне для постійного проживання помешкання, зокрема квартира або її частина, житловий будинок або його частина, кімната або її частина.

2. Підстави, умови, порядок укладення та припинення договору найму житла, що є об'єктом права державної або комунальної власності, встановлює закон.

3. До договору найму житла, крім найму житла, що є об'єктом права державної або комунальної власності, застосовують приписи цього Кодексу, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1046. Форма договору найму житла

1. Договір найму житла укладають письмово.

Стаття 1047. Предмет договору найму житла

1. Предметом договору найму житла можуть бути помешкання, зокрема квартира або її частина, житловий будинок або його частина.
2. Помешкання має бути придатним для постійного проживання у ньому.
3. Наймач житла у багатоквартирному будинку має право користування майном, що обслуговує будинок.

Стаття 1048. Сторони у договорі найму житла

1. Сторонами у договорі найму житла можуть бути фізичні та юридичні особи.
2. Якщо наймачем є юридична особа, вона може використовувати житло лише для проживання у ньому фізичних осіб.

Стаття 1049. правонаступництво у разі зміни власника житла, переданого у найм

1. У разі зміни власника житла, переданого у найм, до нового власника переходять права та обов'язки наймодавця.

Стаття 1050. Обов'язки наймача житла

1. Наймач зобов'язаний використовувати житло лише для проживання у ньому, забезпечувати збереження житла та підтримувати його в належному стані.
2. Наймач не має права провадити перевлаштування та реконструкцію житла без згоди наймодавця.
3. Наймач зобов'язаний своєчасно вносити плату за найм житла. Наймач зобов'язаний самостійно вносити плату за комунальні послуги, якщо іншого не встановлено договором найму.

Стаття 1051. Наймач та особи, які постійно проживають разом з ним

1. У договорі найму житла мають бути вказані особи, які проживатимуть разом із наймачем. Ці особи набувають рівних з наймачем прав та обов'язків щодо володіння та користування житлом.
2. Наймач несе відповідальність перед наймодавцем за невиконання умов договору особами, які проживають разом з ним.
3. Якщо наймачами житла є кілька осіб, їхні обов'язки за договором найму житла є солідарними.

4. Порядок володіння та користування житлом наймачем та особами, які постійно проживають разом з ним, визначається за домовленістю між ними, а у разі спору – встановлюється за рішенням суду.

Стаття 1052. Право наймача та осіб, які постійно проживають разом з ним, на вселення інших осіб у житло

1. Наймач та особи, які постійно проживають разом з ним, мають право за їхньою взаємною згодою та за згодою наймодавця вселити у житло інших осіб для постійного проживання у ньому.

2. Особи, які вселилися у житло відповідно до частини першої цієї статті, набувають рівних з іншими особами прав володіння та користування житлом, якщо іншого не було встановлено при їх вселенні.

Стаття 1053. Тимчасові мешканці

1. Наймач та особи, які постійно проживають разом з ним, за їхньою взаємною згодою та з попереднім повідомленням наймодавця можуть дозволити тимчасове проживання у помешканні іншої особи (осіб) без стягнення плати за найм житла (тимчасових мешканців).

2. Тимчасові мешканці не мають самостійного права володіння та користування житлом.

3. Тимчасові мешканці повинні звільнити житло після спливу погодженого з ними строку проживання або не пізніше семи днів від дня пред'явлення до них наймачем або наймодавцем вимоги про звільнення помешкання.

Стаття 1054. Ремонт житла, переданого у найм

1. Поточний ремонт житла, переданого у найм, зобов'язаний здійснювати наймач, якщо іншого не встановлює договір.

2. Капітальний ремонт житла, переданого у найм, зобов'язаний здійснювати наймодавець, якщо іншого не встановлює договір.

3. Переобладнання житлового будинку, в якому розташоване житло, передане у найм, якщо таке переобладнання істотно змінить умови володіння та/або користування житлом, не допускається без згоди наймача.

Стаття 1055. Плата за найм житла

1. Розмір плати за найм житла встановлюють у договорі найму житла.

Якщо законом встановлений максимальний розмір плати за найм житла, плата, встановлена у договорі, не може перевищувати цього розміру.

2. Одностороння зміна розміру плати за найм житла не допускається, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Наймач вносить плату за найм житла у строк, встановлений договором найму житла.

Якщо строк внесення плати за найм житла не встановлений договором, наймач вносить її щомісяця.

Стаття 1056. Строк договору найму житла

1. Договір найму житла укладають на строк, встановлений договором. Якщо у договорі строк не встановлений, договір є укладеним на п'ять років.

2. До договору найму житла, укладеного на строк до одного року (короткостроковий найм), не застосовують приписи частини першої статті 1051, приписи статті 1053 та статей 1057–1059 цього Кодексу.

Стаття 1057. Переважні права наймача житла

1. У разі спливу строку договору найму житла наймач має переважне право на укладення договору найму житла на новий строк.

Не пізніше ніж за три місяці до спливу строку договору найму житла наймодавець може запропонувати наймачеві укласти договір на таких самих або інших умовах чи попередити наймача про відмову від укладення договору на новий строк. Якщо наймодавець не попередив наймача, а наймач не звільнив помешкання, договір є укладеним на таких самих умовах і на такий самий строк.

Якщо наймодавець відмовився від укладення договору на новий строк, але протягом одного року уклав договір найму житла з іншою особою, наймач має право вимагати переведення на нього прав наймача та/або відшкодування збитків, завданих відмовою укласти з ним договір на новий строк.

2. У разі продажу житла, яке було предметом договору найму, наймач має переважне перед іншими особами право на його придбання.

Стаття 1058. Договір піднайму житла

1. За договором піднайму житла наймач за згодою наймодавця передає на певний строк частину або все найняте ним помешкання у володіння та користування піднаймачеві. Піднаймач не набуває самостійного права володіння та самостійного права користування житлом.

2. Договір піднайму житла є оплатним. Розмір плати за піднайм житла встановлює договір піднайму.

3. Строк договору піднайму не може перевищувати строку договору найму житла.

4. У разі дострокового припинення договору найму житла одночасно з ним є припиненим договір піднайму.

5. До договору піднайму не застосовують припис про переважне право на укладення договору на новий строк.

Стаття 1059. Заміна наймача у договорі найму житла

1. На вимогу наймача та інших осіб, які постійно проживають разом з ним, та за згодою наймодавця наймач у договорі найму житла може бути замінений однією з повнолітніх осіб, яка постійно проживає разом з наймачем.

2. У разі смерті наймача або вибуття його з житла наймачами можуть стати усі інші повнолітні особи, які постійно проживали з колишнім наймачем, або, за погодженням з наймодавцем, одна або кілька із цих осіб. У цьому разі договір найму житла є чинним на попередніх умовах.

Стаття 1060. Розірвання договору найму житла

1. Наймач житла має право за згодою інших осіб, які постійно проживають разом з ним, у будь-який час відмовитися від договору найму, письмово попередивши про це наймодавця за три місяці.

Якщо наймач звільнив помешкання без попередження, наймодавець має право вимагати від нього плату за найм житла за три місяці, якщо наймодавець доведе, що він не міг укласти договір найму житла на таких самих умовах з іншою особою.

Наймач має право відмовитися від договору найму житла, якщо житло стало непридатним для постійного проживання у ньому.

2. Договір найму житла може бути розірваний за рішенням суду на вимогу наймодавця у разі:

1) невнесення наймачем плати за найм житла за шість місяців, якщо договором не встановлений більш тривалий строк, а при короткостроковому наймі – понад два рази;

2) руйнування або псування житла наймачем або іншими особами, за дії яких він відповідає.

За рішенням суду наймачеві може бути наданий строк не більше одного року для відновлення житла.

Якщо протягом строку, визначеного судом, наймач не усуне допущених порушень, суд за повторним позовом наймодавця постановляє рішення про розірвання договору найму житла. На прохання наймача суд може відстрочити виконання рішення не більше ніж на один рік.

3. Договір найму частини будинку, квартири, кімнати (частини кімнати) може бути розірваний на вимогу наймодавця у разі необхідності використання житла для проживання самого наймодавця та членів його сім'ї.

Наймодавець повинен попередити наймача про розірвання договору не пізніше ніж за два місяці.

4. Якщо наймач житла або інші особи, за дії яких він відповідає, використовують житло не за призначенням або систематично порушують права та інтереси сусідів, наймодавець може попередити наймача про необхідність усунення цих порушень.

Якщо наймач або інші особи, за дії яких він відповідає, після попередження продовжують використовувати житло не за призначенням або порушувати права та інтереси сусідів, наймодавець має право вимагати розірвання договору найму житла.

Стаття 1061. Юридичні наслідки розірвання договору найму житла

1. У разі розірвання договору найму житла наймач та інші особи, які проживали у помешканні, підлягають виселенню з житла на підставі рішення суду, без надання їм іншого житла.

Глава 67. Позичка

Стаття 1062. Договір позички

1. За договором позички одна сторона (позичкодавець) безоплатно передає або зобов'язується передати другій стороні (користувачеві) річ для користування протягом встановленого строку.

2. Користування річчю є безоплатним, якщо сторони прямо домовилися про це або якщо це впливає із суті відносин між ними.

3. До договору позички застосовують приписи глави 65 цього Кодексу.

Стаття 1063. Форма договору позички

1. Договір позички речі побутового призначення між фізичними особами можуть укласти усно.

2. Договір позички між юридичними особами, а також між юридичною та фізичною особою укладають письмово.

3. Договір позички будівлі, іншої капітальної споруди (їх окремих частин) укладають у формі, що визначена відповідно до статті 1027 цього Кодексу.

4. Договір позички транспортного засобу (крім наземних самохідних транспортних засобів), в якому хоча б однією стороною є фізична особа, укладають письмово і нотаріально посвідчують.

Стаття 1064. Позичкодавець

1. Позичкодавцем може бути фізична або юридична особа.

Особа, яка здійснює управління майном, може бути позичкодавцем за згодою власника.

2. Юридична особа, що здійснює підприємницьку діяльність, не може передавати речі у безоплатне користування особі, яка є її засновником, учасником, керівником, членом її органу управління або контролю.

Стаття 1065. Юридичні наслідки невиконання обов'язку передати річ у користування

1. Якщо позичкодавець не виконує обов'язку передати річ у користування, друга сторона має право відмовитися від договору позички та вимагати відшкодування завданих збитків.

Стаття 1066. Строк договору позички

1. Якщо сторони не встановили строк користування річчю, його визначають відповідно до мети користування нею.

Стаття 1067. Право позичкодавця на відчуження речі

1. Позичкодавець має право на відчуження речі, яка передана ним у користування. До набувача речі переходять права і обов'язки позичкодавця.

2. Користувач не має переважного права перед іншими особами на купівлю речі, переданої йому у користування.

Стаття 1068. Обов'язки користувача

1. Користувач несе звичайні витрати щодо підтримання належного стану речі, переданої йому в користування.

2. Користувач зобов'язаний:

1) користуватися річчю за її призначенням або відповідно до мети, визначеної у договорі;

2) користуватися річчю особисто, якщо іншого не встановлено договором;

3) повернути річ після закінчення строку договору в такому самому стані, в якому вона була на момент її передання, з урахуванням нормального зносу, або у стані, який було обумовлено в договорі.

Стаття 1069. Розірвання договору позички

1. Користувач має право повернути річ, передану йому у користування, в будь-який час до спливу строку договору. Якщо річ потребує особливого догляду або зберігання, користувач зобов'язаний повідомити позичкодавця про відмову від договору позички не пізніше як за сім днів до повернення речі.

2. Позичкодавець має право вимагати розірвання договору і повернення речі у разі, якщо:

- 1) у зв'язку з непередбаченими обставинами річ стала потрібною йому самому;
- 2) користування річчю не відповідає її призначенню та умовам договору;
- 3) річ самочинно передано у користування іншій особі;
- 4) в результаті недбалого поводження з річчю її може бути знищено або пошкоджено.

3. Особа, яка стала власником речі, переданої у користування, має право вимагати розірвання договору, який укладено без визначення строку. Про розірвання договору користувач має бути повідомлений заздалегідь, у строк, що відповідає меті позички.

Стаття 1070. Припинення договору позички

1. Договір позички є припиненим у разі смерті фізичної особи або ліквідації юридичної особи, якій річ було передано в користування, якщо іншого не встановлено договором.

Стаття 1071. Юридичні наслідки неповернення речі після закінчення строку користування нею

1. Якщо після припинення договору користувач не повертає річ, позичкодавець має право вимагати її примусового повернення, а також відшкодування завданих збитків.

Глава 68. Підряд

§ 1. Загальні приписи про підряд

Стаття 1072. Договір підряду

1. За договором підряду одна сторона (підрядник) зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони (замовника), а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу.

2. Договір підряду може укладатися на виготовлення, оброблення, перероблення, ремонт речі або на виконання іншої роботи з переданням її результату замовникові.

3. Для виконання окремих видів робіт, встановлених законом, підрядник (субпідрядник) зобов'язаний одержати спеціальний дозвіл.

4. До окремих видів договорів підряду, встановлених параграфами 2-4 цієї глави, приписи цього параграфа застосовуються, якщо іншого не встановлено приписами цього Кодексу про ці види договорів.

5. До окремих видів договорів підряду, встановлених параграфами 3-4 цієї глави, сторони мають право використовувати міжнародні форми

договорів, звичаї та рекомендації міжнародних та вітчизняних організацій відповідно до законодавства України.

Стаття 1073. Генеральний підрядник і субпідрядник

1. Підрядник має право без погодження із замовником, якщо іншого не встановлено договором, залучити до виконання роботи інших осіб (субпідрядників) і відповідає перед замовником за результат їхньої роботи.

2. Генеральний підрядник відповідає перед субпідрядником за порушення замовником своїх обов'язків за договором підряду, а перед замовником – за порушення субпідрядником свого обов'язку.

Замовник і субпідрядник не мають права пред'являти один одному вимоги, пов'язані з порушенням договорів, укладених кожним з них з генеральним підрядником, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 1074. Засоби та матеріали для виконання робіт

1. Підрядник виконує роботу, визначену договором підряду, із свого матеріалу і своїми засобами, якщо іншого не встановлює договір.

2. Якщо робота виконується частково або в повному обсязі з матеріалу замовника, підрядник зобов'язаний використовувати матеріал відповідно до визначених сторонами норм витрат матеріалу, строків повернення його залишку та основних відходів. Підрядник зобов'язаний надати замовникові звіт про використання матеріалу.

3. Підрядник відповідає за неналежну якість наданих ним матеріалу і устаткування, а також за надання матеріалу або устаткування, обтяженого правами третіх осіб.

4. Підрядник відповідає за допущені порушення під час виконання роботи, спричинені недоліками матеріалу, наданого замовником, якщо не доведе, що ці недоліки не могли бути ним виявлені при належному прийманні матеріалу.

5. Підрядник зобов'язаний вживати усіх заходів щодо збереження матеріалу і устаткування, переданого йому замовником, та відповідає за втрату або пошкодження цього майна.

6. Підрядник має право не розпочинати роботу, а розпочату роботу зупинити, якщо замовник не надав матеріалу, устаткування або річ, що підлягає переробленню, і цим створив неможливість виконання договору підрядником.

7. Ризик випадкового знищення або пошкодження (псування) матеріалу до настання строку передання результату робіт несе сторона, яка надала матеріал, а після настання цього строку – сторона, яка пропустила строк, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 1075. Ціна роботи

1. У договорі підряду визначають ціну роботи або способи її визначення.
2. Якщо у договорі підряду не встановлено ціну роботи або способи її визначення, ціну встановлюють за рішенням суду на основі цін, що звичайно застосовують за аналогічні роботи з урахуванням необхідних витрат, визначених сторонами.
3. Ціна роботи у договорі підряду включає відшкодування витрат підрядника та плату за виконану ним роботу.

Стаття 1076. Кошторис

1. Ціну у договорі підряду може бути визначено у кошторисі.
2. Кошторис на виконання робіт може бути приблизним або твердим. Кошторис є твердим, якщо іншого не встановлює договір.
3. Зміни до твердого кошторису можуть вносити лише за погодженням сторін.

У разі перевищення твердого кошторису усі пов'язані з цим витрати несе підрядник, якщо іншого не встановлює закон.

4. Якщо виникла необхідність проведення додаткових робіт і у зв'язку з цим істотного перевищення визначеного приблизного кошторису, підрядник зобов'язаний своєчасно попередити про це замовника. Замовник, який не погодився на перевищення кошторису, має право відмовитися від договору підряду. У цьому разі підрядник може вимагати від замовника оплати виконаної частини роботи.

Підрядник, який своєчасно не попередив замовника про необхідність перевищення приблизного кошторису, зобов'язаний виконати договір підряду за ціною, встановленою договором.

5. У разі істотного зростання після укладення договору вартості матеріалу, устаткування, які мали бути надані підрядником, а також вартості послуг, що надавалися йому іншими особами, підрядник має право вимагати збільшення кошторису. У разі відмови замовника від збільшення кошторису підрядник має право вимагати розірвання договору.

Стаття 1077. Ощадливість підрядника

1. Підрядник має право на ощадливе ведення робіт, за умови забезпечення їх належної якості.
2. Якщо фактичні витрати підрядника виявилися меншими ніж ті, які передбачалися при визначенні ціни (кошторису), підрядник має право на оплату роботи за ціною, встановленою договором підряду, якщо замовник не

доведе, що отримане підрядником заощадження зумовило погіршення якості роботи.

3. Сторони можуть домовитися про розподіл між ними заощадження, отриманого підрядником.

Стаття 1078. Строки виконання роботи

1. Строки виконання роботи або її окремих етапів встановлюють у договорі підряду.

2. Якщо у договорі підряду не встановлено строки виконання роботи, підрядник зобов'язаний виконати роботу, а замовник має право вимагати її виконання у розумні строки, відповідно до суті зобов'язання, характеру та обсягів роботи та звичаїв ділового обороту.

Стаття 1079. Обставини, про які підрядник зобов'язаний попередити замовника

1. Підрядник зобов'язаний своєчасно попередити замовника:

1) про недоброякісність або непридатність матеріалу, одержаного від замовника;

2) про неможливість дотримання вказівок замовника;

3) про наявність інших обставин, що не залежать від підрядника, які загрожують якості або придатності результату роботи.

2. Якщо замовник, незважаючи на своєчасне попередження з боку підрядника, у відповідний строк не замінить недоброякісний або непридатний матеріал, не змінить вказівок про спосіб виконання роботи або не усуне інших обставин, що загрожують якості або придатності результату роботи, підрядник має право відмовитися від договору підряду та право на відшкодування збитків.

3. Якщо використання недоброякісного або непридатного матеріалу чи дотримання вказівок замовника загрожує життю та здоров'ю людей чи призводить до порушення екологічних, санітарних правил, правил безпеки людей та інших вимог, підрядник зобов'язаний відмовитися від договору підряду, маючи право на відшкодування збитків.

Стаття 1080. Права замовника під час виконання роботи

1. Замовник має право у будь-який час перевірити хід виконання і якість роботи, не втручаючись у діяльність підрядника.

2. Якщо підрядник своєчасно не розпочав роботу або виконує її настільки повільно, що закінчення її у строк стає вочевидь неможливим, замовник має право відмовитися від договору підряду та вимагати відшкодування збитків.

3. Якщо під час виконання роботи стане очевидним, що її не буде виконано належним чином, замовник має право призначити підрядникові строк для усунення недоліків, а в разі невиконання підрядником цієї вимоги – відмовитися від договору підряду та вимагати відшкодування збитків або доручити виправлення роботи іншій особі за рахунок підрядника.

4. Замовник має право у будь-який час до закінчення роботи відмовитися від договору підряду, виплативши підрядникові плату за виконану частину роботи та відшкодувавши йому збитки, завдані розірванням договору.

Стаття 1081. Сприяння замовника

1. Замовник зобов'язаний сприяти підрядникові у виконанні роботи у випадках, в обсязі та в порядку, встановлених договором підряду.

У разі невиконання замовником цього обов'язку підрядник має право вимагати відшкодування завданих збитків, включаючи додаткові витрати, викликані простоем, перенесенням строків виконання роботи, або підвищення ціни роботи.

2. Якщо виконання роботи за договором підряду стало неможливим внаслідок дій або недогляду замовника, підрядник має право на сплату йому встановленої ціни з урахуванням плати за виконану частину роботи, за вирахуванням сум, які підрядник одержав або міг одержати у зв'язку з невиконанням замовником договору.

Стаття 1082. Права замовника у разі порушення підрядником договору підряду

1. Якщо підрядник відступив від умов договору підряду, що вплинуло на якість результату робіт, або допустив інші недоліки в роботі, замовник має право за своїм вибором вимагати:

- 1) безоплатного виправлення цих недоліків у розумний строк;
- 2) виправлення недоліків за власний рахунок з правом на відшкодування своїх витрат на виправлення недоліків чи відповідного зменшення плати за роботу, якщо іншого не встановлено договором.

2. За наявності істотних відступів від умов договору підряду або інших істотних недоліків замовник має право вимагати розірвання договору та відшкодування збитків.

Стаття 1083. Обов'язок замовника прийняти результат роботи

1. Замовник зобов'язаний прийняти результат роботи, виконаної підрядником відповідно до договору підряду, оглянути його і в разі виявлення допущених відступів від умов договору або інших недоліків негайно заявити про них підрядникові.

Якщо замовник не зробить такої заяви, він втрачає право у подальшому посилатися на ці відступи від умов договору або виявлені недоліки.

2. Замовник, який прийняв результат роботи без перевірки, позбавляється права посилатися на недоліки, які могли бути встановлені при звичайному способі його прийняття (явні недоліки).

3. Якщо після прийняття результату роботи замовник виявив відступи від умов договору підряду або інші недоліки, які не могло бути встановлено при звичайному способі прийняття (приховані недоліки), у тому числі такі, що були умисно приховані підрядником, він зобов'язаний негайно повідомити про це підрядника.

4. У разі виникнення між замовником і підрядником спору з приводу недоліків результату роботи або їх причин на вимогу будь-кого з них має бути призначено експертизу. Витрати на проведення експертизи несе підрядник, крім випадків, якщо експертиза встановила ненааявність порушень договору підряду або причинного зв'язку між діями підрядника та виявленими недоліками. У цих випадках витрати на проведення експертизи несе сторона, яка вимагала її призначення, а якщо експертизу призначено за погодженням сторін, – обидві сторони порівну.

5. Якщо замовник протягом одного місяця ухиляється від прийняття результату роботи, підрядник має право після дворазового попередження продати результат роботи, а суму виторгу, з вирахуванням усіх належних підрядникові платежів, внести в депозит нотаріуса, нотаріальної контори на ім'я замовника, якщо іншого не встановлено договором.

6. Якщо ухилення замовника від прийняття результату роботи спричинило зміну строків виконання роботи, вважається, що право власності на виготовлену (перероблену) річ перейшло до замовника у момент, коли мало відбутися її передання.

Стаття 1084. Порядок оплати

1. Якщо договором підряду не передбачено попередню оплату виконаної роботи або окремих її етапів, замовник зобов'язаний сплатити підрядникові обумовлену ціну після остаточної здачі результату роботи, за умови що роботу виконано належним чином і в погоджений строк або, за згодою замовника, – достроково.

2. Підрядник має право вимагати виплати йому авансу або завдатку лише у випадку та в розмірі, встановлених договором.

Стаття 1085. Розрахунки між сторонами у разі випадкового знищення результату роботи або неможливості закінчення роботи

1. Якщо результат роботи до здачі його замовникові було випадково знищено або закінчення роботи стало неможливим без вини сторін, підрядник не має права вимагати плати за роботу.

Підрядник має право на плату, якщо знищення результату роботи або неможливість закінчення роботи сталися через недоліки матеріалу, переданого замовником, чи внаслідок його вказівок про спосіб виконання роботи або якщо таке знищення чи неможливість закінчення роботи сталися після пропущення замовником строку прийняття результату роботи.

Стаття 1086. Право підрядника на притримання

1. Якщо замовник не сплатив встановленої ціни роботи або іншої суми, належної підрядникові у зв'язку з виконанням договору підряду, підрядник має право притримати результат роботи, а також устаткування, залишок невикористаного матеріалу та інше майно замовника, що є у підрядника.

Стаття 1087. Якість результату роботи

1. Результат роботи, переданий замовнику, має відповідати умовам договору підряду, а в разі їх ненаявності або неповноти – вимогам, що звичайно ставляться до роботи відповідного характеру.

2. Результат роботи в межах розумного строку має бути придатним для використання відповідно до договору підряду або для звичайного використання.

Стаття 1088. Юридичні наслідки порушення підрядником умов договору щодо якості результату роботи

1. Якщо підрядник виконав роботу з відступами від умов договору підряду, які погіршили результат, або з іншими недоліками, які роблять його непридатним для використання відповідно до договору або для звичайного використання, замовник має право, якщо іншого не встановлює договір або закон за своїм вибором вимагати від підрядника:

- 1) безоплатного усунення недоліків результату роботи в розумний строк;
- 2) домірного зменшення ціни;
- 3) відшкодування своїх витрат на усунення недоліків, якщо право замовника усунути їх встановлено договором.

2. Підрядник має право замість усунення недоліків результату роботи, за які він відповідає, безоплатно виконати роботу заново з відшкодуванням замовникові збитків, завданих простроченням виконання. У цьому разі замовник зобов'язаний повернути раніше переданий йому результат роботи підрядникові, якщо таке повернення можливе.

3. Якщо відступи від умов договору підряду або інші недоліки результату роботи є істотними та такими, що не можуть бути усунені, або не були усунені у встановлений замовником розумний строк, замовник має право відмовитися від договору та вимагати відшкодування збитків.

Стаття 1089. Гарантія якості результату роботи

1. Якщо договором або законом передбачено надання підрядником замовникові гарантії якості результату роботи, підрядник зобов'язаний передати замовникові результат роботи, який має відповідати вимогам цієї статті протягом усього гарантійного строку.

2. Гарантія якості поширюється на все, що становить результат роботи, якщо іншого не встановлює договір підряду.

3. Перебіг гарантійного строку починається з моменту, коли результат робіт було прийнято або мало бути прийнято замовником, якщо іншого не встановлює договір підряду.

4. До обчислення гарантійного строку за договором підряду застосовують приписи статті 907 цього Кодексу, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 1090. Обов'язок підрядника передати інформацію замовникові

1. Підрядник зобов'язаний передати замовникові разом з результатом роботи інформацію щодо його експлуатації або іншого використання, якщо це передбачено договором або якщо без такої інформації використання результату роботи для цілей, визначених договором, є неможливим.

2. У разі невиконання підрядником обов'язку щодо передання інформації замовник має право вимагати розірвання договору та відшкодування збитків.

3. Якщо сторона у договорі підряду внаслідок виконання договору одержала від другої сторони інформацію про нові рішення і технічні знання, у тому числі такі, що не захищені законом, а також відомості, що можуть розглядатися як комерційну таємницю, вона не має права повідомляти їх іншим особам без згоди другої сторони.

Стаття 1091. Позовна давність, що застосовується до вимог щодо неналежної якості результату роботи

1. До вимог щодо неналежної якості результату роботи, виконаної за договором підряду, застосовується позовна давність в один рік.

2. До вимог щодо неналежної якості результату роботи, виконаної за договором будівельного підряду, застосовується позовна давність:

один рік – щодо недоліків некапітальних конструкцій, а у разі якщо недоліки не могло бути виявлено за звичайного способу прийняття результату роботи – два роки;

три роки – щодо недоліків капітальних конструкцій, а у разі якщо недоліки не могло бути виявлено за звичайного способу прийняття – десять років;

тридцять років – щодо відшкодування збитків, завданих замовникові протиправними діями підрядника, які призвели до руйнувань чи аварій.

3. Якщо договором підряду або законом встановлено гарантійний строк і заява з приводу недоліків роботи зроблена у межах гарантійного строку, перебіг позовної давності починається з дня заявлення про недоліки.

4. Якщо відповідно до договору результат роботи було прийнято замовником частинами, перебіг позовної давності починається з дня прийняття результату роботи в цілому.

§ 2. Побутовий підряд

Стаття 1092. Договір побутового підряду

1. За договором побутового підряду підрядник, який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується виконати за завданням фізичної особи (замовника) певну роботу, призначену для задоволення побутових та інших особистих потреб, а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу.

2. Договір побутового підряду є публічним договором.

3. До відносин за договором побутового підряду, не врегульованих цим Кодексом, застосовують законодавство про захист прав споживачів.

Стаття 1093. Форма договору побутового підряду

1. Договір побутового підряду є укладеним у належній формі, якщо підрядник видав замовникові квитанцію або інший документ, що підтверджує укладення договору.

Ненаявність у замовника цього документа не позбавляє його права залучати свідків для підтвердження факту укладення договору або його умов.

Стаття 1094. Гарантії прав замовника

1. Підрядник не має права нав'язувати замовникові включення до договору побутового підряду додаткових оплатних робіт або послуг. У разі порушення цієї вимоги замовник має право відмовитися від оплати відповідних робіт або послуг.

2. Замовник має право у будь-який час до передання йому результату роботи відмовитися від договору побутового підряду, сплативши підрядникові частину встановленої ціни домірно роботі, фактично виконаній до повідомлення про відмову від договору, та відшкодувавши йому витрати, здійснені до цього моменту з метою виконання договору, якщо вони не входять до частини ціни роботи, яка підлягає сплаті. Умови договору, що позбавляють замовника цього права, є нікчемними.

Стаття 1095. Надання замовникові інформації про роботу та її результат

1. Підрядник зобов'язаний до укладення договору побутового підряду надати замовникові необхідну та достовірну інформацію про види та особливості запропонованих робіт, про особливості експлуатації їх результату, про вартість та строки виконання роботи, а також повідомити замовникові на його прохання інші відомості, що стосуються договору.

2. При переданні результату роботи замовникові підрядник зобов'язаний повідомити його про вимоги, яких необхідно дотримуватися для ефективного та безпечного його використання, а також про можливі для замовника або інших осіб наслідки недотримання відповідних вимог.

3. Замовник має право вимагати розірвання договору побутового підряду та відшкодування збитків, якщо внаслідок неповноти або недостовірності інформації, отриманої від підрядника, результат роботи не має тих властивостей, які мав на увазі замовник.

Стаття 1096. Права замовника у разі істотного порушення підрядником договору побутового підряду

1. Якщо підрядник допустив істотні відступи від умов договору побутового підряду або інші істотні недоліки результату роботи, виконаного із матеріалу замовника, він має право вимагати за своїм вибором:

1) виготовлення іншої речі з однорідного матеріалу такої самої якості;

2) розірвання договору та відшкодування збитків.

2. У разі виявлення інших відступів від умов договору або інших недоліків у результаті роботи замовник має право за своїм вибором вимагати безоплатного усунення цих недоліків у розумний строк або відшкодування його витрат на усунення недоліків чи відповідного зменшення плати.

3. Вимога про безоплатне усунення недоліків результату роботи, виконаної за договором побутового підряду, які можуть становити небезпеку для життя або здоров'я замовника та інших осіб, може бути пред'явлена замовником або його правонаступником протягом десяти років з моменту прийняття результату роботи, якщо у встановленому законом порядку не передбачено більш тривалий строк (строк експлуатації). Таку вимогу може

бути пред'явлено безвідносно від того, коли виявлено ці недоліки, у тому числі й при виявленні їх після закінчення гарантійного строку.

У разі невиконання підрядником цієї вимоги замовник має право протягом такого самого строку вимагати повернення частини ціни, сплаченої за роботу, або відшкодування його витрат на усунення недоліків.

Стаття 1097. Розмір плати за договором побутового підряду

1. Вартість робіт, виконаних за договором побутового підряду, визначається за погодженням сторін, якщо іншого не визначено у встановленому порядку преїскурантами (цінниками), тарифами тощо.

2. Робота оплачується замовником після передання її результату підрядником. За згодою замовника робота може бути ним оплачена при укладенні договору побутового підряду у спосіб видачі авансу або у повному обсязі.

Стаття 1098. Юридичні наслідки нез'явлення замовника за одержанням результату роботи

1. У разі нез'явлення замовника за одержанням результату роботи або іншого ухилення замовника від його прийняття підрядник має право, письмово попередивши замовника, із спливом двох місяців від дня такого попередження продати результат роботи за розумну ціну, а суму виторгу, з вирахуванням усіх належних підрядникові платежів, внести у депозит нотаріуса, нотаріальної контори на ім'я замовника.

2. Підрядник має право у випадках, визначених частиною першою цієї статті, замість продажу результату роботи притримати його або вимагати відшкодування.

§ 3. Будівельний підряд

Стаття 1099. Договір будівельного підряду

1. За договором будівельного підряду підрядник зобов'язується збудувати і здати у встановлений строк об'єкт або передати результати інших будівельних робіт відповідно до проектно-кошторисної документації, а замовник зобов'язується надати підрядникові будівельний майданчик (фронт робіт), передати затверджену проектно-кошторисну документацію, якщо цей обов'язок не покладається на підрядника, прийняти об'єкт або закінчені будівельні роботи та оплатити їх.

2. Договір будівельного підряду укладають на проведення нового будівництва, капітального ремонту, реконструкції, виконання монтажних,

пусконалагоджувальних та інших робіт, нерозривно пов'язаних з місцезнаходженням об'єкта.

3. До договору будівельного підряду застосовують приписи цього Кодексу, типові форми договорів FIDIC, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1100. Право власності на об'єкт будівництва

1. Власником об'єкта будівництва або результату інших будівельних робіт є замовник, якщо іншого не передбачено законом або договором.

Стаття 1101. Проектно-кошторисна документація

1. Підрядник зобов'язаний виконати усі роботи, визначені у проектній документації та в кошторисі (проектно-кошторисній документації), якщо іншого не встановлює договір будівельного підряду.

2. Договір будівельного підряду визначає, яка із сторін і в який строк зобов'язана надати відповідну документацію.

3. Підрядник, який виявив у ході будівництва не враховані проектною документацією роботи і необхідність у зв'язку з цим проведення додаткових робіт і збільшення кошторису, зобов'язаний повідомити про це замовника.

У разі неодержання від замовника в розумний строк відповіді на своє повідомлення підрядник зобов'язаний зупинити відповідні роботи з віднесенням збитків, завданих цим зупиненням, на замовника. Замовник звільняється від відшкодування цих збитків, якщо доведе, що у проведенні додаткових робіт немає необхідності.

4. Якщо підрядник не виконав обов'язку, встановленого частиною третьою цієї статті, він позбавляється права вимагати від замовника плату за виконані додаткові роботи і права на відшкодування завданих цим збитків, якщо не доведе, що його негайні дії були необхідними в інтересах замовника, зокрема у зв'язку з тим, що зупинення роботи могло призвести до знищення або пошкодження об'єкта будівництва.

5. Зміни до проектно-кошторисної документації вносять до початку робіт або під час їх виконання, за умови що додаткові роботи, викликані такими змінами, за вартістю не перевищують 10 відсотків визначеної у кошторисі ціни і не змінюють характеру робіт, визначених договором.

6. Внесення до проектно-кошторисної документації змін, що потребують проведення додаткових робіт, вартість яких перевищує 10 відсотків визначеної у кошторисі ціни, допускають лише за згодою підрядника. У цьому разі підрядник має право відмовитися від договору та вимагати відшкодування збитків.

Стаття 1102. Забезпечення будівництва та оплата робіт

1. Матеріально-технічне забезпечення будівництва покладають на підрядника, якщо іншого не встановлює договір будівельного підряду.

2. Підрядник, який зобов'язаний здійснювати матеріально-технічне забезпечення будівництва, несе ризик неможливості використання наданого ним матеріалу (деталей, конструкцій) або устаткування без погіршення якості робіт.

3. У разі неможливості використання матеріалу (деталей, конструкцій) або устаткування, наданого замовником, без погіршення якості виконуваних робіт підрядник має право відмовитися від договору та вимагати від замовника сплати ціни робіт домірно їх виконаній частині, а також відшкодування збитків, не покритих цією сумою.

4. Оплату робіт провадять після прийняття замовником збудованого об'єкта або результату інших будівельних робіт, якщо іншого порядку розрахунків не встановлено за погодженням сторін.

5. У разі руйнування або пошкодження об'єкта будівництва внаслідок непереборної сили до спливу встановленого договором будівельного підряду строку здачі об'єкта, а також у разі неможливості завершити будівництво (будівельні роботи) з інших причин, що не залежать від замовника, підрядник не має права вимагати від замовника плати за роботу або оплати витрат, якщо іншого не встановлює договір.

6. За необхідності консервації будівництва з незалежних від сторін обставин замовник зобов'язаний оплатити підрядникові виконані до консервації роботи та відшкодувати йому витрати, пов'язані з консервацією.

Стаття 1103. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження об'єкта будівництва або результату інших будівельних робіт

1. Віднесення ризику випадкового знищення або випадкового пошкодження об'єкта будівництва або результату інших будівельних робіт на замовника або підрядника до його прийняття замовником встановлюють відповідно до вимог закону, крім випадків, якщо це сталося внаслідок обставин, що залежали від замовника.

Стаття 1104. Страхування об'єкта будівництва або результату інших будівельних робіт

1. Страхування об'єкта будівництва або результату інших будівельних робіт здійснює підрядник або замовник відповідно до законодавства.

Сторона, на яку покладають обов'язок щодо страхування, має надати другій стороні в порядку, встановленому договором, докази укладення нею договору страхування, зокрема відомості про страхувальника, розмір страхової суми та застраховані ризики.

Стаття 1105. Передання та прийняття результату будівельних робіт

1. Замовник, який одержав повідомлення підрядника про готовність до передання результату будівельних робіт, або, якщо це передбачено договором – етапу робіт, зобов'язаний негайно розпочати їх прийняття.

2. Замовник організовує та здійснює прийняття результату будівельних робіт за свій рахунок, якщо іншого не встановлено договором. У прийнятті результату будівельних робіт мають брати участь представники органів державної влади та органів місцевого самоврядування у випадках, встановлених законом або іншими нормативно-правовими актами.

3. Замовник, який попередньо прийняв окремі етапи робіт, несе ризик їх знищення або пошкодження не з вини підрядника, у тому числі у випадках, якщо договором будівельного підряду передбачено виконання робіт на ризик підрядника.

4. Передання результату будівельних робіт підрядником і прийняття їх замовником оформляють актом, підписаним обома сторонами. У разі відмови однієї із сторін від підписання акта про це зазначають в акті і його підписує друга сторона.

Акт, підписаний однією стороною, може бути визнаний судом недійсним лише у разі, якщо мотиви відмови другої сторони від підписання акта визнані судом обґрунтованими.

5. Прийняття результату будівельних робіт може здійснюватися після попереднього випробування, якщо це передбачено договором будівельного підряду або впливає з характеру робіт.

6. Замовник має право відмовитися від прийняття результату будівельних робіт у разі виявлення недоліків, які виключають можливість використання об'єкта для вказаної в договорі мети та не можуть бути усунені підрядником, замовником або третьою особою.

Стаття 1106. Юридичні наслідки порушення підрядником договору

1. Підрядник відповідає за недоліки результату будівельних робіт, за прострочення передання його замовникові та за інші порушення договору (за недосягнення проектної потужності, інших запроєктованих показників тощо), якщо не доведе, що ці порушення сталися не з його вини.

2. За порушення обов'язків за договором будівельного підряду підрядник сплачує неустойку, встановлену договором або законом, та відшкодовує збитки в повному обсязі.

3. Суми неустойки (пені), сплачені підрядником за порушення строків виконання окремих робіт, повертають підрядникові у разі закінчення всіх робіт до встановленого договором граничного терміну.

Стаття 1107. Гарантії якості

1. Підрядник гарантує досягнення результатами будівельних робіт визначених у проектно-кошторисній документації показників і можливість їх експлуатації відповідно до договору протягом гарантійного строку, якщо іншого не встановлено договором будівельного підряду. Гарантійний строк становить десять років з дня прийняття результату замовником, якщо більший гарантійний строк не встановлений договором або законом.

2. Підрядник відповідає за дефекти, виявлені у межах гарантійного строку, якщо він не доведе, що вони сталися внаслідок: природного зносу об'єкта або його частин; неправильної його експлуатації або неправильності інструкцій щодо його експлуатації, розроблених самим замовником або залученими ним третіми особами; неналежного ремонту об'єкта, який здійснено самим замовником або залученими ним третіми особами.

3. Гарантійний строк продовжується на час, протягом якого об'єкт не міг експлуатуватися внаслідок недоліків, за які відповідає підрядник.

4. У разі виявлення протягом гарантійного строку недоліків замовник повинен заявити про них підрядникові в розумний строк після їх виявлення.

5. Договором будівельного підряду може бути встановлено право замовника сплатити передбачену договором частину ціни робіт, визначеної у кошторисі, після закінчення гарантійного строку.

Стаття 1108. Усунення недоліків

1. Недоліки робіт або використовуваного для робіт матеріалу, допущені з вини підрядника (субпідрядника), мають бути усунені підрядником за його рахунок.

2. Договір будівельного підряду може передбачати обов'язок підрядника усувати на вимогу замовника та за його рахунок недоліки, за які підрядник не відповідає.

Підрядник має право відмовитися від виконання цього обов'язку, якщо усунення недоліків не пов'язано безпосередньо з предметом договору або не може бути здійснено підрядником з незалежних від нього причин.

3. Замовник має право з метою здійснення контролю та нагляду за будівництвом і прийняття від свого імені відповідних рішень укласти договір про надання такого виду послуг із спеціалізованою організацією або спеціалістом. У цьому разі в договорі будівельного підряду визначають функції та повноваження такого спеціаліста.

Стаття 1109. Юридичні наслідки порушення договору замовником

1. У разі порушення замовником обов'язків за договором будівельного підяду він сплачує підрядникові неустойку, встановлену договором або законом, та відшкодовує збитки у повному обсязі, якщо не доведе, що порушення договору сталося не з його вини.

§ 4. Підряд на пошукові та/або проектні роботи

Стаття 1110. Договір підяду на проведення пошукових робіт

1. За договором підяду на проведення пошукових робіт підрядник зобов'язується за завданням замовника провести пошукові роботи та передати їх результат замовникові, а замовник зобов'язується передати технічне завдання та інші вихідні дані підрядникові, прийняти та оплатити результат пошукових робіт.

2. До договору підяду на проведення пошукових робіт застосовують приписи цього Кодексу, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1111. Договір підяду на проведення проектних робіт

1. За договором підяду на проведення проектних робіт підрядник зобов'язується за завданням замовника розробити проектну або іншу технічну документацію, а замовник зобов'язується передати технічне завдання та інші вихідні дані підрядникові, прийняти та оплатити результат проектних робіт.

2. До договору підяду на проведення проектних робіт застосовують приписи цього Кодексу, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1112. Вихідні дані для проведення пошукових та/або проектних робіт

1. За договором підяду на проведення пошукових робіт замовник зобов'язаний передати підрядникові технічне завдання на проведення пошукових робіт. Технічне завдання на проведення пошукових робіт може бути підготовлене за дорученням замовника підрядником. У такому разі технічне завдання стає обов'язковим для сторін з моменту його затвердження замовником.

2. За договором підяду на проведення проектних робіт замовник зобов'язаний передати підрядникові завдання на проектування, а також інші вихідні дані, необхідні для складання проектно-кошторисної документації. Завдання на проектування може бути підготовлене за дорученням замовника підрядником. У такому разі завдання стає обов'язковим для сторін з моменту його затвердження замовником.

3. Підрядник зобов'язаний додержувати вимог, що містяться у завданні та інших вихідних даних для проектування та технічному завданні на

проведення пошукових робіт, і має право відступити від них лише за згодою замовника.

Стаття 1113. Обов'язки замовника

1. Замовник зобов'язаний, якщо іншого не встановлює договір підряду на проведення пошукових та/або проектних робіт:

1) прийняти результати пошукових та/або проектних робіт в строки, погоджені сторонами, за умови ненаявності відступів від умов договору або інших недоліків;

2) сплатити підрядникові встановлену ціну після завершення усіх робіт чи сплатити її частинами після завершення окремих етапів робіт або в іншому порядку, встановленому договором або законом;

3) використовувати результати пошукових робіт та/або проектно-кошторисну документацію, одержані від підрядника, лише для цілей, встановлених договором;

4) не передавати результати пошукових робіт та/або проектно-кошторисну документацію іншим особам і не розголошувати дані, що містяться у них, без згоди підрядника;

5) повторно використовувати результати пошукових робіт та/або проектно-кошторисну документацію лише за згодою підрядника;

6) надавати послуги підрядникові у проведенні пошукових та/або проектних робіт в обсязі та на умовах, встановлених договором;

7) брати участь разом з підрядником у погодженні готової проектно-технічної документації та/або результатів пошукових робіт із уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування;

8) відшкодувати підрядникові додаткові витрати, пов'язані із зміною вихідних даних для проведення проектних та/або пошукових робіт внаслідок обставин, що не залежать від підрядника;

9) залучити підрядника до участі у справі за позовом, пред'явленим до замовника іншою особою у зв'язку з недоліками складеної проектно-кошторисної документації та/або результатів пошукових робіт

Стаття 1114. Обов'язки підрядника

1. Підрядник зобов'язаний:

1) виконувати роботи відповідно до технічного завдання та вихідних даних для проведення пошукових та/або проектних робіт та згідно з договором;

2) погоджувати готову проектно-кошторисну документацію та/або результати пошукових робіт із замовником, а за необхідності – також з

уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування;

3) передати замовникові готову проектно-кошторисну документацію та/або результати пошукових робіт;

4) повторно використовувати проектно-кошторисну документацію та/або результати пошукових робіт лише за згодою замовника;

5) не передавати без згоди замовника проектно-кошторисну документацію та/або результати пошукових робіт іншим особам;

6) гарантувати замовникові ненаявність у інших осіб права перешкодити або обмежити виконання робіт на основі підготовленої за договором проектно-кошторисної документації та/або результатів пошукових робіт.

Стаття 1115. Юридичні наслідки порушення підрядником умов договору

1. Підрядник відповідає за недоліки результатів пошукових та/або проектних робіт, зокрема недоліки, виявлені у ході будівництва, а також у процесі експлуатації об'єкта, створеного на основі результатів пошукових та/або проектних робіт.

2. У разі виявлення недоліків у результатах пошукових та/або проектних робіт підрядник на вимогу замовника зобов'язаний безоплатно виправити такі недоліки, а також відшкодувати завдані збитки, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. За порушення вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища підрядник несе відповідальність відповідно до чинного законодавства.

Стаття 1116. Юридичні наслідки порушення замовником умов договору

1. У разі порушення замовником обов'язків за договором підряду на проведення пошукових та/або проектних робіт замовник зобов'язаний відшкодувати підряднику завдані цим збитки, якщо не доведе, що порушення договору сталося не з його вини.

Глава 69. Виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт

Стаття 1117. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт

1. За договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт виконавець зобов'язується за завданням провести замовника науковий пошук, дослідження, розробити нове положення чи підхід, зразок нового виробу та конструкторську документацію

на нього, нову технологію тощо, а замовник зобов'язується прийняти виконану роботу та оплатити її.

Договір може охоплювати весь цикл проведення наукових досліджень, розроблення та виготовлення зразків або його окремі етапи.

2. Особливості укладення та виконання договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт можуть бути передбачені законом.

Стаття 1118. Форма договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт

1. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт укладають письмово.

Стаття 1119. Ціна робіт

1. У договорі на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт визначають ціну робіт або спосіб її визначення.

2. Ціну за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт може бути визначено в кошторисі.

Стаття 1120. Виконання робіт

1. Виконавець зобов'язаний провести наукові дослідження особисто, якщо іншого не встановлено договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт.

Виконавець має право залучати інших осіб до виконання науково-дослідних робіт лише за згодою замовника.

Виконавець має право залучати інших осіб (субвиконавців) до виконання дослідно-конструкторських та технологічних робіт, якщо іншого не встановлено договором.

Стаття 1121. Передання, прийняття та оплата робіт

1. Виконавець зобов'язаний передати, а замовник прийняти та оплатити повністю завершені науково-дослідні або дослідно-конструкторські та технологічні роботи. Договором можуть бути передбачені прийняття та оплата окремих етапів робіт або інший спосіб оплати.

2. Плата за виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських робіт та технологічних робіт, встановлена договором, може бути зменшена замовником залежно від фактично одержаних результатів порівняно з результатами, передбаченими договором, якщо це не залежало від

замовника, а можливість такого зменшення та його межі були передбачені домовленістю сторін.

Стаття 1122. Конфіденційність відомостей про договір

1. Виконавець і замовник зобов'язані забезпечити конфіденційність відомостей щодо предмета договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, ходу його виконання та одержаних результатів, якщо іншого не встановлює договір. Обсяг відомостей, що належать до конфіденційних, встановлює договір.

Стаття 1123. Права сторін на результати робіт

1. Замовник за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт має право використовувати передані йому результати робіт у межах і на умовах, встановлених договором.

2. Виконавець має право використати одержаний ним результат робіт також для себе, якщо іншого не встановлює договір.

Договором може бути передбачено право виконавця передавати результати робіт іншим особам.

Стаття 1124. Обов'язки виконавця

1. Виконавець за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт зобов'язаний:

1) виконати роботи відповідно до погодженої із замовником програми (техніко-економічних показників) або тематики і передати замовникові результат у строк, встановлений договором;

2) додержувати вимог, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності;

3) утримуватися від публікації без згоди замовника науково-технічних результатів, одержаних при виконанні робіт;

4) вживати заходів для захисту одержаних при виконанні робіт результатів, що підлягають юридичній охороні, та інформувати про це замовника;

5) своїми силами та за свій рахунок усувати допущені з його вини недоліки у технічній документації, які можуть спричинити відступи від техніко-економічних показників, передбачених у технічному завданні замовника або в договорі;

6) негайно інформувати замовника про виявлену неможливість одержати очікувані результати або недоцільність продовження робіт.

Стаття 1125. Обов'язки замовника

1. Замовник за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт зобов'язаний:

- 1) видати виконавцеві технічне завдання та погодити з ним програму (техніко-економічні показники) або тематику робіт;
- 2) передати виконавцеві необхідну для виконання робіт інформацію;
- 3) прийняти виконані роботи та оплатити їх.

Стаття 1126. Наслідки неможливості досягнення результату

1. Якщо у ході науково-дослідних робіт виявляється неможливість досягнення результату внаслідок обставин, що не залежать від виконавця, замовник зобов'язаний оплатити роботи, проведені до виявлення неможливості отримати передбачені договором результати, але не вище відповідної частини ціни робіт, визначеної договором.

2. Якщо у ході виконання дослідно-конструкторських та технологічних робіт виявляється неможливість досягнення результату внаслідок обставин, що виникли не з вини виконавця, замовник зобов'язаний відшкодувати витрати виконавця.

Стаття 1127. Відповідальність виконавця за невиконання договору

1. Виконавець відповідає перед замовником за невиконання договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, якщо не доведе, що порушення договору сталося не з його вини.

2. Виконавець зобов'язаний відшкодувати замовникові реальні збитки у межах ціни робіт, в яких виявлено недоліки, якщо договором встановлено, що вони підлягають відшкодуванню в межах загальної ціни робіт за договором.

Упущена вигода підлягає відшкодуванню у випадках, встановлених законом.

Глава 70. Послуги. Загальні приписи

Стаття 1128. Договір про надання послуг

1. За договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві надану послугу, якщо іншого не встановлює договір.

2. Приписи цієї глави можуть застосовувати до всіх договорів про надання послуг, якщо це не суперечить суті зобов'язання.

Стаття 1129. Виконання договору про надання послуг

1. Виконавець повинен надати послугу особисто.
2. У випадках, встановлених договором, виконавець має право покласти виконання договору про надання послуг на іншу особу, залишаючись відповідальним в повному обсязі перед замовником за порушення договору.

Стаття 1130. Плата за договором про надання послуг

1. Якщо договором передбачено надання послуг за плату, замовник зобов'язаний оплатити надану йому послугу в розмірі, у строки та в порядку, що встановлені договором.
2. У разі неможливості виконати договір про надання послуг, що виникла не з вини виконавця, замовник зобов'язаний виплатити виконавцеві розумну плату. Якщо неможливість виконати договір виникла з вини замовника, він зобов'язаний виплатити виконавцеві плату в повному обсязі, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 1131. Відшкодування виконавцеві фактичних витрат за договором про безоплатне надання послуг

1. За договором про безоплатне надання послуг замовник зобов'язаний відшкодувати виконавцеві усі фактичні витрати, необхідні для виконання договору.
2. Приписи частини першої цієї статті застосовують також у випадках, якщо неможливість виконати договір про безоплатне надання послуг виникла з вини замовника або внаслідок непереборної сили.

Стаття 1132. Юридичні наслідки порушення виконавцем договору про надання послуг

1. Збитки, завдані замовникові через невиконання договору про надання послуг за плату, підлягають відшкодуванню виконавцем, за наявності його вини, у повному обсязі, якщо іншого не встановлює договір. Виконавець, який порушив договір про надання послуг за плату під час здійснення ним підприємницької діяльності, відповідає за це порушення, якщо не доведе, що виконання виявилось неможливим внаслідок непереборної сили, якщо іншого не встановлює договір або закон.
2. Збитки, завдані невиконанням договору про безоплатне надання послуг, підлягають відшкодуванню виконавцем у розмірі, що не перевищує двох мінімальних прожиткових мінімумів, якщо іншого розміру відповідальності виконавця не встановлено договором.

Стаття 1133. Договір перевезення

1. За договором перевезення одна сторона (перевізник) зобов'язується за завданням іншої сторони (замовника) надати транспортну послугу з перевезення вантажу, пасажирів, багажу тощо, а замовник зобов'язується оплатити перевізникові надану послугу, якщо іншого не встановлює договір.

2. Загальні умови перевезення визначаються цим Кодексом, іншими законами, транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них.

Умови перевезення вантажу, пасажирів і багажу окремими видами транспорту встановлює договір, якщо іншого не встановлено законами, транспортними кодексами (статутами) та правилами, що видаються відповідно до них.

Стаття 1134. Договір перевезення вантажу

1. За договором перевезення вантажу одна сторона (перевізник) зобов'язується доставити довірений їй другою стороною (відправником) вантаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання вантажу (одержувачеві), а відправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату.

2. Укладення договору перевезення вантажу підтверджується складенням транспортної накладної (коносаменту або іншого документа, встановленого транспортними кодексами (статутами)).

3. Перевізник і власник (володілець) вантажу за необхідності здійснення систематичних перевезень можуть укласти довгостроковий договір.

Стаття 1135. Договір перевезення пасажирів та багажу

1. За договором перевезення пасажирів одна сторона (перевізник) зобов'язується перевезти другу сторону (пасажирів) до пункту призначення, а в разі здавання багажу – також доставити багаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання багажу, а пасажир зобов'язується сплатити встановлену плату за проїзд, а у разі здавання багажу – також за його провезення.

2. Укладення договору перевезення пасажирів та багажу підтверджується видачею відповідно квитка або електронного квитка та багажної квитанції, вимоги до яких встановлюються відповідно до законодавства.

Стаття 1136. Права пасажирів

1. Пасажир має право:

1) одержати місце у транспортному засобі згідно з придбаним квитком;

2) перевозити з собою безоплатно одну дитину віком до шести років без права зайняття нею окремого місця, а при здійсненні перевезення повітряним транспортом – віком до двох років;

3) придбавати для дітей віком від шести до чотирнадцяти років дитячі квитки за пільговою ціною;

4) перевозити з собою безоплатно ручну поклажу у межах норм, встановлених транспортними кодексами (статутами);

5) зробити не більше однієї зупинки в дорозі з подовженням строку чинності проїзних документів (квитка) не більше ніж на десять діб, а в разі хвороби пасажирів чи членів його родини, що подорожують разом з ним на транспортному засобі, – на весь час хвороби;

6) відмовитися від поїздки, повернути квиток і одержати назад повну або часткову вартість квитка – залежно від строку здавання квитка згідно з правилами, встановленими транспортними кодексами (статутами);

7) отримувати повну та своєчасну інформацію про час та місце відправлення транспортного засобу за вказаним у транспортному документі (квитку) маршрутом.

2. Пасажир може мати також інші права, встановлені цим Кодексом, іншими законами, транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них.

Стаття 1137. Договір чартеру (фрахтування)

1. За договором чартеру (фрахтування) одна сторона (фрахтівник) зобов'язується надати другій стороні (фрахтувальникові) за плату всю або частину місткості в одному чи кількох транспортних засобах на один або кілька рейсів для перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти або з іншою метою, якщо це не суперечить закону та іншим нормативно-правовим актам.

2. Порядок укладення договору чартеру (фрахтування), а також форму такого договору встановлюють транспортні кодекси (статути).

Стаття 1138. Мультимодальні перевезення

1. Перевезення вантажу, багажу, пошти здійснюються кількома видами транспорту з використанням документа мультимодального перевезення.

2. Перевезення пасажирів може здійснюватися кількома видами транспорту за єдиним транспортним документом або за документом мультимодального перевезення. Відносини організацій, підприємств транспорту, що здійснюють мультимодальні перевезення, визначають за домовленістю між ними.

3. Відносини організацій, підприємств транспорту, що здійснюють мультимодальні перевезення, перевезення пасажирів, визначають Закон України "Про мультимодальні перевезення" та інші акти цивільного законодавства.

Стаття 1139. Довгостроковий договір

1. Перевізник і власник (володілець) вантажу за необхідності здійснення систематичних перевезень можуть укласти довгостроковий договір.

2. За довгостроковим договором перевізник зобов'язується у встановлені строки приймати, а власник (володілець) вантажу – передавати для перевезення вантаж у встановленому обсязі. У довгостроковому договорі перевезення вантажу встановлюють обсяг, строки та інші умови надання транспортних засобів і передання вантажу для перевезення, порядок розрахунків, а також інші умови перевезення.

Стаття 1140. Перевезення транспортом загального користування

1. Перевезення, що здійснює юридична особа, вважається перевезенням транспортом загального користування, якщо із закону, інших нормативно-правових актів або ліцензії, виданої цій юридичній особі, випливає, що вона має здійснювати перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти за зверненням будь-якої особи.

2. Договір перевезення транспортом загального користування є публічним договором.

Стаття 1141. Провізна плата

1. За перевезення вантажу, пасажирів, багажу стягується провізна плата у розмірі, що визначається за домовленістю сторін, якщо іншого не встановлено законом або іншими нормативно-правовими актами. Якщо розмір провізної плати не визначено, стягується розумна плата.

2. Плата за перевезення вантажу, пасажирів, багажу, що здійснюється транспортом загального користування, визначається за домовленістю сторін, якщо вона не встановлена тарифами, затвердженими у встановленому порядку.

Пільгові умови перевезення вантажу, пасажирів, багажу транспортом загального користування можуть встановлюватися організацією, підприємством транспорту за їхній рахунок або за рахунок відповідного бюджету у випадках, встановлених законом та іншими нормативно-правовими актами.

3. Послуги, що надають на вимогу пасажирів чи відправника вантажу і не передбачені тарифами, оплачують додатково за домовленістю сторін.

4. Перевізник має право притримати переданий йому для перевезення вантаж для забезпечення внесення провізної плати та інших платежів, якщо іншого не встановлено законом, іншими нормативно-правовими актами або не впливає із суті зобов'язання.

Стаття 1142. Надання транспортних засобів і пред'явлення вантажу до перевезення

1. Перевізник зобов'язаний надати транспортні засоби під завантаження у строк, встановлений договором.

Відправник вантажу має право відмовитися від наданого транспортного засобу, якщо він є непридатним для перевезення цього вантажу.

2. Відправник повинен пред'явити у встановлений строк вантаж, який підлягає перевезенню, в належних тарі та/або упаковці; вантаж має бути також замарковано відповідно до встановлених вимог.

3. Перевізник має право відмовитися від прийняття вантажу, що поданий у тарі та/або упаковці, які не відповідають встановленим вимогам, а також у разі ненаявності або неналежного маркування вантажу.

Стаття 1143. Завантаження та вивантаження вантажу

1. Завантаження (вивантаження) вантажу здійснюється організацією, підприємством транспорту або відправником (одержувачем) вантажу у порядку, встановленому договором, із додержанням правил, встановлених транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них.

2. Завантаження (вивантаження) вантажу, що здійснюється відправником (одержувачем) вантажу, має провадитися у строки, встановлені договором, якщо такі строки не встановлено транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них.

Стаття 1144. Строк доставки вантажу, пасажирів, багажу, пошти

1. Перевізник зобов'язаний доставити вантаж, пасажирів, багаж, пошту до пункту призначення у строк, встановлений договором, якщо іншого строку не встановлено транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них, а в разі ненаявності таких строків – у розумний строк.

2. Вантаж, не виданий одержувачеві на його вимогу протягом тридцяти днів після спливу строку його доставки, якщо більш тривалий строк не встановлено договором, транспортними кодексами (статутами), є втраченим.

Одержувач вантажу повинен прийняти вантаж, що прибув після спливу зазначених вище строків, і повернути суму, виплачену йому перевізником за втрату вантажу, якщо іншого не встановлюють договір, транспортні кодекси (статути).

Стаття 1145. Відповідальність за зобов'язаннями, що випливають із договору перевезення

1. У разі порушення зобов'язань, що випливають із договору перевезення, сторони несуть відповідальність, встановлену за домовленістю сторін, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс, інші закони, транспортні кодекси (статути).

Стаття 1146. Відповідальність перевізника за ненадання транспортного засобу і відповідальність відправника за невикористання наданого транспортного засобу

1. Перевізник за ненадання транспортного засобу для перевезення вантажу, а відправник за ненадання вантажу або невикористання наданого транспортного засобу з інших причин несуть відповідальність, встановлену договором, якщо іншого не встановлюють транспортні кодекси (статути).

2. Перевізника і відправника вантажу звільняють від відповідальності, якщо ненадання транспортного засобу або невикористання наданого транспортного засобу сталося не з їхньої вини, зокрема у разі припинення (обмеження) перевезення вантажу у певних напрямках, встановленого у випадках і порядку, передбачених транспортними кодексами (статутами).

Стаття 1147. Юридичні наслідки за затримку відправлення пасажирів та порушення строку доставлення пасажирів до пункту призначення

1. За затримку у відправленні транспортного засобу, що перевозить пасажирів, або запізнення у прибутті такого транспортного засобу до пункту призначення перевізник сплачує пасажирові штраф у розмірі, встановленому за домовленістю сторін, транспортними кодексами (статутами), якщо перевізник не доведе, що ці порушення сталися внаслідок непереборної сили, усунення несправності транспортного засобу, яка загрожувала життю або здоров'ю пасажирів, або інших обставин, що не залежали від перевізника.

2. У разі відмови пасажирів від перевезення з причини затримки відправлення транспортного засобу перевізник зобов'язаний повернути пасажирові провізну плату.

3. Якщо поїздка пасажирів з пункту пересадки не відбулася внаслідок запізнення транспортного засобу, який доставив його у цей пункт, перевізник зобов'язаний відшкодувати пасажирові завдані збитки.

Стаття 1148. Юридичні наслідки прострочення доставки вантажу

1. У разі прострочення доставки вантажу перевізник зобов'язаний відшкодувати другій стороні збитки, завдані порушенням строку перевезення, якщо інших форм відповідальності не встановлено договором, транспортними кодексами (статутами).

Стаття 1149. Юридичні наслідки втрати, нестачі, псування або пошкодження вантажу, багажу, пошти

1. Перевізник відповідає за збереження вантажу, багажу, пошти з моменту прийняття їх до перевезення та до видачі одержувачеві, якщо не доведе, що втрата, нестача, псування або пошкодження вантажу, багажу, пошти сталися внаслідок обставин, яким перевізник не міг запобігти та усунення яких від нього не залежало.

2. Перевізник відповідає за втрату, нестачу, псування або пошкодження прийнятих до перевезення вантажу, багажу, пошти у розмірі фактичної шкоди, якщо не доведе, що це сталося не з його вини.

3. Гранична межа відповідальності оператора мультимодальних перевезень визначається Законом України "Про мультимодальні перевезення".

Стаття 1150. Пред'явлення претензій і позовів, що впливають із договору перевезення

1. До пред'явлення перевізникові позову, що впливає із договору перевезення вантажу, пошти можливим є пред'явлення йому претензії у порядку, встановленому законом, транспортними кодексами (статутами).

2. Позов до перевізника може бути пред'явлений відправником вантажу або його одержувачем у разі повної або часткової відмови перевізника задовольнити претензію або неодержання від перевізника відповіді у місячний строк.

3. До вимог, що впливають із договору перевезення вантажу, пошти, застосовується позовна давність в один рік з моменту, що визначається відповідно до транспортних кодексів (статутів).

4. Позовна давність, порядок пред'явлення позовів у спорах, пов'язаних з перевезеннями у закордонному сполученні, встановлюються міжнародними договорами України, транспортними кодексами (статутами).

Стаття 1151. Страхування вантажу, пасажирів і багажу

1. Страхування вантажу, пасажирів і багажу проводиться відповідно до закону.

Стаття 1152. Відповідальність перевізника за шкоду, завдану ушкодженням здоров'я або смертю пасажирів

1. Відповідальність перевізника за шкоду, завдану ушкодженням здоров'я або смертю пасажирів, визначається відповідно до глави 91 цього Кодексу, якщо договором або законом не встановлена відповідальність перевізника безвідносно до вини.

Глава 72. Транспортне експедирування

Стаття 1153. Договір транспортного експедирування

1. За договором транспортного експедирування одна сторона (експедитор) зобов'язується за плату і за рахунок другої сторони (клієнта) виконати або організувати виконання визначених договором послуг, пов'язаних з перевезенням вантажу.

Договором транспортного експедирування може бути встановлено обов'язок експедитора організувати перевезення вантажу транспортом і за маршрутом, вибраним експедитором або клієнтом, зобов'язання експедитора укласти від свого імені або від імені клієнта договір перевезення вантажу, забезпечити відправку і одержання вантажу, а також інші зобов'язання, пов'язані з перевезенням.

Договором транспортного експедирування може бути передбачено надання додаткових послуг, необхідних для доставки вантажу (перевірка кількості та стану вантажу, його завантаження та вивантаження, сплата мита, зборів і витрат, покладених на клієнта, зберігання вантажу до його одержання у пункті призначення, одержання необхідних для експорту та імпорту документів, виконання митних формальностей тощо).

2. Приписи цієї глави поширюються також на випадки, коли обов'язки експедитора виконуються перевізником.

3. Умови договору транспортного експедирування визначають за домовленістю сторін, якщо іншого не встановлюють закон, інші нормативно-правові акти.

Стаття 1154. Істотні умови договору транспортного експедирування

1. Істотними умовами договору транспортного експедирування є вид транспортно-експедиторської послуги, вид та найменування вантажу, розмір плати експедитору, пункти відправлення та призначення вантажу, строк (термін) виконання договору, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди.

Стаття 1155. Плата за договором транспортного експедирування

1. Розмір плати експедиторові встановлюється договором транспортного експедирування, якщо іншого не встановлено законом. Якщо розмір плати не встановлено, клієнт повинен виплатити експедиторові плату, виходячи із звичайних цін, що склалися на аналогічні послуги на момент укладення договору.

Стаття 1156. Виконання договору транспортного експедирування

1. Експедитор має право залучити до виконання своїх обов'язків інших осіб.

2. У разі залучення експедитором до виконання своїх обов'язків за договором транспортного експедирування інших осіб експедитор відповідає перед клієнтом за порушення договору.

Стаття 1157. Документи та інша інформація, що надаються експедиторові

1. Клієнт зобов'язаний надати експедиторові документи та іншу інформацію про властивості вантажу, умови його перевезення, а також інформацію, необхідну для виконання експедитором обов'язків, встановлених договором.

2. Експедитор повинен повідомити клієнта про виявлені недоліки в одержаній інформації, а в разі її неповноти – вимагати у клієнта необхідну додаткову інформацію.

3. У разі ненадання клієнтом документів та необхідної інформації експедитор має право відкласти виконання своїх обов'язків за договором транспортного експедирування до надання документів та інформації в повному обсязі.

4. Клієнт відповідає за збитки, завдані експедиторові у зв'язку з порушенням обов'язку щодо надання документів та інформації, визначених частиною першою цієї статті.

Стаття 1158. Юридичні наслідки порушення експедитором умов договору

1. За порушення обов'язків за договором транспортного експедирування до експедитора застосовують встановлені главою 59 цього Кодексу юридичні наслідки.

Стаття 1159. Відмова від договору транспортного експедирування

1. Клієнт або експедитор має право відмовитися від договору транспортного експедирування, попередивши про це другу сторону в розумний строк. Сторона, яка заявила про таку відмову, зобов'язана

відшкодувати другій стороні збитки, завдані їй у зв'язку із розірванням договору.

Глава 73. Охорона фізичної особи та/або майна

Стаття 1160. Договір охорони фізичної особи

1. За договором охорони фізичної особи одна сторона (охоронець, суб'єкт охоронної діяльності) за домовленістю з другою стороною (замовник охоронних послуг, клієнт, підохоронна особа) зобов'язується вчиняти превентивні, інформаційні, організаційно-технічні та інші заходи, обумовлені договором і характером потенційних загроз для здоров'я та життя замовника охоронних послуг чи третіх осіб, з метою виявлення відповідних загроз, недопущення їх негативного впливу на здоров'я та життя замовника охоронних послуг чи третіх осіб (безвідносно до того, чи є відповідні загрози результатом цілеспрямованої діяльності інших осіб або подій) та припинення такого впливу, а замовник охоронних послуг зобов'язується сплачувати охоронцю плату за надані послуги в порядку, встановленому договором або законом.

2. Договір охорони фізичної особи може передбачати здійснення охоронцем організації охорони фізичної особи за її місцем проживання, місцем роботи чи місцем перебування.

3. Превентивні, інформаційні, організаційно-технічні та інші заходи, обумовлені договором, можуть включати забезпечення недоторканності замовника охоронних послуг та/або третьої особи, їх перевезення, надання медичної допомоги, консультування стосовно забезпечення недоторканності здоров'я та життя тощо.

4. До договору охорони фізичної особи застосовують загальні приписи про зберігання або інші договори, елементи яких містяться в договорі охорони фізичної особи, якщо це не суперечить суті зобов'язання.

5. Охоронець надає послуги з охорони в порядку здійснення права на самозахист суб'єктивних цивільних прав замовника охоронних послуг або третіх осіб, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1161. Сторони договору охорони фізичної особи

1. Замовником охоронних послуг та охоронцем за договором охорони фізичної особи може бути фізична особа з необхідним обсягом дієздатності або юридична особа.

Стаття 1162. Форма договору охорони фізичної особи

1. Договір охорони фізичної особи укладається у письмовій формі.

Стаття 1163. Істотні умови договору охорони фізичної особи

1. Істотними умовами договору охорони фізичної особи є умови про предмет договору, заходи, які необхідно вжити для забезпечення недоторканності фізичної особи, а також розмір плати за охоронні послуги.

Стаття 1164. Обов'язок охоронця на користь третьої особи

1. Договором охорони фізичної особи може бути встановлено обов'язок охоронця надати послугу з охорони на користь третьої особи.

Виконання охоронцем обов'язку на користь третьої особи може бути здійснено без погодження такої особи, якщо надання охоронних послуг не порушує цивільні права такої особи і не передбачає втручання в її особисту сферу.

2. Замовник охоронних послуг має право вимагати від охоронця виконання обов'язку на користь третьої особи.

Стаття 1165. Юридичні наслідки невиконання охоронцем обов'язку на користь третьої особи

1. У разі невиконання охоронцем обов'язку на користь третьої особи замовник охоронних послуг має право вимагати розірвання договору, повернення оплати послуг у сумі, що відповідає обсягу невиконання обов'язку, а також інших витрат, понесених у зв'язку з укладенням договору, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 1166. Строк договору охорони фізичної особи

1. Договір охорони фізичної особи укладається на строк, встановлений договором.

2. Якщо строк договору охорони фізичної особи не встановлений, договір вважається укладеним на невизначений строк.

Стаття 1167. Виконання охоронцем обов'язків за договором охорони фізичної особи

1. Охоронець зобов'язаний виконувати покладені на нього договором обов'язки особисто, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 1168. Пролонгація договору охорони фізичної особи

1. Якщо за п'ятнадцять днів до завершення дії договору охорони фізичної особи, укладеного на визначений строк, жодна із сторін не поінформує іншу сторону про небажання продовжувати дію договору, договір

охорони фізичної особи вважається поновленим на строк, який був раніше встановлений договором.

Стаття 1169. Розірвання договору охорони фізичної особи

1. Замовник охоронних послуг має право у будь-який час відмовитися від договору охорони фізичної особи, виплативши охоронцю плату за фактично надані послуги та відшкодувавши йому збитки, завдані розірванням договору.

2. Охоронець має право вимагати розірвання договору охорони фізичної особи, якщо:

1) замовник охоронних послуг не оплатив охоронні послуги протягом двох місяців підряд або прострочував оплату охоронних послуг п'ять чи більше разів;

2) замовник охоронних послуг систематично порушує встановлені договором правила особистої безпеки, що унеможлиблює забезпечення охоронцем його недоторканності.

Охоронець має право вимагати розірвання договору охорони фізичної особи, укладеного на користь третьої особи, якщо у силу обставин, що від нього не залежать, надання визначених договором послуг стало неможливим.

Стаття 1170. Припинення договору охорони фізичної особи

1. Договір охорони фізичної особи припиняється у разі смерті фізичної особи – замовника охоронних послуг або фізичної особи, на користь якої повинні надаватися послуги з охорони за договором, якщо договір було укладено на користь третьої особи.

У разі смерті фізичної особи, на користь якої повинні надаватися послуги з охорони, безвідносно до того, чи є така особа стороною договору або третьою особою, охоронець зобов'язаний вжити усіх невідкладних заходів для забезпечення поваги до тіла такої особи.

Стаття 1171. Забезпечення конфіденційності

1. Охоронцю заборонено розголошувати умови договору охорони фізичної особи, а також інформацію про заходи, що вживалися, вживаються або плануються вживатися на виконання умов договору.

Охоронцю заборонено розголошувати будь-які відомості, отримані під час виконання договору, включаючи відомості про особисте життя особи, на користь якої надаються охоронні послуги.

Не є порушенням обов'язку охоронця щодо нерозголошення відповідних відомостей пред'явлення іншим особам документів, що посвідчують право охороняти замовника охоронних послуг або третіх осіб, за

умови, якщо це необхідно для виконання обов'язків, передбачених умовами договору охорони фізичної особи.

Стаття 1172. Наслідки невиконання договору охорони фізичної особи

1. Охоронець зобов'язаний відшкодувати збитки, пов'язані зі смертю фізичної особи, на користь якої надавалися охоронні послуги, у розмірі та в порядку, визначених умовами договору або законом, якщо смерть такої особи стала наслідком невиконання охоронцем умов договору охорони фізичної особи.

Стаття 1173. Договір охорони майна

1. За договором охорони майна охоронець, який є суб'єктом підприємницької діяльності, зобов'язується забезпечити недоторканність майна, що охороняється. Володілець такого майна зобов'язаний виконувати передбачені договором правила майнової безпеки і сплачувати охоронцю встановлену плату у спосіб, визначений договором або законом.

2. Укладення договору охорони майна не перешкоджає володільцю майна володіти, користуватися та розпоряджатися ним, якщо іншого не встановлено умовами договору.

Стаття 1174. Сторони договору охорони майна

1. Замовником охоронних послуг за договором охорони майна може бути фізична особа з необхідним обсягом дієздатності або юридична особа.

Замовником охоронних послуг може бути особа, яка має чинне речове право на предмет охорони.

2. Охоронцем за договором охорони майна може бути фізична або юридична особа – суб'єкт підприємницької діяльності.

Стаття 1175. Форма договору охорони майна

1. Договір охорони майна укладається письмово.

Стаття 1176. Істотні умови договору охорони майна

1. Істотними умовами договору охорони майна є умови про предмет договору, строк дії договору, заходи, які необхідно вжити для забезпечення недоторканності майна, а також розмір плати за охоронні послуги.

Стаття 1177. Обов'язок охоронця на користь третьої особи

1. Договір охорони майна може встановлювати обов'язок охоронця забезпечити доступ до охоронюваного майна третіх осіб.

2. Договір охорони майна може встановлювати обов'язок охоронця забезпечити недоторканність майна, що належить третій особі, за умови що це не створюватиме перешкоди у володінні, користуванні та розпорядженні такою особою відповідним майном.

Стаття 1178. Строк договору охорони майна

1. Договір охорони майна укладається на строк, встановлений договором.

2. Якщо строк договору охорони майна не встановлено, договір вважається укладеним на невизначений строк.

Стаття 1179. Виконання охоронцем обов'язків за договором охорони майна

1. Охоронець зобов'язаний виконувати покладені на нього договором обов'язки особисто, якщо іншого не встановлено умовами договору або законом.

Стаття 1180. Пролонгація договору охорони майна

1. Якщо за п'ятнадцять днів до завершення дії договору охорони майна, укладеного на визначений строк, жодна із сторін не поінформує іншу сторону про небажання продовжувати дію договору, договір охорони майна вважається поновленим на строк, який був раніше встановлений договором.

Стаття 1181. Розірвання договору охорони майна

1. Замовник охоронних послуг має право вимагати розірвання договору охорони майна, якщо:

1) охоронець не виконує своїх обов'язків за договором, що підвищує ризик незабезпечення недоторканності майна, переданого під охорону;

2) охоронець своїми діями чи бездіяльністю створює загрозу знищення або пошкодження майна, переданого під охорону;

3) охоронець розголосив відомості про особисте життя володільця майна, переданого під охорону, що стали відомі йому під час виконання договору охорони майна;

4) охоронець розголосив відомості, збереження яких у таємниці є необхідним для забезпечення недоторканності майна, переданого під охорону;

5) охоронець допустив невиконання умов договору, внаслідок чого майно, передане під охорону, зазнало пошкоджень або було знищено.

2. Охоронець має право вимагати розірвання договору охорони майна, якщо:

1) замовник охоронних послуг не оплатив охоронні послуги протягом двох місяців підряд або прострочував оплату охоронних послуг три і більше разів;

2) замовник охоронних послуг систематично порушує встановлені договором правила майнової безпеки, що перешкоджає забезпеченню охоронцем недоторканності майна, переданого під охорону.

Кожна із сторін договору охорони майна має право у будь-який час відмовитися від договору, повідомивши про це другу сторону не менш як за один місяць, якщо більший строк для повідомлення не встановлений за домовленістю сторін.

Стаття 1182. Припинення договору охорони майна

1. Договір охорони майна припиняється у разі смерті фізичної особи – замовника охоронних послуг.

У разі смерті володільця майна, переданого під охорону, охоронець зобов'язаний вжити усіх невідкладних заходів для забезпечення збереження майна, переданого під охорону, і має право на відшкодування понесених ним у зв'язку з цим витрат.

2. Договір охорони майна припиняється у разі ліквідації юридичної особи – охоронця.

Глава 74. Зберігання

§ 1. Загальні приписи про зберігання

Стаття 1183. Договір зберігання

1. За договором зберігання одна сторона (зберігач) зобов'язується зберігати річ, яка передана їй другою стороною (поклажодавцем), і повернути її поклажодавцеві у схоронності.

2. Договором зберігання, в якому зберігачем є особа, що здійснює зберігання на засадах підприємницької діяльності (професійний зберігач), може бути встановлено обов'язок зберігача зберігати річ, яка буде передана зберігачеві в майбутньому.

3. Договір зберігання є публічним, якщо зберігання речей здійснює суб'єкт підприємницької діяльності на складах (у камерах, приміщеннях) загального користування.

Стаття 1184. Форма договору зберігання

1. Договір зберігання, за яким зберігач зобов'язується прийняти річ на зберігання в майбутньому, має бути укладений письмово, безвідносно до вартості речі, яка буде передана на зберігання.

Письмова форма договору є дотриманою, якщо прийняття речі на зберігання посвідчене розпискою, квитанцією або іншим документом, підписаним зберігачем.

2. Прийняття речі на зберігання у разі пожежі, повені, раптового захворювання або за інших надзвичайних обставин може підтверджуватися свідченням свідків.

3. Прийняття речі на зберігання може підтверджуватися видачею покладавцеві номерного жетона, іншого знака, що посвідчує прийняття речі на зберігання, якщо це встановлено законом, іншими актами цивільного законодавства, визначеними статтею 4 цього Кодексу, або є звичним для цього виду зберігання.

Стаття 1185. Строк зберігання

1. Зберігач зобов'язаний зберігати річ протягом строку, встановленого у договорі зберігання.

2. Якщо строк зберігання у договорі зберігання не встановлений і не може бути визначений виходячи з його умов, зберігач зобов'язаний зберігати річ до пред'явлення покладавцем вимоги про її повернення.

3. Якщо строк зберігання речі визначений моментом пред'явлення покладавцем вимоги про її повернення, зберігач має право зі спливом звичайного за цих обставин строку зберігання вимагати від покладавця забрати цю річ в розумний строк.

Стаття 1186. Юридичні наслідки відмови покладавця від передання речі на зберігання

1. Зберігач, який зобов'язався прийняти в майбутньому річ на зберігання, не має права вимагати її передання на зберігання.

2. Покладавець, який не передав річ на зберігання, зобов'язаний відшкодувати зберігачеві збитки, завдані йому у зв'язку з тим, що зберігання не відбулося, якщо він в розумний строк не попередив зберігача про відмову від договору зберігання.

3. Якщо покладавець попередив зберігача у розумний строк про відмову від його послуг, але зберігач уже зазнав витрат, покладавець зобов'язаний їх відшкодувати. Зберігач має обґрунтувати необхідність витрат, яких він зазнав.

Стаття 1187. Обов'язок прийняти річ на зберігання

1. Професійний зберігач, який зберігає речі на складах (у камерах, приміщеннях) загального користування, не має права відмовитися від укладення договору зберігання за наявності у нього такої можливості.

2. Зберігач звільняється від обов'язку прийняти річ на зберігання, якщо у зв'язку з обставинами, які мають істотне значення, він не може забезпечити її схоронності.

Якщо річ мала бути передана на зберігання в майбутньому, зберігач звільняється від обов'язку прийняти річ на зберігання, якщо у зв'язку з обставинами, які мають істотне значення, він не може забезпечити її схоронності.

Стаття 1188. Зберігання речей, визначених родовими ознаками

1. За згодою поклажодавця зберігач має право змішати речі одного роду та однієї якості, які передані на зберігання.

2. Знищення речей, визначених родовими ознаками, під час їх зберігання не є підставою для припинення договору.

Стаття 1189. Обов'язок зберігача щодо забезпечення схоронності речі

1. Зберігач зобов'язаний вживати усіх заходів, встановлених договором, законом, іншими актами цивільного законодавства, визначеними статтею 4 цього Кодексу, для забезпечення схоронності речі.

2. Якщо зберігання здійснюється безоплатно, зберігач зобов'язаний піклуватися про річ, як про свою власну.

Стаття 1190. Виконання договору зберігання

1. Зберігач зобов'язаний виконувати свої обов'язки за договором зберігання особисто.

2. Зберігач має право передати річ на зберігання іншій особі у разі, якщо він вимушений це зробити в інтересах поклажодавця і не має можливості отримати його згоду.

Про передання речі на зберігання іншій особі зберігач зобов'язаний своєчасно повідомити поклажодавця.

3. У разі передання зберігачем речі на зберігання іншій особі умови договору зберігання є чинними і первісний зберігач відповідає за дії особи, якій він передав річ на зберігання.

Стаття 1191. Користування річчю, переданою на зберігання

1. Зберігач не має права без згоди поклажодавця користуватися річчю, переданою йому на зберігання, а також передавати її у користування іншій особі.

Стаття 1192. Зміна умов зберігання

1. Зберігач зобов'язаний негайно повідомити поклажодавця про необхідність зміни умов зберігання речі і отримати його відповідь.

У разі небезпеки втрати, нестачі або пошкодження речі зберігач зобов'язаний змінити спосіб, місце та інші умови її зберігання, не чекаючи відповіді поклажодавця.

2. Якщо річ пошкоджена або виникли реальна загроза її пошкодження чи інші обставини, що не дають змоги забезпечити її схоронність, а вжиття заходів з боку поклажодавця очікувати неможливо, зберігач має право продати річ або її частину.

Якщо зазначені обставини виникли з причин, за які зберігач не відповідає, він має право відшкодувати свої витрати з суми виторгу, одержаної від продажу речі. Наявність зазначених обставин доводить зберігач.

Стаття 1193. Плата за зберігання

1. Плата за зберігання та строки її внесення встановлює договір зберігання.

2. Якщо зберігання припинилося достроково через обставини, за які зберігач не відповідає, він має право на домірну частину плати. Договір зберігання є розірваним або зміненим з моменту отримання зберігачем від поклажодавця повідомлення про односторонню відмову від виконання договору повністю або частково, якщо іншого строку розірвання або зміни договору не встановлено у повідомленні або не визначено за згодою сторін.

3. Якщо поклажодавець після закінчення строку договору зберігання не забрав річ, він зобов'язаний внести плату за весь фактичний час її зберігання.

4. Установчим документом юридичної особи або договором може бути передбачено безоплатне зберігання речі.

Стаття 1194. Відшкодування витрат на зберігання

1. Витрати зберігача на зберігання речі можуть бути включені до плати за зберігання.

2. Витрати, які сторони не могли передбачити при укладенні договору зберігання, відшкодовуються понад плату, яка належить зберігачеві.

3. При безоплатному зберіганні поклажодавець зобов'язаний відшкодувати зберігачеві здійснені ним витрати на зберігання речі, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 1195. Обов'язок поклажодавця забрати річ після закінчення строку зберігання

1. Поклажодавець зобов'язаний забрати річ від зберігача після закінчення строку зберігання.

2. Річ, яку поклажодавець не забрав після спливу одного року з дня закінчення строку зберігання, може бути продана зберігачем у порядку, передбаченому законом.

Зберігач має право з суми виторгу відшкодувати свої витрати та плату за зберігання, а решту повернути поклажодавцеві або покласти на депозит нотаріуса на ім'я поклажодавця.

Стаття 1196. Обов'язок зберігача повернути річ

1. Зберігач зобов'язаний повернути поклажодавцеві річ, яка була передана на зберігання, або відповідну кількість речей такого самого роду та такої самої якості.

2. Річ має бути повернена поклажодавцю в такому стані, в якому вона була прийнята на зберігання, з урахуванням зміни її природних властивостей.

Зберігач зобов'язаний передати плоди та доходи, які він одержав від речі.

3. Тотожність речі, яка була прийнята на зберігання, і речі, яка була повернута поклажодавцеві, може підтверджуватися свідченням свідків.

Стаття 1197. Відшкодування збитків, завданих поклажодавцеві

1. Збитки, завдані поклажодавцеві втратою (нестачею) або пошкодженням речі, відшкодовує зберігач:

1) у разі втрати (нестачі) речі – у розмірі її вартості;

2) у разі пошкодження речі – у розмірі суми, на яку знизилася її вартість.

2. Якщо внаслідок пошкодження речі її якість змінилася настільки, що вона не може бути використана за первісним призначенням, поклажодавець має право відмовитися від цієї речі і вимагати від зберігача відшкодування її вартості.

Стаття 1198. Відшкодування збитків, завданих зберігачеві

1. Поклажодавець зобов'язаний відшкодувати зберігачеві збитки, завдані властивостями речі, переданої на зберігання, якщо зберігач, приймаючи її на зберігання, не знав і не міг знати про ці властивості.

Стаття 1199. Повернення речі на вимогу поклажодавця

1. Зберігач зобов'язаний на першу вимогу поклажодавця повернути річ, навіть якщо строк її зберігання не закінчився.

Стаття 1200. Зберігання за законом

1. Приписи цієї глави застосовуються до зберігання, яке здійснюється на підставі закону, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1201. Застосування загальних приписів про зберігання до окремих його видів

1. Приписи параграфу 1 цієї глави застосовують до окремих видів зберігання, якщо іншого не встановлюють приписи цього Кодексу про окремі види зберігання або закон.

§ 2. Зберігання на товарному складі

Стаття 1202. Поняття товарного складу

1. Товарним складом є особа, яка зберігає товар та надає послуги, пов'язані зі зберіганням, на засадах підприємницької діяльності.

2. Товарний склад є складом загального користування, якщо відповідно до закону, інших нормативно-правових актів або дозволу (ліцензії) він зобов'язаний приймати на зберігання товари від будь-якої особи.

Стаття 1203. Договір зберігання на товарному складі

1. За договором зберігання на товарному складі одна сторона (товарний склад) зобов'язується за плату зберігати товар, переданий їй другою стороною (поклажодавцем), і повернути цей товар у схоронності, а поклажодавець – оплатити надану послугу та забрати товар у визначений строк.

2. Договір зберігання на товарному складі, укладений складом загального користування, є публічним договором.

3. Договір зберігання на товарному складі укладають письмово. Письмова форма договору є дотриманою, якщо прийняття товару на товарний склад посвідчене складським документом.

Стаття 1204. Зберігання речей, визначених родовими ознаками, з правом розпорядження ними

1. Якщо товарний склад має право розпоряджатися речами, визначеними родовими ознаками, до відносин сторін застосовуються приписи про договір позики, а час та місце повернення товарів визначаються загальними приписами про зберігання.

Стаття 1205. Огляд товару

1. Товарний склад зобов'язаний за свій рахунок оглянути товар під час прийняття його на зберігання для визначення його кількості та зовнішнього стану.

2. Товарний склад зобов'язаний надавати поклажодавцеві можливість оглянути товар або його зразки протягом усього часу зберігання, а якщо предметом зберігання є речі, визначені родовими ознаками, – взяти проби та вжити заходів, необхідних для забезпечення його схоронності.

3. Товарний склад або поклажодавець під час повернення товару має право вимагати його огляду та перевірки якості. Витрати, пов'язані з оглядом речей, несе сторона, яка вимагала огляду та перевірки.

Якщо товар при поверненні не був спільно оглянутий або перевірений товарним складом та поклажодавцем, поклажодавець має заявити про нестачу або пошкодження товару письмово одночасно з його одержанням, а щодо нестачі та пошкодження, які не могли бути виявлені при звичайному способі прийняття товару, – протягом трьох днів після його одержання. У разі ненаявності заяви поклажодавця вважається, що товарний склад повернув товар відповідно до умов договору.

Стаття 1206. Зміна умов зберігання та стан товару

1. Якщо для забезпечення схоронності товару потрібна негайна зміна умов його зберігання, товарний склад зобов'язаний самостійно вжити відповідних невідкладних заходів та повідомити про них поклажодавця.

2. У разі виявлення пошкоджень товару склад зобов'язаний негайно скласти акт і того самого дня повідомити про це поклажодавця.

Стаття 1207. Складські документи

1. Товарний склад на підтвердження прийняття товару видає один із таких складських документів:

- складську квитанцію;
- просте складське свідоцтво;
- подвійне складське свідоцтво.

2. Товар, прийнятий на зберігання за простим або подвійним складським свідоцтвом, може бути предметом застави протягом строку зберігання товару на підставі застави цього свідоцтва.

Стаття 1208. Подвійне складське свідоцтво

1. Подвійне складське свідоцтво складається з двох частин – складського свідоцтва та заставного свідоцтва (варанта), які можуть бути відокремлені одне від одного.

2. У кожній з двох частин подвійного складського свідоцтва мають бути однаково зазначені:

1) найменування та місцезнаходження товарного складу, що прийняв товар на зберігання;

- 2) номер свідоцтва за реєстром товарного складу;
- 3) найменування юридичної особи або ім'я фізичної особи, від якої прийнято товар на зберігання, її місцезнаходження або місце проживання;
- 4) найменування і кількість прийнятого на зберігання товару – число одиниць та/або товарних місць та/або міра (вага, об'єм) товару;
- 5) строк, на який прийнято товар на зберігання, або вказівка на те, що товар прийнято на зберігання до запитання;
- 6) розмір плати за зберігання або тарифи, на підставі яких вона обчислюється, та порядок її сплати;
- 7) дата видачі свідоцтва.

Кожна з двох частин подвійного складського свідоцтва повинна також містити ідентичні підписи уповноваженої особи товарного складу.

3. Документ, що не відповідає вимогам цієї статті, не є подвійним складським свідоцтвом.

Стаття 1209. Права володільця складського та заставного свідоцтв

1. Володільць складського та заставного свідоцтв має право розпоряджатися товаром, що зберігається на товарному складі.

2. Володільць лише складського свідоцтва має право розпоряджатися товаром, але цей товар не може бути взятий зі складу до погашення кредиту, виданого за заставним свідоцтвом.

3. Володільць лише заставного свідоцтва має право застави на товар на суму відповідно до суми кредиту та відсотків за користування ним. У разі застави товару відмітка про це робиться на складському свідоцтві.

Стаття 1210. Передання складського та заставного свідоцтв

1. Складське та заставне свідоцтва можуть передаватися разом або окремо за передавальними написами.

Стаття 1211. Передання простого та подвійного складського свідоцтв

1. Одночасно з передачею іншій особі простого складського свідоцтва, подвійного складського свідоцтва або складського свідоцтва як частини подвійного складського свідоцтва його володільць зобов'язаний перевести на цю особу свій обов'язок щодо сплати товарному складу плати за зберігання товару, зазначеного в свідоцтві, яке передається, а також передати інші пов'язані з цим товаром права і обов'язки за договором складського зберігання за приписами, встановленими главою 55 цього Кодексу.

Стаття 1212. Просте складське свідоцтво

1. Просте складське свідоцтво видається на пред'явника.

2. Просте складське свідоцтво має містити відомості, встановлені пунктами 1, 2, 4, 7 та абзацом дев'ятим частини другої статті 1208 цього Кодексу, а також вказівку на те, що воно видане на пред'явника.

3. Документ, що не відповідає вимогам цієї статті, не є простим складським свідоцтвом.

Стаття 1213. Видача товару за подвійним складським свідоцтвом

1. Товарний склад видає товари володільцеві складського та заставного свідоцтва (подвійного складського свідоцтва) лише в обмін на обидва свідоцтва разом.

2. Володільцеві складського свідоцтва, який не має заставного свідоцтва, але сплатив суму боргу за ним, склад видає товар лише в обмін на складське свідоцтво та за умови надання разом з ним квитанції про сплату всієї суми боргу за заставним свідоцтвом.

Товарний склад, що видав товар володільцеві складського свідоцтва, який не має заставного свідоцтва та не сплатив суму боргу за ним, відповідає перед володільцем заставного свідоцтва за платіж усієї суми, забезпеченої за ним.

3. Володільцеві складського та заставного свідоцтва має право вимагати видачі товару частинами. При цьому в обмін на первісні свідоцтва йому видають нові свідоцтва на товар, що залишився на складі.

§ 3. Спеціальні види зберігання

Стаття 1214. Зберігання речі у ломбарді

1. Договір зберігання речі, прийнятої ломбардом від фізичної особи, оформляється видачею іменної квитанції.

2. Ціну речі визначають за домовленістю сторін.

3. Ломбард зобов'язаний страхувати на користь поклажодавця за свій рахунок речі, прийняті на зберігання, виходячи з повної суми їх оцінки.

Стаття 1215. Продаж речі, яку поклажодавець не забрав з ломбарду

1. Річ, яку поклажодавець не забрав із ломбарду після спливу трьох місяців з дня закінчення строку договору зберігання, ломбард може продати порядком, встановленим законом.

2. Із суми виторгу, одержаної від продажу речі, вираховують плату за зберігання та інші платежі, які належить зробити ломбардові. Залишок суми виторгу повертають поклажодавцеві.

Стаття 1216. Зберігання цінностей у банку

1. Банк може прийняти на зберігання документи, цінні папери, дорогоцінні метали, каміння, інші коштовності та цінності.

3. Укладення договору зберігання цінностей у банку засвідчується видачею банком поклажодавцеві іменного документа, пред'явлення якого є підставою для повернення цінностей поклажодавцеві.

Стаття 1217. Договір про надання індивідуального банківського сейфа, що охороняє банк

1. Банк може передати поклажодавцеві індивідуальний банківський сейф (його частину або спеціальне приміщення) для зберігання у ньому цінностей та роботи з ними.

2. Банк видає поклажодавцеві ключ від сейфа, картку, що ідентифікує поклажодавця, інший знак або документ, що посвідчує право його пред'явника на доступ до сейфа та одержання з нього цінностей.

3. Банк приймає від поклажодавця цінності, контролює їх поміщення у сейф та одержання їх із сейфа.

Стаття 1218. Договір про надання індивідуального банківського сейфа, що не охороняє банк

1. До договору про надання особі банківського сейфа без відповідальності банку за вміст сейфа застосовують приписи цього Кодексу про майновий найм (оренду).

Стаття 1219. Зберігання речей у камерах схову організацій, підприємств транспорту

1. До камер схову загального користування, що перебувають у віданні організацій, підприємств транспорту, приймають на зберігання речі пасажирів та інших осіб безвідносно до наявності у них проїзних документів.

2. На підтвердження прийняття речі на зберігання до камери схову (крім автоматичних камер) поклажодавцеві видають квитанцію або номерний жетон.

3. Збитки, завдані поклажодавцеві внаслідок втрати, нестачі або пошкодження речі, зданої до камери схову, відшкодовують протягом доби з моменту пред'явлення вимоги про їх відшкодування у розмірі суми оцінки речі, здійсненої під час передання її на зберігання.

4. Строк, протягом якого річ зберігають у камері схову, встановлюють правила, що видаються відповідно до транспортних кодексів (статутів), або за домовленістю сторін. Якщо річ не забрано у встановлені строки, її зберігають у камері схову протягом трьох місяців. Із спливом цього строку річ може бути продана у порядку, встановленому законом.

5. У разі втрати квитанції або номерного жетона річ, здана до камери схову, видають поклажадавцеві після надання доказів належності йому цієї речі.

6. До договору про зберігання речі в автоматичних камерах схову застосовують приписи цього Кодексу про майновий найм (оренду).

Стаття 1220. Зберігання речей у гардеробі організації

1. Якщо річ здана до гардероба організації, зберігачем є ця організація.

Зберігач речі, зданої до гардероба, безвідносно до того здійснюється зберігання за плату чи безоплатно, зобов'язаний вжити усіх необхідних заходів щодо забезпечення схоронності речі.

2. Приписи цієї статті застосовують у разі зберігання верхнього одягу, головних уборів у місцях, спеціально відведених для цього, в закладах охорони здоров'я та інших закладах.

Стаття 1221. Зберігання речей пасажирів під час його перевезення

1. Перевізник зобов'язаний забезпечити схоронність валізи (сумки), особистих речей пасажирів (крім дорогоцінностей та грошей), які пасажир перевозить, у відведеному місці.

2. Порядок, строк та умови зберігання встановлюються транспортними кодексами (статутами) та відомчими нормативно-правовими актами перевізника.

Стаття 1222. Зберігання речей у готелі

1. Готель відповідає за схоронність речей, внесених до готелю особою, яка проживає у ньому. Річ є такою, що внесена до готелю, якщо вона передана працівникам готелю або перебуває у відведеному для особи приміщенні.

2. Готель відповідає за втрату грошей, інших цінностей (цінних паперів, коштовностей) лише за умови, що вони були окремо передані готелю на зберігання.

3. У разі втрати чи пошкодження речі особа зобов'язана негайно повідомити про це готель.

Якщо до закінчення строку проживання особа не пред'явила свої вимоги до готелю, вважається, що її речі не були втрачені чи пошкоджені.

4. Приписи цієї статті застосовують до зберігання речей фізичних осіб у гуртожитках, мотелях, будинках відпочинку, пансіонатах, санаторіях та інших організаціях, у приміщеннях яких особа тимчасово проживає.

Стаття 1223. Зберігання речей, що є предметом спору (секвестр)

1. Дві або більше осіб, між якими виник спір про право на річ (поклажодавці), можуть передати цю річ третій особі (зберігачу), яка бере на себе обов'язок після вирішення спору повернути річ особі, визначеній за рішенням суду або за погодженням усіх осіб, між якими є спір щодо відповідної речі.

2. Річ, яка є предметом спору, може бути передана на зберігання за рішенням суду.

Зберігачем у цьому разі може бути особа, призначена судом, або особа, визначена за домовленістю сторін, між якими є спір. Річ передається на зберігання іншій особі за її згодою, якщо іншого не встановлює закон. Зберігач має право на плату за рахунок сторін, між якими є спір.

Стаття 1224. Повернення речей, що є предметом спору

1. Зберігач, який зберігає річ, передану йому на зберігання поклажодавцями, зобов'язаний повернути таку річ особі, визначеній за взаємною згодою поклажодавців.

Зберігач, який зберігає річ, передану йому на зберігання за рішенням суду, зобов'язаний повернути таку річ особі, визначеній судом, навіть якщо така особа не є одним із поклажодавців.

Зберігач також повертає річ особі, визначеній судом, якщо річ передана на зберігання особами, між якими виник спір, однак спір розглядався у судовому порядку.

Особа є такою, якій річ, що перебуває на зберіганні у зберігача, підлягає поверненню, якщо відповідним рішенням суду, що набрало чинності, визначено необхідність повернення відповідної речі саме цій особі або якщо судом встановлено право саме цієї особи володіти відповідною річчю.

2. У випадку розірвання договору зберігання речі, переданої на зберігання особами, між якими виник спір, річ повертається особі, яка передала її зберігачу (фактичному володільцю речі на момент передачі її на зберігання), або правонаступнику такої особи, якщо іншої особи не визначено за погодженням усіх осіб, між якими є спір.

Стаття 1225. Зберігання автотранспортних засобів

1. Якщо зберігання автотранспортних засобів здійснюється суб'єктом підприємницької діяльності, такий договір є публічним.

2. За договором зберігання транспортного засобу в боксах та гаражах, на спеціальних стоянках зберігач зобов'язується не допускати проникнення в них сторонніх осіб і видати транспортний засіб за першою вимогою поклажодавця.

Договір зберігання транспортного засобу поширюється також на відносини між гаражно-будівельним чи гаражним кооперативом та їх членами, якщо іншого не встановлює закон або статут кооперативу.

Прийняття автотранспортного засобу на зберігання посвідчується квитанцією (номером, жетоном).

Глава 75. Страхування

Стаття 1226. Договір страхування

1. За договором страхування одна сторона (страховик) зобов'язується прийняти ризик на страхування та у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату (страхове відшкодування) другій стороні (страхувальникові) або третій особі у межах страхової суми, а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі та виконувати інші умови договору.

2. Договір страхування укладається відповідно до цього Кодексу, Закону України "Про страхування", інших законодавчих актів.

3. Законом може бути встановлено обов'язок фізичної або юридичної особи укласти договір страхування (обов'язкове страхування).

4. Вимоги щодо укладення договорів страхування за окремими класами страхування/категоріями страхових ризиків, за якими вимагається обов'язкова наявність договору, можуть бути визначені законодавством.

Стаття 1227. Предмет договору страхування

1. Предметом договору страхування є передача страхувальником за плату ризику, пов'язаного з об'єктом страхування, страховику на умовах, визначених договором страхування або законодавством.

Об'єктом страхування можуть бути:

життя, здоров'я, працездатність та/або пенсійне забезпечення;

майно на праві володіння, користування і розпорядження та/або можливі збитки чи витрати;

відповідальність за заподіяну шкоду особі або її майну.

Якщо законом встановлений обов'язок фізичної або юридичної особи укласти договір страхування (обов'язкове страхування), об'єкт страхування визначається відповідно до вимог закону.

Договір страхування, у якому ненаявний об'єкт страхування, є нікчемним.

Стаття 1228. Форма договору страхування

1. Договір страхування укладається письмово з дотриманням вимог до письмової форми правочину, встановлених цим Кодексом, та оформляється у паперовій формі або у формі електронного документа, створеного згідно з вимогами, визначеними Законом України "Про електронні документи та електронний документообіг", або в порядку, передбаченому законодавством про електронну комерцію.

Факт укладення договору страхування може посвідчуватися страховим полісом (сертифікатом).

2. У разі недотримання вимог до письмової форми договору страхування такий договір є нікчемним.

Стаття 1229. Істотні умови договору страхування

1. Істотними умовами договору страхування є предмет договору страхування, об'єкт страхування, страховий випадок, розмір грошової суми, в межах якої страховик зобов'язаний здійснити страхову виплату (страхове відшкодування) у разі настання страхового випадку (страхова сума), розмір страхового платежу і строки його сплати, строк договору та інші умови, встановлені актами цивільного законодавства, визначеними статтею 4 цього Кодексу.

Стаття 1230. Момент набрання чинності договором страхування

1. Договір страхування набирає чинності з моменту, передбаченого договором страхування або законодавством.

2. Дія договору страхування не поширюється на події, що мають ознаки страхового випадку, які настали до набрання чинності договором страхування (крім випадку застосування ретроактивної дати).

Стаття 1231. Сторони договору страхування

1. Сторонами договору страхування є страховик та страхувальник.

2. Страховиком є юридична особа, яка спеціально створена для здійснення страхової діяльності та одержала у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності.

Вимоги, яким повинні відповідати страховики, порядок ліцензування їх діяльності та здійснення державного нагляду за страховою діяльністю встановлюються законом.

Страхувальником може бути дієздатна фізична особа, фізична особа – підприємець, юридична особа, яка наділена страховим інтересом та уклала із страховиком договір страхування або є страхувальником відповідно до законодавства.

Ненаявність у страхувальника страхового інтересу є підставою для визнання договору страхування недійсним.

Стаття 1232. Укладення договору страхування на користь третьої особи

1. Страхувальник має право укласти із страховиком договір страхування на користь третьої особи.

У договорі страхування страхувальник може визначити застраховану особу – фізичну особу, життя, здоров'я, працездатність та/або пенсійне забезпечення якої є об'єктом страхування.

Законом може бути передбачено обов'язок страхувальника забезпечити страхування третьої особи.

Страхувальник, якщо іншого не встановлено договором страхування та/або законом, має право до настання страхового випадку змінити застраховану особу за згодою страховика у спосіб ініціювання внесення змін до договору страхування.

У договорі страхування страхувальник може визначити іншу особу (вигодонабувача), яка відповідно до договору страхування або закону має право на страхову виплату.

Страхувальник, якщо іншого не встановлено договором страхування та/або законом, має право до настання страхового випадку змінити вигодонабувача у спосіб ініціювання внесення змін до договору страхування.

Особливості укладення договору страхування на користь третьої особи встановлює закон.

Стаття 1233. Співстрахування

1. Об'єкт страхування може бути застрахований за одним договором страхування кількома страховиками (співстрахування) з визначенням прав та обов'язків кожного із страховиків.

2. За погодженням між співстраховиками і страхувальником один із співстраховиків може представляти всіх інших співстраховиків у відносинах із страхувальником, залишаючись відповідальним перед ним у розмірах своєї частки.

3. Вимоги, передбачені законом для укладення договору страхування, поширюють на укладення договору співстрахування.

Стаття 1234. Договір перестрахування

1. За договором перестрахування страховик, який уклав договір страхування, страхує в іншого страховика (перестраховика) ризик виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником.

2. Страховик, який уклав договір перестраховування, залишається відповідальним перед страхувальником у повному обсязі відповідно до договору страхування.

Стаття 1235. Відповідальність страховика

1. У разі нездійснення страховиком страхувальникові або іншій особі страхової виплати (страхового відшкодування) відповідно до умов договору страхування або закону страховик зобов'язаний сплатити неустойку в розмірі, встановленому договором страхування або законом.

Стаття 1236. Перехід до страховика прав страхувальника щодо особи, відповідальної за завдані збитки

1. До страховика, який здійснив страхову виплату (страхове відшкодування) за договором страхування майна, у межах фактичних витрат переходить право вимоги, що страхувальник або інша особа, яка одержала страхову виплату (страхове відшкодування), має до особи, відповідальної за завдані збитки.

Стаття 1237. Заміна страхувальника – фізичної особи у договорі страхування

1. У разі смерті страхувальника – фізичної особи, який уклав договір страхування майна, права і обов'язки страхувальника переходять до осіб, які одержали це майно у спадщину та/або у випадку, передбаченому цим Кодексом, вважаються такими, що прийняли спадщину.

2. У разі смерті страхувальника, який уклав договір страхування життя та здоров'я на користь третіх осіб, його права і обов'язки можуть перейти до цих осіб або до осіб, на яких відповідно до закону покладено обов'язок щодо охорони прав і законних інтересів застрахованих осіб.

3. В інших випадках права та обов'язки страхувальника можуть перейти до третіх осіб лише за згодою страховика, якщо іншого не встановлює договір страхування.

Стаття 1238. Наслідки припинення юридичної особи – страхувальника

1. Якщо юридична особа – страхувальник є припиненою і встановлюються її правонаступники, права та обов'язки страхувальника переходять до правонаступників.

Стаття 1239. Наслідки визнання страхувальника – фізичної особи недієздатною або обмеження її цивільної дієздатності

1. Права та обов'язки страхувальника – фізичної особи, яка визнана судом недієздатною, здійснюються її опікуном з моменту визнання особи недієздатною.

Договір страхування, за яким застрахована відповідальність фізичної особи, яка визнана судом недієздатною, є припиненим з моменту визнання особи недієздатною.

2. Страхувальник – фізична особа, цивільна дієздатність якої обмежена судом, здійснює свої права та обов'язки страхувальника лише за згодою піклувальника.

Стаття 1240. Припинення договору страхування

1. Договір страхування є припиненим у випадках, встановлених договором та законом.

Дія договору страхування може бути достроково припинена на вимогу страхувальника або страховика, якщо це передбачають умови такого договору.

Дія договору страхування не може бути припинена страховиком достроково, якщо на це не надав згоду страхувальник, який виконує всі умови договору страхування, та якщо іншого не встановлено умовами такого договору та законом.

Про намір достроково припинити дію договору страхування будь-яка сторона зобов'язана повідомити другу сторону не пізніше як за 30 календарних днів до дати припинення дії договору страхування, якщо іншого не встановлює договір страхування.

Закон може передбачати випадки, у яких дія договору страхування не може бути достроково припинена, зокрема якщо:

обов'язковість укладення договору страхування визначена законом;
укладення договору страхування є реалізацією інших відносин.

Стаття 1241. Обов'язкове страхування

1. Закон може встановлювати обов'язок фізичної або юридичної особи бути страхувальником життя, здоров'я, майна або відповідальності перед іншими особами за свій рахунок чи за рахунок заінтересованої особи (обов'язкове страхування).

2. До відносин, що впливають із обов'язкового страхування, застосовують приписи цього Кодексу, якщо іншого не встановлюють акти цивільного законодавства.

Глава 76. Доручення

Стаття 1242. Договір доручення

1. За договором доручення одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії.

2. Договором доручення може бути встановлено виключне право повіреного на вчинення від імені та за рахунок довірителя всіх або частини юридичних дій, передбачених договором. У договорі можуть бути встановлені строк дії такого доручення та/або територія, у межах якої є чинним виключне право повіреного.

Стаття 1243. Строк договору доручення

1. Договір доручення може визначати строк, протягом якого повірений має право діяти від імені довірителя.

2. Якщо ж строк, встановлений у довіреності, що видана на підставі договору доручення, менший ніж встановлено договором доручення, довіритель зобов'язаний видати нову довіреність.

Стаття 1244. Право повіреного на плату

1. Повірений має право на плату за виконання свого обов'язку за договором доручення, якщо іншого не встановлено договором або законом.

2. Якщо в договорі доручення не визначено розміру плати повіреному або порядок її виплати, вона виплачується після виконання доручення відповідно до звичайних цін на такі послуги.

3. Повірений не має права на плату, якщо буде встановлено, що він діяв не в інтересах довірителя.

Стаття 1245. Зміст доручення

1. У договорі доручення або у виданій на підставі договору довіреності мають бути чітко визначені юридичні дії, що належить вчинити повіреному. Дії, що належить вчинити повіреному, мають бути правомірними, конкретними та здійсненими.

Стаття 1246. Виконання доручення

1. Повірений зобов'язаний вчиняти дії відповідно до змісту даного йому доручення. Повірений може відступити від змісту доручення, якщо цього вимагають інтереси довірителя і повірений не міг попередньо запитати довірителя або не одержав у розумний строк відповіді на свій запит. Відтак повірений повинен повідомити довірителя про допущені відступи від змісту доручення як тільки це стане можливим.

2. Повіреному, який діє як комерційний представник (стаття 260 цього Кодексу), довірителем може бути надано право відступати в інтересах

довірителя від змісту доручення без попереднього запиту про це. Комерційний представник повинен в розумний строк повідомити довірителя про допущені відступи від його доручення, якщо іншого не встановлює договір.

Стаття 1247. Особисте виконання договору доручення

1. Повірений повинен виконати дане йому доручення особисто. Якщо представник не може особисто виконувати дане йому доручення, він зобов'язаний негайно повідомити про це довірителя.

Стаття 1248. Обов'язки повіреного

1. Повірений зобов'язаний:

1) повідомляти довірителеві на його вимогу всі відомості про хід виконання його доручення;

2) після виконання доручення або в разі припинення договору доручення до його виконання негайно повернути довірителеві довіреність, строк дії якої не закінчився, і надати звіт про виконання доручення та виправдні документи, якщо цього вимагають умови договору та характер доручення;

3) негайно передати довірителеві все одержане у зв'язку з виконанням доручення.

Стаття 1249. Обов'язки довірителя

1. Довіритель зобов'язаний видати повіреному довіреність на вчинення юридичних дій, передбачених договором доручення.

2. Довіритель зобов'язаний, якщо іншого не встановлено договором:

1) забезпечити повіреного засобами, необхідними для виконання доручення;

2) відшкодувати повіреному витрати, пов'язані з виконанням доручення.

3. Довіритель зобов'язаний негайно прийняти від повіреного все одержане ним у зв'язку з виконанням доручення.

4. Довіритель зобов'язаний виплатити повіреному плату, якщо вона йому належить.

Стаття 1250. Припинення договору доручення

1. Договір доручення є припиненим на загальних підставах припинення договору, а також у разі:

1) відмови довірителя або повіреного від договору;

2) визнання довірителя або повіреного недієздатним, обмеження його цивільної дієздатності або визнання безвісно відсутнім;

3) смерті довірителя або повіреного;

4) в інших випадках, встановлених статтею 265 цього Кодексу.

2. Довіритель або повірений мають право відмовитися від договору доручення у будь-який час. Відмова від права на відмову від договору доручення є нікчемною.

3. Якщо повірений діє як підприємець, сторона, яка відмовляється від договору, має повідомити другу сторону про відмову від договору не пізніше як за один місяць до його припинення, якщо триваліший строк не встановлений договором.

У разі припинення юридичної особи, що є комерційним представником, довіритель має право відмовитися від договору доручення без попереднього повідомлення про це повіреному.

Стаття 1251. Наслідки припинення договору доручення

1. Якщо договір доручення припинений до того, як доручення було повністю виконане повіреним, довіритель повинен відшкодувати повіреному витрати, пов'язані з виконанням доручення, а якщо повіреному належить плата - також виплатити йому плату домірно виконаній ним роботі. Цей припис не застосовується до виконання повіреним доручення після того, як він довідався або міг довідатися про припинення договору доручення.

2. Відмова довірителя від договору доручення не є підставою для відшкодування збитків, завданих повіреному припиненням договору, крім випадку припинення договору, за яким повірений діяв як комерційний представник.

3. Відмова повіреного від договору доручення не є підставою для відшкодування збитків, завданих довірителеві припиненням договору, крім випадку відмови повіреного від договору за таких умов, коли довіритель позбавлений можливості інакше забезпечити свої інтереси, а також відмови від договору, за яким повірений діяв як комерційний представник.

Стаття 1252. Обов'язки спадкоємця повіреного та ліквідатора юридичної особи - повіреного

1. У разі смерті повіреного його спадкоємці повинні повідомити довірителя про припинення договору доручення та вжити заходів, необхідних для охорони майна довірителя, зокрема зберегти його речі, документи та передати їх довірителеві.

2. У разі ліквідації юридичної особи - повіреного ліквідатор повинен повідомити довірителя про припинення договору доручення та вжити заходів, необхідних для охорони майна довірителя, зберегти його речі, документи та передати довірителеві.

Стаття 1253. Договір комісії

1. За договором комісії одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням другої сторони (комітента) за плату вчинити один або кілька правочинів від свого імені, але за рахунок комітента.

Стаття 1254. Умови договору комісії

1. Договір комісії може бути укладений на визначений строк або без визначення строку, з визначенням або без визначення території його виконання, з умовою чи без умови щодо асортименту товарів, що є предметом комісії.

2. Комітент може бути зобов'язаний утримуватися від укладення договору комісії з іншими особами.

3. Істотними умовами договору комісії, за якими комісіонер зобов'язується продати або купити майно, є умови про це майно та його ціну.

Стаття 1255. Комісійна плата

1. Комітент повинен виплатити комісіонерові плату в розмірі та порядку, встановленими у договорі комісії.

2. Якщо комісіонер поручився за виконання договору третьою особою, він має право на додаткову плату.

3. Якщо договором комісії розмір плати не визначений, вона виплачується після виконання договору комісії з огляду на звичайні ціни за такі послуги.

4. Якщо договір комісії не був виконаний з причин, що залежали від комітента, комісіонер має право на комісійну плату в розмірі та порядку, встановленими договором комісії.

5. У разі розірвання або односторонньої відмови від договору комісії комісіонер має право на плату за фактично вчинені дії.

Стаття 1256. Виконання договору комісії

1. Комісіонер зобов'язаний укласти договір на умовах, найбільш вигідних для комітента, і відповідно до його вказівок. Якщо у договорі комісії таких вказівок немає, комісіонер зобов'язаний укласти договір купівлі або продажу майна відповідно до звичаїв ділового обороту або вимог, що звичайно ставляться.

2. Якщо комісіонер уклав договір на умовах більш вигідних, ніж ті, що були визначені комітентом, додатково одержана вигода належить комітентові.

Стаття 1257. Субкомісія

1. За згодою комітента комісіонер має право укласти договір субкомісії з третьою особою (субкомісіонером), залишаючись відповідальним за дії субкомісіонера перед комітентом.

За договором субкомісії комісіонер набуває щодо субкомісіонера права та обов'язки комітента.

2. У виняткових випадках, якщо цього вимагають інтереси комітента, комісіонер має право укласти договір субкомісії без згоди комітента.

3. Комітент не має права без згоди комісіонера вступати у відносини з субкомісіонером.

Стаття 1258. Виконання договору, укладеного комісіонером з третьою особою

1. Комітент зобов'язаний забезпечити комісіонера усім необхідним для виконання обов'язку перед третьою особою.

2. За договором, укладеним з третьою особою, комісіонер набуває права навіть тоді, коли комітент був названий у договорі або прийняв від третьої особи виконання договору.

3. Комісіонер не відповідає перед комітентом за невиконання третьою особою договору, укладеного з нею за рахунок комітента, крім випадків, коли комісіонер був необачним при виборі цієї особи або поручився за виконання договору (делькредере).

4. У разі порушення третьою особою договору, укладеного з нею комісіонером, комісіонер зобов'язаний негайно повідомити про це комітента, зібрати та забезпечити необхідні докази. Комітент має право вимагати від комісіонера відступлення права вимоги до цієї особи.

Стаття 1259. Відступ від вказівок комітента

1. Комісіонер має право відступити від вказівок комітента, якщо цього вимагають інтереси комітента і комісіонер не міг попередньо запитати комітента або не одержав у розумний строк відповіді на свій запит. Відтак комісіонер повинен повідомити комітента про допущені відступи від його вказівок як тільки це стане можливим.

2. Комісіонеріві, який є підприємцем, може бути надано право відступати від вказівок комітента без попереднього запиту про це, але з обов'язковим повідомленням комітента про допущені відступи.

3. Комісіонер, який продав майно за нижчою ціною, повинен заплатити різницю комітентові, якщо комісіонер не доведе, що він не мав можливості продати майно за погодженою ціною, а його продаж за нижчою ціною попередив більші збитки.

Якщо для відступу від вказівок комітента потрібний був попередній запит, комісіонер має також довести, що він не міг попередньо запитати комітента або одержати в розумний строк відповіді на свій запит.

4. Якщо комісіонер купив майно за вищою ціною, ніж була погоджена, комітент має право не прийняти його, заявивши про це комісіонерові в розумний строк після отримання від нього повідомлення про цю купівлю.

Якщо комітент не надішле комісіонерові повідомлення про відмову від купленого для нього майна, воно є прийнятим комітентом.

5. Якщо комісіонер при купівлі майна заплатив різницю у ціні, комітент не має права відмовитися від прийняття виконання договору.

Стаття 1260. Право власності комітента

1. Майно, придбане комісіонером за рахунок комітента, є власністю комітента.

Стаття 1261. Право комісіонера на притримання речі

1. Комісіонер має право для забезпечення своїх вимог за договором комісії притримати річ, яка має бути передана комітентові.

2. У разі оголошення комітента банкрутом комісіонер є заставодержателем притриманої ним речі.

Стаття 1262. Право комісіонера на відрахування з грошових коштів, що належать комітентові

1. Комісіонер має право відраховувати належні йому за договором суми з усіх грошових коштів, що надійшли до нього для комітента, якщо інші кредитори комітента не мають переважного перед ним права на задоволення своїх вимог із грошових коштів, що належать комітентові.

Стаття 1263. Обов'язок комісіонера зберігати майно комітента

1. Комісіонер відповідає перед комітентом за втрату, недостачу або пошкодження майна комітента.

2. Якщо при прийнятті комісіонером майна, що надійшло від комітента, або майна, що надійшло для комітента, будуть виявлені недостача або пошкодження, а також у разі завдання шкоди майну комітента комісіонер повинен негайно повідомити про це комітента і вжити заходів щодо охорони його прав та інтересів.

3. Комісіонер, який не застрахував майно комітента, відповідає за втрату, недостачу, пошкодження майна комітента, якщо він був зобов'язаний застрахувати майно за рахунок комітента відповідно до договору або звичаїв ділового обороту.

Стаття 1264. Звіт комісіонера

1. Після укладення за дорученням комітента договору купівлі або продажу майна комісіонер повинен надати комітентові звіт і передати йому все одержане за договором комісії.

2. Комітент, який має заперечення щодо звіту комісіонера, повинен повідомити його про це протягом тридцяти днів з дня отримання звіту. Якщо такі заперечення не надійдуть, звіт є прийнятим.

Стаття 1265. Прийняття комітентом виконання за договором комісії

1. Комітент зобов'язаний:

- 1) прийняти від комісіонера все виконане за договором комісії;
- 2) оглянути майно, придбане для нього комісіонером, і негайно повідомити комісіонера про виявлені у цьому майні недоліки.

Стаття 1266. Право комісіонера на відшкодування витрат, зроблених ним у зв'язку з виконанням договору комісії

1. Комісіонер має право на відшкодування витрат, зроблених ним у зв'язку з виконанням своїх обов'язків за договором комісії, зокрема у випадку, якщо він або субкомісіонер вжив усіх заходів щодо укладення договору купівлі або продажу майна, але не міг його виконати за обставин, які від нього не залежали.

Стаття 1267. Право комітента на відмову від договору комісії

1. Комітент має право відмовитися від договору комісії.

2. Якщо договір комісії укладено без визначення строку, комітент повинен повідомити комісіонера про відмову від договору не пізніше ніж за тридцять днів.

3. У разі відмови комітента від договору комісії він повинен у строк, встановлений договором, а якщо такий строк не встановлений, – негайно розпорядитися своїм майном, яке є у комісіонера. У разі невиконання комітентом цього обов'язку комісіонер має право передати це майно на зберігання за рахунок комітента або продати майно за найвигіднішою для комітента ціною.

4. У разі відмови комітента від договору комісії комісіонер має право на відшкодування витрат, зроблених ним у зв'язку з виконанням договору.

Стаття 1268. Право комісіонера на відмову від договору комісії

1. Комісіонер має право відмовитися від договору комісії лише тоді, коли строк не встановлений договором. Комісіонер повинен повідомити комітента про відмову від договору не пізніше ніж за тридцять днів.

Комісіонер, який відмовився від договору комісії, повинен вжити заходів, необхідних для збереження майна комітента.

2. У разі відмови комісіонера від договору комісії комітент повинен розпорядитися своїм майном, яке є у комісіонера, протягом п'ятнадцяти днів від дня отримання повідомлення про відмову комісіонера від договору. У разі невиконання комітентом цього обов'язку комісіонер має право передати це майно на зберігання за рахунок комітента або продати майно за найвигіднішою для комітента ціною.

Стаття 1269. Наслідки смерті фізичної особи або припинення юридичної особи – комісіонера

1. У разі смерті фізичної особи або ліквідації юридичної особи – комісіонера договір комісії є припиненим.

2. Якщо юридична особа – комісіонер є припиненою і встановлюються її правонаступники, права та обов'язки комісіонера переходять до правонаступників, якщо протягом строку, встановленого для заявлення кредитором своїх вимог, комітент не повідомить про відмову від договору.

Стаття 1270. Наслідки смерті фізичної особи або припинення юридичної особи – комітента

1. У разі смерті фізичної особи або ліквідації юридичної особи – комітента і встановлення її правонаступників права та обов'язки комітента переходять до правонаступників.

Стаття 1271. Особливості окремих видів комісії

1. Законом можуть бути встановлені особливості договору комісії щодо окремих видів майна.

Глава 78. Управління майном

Стаття 1272. Договір управління майном

1. За договором управління майном одна сторона (установник управління) передає другій стороні (управителеві) на певний строк майно в управління, а друга сторона зобов'язується за плату здійснювати від свого імені управління цим майном в інтересах установника управління або зазначеної ним особи (вигодонабувача).

2. Договір управління майном може засвідчувати виникнення в управителя права довірчої власності на отримане в управління майно.

Довірча власність на отримане в управління нерухоме майно, об'єкт незавершеного будівництва, майбутній об'єкт нерухомості виникає з моменту її державної реєстрації у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

Законом чи договором управління майном можуть бути передбачені обмеження права довірчої власності управителя.

Стаття 1273. Об'єкти управління

1. Об'єктами, щодо яких здійснюють управління, є єдиний майновий комплекс, нерухома річ, цінні папери, майнові права та інше майно.

2. Не можуть бути об'єктом управління грошові кошти, крім випадків, коли право здійснювати управління грошовими коштами прямо встановлено законом.

3. Майно, передане в управління, має бути відокремлене від іншого майна установника управління та від майна управителя.

Майно, передане в управління, має обліковуватися в управителя на окремому балансі, і щодо нього ведеться окремий облік.

Розрахунки, пов'язані з управлінням майном, здійснюють на окремому банківському рахунку.

4. Майно, набуте управителем внаслідок управління майном, включають до складу отриманого в управління майна.

Стаття 1274. Форма договору управління майном

1. Договір управління майном укладають письмово.

2. Договір управління нерухомим майном, об'єктом незавершеного будівництва, майбутнім об'єктом нерухомості нотаріально посвідчують.

Стаття 1275. Установник управління

1. Установником управління є власник майна.

2. Якщо власником майна є фізична особа, місце перебування якої невідоме або її визнано безвісно відсутньою, установником управління є орган опіки та піклування.

3. Якщо власником майна є малолітня особа або фізична особа, яка визнана недієздатною, установником управління може бути опікун або орган опіки та піклування.

4. Якщо власником майна є неповнолітня особа, установником управління є ця особа за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальника.

5. Якщо власником майна є особа, цивільна дієздатність якої обмежена, установником управління є її піклувальник.

6. У випадках, встановлених законом, установником управління може бути Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

7. У разі переходу права власності на майно, що є об'єктом управління, від установника управління до іншої особи договір управління не є припиненим, крім випадків, коли право власності на майно переходить внаслідок звернення на нього стягнення.

Стаття 1276. Управитель

1. Управителем може бути суб'єкт підприємницької діяльності.

2. Управителем не може бути орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим або орган місцевого самоврядування, якщо іншого не встановлює закон.

3. Вигодонабувач не може бути управителем.

4. Управитель діє без довіреності.

5. Управитель, якщо це визначено договором про управління майном, є довірчим власником цього майна, яким він володіє, користується і розпоряджається відповідно до закону та договору управління майном. Договір про управління майном не тягне за собою переходу права власності до управителя на майно, передане в управління.

Стаття 1277. Особа, яка набуває вигоди від майна, що передане в управління (вигодонабувач)

1. Вигоди від майна, що передане в управління, належать установникові управління.

2. Установник управління може зазначити в договорі особу, яка має право набувати вигоди від майна, що передане в управління (вигодонабувача).

Стаття 1278. Істотні умови договору управління майном

1. Істотними умовами договору управління майном є:

1) перелік майна, що передається в управління;

2) розмір і форма плати за управління майном.

Стаття 1279. Строк договору управління майном

1. Строк управління майном встановлює договір управління майном.

Якщо сторони не визначили строку договору управління майном, він є укладеним на п'ять років.

2. У разі ненаявності заяви однієї із сторін про припинення або зміну договору управління майном після закінчення цього строку договір є продовженим на такий самий строк і на таких самих умовах.

Стаття 1280. Права та обов'язки управителя

1. Управитель управляє майном відповідно до умов договору. Управитель може відчужувати майно, передане в управління, укласти щодо нього договір застави лише за згодою установника управління.

2. Управитель має право вимагати усунення будь-яких порушень його прав на майно, передане в управління, відповідно до статті 501 цього Кодексу.

Стаття 1281. Здійснення управління майном

1. Управитель управляє майном особисто, крім випадків, встановлених статтею 1284 цього Кодексу.

2. Управитель, вчиняючи фактичні та юридичні дії, пов'язані з управлінням майном, зобов'язаний повідомляти осіб, з якими він вчиняє правочини, про те, що він є управителем, а не власником майна.

3. У правочинах щодо майна, переданого в управління, які вчиняються письмово, зазначається про те, що вони вчинені управителем. У разі ненаявності такої вказівки управитель зобов'язаний перед третіми особами особисто.

Стаття 1282. Передання в управління майна, що знаходиться у заставі

1. Майно, що знаходиться у заставі, може бути передане в управління.

2. Установник управління зобов'язаний попередити управителя про те, що майно, яке передається в управління, знаходиться у заставі.

Якщо установник управління не попередив управителя і сам управитель не знав і не міг знати про те, що майно, яке передане в управління, знаходиться у заставі, управитель має право вимагати розірвання договору та виплати належної йому за договором плати відповідно до строку управління цим майном.

Стаття 1283. Звернення стягнення на майно, передане в управління, за вимогою кредитора установника управління

1. Звернення стягнення на майно, передане в управління, за вимогою кредитора установника управління не допускається, крім випадку визнання установника управління банкрутом або звернення стягнення на вимогу заставодержателя на майно, що є предметом договору застави. У разі визнання установника управління банкрутом договір управління цим майном є припиненим і воно включається до ліквідаційної маси.

Стаття 1284. Передання права управління майном іншій особі

1. Управитель може доручити іншій особі вчинити від його імені дії, необхідні для управління майном, якщо це передбачено договором управління майном або цього вимагають інтереси установника управління або вигодонабувача у разі неможливості отримати в розумний строк відповідні вказівки установника управління. Управитель відповідає за дії залученої до управління особи, як за свої власні.

Стаття 1285. Право управителя на плату

1. Управитель має право на плату, встановлену договором, а також на відшкодування необхідних витрат, зроблених ним у зв'язку з управлінням майном.

2. Управитель майном, якщо це передбачено законом або укладеним відповідно до нього договором, має право відраховувати належні йому відповідно до частини першої цієї статті грошові суми безпосередньо з доходів від використання майна, переданого в управління.

Стаття 1286. Юридичні наслідки порушення управителем умов договору

1. Управитель, який не виявив при управлінні майном належної турботливості про інтереси установника управління або вигодонабувача, зобов'язаний відшкодувати установникові управління завдані збитки, а вигодонабувачеві – упущену вигоду.

Управитель відповідає за завдані збитки, якщо не доведе, що вони виникли внаслідок непереборної сили, винних дій установника управління або вигодонабувача.

2. Управитель несе субсидіарну відповідальність за боргами, що виникли у зв'язку із здійсненням ним управління, якщо вартості майна, переданого в управління, недостатньо для задоволення вимог кредиторів.

3. Субсидіарна відповідальність управителя, встановлена частиною другою цієї статті, настає також у разі вчинення правочинів з перевищенням наданих йому повноважень або встановлених обмежень, за умови, що треті особи, які беруть участь у правочині, доведуть, що вони не знали і не могли знати про перевищення управителем повноважень або встановлених обмежень. Відтак установник управління може вимагати від управителя відшкодування завданих ним збитків.

Стаття 1287. Припинення договору управління майном

1. Договір управління майном є припиненим у разі:

- 1) знищення майна, переданого в управління;
- 2) припинення договору за заявою однієї із сторін у зв'язку із закінченням його строку;

3) смерті фізичної особи – вигодонабувача або ліквідації юридичної особи – вигодонабувача, якщо іншого не встановлено договором;

4) відмови вигодонабувача від одержання вигоди за договором, якщо іншого не встановлено договором;

5) визнання управителя недієздатним, безвісно відсутнім, обмеження його цивільної дієздатності або смерті;

6) відмови управителя або установника управління від договору управління майном у зв'язку з неможливістю управителя здійснювати управління майном;

7) відмови установника управління від договору з іншої ніж зазначена в пункті 6 цієї частини причини, за умови виплати управителеві плати, передбаченої договором;

8) визнання фізичної особи – установника управління банкрутом;

9) повного завершення виконання сторонами договору управління майном;

10) дострокового припинення управління майном, якщо це передбачено цим договором, або за рішенням суду.

2. У разі відмови однієї сторони від договору управління майном вона повинна повідомити другу сторону про це за три місяці до припинення договору, якщо договором не встановлений інший строк.

3. У разі припинення договору управління майном майно, що було передане в управління, або майно, набуте від такого управління, передається установникові управління у порядку, визначеному договором.

Стаття 1288. Особливості управління цінними паперами

1. Особливості управління цінними паперами встановлює закон.

Глава 79. Позика. Кредит. Банківський вклад

§ 1. Позика

Стаття 1289. Договір позики

1. За договором позики одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку саму суму грошових коштів (суму позики) або таку саму кількість речей того самого роду та такої самої якості.

Договір позики є укладеним з моменту передання грошей або інших речей, визначених родовими ознаками.

Стаття 1290. Форма договору позики

1. Договір позики укладають письмово, якщо його сума не менш як у десять разів перевищує встановлений законом розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян, а у випадках, коли позикодавцем є юридична особа, – безвідносно до суми.

2. На підтвердження укладення договору позики та його умов може бути представлена розписка позичальника або інший документ, який посвідчує передання йому позикодавцем визначеної грошової суми або визначеної кількості речей.

Стаття 1291. Відсотки за договором позики

1. Позикодавець має право на одержання від позичальника відсотків суми позики, якщо іншого не встановлює договір або закон. Розмір і порядок одержання відсотків встановлюють договором. Якщо договір не встановлює розмір відсотків, їх розмір визначають на рівні облікової ставки Національного банку України.

У разі ненаявності іншої домовленості сторін відсотки виплачують щомісяця до дня повернення позики.

2. Договір позики є безвідсотковим, якщо:

1) він укладений між фізичними особами на суму, що не перевищує п'ятдесятикратного розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян, і не пов'язаний із здійсненням підприємницької діяльності хоча б однією із сторін;

2) позичальникові передані речі, визначені родовими ознаками.

Стаття 1292. Обов'язок позичальника повернути позику

1. Позичальник зобов'язаний повернути позикодавцеві позику (грошові кошти у такій самій сумі або речі, визначені родовими ознаками, у такій самій кількості, такого самого роду та такої самої якості, що були передані йому позикодавцем) у строк та порядком, встановленими договором.

Якщо договором не встановлений строк повернення позики або цей строк визначений моментом пред'явлення вимоги, позика має бути повернена позичальником протягом тридцяти днів від дня пред'явлення позикодавцем вимоги про це, якщо іншого не встановлює договір.

2. Позика, надана за договором безвідсоткової позики, може бути повернена позичальником достроково, якщо іншого не встановлює договір.

3. Позика є поверненою в момент передання позикодавцеві речей, визначених родовими ознаками, або зарахування грошової суми, що позичалася, на його банківський рахунок.

Стаття 1293. Наслідки порушення договору позичальником

1. Якщо позичальник своєчасно не повернув суму позики, він зобов'язаний сплатити грошову суму відповідно до статті 890 цього Кодексу. Якщо позичальник своєчасно не повернув речі, визначені родовими ознаками, він зобов'язаний сплатити неустойку відповідно до статей 828-831 цього Кодексу, яка нараховується від дня, коли речі мали бути повернені, до дня їх фактичного повернення позикодавцеві, безвідносно до сплати відсотків, належних йому відповідно до статті 1048 цього Кодексу.

2. Якщо договором встановлений обов'язок позичальника повернути позику частинами (з розстроченням), то в разі прострочення повернення чергової частини позикодавець має право вимагати дострокового повернення частини позики, що залишилася, та сплати відсотків, належних йому відповідно до статті 1291 цього Кодексу.

Стаття 1294. Оспорювання договору позики

1. Позичальник має право оспорити договір позики на тій підставі, що грошові кошти або речі насправді не були одержані ним від позикодавця або були одержані у меншій кількості, ніж встановлено договором.

Якщо договір позики має бути укладений письмово, рішення суду не може ґрунтуватися на свідченнях свідків для підтвердження того, що гроші або речі насправді не були одержані позичальником від позикодавця або були одержані у меншій кількості, ніж встановлено договором. Цей припис не застосовується до випадків, коли договір був укладений під впливом обману, насильства, зловмисної домовленості представника позичальника з позикодавцем або під впливом тяжкої обставини.

Стаття 1295. Забезпечення виконання зобов'язання позичальником

1. У разі невиконання позичальником обов'язків, встановлених договором позики, щодо забезпечення повернення позики, а також у разі втрати забезпечення виконання зобов'язання або погіршення його умов за обставин, за які позикодавець не несе відповідальності, позикодавець має право вимагати від позичальника дострокового повернення позики та сплати відсотків, належних йому відповідно до статті 1291 цього Кодексу, якщо іншого не встановлює договір.

Стаття 1296. Новація боргу у позикове зобов'язання

1. За домовленістю сторін борг, що виник із договорів купівлі-продажу, найму майна або з іншої підстави, може бути замінений позиковим зобов'язанням.

2. Заміну боргу позиковим зобов'язанням провадять з додержанням вимог про новацію і здійснюють у формі, встановленій для договору позики (стаття 1290 цього Кодексу).

§ 2. Кредит

Стаття 1297. Кредитний договір

1. За кредитним договором банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити відсотки.

2. До відносин за кредитним договором застосовують приписи параграфу 1 цієї глави, якщо іншого не встановлює цей параграф і не впливає із суті кредитного договору.

3. Особливості регулювання відносин за договором про надання споживчого кредиту встановлені законом.

Стаття 1298. Форма кредитного договору

1. Кредитний договір укладають письмово.

2. Кредитний договір, укладений з недодержанням письмової форми, є нікчемним.

Стаття 1299. Відмова від надання або одержання кредиту

1. Кредитодавець має право відмовитися від надання позичальникові передбаченого договором кредиту частково або в повному обсязі у разі порушення процедури визнання позичальника банкрутом або за наявності інших обставин, які вочевидь свідчать про те, що наданий позичальникові кредит своєчасно не буде повернений.

2. Позичальник має право відмовитися від одержання кредиту частково або в повному обсязі, повідомивши про це кредитодавця до встановленого договором строку його надання, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. У разі порушення позичальником встановленого кредитним договором обов'язку цільового використання кредиту кредитодавець має право також відмовитися від подальшого кредитування позичальника за договором.

Стаття 1300. Відсотки за кредитним договором

1. Відсоткова ставка за кредитом може бути фіксованою або змінюваною. Тип відсоткової ставки визначається кредитним договором.

2. Розмір відсотків, тип відсоткової ставки (фіксована або змінювана) та порядок їх сплати за кредитним договором визначають в договорі залежно від кредитного ризику, наданого забезпечення, попиту і пропозицій, які склалися на кредитному ринку, строку користування кредитом, розміру облікової ставки та інших факторів на дату укладення договору.

3. Фіксована відсоткова ставка є незмінною протягом усього строку кредитного договору. Встановлений договором розмір фіксованої відсоткової ставки не може бути збільшено кредитодавцем в односторонньому порядку. Умова договору щодо права кредитодавця змінювати розмір фіксованої відсоткової ставки в односторонньому порядку є нікчемною.

4. Якщо іншого не встановлено законом, у разі застосування змінюваної відсоткової ставки кредитодавець самостійно, з визначеною у кредитному договорі періодичністю, має право збільшувати та зобов'язаний зменшувати відсоткову ставку відповідно до умов і порядком, встановленим кредитним договором. Кредитодавець зобов'язаний письмово повідомити позичальника, а в разі збільшення відсоткової ставки – поручителя та інших зобов'язаних за договором осіб про зміну відсоткової ставки протягом 15 календарних днів, що настають за днем, з якого застосовується нова ставка.

У разі незгоди позичальника із збільшенням відсоткової ставки позичальник зобов'язаний погасити заборгованість за договором у повному обсязі протягом 30 календарних днів з дня отримання повідомлення про збільшення відсоткової ставки. З дня погашення заборгованості за кредитним договором у повному обсязі зобов'язання сторін за таким договором припиняються. При цьому до моменту повного погашення заборгованості, але не більше 30 календарних днів з дати отримання повідомлення про збільшення відсоткової ставки, застосовують попередній розмір відсоткової ставки.

У кредитному договорі встановлюють порядок розрахунку змінюваної відсоткової ставки із застосуванням погодженого сторонами індексу. Порядок розрахунку змінюваної відсоткової ставки повинен забезпечувати точне визначення розміру відсоткової ставки за кредитом на будь-який момент часу протягом строку дії кредитного договору. Кредитодавець не має права змінювати встановлений кредитним договором порядок розрахунку змінюваної відсоткової ставки без згоди позичальника.

5. Індекс, що використовується у формулі визначення змінюваної відсоткової ставки, повинен відповідати таким вимогам:

1) поточне значення індексу мають періодично, але не рідше одного разу на місяць, публікувати в медіа або оприлюднювати через інші загальнодоступні регулярні джерела інформації. Кредитний договір повинен містити посилання на джерело інформації про відповідний індекс;

2) індекс повинен ґрунтуватися на об'єктивних індикаторах фінансової сфери, що дозволяють визначити ринкову вартість кредитних ресурсів;

3) значення індексу встановлює незалежна установа з визнаною діловою репутацією на ринку фінансових послуг.

6. У разі застосування змінюваної відсоткової ставки у кредитному договорі визначають максимальний розмір відсоткової ставки, що може бути застосований.

7. Особливості застосування змінюваної відсоткової ставки за договором про надання споживчого кредиту встановлює закон.

Стаття 1301. Комерційний кредит

1. Договір, виконання якого пов'язане з переданням у власність другій стороні грошових коштів або речей, які визначаються родовими ознаками, може передбачати надання кредиту як авансу, попередньої оплати, відстрочення або розстрочення оплати товарів, робіт або послуг (комерційний кредит), якщо іншого не встановлює закон.

2. До комерційного кредиту застосовуються приписи статей 1297–1299 цього Кодексу, якщо іншого не встановлюють приписи про договір, з якого виникло відповідне зобов'язання, і не впливає із суті такого зобов'язання.

Стаття 1302. Юридичні наслідки недійсності кредитного договору

1. У разі визнання недійсним кредитного договору суд за заявою сторони в обов'язковому порядку застосовує наслідки недійсності правочину та визначає грошову суму, яка має бути повернена кредитодавцю.

2. Визнаючи недійсним кредитний договір, у якому виконання зобов'язання позичальника забезпечено заставою майна позичальника або поручителя, суд за заявою кредитодавця накладає на таке майно арешт.

3. Арешт на майно підлягає зняттю, якщо протягом 30 днів з дня набуття чинності рішенням суду про визнання недійсним кредитного договору кошти у розмірі, визначеному судом, будуть повернені кредитодавцю. Якщо у зазначений строк зобов'язання повернути кошти не виконано, кредитодавець має право звернутися до суду з позовом про звернення стягнення на арештоване майно.

4. Арешт на майно, накладений відповідно до частини другої цієї статті, підлягає зняттю після виконання зобов'язання повернути кредитодавцю кошти у розмірі, визначеному судом.

5. Визнаючи недійсним договір застави, який забезпечував виконання зобов'язання позичальника за кредитним договором, суд за заявою кредитодавця накладає арешт на майно, яке було предметом застави. Такий арешт підлягає зняттю після виконання зобов'язання повернути кредитодавцю

кошти за кредитним договором, а у разі визнання кредитного договору недійсним – після виконання зобов'язання повернути кредитодавцю кошти в розмірі, визначеному судом відповідно до частини першої цієї статті.

§ 3. Банківський вклад

Стаття 1303. Договір банківського вкладу

1. За договором банківського вкладу (депозиту) одна сторона (банк), що прийняла від другої сторони (вкладника) або для неї грошову суму (вклад), що надійшла, зобов'язується виплачувати вкладникові таку суму та відсотки на неї або дохід в іншій формі на умовах та порядком, встановленим договором.

2. Договір банківського вкладу, в якому вкладником є фізична особа, є публічним договором.

3. До відносин банку та вкладника за рахунком, на який внесений вклад, застосовуються приписи про договір банківського рахунку (глава 80 цього Кодексу), якщо іншого не встановлює ця глава або не впливає із суті договору банківського вкладу.

4. Приписи цього параграфу, крім частини третьої цієї статті, абзацу другого частини першої статті 1304, частини другої статті 1305, статті 1308 цього Кодексу, застосовують до відносин, що виникають під час здійснення кредитною спілкою діяльності щодо залучення коштів та банківських металів, що підлягають поверненню.

Стаття 1304. Форма договору банківського вкладу

1. Договір банківського вкладу укладають письмово.

Письмова форма договору банківського вкладу є додержаною, якщо внесення грошової суми підтверджено договором банківського вкладу з видачею ощадної книжки або сертифіката чи іншого документа, що відповідає вимогам, встановленим законом, іншими нормативно-правовими актами у сфері банківської діяльності (банківськими правилами) та звичаями ділового обороту.

2. У разі недодержання письмової форми договору банківського вкладу цей договір є нікчемним.

Стаття 1305. Види банківських вкладів

1. Договір банківського вкладу укладають на умовах видачі вкладу на першу вимогу (вклад на вимогу) або на умовах повернення вкладу зі спливом встановленого договором строку (строковий вклад).

Договором може бути передбачено внесення грошової суми на інших умовах її повернення.

2. За договором банківського вкладу на вимогу банк зобов'язаний видати вклад або його частину на першу вимогу вкладника.

Умова договору банківського вкладу на вимогу про відмову від права на одержання вкладу на першу вимогу є нікчемною.

3. За договором банківського строкового вкладу банк зобов'язаний видати вклад та нараховані відсотки за цим вкладом із впливом строку, визначеного у договорі банківського вкладу.

Повернення вкладникові банківського строкового вкладу та нарахованих відсотків за цим вкладом на його вимогу до спливу строку або до настання інших обставин, визначених договором, можливе лише у випадках, якщо це передбачено умовами договору банківського строкового вкладу.

4. Якщо вкладник не вимагає повернення суми строкового вкладу зі спливом строку, встановленого договором банківського вкладу, або повернення суми вкладу, внесеного на інших умовах повернення, після настання визначених договором обставин договір є продовженим на умовах вкладу на вимогу, якщо іншого не встановлює договір.

Стаття 1306. Відсотки на банківський вклад

1. Банк виплачує вкладникові відсотки на суму вкладу в розмірі, встановленому договором банківського вкладу.

Якщо договором не встановлений розмір відсотків, банк зобов'язаний виплачувати відсотки у розмірі облікової ставки Національного банку України.

2. Банк має право змінити розмір відсотків, які виплачують на вклади на вимогу, якщо іншого не встановлено договором.

У разі зменшення банком розміру відсотків на вклади на вимогу новий розмір відсотків застосовують до вкладів, внесених до повідомлення вкладників про зменшення відсотків, із впливом одного місяця з моменту відповідного повідомлення, якщо іншого не встановлює договір.

3. Встановлений договором розмір відсотків на строковий вклад або на вклад, внесений на умовах його повернення у разі настання визначених договором обставин, не може бути односторонньо зменшений банком, якщо іншого не встановлює закон.

4. Умова договору щодо права банку змінювати розмір відсотків на строковий вклад в односторонньому порядку є нікчемною.

5. Відсотки на банківський вклад нараховують з дня, наступного за днем надходження вкладу у банк, до дня, який передує його поверненню вкладникові або списанню з рахунку вкладника з інших підстав.

6. Відсотки на банківський вклад виплачують вкладникові на його вимогу із впливом кожного кварталу окремо від суми вкладу, а невитребувані

у цей строк відсотки збільшують суму вкладу, на яку нараховують відсотки, якщо іншого не встановлює договір банківського вкладу.

У разі повернення вкладу виплачують усі нараховані до цього моменту відсотки.

Стаття 1307. Внесення грошових коштів на рахунок вкладника іншою особою

1. На рахунок за банківським вкладом зараховують грошові кошти, які надійшли до банку на ім'я вкладника від іншої особи, якщо договором банківського вкладу не встановлено іншого. При цьому вважається, що вкладник погодився на одержання грошових коштів від іншої особи, надавши їй необхідні дані про рахунок за вкладом.

2. Кошти, помилково зараховані на рахунок вкладника, підлягають поверненню відповідно до приписів глави 92 цього Кодексу.

Стаття 1308. Договір банківського вкладу на користь третьої особи

1. Фізична або юридична особа може укласти договір банківського вкладу (зробити вклад) на користь третьої особи. Ця особа набуває права вкладника з моменту пред'явлення нею до банку першої вимоги, що впливає з прав вкладника, або вираження нею в інший спосіб наміру скористатися такими правами.

До набуття особою, на користь якої зроблений банківський вклад, прав вкладника ці права належать особі, яка зробила вклад.

Визначення імені фізичної особи (стаття 34 цього Кодексу) або найменування юридичної особи (стаття 100 цього Кодексу), на користь якої зроблений вклад, є істотною умовою договору банківського вкладу.

2. Якщо особа, на користь якої зроблено вклад, відмовилася від нього, особа, яка уклала договір банківського вкладу на користь третьої особи, має право вимагати повернення вкладу або перевести його на своє ім'я.

Глава 80. Банківський рахунок

§1. Договір банківського рахунку

Стаття 1309. Договір банківського рахунку

1. За договором банківського рахунку банк зобов'язаний приймати і зараховувати на рахунок, відкритий клієнтові (володільцеві рахунка), грошові кошти, що йому надходять, виконувати розпорядження клієнта про перерахування і видачу відповідних сум з рахунку та проведення інших операцій за рахунком.

2. Банк має право використовувати грошові кошти на рахунку клієнта, гарантуючи його право безперешкодно розпоряджатися цими коштами.

3. Банк не має права визначати та контролювати напрями використання грошових коштів клієнта та встановлювати інші обмеження його права щодо розпорядження грошовими коштами, не передбачені законом, договором між банком і клієнтом або умовами обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що є на банківському рахунку.

4. Приписи цієї глави застосовують до кореспондентських рахунків та інших рахунків банків, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1310. Укладення договору банківського рахунку

1. Договір банківського рахунку укладають письмово для відкриття клієнтові або визначеній ним особі рахунку в банку на умовах, погоджених сторонами.

2. Банк зобов'язаний укласти договір банківського рахунку з клієнтом, який звернувся з пропозицією відкрити рахунок на оголошених банком умовах, що відповідають закону та банківським правилам.

Банк не має права відмовити у відкритті рахунку, вчинення відповідних операцій за яким передбачено законом, установчими документами банку та наданою йому ліцензією, крім випадків, коли банк не має змоги прийняти на банківське обслуговування або якщо така відмова допускається законом або банківськими правилами.

У разі необґрунтованого ухилення банку від укладення договору банківського рахунку клієнт має право на захист своїх прав відповідно до цього Кодексу.

Стаття 1311. Операції за рахунком, що виконує банк

1. Банк зобов'язаний вчиняти для клієнта операції, які передбачені для рахунків даного виду законом, банківськими правилами та звичаями ділового обороту, якщо іншого не встановлює договір банківського рахунку.

2. Банк зобов'язаний зарахувати грошові кошти, що надійшли на рахунок клієнта, в день надходження до банку відповідної платіжної інструкції, якщо іншого строку не встановлено договором банківського рахунку або законом.

3. Банк зобов'язаний за розпорядженням клієнта видати або перерахувати з його рахунку грошові кошти в день надходження до банку відповідної платіжної інструкції, якщо іншого строку не встановлено договором банківського рахунку або законом.

4. Клієнт зобов'язаний сплатити плату за виконання банком операцій за рахунком клієнта, якщо це встановлено договором.

Стаття 1312. Кредитування рахунку

1. Якщо відповідно до договору банківського рахунку банк здійснює платежі з рахунку клієнта, незважаючи на ненаявність на ньому грошових коштів (кредитування рахунку), банк є таким, що надав клієнтові кредит на відповідну суму від дня здійснення цього платежу.

2. Права та обов'язки сторін, пов'язані з кредитуванням рахунку, визначаються приписами про позику та кредит (параграфи 1 і 2 глави 79 цього Кодексу), якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Розмір плати за використання клієнтом коштів банку, яке не встановлене договором, не може перевищувати подвійну облікову ставку Національного банку України.

Стаття 1313. Відсотки за користування коштами, що є на рахунку

1. За користування грошовими коштами, що є на рахунку клієнта, банк сплачує відсотки, сума яких зараховується на рахунок, якщо іншого не встановлює договір банківського рахунку або закон.

Сума відсотків зараховується на рахунок клієнта у строки, встановлені договором, а якщо такі строки не встановлені договором, – зі спливом кожного кварталу.

2. Відсотки, передбачені частиною першою цієї статті, сплачуються банком у розмірі, встановленому договором, а якщо відповідні умови не встановлені договором, – у розмірі, що звичайно сплачується банком за вкладом на вимогу.

Стаття 1314. Підстави списання грошових коштів з рахунку

1. Банк може списати грошові кошти з рахунку клієнта на підставі його розпорядження.

2. Грошові кошти можуть бути списані з рахунку клієнта без його розпорядження на підставі рішення суду, а також у випадках, встановлених законом, договором між банком і клієнтом або умовами обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що є на банківському рахунку.

Стаття 1315. Черговість списання грошових коштів з рахунку

1. Банк виконує платіжні інструкції відповідно до черговості їх надходження та лише в межах залишку грошових коштів на рахунку клієнта, якщо іншого не встановлено договором між банком і клієнтом.

2. У разі одночасного надходження до банку кількох платіжних інструкцій, на підставі яких здійснюють списання грошових коштів, банк списує кошти з рахунку клієнта у такій черговості:

1) у першу чергу списують грошові кошти на підставі рішення суду для задоволення вимог про відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров'я або смертю, а також вимог про стягнення аліментів;

2) у другу чергу списують грошові кошти на підставі рішення суду для розрахунків щодо виплати вихідної допомоги та оплати праці особам, які працюють за трудовим договором (контрактом), а також виплати за авторським договором;

3) у третю чергу списують грошові кошти на підставі інших рішень суду;

4) у четверту чергу списують грошові кошти за платіжними інструкціями, що передбачають платежі до бюджету;

5) у п'яту чергу списують грошові кошти за іншими платіжними інструкціями в порядку їх послідовного надходження.

У разі одночасного надходження до банку платіжної інструкції, наданої відповідно до умов обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що є на банківському рахунку, та іншої платіжної інструкції, на підставі якої здійснюється списання грошових коштів, банк списує кошти з рахунку клієнта позачергово за платіжною інструкцією, наданою відповідно до умов такого обтяження. У разі одночасного надходження до банку кількох платіжних інструкцій, наданих відповідно до умов обтяжень, предметом яких є майнові права на грошові кошти, що є на банківському рахунку, банк списує кошти з рахунку клієнта за такими платіжними інструкціями згідно з пріоритетом відповідних обтяжень.

3. У разі ненаявності (недостатності) грошових коштів на рахунку клієнта банк не веде облік платіжних інструкцій, якщо іншого не встановлює договір між банком і клієнтом.

Стаття 1316. Юридичні наслідки невиконання банком операцій за рахунком клієнта

1. У разі несвоєчасного зарахування на рахунок грошових коштів, що надійшли клієнтові, їх безпідставного списання банком з рахунку клієнта або порушення банком розпорядження клієнта про перерахування грошових коштів з його рахунку банк повинен негайно після виявлення порушення зарахувати відповідну суму на рахунок клієнта або належного отримувача, сплатити відсотки та відшкодувати завдані збитки, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1317. Обмеження права розпорядження рахунком

1. Обмеження прав клієнта щодо розпорядження грошовими коштами, що є на його рахунку, не допускається, крім випадків обмеження права розпорядження рахунком за рішенням суду або в інших випадках,

встановлених законом або умовами обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що є на рахунку, а також у разі зупинення фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних у злочинний спосіб, або фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, замороження активів, що пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, передбачених законом. Банк не має права встановлювати заборону на встановлення обтяження, але може встановлювати розумну винагороду.

2. Клієнт не має права без письмової згоди обтяжувача надавати банку розпорядження, а банк не має права їх виконувати, якщо в результаті розмір грошових коштів на рахунку буде меншим за розмір, визначений згідно з умовами обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що є на відповідному банківському рахунку.

3. Після отримання банком письмового повідомлення обтяжувача про наявність підстав для звернення стягнення на предмет обтяження, яким є майнові права на грошові кошти, що знаходяться на банківському рахунку, клієнт за відповідним договором банківського рахунку не вправі без письмової згоди обтяжувача надавати банку розпорядження, а банк не вправі їх виконувати, якщо в результаті розмір грошових коштів на рахунку буде меншим за розмір забезпеченої обтяженням вимоги обтяжувача. Банк не перевіряє наявність підстав, зазначених в отриманому ним від обтяжувача повідомленні.

4. Якщо на момент отримання банком розпорядження клієнта банк був письмово повідомлений клієнтом про існування обтяження, банк, який порушив вимоги частин другої і третьої цієї статті, відповідає перед обтяжувачем у розмірі грошових коштів, списаних ним з рахунку на виконання розпорядження клієнта.

5. Згода обтяжувача, передбачена частинами другою і третьою цієї статті, може бути виражена у загальній формі та/або містити умови, за яких така згода є наданою. Така згода може бути включена до умов договору, яким встановлено обтяження майнових прав на грошові кошти, що є на банківському рахунку.

Стаття 1318. Розірвання договору банківського рахунку

1. Договір банківського рахунку розривається за заявою клієнта у будь-який час. Банк не має права за заявою клієнта розривати договір банківського рахунку чи вчиняти інші дії, що мають наслідком припинення договору, у разі якщо грошові кошти, що є на відповідному рахунку, заморожені відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання)

доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Клієнт не має права без згоди обтяжувача за домовленістю з банком чи односторонньо, зокрема у спосіб односторонньої відмови від виконання зобов'язання, розривати договір банківського рахунку чи вчиняти інші дії, що мають наслідком припинення договору, у разі якщо майнові права на грошові кошти, що є на відповідному рахунку, є предметом обтяження, якщо іншого не передбачено умовами обтяження. Правочини, вчинені з порушенням цієї вимоги, є нікчемними.

Згода обтяжувача може бути виражена у загальній формі та/або містити умови, за яких така згода є наданою. Така згода може бути включена до умов договору, яким встановлено обтяження майнових прав на грошові кошти, що є на банківському рахунку.

2. Банк має право вимагати розірвання договору банківського рахунку:

1) якщо сума грошових коштів, що зберігаються на рахунку клієнта, залишилася меншою від мінімального розміру, передбаченого банківськими правилами або договором, якщо така сума не буде відновлена протягом одного місяця з дня попередження банком про це;

2) у разі ненаявності операцій за цим рахунком протягом одного року, якщо іншого не встановлено договором;

3) у випадках, передбачених законодавством, що регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

4) в інших випадках, встановлених договором або законом.

3. Залишок грошових коштів на рахунку видається клієнтові або за його вказівкою чи порядком, встановленим законом, перераховують на інший рахунок у строки і порядком, встановленими банківськими правилами.

4. Банк може відмовитися від договору банківського рахунку та закрити рахунок клієнта у разі:

ненаявності операцій за рахунком клієнта протягом трьох років підряд та ненаявності залишку грошових коштів на цьому рахунку;

наявності підстав, передбачених Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Залишок грошових коштів на рахунку клієнта повертають клієнту;

наявності підстав, передбачених Податковим кодексом України. Залишок грошових коштів на рахунку клієнта повертають клієнту.

Стаття 1319. Внесення змін до договору банківського рахунку, майнові права на кошти на якому є предметом обтяження

1. Будь-які зміни до договору банківського рахунку, майнові права на кошти на якому є предметом обтяження (крім змін, зазначених у частині другій цієї статті), вносяться лише за умови надання попередньої письмової згоди на такі зміни обтяжувачем.

Згода обтяжувача може бути виражена у загальній формі та/або містити умови, за яких така згода є наданою. Така згода може бути включена до умов договору, який встановлює обтяження майнових прав на грошові кошти, що є на банківському рахунку.

2. Зміни до договору банківського рахунку, майнові права на кошти на якому є предметом обтяження, можуть вносити без згоди обтяжувача, якщо такі зміни не обмежують права обтяжувача, що виникають на підставі обтяження. У разі виникнення спору обов'язок щодо доведення того, що відповідні зміни до договору такого банківського рахунку не обмежують права обтяжувача, покладають на клієнта.

3. У разі порушення вимог цієї статті клієнт зобов'язаний відшкодувати обтяжувачу збитки, завдані таким порушенням. Якщо на момент внесення відповідних змін банк був письмово повідомлений клієнтом про існування обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що є на відповідному рахунку, обов'язок щодо відшкодування збитків банк та клієнт несуть солідарно.

Стаття 1320. Банківська таємниця

1. Банк гарантує таємницю банківського рахунку, операцій за рахунком і відомостей про клієнта.

Відомості про операції та рахунки можуть бути надані лише самим клієнтам або їх представникам. Іншим особам, зокрема органам державної влади, їх посадовим і службовим особам, такі відомості можуть бути надані лише у випадках та порядком, встановленими законом про банки і банківську діяльність.

2. У разі розголошення банком відомостей, що становлять банківську таємницю, клієнт має право вимагати від банку відшкодування завданих збитків та моральної шкоди.

3. Банк зобов'язаний за письмовою вимогою обтяжувача за обтяженням, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що знаходяться на банківському рахунку, надавати йому інформацію про залишок коштів на відповідному рахунку, операції за ним, обтяження, щодо яких до банку надійшли повідомлення та/або які взяті банком на облік, інші обмеження права розпоряджання рахунком у строк, за який така інформація надається клієнту,

якщо право обтяжувача на отримання відповідної інформації передбачене правочином, на підставі якого виникає таке обтяження.

§2. Договір ескроу

Стаття 1321. Договір ескроу

1. За договором ескроу банк зобов'язується приймати та зараховувати на рахунок, відкритий клієнту (володільцю рахунку), грошові кошти, отримані від володільця рахунку та/або від третіх осіб, та перераховувати такі кошти особі (особам), зазначеним володільцем рахунку (бенефіціару або бенефіціарам), а в разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку – особі (особам), зазначеним бенефіціаром, якщо це передбачено відповідним договором, або повернути такі кошти володільцю рахунку за настання підстав, передбачених договором.

2. Якщо іншого не встановлено договором ескроу, банк має право використовувати грошові кошти на рахунку, гарантуючи вчасне перерахування таких коштів бенефіціару (бенефіціарам), а в разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку – особі (особам), зазначеним бенефіціаром, якщо це передбачено відповідним договором, або повернення таких коштів володільцю рахунку згідно з умовами договору ескроу.

3. До відносин сторін у зв'язку з відкриттям, обслуговуванням та закриттям рахунку ескроу застосовуються приписи параграфа 1 цієї глави, якщо іншого не встановлено цим параграфом та не впливає із змісту відносин між банком, володільцем рахунку та бенефіціаром.

Стаття 1322. Операції за рахунком ескроу

1. За рахунком ескроу виконуються лише операції із зарахування банком отриманих від володільця рахунку та/або від третіх осіб грошових коштів, які за настання підстав, визначених договором ескроу, призначені для перерахування бенефіціару (у разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку – зазначеній ним особі, якщо це передбачено відповідним договором), а також операції з перерахування таких коштів бенефіціару (у разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку – зазначеній ним особі, якщо це передбачено відповідним договором) або повернення їх володільцю рахунку відповідно до умов договору ескроу. У випадках, встановлених статтею 1326 цього Кодексу, за рахунком ескроу також виконують операції, пов'язані із зверненням стягнення на майнові права на грошові кошти, що є на рахунку, або на права вимоги володільця рахунку чи бенефіціара до банку на підставі договору ескроу.

2. Зарахування грошових коштів на рахунок здійснюється одноразово або періодично порядком, встановленим договором.

3. За настання підстав, передбачених договором, банк зобов'язаний у встановлений договором строк (за його неаявності – протягом п'яти робочих днів з дня настання відповідних підстав) перерахувати суму, що є на рахунку, бенефіціару (у разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку – зазначеній ним особі, якщо це передбачено відповідним договором). Договір ескроу може передбачати перерахування бенефіціару або зазначеній ним особі суми, що є на рахунку, частинами залежно від настання зазначених у договорі підстав.

4. Договір ескроу може передбачати підстави, за настання яких вся сума, що є на рахунку, або її частина підлягає поверненню володільцю рахунку.

Стаття 1323. Перевірка підстав для перерахування коштів з рахунку

1. У разі якщо договір ескроу передбачає надання банку документів, що підтверджують настання підстав для перерахування бенефіціару або зазначеній ним особі грошових коштів, що є на рахунку, або повернення таких коштів володільцю рахунку, банк перевіряє такі документи на відповідність умовам договору ескроу лише за зовнішніми ознаками, якщо іншого не встановлює закон або договір.

2. Якщо банк вважає, що надані документи не відповідають умовам договору ескроу за зовнішніми ознаками або іншим вимогам, встановленим договором, банк зобов'язаний відмовити відповідній особі у перерахуванні грошових коштів з наданням письмового повідомлення із зазначенням причин відмови протягом п'яти робочих днів з дня отримання документів для перерахування коштів, що є на рахунку, якщо іншого не встановлює договір.

3. Договором ескроу на банк може бути покладений обов'язок щодо перевірки настання підстав для перерахування коштів бенефіціару або зазначеній ним особі або для повернення коштів володільцю рахунку.

4. Договором ескроу обов'язок щодо перевірки настання підстав для перерахування коштів бенефіціару (у разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку – зазначеній ним особі) або повернення коштів володільцю рахунку може бути покладено на будь-яку третю особу, про що зазначають в договорі. Договір встановлює порядок, обставини та умови надання банку такою третьою особою інформації про настання умов для перерахування коштів.

Стаття 1324. Обмеження щодо розпоряджання коштами на рахунку

1. Якщо іншого не передбачено договором ескроу, ні володілець рахунку, ні бенефіціар не мають права розпоряджатися грошовими коштами, що є на рахунку.

2. У разі якщо договором ескроу передбачена можливість розпоряджання грошовими коштами на рахунку володільцем рахунку або бенефіціаром, сторони можуть встановити у договорі обмеження щодо такого розпоряджання.

Стаття 1325. Винагорода банку за договором ескроу

1. Договір ескроу може передбачати винагороду банку за послуги, пов'язані з обслуговуванням рахунку та здійсненням операцій за ним.

2. Винагорода банку не утримується з грошових коштів, що є на рахунку, якщо іншого не встановлює договір ескроу.

Стаття 1326. Юридичний режим грошових коштів на рахунку ескроу

1. Звернення стягнення та/або накладення арешту на грошові кошти, що є на рахунку, за зобов'язаннями банку, в якому відкрито рахунок (зокрема у разі його ліквідації), не допускається, крім суми грошових коштів на рахунку, яку банк має право утримати як винагороду станом на дату звернення стягнення або накладення арешту згідно з договором ескроу.

2. Звернення стягнення та/або накладення арешту на грошові кошти, що є на рахунку, за зобов'язаннями володільця рахунку або бенефіціара (зокрема у разі його ліквідації) не допускається. При цьому допускається звернення стягнення та/або накладення арешту на право вимоги володільця рахунку або бенефіціара до банку на підставі договору ескроу, зокрема на право вимоги виплати грошових коштів (або їх частини), що є на рахунку, за настання підстав, що їх встановлює договір ескроу.

Стаття 1327. Внесення змін до договору ескроу

1. Будь-які зміни до договору ескроу, крім зазначених у частині другій цієї статті, вносяться лише за умови надання письмової згоди на такі зміни бенефіціаром безвідносно до того, чи є бенефіціар стороною цього договору.

2. Якщо бенефіціар не є стороною договору ескроу, без його згоди до такого договору вносяться зміни, які не обмежують права бенефіціара, що виникають на підставі договору ескроу. У разі виникнення спору обов'язок доведення того, що відповідні зміни до договору ескроу не обмежують права бенефіціара, покладається на банк.

3. Зміни, внесені до договору ескроу, вчинені з порушенням вимог цієї статті, є нікчемними.

Стаття 1328. Припинення договору ескроу та закриття рахунку

1. Договір ескроу є припиненим спливом строку дії договору.
2. Договір ескроу є припиненим у разі ліквідації банку, в якому відкрито рахунок.

3. Розірвання договору ескроу допускається у будь-який час за заявою володільця рахунку та лише за умови отримання письмової згоди бенефіціара на розірвання договору. Договір є розірваним з моменту отримання банком останнього з таких документів: заяви володільця рахунку та письмової згоди бенефіціара на розірвання договору, а якщо заява володільця рахунку та письмова згода бенефіціара містяться в одному документі, – з моменту отримання банком такого документа.

4. У разі припинення або розірвання договору ескроу банк закриває рахунок, а грошові кошти, що знаходяться на ньому, повертає володільцеві рахунку, а за настання на момент припинення або розірвання договору підстав, зазначених у договорі, такі кошти (або їх частина, якщо це передбачено договором) перераховуються бенефіціару або зазначеній ним особі, у разі якщо такий бенефіціар надав відповідну письмову вказівку банку.

У разі розірвання договору ескроу за заявою володільця рахунку та письмовою згодою бенефіціара володільця рахунку та бенефіціар можуть спільно зазначити у відповідній заяві та письмовій згоді, що грошові кошти (або їх частина) перераховуються володільцю рахунку та/або бенефіціару (у разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку – зазначеній ним особі) чи зазначеній ним особі безвідносно до настання підстав, що їх встановлює договір ескроу.

5. Приписи статті 1318 цього Кодексу не застосовують до договору ескроу.

§ 3. Договір платіжного рахунку

Стаття 1329. Договір платіжного рахунку

1. За договором платіжного рахунку небанківський надавач платіжних послуг зобов'язується зараховувати на платіжний рахунок, відкритий користувачу платіжних послуг, кошти, що йому надходять, здійснювати з рахунку видачу готівкових коштів та виконувати інші платіжні операції, які має право здійснювати небанківський надавач платіжних послуг згідно з отриманою ним ліцензією на надання платіжних послуг.

2. Небанківський надавач платіжних послуг не має права використовувати платіжні рахунки для залучення вкладів (депозитів) або надання фінансової послуги із залучення коштів із зобов'язанням щодо подальшого їх повернення.

Небанківський надавач платіжних послуг не має права нараховувати відсотки на залишок коштів на платіжному рахунку користувача.

3. До відносин сторін у зв'язку з відкриттям, обслуговуванням та закриттям платіжного рахунку застосовуються приписи параграфу 1 цієї глави, якщо іншого не встановлено цим параграфом та не впливає із змісту відносин між небанківським надавачем платіжних послуг та користувачем платіжних послуг.

Стаття 1330. Операції за платіжним рахунком, що виконує небанківський надавач платіжних послуг

1. Небанківський надавач платіжних послуг зобов'язаний виконувати для користувача платіжних послуг платіжні операції, передбачені для платіжних рахунків законодавством України та нормативно-правовими актами Національного банку України.

2. Небанківський надавач платіжних послуг зобов'язаний зарахувати кошти, що надійшли на рахунок користувача платіжних послуг, у день надходження до небанківського надавача платіжних послуг відповідної платіжної інструкції, якщо іншого строку не встановлено договором платіжного рахунку або законодавством України.

3. Небанківський надавач платіжних послуг зобов'язаний за розпорядженням користувача платіжних послуг видати або перерахувати з платіжного рахунку кошти в день надходження до небанківського надавача платіжних послуг відповідної платіжної інструкції, якщо іншого строку не встановлено договором платіжного рахунку або законодавством України.

4. Користувач платіжних послуг зобов'язаний сплатити плату за виконання небанківським надавачем платіжних послуг операцій за платіжним рахунком користувача платіжних послуг, якщо це встановлює договір.

Глава 81. Факторинг

Стаття 1331. Поняття договору факторингу

1. За договором факторингу одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти за плату (у будь-який передбачений договором спосіб), а клієнт відступає або зобов'язується відступити своє право грошової вимоги до боржника.

Стаття 1332. Предмет договору факторингу

1. Предметом договору факторингу може бути право грошової вимоги, строк платежу за якою настав (наявна вимога), а також право вимоги, яке виникне в майбутньому (майбутня вимога).

2. Майбутня вимога вважається переданою фактору з дня виникнення права вимоги до боржника. Якщо передання права грошової вимоги обумовлене певною подією, воно вважається переданим з моменту настання цієї події.

У цих випадках додаткове оформлення відступлення права грошової вимоги не вимагається.

Стаття 1333. Сторони у договорі факторингу

1. Сторонами у договорі факторингу є фактор і клієнт.
2. Клієнтом у договорі факторингу може бути фізична або юридична особа, яка є суб'єктом підприємницької діяльності.
3. Фактором може бути банк або інша фінансова установа, яка відповідно до закону має право здійснювати факторингові операції.

Стаття 1334. Недійсність заборони відступлення права грошової вимоги

1. Договір факторингу є дійсним безвідносно до наявності домовленості між клієнтом та боржником про заборону відступлення права грошової вимоги або його обмеження.

Відтак клієнт не звільняється від зобов'язань або відповідальності перед боржником у зв'язку із порушенням клієнтом умови про заборону або обмеження відступлення права грошової вимоги.

Глава 82. Розрахунки

§ 1. Загальні приписи про розрахунки

Стаття 1335. Форми розрахунків

1. Розрахунки за участю фізичних осіб, не пов'язані із здійсненням ними підприємницької діяльності, можуть провадитися у готівковій або безготівковій формі.

2. Розрахунки між юридичними особами, а також розрахунки за участю фізичних осіб, пов'язані із здійсненням ними підприємницької діяльності, провадяться в безготівковій формі. Розрахунки між цими особами можуть провадитися також готівкою, якщо іншого не встановлено законом.

3. Граничні суми розрахунків готівкою для фізичних та юридичних осіб, а також для фізичних осіб – підприємців відповідно до цієї статті встановлює Національний банк України.

Стаття 1336. Види безготівкових розрахунків

1. Під час здійснення безготівкових розрахунків допускається застосування платіжних інструкцій, передбачених законодавством України, банківськими правилами та звичаями ділового обороту.

2. Сторони у договорі мають право обрати будь-який вид безготівкових розрахунків на свій розсуд.

3. Безготівкові розрахунки провадяться через банки, небанківських надавачів платіжних послуг, в яких відкрито відповідні рахунки, якщо іншого не випливає із закону та не обумовлено видом безготівкових розрахунків.

4. Порядок здійснення безготівкових розрахунків регулюють цей Кодекс, закон та банківські правила.

§ 2. Розрахунки за акредитивом

Стаття 1337. Акредитив

1. У разі розрахунків за акредитивом банк (банк-емітент) за дорученням клієнта (платника) – заявника акредитива і відповідно до його вказівок або від свого імені зобов'язується провести платіж на умовах, визначених акредитивом, або доручає іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж на користь одержувача грошових коштів або визначеної ним особи – бенефіціара.

2. У разі відкриття покритого акредитива при його відкритті бронюються грошові кошти платника на окремому рахунку в банку-емітенті або виконуючому банку.

У разі відкриття непокритого акредитива банк-емітент гарантує оплату за акредитивом при тимчасовій ненаявності коштів на рахунку платника за рахунок банківського кредиту.

Стаття 1338. Відкличний акредитив

1. Відкличний акредитив може бути змінений або анульований банком-емітентом у будь-який час без попереднього повідомлення одержувача грошових коштів. Відкликання акредитива не створює зобов'язань банку-емітента перед одержувачем грошових коштів.

2. Виконуючий банк повинен здійснити платіж або інші операції за відкличним акредитивом, якщо до моменту їх здійснення ним не одержано повідомлення про зміну умов або анулювання акредитива.

Стаття 1339. Безвідкличний акредитив

1. Безвідкличний акредитив може бути анульований або його умови можуть бути змінені лише за згодою на це одержувача грошових коштів.

2. На прохання банку-емітента виконуючий банк може підтвердити безвідкличний акредитив у спосіб прийняття додатково до зобов'язання банку-емітента зобов'язання провести платіж відповідно до умов акредитива.

Безвідкличний акредитив, підтверджений виконуючим банком, не може бути змінений або анульований без згоди виконуючого банку.

Стаття 1340. Виконання акредитива

1. Для виконання акредитива одержувач грошових коштів подає до виконуючого банку документи, передбачені умовами акредитива, що підтверджують виконання всіх умов акредитива.

У разі порушення хоча б однієї з цих умов виконання акредитива не провадиться.

2. Якщо виконуючий банк відмовляє у прийнятті документів, які за зовнішніми ознаками не відповідають умовам акредитива, він повинен негайно повідомити про це одержувача грошових коштів і банк-емітент із визначенням причин відмови.

3. Якщо банк-емітент, одержавши прийняті виконуючим банком документи, вважає, що вони не відповідають за зовнішніми ознаками умовам акредитива, він має право відмовитися від їх прийняття і вимагати від виконуючого банку суму, сплачену одержувачеві грошових коштів з порушенням умов акредитива.

Стаття 1341. Відповідальність банку, що виконує акредитив

1. У разі необґрунтованої відмови у виплаті або неправильної виплати грошових коштів за акредитивом внаслідок порушення виконуючим банком умов акредитива виконуючий банк несе відповідальність перед банком-емітентом.

У разі порушення виконуючим банком умов покритого акредитива або підтвердженого ним безвідкличного акредитива відповідальність перед платником може бути за рішенням суду покладена на виконуючий банк.

Стаття 1342. Закриття акредитива

1. Акредитив закривається у разі:

- 1) спливу строку дії акредитива;
- 2) відмови одержувача грошових коштів від використання акредитива до спливу строку його дії, якщо це передбачено умовами акредитива;
- 3) повного або часткового відкличання акредитива платником, якщо таке відкличання передбачене умовами акредитива.

Про закриття акредитива виконуючий банк повідомляє банк-емітент.

2. Виконуючий банк одночасно із закриттям акредитива негайно повертає банку-емітентові невикористану суму покритого акредитива. Банк-емітент повинен зарахувати повернені суми на рахунок платника.

§ 3. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків

Стаття 1343. Загальні приписи про розрахунки із застосуванням розрахункових чеків

1. Розрахунковим чеком (чеком) є документ, що містить нічим не обумовлене письмове розпорядження власника рахунку (чекодавця) банку переказати зазначену в чеку грошову суму одержувачеві (чекодержателю).

2. Платником за чеком може бути лише банк, в якому чекодавець має грошові кошти на рахунку, якими він може розпоряджатися.

3. Відкликання чека до спливу строку для його подання заборонено.

4. Видача чека не погашає грошового зобов'язання, на виконання якого він виданий.

5. Порядок та умови використання чеків встановлюють цей Кодекс, закон та банківські правила.

6. Чек має містити всі реквізити, передбачені банківськими правилами. Чек, в якому ненаявний будь-який із реквізитів або до якого внесені виправлення, є нікчемним.

7. Форму чека та порядок його заповнення встановлюють закон і банківські правила.

Стаття 1344. Оплата чека

1. Чек оплачується за рахунок грошових коштів чекодавця.

Порядок та умови бронювання грошових коштів на рахунку для розрахунків із застосуванням чеків встановлюють банківськими правилами.

2. Чек підлягає оплаті платником за чеком, за умови подання його до оплати у строк, встановлений банківськими правилами.

3. Платник за чеком повинен пересвідчитися у всі можливі способи у справжності чека, а також у тому, що пред'явник чека є уповноваженою особою.

4. Збитки, завдані у зв'язку з оплатою підробленого, викраденого або втраченого чека, покладають на платника за чеком або чекодавця – залежно від того, з чиєї вини вони були завдані.

Стаття 1345. Інкасування чека

1. Подання чека до банку чекодержателя на інкасо для одержання платежу є поданням чека до платежу.

2. Зарахування коштів за інкасованим чеком на рахунок чекодержателя провадиться після одержання платежу від платника, якщо іншого не встановлено договором між чекодержателем і банком.

Стаття 1346. Повідомлення про несплату чека

1. Чекодержатель повинен повідомити чекодавця про неплатіж протягом двох робочих днів, наступних за днем вчинення протесту або рівнозначного акта.

2. Особа, що не надіслала повідомлення у зазначений строк, не втрачає своїх прав. Вона відшкодовує збитки, які можуть статися внаслідок неповідомлення про несплату чека. Розмір відшкодовуваних збитків не може перевищувати суми чека.

Стаття 1347. Наслідки несплати чека

1. У разі відмови платника в оплаті чека чекодержатель має право пред'явити позов до суду. Чекодержатель має право вимагати, крім оплати суми чека, відшкодування своїх витрат на одержання оплати, а також відсотки.

2. До вимог чекодержателя про оплату чека застосовується позовна давність в один рік.

Глава 83. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Стаття 1348. Загальні приписи про правочини щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

1. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності здійснюється на підставі таких правочинів:

- 1) ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 2) ліцензійний договір;
- 3) договір творчого замовлення;
- 4) договір про передання (відчуження) майнових прав інтелектуальної власності;
- 5) інший правочин щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

2. Правочини щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності укладають письмово, крім випадків, визначених законом.

3. Приписи цієї глави застосовують також до договорів щодо розпорядження правами особливого роду (*sui generis*), правами на комерційні таємниці, якщо іншого не визначає закон і якщо це не суперечить суті таких прав.

Стаття 1349. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності

1. Особа, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензіар), може надати іншій особі (ліцензіату) дозвіл на використання цього об'єкта в певній обмеженій сфері (ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності).

Ліцензіат не має права використовувати об'єкт права інтелектуальної власності в іншій сфері, ніж визначено ліцензією на використання об'єкта права інтелектуальної власності.

2. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності може бути оформлена як окремий документ або бути складовою частиною ліцензійного договору.

3. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності може бути виключною, одиничною, невиключною, а також іншого виду, що не суперечить закону.

Виключна ліцензія видається лише одному ліцензіату і виключає можливість використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта у зазначеній сфері.

Одинична ліцензія видається лише одному ліцензіату і виключає можливість видачі ліцензіаром іншим особам ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, але не виключає можливості використання ліцензіаром цього об'єкта у зазначеній сфері.

Невиключна ліцензія не виключає можливості використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта у зазначеній сфері.

4. За згодою ліцензіара, наданою у письмовій формі, ліцензіат може видати письмове повноваження на використання об'єкта права інтелектуальної власності іншій особі (субліцензію).

Стаття 1350. Ліцензійний договір

1. За ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності у конкретний спосіб (способи) на певній території протягом визначеного строку (ліцензію), а ліцензіат зобов'язується сплачувати плату за використання такого об'єкта.

2. У випадках, передбачених ліцензійним договором, може бути укладений субліцензійний договір, за яким ліцензіат надає іншій особі (субліцензіату) субліцензію на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Відтак відповідальність перед ліцензіаром за дії субліцензіата несе ліцензіат, якщо іншого не встановлює ліцензійний договір.

3. Істотними умовами ліцензійного договору є умови про об'єкт права інтелектуальної власності та способи його використання ліцензіатом, розмір та/або способи визначення розміру плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також інші умови, щодо яких за заявою хоча б одної із сторін має бути досягнуто згоди.

Цим Кодексом та іншим законом може бути передбачено також інші істотні умови ліцензійного договору.

4. Вважається, що за ліцензійним договором надається невиключна ліцензія, якщо іншого не встановлює ліцензійний договір.

5. Права на використання об'єкта права інтелектуальної власності та способи його використання, які не визначені у ліцензійному договорі, вважаються такими, що не надані ліцензіату.

6. У разі ненаявності в ліцензійному договорі умови про територію, на яку поширюються надані права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, дія ліцензії поширюється на територію України.

7. Ліцензіат за ліцензійним договором про надання виключної чи одиначної ліцензії має право надавати дозвіл на використання об'єкта іншим особам та звертатися із вимогами про захист майнових прав інтелектуальної власності у разі неправомірного використання об'єкта іншими особами, якщо іншого не встановлено ліцензійним договором.

8. Умови ліцензійного договору, які погіршують становище творця порівняно із тим, що передбачено законом, є нікчемними.

Стаття 1351. Строк ліцензійного договору

1. Ліцензійний договір укладається на строк, встановлений договором, який повинен спливати не пізніше спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності.

2. У разі ненаявності у ліцензійному договорі умови про строк договору він є укладеним на строк, що залишився до спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності, але не більше ніж на п'ять років. Якщо за шість місяців до спливу зазначеного п'ятирічного строку жодна із сторін не повідомить письмово другу сторону про відмову від договору, договір є продовженим на невизначений час. Відтак кожна із сторін може в будь-який

час відмовитися від договору, письмово повідомивши про це другу сторону за шість місяців до розірвання договору, якщо більший строк для повідомлення не встановлений за домовленістю сторін.

Стаття 1352. Плата за використання об'єкта права інтелектуальної власності

1. Розмір плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності та/або способи його визначення встановлює ліцензійний договір за домовленістю сторін.

Якщо ліцензіаром є творець об'єкта права інтелектуальної власності, встановлений ліцензійним договором розмір плати за використання такого об'єкта не може бути меншим за мінімальні розміри плати, встановлені актами цивільного законодавства, визначеними статтею 4 цього Кодексу.

2. Плата за використання об'єкта права інтелектуальної власності може визначатися у формі фіксованого платежу (паушальний платіж), частки від величини доходу чи іншого показника господарської діяльності ліцензіата, пов'язаної із використанням об'єкта права інтелектуальної власності (роялті), чи в інший спосіб, що не суперечить закону.

3. Якщо плата за використання об'єкта права інтелектуальної власності встановлюється у формі паушального платежу, ліцензіар має право на плату безвідносно до результатів діяльності ліцензіата, зокрема пов'язаної з використанням об'єкта права інтелектуальної власності.

Якщо в ліцензійному видавничому договорі винагорода визначається у формі паушального платежу, то в договорі має бути встановлений максимальний тираж твору.

4. Якщо плата за використання об'єкта права інтелектуальної власності встановлена у формі роялті, ліцензіат зобов'язаний надавати ліцензіару достовірну інформацію про показники своєї діяльності, пов'язаної із використанням об'єкта права інтелектуальної власності, необхідну для визначення величини роялті. Умова ліцензійного договору, яка звільняє ліцензіата від такого обов'язку, є нікчемною.

Якщо плата за використання об'єкта права інтелектуальної власності встановлена у формі роялті і ліцензіат протягом встановленого ліцензійним договором строку, а в разі його ненаявності – протягом розумного строку, не здійснював використання об'єкта права інтелектуальної власності, ліцензіар має право відмовитися від ліцензійного договору та вимагати відшкодування збитків.

Стаття 1353. Договір творчого замовлення

1. За договором творчого замовлення одна сторона (творець – автор, виконавець) зобов'язана за завданням другої сторони (замовника) створити об'єкт права інтелектуальної власності і передати замовникові оригінал та/або примірник такого об'єкта у встановлений строк за плату.

Приписи цієї статті застосовують також до відносин за договором про створення за замовленням об'єкта права інтелектуальної власності, що укладає замовник із юридичною особою, якщо іншого не встановлено законом і не впливає із суті відносин за таким договором.

2. Замовник набуває майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, з моменту створення такого об'єкта, якщо іншого не встановлено договором.

Договором творчого замовлення може бути передбачено, що майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві. У такому випадку замовник має право використовувати об'єкт права інтелектуальної власності на умовах, визначених договором творчого замовлення.

3. Оригінал твору образотворчого мистецтва, створеного за замовленням, переходить у власність замовника.

4. Якщо створений об'єкт права інтелектуальної власності не відповідає умовам договору творчого замовлення, творець на вимогу замовника зобов'язаний усунути недоліки у строк, встановлений договором творчого замовлення, а за його ненаявності – у розумний строк.

У разі невиконання творцем вимог замовника про усунення недоліків створеного об'єкта права інтелектуальної власності замовник має право вимагати розірвання договору та відшкодування збитків.

5. Замовник зобов'язаний сплатити творцеві плату (винагороду) за створення об'єкта права інтелектуальної власності після передання замовникові оригіналу та/або примірника створеного об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір плати (винагороди) визначається у договорі творчого замовлення і не може бути меншим за мінімальний розмір, встановлений актами цивільного законодавства, визначеними статтею 4 цього Кодексу.

6. Договором творчого замовлення може бути передбачено попередню оплату за створення об'єкта права інтелектуальної власності повністю або частково (аванс).

У разі невиконання творцем обов'язку з передання замовникові оригіналу та/або примірника створеного об'єкта права інтелектуальної власності у встановлений строк або невиконання творцем вимог замовника щодо усунення недоліків такого об'єкта, сума отриманої попередньої оплати підлягає поверненню.

Стаття 1354. Договір про передання майнових прав інтелектуальної власності

1. За договором про передання майнових прав інтелектуальної власності одна сторона (правоволоділець) передає (відчужує) другій стороні (набувачеві) частково або в повному складі ці права, а набувач зобов'язується, якщо іншого не встановлює договір, сплатити за набуття зазначених прав встановлену договором плату.

Приписи цієї статті застосовують також до договорів про передання (відчуження) права на подання заявки на державну реєстрацію майнових прав інтелектуальної власності та/або прав заявника за поданою заявкою, якщо іншого не встановлює закон і не впливає із суті відносин за таким договором.

2. Умови договору про передання майнових прав інтелектуальної власності на інший строк, ніж визначено законом, або що погіршують становище творця відповідного об'єкта або його спадкоємців порівняно із становищем, передбаченим цим Кодексом та іншим законом, чи обмежують право творця на створення інших об'єктів, є нікчемними.

3. Укладення договору про передання майнових прав інтелектуальної власності не впливає на ліцензійні, субліцензійні договори, що було укладено раніше.

При укладенні договору про передання майнових прав інтелектуальної власності правоволоділець зобов'язаний надати набувачеві відомості про наявність ліцензійних, субліцензійних договорів та інших прав і зобов'язань щодо прав, які передаються. У разі невиконання правоволодільцем цієї вимоги набувач має право вимагати відповідного зменшення ціни договору або відмовитися від договору та вимагати повернення плати, внесеної за набуття майнових прав інтелектуальної власності.

4. У разі визнання недійсною державної реєстрації переданих майнових прав інтелектуальної власності набувач має право відмовитися від договору та вимагати повернення плати, внесеної за набуття майнових прав інтелектуальної власності.

Стаття 1355. Державна реєстрація договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності

1. Договори щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності не підлягають обов'язковій державній реєстрації.

Державну реєстрацію цих договорів здійснюють на вимогу сторони порядком, встановленим актами цивільного законодавства, визначеними статтею 4 цього Кодексу.

Ненаявність державної реєстрації не впливає на чинність прав, наданих за ліцензією або іншим договором, та інших прав на відповідний об'єкт права інтелектуальної власності, зокрема на право ліцензіата на звернення до суду за захистом свого права.

Глава 84. Договір франчайзингу

Стаття 1356. Договір франчайзингу

1. За договором франчайзингу одна сторона (франчайзер) зобов'язана надати іншій стороні (франчайзі) за плату право користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав з метою виготовлення та/або продажу певного виду товару та/або надання послуг.

Відносини, пов'язані з наданням права користування комплексом прав, регулюють цей Кодекс та інші закони.

Стаття 1357. Предмет договору франчайзингу

1. Предметом договору франчайзингу є право на використання об'єктів права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів тощо), об'єктів права особливого роду (*sui generis*), комерційних таємниць, комерційного досвіду та ділової репутації.

Стаття 1358. Форма договору франчайзингу

1. Договір франчайзингу укладають письмово.

У разі недодержання письмової форми договору франчайзингу такий договір є нікчемним.

Стаття 1359. Договір субфранчайзингу

1. У випадках, передбачених договором франчайзингу, франчайзі може укласти договір субфранчайзингу, за яким він надає іншій особі (субфранчайзі) право користування наданим йому франчайзером комплексом прав або частиною комплексу прав на умовах, погоджених із франчайзером або визначених договором франчайзингу.

2. До договору субфранчайзингу застосовують приписи про договір франчайзингу, що їх встановлює цей Кодекс або інший закон, якщо іншого не випливає з особливостей субфранчайзингу.

3. Франчайзі та субфранчайзі відповідають перед франчайзером за завдану йому шкоду солідарно.

4. Визнання недійсним договору франчайзингу має наслідком недійсність договору субфранчайзингу.

Стаття 1360. Обов'язки франчайзера

1. Франчайзер зобов'язаний передати франчайзі технічну та комерційну документацію і надати іншу інформацію, необхідну для здійснення прав, наданих йому за договором франчайзингу, а також поінформувати франчайзі та його працівників з питань, пов'язаних із здійсненням цих прав.

2. Франчайзер зобов'язаний, якщо іншого не встановлює договір франчайзингу:

1) надавати франчайзі постійне технічне та консультативне сприяння, включаючи сприяння у навчанні та підвищенні кваліфікації працівників;

2) контролювати якість товарів (робіт, послуг), що виробляють (виконують, надають) франчайзі на підставі договору франчайзингу;

3) у разі припинення або не продовження дії договору франчайзингу викупити у франчайзі за вартістю сплаченої ціни за вирахуванням амортизації весь інвентар, матеріали, обладнання, меблі тощо, придбані франчайзі для ведення франчайзингової діяльності.

Стаття 1361. Обов'язки франчайзі

1. З урахуванням характеру та особливостей діяльності, що здійснює франчайзі за договором франчайзингу, франчайзі зобов'язаний:

1) використовувати торговельну марку та інші позначення франчайзера у спосіб, визначений договором;

2) забезпечити відповідність якості товарів (робіт, послуг), що виробляють (виконують, надають) відповідно до договору франчайзингу, якості аналогічних товарів (робіт, послуг), що виробляє (виконує, надає) франчайзер;

3) дотримувати інструкцій та вказівок франчайзера, спрямованих на забезпечення відповідності характеру, способів та умов використання комплексу наданих прав використанню цих прав франчайзером;

4) надавати покупцям (замовникам) додаткові послуги, на які вони могли б розраховувати, купуючи (замовляючи) товари (роботи, послуги) безпосередньо у франчайзера;

5) інформувати покупців (замовників) у найбільш очевидний для них спосіб про використання ним торговельної марки та інших позначень франчайзера за договором франчайзингу;

6) не розголошувати таємницю виробництва франчайзера, іншу одержану від нього конфіденційну інформацію.

Стаття 1362. Право франчайзі на укладення договору франчайзингу на новий строк

1. Франчайзі, який належним чином виконував свої обов'язки, має право на укладення договору франчайзингу на новий строк на тих самих умовах.

2. Франчайзер може відмовитися від укладення договору франчайзингу на новий строк, за умови:

коли франчайзер надає дозвіл франчайзі продати свій бізнес покупцеві, який відповідає поточним вимогам франчайзера до нових франчайзі;

франчайзі та франчайзер погоджуються не продовжувати дію договору франчайзингу;

франчайзер і франчайзі не дійшли згоди щодо змін або доповнень до договору франчайзингу, якщо такі зміни або доповнення будуть мати наслідком поновлення договору франчайзингу на тих самих умовах, на яких франчайзер надає право продовжити договір франчайзингу.

3. У разі неправомірної відмови у пролонгації договору франчайзингу франчайзі вправі вимагати від франчайзера відшкодування завданих цим збитків.

Стаття 1363. Припинення договору франчайзингу

1. Кожна із сторін у договорі франчайзингу, строк якого не встановлений, має право у будь-який час відмовитися від договору, повідомивши про це другу сторону не менш як за шість місяців, якщо більш тривалий строк не встановлений договором.

2. Договір франчайзингу є припиненим у разі:

1) припинення права франчайзера на торговельну марку чи інше позначення, визначене в договорі, без його заміни аналогічним правом;

2) оголошення франчайзера або франчайзі неплатоспроможним (банкрутом).

Стаття 1364. Збереження чинності договору франчайзингу у разі зміни сторін

1. Перехід виключного права на об'єкт права інтелектуальної власності, визначений у договорі франчайзингу, від франчайзера до іншої особи не є підставою для зміни або розірвання договору франчайзингу.

2. У разі смерті франчайзера його права та обов'язки за договором франчайзингу переходять до спадкоємця, за умови що він зареєстрований або протягом шести місяців від дня відкриття спадщини зареєструється як суб'єкт підприємницької діяльності або передасть свої права і обов'язки особі, яка має право провадити підприємницьку діяльність.

3. У разі смерті франчайзі його права та обов'язки за договором франчайзингу переходять до спадкоємця, за умови що він зареєстрований або протягом шести місяців від дня відкриття спадщини зареєструється як суб'єкт

підприємницької діяльності або передасть свої права і обов'язки особі, яка має право провадити підприємницьку діяльність.

Здійснення прав і виконання обов'язків особи, яка померла, до переходу їх відповідно до цієї частини до спадкоємця чи іншої особи здійснює особа, яка управляє спадщиною і призначена відповідно до статті 1285 цього Кодексу.

Стаття 1365. Наслідки зміни торговельної марки чи іншого позначення франчайзера

1. У разі зміни торговельної марки чи іншого позначення франчайзера, права на використання яких входять до комплексу прав, наданих франчазі за договором франчайзингу, цей договір зберігає чинність щодо нового позначення франчайзера, якщо франчазі не вимагає розірвання договору і відшкодування збитків.

У разі продовження чинності договору франчазі має право вимагати відповідного зменшення належної франчайзерові плати.

Стаття 1366. Наслідки припинення права, користування яким надано за договором франчайзингу

1. Якщо в період дії договору франчайзингу припинено право, користування яким надано за цим договором, дія договору не є припиненою, крім тих його приписів, що стосуються права, яке припинено, а франчазі має право вимагати відповідного зменшення належної франчайзеру плати, якщо іншого не встановлює договір.

У разі припинення права франчайзера на торговельну марку чи інше позначення настають наслідки, що їх передбачає цей Кодекс.

Глава 85. Спільна діяльність

§ 1. Загальні приписи про спільну діяльність

Стаття 1367. Спільна діяльність. Партнерство як форма спільної діяльності.

1. Спільна діяльність є формою взаємодії (співпраці, узгоджених і злагоджених дій) двох і більше осіб, що здійснюють на засадах рівноправності та взаємної вигоди для досягнення певної мети, що не суперечить законові.

2. Спільну діяльність можуть здійснювати на основі об'єднання вкладів учасників (просте товариство) або без об'єднання вкладів учасників.

3. Спільну діяльність можуть здійснювати у формі партнерства між двома або більше сторонами (партнерами), які зобов'язані спільно діяти для

досягнення певної мети, що не суперечить законіві, та несуть відповідальність за невиконання зобов'язань.

Повним партнерством є партнерство, учасники (партнери) якого мають рівні права та обов'язки щодо організаційної та майнової участі відповідно до умов укладеного договору чи установчого документа партнерства.

Обмеженим партнерством є партнерство, в якому, крім повних партнерів, зобов'язаних брати організаційну та майнову участь у партнерстві з несенням відповідальності за зобов'язаннями партнерства усім своїм майном, беруть участь один чи кілька учасників, обов'язки яких обмежені лише майновою участю в партнерстві без права участі в управлінні справами партнерства та ризиком збитків у межах сплачених вкладів.

Партнерство можуть здійснювати на основі договору про спільну діяльність або через створення юридичної особи.

Партнерство за участю держави (держав) та суб'єктів підприємництва регулює спеціальний закон.

Стаття 1368. Договір про спільну діяльність

1. За договором про спільну діяльність сторони (учасники) зобов'язані спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить законіві.

2. Договір про спільну діяльність укладають письмово.

3. Умови договору про спільну діяльність, зокрема координація спільних дій учасників або ведення їхніх спільних справ, юридичний статус виділеного для спільної діяльності майна, покриття витрат та збитків учасників, їхня участь у результатах спільних дій та інші умови визначають за домовленістю сторін, якщо іншого не встановлює закон про окремі види спільної діяльності.

§ 2. Просте товариство

Стаття 1369. Договір простого товариства

1. За договором простого товариства сторони (учасники) беруть зобов'язання об'єднати свої вклади та спільно діяти з метою одержання прибутку або досягнення іншої мети.

Стаття 1370. Вклади учасників

1. Вкладом учасника є все те, що він вносить у спільну діяльність (спільне майно), у тому числі грошові кошти, інше майно, професійні та інші знання, навички та вміння, а також ділова репутація та ділові зв'язки.

2. Вклади учасників вважаються рівними за вартістю, якщо іншого не випливає з договору простого товариства або фактичних обставин. Грошову оцінку вкладу учасника провадять за погодженням між учасниками.

Стаття 1371. Спільне майно учасників

1. Внесене учасниками майно, яким вони володіли на праві власності, а також вироблена у результаті спільної діяльності продукція та одержані від такої діяльності плоди і доходи є спільною частковою власністю учасників, якщо іншого не встановлює договір простого товариства або закон.

Внесене учасниками майно, яким вони володіли на підставах інших, ніж право власності, використовується в інтересах усіх учасників і є їхнім спільним майном.

2. Ведення бухгалтерського обліку спільного майна учасників може бути доручено ними одному з учасників.

3. Користування спільним майном учасників здійснюється за їхньою спільною згодою, а в разі недосягнення згоди – порядком, встановленим за рішенням суду.

4. Обов'язки учасників щодо утримання спільного майна та порядок відшкодування витрат, пов'язаних із виконанням цих обов'язків, встановлює договір простого товариства.

Стаття 1372. Ведення спільних справ учасників

1. Під час ведення спільних справ кожний учасник має право діяти від імені всіх учасників, якщо договором простого товариства не встановлено, що ведення справ здійснюється окремими учасниками або спільно всіма учасниками договору простого товариства.

У разі спільного ведення справ для вчинення кожного правочину потрібна згода всіх учасників.

2. У відносинах із третіми особами повноваження учасника вчиняти правочини від імені всіх учасників посвідчується довіреністю, виданою йому іншими учасниками, або договором простого товариства.

3. У відносинах із третіми особами учасники не можуть посилалися на обмеження прав учасника, який вчинив правочин, щодо ведення спільних справ учасників, крім випадків, якщо вони доведуть, що на момент вчинення правочину третя особа знала або могла знати про наявність таких обмежень.

4. Учасник, який вчинив від імені всіх учасників правочин, щодо якого його право на ведення спільних справ учасників було обмежене, або вчинив в інтересах усіх учасників правочин від свого імені, може вимагати відшкодування здійснених ним за свій рахунок витрат, якщо вчинення цього правочину було необхідним в інтересах усіх учасників. Учасники, яким

внаслідок вчинення таких правочинів було завдано збитків, мають право вимагати їх відшкодування.

5. Рішення щодо ведення спільних справ учасників приймають учасники за спільною згодою, якщо іншого не встановлює договір простого товариства.

Стаття 1373. Право учасника на інформацію

1. Кожний учасник договору простого товариства має право ознайомлюватися з усіма документами щодо ведення спільних справ учасників. Відмова від цього права або його обмеження, у тому числі за погодженням учасників, є нікчемною.

Стаття 1374. Спільні витрати і збитки учасників

1. Порядок відшкодування витрат і збитків, пов'язаних із спільною діяльністю учасників, визначається за домовленістю між ними. У разі ненаявності такої домовленості кожний учасник несе витрати та збитки домірно вартості його вкладу у спільне майно.

Умова, за якою учасник повністю звільняється від участі у відшкодуванні спільних витрат або збитків, є нікчемною.

Стаття 1375. Відповідальність учасників за спільними зобов'язаннями

1. Якщо договір простого товариства не пов'язаний із здійсненням його учасниками підприємницької діяльності, кожний учасник відповідає за спільними договірними зобов'язаннями усім своїм майном домірно вартості його вкладу у спільне майно. За спільними зобов'язаннями, що виникли не з договору, учасники відповідають солідарно.

2. Якщо договір простого товариства пов'язаний із здійсненням його учасниками підприємницької діяльності, учасники відповідають солідарно за всіма спільними зобов'язаннями безвідносно до підстав їх виникнення.

Стаття 1376. Розподіл прибутку

1. Прибуток, одержаний учасниками договору простого товариства в результаті їхньої спільної діяльності, розподіляється домірно вартості вкладів учасників у спільне майно, якщо іншого не встановлено договором простого товариства або іншою домовленістю учасників.

Умова про позбавлення або відмову учасника від права на частину прибутку є нікчемною.

Стаття 1377. Виділ частки учасника на вимогу його кредитора

1. Кредитор учасника договору простого товариства має право пред'явити вимогу про виділ частки учасника у спільному майні відповідно до приписів цього Кодексу.

Стаття 1378. Припинення договору простого товариства

1. Договір простого товариства є припиненим у разі:

1) визнання учасника недієздатним, безвісно відсутнім, обмеження його цивільної дієздатності, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

2) оголошення учасника банкрутом, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

3) смерті фізичної особи – учасника або ліквідації юридичної особи – учасника договору простого товариства, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників або заміщення учасника, який помер (ліквідованої юридичної особи), його спадкоємцями (правонаступниками);

4) відмови учасника від подальшої участі у договорі простого товариства або розірвання договору на вимогу одного з учасників, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

5) спливу строку договору простого товариства;

6) виділу частки учасника на вимогу його кредитора, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

7) досягнення мети товариства або настання обставин, за яких досягнення мети товариства стало неможливим.

2. У разі припинення договору простого товариства речі, передані у спільне володіння та/або користування учасників, повертають учасникам, які їх надали, без винагороди, якщо іншого не встановлено домовленістю сторін.

Поділ майна, що є у спільній власності учасників, і спільних прав вимоги, які виникли у них, здійснюється порядком, встановленим цим Кодексом.

Учасник, який вніс у спільну власність річ, визначену індивідуальними ознаками, має право у разі припинення договору простого товариства вимагати в судовому порядку повернення йому цієї речі, за умови додержання інтересів інших учасників і кредиторів.

3. З моменту припинення договору простого товариства його учасники несуть солідарну відповідальність за невиконаними спільними зобов'язаннями щодо третіх осіб.

Стаття 1379. Відмова учасника від подальшої участі в договорі простого товариства та розірвання договору

1. Учасник може зробити заяву про відмову від подальшої участі у безстроковому договорі простого товариства не пізніше як за три місяці до виходу з договору.

Умова про обмеження права на відмову від безстрокового договору простого товариства є нікчемною.

2. Учасник договору простого товариства, укладеного на визначений строк, або договору, в якому досягнення мети визначено як скасувальна умова, має право вимагати розірвання договору у відносинах з іншими учасниками через поважну причину з відшкодуванням іншим учасникам реальних збитків, завданих розірванням договору.

3. Якщо договір простого товариства не припинено за заявою учасника про відмову від подальшої участі у ньому або у разі розірвання договору на вимогу одного з учасників, учасник, участь якого в договорі припинилася, відповідає перед третіми особами за спільними зобов'язаннями, які виникли в період його участі в договорі простого товариства як учасника договору.

Розділ III. НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Глава 86. Публічна обіцянка винагороди

Стаття 1380. Право на публічну обіцянку винагороди

1. Особа має право публічно пообіцяти винагороду за передання їй відповідної інформації, знайденої речі, відомостей про місце перебування фізичної особи або іншого результату, визначеного у сповіщенні.

2. Обіцянка винагороди є публічною, якщо вона доведена до відома невизначеного кола осіб у спосіб поширення у медіа, мережі Інтернет, на цифрових платформах або в інший спосіб, що забезпечує можливість ознайомлення з нею будь-якій особі.

3. У сповіщенні про публічну обіцянку винагороди мають бути визначені завдання, строк та, за потреби, місце його виконання, а також форма та розмір винагороди.

Стаття 1381. Відповідність завдання публічному порядку, імперативним нормам закону

1. Публічна обіцянка винагороди не призводить до виникнення прав та обов'язків у частині завдання, виконання якого або одержання результату порушує публічний порядок, імперативні норми закону та/або суперечить доброзвичайності.

Стаття 1382. Зміст завдання

1. Завдання, визначене у публічній обіцянці винагороди, може полягати у вчиненні різними особами одноразової дії або невизначеної кількості однорідних дій або у досягненні відповідного результату.

Стаття 1383. Строк (термін) виконання завдання

1. Для виконання завдання, визначеного у сповіщенні про публічну обіцянку винагороди, може бути встановлено строк (термін). Якщо іншого не зазначено у сповіщенні, перебіг строку обчислюють з дня його оприлюднення.

2. Якщо строк (термін) не встановлено і він не впливає з мети або характеру завдання, публічна обіцянка винагороди діє протягом розумного строку з урахуванням мети, характеру та умов виконання завдання.

3. Виконання завдання після спливу встановленого строку (терміну) надає права на винагороду, якщо іншого не встановлено у сповіщенні.

Стаття 1384. Зміна умов публічної обіцянки винагороди

1. Особа, яка публічно пообіцяла винагороду, може змінити завдання та умови її надання у спосіб опублікування сповіщення про зміну порядком, яким було оприлюднено первісне сповіщення. Зміна набирає чинності з дня оприлюднення відповідного сповіщення, якщо у ньому не встановлено іншої дати, і не поширюється на виконання, завершене до її оприлюднення.

2. Особа, яка розпочала виконання завдання до оприлюднення зміни, має право на відшкодування збитків, завданих зміною завдання або умов надання винагороди, крім випадку, визначеного частиною третьою цієї статті.

3. Якщо у зв'язку із зміною умов надання винагороди особа, яка розпочала виконання завдання до зміни, втратила інтерес до виконання завдання, така особа має право на відшкодування понесених нею необхідних і розумних витрат.

Витрати, понесені особою після того, як вона дізналася або повинна була дізнатися про зміну завдання або умов надання винагороди, не відшкодовуються, якщо іншого не встановлено у сповіщенні.

Стаття 1385. Юридичні наслідки виконання завдання

1. У разі виконання завдання і, за потреби, передання його результату особа, яка публічно пообіцяла винагороду, зобов'язана її виплатити у розмірі та формі, визначених у сповіщенні.

2. Якщо завдання полягає у вчиненні одноразової дії або досягненні разового результату, право на винагороду має особа, яка першою виконала завдання (досягла результату) відповідно до умов, визначених у сповіщенні.

Якщо таке завдання виконали одночасно кілька осіб, винагорода розподіляється між ними порівну, якщо іншого не встановлено у сповіщенні.

У разі неподільності винагороди отримувач визначається порядком, встановленим у сповіщенні.

3. Якщо сповіщення встановлює необмежену кількість однорідних дій, право на винагороду виникає за кожне вчинення такої дії, якщо іншого не встановлено у сповіщенні.

Стаття 1386. Повідомлення про виконання та перевірка виконання

1. Особа, яка заявляє право на винагороду, повідомляє особу, яка публічно пообіцяла винагороду, про виконання завдання у спосіб, що дає змогу ідентифікувати виконання, та подає докази виконання, якщо іншого не встановлено у сповіщенні про публічну обіцянку винагороди.

2. Особа, яка публічно пообіцяла винагороду, має право з дня одержання повідомлення у розумний строк перевірити виконання. Зволікання з виплатою, необхідне для такої перевірки, не є простроченням виконання обов'язку з виплати винагороди, якщо іншого не встановлено у сповіщенні про публічну обіцянку винагороди.

Стаття 1387. Припинення чинності публічної обіцянки винагороди

1. Чинність публічної обіцянки винагороди є припиненою у разі:

1) закінчення строку виконання завдання;
2) виконання завдання і, за потреби, передання його результату особою, яка першою виконала завдання відповідно до умов, визначених у сповіщенні;
3) оприлюднення сповіщення про припинення завдання порядком, яким було оприлюднено первісне сповіщення.

2. Припинення чинності публічної обіцянки винагороди не припиняє права на винагороду за завдання, виконання якого було завершено до оприлюднення сповіщення про припинення чинності.

3. Особа, яка розпочала виконання завдання до оприлюднення сповіщення про припинення чинності, має право на відшкодування понесених нею необхідних і розумних витрат, якщо іншого не встановлено у сповіщенні.

4. Витрати, понесені особою після того, як вона дізналася або повинна була дізнатися про оприлюднення сповіщення про припинення чинності публічної обіцянки винагороди, не відшкодовуються, якщо іншого не встановлено у сповіщенні.

Глава 87. Публічний конкурс

Стаття 1388. Право на оголошення публічного конкурсу

1. Фізична особа або юридична особа (засновник публічного конкурсу) має право оголосити публічний конкурс.

Публічний конкурс може бути відкритим (для невизначеного кола осіб) або закритим (для осіб, запрошених засновником).

2. Відкритий публічний конкурс оголошується у спосіб сповіщення, доведеного до відома невизначеного кола осіб через медіа, мережу Інтернет, цифрові платформи або в інший спосіб, що забезпечує можливість ознайомлення з ним будь-якій особі. Закритий публічний конкурс проводиться у спосіб персональних запрошень.

3. Оголошення про публічний конкурс здійснюється у спосіб та у формі, що дають змогу ідентифікувати засновника, умови участі та порядок визначення переможця.

Стаття 1389. Умови публічного конкурсу

1. Оголошення про публічний конкурс має містити такі істотні умови:

1) предмет публічного конкурсу (результат діяльності або дія, що підлягає оцінюванню);

2) критерії оцінювання, порядок визначення переможця (переможців), кількість призових місць;

3) вид і розмір нагороди (призу) або інший спосіб заохочення за кожне призове місце;

4) строк (термін) подання конкурсних робіт, результатів діяльності або виконання дії.

2. Оголошення про публічний конкурс може додатково містити:

1) умови участі (вимоги до учасників) та підстави відмови в участі або дискваліфікації;

2) умови щодо прав інтелектуальної власності на подані та відзначені роботи (обсяг передання прав або надання ліцензії);

3) склад, повноваження та порядок роботи комісії (журі);

4) порядок подання робіт або матеріалів (зокрема в електронній формі) та, за потреби, місце подання;

5) порядок оприлюднення результатів;

6) інші умови проведення публічного конкурсу.

3. Оголошення про публічний конкурс, що не містить істотних умов, визначених частиною першою цієї статті, не призводить до виникнення цивільних прав і обов'язків та не зумовлює юридичних наслідків оголошення публічного конкурсу.

4. Шкоду, завдану особі недостовірністю, неповнотою або суперечливістю умов, що містить оголошення про публічний конкурс, відшкодовує особа, яка його оприлюднила, порядком, встановленим цим Кодексом.

Стаття 1390. Зміна умов публічного конкурсу

1. Засновник публічного конкурсу може змінити його умови до початку перебігу строку (терміну), встановленого в оголошенні для подання конкурсних матеріалів, вчинення дій або досягнення результату. Після початку перебігу такого строку (терміну) зміна умов публічного конкурсу не допускається.

2. Повідомлення про зміну умов публічного конкурсу оприлюднюються порядком, яким оприлюднено оголошення про публічний конкурс.

3. Якщо у зв'язку зі зміною умов особа, яка розпочала підготовку до участі, втратила інтерес до участі у публічному конкурсі або позбавлена можливості взяти у ньому участь, вона має право на відшкодування понесених нею необхідних і розумних витрат.

4. Витрати, понесені особою після того, як вона дізналася або повинна була дізнатися про зміну умов, не відшкодовуються, якщо іншого не встановлено в оголошенні.

Стаття 1391. Відмова від проведення публічного конкурсу

1. Засновник публічного конкурсу має право відмовитися від його проведення до початку перебігу строку (терміну), встановленого в оголошенні для подання конкурсних матеріалів, вчинення дій або досягнення результату.

Повідомлення про відмову від проведення публічного конкурсу оприлюднюються порядком, яким оприлюднено оголошення про публічний конкурс.

2. Відмова від проведення публічного конкурсу після початку перебігу зазначеного строку (терміну) допускається лише з причин, що не залежать від засновника і унеможливають проведення конкурсу.

3. У разі відмови з причин, що не залежать від засновника, витрати учасників відшкодовуються у частині, визначеній в оголошенні.

4. У разі відмови від проведення публічного конкурсу з інших підстав учасник, який розпочав підготовку до участі, має право на відшкодування понесених ним необхідних і розумних витрат.

5. Витрати, понесені учасником після того, як він дізнався або повинен був дізнатися про оприлюднення повідомлення про відмову від проведення публічного конкурсу, не відшкодовуються, якщо іншого не встановлено в оголошенні.

Стаття 1392. Переможець публічного конкурсу

1. Переможцем публічного конкурсу є учасник, чия робота (результат, дія) визнана найкращою за критеріями, визначеними в оголошенні про публічний конкурс.

2. Переможець публічного конкурсу визначається засновником публічного конкурсу, журі (комісією) або в інший спосіб, встановлений в оголошенні.

3. Результати публічного конкурсу оприлюднюються порядком, яким було оприлюднено оголошення про його проведення.

4. У разі рівності оцінок або результатів переможець публічного конкурсу визначається порядком, встановленим в оголошенні. Якщо за результатами оцінювання жодна робота (результат, дія) не відповідає умовам або меті публічного конкурсу, переможець публічного конкурсу не визначається, якщо іншого не встановлено в оголошенні.

5. Результати публічного конкурсу можуть бути оскаржені заінтересованою особою до суду порядком, встановленим законом.

Стаття 1393. Оцінювання результатів інтелектуальної, творчої діяльності, поданих на публічний конкурс

1. За наслідками оцінювання результатів інтелектуальної, творчої діяльності, поданих на публічний конкурс, засновник публічного конкурсу або журі (комісія) може ухвалити рішення про:

1) присудження всіх призових місць і нагород, визначених оголошенням про публічний конкурс;

2) присудження окремих призових місць і нагород, якщо їх було встановлено декілька;

3) відмову у присудженні призових місць і нагород, якщо подані роботи не відповідають умовам або меті публічного конкурсу;

4) присудження заохочувальних відзнак або нагород, якщо це встановлено оголошенням про публічний конкурс.

2. Умови публічного конкурсу можуть визначати інші рішення, що можуть бути ухвалені за результатами оцінювання, якщо вони не суперечать суті конкурсу та не порушують прав учасників.

Стаття 1394. Права переможця публічного конкурсу

1. Переможець публічного конкурсу має право вимагати від його засновника надання нагороди (призу) на умовах, визначених в оголошенні про публічний конкурс.

2. Якщо предметом публічного конкурсу був результат інтелектуальної, творчої діяльності, подальше використання такого результату засновником публічного конкурсу допускається лише за згоди переможця публічного конкурсу, якщо іншого не встановлено законом або не визначено в оголошенні про публічний конкурс.

3. Засновник публічного конкурсу має переважне право перед іншими особами на укладення з переможцем публічного конкурсу договору про використання предмета публічного конкурсу.

Переважне право на укладення договору здійснюється протягом строку, встановленого в оголошенні про публічний конкурс, а за його ненаявності – протягом розумного строку після оприлюднення результатів публічного конкурсу.

Стаття 1395. Повернення речі, поданої на публічний конкурс

1. Подання учасником речі на публічний конкурс не припиняє його права власності на цю річ.

Засновник публічного конкурсу зобов'язаний зберігати річ та повернути її учаснику після завершення публічного конкурсу, якщо іншого не встановлено договором або законом.

2. Умова оголошення про публічний конкурс або інша умова участі, за якою річ, подана на публічний конкурс, не підлягає поверненню учаснику, є нікчемною, крім випадків, якщо учасник погодив передання речі у власність засновника або інше розпорядження нею на підставах, встановлених договором або законом.

3. Повернення речі здійснюється у порядку, визначеному в оголошенні про публічний конкурс, а за його ненаявності – протягом розумного строку після оприлюднення результатів у місці подання речі або в іншому погодженому місці. Витрати на повернення (зокрема транспортування) речі покладають на засновника публічного конкурсу, якщо іншого не встановлено умовами публічного конкурсу.

4. Засновник конкурсу відповідає за втрату, нестачу або пошкодження речі під час її перебування у нього, якщо не доведе, що це стало внаслідок непереборної сили, властивостей речі або поведінки учасника.

5. Якщо учасник протягом одного місяця з дня оприлюднення результатів публічного конкурсу не заявив вимоги про повернення речі, засновник має право продовжувати володіння нею та вимагати відшкодування необхідних і розумних витрат на зберігання.

Право власності на таку річ може бути набуто засновником на загальних підставах, визначених цим Кодексом.

Глава 88. Ведення чужих справ без доручення

Стаття 1396. Право на ведення чужих справ без доручення

1. Якщо правомірним інтересам іншої особи загрожує реальна небезпека завдання шкоди або настання інших істотних негативних наслідків, а також

якщо виникла потреба невідкладно виконати обов'язок, зволікання з виконанням якого може призвести до таких наслідків, будь-яка особа (далі - гестор) має право без доручення вчиняти фактичні та юридичні дії, спрямовані на їх запобігання, усунення або зменшення, якщо з обставин не випливає іншого волевиявлення особи, в інтересах якої такі дії вчиняються (далі - домінус).

2. Гестор зобов'язаний за першої нагоди повідомити домінуса про свої дії та дотримуватися його вказівок у межах можливого.

Схвалення домінусом дій гестора має наслідком застосування до подальших відносин сторін приписів відповідного договору, якщо іншого не випливає із змісту схвалення.

Схвалення дій гестора не позбавляє домінуса права на відшкодування шкоди, завданої порушенням гестором обов'язків, встановлених цією главою.

3. Якщо гестор не має можливості своєчасно повідомити домінуса про свої дії, він зобов'язаний діяти добросовісно, з належною обачністю, вживати розумних заходів для запобігання, усунення або зменшення негативних наслідків для домінуса та виконувати обов'язки, пов'язані з вчиненими діями, зокрема щодо вчинених правочинів.

4. Приписи цієї глави не застосовуються, якщо особа діяла на підставі договору, закону, рішення суду, акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, у зв'язку з виконанням покладених на неї посадових, службових, інших встановлених законом обов'язків, зокрема щодо рятування життя, здоров'я, майна, або в межах виконання власного зобов'язання перед третьою особою.

Стаття 1397. Обґрунтована підстава ведення чужих справ без доручення

1. Обґрунтованою підставою для ведення чужих справ без доручення є наявність обставин, за яких розумна та добросовісна особа на місці гестора могла вважати, що без невідкладного втручання існує реальна небезпека завдання шкоди або настання інших істотних негативних наслідків для правомірних інтересів домінуса.

2. Обґрунтована підстава для ведення чужих справ без доручення ненаявна, якщо:

1) гестор знав або за обставинами повинен був знати, що домінус заперечує проти відповідних дій;

2) гестор без поважних причин не вжив розумних заходів для своєчасного з'ясування волі домінуса, хоча мав реальну можливість це зробити;

3) дії гестора вчинялися переважно в його власних інтересах або в інтересах третьої особи і лише побічно – в інтересах домінуса.

3. Ведення чужих справ без доручення є таким, що має обґрунтовану підставу, якщо гестор невідкладно виконав обов'язок домінуса, зволікання з виконанням якого могло призвести до завдання шкоди або інших істотних негативних наслідків для правомірних інтересів домінуса або до невиконання покладеного на домінуса обов'язку перед третіми особами.

Стаття 1398. Обов'язки гестора

1. Гестор зобов'язаний діяти добросовісно, розумно, з належною обачністю та в інтересах домінуса з урахуванням характеру загрози правомірним інтересам домінуса і обставин, за яких розпочато ведення чужих справ без доручення.

2. Гестор повинен, наскільки це можливо, своєчасно інформувати домінуса про свої вчинені та заплановані дії, пов'язані з ними витрати та ризики, погоджувати такі дії з домінусом та утримуватися від дій, які не відповідають його правомірним інтересам.

3. Гестор зобов'язаний діяти відповідно до дійсної або обґрунтовано очікуваної волі домінуса.

4. Гестор не має права без поважних причин припиняти ведення чужих справ у спосіб, що істотно погіршує становище домінуса порівняно з тим, яке існувало до початку втручання.

Гестор зобов'язаний продовжувати вчинення необхідних дій до моменту, коли домінус або інша уповноважена ним особа зможе самостійно захистити свої правомірні інтереси, якщо іншого не впливає з обставин справи.

Стаття 1399. Відповідальність гестора

1. Гестор відповідає за шкоду, завдану домінусу внаслідок порушення обов'язків, встановлених цією главою, якщо така шкода є наслідком ризику, створеного або істотно збільшеного його діями.

2. Під час визначення розміру відповідальності гестора суд враховує характер і мотиви втручання, терміновість захисту правомірних інтересів домінуса, ступінь ризику, на який об'єктивно погоджувався гестор, а також інші обставини і може зменшити обсяг відповідальності або звільнити гестора від відповідальності, якщо покладення на нього відповідальності у повному обсязі було б вочевидь несправедливим.

3. Якщо гестор діяв переважно з метою відвернення шкоди життю, здоров'ю, честі, гідності, діловій репутації або майну домінуса в умовах реальної небезпеки, його відповідальність за завдану домінусу шкоду обмежують випадками, якщо шкоди завдано внаслідок його умислу або грубої необережності, якщо іншого не встановлює закон.

4. До відповідальності гестора застосовуються загальні приписи цього Кодексу про відшкодування шкоди, якщо іншого не встановлено цією главою.

Стаття 1400. Звіт гестора та передання одержаного

1. Після припинення ведення чужих справ без доручення гестор зобов'язаний без зволікання надати домінусу звіт про свої дії, понесені витрати, отримані вигоди та результати ведення чужих справ без доручення, а також передати домінусу все одержане у зв'язку з таким веденням.

2. Якщо гестор діяв одночасно в інтересах домінуса та у власних інтересах або в інтересах третьої особи, він зобов'язаний, наскільки це можливо, відокремити те, що належить домінусу, і зазначити це у звіті.

3. Якщо домінус без поважних причин відмовляється прийняти звіт гестора або безпідставно ухиляється від його прийняття, обов'язок гестора щодо подання звіту є виконаним з моменту, коли звіт було подано домінусу у спосіб, що відповідає обставинам справи.

Стаття 1401. Відшкодування витрат гестора

1. Домінус зобов'язаний відшкодувати гестору необхідні та розумні витрати, фактично понесені у зв'язку з веденням чужих справ без доручення, якщо таке ведення мало обґрунтовану підставу і було спрямоване на захист правомірних інтересів домінуса.

2. Витрати гестора відшкодовуються безвідносно до того, чи було досягнуто очікуваного результату, якщо з огляду на обставини, що існували на момент вчинення дій, такі витрати були необхідними та розумними.

3. Якщо гестор діяв одночасно у власних інтересах або в інтересах третьої особи та в інтересах домінуса, домінус зобов'язаний відшкодувати лише витрати, які були необхідними та розумними для захисту його правомірних інтересів.

4. Якщо гестор порушив обов'язки, встановлені цією главою, зокрема обов'язок своєчасно повідомити домінуса про ведення чужих справ без доручення або дотримуватися його волі, суд може зменшити розмір відшкодування витрат або відмовити у їх відшкодуванні, якщо таке порушення призвело до негативних наслідків для домінуса.

Суд враховує, зокрема, розмір одержаної домінусом вигоди, частину витрат, понесених в інтересах гестора або третьої особи, можливість домінуса одержати відшкодування витрат від третьої особи, а також майновий стан домінуса.

Стаття 1402. Винагорода гестора

1. Гестор не має права на винагороду за ведення чужих справ без доручення, якщо іншого не встановлено законом, не погоджено між гестором і домінусом або не впливає з обставин справи.

2. Якщо ведення чужих справ без доручення здійснюється гестором у межах його звичайної професійної або підприємницької діяльності, що не пов'язана з виконанням посадових, службових, інших публічних функцій, мало обґрунтовану причину, було розумним та принесло домінусові істотну майнову користь або відвернуло істотну шкоду його правомірним інтересам, домінус зобов'язаний сплатити гесторові справедливу винагороду.

3. Розмір винагороди визначається за домовленістю сторін, а за її ненаявності – з урахуванням обсягу, характеру та результатів ведення чужих справ без доручення.

4. Винагорода не підлягає стягненню, якщо з обставин справи очевидно впливає, що гестор діяв із наміром надати домінусові безоплатну допомогу, якщо іншого не встановлює закон.

5. Суд може зменшити розмір винагороди або відмовити у її присудженні, якщо з урахуванням усіх обставин, зокрема розміру одержаної домінусом вигоди, наявності та характеру власного інтересу гестора, можливості домінуса одержати такі послуги від іншої особи на звичайних умовах та його майнового стану, надання гестору винагороди у повному обсязі призвело б до вочевидь несправедливого або неспівмірного для домінуса результату.

Стаття 1403. Відшкодування шкоди, завданої гестору

1. Якщо під час ведення чужих справ без доручення, яке мало обґрунтовану підставу та здійснювалося відповідно до вимог цієї глави, завдано шкоди життю, здоров'ю або майну гестора, домінус зобов'язаний відшкодувати таку шкоду в обсязі, в якому вона є наслідком ризику, на який гестор міг об'єктивно погодитися, здійснюючи захист правомірних інтересів домінуса.

2. Якщо шкода, завдана гестору, підлягає відшкодуванню третьою особою відповідно до глави 91 цього Кодексу, домінус, який відшкодував шкоду гестору, має право зворотної вимоги до такої третьої особи в обсязі здійсненого відшкодування.

3. Гестор не має права на відшкодування шкоди, завданої внаслідок його умислу або грубої необережності, а також у частині, в якій шкода є наслідком дій, що вочевидь виходять за межі необхідного для захисту правомірних інтересів домінуса.

4. Приписи цієї статті не обмежують права гестора вимагати відшкодування шкоди на інших підставах, встановлених цим Кодексом.

Стаття 1404. Відносини гестора з третіми особами

1. Юридичні наслідки правочинів та інших юридичних дій, вчинених гестором у зв'язку з веденням чужих справ без доручення від імені домінуса, визначаються відповідно до приписів цього Кодексу про представництво, якщо іншого не встановлено цією главою.

2. Якщо третя особа одержала майно або іншу вигоду внаслідок ведення чужих справ без доручення за наявності юридичних підстав для збереження одержаного, до таких відносин застосовуються приписи глави 92 цього Кодексу.

Глава 89. Рятування життя, здоров'я та майна

Стаття 1405. Зобов'язання, що виникають у зв'язку з рятуванням життя або здоров'я фізичної особи

1. Шкоду, завдану життю, здоров'ю, майну фізичної особи, яка рятувала життя або здоров'я іншої фізичної особи без відповідних повноважень та за наявності обґрунтованої підстави вважати, що існує реальна небезпека для життя або здоров'я цієї особи, відшкодовує держава у повному обсязі порядком, встановленим законом.

2. Приписи цієї статті не застосовують, якщо особа здійснює рятування у зв'язку з виконанням покладених на неї посадових, службових або інших встановлених законом обов'язків або на підставі договору, закону чи іншого акта, що встановлює інший порядок відшкодування шкоди.

3. До інших прав та обов'язків осіб, що виникають у зв'язку з рятуванням життя або здоров'я фізичної особи, у частині, не врегульованій цією статтею, застосовують приписи глави 88 цього Кодексу.

Стаття 1406. Зобов'язання, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи

1. Шкоду, завдану ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, яка рятувала майно, що має істотну цінність, іншої особи без відповідних повноважень та за наявності обґрунтованої підстави вважати, що існує реальна небезпека істотного пошкодження чи знищення майна цієї особи, відшкодовує держава в повному обсязі порядком, встановленим законом.

2. У разі якщо фізична особа діяла за умов, визначених частиною першою цієї статті, шкоду, завдану її майну у зв'язку з рятуванням майна іншої особи, яке має істотну цінність, відшкодовує власник (володілець) цього майна з урахуванням його майнового стану. Розмір відшкодування шкоди за цією частиною не може перевищувати вартість майна, яке рятувалося.

3. Приписи цієї статті не застосовують, якщо особа здійснює рятування у зв'язку з виконанням покладених на неї посадових, службових або інших встановлених законом обов'язків або на підставі договору, закону чи іншого акта, що встановлює інший порядок відшкодування шкоди.

4. До інших прав та обов'язків осіб, що виникають у зв'язку з рятуванням майна, у частині, не врегульованій цією статтею, застосовують приписи глави 88 цього Кодексу.

Глава 90. Створення загрози життю, здоров'ю та майну

Стаття 1407. Усунення загрози

1. Якщо внаслідок поведінки іншої особи створено реальну небезпеку життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи, заінтересована особа має право вимагати від особи, яка створює таку загрозу, її усунення у спосіб припинення відповідних дій, усунення джерела небезпеки або вжиття інших необхідних і розумних заходів.

2. Право вимагати усунення загрози здійснюється з урахуванням характеру діяльності, її суспільної користі, вимог закону, а також принципу домірності заходів, що вживаються, характеру і ступеня загрози.

3. Якщо особа, яка створює загрозу, не усуває загрозу протягом розумного строку або відмовляється її усунути, заінтересована особа має право звернутися до суду з вимогою про усунення загрози, зокрема про:

- 1) зобов'язання припинити діяльність, що створює загрозу;
- 2) зобов'язання усунути джерело небезпеки або змінити спосіб діяльності;
- 3) заборону вчинення певних дій, які створюють або можуть створити загрозу.

4. Приписи цієї статті застосовуються, якщо іншого не встановлює цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 1408. Юридичні наслідки неусунення загрози

1. У разі неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи заінтересована особа має право вимагати від особи, яка створила таку загрозу:

- 1) вжиття невідкладних заходів щодо усунення загрози;
- 2) відшкодування шкоди, завданої внаслідок реалізації загрози;
- 3) відшкодування необхідних і розумних витрат, понесених нею або третьою особою для запобігання завданню шкоди або зменшення її розміру (превентивні витрати).

2. Витрати, понесені заінтересованою особою або третьою особою для запобігання завданню шкоди або зменшення її розміру, підлягають відшкодуванню особою, яка створила загрозу, якщо такі витрати були необхідними і розумними з урахуванням характеру загрози та обставин справи.

Такі витрати належать до превентивних витрат у розумінні статті 25 цього Кодексу.

3. Якщо витрати на запобігання завданню шкоди або зменшення її розміру були понесені при веденні чужих справ без доручення, до таких відносин у частині, не врегульованій цією статтею, застосовують приписи глави 88 цього Кодексу.

4. Звернення з вимогами, визначеними цією статтею, не позбавляє заінтересовану особу права на відшкодування шкоди відповідно до глави 91 цього Кодексу.

Стаття 1409. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок неусунення загрози

1. Шкода, завдана внаслідок неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи, відшкодовується відповідно до глави 91 цього Кодексу, якщо іншого не встановлює закон.

2. При визначенні підстав відповідальності та розміру відшкодування шкоди суд враховує, зокрема:

- 1) характер, ступінь та тривалість загрози;
- 2) можливість і розумність її усунення з урахуванням обставин справи;
- 3) поведінку особи, яка створила загрозу, і заінтересованої особи;
- 4) вжиті особою, яка створила загрозу, і заінтересованою особою заходи для запобігання завданню шкоди або зменшення її розміру.

Глава 91. Відповідальність за шкоду

§ 1. Загальні приписи

Стаття 1410. Засади відповідальності за шкоду

1. Особа, якій завдано майнової та/або моральної шкоди внаслідок порушення її цивільного права та/або правомірного інтересу, має право на відшкодування майнової шкоди та/або компенсацію моральної шкоди в повному обсязі, якщо іншого не встановлює цей Кодекс та/або інший закон.

2. Обов'язок відшкодувати майнову шкоду та/або компенсувати моральну шкоду покладається на особу, яка завдала такої шкоди умисно або з

необережності або відповідає за її завдання на інших підставах, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Шкода, завдана правомірними діями, відшкодовується у випадках, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

4. Особа, яка завдала шкоди, звільняється від обов'язку відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, якщо доведе, що шкоду завдано не з її вини, крім випадків, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

5. Приписи цієї глави застосовуються до відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, завданої порушенням будь-якого цивільного права та/або правомірного інтересу, безвідносно до підстави виникнення зобов'язання, якщо іншого не встановлено цим Кодексом, іншим законом або не впливає із змісту відносин.

6. Цей Кодекс та/або інший закон може встановлювати спеціальні правила відшкодування шкоди, зокрема шкоди, завданої подіями, що мають характер непереборної сили, безвідносно до вини певних осіб або за рахунок спеціальних компенсаційних механізмів.

Стаття 1411. Право на запобігання завданню шкоди

1. Особа, якій реально загрожує завдання шкоди внаслідок поведінки іншої особи, має право вимагати від цієї особи (потенційного завдавача шкоди) вжиття розумних, необхідних і домірних заходів для запобігання завданню шкоди або зменшення її розміру.

2. Якщо потенційний завдавач шкоди відмовляється або є неспроможним вжити таких заходів, особа, якій реально загрожує завдання шкоди, має право самостійно вчинити дії, необхідні для усунення небезпеки, запобігання завданню шкоди або зменшення її розміру, за рахунок потенційного завдавача шкоди, якщо такі дії були необхідними та домірними за обставин справи та не могли бути відкладені.

3. Суд за заявою особи, якій реально загрожує завдання шкоди, може зобов'язати потенційного завдавача шкоди вчинити певні дії або утриматися від вчинення певних дій для запобігання завданню шкоди або зменшення її розміру.

4. Витрати, понесені особою у зв'язку із вчиненням дій, спрямованих на запобігання завданню шкоди або зменшення її розміру, підлягають відшкодуванню за приписами цієї книги, якщо вони були розумними, необхідними та домірними за обставин справи та визнаються збитками (превентивними витратами) у розумінні статті 25 цього Кодексу.

5. Приписи цієї статті застосовуються безвідносно до вини потенційного завдавача шкоди.

Покладення обов'язку відшкодувати превентивні витрати не позбавляє особу, якій реально загрозувало завдання шкоди, права на відшкодування шкоди, якщо її завдано.

6. До звернення до суду або вчинення дій, визначених частиною другою цієї статті, особа, якій реально загрожує завдання шкоди, зобов'язана, наскільки це є розумно можливим за обставин справи, повідомити потенційного завдавача шкоди про загрозу та надати йому розумний строк для вжиття відповідних заходів, крім випадків, якщо зволікання очевидно збільшує ризик завдання шкоди, робить запобігання завданню шкоди неможливим або потребує негайного втручання.

Неповідомлення потенційного завдавача шкоди без поважних причин може бути підставою для зменшення розміру відшкодування превентивних витрат у частині, в якій воно спричинило їх надмірність.

7. Приписи цієї статті застосовуються до відносин, пов'язаних із запобіганням завданню шкоди, якщо іншого не встановлено главою 90 цього Кодексу.

Стаття 1412. Обов'язок потерпілого запобігати збільшенню шкоди

1. Потерпілий зобов'язаний вживати розумних заходів для запобігання збільшенню шкоди після того, як він дізнався або повинен був дізнатися про її завдання.

2. Якщо потерпілий без поважних причин не вжив таких заходів або відмовився від пропозиції завдавача усунути наслідки порушення чи зменшити шкоду, суд може зменшити розмір відшкодування на суму, на яку шкода могла бути зменшена.

3. На потерпілого не можуть покладатися обов'язки, що виходять за розумні та домірні межі у конкретних обставинах.

Стаття 1413. Причинний зв'язок

1. Шкода підлягає відшкодуванню, якщо встановлено причинний зв'язок між поведінкою особи та шкодою.

2. Якщо шкоду завдано внаслідок взаємопов'язаних дій або бездіяльності кількох осіб, кожна з них відшкодовує шкоду в межах тієї її частини, що зумовлена її поведінкою. За неможливості належним чином визначити таку частину шкоди ці особи зобов'язані відшкодувати шкоду солідарно, якщо іншого не встановлено цим Кодексом, іншим законом або не впливає з характеру порушення, внаслідок якого завдано шкоди.

3. Суд може визнати причинний зв'язок наявним, якщо з урахуванням обставин справи є достатні підстави вважати, що поведінка особи істотно

збільшила ризик настання шкоди відповідного виду, а завдана шкода є типовим наслідком такої поведінки.

4. Якщо з огляду на конкретні обставини неможливо належним чином визначити, у якій частині шкода є наслідком поведінки завдавача, а в якій – обставин, пов'язаних із станом здоров'я потерпілого, його віком чи іншими індивідуальними особливостями, а також з особливими властивостями майна, суд розподіляє між сторонами наслідки такої невизначеності з урахуванням імовірності кожної з можливих причин та засад розумності і справедливості.

Стаття 1414. Вина особи, яка завдала шкоди

1. Якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом, шкода відшкодовується за наявності вини особи, яка її завдала.

2. Вина особи, яка завдала шкоди, визначається відповідно до статті 874 цього Кодексу з урахуванням особливостей, встановлених цією главою.

3. До обставин, які можуть свідчити про ненаявність вини особи, належать, зокрема непереборна сила та інші надзвичайні та невідворотні за даних умов обставини, що не залежать від волі цієї особи, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 1415. Врахування поведінки потерпілого під час відшкодування шкоди

1. Якщо завдання шкоди зумовлене поведінкою як особи, яка її завдала, так і потерпілого, суд зменшує розмір відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди з урахуванням ступеня вини кожного з них та значення їхньої поведінки для завдання шкоди. Якщо поведінка потерпілого була єдиною або переважною причиною завдання шкоди, у відшкодуванні шкоди може бути відмовлено повністю або частково.

2. Не береться до уваги необережність потерпілого, яка не має істотного значення для настання шкоди. Зменшення розміру відшкодування шкоди або відмова в її відшкодуванні не допускається у разі умисного завдання шкоди, крім випадків, коли поведінка потерпілого була умисною або характеризувалася грубою необережністю, і, зважаючи на конкретні обставини, вочевидь несправедливо покладати на особу, яка завдала шкоди, обов'язок щодо її повного відшкодування.

3. Згода потерпілого на поведінку, яка зазвичай пов'язана з ризиком завдання шкоди, звільняє особу від відповідальності за завдану шкоду, якщо така згода була добровільною, усвідомленою, ґрунтувалася на достатній поінформованості про ризики та не суперечила закону і засадам справедливості, добросовісності, розумності.

4. Якщо потерпілий добровільно прийняв на себе підвищений ризик завдання шкоди або без поважних причин нехтував розумними заходами безпеки, суд може зменшити розмір відшкодування залежно від ступеня такого ризику, характеру та наслідків поведінки потерпілого.

5. Застосовуючи приписи цієї статті, суд враховує, зокрема вік, стан здоров'я та/або життєвий досвід потерпілого, характер і ступінь ризику, наявність у потерпілого можливості діяти інакше без надмірних витрат та/або ризику для нього самого чи третіх осіб, а також поведінку потерпілого після завдання шкоди, зокрема виконання ним обов'язку, встановленого статтею 1412 цього Кодексу, та інші істотні обставини.

Стаття 1416. Шкода, завдана при правомірному захисті

1. Шкода, завдана особою при здійсненні права на самозахист від протиправних посягань, зокрема у стані необхідної оборони, якщо при цьому не були перевищені її межі, не відшкодовується.

2. У разі перевищення меж самозахисту від протиправних посягань, зокрема меж необхідної оборони, шкода відшкодовується на підставах, встановлених цією главою.

При визначенні розміру відшкодування суд враховує, зокрема характер і ступінь небезпеки посягання, спосіб самозахисту, вік, стан здоров'я, інші індивідуальні особливості особи, яка здійснювала самозахист, а також інші істотні обставини.

Стаття 1417. Шкода, завдана у стані крайньої необхідності

1. Шкода, завдана у стані крайньої необхідності, за умови, що завдана шкода є меншою, ніж небезпека, якій запобігали, підлягає відшкодуванню з урахуванням засад справедливості, розумності та домірності.

Суд може покласти обов'язок відшкодувати шкоду на особу, яка її завдала, на особу, в інтересах якої вона діяла, або на обох цих осіб у визначених частках, а також повністю або частково звільнити їх від відшкодування шкоди.

2. Якщо особа, діючи у стані крайньої необхідності, переважно в інтересах іншої особи, відшкодувала завдану шкоду, вона має право зворотної вимоги (регресу) до цієї особи у тій частині завданої шкоди, обов'язок відшкодування якої з урахуванням вигоди, одержаної від відвернення небезпеки, та інших істотних обставин, має покладатися на цю особу.

3. При вирішенні питання про розподіл обов'язку відшкодувати шкоду, завдану у стані крайньої необхідності, суд враховує, зокрема характер та ступінь небезпеки, якій запобігали, співвідношення між завданою шкодою та відверненою небезпекою, мотиви та поведінку особи, яка діяла у стані

крайньої необхідності, а також її майновий стан та майновий стан особи, в інтересах якої вона діяла.

4. Приписи цієї статті застосовують, якщо іншого не встановлено главами 88–90 цього Кодексу, іншими приписами цієї глави або законом.

Стаття 1418. Відповідальність за шкоду, завдану спільно кількома особами

1. У відносинах між особами, які відповідно до цієї глави зобов'язані відшкодувати ту саму майнову шкоду та/або компенсувати ту саму моральну шкоду, розмір частки кожної з них у відшкодуванні визначається з урахуванням ступеня їх вини, характеру та значення їх поведінки для завдання шкоди, одержаної ними вигоди та інших істотних обставин.

2. Якщо зважаючи на конкретні обставини, неможливо належним чином визначити частку кожної з таких осіб у завданні шкоди, вважається, що вони відшкодовують шкоду в рівних частках, якщо іншого не встановлено цим Кодексом, іншим законом або домовленістю між ними.

3. Особа, яка відшкодувала шкоду понад частку, визначену відповідно до частини першої або другої цієї статті, має право зворотної вимоги (регресу) до інших осіб у межах сплаченої понад її частку суми згідно із статтею 1419 цього Кодексу.

Стаття 1419. Право зворотної вимоги (регресу)

1. Особа, яка відповідно до цієї глави відшкодувала майнову шкоду та/або компенсувала моральну шкоду замість особи, відповідальної за її завдання, має право зворотної вимоги (регресу) до такої особи у розмірі здійснених відшкодування та/або компенсації, якщо іншого розміру або інших умов здійснення права зворотної вимоги (регресу) не встановлено цим Кодексом, іншим законом або договором.

2. Держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, юридичні особи, які відшкодували витрати на лікування особи, яка потерпіла від кримінального правопорушення, мають право зворотної вимоги (регресу) до фізичної особи, винної у вчиненні цього кримінального правопорушення, у розмірі понесених витрат, якщо іншого не встановлено законом.

3. Держава, відшкодувавши майнову шкоду та/або компенсувавши моральну шкоду відповідно до статті 1436 цього Кодексу, має право зворотної вимоги (регресу) до особи, відповідальної за завдану шкоду, якщо іншого не встановлено законом.

4. Держава, відшкодувавши шкоду, завдану посадовою чи службовою особою органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, має право зворотної вимоги (регресу) до

цієї особи лише у разі встановлення в її діях складу кримінального правопорушення обвинувальним вироком суду щодо неї, який набирає чинності.

5. Держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, відшкодувавши шкоду, завдану посадовою чи службовою особою внаслідок незаконного рішення, дії або бездіяльності відповідних органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, мають право зворотної вимоги (регресу) до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування, крім виплат, пов'язаних із трудовими відносинами, та компенсації моральної шкоди, якщо іншого не встановлено законом.

6. Батьки, опікун, піклувальник, а також заклад або особа, які відповідно до цього Кодексу зобов'язані відшкодувати шкоду, завдану малолітньою чи неповнолітньою дитиною або недієздатною фізичною особою, не мають права зворотної вимоги (регресу) до неї.

7. Особливості виникнення, обсягу та здійснення права зворотної вимоги (регресу), зокрема щодо окремих категорій кредиторів і боржників, можуть встановлюватися законом.

Стаття 1420. Співвідношення договірних і недоговірних вимог про відшкодування шкоди

1. Якщо шкода завдана при виконанні або у зв'язку з виконанням договірного зобов'язання, потерпілий має право вимагати її відшкодування за приписами цієї глави або за приписами, що регулюють юридичні наслідки невиконання відповідного зобов'язання, якщо іншого не встановлено цим Кодексом, іншим законом або не впливає із змісту зобов'язання.

2. Шкода, завдана життю, здоров'ю, тілесній недоторканності фізичної особи під час виконання нею договірних зобов'язань або у зв'язку з ними, відшкодовується за приписами цієї глави, а у випадках, визначених статтею 1429 цього Кодексу, – також з урахуванням приписів цієї статті, якщо іншого не встановлено цим Кодексом, іншим законом або договором на користь потерпілого.

3. Реалізація потерпілим права вибору способу захисту відповідно до частини першої цієї статті не може призводити до подвійного відшкодування однієї й тієї самої шкоди.

§ 2. Шкода, що підлягає відшкодуванню

Стаття 1421. Види шкоди, що підлягає відшкодуванню

1. Відшкодуванню відповідно до цієї глави підлягає шкода, завдана:

- 1) особистому благу;
- 2) майну;
- 3) навколишньому природному середовищу;
- 4) правомірному інтересу, що підлягає захисту відповідно до цього Кодексу та/або іншого закону.

2. Майнова шкода у вигляді збитків, не пов'язаних безпосередньо з порушенням особистих прав або з пошкодженням чи знищенням майна потерпілого (чисті економічні збитки), відшкодовується, якщо така шкода є наслідком порушення приписів цього Кодексу, іншого закону або в інших випадках, встановлених договором.

3. Не підлягають відшкодуванню втрати, які безпосередньо впливають з діяльності потерпілого або пов'язаного з нею інтересу, що є протиправними та/або не суперечать доброзвичайності, якщо іншого не встановлено законом.

4. Вирішуючи питання про можливість та обсяг захисту певного права чи правомірного інтересу за приписами цієї глави, суд враховує, зокрема характер і значення такого права чи інтересу для потерпілого, ступінь його визначеності у законі або договорі, а також необхідність забезпечення розумного балансу між правами потерпілого, правами та інтересами інших осіб та інтересами суспільства і держави.

Стаття 1422. Особиста шкода

1. Особистою є шкода, завдана життю, здоров'ю чи тілесній недоторканності фізичної особи.

2. У разі завдання особистої шкоди відшкодуванню підлягають необхідні та розумні витрати на лікування, реабілітацію, протезування, догляд, відновлення життєзабезпечення, а також втрачений заробіток (дохід), зменшення або втрата працездатності та інші витрати, безпосередньо пов'язані із завданням такої шкоди.

3. Завдання особистої шкоди є підставою для компенсації моральної шкоди, зокрема у разі завдання фізичного болю, інших фізичних страждань, психічного болю, душевних страждань, якщо іншого не встановлено законом.

Компенсація моральної шкоди не залежить від наявності майнових втрат.

Стаття 1423. Шкода, завдана близьким особам у зв'язку з тяжкою особистою шкодою або смертю потерпілого

1. Особи, які перебували на утриманні або мали право на утримання від потерпілого, члени його сім'ї, інші близькі особи мають право на відшкодування майнової та/або компенсацію моральної шкоди, безпосередньо зумовленої завданням потерпілому тяжкої особистої шкоди або його смертю.

2. У разі смерті потерпілого відшкодуванню підлягають, зокрема необхідні та розумні витрати на поховання, втрата засобів існування (утримання), витрати на догляд за особами, які потребують сторонньої допомоги, та інші збитки, які є безпосереднім наслідком смерті потерпілого.

3. У разі завдання потерпілому тяжкої особистої шкоди відшкодуванню підлягають необхідні та розумні витрати, безпосередньо пов'язані з доглядом за ним та/або за особами, які перебували на його утриманні, а також інші збитки, які є безпосереднім наслідком завдання такої шкоди.

4. Моральна шкода, завдана близьким особам у зв'язку із завданням потерпілому тяжкої особистої шкоди або його смертю, підлягає компенсації безвідносно до наявності майнових втрат. При визначенні розміру компенсації враховуються характер та тривалість страждань, ступінь близькості стосунків з потерпілим та інші істотні обставини.

5. Особиста шкода визнається тяжкою, якщо з урахуванням характеру, ступеня та/або тривалості її наслідків вона істотно впливає на життя, здоров'я та/або працездатність потерпілого, зумовлює потребу в тривалому лікуванні та/або догляді чи інші істотні зміни умов його життя.

Стаття 1424. Шкода, завдана порушенням особистих прав

1. Порушення особистих прав фізичної особи або юридичної особи, визначені цим Кодексом та/або іншим законом, є підставою для відшкодування майнової та/або компенсації моральної шкоди відповідно до цієї глави з урахуванням особливостей, встановлених статтею 298 цього Кодексу та/або іншим законом.

2. Шкода, завдана особистим правам особи у спосіб поширення про неї недостовірної інформації, відшкодовується та/або компенсується відповідно до цієї глави, якщо іншого не встановлено книгою другою цього Кодексу та/або іншим законом.

3. Особа, особисті права якої порушено, крім відшкодування майнової та/або компенсації моральної шкоди, має право вимагати застосування інших способів захисту, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 1425. Шкода, завдана майну

1. Шкодою, завданою майну, є його знищення, пошкодження чи втрата, а також інше істотне зменшення його вартості або можливості користування ним.

2. У разі завдання шкоди майну відшкодуванню підлягають, зокрема необхідні та розумні витрати на відновлення, ремонт чи заміну майна, зменшення його вартості, втрата доходу (упущена вигода) від користування

майном протягом розумного строку, а також інші збитки, які є безпосереднім наслідком завдання такої шкоди.

3. Розмір шкоди, завданої майну, визначається відповідно до статті 1464 цього Кодексу.

Стаття 1426. Шкода, завдана недобросовісною консультацією, порадою, рекомендацією, інформацією

1. Особа, яка професійно, за винагороду або в ситуації обґрунтованої довіри надає іншій особі консультацію, пораду, рекомендацію, інформацію чи висновок щодо її прав та/або обов'язків, майна, інвестицій, послуг, здійснення підприємницької чи іншої діяльності, зобов'язана діяти добросовісно, з належною компетентністю та обачністю.

2. Майнова та/або моральна шкода, завдана внаслідок вчинення особою дій чи утримання від дій, обґрунтовано розраховуючи на недобросовісну, недостовірну, неповну або оманливу консультацію, пораду, рекомендацію, інформацію чи висновок, зокрема надані з умисним приховуванням істотних обставин, обманом або з метою введення в оману, підлягає відшкодуванню та/або компенсації особою, яка їх надала.

3. Якщо іншого не встановлено законом, договором або не впливає з обставин справи, відповідальність відповідно до цієї статті обмежується збитками, які за звичайного перебігу обставин могли бути передбачені як можливий наслідок того, що особа діяла, обґрунтовано розраховуючи на таку консультацію, пораду, рекомендацію, інформацію чи висновок.

4. Визначаючи наявність обґрунтованих підстав для такого розрахунку на консультацію, пораду, рекомендацію, інформацію чи висновок, а також розмір відповідальності, суд враховує, зокрема характер і тривалість відносин між сторонами, професійний статус та спеціальні обов'язки особи, яка надавала консультацію, пораду, рекомендацію, інформацію чи висновок, зміст, форму та індивідуальний чи загальний характер таких відомостей, можливість потерпілого самостійно одержати, перевірити або уточнити інформацію, а також поведінку потерпілого до і після її отримання.

5. Договором та/або законом може бути обмежено обсяг відповідальності за шкоду, завдану консультацією, порадою, рекомендацією, інформацією чи висновком, якщо таке обмеження:

- 1) не суперечить засадам справедливості, добросовісності, розумності;
- 2) не позбавляє потерпілого гарантій захисту, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом;
- 3) не поширюється на випадки умисного завдання шкоди, а у відносинах за участю споживача – також на випадки грубої необережності.

Стаття 1427. Шкода, завдана порушенням довіри та конфіденційності

1. Неправомірне розголошення, надання доступу, використання не за призначенням, втрата, знищення чи інше оброблення без юридичної підстави або з порушенням встановлених вимог конфіденційної інформації, комерційної, службової, професійної, банківської, лікарської, адвокатської таємниці, персональних даних чи іншої інформації з обмеженим доступом, яка стала відомою у зв'язку з трудовими, професійними, службовими, договірними або іншими відносинами довіри, є підставою для відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди відповідно до цієї глави, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Вигода, одержана особою внаслідок порушення довіри та/або конфіденційності, підлягає переданню потерпілому і зараховується в рахунок відшкодування завданих збитків. Якщо розмір збитків перевищує розмір одержаної вигоди, різниця підлягає відшкодуванню відповідно до цієї глави.

3. Особа, права якої порушено, крім відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, має право вимагати припинення порушення, заборони подальшого використання інформації, вилучення, блокування чи обмеження доступу до неї, знищення інформації, неправомірно отриманої або обробленої без юридичної підстави, а також застосування інших способів захисту, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

4. Приписи цієї статті застосовуються, зокрема до порушення довірчого характеру відносин у сфері фінансових послуг, медицини, адвокатської та іншої професійної діяльності, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 1428. Шкода, завдана умисним протиправним втручанням третьої особи у виконання зобов'язання

1. Майнова шкода кредитора у вигляді збитків, що не пов'язані безпосередньо з порушенням його особистих прав або з пошкодженням чи знищенням його майна (чисті економічні збитки), підлягає відшкодуванню за приписами цієї глави, якщо вона завдана умисним і без юридичної підстави втручанням третьої особи у виконання зобов'язання між кредитором та його боржником, яке призвело до невиконання, припинення, істотної зміни умов або істотного ускладнення виконання цього зобов'язання.

2. До втручання у виконання зобов'язання, зокрема належать:

1) підбурювання боржника до невиконання зобов'язання, його припинення або істотної зміни умов на шкоду кредиторів;

2) умисне надання боржникові та/або кредиторів недостовірної, неповної або оманливої інформації з метою спонукати боржника до невиконання зобов'язання або істотно ускладнити його виконання;

3) умисне приховування від боржника та/або кредитора істотних обставин, про які така особа знала або повинна була знати, з метою перешкодити виконанню зобов'язання;

4) інші умисні дії, що без юридичної підстави створюють боржникові перешкоди для виконання зобов'язання або істотно підвищують ризик його невиконання.

3. Вирішуючи питання про наявність протиправного втручання третьої особи у виконання зобов'язання, суд враховує, зокрема:

- 1) мету, характер і спосіб дій цієї особи;
- 2) наявність у особи власного правомірного інтересу, який вона реалізує;
- 3) характер відносин особи з боржником та/або кредитором;
- 4) приписи цього Кодексу, іншого закону, зокрема щодо захисту економічної конкуренції, свободи підприємницької діяльності та свободи договору.

4. Не є протиправним втручанням у виконання зобов'язання, зокрема:

- 1) здійснення особою свого права на вільний вибір контрагентів, укладення, зміну або припинення договорів, якщо такі дії вчиняються добросовісно та в межах, установлених цим Кодексом та/або іншим законом;

- 2) дії, вчинені в межах добросовісної економічної конкуренції та інших правомірних форм підприємницької діяльності, якщо іншого не встановлено законом;

- 3) дії, спрямовані на захист власних прав та/або правомірних інтересів особи, якщо вони є необхідними та домірними за конкретних обставин.

5. При визначенні розміру шкоди, що підлягає відшкодуванню згідно з цією статтею, враховуються, зокрема:

- 1) упущена вигода кредитора, включаючи прибуток, який він міг би одержати за умови виконання зобов'язання;

- 2) необхідні та/або розумні витрати, понесені кредитором для захисту та/або відновлення своїх прав у зв'язку з таким втручанням;

- 3) інші збитки, які є безпосереднім наслідком протиправного втручання третьої особи у виконання зобов'язання.

§ 3. Відповідальність безвідносно до вини

Стаття 1429. Відповідальність за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки

1. Шкода, завдана життю, здоров'ю, тілесній недоторканності фізичної особи, її майну, майну юридичної особи, а також навколишньому природному середовищу внаслідок діяльності, пов'язаної з володінням, використанням, зберіганням, утриманням чи експлуатацією джерела підвищеної небезпеки,

відшкодується особою, яка на відповідній юридичній підставі володіє таким джерелом чи здійснює таку діяльність (володілець джерела підвищеної небезпеки), безвідносно до її вини, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Джерелом підвищеної небезпеки є, зокрема діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням чи утриманням транспортних засобів, машин, механізмів, промислового, будівельного, енергетичного, хімічного, біотехнологічного та іншого обладнання, вибухонебезпечних, хімічних, радіоактивних, біологічно небезпечних речовин, електроенергії високої напруги, а також автономних робототехнічних систем, безпілотних літальних апаратів, автоматизованих технічних комплексів, у тому числі керованих системами штучного інтелекту, та інша діяльність, що за своїм характером об'єктивно створює підвищений ризик завдання істотної шкоди.

3. Володілець джерела підвищеної небезпеки звільняється від обов'язку відшкодувати шкоду, якщо доведе, що вона є наслідком непереборної сили або лише умислу потерпілого чи третьої особи, за дії якої він не відповідає, і за конкретних обставин справи він не мав реальної можливості запобігти завданню шкоди чи усунути її наслідки.

4. Якщо шкоду завдано внаслідок неправомірного заволодіння джерелом підвищеної небезпеки чи самовільного початку діяльності, пов'язаної з підвищеним ризиком завдання шкоди, особою, яка не є його володільцем, обов'язок відшкодувати шкоду покладається на таку особу за приписами цієї статті. Володілець джерела підвищеної небезпеки відповідає перед потерпілим солідарно з такою особою, якщо не доведе, що вжив усіх розумних та необхідних заходів для запобігання неправомірному заволодінню чи використанню джерела підвищеної небезпеки.

5. Якщо шкоду завдано внаслідок взаємодії кількох джерел підвищеної небезпеки, їх володільці несуть солідарний обов'язок відшкодувати шкоду потерпілому, якщо іншого не встановлено законом або не впливає з характеру взаємодії таких джерел. Взаємовідносини між такими особами визначаються з урахуванням ступеня їх участі у створенні ризику, ступеня вини та інших істотних обставин.

6. Особа, яка відшкодувала шкоду відповідно до цієї статті, має право зворотної вимоги (регресу) до осіб, з вини яких завдано шкоду, у межах і порядку, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

7. Особливості відшкодування шкоди, завданої окремими видами джерел підвищеної небезпеки, можуть встановлюватися цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 1430. Відповідальність за шкоду, завдану будівлею, спорудою чи іншим нерухомим майном

1. Власник будівлі, споруди, інженерної мережі, земельної ділянки чи іншого нерухомого майна, а також інша особа, яка на відповідній юридичній підставі здійснює його утримання та/або експлуатацію, відповідає безвідносно до вини за шкоду, завдану життю, здоров'ю фізичної особи або майну фізичної особи або юридичної особи внаслідок обвалення, руйнування, відокремлення його частин, аварійного стану чи інших істотних недоліків такого майна, якщо не доведе, що шкода виникла внаслідок непереборної сили або лише з умислу потерпілого чи третьої особи.

2. Якщо шкоду зумовлено істотними недоліками проектування, будівництва, реконструкції чи капітального ремонту, особи, які виконували відповідні роботи або здійснювали технічний нагляд, несуть солідарну відповідальність перед потерпілим разом з особою, зазначеною в частині першій цієї статті. Розподіл обов'язку відшкодувати шкоду між ними здійснюється відповідно до статті 1418 цього Кодексу.

3. При визначенні розміру відшкодування суд, крім приписів статті 1464 цього Кодексу, враховує, зокрема характер і тривалість аварійного стану майна, чи знала особа або повинна була знати про такий стан, а також вжиті нею заходи для запобігання завданню шкоди.

Стаття 1431. Відповідальність за шкоду, завдану твариною

1. Власник тварини або інша особа, яка на відповідній юридичній підставі її утримує чи фактично контролює (далі – утримувач тварини), відповідає безвідносно до вини за шкоду, завдану цією твариною життю, здоров'ю чи тілесній недоторканності фізичної особи або майну фізичної особи чи юридичної особи, якщо не доведе, що одночасно наявні такі умови:

1) він забезпечив належний нагляд і утримання тварини відповідно до її виду, властивостей та конкретних обставин;

2) шкода виникла внаслідок непереборної сили або лише з умислу потерпілого чи третьої особи, за дії якої він не відповідає, і за обставин справи він не мав реальної можливості запобігти завданню шкоди та/або усунути її наслідки.

2. Якщо тварина використовувалася в інтересах іншої особи за договором чи на іншій юридичній підставі (зокрема у підприємницькій, професійній, спортивній чи службовій діяльності), відповідальність за шкоду, завдану цією твариною, несе особа, в інтересах якої фактично здійснювалися її утримання та/або використання, якщо іншого не встановлено законом або договором.

3. Особливості відшкодування шкоди, завданої дикими тваринами, мисливськими тваринами, тваринами, що перебувають у стані природної волі, а також тваринами, які є об'єктами Червоної книги України, визначаються законом з урахуванням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Стаття 1432. Відповідальність за шкоду, завдану органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування, їх посадовою чи службовою особою або іншим суб'єктом, який має публічно-владні повноваження

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдані фізичній особі чи юридичній особі протиправним рішенням, дією або бездіяльністю органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їх посадової чи службової особи, а також іншого суб'єкта, якому відповідно до закону надано публічно-владні повноваження від імені держави, Автономної Республіки Крим чи відповідної територіальної громади, при здійсненні таких повноважень, відшкодовуються за рахунок держави, Автономної Республіки Крим чи відповідної територіальної громади безвідносно до вини цих органів, їх посадових чи службових осіб та суб'єкта, якому відповідно до закону надано публічно-владні повноваження, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Особливості відшкодування шкоди, завданої протиправними індивідуальними актами, діями чи бездіяльністю суб'єктів, зазначених у частині першій цієї статті, у визначених законом сферах здійснення публічно-владних повноважень, зокрема у зв'язку з виведенням неплатоспроможного банку з ринку, ліквідацією банку, здійсненням заходів з врегулювання діяльності банків та інших фінансових установ, встановлюються законом.

Стаття 1433. Відповідальність за шкоду, завдану нормативно-правовим актом

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдані фізичній особі чи юридичній особі внаслідок прийняття та/або застосування нормативно-правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування чи іншого суб'єкта, якому відповідно до закону надано повноваження приймати нормативно-правові акти від імені держави, Автономної Республіки Крим чи відповідної територіальної громади, відшкодовуються за рахунок держави, Автономної Республіки Крим чи відповідної територіальної громади, якщо такий акт визнано протиправним та нечинним (повністю чи частково) у встановленому законом порядку,

безвідносно до вини зазначених органів, їх посадових чи службових осіб та суб'єкта, якому відповідно до закону надано публічно-владні повноваження.

2. До відносин з відшкодування шкоди, завданої нормативно-правовим актом, застосовуються приписи статті 1432 цього Кодексу, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1434. Відповідальність за шкоду, завдану незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдані фізичній особі внаслідок її незаконного засудження, незаконного притягнення до кримінальної відповідальності, незаконного повідомлення про підозру, незаконного застосування запобіжного заходу, незаконного затримання, незаконного накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт, а також інших незаконних рішень, дій чи бездіяльності органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду у зв'язку із здійсненням кримінального провадження або провадження у справах про адміністративні правопорушення, підлягають відповідно відшкодуванню та/або компенсації за рахунок держави у повному обсязі безвідносно до вини зазначених органів та їх посадових чи службових осіб у випадках, установлених цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Закриття кримінального провадження щодо особи на підставі закону про амністію або акта про помилування не є підставою для виникнення права на відшкодування майнової шкоди та/або компенсацію моральної шкоди відповідно до цієї статті.

Закриття кримінального провадження на таких підставах не позбавляє особу права вимагати відшкодування шкоди, завданої будь-якими незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів, зазначених у частині першій цієї статті, які мали місце до закриття кримінального провадження, за приписами цієї глави.

3. Фізична особа, яка у процесі досудового розслідування чи судового провадження у спосіб самообмови або надання інших завідомо неправдивих показань перешкоджала з'ясуванню обставин справи і цим сприяла своєму незаконному засудженню, незаконному притягненню до кримінальної відповідальності, незаконному застосуванню запобіжного заходу, незаконному затриманню, незаконному накладенню адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт, не має права на відшкодування майнової шкоди та/або компенсацію моральної шкоди відповідно до цієї статті.

4. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдані фізичній особі чи юридичній особі внаслідок ухвалення судом незаконного рішення у цивільній, господарській, адміністративній чи іншій справі, що розглядається судом у порядку судочинства, встановленому процесуальним законом, підлягають відповідно відшкодуванню та/або компенсації за рахунок держави у повному обсязі лише у разі встановлення в діях судді (суддів), які вплинули на ухвалення такого рішення, складу кримінального правопорушення обвинувальним вироком суду, що набрав чинності.

5. Шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, яка не підпадає під дію частин першої – п'ятої цієї статті, відшкодовується за приписами статті 1432 цього Кодексу.

6. Порядок відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, встановлює закон.

Стаття 1435. Відповідальність за шкоду, завдану припиненням права власності або примусовим відчуженням майна на підставі закону

1. У разі прийняття закону, що припиняє право власності на певне майно або встановлює необхідність його примусового відчуження, шкода, завдана власникові такого майна, відшкодовується державою у повному обсязі.

Стаття 1436. Відповідальність за шкоду, завдану кримінальним правопорушенням

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдана кримінальним правопорушенням, підлягають відшкодуванню та/або компенсації потерпілому особою, яка вчинила кримінальне правопорушення, відповідно до цієї глави, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1437. Відповідальність за шкоду, завдану збройною агресією

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдані життю, здоров'ю, тілесній недоторканності, честі, гідності, свободі, майну фізичної особи або юридичної особи, навколишньому природному середовищу чи іншим правомірним інтересам у зв'язку із збройною агресією іноземної держави проти України, підлягають відшкодуванню та/або компенсації в повному обсязі.

2. Майнова шкода та/або моральна шкода, зазначені в частині першій цієї статті, відшкодовуються та/або компенсуються державою-агресором та

іншими суб'єктами, на яких відповідальність покладається відповідно до норм міжнародного права, цього Кодексу або іншого закону.

3. Держава у випадках, порядку та межах, встановлених законом, може здійснювати відшкодування майнової шкоди та/або компенсацію моральної шкоди, завданих у зв'язку із збройною агресією іноземної держави проти України.

4. У разі здійснення державою відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди відповідно до частини третьої цієї статті до держави в межах здійснених виплат переходить право вимоги потерпілого до держави-агресора та інших суб'єктів, зазначених у частині другій цієї статті, якщо іншого не встановлено законом.

5. Приписи цієї статті також застосовуються до відносин з відшкодування шкоди, завданої тимчасовою окупацією частини території України, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1438. Відповідальність за шкоду, завдану дефектним продуктом

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдані життю, здоров'ю, тілесній недоторканності та/або майну фізичної особи, майну юридичної особи внаслідок дефекту продукту, підлягають відшкодуванню та/або компенсації виробником продукту, імпортером продукту на територію України та/або іншою особою, яка відповідно до цього Кодексу та/або іншого закону відповідає за безпечність продукту, безвідносно до вини таких осіб і від того, чи перебував потерпілий з ними у договірних відносинах, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Для цілей цієї статті продуктом є рухома річ, зокрема сировина, комплектувальні вироби, складові частини готової продукції, а також інші речі, щодо яких встановлено вимоги безпечності. У випадках, визначених законом, до продуктів прирівнюються також цифрові продукти (програмне забезпечення, цифровий контент, інші прирівняні до продуктів об'єкти), щодо яких встановлено вимоги безпечності.

3. Продукт є дефектним, якщо з урахуванням усіх обставин, зокрема способу його презентації, типових та/або передбачуваних умов використання, часу введення продукту в обіг та рівня науково-технічних знань на цей час, він не забезпечує безпеки, на яку особа обґрунтовано могла розраховувати.

4. Особа, зазначена у частині першій цієї статті, звільняється від обов'язку відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, якщо доведе наявність принаймні однієї з таких умов:

1) продукт не було введено особою в обіг або продукт було введено в обіг без її відома;

2) дефект продукту виник після введення його в обіг внаслідок дій та/або бездіяльності інших осіб, неналежного зберігання, транспортування та/або використання продукту;

3) дефект обумовлений обов'язковими вимогами законодавства, які така особа не могла змінити;

4) на час введення продукту в обіг дефект не міг бути виявлений з урахуванням рівня науково-технічних знань.

5. Особа, яка відшкодувала майнову шкоду та/або компенсувала моральну шкоду відповідно до цієї статті, має право зворотної вимоги (регресу) до інших осіб, з вини яких завдано шкоди, у межах і порядку, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

6. Особливості відповідальності за шкоду, завдану дефектними продуктами, зокрема цифровими продуктами, у тому числі щодо строків позовної давності, межі відповідальності, розподілу відповідальності між учасниками ланцюга постачання, може встановлювати закон. Такі приписи не можуть позбавляти потерпілого гарантій захисту, визначених цим Кодексом.

7. Шкода, завдана дефектним продуктом, відшкодовується, якщо її завдано протягом строку служби (строку придатності) такого продукту, а якщо такий строк не встановлений – протягом розумного строку з дня введення продукту в обіг, визначеного з урахуванням характеру продукту та звичайного строку його використання.

Закон може встановлювати спеціальні строки відшкодування шкоди, завданої дефектним продуктом, зокрема триваліші та сприятливіші для споживачів.

Стаття 1439. Відповідальність за шкоду, завдану дефектними роботами (послугами)

1. Виконавець робіт (послуг) зобов'язаний відшкодувати майнову шкоду та/або компенсувати моральну шкоду, завдану фізичній особі та/або юридичній особі внаслідок істотних недоліків результату робіт (послуг), а також внаслідок недостовірної, неповної чи недостатньої інформації про властивості результату, правила його безпечного використання, зберігання, транспортування та/або утилізації, безвідносно до вини такого виконавця та безвідносно до того, чи перебував потерпілий з ним у договірних відносинах, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Результат робіт (послуг) є дефектним, якщо з урахуванням усіх обставин, зокрема характеру, способу та мети виконання робіт (послуг), професійного статусу виконавця, а також змісту наданої чи ненаданої інформації про властивості результату, правила його безпечного використання, зберігання, транспортування та/або утилізації, такий результат

не відповідає вимогам безпечності, встановленим законом, договором, або тим, на які особа обґрунтовано могла розраховувати. До дефектів результату робіт (послуг) належать, зокрема, істотні недоліки такого результату, а також ненадання, надання недостовірної, неповної чи недостатньої інформації про нього.

3. Виконавець робіт (послуг) звільняється від обов'язку відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, якщо доведе наявність принаймні однієї з таких умов:

1) шкода сталася внаслідок непереборної сили;

2) шкода є виключним наслідком грубого порушення потерпілим правил користування результатом робіт (послуг), про які виконавець належним чином і завчасно його попередив;

3) шкоду спричинила поведінка третіх осіб, за яку виконавець не відповідає, і за обставин справи він не міг запобігти завданню шкоди та/або усунути її наслідки.

4. Особливості відшкодування шкоди, завданої дефектними роботами (послугами) у сфері будівництва, медичних, фінансових, транспортних та інших видів діяльності, щодо яких законом встановлено спеціальні вимоги до безпечності результату робіт (послуг), може встановлювати цей Кодекс та/або інший закон. Такі приписи не можуть позбавляти потерпілого гарантій захисту, визначених цим Кодексом.

5. Виконавець робіт (послуг), який відшкодував майнову шкоду та/або компенсував моральну шкоду відповідно до цієї статті, має право зворотної вимоги (регресу) до інших осіб, з вини яких завдано шкоду, у межах і порядку, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

6. Шкода, завдана дефектними роботами (послугами), відшкодовується, якщо її завдано протягом строку служби (строку придатності) результату робіт (послуг), а якщо такий строк не встановлений – протягом розумного строку з дня завершення відповідних робіт (послуг), визначеного з урахуванням характеру результату та звичайного строку його використання. Закон може встановлювати спеціальні строки відшкодування шкоди, завданої дефектними роботами (послугами), зокрема триваліші та сприятливіші для споживачів.

Стаття 1440. Відповідальність за завдання екологічної шкоди

1. Екологічна шкода, зокрема шкода, завдана навколишньому природному середовищу внаслідок його забруднення, виснаження природних ресурсів, знищення, пошкодження чи погіршення стану об'єктів тваринного або рослинного світу, а також пов'язані з нею збитки, підлягають відшкодуванню за приписами цієї глави, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Екологічна шкода включає, зокрема:

1) шкоду, завдану природним об'єктам, природним ресурсам та/або екосистемам;

2) необхідні та/або розумні витрати на запобігання, обмеження, усунення та/або відновлення порушеного стану довкілля, безпосередньо пов'язані з ліквідацією наслідків такого негативного впливу;

3) інші збитки, що є безпосереднім наслідком завдання шкоди навколишньому природному середовищу.

3. Обов'язок відшкодувати екологічну шкоду покладається на фізичну особу та/або юридичну особу, діяльність якої призвела до завдання такої шкоди, зокрема у разі порушення встановлених законом вимог щодо охорони довкілля, використання природних ресурсів, поводження з відходами, небезпечними речовинами, викидами та/або скидами, якщо іншого не встановлено законом.

4. У випадках, встановлених законом, екологічна шкода відшкодовується безвідносно до вини особи, яка її завдала, відповідно до цього Кодексу та/або іншого закону.

5. Коло осіб, уповноважених звертатися з вимогами про відшкодування екологічної шкоди, порядок обчислення її розміру, форми та способи відшкодування, зокрема відновлення порушеного стану довкілля, визначає цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 1441. Відповідальність за завдання ядерної шкоди

1. Особливості відшкодування ядерної шкоди, завданої внаслідок використання ядерної енергії та/або ядерного інциденту, встановлюють цей Кодекс, інший закон та міжнародні договори України.

2. Приписи цієї глави застосовуються до відносин з відшкодування ядерної шкоди в частині, в якій вони не суперечать законам та міжнародним договорам України щодо відшкодування ядерної шкоди.

Стаття 1442. Інші випадки відповідальності за шкоду безвідносно до вини

1. Закон може встановлювати інші випадки відповідальності за шкоду безвідносно до вини особи, діяльність якої пов'язана з підвищеним ризиком завдання істотної шкоди життю, здоров'ю, майну, навколишньому природному середовищу чи іншим правомірним інтересам, зокрема у сфері обігу небезпечних хімічних чи біологічних речовин, охорони довкілля, надання медичної допомоги, перевезення небезпечних вантажів, експлуатації автономних робототехнічних систем, застосування систем штучного інтелекту у сферах підвищеного ризику, функціонування об'єктів критичної

інфраструктури, а також в інших сферах, діяльність у яких за своїм характером об'єктивно створює підвищений ризик завдання істотної шкоди.

§ 4. Відповідальність за шкоду, завдану іншою особою

Стаття 1443. Відповідальність за шкоду, завдану працівником, посадовою чи службовою особою або іншою допоміжною особою

1. Особа, яка у своїй професійній, службовій, підприємницькій та/або іншій діяльності залучає працівника, посадову чи службову особу, представника та/або іншу допоміжну особу для виконання покладених на неї завдань, відповідає перед потерпілим за майнову шкоду та/або моральну шкоду, завдану такою особою під час виконання нею відповідних обов'язків або у зв'язку з їх виконанням, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

До допоміжних осіб для цілей цієї статті належать, зокрема працівники, підрядники, учасники (члени) підприємницьких товариств, які здійснюють діяльність від імені відповідної юридичної особи, а також інші особи, що діють в її інтересах на підставі договору, акта органу управління чи іншої юридичної підстави.

2. Відповідальність за цією статтею настає, якщо:

1) шкоду завдано під час виконання допоміжною особою трудових, службових, професійних, договірних та/або інших обов'язків в інтересах особи, яка її залучила, або у зв'язку з таким виконанням;

2) поведінка допоміжної особи, якою завдано шкоду, за своїм характером є такою, що у разі вчинення її безпосередньо особою, яка її залучила, створювала б підстави для її відповідальності за приписами цієї глави.

3. Потерпілий має право за своїм вибором пред'явити вимогу про відшкодування майнової шкоди та/або компенсацію моральної шкоди безпосередньо до особи, яка залучила допоміжну особу, до самої допоміжної особи та/або до них обох. У разі пред'явлення вимоги до обох осіб такі особи відповідають перед потерпілим солідарно, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

4. Особа, яка відшкодувала майнову шкоду та/або компенсувала моральну шкоду відповідно до цієї статті, має право зворотної вимоги (регресу) до допоміжної особи в обсязі, що визначається з урахуванням ступеня її вини, характеру та значення її поведінки для завдання шкоди, умов залучення такої особи, а також інших істотних обставин, якщо іншого не встановлено цим Кодексом, іншим законом та/або договором.

5. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням приписів цього Кодексу щодо солідарних зобов'язань та особливих випадків відшкодування шкоди, встановлених цією главою.

Стаття 1444. Відповідальність за шкоду, завдану малолітньою дитиною

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдані малолітньою дитиною, відшкодовуються та/або компенсуються її батьками, опікуном, іншою фізичною особою, яка на юридичних підставах здійснює її виховання та/або нагляд, а також закладом, який зобов'язаний здійснювати стосовно малолітньої дитини виховання, утримання та/або нагляд, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Батьки, опікун, інша фізична особа, яка здійснює виховання та/або нагляд за малолітньою дитиною, а також відповідний заклад звільняються від обов'язку відшкодувати шкоду, завдану малолітньою дитиною, якщо доведуть, що шкода не є наслідком неналежного здійснення ними виховання, нагляду та/або виконання інших покладених на них обов'язків і за конкретних обставин вони вжили всіх розумних заходів для запобігання завданню шкоди.

3. Обов'язок батьків, опікуна, іншої фізичної особи, яка здійснює виховання та/або нагляд за малолітньою дитиною, а також відповідного закладу відшкодувати шкоду, завдану малолітньою дитиною, не є припиненим у разі досягнення нею повноліття. Після досягнення повноліття така дитина може бути зобов'язана судом частково або в повному обсязі відшкодувати шкоду, завдану нею у віці до чотирнадцяти років життя або здоров'ю потерпілого, якщо вона має достатні для цього кошти, а особи, зазначені в цій частині, є неплатоспроможними або померли.

4. У разі завдання шкоди спільними діями кількох малолітніх дітей, а також осіб, які відповідно до цієї статті зобов'язані відшкодувати шкоду, розподіл обов'язку відшкодувати шкоду між ними здійснюється за домовленістю між такими особами або за рішенням суду з урахуванням приписів статті 1418 цього Кодексу.

5. Право зворотної вимоги (регресу) особи, яка відшкодувала майнову шкоду та/або компенсувала моральну шкоду відповідно до цієї статті, визначають приписи цієї глави.

Стаття 1445. Відповідальність за шкоду, завдану неповнолітньою дитиною

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдані неповнолітньою дитиною, відшкодовуються та/або компенсуються нею самостійно на загальних підставах, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Якщо у неповнолітньої дитини недостатньо майна та/або доходів для повного відшкодування та/або компенсації завданої нею шкоди, ця шкода відшкодовується в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі її батьками, піклувальником, іншою фізичною особою, яка на юридичних підставах здійснює її виховання та/або нагляд, а також у випадках, встановлених законом, закладом, який за законом здійснює стосовно неповнолітньої дитини функції піклувальника, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини.

3. Обов'язок батьків, піклувальника, іншої фізичної особи, яка здійснює виховання та/або нагляд, а також закладу, який за законом здійснює стосовно неповнолітньої дитини функції піклувальника, відшкодувати та/або компенсувати шкоду, завдану неповнолітньою дитиною, є припиненим після досягнення нею повноліття або коли вона до досягнення повноліття стане власником майна, достатнього для самостійного відшкодування шкоди.

4. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдані неповнолітньою дитиною після набуття нею повної цивільної дієздатності, відшкодовуються та/або компенсуються нею самостійно на загальних підставах. Якщо у неповнолітньої дитини ненаявне майно, достатнє для відшкодування шкоди, шкода в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі відшкодовується її батьками або піклувальником, які дали згоду на набуття нею повної цивільної дієздатності, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини. Обов'язок цих осіб відшкодувати шкоду є припиненим після досягнення такою дитиною повноліття.

5. У разі завдання шкоди спільними діями кількох неповнолітніх дітей, а також спільними діями малолітніх та неповнолітніх дітей розподіл обов'язку відшкодувати шкоду між ними, а також між особами, які згідно з цим Кодексом зобов'язані відшкодувати шкоду за таких дітей, здійснюється за домовленістю між такими особами або за рішенням суду відповідно до статті 1418 цього Кодексу.

6. Право зворотної вимоги (регресу) особи, яка відшкодувала майнову шкоду та/або компенсувала моральну шкоду відповідно до цієї статті, визначають приписи цієї глави.

Стаття 1446. Відповідальність за шкоду батьків, позбавлених батьківських прав

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдані дитиною, стосовно якої її батьки були позбавлені батьківських прав, підлягають відшкодуванню та/або компенсації такими батьками протягом трьох років з дня позбавлення їх батьківських прав, якщо вони не доведуть, що така шкода не є наслідком

невиконання ними своїх батьківських обов'язків до позбавлення їх батьківських прав.

2. При вирішенні питання про обсяг відповідальності батьків, позбавлених батьківських прав, суд враховує, зокрема вік дитини на час завдання шкоди, характер завданої шкоди, поведінку батьків до позбавлення їх батьківських прав, а також їхній майновий стан.

3. Право зворотної вимоги (регресу) батьків, які відшкодували майнову шкоду та/або компенсували моральну шкоду відповідно до цієї статті, визначають приписи цієї глави.

Стаття 1447. Відповідальність за шкоду, завдану недієздатною фізичною особою

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдані недієздатною фізичною особою, відшкодовуються та/або компенсуються її опікуном або закладом, який за законом зобов'язаний здійснювати щодо неї нагляд, якщо вони не доведуть, що шкоду було завдано не з їхньої вини.

Обов'язок таких осіб відшкодувати майнову шкоду та/або компенсувати моральну шкоду, завдані недієздатною фізичною особою, не є припиненим у разі поновлення її цивільної дієздатності.

2. У разі смерті опікуна недієздатної фізичної особи, припинення юридичної особи – закладу, який зобов'язаний здійснювати стосовно неї нагляд, або якщо жоден із суб'єктів, зазначених у частині першій цієї статті, не має майна, достатнього для відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, а недієздатна фізична особа має майно, суд може ухвалити рішення про відшкодування майнової шкоди та/або компенсацію моральної шкоди, завданих ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого, частково або в повному обсязі за рахунок такого майна з урахуванням характеру завданої шкоди, розміру майна недієздатної фізичної особи та необхідності забезпечення її інтересів.

3. Відшкодування майнової шкоди та/або компенсація моральної шкоди за рахунок майна недієздатної фізичної особи не допускаються в обсязі, який ставив би під загрозу належне забезпечення її життєво необхідних потреб.

Стаття 1448. Відповідальність за шкоду, завдану фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдані фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена, відшкодовуються та/або компенсуються нею самостійно на загальних підставах, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 1449. Відповідальність за шкоду, завдану фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та/або не могла керувати ними

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдані фізичною особою, яка в момент її завдання не усвідомлювала значення своїх дій та/або не могла керувати ними, як правило, не відшкодовуються цією особою. Суд з урахуванням майнового стану потерпілого та цієї особи, а також інших істотних обставин може покласти на неї обов'язок відшкодувати майнову шкоду та/або компенсувати моральну шкоду частково або в повному обсязі.

2. Якщо фізична особа довела себе до стану, в якому вона не усвідомлювала значення своїх дій та/або не могла керувати ними, внаслідок добровільного вживання спиртних напоїв, наркотичних засобів, психотропних, токсичних чи інших подібних речовин, шкода, завдана нею, відшкодовується та/або компенсується на загальних підставах.

3. Якщо шкоди завдано фізичною особою, яка в момент завдання шкоди не усвідомлювала значення своїх дій та/або не могла керувати ними у зв'язку з психічним розладом, суд може покласти обов'язок відшкодувати майнову шкоду та/або компенсувати моральну шкоду повністю або частково на її чоловіка (дружину), батьків, повнолітніх дітей чи інших осіб, з якими вона постійно проживала, якщо буде встановлено, що вони знали або за обставинами справи повинні були знати про такий стан, але не вжили розумних заходів для запобігання завданню шкоди.

4. При застосуванні приписів цієї статті суд враховує, зокрема, характер і тяжкість психічного стану фізичної особи, можливість інших осіб вплинути на її поведінку, характер та обсяг завданої шкоди, а також засади справедливості, добросовісності та розумності.

Стаття 1450. Відповідальність установи за шкоду, завдану особі, яка перебуває під її наглядом або на утриманні

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдана життю, здоров'ю, тілесній недоторканності та/або майну фізичної особи, яка на юридичних підставах перебуває у закладі освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, виконання покарань чи іншій установі, що забезпечує її виховання, лікування, утримання, навчання, реабілітацію та/або нагляд, підлягають відшкодуванню та/або компенсації такою установою, якщо шкода є наслідком невиконання нею обов'язків щодо забезпечення належних умов перебування, безпеки та/або нагляду, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Відповідальність установи за цією статтею, зокрема, настає у разі завдання шкоди внаслідок:

1) небезпечного стану будівель, споруд, обладнання, приміщень, території чи іншого майна, що використовує установа;

2) неналежної організації режиму перебування, догляду, лікування, навчання, реабілітації та/або нагляду;

3) насильницьких чи інших протиправних дій працівників установи та/або інших осіб, доступ до яких і/або контроль за поведінкою яких належним чином не забезпечила установа.

3. Установа звільняється від обов'язку відшкодувати майнову шкоду та/або компенсувати моральну шкоду, якщо доведе, що шкода не є наслідком невиконання нею обов'язків щодо забезпечення належних умов перебування, безпеки та/або нагляду, а також що за обставин справи вона вжила всіх розумних заходів для запобігання завданню шкоди.

4. Покладення відповідальності на установу відповідно до цієї статті не виключає відповідальності працівників установи, інших осіб, які безпосередньо завдали шкоди, а також інших осіб, які відповідно до цього Кодексу та/або іншого закону зобов'язані відшкодувати та/або компенсувати таку шкоду. Установа, її працівники та інші особи, які зобов'язані відшкодувати та/або компенсувати шкоду, несуть солідарну відповідальність перед потерпілим, якщо іншого не встановлює цей Кодекс та/або інший закон.

5. Установа, яка відшкодувала майнову шкоду та/або компенсувала моральну шкоду відповідно до цієї статті, має право зворотної вимоги (регресу) до працівників та/або інших осіб, з вини яких завдано шкоду, у випадках, межах та порядку, встановлених цією главою, цим Кодексом та/або іншим законом.

§ 5. Відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров'я або смертю

Стаття 1451. Засади відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров'я

1. Шкода, завдана ушкодженням здоров'я, відшкодовується відповідно до статті 1410 цього Кодексу та приписів цього параграфа.

2. Фізична або юридична особа, яка завдала шкоди ушкодженням здоров'я, зобов'язана відшкодувати потерпілому:

1) заробіток (дохід), втрачений ним унаслідок повної або часткової втрати професійної та/або загальної працездатності;

2) необхідні та розумні додаткові витрати, пов'язані з лікуванням, реабілітацією, протезуванням, придбанням лікарських засобів, виробів медичного призначення, технічних та/або інших засобів реабілітації, забезпеченням стороннього догляду, посиленням харчуванням, переобладнанням житла та/або транспортних засобів, інші витрати, безпосередньо пов'язані із завданням особистої шкоди.

3. Шкода, завдана ушкодженням здоров'я, відшкодовується без урахування пенсії, призначеної у зв'язку з втратою здоров'я, пенсії, яку потерпілий одержував до завдання шкоди, інших законних доходів потерпілого, а також соціальних виплат, якщо іншого не встановлює цей Кодекс та/або інший закон.

4. Договором та/або законом може бути збільшено обсяг і розмір відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров'я.

Стаття 1452. Визначення втраченого заробітку (доходу) працівника

1. Розмір заробітку (доходу), втраченого фізичною особою, яка працювала за трудовим договором (контрактом) або перебувала на державній службі, службі в органах місцевого самоврядування або на іншій публічній службі, внаслідок ушкодження здоров'я, визначають у відсотках від її середньомісячного заробітку (доходу) з урахуванням ступеня втрати професійної, а за її браком – загальної працездатності.

2. Середньомісячний заробіток (дохід) обчислюють за вибором потерпілого за дванадцять або за три останні календарні місяці роботи, що передували ушкодженню здоров'я або втраті працездатності внаслідок ушкодження здоров'я.

3. До втраченого заробітку (доходу) включають всі види оплати праці за трудовим договором (контрактом) за основним місцем роботи та за сумісництвом, з яких сплачувався податок на доходи фізичних осіб, у сумах, нарахованих до вирахування податків та обов'язкових платежів. Не включають одноразові виплати, компенсацію за невикористану відпустку, вихідну допомогу, допомогу по вагітності та пологах та інші аналогічні виплати.

4. Якщо заробіток (дохід) потерпілого до ушкодження здоров'я змінився внаслідок обставин, що поліпшили його майновий стан (підвищення заробітної плати, переведення на вищеоплачувану роботу, прийняття на роботу після закінчення навчання тощо), при визначенні середньомісячного заробітку (доходу) враховують заробіток (дохід), який він одержував або мав одержати після відповідної зміни.

5. Якщо на момент завдання шкоди потерпілий не працював, розмір втраченого заробітку (доходу), що підлягає відшкодуванню, визначають за вибором потерпілого виходячи із:

- 1) його заробітку (доходу) до звільнення;
- 2) звичайного розміру заробітної плати працівника відповідної кваліфікації в місцевості, де проживає потерпілий.

Розмір втраченого заробітку (доходу), що підлягає відшкодуванню, не може бути нижчим розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом.

Стаття 1453. Визначення втраченого доходу фізичної особи-підприємця та фізичної особи, яка провадить незалежну професійну діяльність

1. Розмір доходу, втраченого фізичною особою-підприємцем внаслідок ушкодження здоров'я, визначається виходячи з її річного доходу, отриманого в попередньому календарному році, поділеного на дванадцять місяців. Якщо така особа отримувала дохід менш як дванадцять місяців, розмір втраченого доходу визначають виходячи із середньомісячного доходу за фактичний період отримання доходу.

2. Розмір доходу фізичної особи-підприємця визначають на підставі даних податкових органів та інших офіційних даних, які підтверджують розмір такого доходу, у сумах, нарахованих до вирахування податків та інших обов'язкових платежів.

3. Розмір доходу, втраченого фізичною особою, яка провадить незалежну професійну діяльність, визначають за приписами, встановленими частинами першою та другою цієї статті, з урахуванням документально підтверджених даних про її доходи.

4. Якщо розмір фактичного доходу фізичної особи-підприємця або фізичної особи, яка провадить незалежну професійну діяльність, є меншим від розміру заробітку, який могла б одержувати особа відповідної кваліфікації за трудовим договором у цій місцевості, суд може визначити втрачені доходи виходячи з такого заробітку, але не нижче мінімальної заробітної плати, встановленої законом.

5. У разі ненаявності або недостатності офіційних даних, зазначених у частині другій цієї статті, розмір втраченого доходу може бути визначений судом на підставі інших належних і допустимих доказів, зокрема відомостей про звичайний розмір доходу особи відповідної професії (кваліфікації) у відповідній місцевості, але не нижче розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом.

Стаття 1454. Відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров'я малолітньої або неповнолітньої дитини

1. У разі ушкодження здоров'я малолітньої дитини фізична або юридична особа, яка завдала шкоди, зобов'язана відшкодувати необхідні та розумні витрати на лікування, реабілітацію, протезування, сторонній догляд, посилене харчування, забезпечення технічними та/або іншими засобами реабілітації та інші витрати, безпосередньо пов'язані із завданням такої шкоди.

2. Після досягнення потерпілим вісімнадцяти років особа, яка завдала шкоди, зобов'язана відшкодувати також шкоду, пов'язану із втратою або зменшенням його працездатності, виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом, якщо потерпілий не має вищого заробітку (доходу), який враховується за загальними приписами цього параграфа.

3. Якщо на момент ушкодження здоров'я неповнолітня дитина мала заробіток (дохід), шкода, пов'язана із втратою або зменшенням її працездатності, відшкодовується виходячи з цього заробітку (доходу), але не нижче розміру мінімальної заробітної плати.

4. Після початку трудової діяльності відповідно до одержаної професії (кваліфікації) потерпілий має право вимагати збільшення розміру відшкодування шкоди, пов'язаної із зменшенням його професійної працездатності, виходячи з розміру заробітної плати працівника відповідної кваліфікації в цій місцевості, але не нижче розміру мінімальної заробітної плати.

5. Якщо потерпілий не здобув професійної кваліфікації і після досягнення повноліття залишається непрацездатним внаслідок ушкодження здоров'я, завданого до повноліття, він має право вимагати відшкодування шкоди у розмірі не нижче мінімальної заробітної плати, встановленої законом.

Стаття 1455. Відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого

1. У разі смерті потерпілого право на відшкодування шкоди, завданої втратою годувальника, мають:

- 1) непрацездатні особи, які були на його утриманні або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання;
- 2) дитина потерпілого, зачата за його життя та народжена після його смерті.

2. Шкоду відшкодовують:

- 1) дитині – до досягнення нею вісімнадцяти років (учню, студентові – до закінчення навчання, але не більш як до досягнення двадцяти трьох років);
- 2) подружжю, батькам (усиновлювачам), які досягли пенсійного віку, встановленого законом, – довічно;
- 3) особам з інвалідністю – на строк встановлення інвалідності;
- 4) одному з батьків (усиновлювачів), одному з подружжя чи іншому членові сім'ї безвідносно до віку і працездатності, який не працює і здійснює догляд за дитиною, братом, сестрою, внуком померлого, – до досягнення такими особами чотирнадцятирічного віку;

5) іншим непрацездатним особам, які були на утриманні потерпілого, – протягом п'яти років після його смерті, якщо іншого строку не встановлено судом з урахуванням конкретних обставин.

3. Особам, визначеним частиною другою цієї статті, шкоду відшкодовують у розмірі частки середньомісячного заробітку (доходу) потерпілого, яка припадала на кожен з цих осіб, з урахуванням частки, що припадала на самого потерпілого та інших працездатних осіб, які перебували на його утриманні, але не мають права на відшкодування шкоди.

До складу доходів потерпілого включають, зокрема, заробіток (дохід), пенсію, суми, що виплачувалися за договором довічного утримання (догляду), а також інші регулярні виплати, які були для нього засобом існування.

4. Шкоду відшкодовують особам, які втратили годувальника, без урахування пенсії у зв'язку з втратою годувальника та інших доходів, одержаних ними у зв'язку з його смертю, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1456. Відшкодування витрат на поховання та вшанування пам'яті

1. Особа, яка завдала шкоди смертю потерпілого, зобов'язана відшкодувати особі, яка понесла необхідні та розумні витрати на поховання, транспортування тіла, здійснення релігійних та/або інших обрядів, спорудження надгробного пам'ятника та інші витрати, безпосередньо пов'язані з похованням та вшануванням пам'яті померлого, такі витрати в повному обсязі.

2. Допомогу на поховання та інші соціальні виплати, одержані у зв'язку зі смертю потерпілого, не зараховують до суми відшкодування витрат на поховання та вшанування пам'яті, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1457. Форма відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров'я або смертю

1. Відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого, як правило, здійснюється у формі періодичних платежів, якщо іншого не встановлює цей Кодекс, інший закон, договір або рішення суду.

2. З урахуванням характеру шкоди, тривалості та тяжкості її наслідків, віку потерпілого, майнового стану сторін та інших істотних обставин суд може визначити відшкодування шкоди:

- 1) у формі одноразової грошової виплати;
- 2) у формі поєднання одноразової виплати та періодичних платежів;
- 3) в інший спосіб, встановлений цим Кодексом та/або іншим законом, який забезпечує справедливий баланс інтересів сторін.

3. Питання про капіталізацію періодичних платежів, їх заміну одноразовою виплатою та інші пов'язані питання вирішує суд з урахуванням приписів цього Кодексу.

Стаття 1458. Зміна розміру відшкодування у зв'язку зі зміною працездатності

1. Потерпілий має право вимагати збільшення розміру відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров'я, якщо його працездатність знизилася порівняно з тією, що була на момент визначення розміру відшкодування.

2. Особа, на яку покладено обов'язок відшкодувати шкоду, має право вимагати зменшення розміру відшкодування шкоди, якщо працездатність потерпілого зросла порівняно з тією, що була на момент визначення розміру відшкодування.

3. Зміну розміру відшкодування здійснює суд з урахуванням висновків відповідних медичних, медико-соціальних та/або інших експертиз, визначених законом.

Стаття 1459. Відшкодування шкоди у разі припинення юридичної особи, яка зобов'язана відшкодувати шкоду

1. У разі реорганізації юридичної особи, зобов'язаної відшкодувати шкоду, завдану ушкодженням здоров'я або смертю, обов'язок щодо сплати періодичних платежів переходить до її правонаступника (правонаступників). Вимоги про зміну розміру відшкодування шкоди пред'являються до правонаступника (правонаступників).

2. У разі ліквідації юридичної особи періодичні платежі, належні потерпілому або особам, які втратили годувальника, підлягають капіталізації в порядку, встановленому законом, для подальшої виплати відповідним особам.

3. Якщо в юридичної особи, що ліквідується, ненаявні кошти для капіталізації платежів, які підлягають сплаті, суд за позовом потерпілого може покласти обов'язок щодо забезпечення капіталізації таких платежів на особу, яка здійснює ліквідацію, у випадках, встановлених законом.

Стаття 1460. Відшкодування витрат на лікування потерпілого від кримінального правопорушення

1. Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, зобов'язана відшкодувати закладу охорони здоров'я, безвідносно до форми власності, необхідні та розумні витрати на лікування потерпілого від цього кримінального правопорушення, якщо іншого не встановлює закон.

2. Обов'язок, передбачений частиною першою цієї статті, не виникає у разі завдання шкоди у стані необхідної оборони, крайньої необхідності або у випадках, якщо законом передбачено звільнення особи від відповідальності за завдану шкоду.

3. Якщо кримінальне правопорушення вчинила малолітня або неповнолітня особа, витрати на лікування потерпілого відшкодовують особи, які відповідають за шкоду, завдану такою особою, відповідно до цього Кодексу.

4. Кошти, стягнуті на відшкодування витрат на лікування, зараховуються до відповідного бюджету або на користь закладу охорони здоров'я, який поніс такі витрати, у порядку, встановленому законом.

Стаття 1461. Обов'язок держави відшкодувати шкоду, завдану ушкодженням здоров'я або смертю внаслідок кримінального правопорушення

1. Шкоду, завдану ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи внаслідок кримінального правопорушення, відшкодовують потерпілому або особам, які мають право на відшкодування шкоди у зв'язку зі смертю годувальника, за рахунок держави у випадках, встановлених законом, зокрема, якщо:

- 1) особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, не встановлено;
- 2) особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, є неплатоспроможною;
- 3) в інших випадках, передбачених законом.

2. Умови, порядок, розміри та форми відшкодування державою шкоди, завданої ушкодженням здоров'я або смертю внаслідок кримінального правопорушення, визначає закон.

3. Держава, яка відшкодувала шкоду відповідно до цієї статті, має право зворотної вимоги (регресу) до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у межах виплаченої суми, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1462. Індиксація та коригування розміру відшкодування у зв'язку зі зміною вартості життя та гарантійних показників

1. За заявою потерпілого або осіб, які мають право на відшкодування шкоди у зв'язку зі смертю годувальника, у разі істотної зміни вартості життя, зокрема внаслідок зростання індексу споживчих цін, суд може індексувати розмір періодичних платежів з відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров'я або смертю, виходячи з принципу збереження реальної купівельної спроможності таких платежів.

2. За заявою потерпілого або осіб, які мають право на відшкодування шкоди у зв'язку зі смертю годувальника, у разі збільшення розміру мінімальної заробітної плати розмір відшкодування може бути відповідно збільшено, якщо він визначався або обмежувався розміром мінімальної заробітної плати, з урахуванням приписів цього Кодексу та/або іншого закону.

3. Індксацію та коригування розміру відшкодування відповідно до цієї статті здійснює суд з урахуванням приписів цієї глави, а також загальних приписів цього Кодексу щодо зміни грошових зобов'язань у зв'язку зі зміною вартості грошей, якщо такі приписи наявні.

§ 6. Обсяг та способи відшкодування шкоди

Стаття 1463. Способи відшкодування майнової шкоди та компенсації моральної шкоди

1. Відшкодування майнової шкоди та/або компенсація моральної шкоди здійснюються в один або кілька з таких способів:

1) відновлення становища, яке існувало до завдання шкоди (натуральне відшкодування);

2) грошові виплати;

3) в інші способи, визначені цим Кодексом та/або іншим законом.

Компенсацію моральної шкоди здійснюють у порядку, встановленому статтею 26 цього Кодексу, з урахуванням приписів цієї глави.

2. Натуральне відшкодування застосовують, якщо воно є можливим, не пов'язане з надмірними витратами та/або труднощами для особи, яка відшкодовує шкоду, не порушує прав та/або законних інтересів третіх осіб і є розумним та домірним за обставин справи, якщо іншого не встановлює цей Кодекс, інший закон або не впливає із змісту відносин.

3. Відшкодування майнової шкоди та/або компенсація моральної шкоди у грошовій формі може здійснюватися у вигляді одноразової виплати, періодичних платежів або їх поєднання. При визначенні порядку здійснення грошових виплат суд враховує характер та тривалість наслідків шкоди, майновий стан сторін, а також інші істотні обставини.

4. На вимогу потерпілого та/або з урахуванням обставин справи суд може застосувати інший спосіб відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, передбачений цим Кодексом та/або іншим законом, якщо такий спосіб забезпечує справедливий баланс інтересів сторін і відповідає засадам добросовісності, розумності та справедливості.

5. У разі завдання шкоди майну, якщо іншого не встановлює цей Кодекс, інший закон або не впливає із змісту відносин, суд за вибором потерпілого може зобов'язати особу, яка завдала шкоди, відшкодувати її в натурі (зокрема у спосіб передання речі того самого роду і такої самої якості, ремонту чи заміни пошкодженої речі) або відшкодувати завдані збитки у грошовій формі.

Стаття 1464. Визначення розміру відшкодування майнової шкоди та компенсації моральної шкоди

1. Розмір відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди визначає суд з урахуванням приписів статей 25, 26 цього Кодексу, глави 59 цього Кодексу, приписів цієї глави, а також усіх істотних обставин справи, виходячи з принципу повного відшкодування шкоди, якщо іншого не встановлює цей Кодекс та/або інший закон.

2. Під час визначення розміру відшкодування майнової шкоди враховуються, зокрема, фактично понесені витрати, необхідні та/або розумні витрати, які підлягають понесенню у майбутньому, зменшення вартості майна, втрата доходу (упущена вигода), превентивні витрати, а також інші збитки, які є безпосереднім наслідком завдання шкоди.

3. Розмір збитків, пов'язаних з втратою, пошкодженням або знищенням майна, визначають відповідно до його реальної вартості на момент розгляду справи судом, а у разі відшкодування шкоди у спосіб виконання відновлювальних робіт – на момент виконання таких робіт, якщо іншого не встановлює цей Кодекс, інший закон або не впливає із змісту відносин.

4. Під час визначення розміру компенсації моральної шкоди враховують, зокрема, характер та тривалість фізичних та/або психічних страждань, ступінь порушення особистих немайнових прав, наслідки для особистого, сімейного та/або професійного життя потерпілого, поведінку завдавача шкоди до та/або після її завдання, а також інші істотні обставини.

5. Якщо наслідки завдання шкоди мають тривалий та/або довічний характер, суд може визначити розмір відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди з урахуванням прогнозованих майбутніх втрат, спираючись на обґрунтовані дані про їх імовірність, тривалість та розмір.

6. Якщо точний розмір шкоди встановити неможливо або це пов'язано з надмірними труднощами чи витратами, суд визначає розмір відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, виходячи з характеру порушення, наслідків завдання шкоди, поданих доказів, а також засад справедливості, добросовісності та розумності.

Стаття 1465. Зменшення розміру відшкодування шкоди

1. У виняткових випадках, якщо з огляду на характер підстав відповідальності, природу та цінність порушеного права, розмір завданої шкоди, майновий стан сторін та інші істотні обставини покладання на особу, яка завдала шкоди, обов'язку її повного відшкодування було б вочевидь недомірним та надмірним, суд може зменшити розмір відшкодування.

2. Під час вирішення питання про зменшення розміру відшкодування суд, зокрема, враховує:

1) підставу відповідальності (умисел, груба необережність, легка необережність, відповідальність безвідносно до вини);

2) природу та значущість порушеного права (особисті немайнові права, життєво важливі інтереси, майнові права тощо);

3) розмір шкоди і наслідки її завдання для потерпілого;

4) майновий стан сторін та наявність страхового покриття.

3. Зменшення розміру відшкодування не допускається у разі умисного завдання шкоди, а також у випадках, якщо інакше була б істотно знівельована охорона життя, здоров'я, гідності, свободи або інших засадничих прав потерпілого.

4. Зменшення розміру відшкодування за приписами цієї статті не допускається щодо вимог про відшкодування шкоди, завданої життю або здоров'ю фізичної особи, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

Стаття 1466. Урахування вигод, отриманих у зв'язку із завданням шкоди

1. Під час визначення розміру відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди суд враховує вигоди, прямо та безпосередньо отримані потерпілим у зв'язку із завданням шкоди, якщо їх неврахування призвело б до безпідставного збагачення потерпілого та/або вочевидь несправедливого результату.

2. До таких вигод, зокрема, можуть належати:

1) збільшення вартості майна потерпілого у зв'язку з подією, що спричинила шкоду;

2) економія витрат, які потерпілий не поніс унаслідок цієї події;

3) інші безпосередньо пов'язані вигоди майнового характеру, що істотно зменшують розмір шкоди, яка підлягає відшкодуванню.

3. Не враховують як вигоди при зменшенні розміру відшкодування:

1) страхові виплати, здійснені на користь потерпілого, якщо іншого не встановлює цей Кодекс та/або спеціальний закон;

2) виплати, що мають лише соціальний, гуманітарний чи компенсаційний характер (зокрема соціальні виплати, допомога благодійних організацій, добровільні пожертви), якщо іншого не встановлює закон.

4. Урахування вигод не може призводити до покладення на потерпілого обов'язку відшкодувати шкоду особі, яка її завдала, якщо іншого прямо не встановлює закон.

Стаття 1467. Відшкодування шкоди у разі страхування цивільної відповідальності та інших компенсаційних виплат

1. Наявність договору страхування цивільної відповідальності особи, яка завдала шкоди, не обмежує права потерпілого вимагати відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди у повному обсязі

безпосередньо від цієї особи, якщо іншого не встановлює цей Кодекс та/або інший закон.

2. Якщо страхова виплата (страхове відшкодування), сплачена страховиком у зв'язку із завданням шкоди, є недостатньою для її повного відшкодування, особа, яка завдала шкоди, зобов'язана сплатити потерпілому різницю між фактичним розміром шкоди і страховою виплатою (страховим відшкодуванням), якщо іншого не встановлює закон.

3. У межах здійсненої виплати до страховика переходить право зворотної вимоги (регресу) або право вимоги (суброгації) до особи, відповідальної за шкоду, у порядку та межах, установлених цим Кодексом та/або спеціальними законами.

4. Закон може встановити випадки, коли потерпілий має право пред'являти вимоги про відшкодування шкоди безпосередньо до страховика особи, яка завдала шкоди, а також порядок і межі такої відповідальності страховика.

5. Виплати, здійснені державою, органами місцевого самоврядування, міжнародними організаціями чи іншими особами як спеціальні компенсації, соціальна підтримка або гуманітарна допомога у зв'язку із завданням шкоди, як правило, не зменшують обсягу відповідальності особи, яка завдала шкоди, але можуть бути підставою для переходу до відповідних суб'єктів прав вимоги до завдавача шкоди в обсязі здійснених виплат, якщо це встановлює закон.

Глава 92. Безпідставне збагачення

Стаття 1468. Загальні приписи про безпідставне збагачення

1. Особа (набувач), яка без юридичної підстави набула майно, зберігає його у себе або одержала іншу майнову вигоду за рахунок іншої особи (потерпілого), зобов'язана повернути потерпілому таке майно або іншу майнову вигоду у порядку, встановленому цією главою.

2. Збагачення є безпідставним, зокрема, якщо майно або інша майнова вигода одержані:

1) не на підставі договору, іншого правочину, закону, рішення суду, акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування;

2) на підставі, що згодом відпала;

3) на виконання недійсного правочину;

4) для досягнення певної мети або за умови настання певної обставини, які не настали, якщо іншого не встановлює закон або не впливає із змісту відносин.

3. Приписи цієї глави застосовують безвідносно до того, чи було безпідставне збагачення результатом поведінки набувача, потерпілого, третіх осіб чи наслідком події, якщо іншого не встановлює закон.

4. Приписи цієї глави застосовують до вимог про повернення безпідставного збагачення, якщо іншого не встановлює цей Кодекс та/або інший закон щодо наслідків недійсності правочинів, виконання зобов'язань, витребування майна з чужого незаконного володіння, відшкодування шкоди.

Стаття 1469. Повернення безпідставно набутого майна або іншої майнової вигоди

1. Набувач зобов'язаний повернути потерпілому безпідставно набуте майно або іншу майнову вигоду в натурі, якщо іншого не встановлює договір, закон або не впливає із змісту відносин.

2. У разі неможливості повернення майна або іншої майнової вигоди в натурі, а також якщо таке повернення пов'язане з надмірними труднощами чи витратами, набувач зобов'язаний відшкодувати потерпілому їх вартість. Вартість майна або іншої майнової вигоди визначають на момент розгляду судом справи, якщо іншого моменту не встановлює договір або закон чи не впливає із змісту відносин.

3. Якщо внаслідок відчуження безпідставно набутого майна або іншої майнової вигоди набувач одержав інше майно або іншу майнову вигоду, за вибором потерпілого поверненню підлягають або таке майно (майнова вигода), або їх вартість, якщо іншого не встановлює закон або не впливає із змісту відносин.

Стаття 1470. Доходи від безпідставного збагачення та витрати набувача

1. Набувач зобов'язаний відшкодувати потерпілому доходи, зокрема плоди та інші майнові вигоди, які він одержав або міг одержати від майна чи іншої майнової вигоди, що були набуті без юридичної підстави, з моменту, коли він дізнався або повинен був дізнатися про безпідставність збагачення.

Недобросовісний набувач зобов'язаний відшкодувати потерпілому доходи, одержані від майна чи іншої майнової вигоди, що були набуті без юридичної підстави, з моменту їх набуття, якщо іншого не встановлює закон.

2. З моменту, визначеного частиною першою цієї статті, набувач відповідає перед потерпілим також за погіршення стану майна або інше зменшення його вартості, крім випадків, якщо він доведе, що таке погіршення або зменшення вартості сталося не з його вини.

Недобросовісний набувач відповідає за погіршення стану майна або інше зменшення його вартості, що сталося після набуття майна або іншої майнової вигоди, якщо іншого не встановлює закон.

3. Набувач має право вимагати від потерпілого відшкодування зроблених ним необхідних витрат на збереження, утримання та звичайне управління майном з моменту, з якого він зобов'язаний повернути потерпілому доходи відповідно до частини першої цієї статті, якщо іншого не встановлює закон або не впливає із змісту відносин.

4. У разі безпідставного одержання або збереження грошових коштів на відповідну суму нараховують відсотки за користування ними відповідно до статті 536 цього Кодексу, якщо іншого не встановлює договір або закон.

5. Добросовісний набувач не зобов'язаний повертати майно або іншу майнову вигоду чи відшкодувати їх вартість у тій частині, в якій він доведе, що внаслідок добросовісного використання, відчуження або іншого розпорядження безпідставно набутим майном або іншою майною вигодою він зазнав відповідних майнових втрат і що такі втрати були б понесені ним і за браком безпідставного збагачення.

Припис цієї частини не застосовують до недобросовісного набувача.

Стаття 1471. Безпідставне збагачення, що не підлягає поверненню

1. Не підлягають поверненню безпідставно набуті:

1) заробітна плата та прирівняні до неї платежі, пенсії, допомоги, стипендії, відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров'я або смертю, аліменти та інші грошові суми, надані фізичній особі як засіб до існування, якщо їх виплату проведено фізичною або юридичною особою добровільно, за браком рахункової помилки з її боку і недобросовісності з боку набувача;

2) інше майно або інші майнові вигоди, якщо це встановлює закон.

2. Виплати, зазначені пунктом 1 частини першої цієї статті, можуть бути повернуті повністю або частково, якщо набувач вчинив умисні дії, спрямовані на їх неправомірне одержання, приховав обставини, що виключають право на такі виплати, або іншим чином діяв недобросовісно, якщо іншого не встановлює закон.

3. Порядок повернення безпідставно сплачених податків, зборів, інших обов'язкових платежів, штрафів та інших фінансових санкцій, що застосовують у публічноправових відносинах, встановлює закон.

КНИГА ШОСТА ПРАВО СІМЕЙНЕ

Розділ І. ЗАСАДИ СІМЕЙНОГО ПРАВА. ЮРИДИЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ШЛЮБУ

Глава 93. Загальні приписи сімейного права

Стаття 1472. Сім'я

1. Сім'я є природним та основним осередком суспільства.

2. Сім'ю створюють на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення та інших форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також на інших підставах, що не заборонені законом і відповідають доброзвичайності.

3. Сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права і обов'язки.

Членами сім'ї є подружжя, батьки та діти, усиновлювачі та усиновлені, діти та особи, які взяли дітей на виховання у сім'ю, а також інші родичі за походженням, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права і обов'язки.

Подружжя, малолітні, неповнолітні діти та батьки є сім'єю, також якщо вони у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно.

Стаття 1473. Шлюб

1. Шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, який зареєстровано у встановленому законом порядку.

2. Закон може встановлювати юридичні наслідки релігійного обряду шлюбу.

Стаття 1474. Фактичний сімейний союз

1. Фактичним сімейним союзом визнають проживання двох осіб протилежної статі однією сім'єю без реєстрації шлюбу, якщо вони не перебувають в іншому шлюбі.

2. Особа може одночасно перебувати лише в одному фактичному сімейному союзі.

3. У фактичному сімейному союзі не можуть перебувати особи, які є родичами прямої лінії споріднення, рідні (повнорідні, неповнорідні) брат і сестра, двоюрідні брат і сестра, рідні тітка, дядько і племінник, племінниця.

4. На відносини у фактичному сімейному союзі поширюють приписи глав 102, 105 і 106 цього Кодексу.

5. Особи, які перебувають у фактичному сімейному союзі, можуть врегулювати договором свої аліментні та майнові відносини іншим чином.

Стаття 1475. Державна охорона сім'ї

1. Держава охороняє сім'ю, дитинство, материнство, батьківство, створює умови для зміцнення сім'ї та шлюбу.

2. Держава створює людині умови для материнства та батьківства, забезпечує охорону прав матері та батька, матеріально і морально заохочує і підтримує материнство та батьківство.

3. Держава забезпечує пріоритет сімейного виховання дитини.

4. Держава бере під свою охорону кожна дитину-сироту і дитину, позбавлену батьківського піклування.

5. Ніхто не може зазнавати втручання в його сімейне життя, крім випадків, встановлених Конституцією України.

6. Сімейні відносини регулюють лише у тій частині, в якій це допустимо і можливо з точки зору інтересів їх учасників та інтересів суспільства.

7. Сімейні відносини регулюють з максимально можливим урахуванням інтересів дитини, непрацездатних членів сім'ї.

Стаття 1476. Найкращі інтереси дитини

1. При вирішенні будь-якого питання щодо дитини члени сім'ї, інші особи, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, суд керуються найкращими інтересами дитини та враховують її вік, стан здоров'я та будь-які особливості дитини; матеріальні, освітні, психологічні, емоційні та інші потреби з урахуванням її віку та розвитку; думку дитини, яка може її висловлювати; можливий вплив на дитину будь-яких змін та обставин; характер відносин між дитиною та іншими членами сім'ї, якщо питання, яке розглядається, стосується таких відносин.

2. Усі питання щодо дитини компетентні органи вирішують негайно, захищаючи інтереси та права дитини. Якщо неможливо негайно вирішити такі питання, строк їхнього розгляду має бути розумним задля забезпечення найкращих інтересів дитини.

3. Кожна дитина, яка досягла чотирнадцяти років, має право на безпосереднє звернення до суду за захистом своїх прав або інтересів.

Стаття 1477. Участь органу опіки та піклування у захисті сімейних прав та інтересів

1. У випадках, передбачених цим Кодексом, орган опіки та піклування сприяє захисту сімейних прав та інтересів, а також надає допомогу у здійсненні сімейних прав і виконанні обов'язків.

2. Рішення органу опіки та піклування є обов'язковим до виконання, якщо протягом десяти днів з дня його винесення особа не звернулася за захистом своїх прав або інтересів до суду, крім випадків, передбачених частиною четвертою статті 1555 і частиною другою статті 1563 цього Кодексу.

3. Звернення особи щодо захисту своїх прав або інтересів до органу опіки та піклування не позбавляє її права на звернення до суду.

У разі звернення особи до суду орган опіки та піклування зупиняє розгляд поданої до нього заяви такої особи.

4. При розгляді судом справ щодо розподілу батьківської відповідальності, позбавлення та поновлення батьківських прав, побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав, відібрання дитини від особи, яка тримає її у себе не на підставі закону або рішення суду, управління батьками майном дитини, які виникають між батьками або іншими родичами дитини, орган опіки та піклування сприяє суду у встановленні обставин відповідної справи у спосіб надання актів обстеження умов проживання дитини, визначення думки дитини тощо.

5. При розгляді судом справ, визначених частиною четвертою цієї статті, які виникають за заявою дитини, органів державної влади або органів місцевого самоврядування, а також справ про виселення дитини, зняття дитини з реєстрації місця проживання, визнання дитини такою, яка втратила право користування житловим приміщенням, скасування усиновлення та визнання його недійсним орган опіки та піклування надає суду письмовий висновок щодо вирішення справи на підставі відомостей, одержаних у результаті обстеження умов проживання дитини, батьків, інших осіб, які бажають проживати з дитиною, брати участь у її вихованні, а також на підставі інших документів, які стосуються справи.

6. Суд може не погодитися з висновком органу опіки та піклування з підстав, що мають істотне значення з урахуванням статті 1476 цього Кодексу.

Глава 94. Загальні приписи про шлюб

Стаття 1478. Право на шлюб

1. Право на шлюб мають особи протилежної статі, які досягли шлюбного віку.

2. За заявою особи, яка досягла шістнадцятирічного віку, за рішенням суду їй може бути надано право на шлюб, якщо буде встановлено, що це відповідає її інтересам, а у разі вагітності жінки або народження нею дитини – чотирнадцятирічного віку.

Стаття 1479. Шлюбний вік

1. Шлюбний вік для жінки та чоловіка встановлюють у вісімнадцять років.

2. Особи, які бажають зареєструвати шлюб, мають досягти шлюбного віку на день реєстрації шлюбу.

Стаття 1480. Добровільність шлюбу

1. Шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка.

Примушування жінки та чоловіка до шлюбу заборонено.

2. Реєстрація шлюбу з особою, яка визнана недієздатною, а також з особою, яка з інших причин не усвідомлювала значення своїх дій та/або не могла керувати ними, має наслідки, встановлені статтями 1494–1496 цього Кодексу.

3. Примушування до збереження шлюбних відносин, зокрема примушування до вступу в статевий зв'язок із застосуванням фізичного або психологічного насильства, є порушенням права дружини, чоловіка на свободу та особисту недоторканність і може мати наслідки, встановлені законом.

Стаття 1481. Право на припинення шлюбних відносин

1. Кожний з подружжя має право припинити шлюбні відносини.

2. Примушування до припинення шлюбних відносин може мати наслідки, встановлені законом.

Стаття 1482. Одношлюбність

1. Жінка та чоловік можуть одночасно перебувати лише в одному шлюбі.

2. Жінка та чоловік мають право на повторний шлюб лише після припинення попереднього шлюбу.

Стаття 1483. Особи, які не можуть перебувати у шлюбі між собою

1. У шлюбі між собою не можуть перебувати особи, які є родичами прямої лінії споріднення.

2. У шлюбі між собою не можуть перебувати рідні (повнорідні, неповнорідні) брат і сестра. Повнорідними є брат і сестра, які мають спільних батьків. Неповнорідними є брат і сестра, які мають спільну матір або спільного батька.

3. У шлюбі між собою не можуть перебувати двоюрідні брат і сестра, рідні тітка, дядько і племінник, племінниця.

4. Право на шлюб між рідною дитиною усиновлювача та усиновленою ним дитиною, а також між дітьми, які були усиновлені ним, може бути надано на підставі рішення суду.

5. У шлюбі між собою не можуть бути усиновлювач та усиновлена ним дитина.

Шлюб між усиновлювачем та усиновленою ним дитиною може бути зареєстровано лише в разі скасування усиновлення.

Глава 95. Державна реєстрація шлюбу

Стаття 1484. Значення державної реєстрації шлюбу

1. Державну реєстрацію шлюбу встановлено для забезпечення стабільності відносин між жінкою та чоловіком, охорони прав та інтересів кожного з подружжя, їхніх дітей, а також в інтересах держави та суспільства.
2. Державну реєстрацію шлюбу проводить орган державної реєстрації актів цивільного стану.
3. Державну реєстрацію шлюбу засвідчує свідоцтво про шлюб, зразок якого затверджує Кабінет Міністрів України.

Стаття 1485. Заява про реєстрацію шлюбу

1. Жінка та чоловік подають заяву про реєстрацію шлюбу до будь-якого органу державної реєстрації актів цивільного стану за їхнім вибором.
Особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, є нареченими.
2. Заява про реєстрацію шлюбу подають жінка та чоловік особисто.
3. Якщо жінка та/або чоловік не можуть через поважні причини особисто подати заяву про реєстрацію шлюбу до органу державної реєстрації актів цивільного стану, таку заяву, нотаріально посвідчену, може подати їхній представник. Повноваження представника мають бути нотаріально засвідчені.
4. Якщо реєстрація шлюбу у визначений день не відбулася, заява про реєстрацію шлюбу втрачає чинність після спливу трьох місяців з дня її подання.

Стаття 1486. Ознайомлення наречених з їхніми правами і обов'язками

1. Орган державної реєстрації актів цивільного стану зобов'язаний ознайомити наречених з їхніми правами і обов'язками як майбутніх подружжя і батьків та попередити про відповідальність за приховування перешкод до реєстрації шлюбу.

Стаття 1487. Взаємна обізнаність наречених про стан здоров'я

1. Наречені зобов'язані повідомити один одного про стан свого здоров'я.
2. Держава забезпечує створення умов для медичного обстеження наречених.
3. Порядок здійснення медичного обстеження наречених встановлює Кабінет Міністрів України.
4. Результати медичного обстеження є таємницею і повідомляються лише нареченим.
5. Приховування відомостей про стан свого здоров'я одним із наречених, наслідком чого може стати (стало) порушення фізичного або психічного

здоров'я другого нареченого чи їхніх нащадків, може бути підставою для визнання шлюбу недійсним.

Стаття 1488. Заручини

1. Зарученими є особи, які надали взаємну обіцянку укласти шлюб, яку може бути виражено усно або письмово.

Заручини проводять в урочистій обстановці або за звичаєм.

Зарученими можуть бути жінка та чоловік, які досягли шлюбного віку або яким за рішенням суду надано право на шлюб.

2. З дня подання заяви про реєстрацію шлюбу заручені набувають статусу наречених.

3. Заручини не створюють обов'язку вступу в шлюб.

4. Особа, яка відмовилася від укладення шлюбу після заручин, зобов'язана відшкодувати другій стороні витрати, що понесені нею у зв'язку з приготуванням до шлюбу та весілля, а також компенсувати моральну шкоду.

Такі витрати не підлягають відшкодуванню, якщо відмову від укладення шлюбу зумовлено протиправною та/або аморальною поведінкою зарученої (нареченої) особи, та/або прихованням обставин, що мають для того, хто відмовився від укладення шлюбу, істотне значення (тяжка хвороба, наявність дитини, судимості, зміна статі, перебування у фактичному сімейному союзі, попередній шлюб тощо).

5. У разі відмови від укладення шлюбу особи, яка одержала подарунок у зв'язку з майбутнім укладенням шлюбу, договір дарування за вимогою дарувальника може бути розірвано за рішенням суду.

У разі розірвання договору дарування особа зобов'язана повернути річ, яка була їй подарована, а якщо вона не збереглася – відшкодувати її вартість.

Стаття 1489. Час реєстрації шлюбу

1. Шлюб реєструють після спливу одного місяця з дня подання особами заяви про реєстрацію шлюбу.

За наявності поважних причин керівник органу державної реєстрації актів цивільного стану дозволяє реєстрацію шлюбу до спливу такого строку.

2. У разі вагітності нареченої, народження нею дитини, а також якщо є безпосередня загроза для життя нареченої або нареченого, шлюб реєструється у день подання відповідної заяви або у будь-який інший день за бажанням наречених протягом одного місяця.

3. Якщо є відомості про наявність перешкод для реєстрації шлюбу, керівник органу державної реєстрації актів цивільного стану може відкласти реєстрацію шлюбу, але не більш як на три місяці. Рішення про таке відкладення може бути оскаржено до суду.

Стаття 1490. Місце реєстрації шлюбу

1. Шлюб реєструють у приміщенні органу державної реєстрації актів цивільного стану.

За заявою наречених реєстрацію шлюбу проводять в урочистій обстановці.

2. За заявою наречених реєстрація шлюбу може відбутися за місцем їхнього проживання, за місцем надання стаціонарної медичної допомоги або в іншому місці, якщо вони не можуть з поважних причин прибути до органу державної реєстрації актів цивільного стану.

Стаття 1491. Реєстрація шлюбу в присутності нареченої та нареченого

1. Присутність нареченої та нареченого в момент реєстрації їхнього шлюбу є обов'язковою.

2. Реєстрацію шлюбу через представника заборонено.

3. Шлюб, зареєстрований за відсутності нареченої та/або нареченого, є неукладеним. Запис про такий шлюб в органі державної реєстрації актів цивільного стану скасовують за рішенням суду та заявою заінтересованої особи.

Стаття 1492. Право на вибір прізвища при реєстрації шлюбу

1. Наречені мають право обрати прізвище одного з них як спільне прізвище подружжя або надалі іменуватися дошлюбними прізвищами.

2. Наречена, наречений мають право приєднати до свого прізвища прізвище нареченого, нареченої. Якщо вони обоє бажають мати подвійне прізвище, за їхньою згодою визначають, з якого прізвища воно буде починатися.

Складення більше двох прізвищ не допускають, якщо іншого не впливає із звичаю національної меншини, до якої належить наречена та/або наречений.

3. Якщо на момент реєстрації шлюбу прізвище нареченої, нареченого вже є подвійним, вона, він має право замінити одну із частин свого прізвища на прізвище другого.

Стаття 1493. Юридичні наслідки шлюбу

1. Шлюб є підставою для виникнення прав і обов'язків подружжя.

2. Шлюб не може бути підставою для надання особі пільг чи переваг, а також для обмеження її прав і свобод, які встановлені Конституцією і законами України.

Глава 96. Недійсність шлюбу

Стаття 1494. Підстави недійсності шлюбу

1. Підставою недійсності шлюбу є порушення вимог, встановлених статтями 1479, 1481–1483 цього Кодексу.

Стаття 1495. Недійсний шлюб

1. Недійсним є шлюб, зареєстрований з особою, яка одночасно перебуває в іншому зареєстрованому шлюбі.

2. Недійсним є шлюб, зареєстрований між особами, які є родичами прямої лінії споріднення, а також між рідними (повнорідними, неповнорідними) братом і сестрою.

3. Недійсним є шлюб, зареєстрований з особою, яка визнана недієздатною.

4. Недійсним є шлюб, зареєстрований з особою, яка змінила стать.

5. За заявою заінтересованої особи орган державної реєстрації актів цивільного стану припиняє (визнає недійсною) дію актового запису про шлюб, зареєстрований з особами, зазначеними у частинах першій – четвертій цієї статті.

6. Якщо шлюб зареєстровано з особою, яка перебуває у шлюбі, у разі припинення попереднього шлюбу до припинення (визнання недійсною) дії актового запису щодо повторного шлюбу останній стає дійсним з моменту припинення попереднього шлюбу.

7. Дію актового запису про шлюб припиняють (визнають недійсною) безвідносно до настання смерті осіб, з якими було зареєстровано такий шлюб (частини перша – четверта цієї статті), а також розірвання такого шлюбу.

Стаття 1496. Шлюб, який визнано недійсним за рішенням суду

1. Шлюб визнають недійсним за рішенням суду, якщо його зареєстровано без вільної згоди жінки або чоловіка.

Згоду особи не вважають вільною, зокрема, якщо в момент реєстрації шлюбу особа страждала на тяжкий психічний розлад, перебувала у стані алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння, в результаті чого не усвідомлювала сповна значення своїх дій і/або не могла керувати ними, або якщо шлюб зареєстровано в результаті фізичного чи психологічного насильства.

2. Шлюб визнають недійсним за рішенням суду у разі його фіктивності.

Шлюб є фіктивним, якщо його укладено жінкою та чоловіком або одним із них без наміру створення сім'ї та набуття прав і обов'язків подружжя.

3. Шлюб не може бути визнано недійсним, якщо на момент розгляду справи судом відпали обставини, які засвідчували відсутність згоди особи на шлюб або її небажання створити сім'ю.

Стаття 1497. Шлюб, який може бути визнано недійсним за рішенням суду

1. Шлюб може бути визнано недійсним за рішенням суду, якщо його зареєстровано:

1) між усиновлювачем та усиновленою ним дитиною з порушенням вимог, встановлених частиною п'ятою статті 1483 цього Кодексу;

2) між двоюрідними братом і сестрою; між тіткою, дядьком і племінником, племінницею;

3) з особою, яка приховала свою тяжку хворобу або хворобу, небезпечну для другого з подружжя та/або їхніх нащадків;

4) з особою, яка не досягла шлюбного віку і якій не надано за рішенням суду права на шлюб.

2. При вирішенні справи про визнання шлюбу недійсним суд бере до уваги, наскільки у такому шлюбі порушено права та інтереси особи, тривалість спільного проживання подружжя, характер їхніх взаємин, а також інші обставини, що мають істотне значення.

3. Шлюб не може бути визнано недійсним у разі вагітності дружини або народження дитини в осіб, визначених пунктами 1, 2, 4 частини першої цієї статті, або якщо той, хто не досяг шлюбного віку, досяг його або йому було надано право на шлюб.

Стаття 1498. Особи, які мають право на звернення до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним

1. Право на звернення до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним мають дружина або чоловік, інші особи, права яких порушено у зв'язку з реєстрацією такого шлюбу, батьки, опікун, піклувальник дитини, опікун недієздатної особи, орган опіки та піклування, якщо захисту потребують права та інтереси дитини, особи, яка визнана недієздатною, або особи, дієздатність якої обмежена.

Стаття 1499. Визнання шлюбу недійсним після його припинення

1. Розірвання шлюбу, смерть дружини або чоловіка не є перешкодою для визнання шлюбу недійсним.

2. Якщо шлюб розірвано за рішенням суду, позов про визнання його недійсним може бути пред'явлено лише після скасування рішення суду про розірвання шлюбу.

Стаття 1500. Час, з якого шлюб є недійсним

1. У випадках, встановлених статтями 1495–1497 цього Кодексу, шлюб є недійсним з дня його державної реєстрації, крім визнання шлюбу недійсним через зміну статі одним із подружжя, який визнають недійсним з дня реєстрації зміни статі.

Стаття 1501. Юридичні наслідки недійсності шлюбу

1. Недійсний шлюб (стаття 1495 цього Кодексу), а також шлюб, визнаний недійсним за рішенням суду, не є підставою для виникнення в осіб, між якими він зареєстрований, прав і обов'язків подружжя, а також прав і обов'язків, які встановлено для подружжя іншими законами України.

2. Майно, набуте особами у недійсному шлюбі, належить їм на праві спільної часткової власності.

Розмір часток кожного з них визначають відповідно до їхньої участі у придбанні такого майна своєю працею та коштами.

3. Якщо особа одержувала аліменти від того, з ким була в недійсному шлюбі, сума сплачених аліментів є такою, що одержана без юридичної підстави, і підлягає поверненню відповідно до цього Кодексу, але не більш як за останні три роки.

4. Особа, яка поселилася у житлове приміщення іншої особи у зв'язку з реєстрацією з нею недійсного шлюбу, не набуває права на проживання у ньому і може бути виселена.

5. Особа, яка у зв'язку з реєстрацією недійсного шлюбу змінила своє прізвище, є такою, що іменується цим прізвищем без юридичної підстави.

6. Юридичні наслідки, встановлені частинами другою - п'ятою цієї статті, застосовують до особи, яка знала про перешкоди до реєстрації шлюбу і приховала їх від другої сторони та/або від органу державної реєстрації актів цивільного стану.

Стаття 1502. Особливі юридичні наслідки недійсності шлюбу

1. Якщо особа не знала і не могла знати про певні перешкоди до реєстрації шлюбу, вона має право на:

1) поділ майна, набутого у недійсному шлюбі, як спільної сумісної власності подружжя;

2) проживання у житловому приміщенні, в яке вона поселилася у зв'язку з реєстрацією з нею недійсного шлюбу;

3) утримання відповідно до статей 1639, 1643 і 1645 цього Кодексу;

4) прізвище, яке вона обрала при реєстрації шлюбу.

Стаття 1503. Права і обов'язки батьків і дитини, яка народилася у недійсному шлюбі

1. Недійсність шлюбу не впливає на обсяг взаємних прав і обов'язків батьків і дитини, яка народилася у такому шлюбі.

Глава 97. Режим окремого проживання подружжя

Стаття 1504. Встановлення режиму окремого проживання подружжя

1. Режим окремого проживання подружжя тимчасово призупиняє дію окремих прав і обов'язків дружини та чоловіка з метою збереження шлюбу та захисту прав та інтересів подружжя.

За заявою подружжя або позовом одного з них суд може ухвалити рішення про встановлення для подружжя режиму окремого проживання у разі неможливості чи небажання дружини та/або чоловіка проживати спільно.

2. Режим окремого проживання подружжя може бути встановлено договором, який підлягає нотаріальному посвідченню.

3. При встановленні режиму окремого проживання подружжя суд або нотаріус повинен пересвідчитися, чи враховано найкращі інтереси дитини.

4. Режим окремого проживання подружжя встановлюють з дня набрання чинності рішенням суду або з дня нотаріального посвідчення договору, якщо іншого не передбачено таким договором.

5. Рішення суду про встановлення режиму окремого проживання подружжя суд надсилає до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення такого рішення для внесення відомостей до Державного реєстру актів цивільного стану громадян. Нотаріус вносить відомості про встановлення режиму окремого проживання подружжя до Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

Стаття 1505. Юридичні наслідки встановлення режиму окремого проживання подружжя

1. Встановлення режиму окремого проживання подружжя не припиняє прав і обов'язків подружжя, які встановлено цим Кодексом і які дружина та чоловік мали до встановлення такого режиму, а також прав і обов'язків, встановлених шлюбним договором.

2. У разі встановлення режиму окремого проживання подружжя:

1) на майно, набуте дружиною та чоловіком, не поширюють юридичний режим спільності майна подружжя, якщо іншого не встановлено договором;

2) дитина, народжена дружиною після спливу десяти місяців, не є такою, що походить від її чоловіка;

3) припиняють обов'язок з утримання другого з подружжя, якщо іншого не встановлено договором.

3. Встановлення режиму окремого проживання подружжя не припиняє прав і обов'язків подружжя як батьків і не впливає на обов'язок спільного виховання та утримання дітей, якщо іншого не передбачено договором.

4. При встановленні режиму окремого проживання подружжя може бути розподілено батьківську відповідальність.

Стаття 1506. Припинення режиму окремого проживання подружжя

1. Режим окремого проживання подружжя припиняють у разі поновлення сімейних відносин, припинення шлюбу або визнання його недійсним.

2. Дружина та чоловік звертаються до органу державної реєстрації актів цивільного стану або до нотаріуса із спільною заявою про поновлення сімейних відносин, що є підставою для внесення відповідних відомостей до Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

Глава 98. Припинення шлюбу

Стаття 1507. Підстави припинення шлюбу

1. Шлюб припиняють внаслідок смерті одного з подружжя або оголошення його померлим.

2. Шлюб припиняють внаслідок його розірвання.

3. Якщо один із подружжя помер до набрання законної сили рішенням суду про розірвання шлюбу, вважають, що шлюб припинився внаслідок смерті одного з подружжя.

4. Якщо у день набрання законної сили рішенням суду про розірвання шлюбу один із подружжя помер, вважають, що шлюб припинився внаслідок його розірвання.

Стаття 1508. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання

1. Шлюб припиняють внаслідок його розірвання за спільною заявою подружжя відповідно до статті 1509 цього Кодексу або одного з нього відповідно до статті 1510 цього Кодексу.

2. Шлюб припиняють внаслідок його розірвання за спільною заявою подружжя, яке має дітей, відповідно до статті 40 цієї Книги.

3. Шлюб припиняють внаслідок його розірвання за позовом одного з подружжя відповідно до статті 1512 цього Кодексу.

4. Шлюб розривають безвідносно до наявності між подружжям спорів щодо поділу майна, стягнення аліментів, розподілу батьківської відповідальності тощо.

Стаття 1509. Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріусом за заявою подружжя, яке не має дітей

1. Подружжя, яке не має дітей, має право подати до органу державної реєстрації актів цивільного стану або до нотаріуса заяву про розірвання шлюбу.

Якщо один із подружжя через поважну причину не може особисто подати заяву про розірвання шлюбу, таку заяву, підпис на якій нотаріально засвідчено, від його імені може подати другий з подружжя.

2. Орган державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріус складає актовий запис про розірвання шлюбу після спливу одного місяця з дня подання такої заяви, якщо вона не відкликана обома або одним з подружжя.

Стаття 1510. Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріусом за заявою одного з подружжя

1. Шлюб розриває орган державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріус за заявою одного із подружжя, якщо другий із подружжя:

- 1) визнаний безвісно відсутнім;
- 2) визнаний недієздатним;
- 3) засуджений за вчинення кримінального правопорушення до позбавлення волі на строк не менш як три роки.

Стаття 1511. Розірвання шлюбу за спільною заявою подружжя, яке має дітей

1. Подружжя, яке має дітей, має право подати до органу державної реєстрації актів цивільного стану або до нотаріуса спільну заяву про розірвання шлюбу.

2. Орган державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріус складає актовий запис про розірвання шлюбу після спливу одного місяця з дня подання такої заяви, за умови нотаріального посвідчення укладеного між подружжям договору (договорів) про розподіл батьківської відповідальності, способів виконання обов'язку утримувати дитину, крім випадків, якщо такі питання вирішив суд або орган опіки та піклування.

3. При нотаріальному посвідченні договору (договорів) про врегулювання питань щодо розподілу батьківської відповідальності, способів виконання обов'язку утримувати дитину на нотаріуса покладають обов'язок з'ясувати, чи враховано найкращі інтереси дитини.

4. До спливу одномісячного строку з дня подання подружжям спільної заяви про розірвання шлюбу кожний з подружжя має право відкликати таку заяву.

Стаття 1512. Право на пред'явлення позову про розірвання шлюбу

1. Позов про розірвання шлюбу може бути пред'явлений одним із подружжя.

2. Позов про розірвання шлюбу не підлягає задоволенню протягом вагітності дружини та протягом одного року після народження дитини, крім випадків, якщо:

1) щодо одного з подружжя або дитини вчинено домашнє насильство або іншу протиправну поведінку, яка містить ознаки кримінального правопорушення;

2) батьківство зачатої дитини визнано іншою особою;

3) батьківство дитини до досягнення нею одного року визнано іншою особою або за рішенням суду виключено відомості про чоловіка як батька дитини з актового запису про народження дитини;

4) з інших підстав, які мають істотне значення.

3. Опікун має право пред'явити позов про розірвання шлюбу, якщо цього вимагають інтереси того з подружжя, хто визнаний недієздатним.

Стаття 1513. Заходи суду щодо примирення подружжя

1. Суд може вживати заходів щодо примирення подружжя, якщо це відповідає доброзвичайності.

2. Якщо подружжя має малолітню дитину або дитину з інвалідністю і дійшло згоди щодо юридичних наслідків розірвання шлюбу, суд встановлює строк для примирення подружжя до шести місяців.

3. Якщо подружжя має малолітню дитину або дитину з інвалідністю і дійшло згоди щодо юридичних наслідків розірвання шлюбу (стаття 1515 цього Кодексу), суд встановлює строк для примирення подружжя в один місяць.

4. Строк для примирення подружжя не встановлюють, якщо перед зверненням до суду із заявою про розірвання шлюбу встановлено режим окремого проживання подружжя, що тривав не менше шести місяців, а також якщо подружжя не має малолітньої дитини або дитини з інвалідністю і дійшло згоди щодо юридичних наслідків розірвання шлюбу.

5. Якщо один із подружжя вчинив домашнє насильство або іншу протиправну поведінку, яка містить ознаки кримінального правопорушення, заходів щодо примирення подружжя не вживають.

Стаття 1514. Підстави для розірвання шлюбу за позовом одного з подружжя

1. Суд з'ясовує фактичні взаємини подружжя, дійсні причини позову про розірвання шлюбу, бере до уваги наявність малолітньої дитини, дитини з інвалідністю та інші обставини життя подружжя.

2. Небажання чоловіка мати дитину або нездатність його до зачаття дитини може бути підставою для розірвання шлюбу.

Відмова дружини від народження дитини або нездатність її до народження дитини може бути підставою для розірвання шлюбу.

3. Суд ухвалює рішення про розірвання шлюбу, якщо буде встановлено, що подальше спільне життя подружжя і збереження шлюбу суперечило б інтересам одного з них, інтересам їхніх дітей, що мають істотне значення.

Стаття 1515. Погодження подружжям юридичних наслідків розірвання шлюбу

1. До розірвання шлюбу подружжя може укласти договір про юридичні наслідки розірвання шлюбу.

2. Подружжя в договорі про юридичні наслідки розірвання шлюбу, якщо цього не було врегульовано іншим договором або вирішено судом, може врегулювати:

- 1) розподіл батьківської відповідальності;
- 2) виконання обов'язку утримувати дитину;
- 3) поділ спільного майна;
- 4) утримання подружжя.

3. Договір про юридичні наслідки розірвання шлюбу нотаріально посвідчують.

4. Розподіл батьківської відповідальності в договорі про юридичні наслідки розірвання шлюбу здійснюють з урахуванням вимог, передбачених статтею 1549 цього Кодексу.

Стаття 1516. Право на вибір прізвища після розірвання шлюбу

1. Особа, яка змінила своє прізвище у зв'язку з реєстрацією шлюбу, має право після розірвання шлюбу надалі іменуватися цим прізвищем або відновити своє дошлюбне прізвище.

2. Дружина, чоловік мають право вимагати зміни прізвища того із подружжя, хто поведився негідно (вчинення домашнього насильства, кримінального правопорушення, аморального вчинку, зради тощо), на своє дошлюбне прізвище.

3. Юридичні наслідки, передбачені частиною другою цієї статті, поширюються і на подвійне прізвище подружжя.

Стаття 1517. Момент припинення шлюбу у разі його розірвання

1. У разі розірвання шлюбу орган державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріус припиняє шлюб у день реєстрації розірвання шлюбу.

2. У разі розірвання шлюбу судом шлюб припиняють у день набрання законної сили рішенням суду про розірвання шлюбу.

Стаття 1518. Державна реєстрація розірвання шлюбу

1. Розірвання шлюбу, здійснене в порядку, передбаченому статтями 1509 і 1510 цього Кодексу, реєструє орган державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріус.

2. Рішення суду про розірвання шлюбу після набрання ним законної сили суд невідкладно надсилає до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення рішення для внесення відомостей до Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

3. Розірвання шлюбу, здійснене органом державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріусом, засвідчує Свідоцтво про розірвання шлюбу, зразок якого затверджує Кабінет Міністрів України.

Розірвання шлюбу судом підтверджує відповідне рішення суду, яке набрало законної сили.

Стаття 1519. Визнання розірвання шлюбу фіктивним

1. За позовом заінтересованої особи розірвання шлюбу може бути визнано судом фіктивним, якщо буде встановлено, що жінка та чоловік продовжували проживати однією сім'єю і не мали наміру припинити шлюбні відносини.

На підставі рішення суду орган державної реєстрації актів цивільного стану скасовує актовий запис про розірвання шлюбу.

Стаття 1520. Право на повторний шлюб після розірвання шлюбу

1. Після розірвання шлюбу особа має право на повторний шлюб.

Стаття 1521. Право на поновлення шлюбу

1. Жінка та чоловік, шлюб між якими розірвано, мають право на поновлення їхнього шлюбу, за умови що жоден із них не перебував у повторному шлюбі.

Заяву про поновлення шлюбу подають до органу державної реєстрації актів цивільного стану, нотаріуса чи суду, який ухвалив рішення про розірвання шлюбу.

За вибором подружжя шлюб поновлюють з дня його першої реєстрації або з дня ухвалення рішення про поновлення шлюбу.

2. Якщо особа, яка була визнана безвісно відсутньою або оголошена померлою, з'явилася, і відповідне рішення суду скасовано, її шлюб з іншою особою може бути поновлено за їхньою заявою, за умови що ніхто з них не перебуває у повторному шлюбі.

3. У разі поновлення шлюбу у порядку, передбаченому частиною першою цієї статті, із особою, яка визнавалася безвісно відсутньою, орган державної реєстрації актів цивільного стану скасовує актовий запис про розірвання шлюбу.

Розділ II. РЕГУЛЮВАННЯ ОСОБИСТИХ ВІДНОСИН МІЖ БАТЬКАМИ І ДІТЬМИ, ІНШИМИ ЧЛЕНАМИ СІМ'Ї ТА РОДИЧАМИ

Глава 99. Походження дитини

Стаття 1522. Загальні підстави виникнення прав і обов'язків матері, батька і дитини

1. Права і обов'язки матері, батька і дитини ґрунтуються на походженні дитини від них, засвідченому органом державної реєстрації актів цивільного стану порядком, встановленим цим Кодексом.

Стаття 1523. Визначення походження дитини від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою

1. Дитина, яка зачата та/або народжена у шлюбі, походить від подружжя, яких записують матір'ю та батьком дитини.

Походження дитини від подружжя визначають на підставі актового запису про шлюб та документа закладу охорони здоров'я про народження дитини.

2. Дитина, яка народжена до спливу десяти місяців з дня припинення шлюбу або визнання його недійсним, походить від подружжя.

3. Подружжя, а також жінка та чоловік, шлюб між якими припинено, у разі народження дитини до спливу десяти місяців з дня припинення їх шлюбу, мають право подати до органу державної реєстрації актів цивільного стану спільну заяву про невизнання чоловіка (колишнього чоловіка) батьком дитини.

Якщо дитина народилася до спливу десяти місяців з дня припинення шлюбу внаслідок смерті чоловіка, походження дитини від батька може бути визначено за спільною заявою матері та чоловіка, який вважає себе батьком.

4. Якщо дитина народилася до спливу десяти місяців з дня припинення шлюбу або визнання шлюбу недійсним, але після реєстрації повторного шлюбу її матері з іншою особою, вважають, що батьком дитини є чоловік її матері у повторному шлюбі.

Батьківство колишнього чоловіка може бути визначено на підставі спільної заяви матері, чоловіка, з яким вона перебуває в шлюбі, та попереднього чоловіка або за рішенням суду.

Стаття 1524. Визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій

1. У разі народження дружиною дитини, зачатої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, здійсненого за письмовою згодою її чоловіка, його записують батьком дитини.

2. У разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям (жінкою та чоловіком) у результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, батьками дитини є подружжя.

3. Подружжя визнають батьками дитини, народженої дружиною після перенесення в її організм ембріона людини, зачатого її чоловіком та іншою жінкою в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій.

Стаття 1525. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою

1. Якщо мати та батько дитини не перебувають у шлюбі між собою, походження дитини від матері визначають на підставі документа закладу охорони здоров'я про народження нею дитини.

2. Якщо мати та батько дитини не перебувають у шлюбі між собою, походження дитини від батька визначають:

1) за спільною заявою матері та батька дитини або окремими заявами кожного з них;

2) за рішенням суду.

3. Походження дитини від батька визначають за заявою (заявами) жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою. Така заява може бути подана як до, так і після народження дитини до органу державної реєстрації актів цивільного стану.

4. Якщо заяву про визнання себе батьком дитини подав неповнолітній, орган державної реєстрації актів цивільного стану повідомляє батьків, опікуна, піклувальника неповнолітнього про запис його батьком дитини. Якщо повідомити батьків, опікуна, піклувальника неповнолітнього неможливо, орган державної реєстрації актів цивільного стану має повідомити орган опіки та піклування про запис неповнолітнього батьком дитини.

5. Якщо заява жінки або чоловіка про визнання батьківства не може бути подана особисто, вона може бути подана через представника або надіслана поштою, за умови нотаріального засвідчення підпису на ній. Повноваження представника мають бути нотаріально засвідчені.

Стаття 1526. Визнання батьківства або материнства за рішенням суду

1. За відсутності заяв, право на подання яких встановлено статтею 1525 цього Кодексу, батьківство щодо дитини може бути визнано за рішенням суду.

2. Позов про визнання батьківства або материнства може пред'явити особа, яка вважає себе батьком або матір'ю дитини, один із батьків дитини, опікун, піклувальник дитини, орган опіки та піклування, особа, яка утримує та виховує дитину, а також дитина, яка досягла повноліття.

3. Суд приймає позов про визнання батьківства або материнства, якщо запис про батька або матір дитини в актовому записі про народження вчинено згідно із статтею 1530 цього Кодексу або за відсутності актового запису про народження дитини.

Стаття 1527. Визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій одинокими матір'ю чи батьком

1. Одинокa жінка, одинокий чоловік мають право на материнство, батьківство, у тому числі в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій.

2. У разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого жінкою або чоловіком у результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, матір'ю чи батьком дитини є жінка чи чоловік, між якими та дитиною наявне кровне споріднення.

Стаття 1528. Встановлення факту батьківства або материнства за рішенням суду

1. У разі смерті чоловіка, який не перебував у шлюбі з матір'ю дитини, факт його батьківства може бути встановлено за рішенням суду.

У разі смерті жінки, яка вважала себе матір'ю дитини, факт її материнства може бути встановлено за рішенням суду.

2. Заяву про встановлення факту батьківства або материнства можуть подати особи, зазначені у частині другій статті 1526 цього Кодексу.

3. Заяву про встановлення факту батьківства або материнства приймає суд, якщо запис про батька або матір дитини в актовому записі про народження дитини вчинено відповідно до статті 1530 цього Кодексу.

Стаття 1529. Спiр про батькiвство мiж чоловiком матерi дитини та особою, яка вважає себе батьком дитини

1. Особа, яка вважає себе батьком дитини, народженої жiнкою, яка в момент зачаття або народження дитини перебувала у шлюбі з iншим чоловiком, має право пред'явити до її чоловiка, якщо вiн записаний батьком дитини, позов про визнання свого батькiвства.

Стаття 1530. Запис про батькiв дитини, якщо батькiвство, материнство не встановлено

1. При народженні дитини у матерi, яка не перебуває у шлюбі, у випадках, якщо немає спiльної заяви батькiв (окремих заяв кожного з них) або рiшення суду, запис про батька дитини в актовому записi про народження дитини здiйснюють за прiзвищем та громадянством матерi, а iм'я та по батьковi батька дитини записують за її вказiвкою.

У разi смертi матерi, а також за неможливостi встановити мiсце її проживання чи перебування запис про матiр та батька дитини в актовому записi про народження дитини здiйснюють вiдповiдно до цiєї статтi за заявою родичiв, iнших осiб, уповноваженого представника закладу охорони здоров'я, в якому народилася дитина, або органу опiки та пiклування.

2. Якщо батьки дитини невідомi, державну реєстрацiю її народження здiйснюють за рiшенням органу опiки та пiклування, яке визначає прiзвище, власне iм'я, по батьковi дитини i вiдомостi про батькiв.

Стаття 1531. Оспорювання батькiвства особою, яка записана батьком дитини

1. Особа, яка записана батьком дитини, має право звернутися до суду з вимогою про оспорювання свого батькiвства та виключення запису про нього як батька з актового запису про народження дитини.

2. Пiдставою для оспорювання запису про батькiвство є вiдсутнiсть кровного спорiднення мiж особою, яка записана батьком дитини, та дитиною.

3. Не має права оспорювати батькiвство особа, записана батьком дитини, якщо в момент реєстрацiї себе батьком дитини вона знала, що не є її батьком, а також особа, яка дала згоду на застосування допомiжних репродуктивних технологiй вiдповiдно до частини першої статтi 1524 цього Кодексу.

Стаття 1532. Оспорювання батькiвства пiсля смертi особи, яка записана батьком дитини

1. Якщо особа, записана батьком дитини, померла до народження дитини, оспорити її батькiвство мають право її спадкоємцi, за умови подання особою за життя до нотарiуса заяви про невизнання свого батькiвства.

2. Якщо особа, записана батьком дитини, померла після пред'явлення позову про виключення запису про неї як батька з актового запису про народження дитини, позовну заяву можуть підтримати в суді її спадкоємці.

3. Якщо особа, яка померла, через поважні причини не знала чи не могла знати, що записана батьком дитини, оспорити батьківство можуть її спадкоємці за законом першої черги.

Стаття 1533. Право матері дитини на оспорювання батьківства свого чоловіка

1. Жінка, яка народила дитину у шлюбі, має право оспорити батьківство свого чоловіка, пред'явивши позов про виключення запису про нього як батька дитини з актового запису про народження дитини.

Стаття 1534. Спир про материнство

1. Жінка, яка записана матір'ю дитини, може оспорити своє материнство.

2. Жінка, яка вважає себе матір'ю дитини, має право пред'явити позов до жінки, яка записана матір'ю дитини, про визнання свого материнства. Оспорювання материнства заборонено у випадках, передбачених частинами другою і третьою статті 1524 цього Кодексу.

Глава 100. Батьківська відповідальність. Особисті права і обов'язки батьків і дітей

Стаття 1535. Поняття батьківської відповідальності

1. Батьківська відповідальність охоплює сукупність прав і обов'язків батьків щодо забезпечення найкращих інтересів дитини, її виховання та розвитку, законного представництва, захисту прав та управління майном дитини.

2. Батьківська відповідальність належить обом батькам з моменту народження дитини або з моменту встановлення материнства та/або батьківства.

3. У разі усиновлення дитини батьківська відповідальність виникає в усиновлювача з дня набрання рішенням суду законної сили.

Стаття 1536. Рівність прав батьків при здійсненні батьківської відповідальності

1. Мати, батько мають рівні права і обов'язки щодо дитини, безвідносно до того, чи перебували вони у шлюбі між собою.

2. Батьки при здійсненні батьківської відповідальності діють спільно. При вирішенні побутових або повсякденних питань в інтересах дитини кожен з батьків може діяти самостійно.

3. Батьки несуть спільну відповідальність за виховання і розвиток дитини. Припинення шлюбу між батьками, проживання їх окремо від дитини не впливає на обсяг їхньої батьківської відповідальності за дитину, крім випадків, передбачених договором, законом або визначених рішенням суду.

Стаття 1537. Обов'язки батьків щодо виховання та розвитку дитини

1. Батьки зобов'язані виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини.

2. Батьки зобов'язані піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток.

3. Батьки зобов'язані забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя.

4. Батьки зобов'язані поважати дитину.

5. Передання дитини на виховання іншим особам не звільняє батьків від обов'язку батьківського піклування щодо неї.

6. Заборонено будь-які види експлуатації батьками своєї дитини.

7. Заборонено фізичні покарання дитини батьками, а також застосування ними інших видів покарань, які принижують гідність дитини.

Стаття 1538. Обов'язок батьків забрати дитину з пологового будинку або іншого закладу охорони здоров'я

1. Мати, батько дитини, які перебувають у шлюбі, зобов'язані забрати дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я.

2. Мати, яка не перебуває у шлюбі з батьком дитини, зобов'язана забрати дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я.

Батько, який не перебуває у шлюбі з матір'ю дитини, батьківство якого визначено в актовому записі про народження дитини або визнано за рішенням суду, зобов'язаний за повідомленням уповноваженого органу, що здійснено у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, забрати дитину для утримання та виховання з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я, якщо цього не зробила мати дитини. Якщо батько не перебуває у шлюбі, він набуває статусу самотнього батька.

3. У виняткових випадках батьки можуть залишити дитину у пологовому будинку або в іншому закладі охорони здоров'я, якщо вона має істотні вади фізичного та/або психічного розвитку, а також за наявності інших обставин, що мають істотне значення.

4. Якщо батьки не забрали дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я, забрати дитину мають право її баба, дід, інші родичі (за наявності) з дозволу органу опіки та піклування.

Стаття 1539. Обов'язок батьків зареєструвати народження дитини в органі державної реєстрації актів цивільного стану

1. Батьки зобов'язані невідкладно, але не пізніше одного місяця з дня народження дитини, зареєструвати народження дитини в органі державної реєстрації актів цивільного стану.

За невиконання цього обов'язку настає відповідальність, встановлена законом.

2. У разі смерті батьків або неможливості батьків з інших причин зареєструвати народження дитини реєстрація здійснюється за заявою родичів, інших осіб, уповноваженого представника закладу охорони здоров'я, в якому народилася дитина або в якому на цей час вона перебуває, органу опіки та піклування.

Стаття 1540. Надання неповнолітнім батькам допомоги у здійсненні батьківської відповідальності

1. Якщо мати, батько дитини є неповнолітніми, баба, дід дитини з боку того з батьків, хто є неповнолітнім, а також його законні представники зобов'язані надавати йому допомогу у здійсненні ним батьківської відповідальності.

Стаття 1541. Визначення прізвища дитини

1. Прізвище дитини визначають за прізвищем батьків.

Якщо мати, батько мають різні прізвища, прізвище дитини визначають за їхньою згодою.

2. Батьки, які мають різні прізвища, можуть присвоїти дитині подвійне прізвище, утворене у спосіб з'єднання їхніх прізвищ.

3. Спір між батьками щодо прізвища дитини може вирішувати орган опіки та піклування або суд.

Стаття 1542. Визначення імені дитини

1. Ім'я дитини визначають за згодою батьків.

Ім'я дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, у разі відсутності добровільного визнання батьківства визначає матір дитини.

2. Дитині може бути дано не більше двох імен, якщо іншого не впливає із звичаю національної меншини, до якої належать мати та/або батько.

3. Спiр мiж батьками щодо iменi дитини може вирiшувати орган опiки та пiклування або суд.

Стаття 1543. Визначення по батьковi дитини

1. По батьковi дитини визначають за iменем батька.
2. По батьковi дитини, народженої жiнкою, яка не перебуває у шлюбі, за умови, що батькiвство щодо дитини не визнано, визначають за iменем особи, яку мати дитини назвала її батьком.

Стаття 1544. Права батькiв щодо виховання дитини

1. Батьки мають переважне право перед iншими особами на особисте виховання дитини.
2. Батьки мають право залучати до виховання дитини iнших осiб.
3. Передання дитини на виховання фiзичним або юридичним особам здiйснюють на пiдставi договору або закону.
4. Батьки мають право обирати форми та методи виховання, крiм тих, якi суперечать закону та доброзвичайностi.

Стаття 1545. Право батькiв та дитини на спiлкування

1. Мати, батько та дитина мають право на безперешкодне спiлкування мiж собою, крiм випадкiв, якщо таке право обмежено законом або рiшенням суду.

Стаття 1546. Право батькiв на вiдiбрання малолiтньої дитини вiд iнших осiб

1. Батьки мають переважне право перед iншими особами на те, щоб малолiтня дитина проживала з ними.
2. Батьки мають право вимагати вiдiбрання малолiтньої дитини вiд будь-якої особи, яка тримає її у себе не на пiдставi закону або судового рiшення.
3. Суд може вiдмовити у вiдiбраннi малолiтньої дитини i переданнi її батькам або одному з них, якщо буде встановлено, що це суперечить її iнтересам.

Стаття 1547. Здiйснення батькiвських прав i виконання батькiвських обов'язкiв

1. Здiйснення батьками своїх прав i виконання обов'язкiв мають ґрунтуватися на повазi до прав дитини та її людської гiдностi.
2. Батькiвські права не можуть здiйснюватися всупереч iнтересам дитини.

3. Відмова батьків від дитини є нікчемною та суперечить доброзвичайності.

4. Ухилення батьків від виконання батьківських обов'язків є підставою для притягнення їх до відповідальності, встановленої законом.

Стаття 1548. Права і обов'язки неповнолітніх батьків

1. Неповнолітні батьки мають такі самі права і обов'язки щодо дитини, як і повнолітні батьки, і можуть їх здійснювати самостійно.

2. Неповнолітні батьки, які досягли чотирнадцяти років, мають право на звернення до суду за захистом прав та інтересів своєї дитини.

3. Неповнолітні батьки у суді мають право на безоплатну правничу допомогу.

Стаття 1549. Договір про розподіл батьківської відповідальності

1. Батьки мають право укласти договір про розподіл батьківської відповідальності, яким, зокрема, визначити місце проживання малолітньої дитини, участь одного з батьків у вихованні дитини, спілкуванні з нею, заклади освіти чи охорони здоров'я, які має відвідувати дитина, порядок управління майном дитини (питання батьківської відповідальності) або врегулювати окремі з них.

2. Договір про розподіл батьківської відповідальності укладається у письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню.

Стаття 1550. Вирішення батьками питань щодо навчання та лікування дитини

1. Питання щодо дошкільного виховання, здобуття освіти та лікування дитини вирішують батьки спільно, крім випадків, передбачених законом або визначених рішенням суду.

2. У разі загрози життю та здоров'ю дитини надання невідкладної медичної допомоги або її лікування здійснюється за згодою одного з батьків або органу опіки та піклування. У такому разі другого з батьків має бути невідкладно повідомлено про це.

3. Вважається, що дії одного з батьків, які перебувають між собою у шлюбі, щодо дошкільного виховання, здобуття освіти та лікування дитини вчинено за згодою другого з батьків. У разі виникнення спору справа вирішується судом з урахуванням найкращих інтересів дитини.

4. Батьки мають право укласти договір про вирішення ними питань щодо дошкільного виховання, здобуття освіти та лікування дитини. Договір укладається у письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню.

Стаття 1551. Вирішення судом справи щодо розподілу батьківської відповідальності

1. У разі виникнення між батьками спору щодо місця проживання малолітньої дитини, участі одного з батьків у вихованні дитини, спілкуванні з нею, вибору закладу освіти, охорони здоров'я, фізичної культури (спорту), які має відвідувати дитина, управління майном дитини (питання батьківської відповідальності), суд одночасно вирішує всі зазначені питання батьківської відповідальності, крім тих, щодо яких батьки досягнули домовленості.

2. Осідок (місце проживання) малолітньої дитини визначає суд разом з одним із батьків за адресою його постійного проживання.

Суд може встановити почергове проживання малолітньої дитини з кожним із батьків за місцем їх постійного проживання або почергове проживання батьків разом з дитиною за місцем її постійного проживання за наявності обставин, які мають істотне значення, та якщо це відповідає інтересам дитини.

3. Суд визначає способи участі одного з батьків у вихованні дитини (періодичні чи систематичні побачення, можливість спільного відпочинку, відвідування дитиною місця його проживання тощо), місце та час їхнього спілкування.

В окремих випадках, якщо це відповідає інтересам дитини, суд може визначити порядок побачень з дитиною у присутності іншої особи.

4. Суд під час вирішення питання про вибір (зміну) закладу освіти та/або закладу охорони здоров'я, який відвідує дитина, крім питань щодо надання дитині невідкладної медичної допомоги або здійснення лікування у разі загрози її життю, має право уповноважити одного з батьків приймати таке рішення.

5. Суд вирішує питання щодо управління майном дитини, яке може здійснювати одному із батьків або за згодою обох, відповідно до вимог цієї Книги.

6. Той з батьків, хто ухиляється від виконання рішення суду щодо розподілу батьківської відповідальності, зобов'язаний відшкодувати майнову шкоду та компенсувати моральну шкоду другому з батьків.

7. Якщо суд визнав, що жоден із батьків не може створити дитині належні умови для виховання та розвитку, на вимогу родичів, залучених до участі у справі, дитину може бути передано комусь із цих осіб.

Якщо дитину не може бути передано жодній із зазначених осіб, суд на вимогу органу опіки та піклування може ухвалити рішення про відібрання дитини від особи, з якою вона проживає, і передання її для опікування органу опіки та піклування.

Стаття 1552. Обставини, які враховує суд при вирішенні питань батьківської відповідальності

1. При вирішенні питань батьківської відповідальності першочергове значення надають забезпеченню найкращих інтересів дитини, у тому числі щодо збереження її зв'язку з обома батьками та зростання у безпечному і сталому середовищі.

2. При вирішенні питань батьківської відповідальності суд бере до уваги такі обставини:

- 1) ставлення батьків до виконання своїх батьківських обов'язків;
- 2) особиста прихильність дитини до кожного з них (зв'язок дитини з кожним із батьків);
- 3) висловлені дитиною побажання;
- 4) вік дитини;
- 5) стан здоров'я дитини;
- 6) середовище проживання дитини та тривалість перебування дитини у такому середовищі, сталі соціальні зв'язки;
- 7) стан психічного здоров'я кожного з батьків;
- 8) зловживання батьками алкогольними напоями або вживання наркотичних засобів;
- 9) висновок медіатора, центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді або іншої особи за наслідками вжиття заходів примирення між батьками;
- 10) інші обставини, що мають істотне значення.

3. Суд не може визначити місце проживання, а також встановити почергове проживання малолітньої дитини разом з тим із батьків, хто не має самостійного доходу, зловживає алкоголем, вживає наркотичні засоби, інші психоактивні речовини, хто через патологічну ігрову або іншу залежність ставить себе, свою сім'ю або інших осіб, яких відповідно до закону зобов'язаний утримувати, у скрутне матеріальне становище, хто своєю аморальною поведінкою може завдати шкоди розвитку дитини, хто притягався до відповідальності за вчинення домашнього насильства, а також ухилявся від виконання ухвали суду про забезпечення позову у справі про розподіл батьківської відповідальності.

Стаття 1553. Вжиття заходів примирення між батьками

1. Вжиття заходів примирення між батьками є обов'язковим і спрямовано на досягнення між ними домовленості щодо питань батьківської відповідальності.

2. Батьки можуть спільно звернутися до медіатора, центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді або до іншої особи, яка має спеціальні знання,

з метою вжиття заходів для досягнення домовленості щодо усіх або кількох питань батьківської відповідальності.

3. У разі подання до суду заяви про розподіл батьківської відповідальності без попереднього вжиття заходів примирення суд в ухвалі про відкриття провадження у справі зазначає про направлення батьків до центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з метою вжиття таких заходів.

4. За наслідками вжиття заходів примирення складають висновок, в якому зазначають:

1) перелік питань батьківської відповідальності, щодо яких батьки досягли домовленості;

2) позицію кожного з батьків з питань батьківської відповідальності, щодо яких батьки не досягли домовленості;

3) інформацію, з чієї ініціативи припинено вжиття заходів примирення батьків.

Стаття 1554. Вирішення питань батьківської відповідальності у разі зміни обставин

1. За заявою одного з батьків, хто є заінтересованою особою суд може змінити розподіл батьківської відповідальності у разі зміни обставин.

2. За необхідності зміни місця проживання дитини той із батьків, з ким вона проживає, звертається до суду з відповідною заявою.

При вирішенні питання щодо зміни місця проживання дитини першочергове значення надають збереженню сталого середовища дитини. Суд також бере до уваги ставлення другого з батьків до здійснення батьківської відповідальності і можливість збереження обсягу такої відповідальності у разі зміни місця проживання дитини.

З урахуванням найкращих інтересів дитини суд може визначити її місце проживання разом з другим із батьків.

3. У разі ухилення одного з батьків, з ким визначено місце проживання дитини, від виконання рішення суду або у разі домовленості батьків щодо участі одного з них у вихованні дитини та спілкуванні з нею суд за заявою другого з батьків може визначити місце проживання дитини разом з ним.

4. З урахуванням обставин, визначених статтею 1552 цього Кодексу, суд може змінити способи участі одного з батьків у вихованні дитини, місце та час їхнього спілкування, питання згоди батьків (одного з них чи обох батьків) щодо здобуття освіти та/або закладу освіти, який відвідує дитина, лікування дитини, крім надання їй невідкладної медичної допомоги або здійснення лікування у разі загрози її життю.

Стаття 1555. Вирішення органом опіки та піклування питань батьківської відповідальності

1. За заявою матері, батька орган опіки та піклування за місцем постійного проживання дитини може вирішувати окремі питання батьківської відповідальності, визначених частиною першою статті 1551 цього Кодексу.

2. Орган опіки та піклування сприяє досягненню домовленості між батьками.

3. При вирішенні питань батьківської відповідальності орган опіки та піклування застосовує приписи статей 1551–1554 цього Кодексу.

4. За заявою матері, батька або з власної ініціативи орган опіки та піклування вирішує питання батьківської відповідальності, зумовлені настанням невідкладних обставин (вибір закладу освіти дитини, надання дитині невідкладної медичної допомоги, сприяння виконанню рішення суду про розподіл батьківської відповідальності тощо).

5. Рішення органу опіки та піклування є обов'язковим до виконання обома батьками. Особа, яка ухиляється від виконання рішення органу опіки та піклування, зобов'язана відшкодувати майнову шкоду та компенсувати моральну шкоду.

6. Наявність рішення органу опіки та піклування не перешкоджає матері, батьку звернутися до суду про розподіл батьківської відповідальності та не має для суду заздалегідь встановленого значення.

7. За заявою одного з батьків, хто є заінтересованою особою, орган опіки та піклування може змінити рішення з питання батьківської відповідальності, керуючись приписами статті 1554 цього Кодексу. Зміну рішення здійснюють у спосіб прийняття нового рішення з відповідного питання, в якому зазначають про втрату чинності попереднім рішенням.

У разі зміни місця постійного проживання дитини орган опіки та піклування за її новим місцем проживання є компетентним ухвалювати рішення щодо питань батьківської відповідальності у зв'язку зі зміною обставин. З прийняттям такого рішення попереднє рішення органу опіки та піклування втрачає чинність.

Стаття 1556. Юридичні наслідки самочинної зміни місця проживання малолітньої дитини одним із батьків чи іншою особою

1. Якщо один з батьків або інша особа самочинно, без згоди другого з батьків, змінить місце проживання малолітньої дитини, у тому числі через її викрадення, суд за заявою заінтересованої особи у порядку забезпечення позову ухвалює рішення про відібрання дитини і повернення її за попереднім місцем проживання.

Такі самі наслідки настають у разі, якщо місце проживання малолітньої дитини було змінено без згоди інших осіб, з якими на підставі закону, рішення суду або рішення органу опіки та піклування проживала малолітня дитина.

2. Відібрання дитини як спосіб захисту порушених прав застосовують також у випадку, якщо один із батьків або інша особа, яка утримує дитину, відмовляється передати дитину на виконання рішення суду.

3. Дитину не може бути повернуто лише тоді, якщо залишення її за попереднім місцем проживання може створити реальну небезпеку для її життя та здоров'я або якщо обставини змінилися таким чином, що повернення дитини суперечить її найкращим інтересам.

4. Особа, яка самочинно змінила місце проживання малолітньої дитини, зобов'язана відшкодувати майнову шкоду та компенсувати моральну шкоду, завдану тому, з ким вона проживала.

Стаття 1557. Підстави позбавлення батьківських прав

1. Мати, батько можуть бути позбавлені судом батьківських прав, якщо вона, він:

1) не забрали дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я без поважної причини і протягом шести місяців не виявляли щодо неї батьківського піклування;

2) ухиляються від виконання своїх обов'язків щодо виховання дитини та/або забезпечення здобуття нею повної загальної середньої освіти;

3) жорстоко поведуться з дитиною;

4) є хронічними алкоголіками або наркоманами;

5) вдаються до будь-яких видів експлуатації дитини, примушують її до жебракування та бродяжництва;

б) засуджені за вчинення умисного кримінального правопорушення щодо дитини.

2. Мати, батько можуть бути позбавлені батьківських прав з підстав, встановлених пунктами 2, 4 і 5 частини першої цієї статті, лише у разі досягнення ними повноліття.

3. Мати, батько можуть бути позбавлені батьківських прав щодо усіх своїх дітей або когось із них.

4. Якщо суд при розгляді справи про позбавлення батьківських прав виявить у діях батьків або одного з них ознаки кримінального правопорушення, він повідомляє про це орган досудового розслідування.

5. Рішення суду про позбавлення батьківських прав після набрання ним законної сили суд надсилає до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем реєстрації народження дитини.

Стаття 1558. Особи, які мають право звернутися до суду з позовом про позбавлення батьківських прав

1. Право на звернення до суду з позовом про позбавлення батьківських прав мають один з батьків, опікун, піклувальник, особа, в сім'ї якої проживає дитина, заклад охорони здоров'я, навчальний або інший дитячий заклад, в якому вона перебуває, орган опіки та піклування, а також сама дитина, яка досягла чотирнадцяти років.

Стаття 1559. Юридичні наслідки позбавлення батьківських прав

1. Особа, позбавлена батьківських прав:

1) втрачає батьківську відповідальність та особисті права щодо дитини, а також звільняється від обов'язків щодо її виховання;

2) перестає бути законним представником дитини;

3) втрачає права на пільги та державну допомогу, що надаються сім'ям з дітьми;

4) не може бути усиновлювачем, опікуном та піклувальником, брати дитину на виховання за іншими формами влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;

5) не може одержати в майбутньому тих майнових прав, пов'язаних із батьківством, які вона могла б мати у разі своєї непрацездатності (право на утримання від дитини, право на пенсію та відшкодування шкоди у разі втрати годувальника, право на спадкування);

б) втрачає інші права, засновані на спорідненості з дитиною.

2. Особа, позбавлена батьківських прав, не звільняється від обов'язку щодо утримання дитини до її повноліття, а також щодо утримання повнолітньої дитини у зв'язку з непрацездатністю та/або навчанням.

3. При задоволенні позову щодо позбавлення батьківських прав суд за заявою законного представника дитини одночасно ухвалює рішення про стягнення аліментів на дитину.

За відсутності такої заяви суд ухвалює рішення про стягнення аліментів з особи, яку позбавлено батьківських прав, на особистий банківський рахунок дитини. Суд зобов'язує особу, яка звернулася з позовом про позбавлення батьківських прав, відкрити банківський рахунок дитини у місячний строк з дня набрання законної сили рішенням суду.

4. У разі позбавлення матері, батька батьківських прав щодо дитини (дітей) або народження у таких осіб дитини після позбавлення їх батьківських прав орган опіки та піклування організовує здійснення впродовж не менше 12 місяців соціального супроводу відповідної особи (сім'ї).

Стаття 1560. Влаштування дитини, батьки якої позбавлені батьківських прав

1. Якщо дитина проживала з тим із батьків, хто позбавлений батьківських прав, суд вирішує питання про можливість їхнього подальшого проживання в одному житловому приміщенні.

2. Суд може ухвалити рішення про виселення того з батьків, хто позбавлений батьківських прав, з житлового приміщення, у якому він проживає з дитиною, якщо буде встановлено, що він має інше житло, у яке може поселитися, або ухвалити рішення про примусовий поділ житла чи його примусовий обмін.

3. Дитина передається тому з батьків, хто несе за неї батьківську відповідальність.

4. Якщо дитина не може бути передана другому з батьків, переважне право перед іншими особами на передання їм дитини мають, за їхньою заявою, баба та дід, повнолітні брати та сестри, дядько, тітка, інші родичі дитини, мачуха, вітчим.

5. Якщо дитина не може бути передана бабі, дідові, повнолітнім братам та сестрам, тітці, дядькові, іншим родичам, мачусі, вітчиму, вона передається на опікування органу опіки та піклування.

6. Дитина, яку передано родичам, мачусі, вітчиму, органів опіки та піклування, зберігає право на проживання у житловому приміщенні, в якому вона проживала, і може у будь-який час повернутися до нього.

7. Порядок відібрання і передання дитини встановлює закон.

Стаття 1561. Побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав

1. Мати, батько, позбавлені батьківських прав, мають право на звернення до суду із заявою про надання їм права на побачення з дитиною.

Суд може дозволити разові, періодичні побачення з дитиною, якщо це відповідає її найкращим інтересам і не завдає шкоди її життю, здоров'ю та вихованню, за присутності законного представника дитини чи визначеної ним особи.

Стаття 1562. Поновлення батьківських прав

1. Мати, батько, позбавлені батьківських прав, мають право звернутися до суду з вимогою про поновлення батьківських прав.

2. Поновлення батьківських прав неможливе, якщо дитина була усиновлена і усиновлення не скасовано або не визнано недійсним судом.

3. Поновлення батьківських прав неможливе, якщо на час розгляду справи судом дитина досягла повноліття.

4. Суд перевіряє, наскільки змінилася поведінка особи, позбавленої батьківських прав, та обставини, що були підставою для позбавлення батьківських прав, і ухвалює рішення у найкращих інтересах дитини.

5. При вирішенні справи про поновлення батьківських прав одного з батьків суд бере до уваги думку дитини, другого з батьків, інших осіб, з ким проживає дитина.

6. Рішення суду про поновлення батьківських прав після набрання ним законної сили суд надсилає до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем реєстрації народження дитини.

7. У разі відмови у поновленні батьківських прав повторне звернення до суду про поновлення батьківських прав можливе лише після спливу одного року з дня набрання законної сили рішенням суду про таку відмову.

Стаття 1563. Відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав

1. Суд може ухвалити рішення про відібрання дитини від батьків або одного з них, не позбавляючи їх батьківських прав, у випадках, передбачених пунктами 2-5 частини першої статті 1557 цього Кодексу, а також в інших випадках, якщо залишення дитини у них є небезпечним для її життя, здоров'я і виховання.

У такому разі дитина передається другому з батьків, бабі, дідові, іншим родичам (за їх бажанням) або органів опіки та піклування.

Під час ухвалення рішення про відібрання дитини від батьків або одного з них без позбавлення їх батьківських прав суд бере до уваги інформацію про здійснення соціального супроводу сім'ї (особи) у разі здійснення такого супроводу.

2. У виняткових випадках, за безпосередньої загрози для життя або здоров'я дитини, орган опіки та піклування має право прийняти рішення про невідкладне відібрання дитини від батьків.

Орган опіки та піклування зобов'язаний у семиденний строк після прийняття рішення звернутися до суду з позовом про позбавлення батьків чи одного з них батьківських прав або про відібрання дитини від матері, батька без позбавлення їх батьківських прав.

3. У разі усунення причин, які перешкоджали належному вихованню дитини її батьками, суд за заявою батьків може ухвалити рішення про повернення їм дитини.

4. При ухваленні рішення про відібрання дитини від матері, батька без позбавлення їхніх батьківських прав суд вирішує питання про стягнення з них аліментів на дитину у порядку, передбаченому частиною третьою статті 1559 цього Кодексу.

5. Приписи частин першої - третьої цієї статті застосовують до відібрання дитини від інших осіб, з якими вона проживає.

6. Під час відібрання дитини забезпечують безпечні умови для неї, дотримання її прав та повагу до її гідності.

Стаття 1564. Рівність прав та обов'язків дітей щодо батьків

1. Діти мають рівні права та обов'язки щодо батьків безвідносно до того, чи перебували їхні батьки у шлюбі між собою.

Стаття 1565. Обов'язок дитини, повнолітніх дочки та сина піклуватися про батьків

1. Дитина у будь-якому віці зобов'язана шанувати та поважати матір і батька.

2. Дитина зобов'язана піклуватися про обох батьків, проявляти про них турботу та надавати їм допомогу.

3. Якщо повнолітня дитина не піклується про своїх непрацездатних батьків, за рішенням суду з неї можуть бути стягнуті кошти на їх утримання відповідно до глави 105 цього Кодексу.

Стаття 1566. Право дитини на належне батьківське виховання

1. Право дитини на належне батьківське виховання забезпечує система державного контролю, що встановлює закон.

2. Дитина має право протидіяти неналежному виконанню батьками своїх обов'язків щодо неї.

3. Дитина має право звернутися за захистом своїх прав та інтересів до органу опіки та піклування, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій.

4. Дитина має право звернутися за захистом своїх прав та інтересів безпосередньо до суду, якщо вона досягла чотирнадцяти років.

Стаття 1567. Право дитини на вираження думки

1. Дитина має право бути вислуханою батьками, іншими членами сім'ї, посадовими особами з питань, що стосуються її особисто, а також з питань сім'ї.

2. Дитина, яка може висловити свою думку, має бути вислухана під час вирішення між батьками, іншими особами питань щодо здійснення батьківської відповідальності, а також з інших питань, що стосуються її особисто або з питань сім'ї.

3. Думку дитина висловлює особисто або її з'ясовують через особу або орган, визначені органом опіки та піклування або судом.

4. Суд може не погодитися з думкою дитини, якщо цього вимагають її найкращі інтереси.

Глава 101. Особисті права та обов'язки членів сім'ї та родичів

Стаття 1568. Рівність особистих прав дружини та чоловіка

1. Дружина та чоловік мають рівні права на повагу до своєї індивідуальності, своїх звичок та уподобань.

2. Дружина та чоловік мають рівні права на фізичний та духовний розвиток, на здобуття освіти, прояв своїх здібностей.

3. Дружина та чоловік мають рівні права на створення умов для праці та відпочинку.

4. Дружина та чоловік мають право на вільний вибір місця свого проживання з урахуванням принципу найкращих інтересів дитини.

5. Дружина та чоловік мають право вживати заходів, які не заборонені законом і не суперечать доброзвичайності, щодо підтримання шлюбних відносин.

6. Дружина та чоловік є рівними у здійсненні інших особистих прав, визначених законом та договором.

Стаття 1569. Право дружини та чоловіка на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань сім'ї

1. Дружина та чоловік мають право розподілити між собою обов'язки в сім'ї.

Дружина, чоловік повинні утверджувати повагу до будь-якої праці в інтересах сім'ї.

2. Усі найважливіші питання сім'ї вирішує подружжя спільно, на засадах рівності. Дружина, чоловік мають право противитися усуненню їх від вирішення питань сім'ї.

3. Вважається, що дії одного з подружжя щодо питань сім'ї вчинені за згодою другого з подружжя, якщо іншого не передбачає закон або договір.

Стаття 1570. Обов'язок подружжя турбуватися про сім'ю

1. Дружина та чоловік зобов'язані спільно піклуватися про побудову сімейних відносин між собою та іншими членами сім'ї на почуттях взаємної любові, поваги, дружби, взаємодопомоги.

2. Чоловік зобов'язаний утверджувати в сім'ї повагу до матері.

Дружина зобов'язана утверджувати в сім'ї повагу до батька.

3. Дружина та чоловік відповідальні один перед одним, перед іншими членами сім'ї за свою поведінку в сім'ї.

4. Дружина та чоловік зобов'язані спільно дбати про матеріальне забезпечення сім'ї.

Стаття 1571. Права братів та сестер на спілкування

1. Права та обов'язки, встановлені законом для братів та сестер, мають рідні (повнорідні, неповнорідні) брати та сестри.

2. Брати та сестри, зокрема ті, які не проживають разом, мають право на спілкування.

3. Мати, батько, баба, дід, інші особи, з якими проживають неповнолітні брати та сестри, зобов'язані сприяти їхньому спілкуванню.

4. Повнолітні особи мають право брати участь у вихованні своїх неповнолітніх братів та сестер безвідносно до місця їхнього проживання.

Стаття 1572. Права баби та діда, прабаби та прадіда на спілкування з внуками, правнуками

1. Баба, дід, прабаба, прадід мають право спілкуватися зі своїми внуками, правнуками, а також брати участь у їх вихованні у межах, визначених батьками дітей.

Стаття 1573. Право мачухи, вітчима брати участь у вихованні пасинка, падчерки

1. Якщо мачуха, вітчим проживають однією сім'єю з малолітніми, неповнолітніми пасинком, падчеркою, вони мають право брати участь у їхньому вихованні.

Стаття 1574. Права та обов'язки особи, яка взяла у свою сім'ю дитину, щодо її виховання

1. Особа, яка взяла у свою сім'ю дитину-сироту, дитину, позбавлену батьківського піклування, або дитину, яку залишили без батьківського піклування (тимчасове фактичне виховання), а також особа, у сім'ю якої орган опіки та піклування тимчасово влаштував таку дитину, мають права та обов'язки щодо її виховання та захисту відповідно до приписів статей 1544-1547 цього Кодексу.

Стаття 1575. Право членів сім'ї та родичів на самозахист малолітніх і неповнолітніх дітей

1. Сестра, брат, баба, дід, прабаба, прадід, мачуха, вітчим мають право на самозахист своїх малолітніх та/або неповнолітніх братів, сестер, внуків, правнуків, пасинка, падчерки.

Стаття 1576. Вирішення судом спорів щодо спілкування та участі у вихованні дитини членів сім'ї та родичів

1. Справу щодо спілкування та участі у вихованні дитини баби, діда, прабаби, прадіда, брата, сестри, мачухи, вітчима вирішує суд відповідно до приписів глави 101 цього Кодексу.

2. Суд може відмовити члену сім'ї, родичу у захисті права на спілкування або на участь у вихованні дитини, якщо встановить, що це заважає гармонійному та стабільному розвитку і життю дитини, не відповідає її найкращим інтересам.

Стаття 1577. Обов'язки особи піклуватися про бабу, діда, прабабу, прадіда, а також про того, з ким вона проживала однією сім'єю

1. Внуки, правнуки зобов'язані піклуватися про своїх бабу, діда, прабабу, прадіда.

2. Повнолітні брати, сестри, пасинки, падчерки зобов'язані піклуватися про брата, сестру, вітчима, мачуху, які виховували їх та надавали їм матеріальну допомогу.

Такий обов'язок мають особи і щодо тих осіб, з ким вони проживали однією сім'єю до досягнення повноліття.

Розділ III. ЮРИДИЧНІ РЕЖИМИ МАЙНА В СІМЕЙНИХ ВІДНОСИНАХ

Глава 102. Юридичний режим майна подружжя

Стаття 1578. Поняття юридичного режиму майна подружжя

1. Юридичний режим майна подружжя – це система норм, встановлених законом або договором, що обумовлені укладенням шлюбу або його припиненням та регулюють майнові відносини подружжя між собою та з третіми особами.

Стаття 1579. Юридичний режим спільності майна подружжя

1. Цей Кодекс встановлює юридичний режим спільності майна подружжя.

2. Юридичним режимом спільності майна передбачено наявність спільного майна подружжя та особистого майна кожного з подружжя.

3. Юридичний режим спільності майна подружжя починає діяти з моменту укладення шлюбу, якщо іншого не встановлює договір між подружжям або закон.

4. Набуття подружжям майна у спільну часткову власність не змінює юридичного режиму спільності майна.

Стаття 1580. Право подружжя на укладення договорів та вчинення правочинів

1. Подружжя у межах, встановлених цим Кодексом, має право врегулювати свої майнові відносини договором, якщо такий договір не спрямовано на порушення прав або інтересів третіх осіб.

2. Договір про відчуження одним із подружжя на користь другого з подружжя своєї частки у спільному майні може бути укладено без поділу спільного майна або виділу цієї частки.

3. Кожний із подружжя має право укладати будь-які договори з третіми особами в межах прав і обов'язків, визначених цим Кодексом.

4. Кожний із подружжя має право скласти заповіт на свою частку у спільному майні подружжя до її виділу чи поділу такого спільного майна.

5. Подружжя має право скласти спільний заповіт щодо спільного майна відповідно до книги сьомої цього Кодексу.

Стаття 1581. Базовий режим майна подружжя

1. Базовий режим майна подружжя охоплює систему норм, встановлених цим Кодексом, які не можуть бути змінені шлюбним договором.

2. Базовий режим майна подружжя охоплює приписи цієї книги щодо сімейного житла та речей домашнього вжитку.

Стаття 1582. Захист прав на сімейне житло та речі домашнього вжитку

1. Сімейним житлом є будинок, квартира чи інше житлове приміщення, яке використовує подружжя з метою спільного постійного проживання. За наявності у подружжя спільних дітей сімейним визнається житло, в якому постійно проживають діти з батьками або одним із них.

Подружжя, якому належить кілька об'єктів житлової нерухомості, має право визначити один з таких об'єктів як сімейне житло.

2. Будь-який правочин щодо розпорядження чи обтяження сімейного житла або речей домашнього вжитку може бути вчинено лише за згодою обох з подружжя, яку надають у формі, визначеній законом для відповідного правочину.

3. Якщо сімейне житло є особистим майном одного з подружжя, а другий з подружжя відмовляється надати згоду на розпорядження таким майном чи на його обтяження, відповідний дозвіл може надати орган опіки та піклування або суд з урахуванням найкращих інтересів дитини та інтересів інших учасників сімейних відносин.

4. Якщо подружжя користується сімейним житлом на підставі договору оренди або іншого договору про користування житлом, таке право користування належить обом із подружжя, навіть якщо договір укладено до шлюбу, за згодою власника житла.

5. Один із подружжя не має права достроково припинити або змінити договір оренди або інший договір про користування сімейним житлом без згоди другого з подружжя.

6. Приписи частин четвертої і п'ятої цієї статті не обмежують права власника на припинення (розірвання) договору оренди або іншого договору про користування житлом, передбачені таким договором або законом.

Стаття 1583. Забезпечення потреб сім'ї

1. Кожний із подружжя за час шлюбу зобов'язаний здійснювати внесок на потреби сім'ї відповідно до своїх можливостей та обставин, що мають істотне значення. Такий внесок може бути здійснений у негрошовій формі (ведення домашнього господарства, догляд за дітьми тощо).

2. Внесок на потреби сім'ї спрямовано на покриття витрат щодо утримання сімейного житла та речей домашнього вжитку, розумних особистих потреб кожного з подружжя, а також витрат на утримання, виховання та освіти дітей.

3. Якщо один з подружжя не виконує свого обов'язку щодо внеску на потреби сім'ї, другий з подружжя має право пред'явити позов про стягнення такого внеску.

4. Подружжя є солідарними боржниками за зобов'язаннями, які виникли у зв'язку з виконанням обов'язку щодо внеску на потреби сім'ї.

Стаття 1584. Презумпція спільності майна подружжя

1. Вважається, що кожна річ (майно), набута за час шлюбу, належить до спільного майна подружжя.

2. Майно належить до спільного майна подружжя, навіть якщо один з подружжя не мав самостійного доходу.

Стаття 1585. Особисте майно кожного з подружжя

1. Особистим майном кожного з подружжя є:

1) майно, набуте кожним з подружжя до шлюбу;
2) майно, набуте кожним з подружжя за час шлюбу на підставі договору дарування або безоплатно на іншій підставі;

3) житло, набуте кожним з подружжя за час шлюбу у зв'язку з його приватизацією відповідно до Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду»;

4) майно, набуте одним з подружжя за час шлюбу в порядку спадкування;

5) земельна ділянка у випадках, передбачених цим Кодексом;

6) речі індивідуального користування, в тому числі коштовності, навіть якщо вони були придбані за рахунок спільних коштів подружжя;

7) премії, нагороди, одержані за особисті заслуги. Суд визнає за другим з подружжя право на частку такої премії, нагороди, якщо буде встановлено, що він своїми діями (веденням домашнього господарства, вихованням дітей тощо) сприяв її одержанню;

8) кошти, одержані як відшкодування за втрату (пошкодження) речі (майна), яка була особистим майном дружини, чоловіка;

9) кошти, одержані як компенсація завданої моральної шкоди;

10) виплати (страхові виплати та виплати викупних сум), одержані за договором страхування здоров'я;

11) майно, набуте кожним з подружжя за час шлюбу за кошти, які належали кожному з подружжя особисто;

12) майно, набуте кожним з подружжя до шлюбу за договором довічного утримання (догляду). Суд може визнати за другим з подружжя право на частину такого майна, якщо за час шлюбу другий з подружжя особисто надавав допомогу в догляді за відчужувачем майна за договором довічного утримання (догляду) та/або утримання відчужувачу було надано за рахунок особистих коштів другого з подружжя та/або спільного майна подружжя.

2. Суд може визнати особистим майно кожного з подружжя, набуте дружиною, чоловіком за час їхнього окремого проживання у зв'язку з фактичним припиненням шлюбних відносин.

Заробітна плата, грошове забезпечення, інші форми оплати праці та інший дохід кожного з подружжя, отриманий після фактичного припинення шлюбних відносин, є особистим майном.

3. Майно, у набуття якого, крім особистих коштів (майна) одного з подружжя, вкладені спільні кошти (майно) подружжя, є особистим майном, за умови що розмір внеску за рахунок спільних коштів (майна) є меншим за розмір внеску за рахунок особистих коштів (майна).

Компенсація за внесок у таке майно визначає стаття 1595 цього Кодексу.

Стаття 1586. Права подружжя на земельну ділянку

1. Земельна ділянка, яку набуто одним з подружжя у зв'язку з приватизацією земельної ділянки, що перебувала у постійному користуванні державних і комунальних сільськогосподарських юридичних осіб, або набуто у межах безоплатної передачі із земель державної або комунальної власності

порядком, визначеним статтею 121 Земельного кодексу України, є особистим майном такого з подружжя.

2. Земельна ділянка залишається особистим майном одного з подружжя навіть у разі будівництва на ній нерухомого майна, що належить до спільного майна подружжя.

3. При поділі спільного майна суд може визнати право одного з подружжя на частку у земельній ділянці, яка є особистим майном другого з подружжя, за умови присудження йому компенсації відповідно до статті 1595 цього Кодексу.

Стаття 1587. Право подружжя на частку в статутному капіталі корпоративного товариства

1. Частка в статутному капіталі корпоративного товариства, яку набуто за період шлюбу, належить до спільного майна подружжя.

2. Права та обов'язки учасника корпоративного товариства здійснює той з подружжя, хто зазначений у відповідному державному реєстрі як учасник такого товариства.

3. Той з подружжя, хто не зазначений у відповідному державному реєстрі як учасник товариства, має право вимагати від другого з подружжя половину суми дивідендів, сплачених товариством, або частини майна чи його вартості, переданого другому з подружжя у разі ліквідації товариства, а також має право на поділ частки в статутному капіталі такого товариства.

4. Відчуження частки у статутному капіталі корпоративного товариства здійснюють за згодою того з подружжя, хто не зазначений у відповідному державному реєстрі як учасник такого товариства.

5. Поділ між подружжям частки в статутному капіталі корпоративного товариства здійснюють без згоди інших учасників товариства.

Стаття 1588. Право на доходи, плоди та продукцію, які походять від особистого майна одного з подружжя

1. Доходи, плоди та продукція, які походять від особистого майна подружжя, набуті за час шлюбу, належать до спільного майна подружжя.

Стаття 1589. Права подружжя на речі для професійних занять або підприємницької діяльності

1. Речі для професійних занять або підприємницької діяльності одного з подружжя, набуті за час шлюбу, належать до спільного майна подружжя, якщо іншого не передбачено договором між ними.

2. При поділі спільного майна речі для професійних занять або підприємницької діяльності присуджують тому з подружжя, хто їх

використовував, за умови присудження другому з подружжя компенсації відповідно до статті 1595 цього Кодексу.

Стаття 1590. Майнові права подружжя

1. Майнові права, в тому числі права вимоги, майнові права інтелектуальної власності, речові права (право очікування, емфітевзис, суперфіцій та інші), набуті за час шлюбу, належать до спільного майна подружжя.

2. Реалізацію, крім розпорядження, майнових прав інтелектуальної власності здійснює той з подружжя, хто є їх носієм.

3. Поділ майнових прав між подружжям здійснюють з урахуванням можливості їх передачі другому з подружжя, згоди кредитора (за наявності), інших обставин, які мають істотне значення.

4. Якщо при укладенні одним з подружжя договору, зокрема попереднього договору, договору про наміри, договору про спільну діяльність, не виникає майнове право, але відбувається розпорядження спільним майном подружжя, другий з подружжя має право на компенсацію відповідно до статті 1595 цього Кодексу.

Стаття 1591. Права подружжя на об'єкт незавершеного будівництва

1. Матеріали, обладнання тощо, набуті під час шлюбу та використані для будівництва (створення майна), належать до спільного майна подружжя.

2. У разі поділу між подружжям матеріалів, обладнання тощо, які були використані в процесі будівництва (створення майна), прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта (новоствореного майна) можливе лише за спільною заявою подружжя.

Стаття 1592. Спільні борги подружжя

1. До спільного майна подружжя належать борги (майнові обов'язки):

- 1) взяті спільно обома з подружжя;
- 2) взяті одним з подружжя для задоволення побутових або повсякденних потреб сім'ї;
- 3) пов'язані з утриманням і забезпеченням спільних дітей подружжя;
- 4) пов'язані з утриманням, користуванням, а також збереженням спільного майна подружжя;
- 5) належність яких до особистих боргів одного з подружжя не доведено.

Стаття 1593. Особисті борги кожного з подружжя

1. До особистих боргів подружжя належать борги:

- 1) набуті до початку дії юридичного режиму спільності майна подружжя;
- 2) які за своєю природою є особистими (сплата аліментів, компенсація шкоди, завданої життю чи здоров'ю тощо);
- 3) взяті без згоди другого з подружжя.

Стаття 1594. Виконання обов'язків подружжя за боргами

1. Подружжя за спільними боргами відповідає усім своїм спільним майном.
2. Той з подружжя, хто є стороною зобов'язання, за яким виник спільний борг подружжя, відповідає за його виконання також своїм особистим майном.
3. Той з подружжя, хто не є стороною зобов'язання, за яким виник спільний борг подружжя, відповідає субсидіарно за його виконання також своїм особистим майном, але не більше половини суми боргу.
4. За виконання солідарного зобов'язання подружжя відповідає своїм спільним майном та особистим майном кожного з подружжя.
5. За своїми особистими боргами кожен з подружжя відповідає своїм особистим майном, а у разі його недостатності – субсидіарно також своєю часткою у спільному майні подружжя після її виділення в натурі.
6. За зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, той з подружжя, хто є фізичною особою - підприємцем, відповідає усім своїм особистим майном і часткою у спільному майні подружжя після її виділення в натурі.
7. При відшкодуванні шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення, вчиненого одним із подружжя, стягнення може бути накладено на майно, набуте за час шлюбу, якщо рішенням суду встановлено, що це майно придбане за рахунок коштів, здобутих внаслідок вчинення кримінального правопорушення.

Стаття 1595. Компенсації у зв'язку з набуттям майна або виконанням майнових обов'язків

1. Якщо у набуття спільного майна подружжя вкладено особисті кошти (майно) одного з подружжя, такий з подружжя має право на компенсацію вартості свого внеску.
2. Якщо у набуття особистого майна одного з подружжя вкладено спільні кошти (майно) подружжя, другий з подружжя має право на компенсацію половини вартості такого внеску.
3. Якщо у набуття особистого майна одного з подружжя вкладено особисті кошти (майно) другого з подружжя, такий з подружжя має право на компенсацію вартості свого внеску.

4. У разі сплати суми особистого боргу одного з подружжя або спільного боргу за рахунок особистого майна другого з подружжя другий з подружжя має право на компенсацію вартості такого майна.

5. У разі сплати суми особистого боргу одного з подружжя за рахунок спільного майна подружжя другий з подружжя має право на компенсацію половини вартості такого спільного майна.

6. Якщо кошти (майно) використано для набуття, поліпшення або перетворення майна, розмір компенсації визначають з урахуванням вартості такого майна станом на дату припинення режиму спільності майна подружжя.

7. Компенсація підлягає сплаті грошовими коштами або іншим майном за вимогою стягувача.

Стаття 1596. Управління спільним майном подружжя

1. Подружжя має рівні права на володіння, користування і розпоряджання спільним майном і здійснює управління ним за взаємною згодою, якщо іншого не встановлено домовленістю між ними.

2. Письмову згоду обоє з подружжя надають у разі:

1) набуття, відчуження, обтяження або передання у користування спільного нерухомого майна;

2) відчуження, обтяження або передання у користування транспортного засобу та іншого цінного рухомого майна;

3) укладення на значну суму договору позики, кредиту, поруки чи надання іншого забезпечення виконання зобов'язань.

3. Згода подружжя на укладення договору, який підлягає нотаріальному посвідченню, має бути нотаріально засвідчена.

4. Подружжя має право домовитися між собою про порядок управління та користування спільним майном.

5. Договір про порядок користування житловим будинком, квартирою, іншою будівлею чи спорудою, земельною ділянкою, якщо він нотаріально посвідчений, зобов'язує правонаступника дружини та чоловіка.

6. Якщо один з подружжя розпорядився спільним майном подружжя без згоди другого з подружжя, другий з подружжя має право пред'явити позов про визнання правочину недійсним або про компенсацію вартості такого майна.

Стаття 1597. Обов'язок інформування

1. Кожний з подружжя зобов'язаний інформувати другого з подружжя про своє особисте майно та особисті зобов'язання, а також про правочини та інші дії, вчинені щодо управління, користування чи розпорядження спільним майном у тому обсязі, який є необхідним для здійснення другим з подружжя своїх прав і виконання обов'язків.

Стаття 1598. Визнання недійсним договору, укладеного одним з подружжя без згоди другого з подружжя

1. Кожний з подружжя має право на звернення до суду з позовом про визнання договору недійсним як такого, що укладений другим із подружжя без його згоди, якщо цей договір виходить за межі дрібного побутового.

2. Договір, укладений з недотриманням вимог частини другої статті 1596 цього Кодексу, суд визнає недійсним, якщо буде встановлено, що контрагент одного з подружжя діяв недобросовісно (знав чи міг знати про наявність шлюбу, договір спрямований на приховування спільного майна тощо).

3. Договір, укладений з недотриманням вимог частини другої статті 1596 цього Кодексу, суд може визнати недійсним, якщо на підставі такого договору одним з подружжя було відчужено майно, що становить особливу цінність для другого з подружжя.

Стаття 1599. Управління особистим майном кожного з подружжя

1. Той із подружжя, кому належить особисте майно, визначає режим володіння та користування таким майном з урахуванням інтересів сім'ї та найкращих інтересів дитини.

2. При розпорядженні своїм особистим майном кожний з подружжя зобов'язаний враховувати інтереси дитини, інших членів сім'ї, які відповідно до закону мають право користування таким майном.

Стаття 1600. Припинення юридичного режиму спільності майна подружжя

1. Юридичний режим спільності майна подружжя припиняється у разі:

1) смерті одного з подружжя – з дня смерті;

2) оголошення одного з подружжя померлим – з дня оголошення померлим;

3) розірвання шлюбу, визнання його недійсним чи встановлення режиму окремого проживання подружжя – щодо відносин подружжя між собою – з дня звернення до суду чи іншого компетентного органу з відповідною заявою, стосовно третіх осіб – з дня набрання рішенням суду законної сили або з дня розірвання шлюбу чи встановлення режиму окремого проживання, якщо це відбувається у позасудовому порядку;

4) укладення між подружжям договору, яким такий режим змінено, – з дня, наступного після укладення такого договору, якщо іншого не визначено умовами договору.

Стаття 1601. Управління спільним майном подружжя після припинення шлюбу

1. Після припинення шлюбу управління, користування та розпорядження спільним майном подружжя здійснюють відповідно до приписів цього Кодексу про спільну сумісну власність.

Стаття 1602. Визначення обсягу та вартості спільного майна подружжя

1. Обсяг спільного майна подружжя визначають станом на дату припинення юридичного режиму спільності майна подружжя.

2. Вартість спільного майна подружжя визначає за взаємною згодою подружжя, а в разі її недосягнення - суд станом на дату його поділу.

3. Якщо після припинення юридичного режиму спільності майна подружжя і до поділу спільного майна між подружжям вартість окремих об'єктів спільного майна подружжя істотно знизилася внаслідок дій чи бездіяльності того з подружжя, у володінні чи користуванні якого вони перебували, вартість таких об'єктів може бути визначено станом на дату припинення юридичного режиму спільності майна подружжя, якщо другий з подружжя заявить про це до суду і доведе, що він заперечував проти такого порядку користування спільним майном.

Стаття 1603. Право подружжя на поділ їхнього спільного майна

1. Після припинення юридичного режиму спільності майна подружжя має право укласти договір про поділ їхнього спільного майна.

2. Під час дії юридичного режиму спільності майна подружжя має право укласти договір про виділ одному з подружжя окремих об'єктів спільного майна, за умови що такий договір не спрямовано на порушення прав та інтересів третіх осіб.

3. Договір про поділ спільного майна подружжя та договір про виділ одному з подружжя окремих об'єктів спільного майна, які стосуються нерухомого майна, підлягають нотаріальному посвідченню.

Стаття 1604. Розмір часток подружжя у спільному майні

1. У разі поділу спільного майна частки кожного з подружжя є рівними, якщо іншого не визначає договір між ними.

2. При вирішенні справи про поділ спільного майна подружжя суд може відступити від засад рівності часток подружжя за обставин, що мають істотне значення, зокрема якщо один із подружжя не дбав про матеріальне забезпечення сім'ї, ухилявся від участі в утриманні дитини (дітей), витрачав спільне майно не в інтересах сім'ї.

Стаття 1605. Способи поділу спільного майна подружжя

1. Спільне майно подружжя підлягає поділу між ними в натурі у спосіб присудження кожному з подружжя рівних за вартістю індивідуально визначених об'єктів.

2. При здійсненні поділу спільного майна подружжя суд бере до уваги найкращі інтереси дитини, інтереси кожного з подружжя, фактичний порядок користування спільним майном та інші обставини, що мають істотне значення.

3. Неподільні речі присуджують одному з подружжя. Якщо поділити спільне майно у рівних частках неможливо, другому з подружжя присуджують грошову або майнову компенсацію відповідно до статті 1595 цього Кодексу.

4. Якщо поділити спільне майно (окремий об'єкт спільного майна) неможливо, суд ухвалює рішення про продаж такого майна на публічних торгах з подальшим розподілом між подружжям отриманих грошових коштів.

Перед ухваленням такого рішення суд роз'яснює подружжю юридичні наслідки продажу спільного майна на публічних торгах і надає розумний строк для досягнення домовленості щодо поділу такого майна (окремого об'єкта спільного майна).

5. У виняткових випадках суд може визначити частки кожного з подружжя у праві спільної власності без його поділу в натурі.

6. Суд присуджує домірну частку спільного майна подружжя тому з подружжя, на кого покладено виконання спільного боргу подружжя.

Стаття 1606. Виконання спільних майнових обов'язків після припинення юридичного режиму спільності майна подружжя

1. Припинення юридичного режиму спільності майна подружжя не припиняє спільних майнових обов'язків (боргів) подружжя.

2. За згодою обох з подружжя до ухвалення рішення суду щодо поділу їхнього спільного майна можливе дострокове виконання спільного майнового обов'язку за рахунок їхнього спільного майна.

3. Подружжя має право укласти договір про порядок виконання спільного майнового обов'язку без зміни боржника у зобов'язанні, за яким виник спільний майновий обов'язок, та передбачити можливість безпосереднього виконання кожним з подружжя частини спільного майнового обов'язку. При цьому перед кредитором зобов'язаним залишається той з подружжя, хто є стороною відповідного зобов'язання.

4. У разі порушення договору, передбаченого частиною третьою цієї статті, той з подружжя, за рахунок якого відбулося виконання зобов'язання, має право стягнути з другого з подружжя компенсацію або заявити вимогу про домірне збільшення своєї частки в майні, що обтяжене виконаним зобов'язанням.

Неустойка та збитки, заподіяні порушенням договору, повністю покладаються на того з подружжя, хто вчинив порушення.

5. Суд може ухвалити рішення щодо виконання спільного майнового обов'язку подружжя, яким:

1) покладає таке виконання на того з подружжя, хто є стороною зобов'язання, за яким виник спільний майновий обов'язок та присуджує йому домірну частку у спільному майні, яке покриває спільний борг;

2) за згодою того з подружжя, хто не є стороною зобов'язання, покладає таке виконання на обох з подружжя та здійснює поділ домірно спільному майну між ними. При цьому перед кредитором зобов'язаним залишається той з подружжя, хто є стороною такого зобов'язання.

Глава 103. Шлюбний договір

Стаття 1607. Право на укладення шлюбного договору

1. Шлюбний договір може бути укладено зарученими, нареченими, а також подружжям.

2. На укладення шлюбного договору до реєстрації шлюбу, якщо його стороною є неповнолітня дитина, потрібна згода її батьків, піклувальника або іншого законного представника, що посвідчує нотаріус.

Стаття 1608. Зміст шлюбного договору

1. Шлюбний договір регулює майнові відносини між подружжям, визначені главами 102, 105 і 106 цього Кодексу.

2. Шлюбний договір може визначати майнові права та обов'язки подружжя як батьків, встановлені главою 107 цього Кодексу.

3. Шлюбний договір не може регулювати особисті відносини подружжя, а також особисті відносини між ними та дітьми.

4. Шлюбний договір не може припиняти або змінювати юридичний режим спільності майна подружжя на сімейне житло та речі домашнього вжитку.

5. Шлюбний договір не може позбавляти одного з подружжя права користування сімейним житлом чи звужувати права дитини на таке житло, але може визначати порядок його користування між подружжям, за умови дотримання їхніх інтересів та найкращих інтересів дитини.

6. Шлюбний договір не повинен зменшувати обсягу прав дитини, які встановлює цей Кодекс.

Стаття 1609. Форма шлюбного договору

1. Шлюбний договір укладають у письмовій формі і посвідчують нотаріально.

Стаття 1610. Початок дії шлюбного договору

1. Якщо шлюбний договір укладено до реєстрації шлюбу, він набирає чинності у день реєстрації шлюбу.

2. Якщо шлюбний договір укладено подружжям, він набирає чинності у день його нотаріального посвідчення.

Стаття 1611. Строк дії шлюбного договору

1. У шлюбному договорі може бути встановлено загальний строк його дії, а також строки тривалості окремих прав та обов'язків.

2. У шлюбному договорі може бути встановлено чинність договору або окремих його умов і після припинення шлюбу.

Стаття 1612. Визначення у шлюбному договорі юридичного режиму майна

1. У шлюбному договорі може бути визначено майно, яке один з подружжя передає для забезпечення потреб сім'ї, а також юридичний режим майна, подарованого подружжю у зв'язку з реєстрацією шлюбу.

2. Сторони можуть домовитися про непоширення на майно, набуте ними після укладення шлюбного договору, юридичного режиму спільності майна подружжя, передбаченого цим Кодексом.

3. Сторони можуть домовитися про можливий порядок поділу спільного майна.

4. У шлюбному договорі сторони можуть передбачити використання спільного майна подружжя або особистого майна кожного з них для забезпечення потреб їхніх дітей, а також інших осіб.

Стаття 1613. Визначення у шлюбному договорі права на утримання

1. Сторони можуть домовитися про надання утримання одному з подружжя безвідносно до непрацездатності та потреби у матеріальній допомозі на умовах, визначених шлюбним договором.

2. Якщо у шлюбному договорі визначені умови, розмір та строки виплати аліментів, в разі невиконання одним із подружжя свого обов'язку за договором аліменти можуть стягувати на підставі виконавчого напису нотаріуса.

3. Шлюбний договір може встановлювати можливість припинення права на утримання одного з подружжя у зв'язку з одержанням ним майнової або грошової компенсації.

Стаття 1614. Підстави для зміни умов шлюбного договору

1. Шлюбний договір може бути змінено подружжям за взаємною згодою.
2. На вимогу одного з подружжя шлюбний договір за рішенням суду може бути змінено, якщо у зв'язку зі зміною обставин цього вимагають його інтереси, інтереси дітей, а також інтереси непрацездатної повнолітньої дитини, що мають істотне значення.

Стаття 1615. Право на відмову від шлюбного договору

1. Подружжя має право відмовитися від шлюбного договору.
Права та обов'язки, встановлені шлюбним договором, припиняються з моменту його укладення.
2. Відмова подружжя від шлюбного договору не повинна порушувати права третіх осіб.

Стаття 1616. Розірвання шлюбного договору

1. Подружжя має право розірвати шлюбний договір за взаємною згодою.
Права та обов'язки, встановлені шлюбним договором, припиняються з моменту його розірвання.
2. На вимогу одного з подружжя шлюбний договір може бути розірвано за рішенням суду з підстав, що мають істотне значення.

Глава 104. Юридичний режим майна батьків і дітей

Стаття 1617. Роздільність майна батьків і дітей

1. Батьки і діти, зокрема ті, які спільно проживають, можуть бути самостійними власниками майна.
2. При вирішенні спору між батьками та малолітніми, неповнолітніми дітьми, які спільно проживають, щодо належності їм майна вважається, що воно є власністю батьків, якщо іншого не встановив суд.

Стаття 1618. Право власності дитини на майно, призначене для її розвитку, навчання та виховання

1. Майно, придбане батьками або одним із них для забезпечення розвитку, навчання та виховання дитини (одяг, інші речі індивідуального користування, іграшки, книги, музичні інструменти, спортивне обладнання тощо), є власністю дитини.

Стаття 1619. Права дітей щодо користування майном батьків

1. Батьки зобов'язані передати у користування дитини майно, необхідне для її стабільного та гармонійного розвитку.

Стаття 1620. Управління майном дитини

1. Батьки або інші законні представники дитини зобов'язані дбати про збереження та використання майна дитини в її інтересах.

2. Батьки або інші законні представники дитини за взаємною згодою управляють майном, що належить малолітній дитині, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Якщо малолітня дитина може самостійно визначити свої потреби та інтереси, батьки або інші законні представники дитини здійснюють управління її майном, враховуючи такі потреби, інтереси та думку дитини.

3. Батьки або інші законні представники малолітньої дитини не мають права без дозволу органу опіки та піклування:

1) відмовитися від майна, у тому числі рухомого або нерухомого майна, а також майнових та речових прав малолітньої дитини;

2) обтяжувати майно малолітньої дитини, у тому числі заставою, іпотекою, емфітевзисом, орендою;

3) брати зобов'язання від імені малолітньої дитини;

4) вчиняти правочини щодо:

об'єкта житлової нерухомості та/або земельної ділянки, на якій розміщено такий об'єкт, власником яких є малолітня дитина;

відчуження (у тому числі у спосіб міни або внесення (передачі) до статутного (складеного) капіталу (пайового фонду) юридичної особи чи як вступного, членського та/або цільового внеску члена кооперативу), поділу, виділу нерухомого майна, об'єкта незавершеного будівництва, майбутнього об'єкта нерухомості, іншого цінного майна, зокрема транспортних засобів, власником яких є малолітня дитина.

4. Неповнолітня дитина має право вчиняти правочини, передбачені частиною другою цієї статті за згодою батьків.

Неповнолітня дитина-сирота, дитина, позбавлена батьківського піклування, дитина, яка опинилася у складних життєвих обставинах, має право вчиняти правочини, передбачені частиною другою цієї статті, за згодою законних представників та з дозволу органу опіки та піклування.

5. Дозвіл на вчинення правочинів щодо нерухомого майна дитини надає орган опіки та піклування після перевірки, яку проводять протягом одного місяця, лише в разі гарантування збереження права дитини на житло.

6. Орган опіки та піклування може відмовити у наданні дозволу на вчинення правочинів щодо нерухомого майна дитини з одночасним

зверненням до нотаріуса щодо накладення заборони відчуження такого майна лише у випадках, якщо встановить, що:

1) батьки дитини або один із них, які звернулися за дозволом, позбавлені судом батьківських прав;

2) суд або орган опіки та піклування ухвалив рішення про відібрання дитини від батьків (або від того з подружжя, хто звернувся за дозволом) без позбавлення їх батьківських прав;

3) до суду подано позов про позбавлення батьків дитини (або того з подружжя, хто звернувся за дозволом) батьківських прав;

4) особа, яка звернулася за дозволом, повідомила про себе неправдиві відомості, що мають істотне значення для вирішення питання про надання дозволу чи про відмову в його наданні;

5) між батьками або іншими законними представниками дитини немає згоди стосовно вчинення правочину щодо нерухомого майна дитини;

6) між батьками чи іншими законними представниками дитини або між одним з них та третіми особами існує судовий спір стосовно нерухомого майна, за дозволом на вчинення правочину щодо якого звернулися батьки дитини (або один із подружжя);

7) вчинення правочину призведе до звуження обсягу існуючих майнових або речових прав дитини та/або до порушення охоронюваних законом інтересів дитини.

6. Кожен з батьків або інших законних представників дитини надає згоду у формі, у якій вчиняється правочин.

7. Спори щодо управління майном дитини, які виникають між батьками чи іншими законними представниками дитини, може вирішувати орган опіки та піклування або суд.

8. Після припинення управління батьки та інші законні представники дитини зобов'язані повернути дитині майно, яким вони управляли, а також доходи від нього.

9. Невиконання батьками або іншими законними представниками дитини своїх обов'язків щодо управління майном дитини є підставою для відшкодування завданої дитині шкоди, компенсації моральної шкоди, а також для повернення доходів, одержаних від управління її майном.

10. Порядок провадження органами опіки та піклування визначеної законом діяльності, пов'язаної із захистом майнових прав дитини, встановлює Кабінет Міністрів України.

Стаття 1621. Використання доходу від майна дитини

1. Дохід, одержаний від використання майна малолітньої дитини, батьки мають право використовувати на виховання та утримання інших дітей та на невідкладні потреби сім'ї.

2. Неповнолітня дитина розпоряджається доходом від свого майна відповідно до цього Кодексу.

Стаття 1622. Право власності на аліменти, одержані на дитину

1. Аліменти, одержані на дитину, є власністю дитини.

2. Той із батьків або інших законних представників дитини, на ім'я якого виплачуються аліменти, розпоряджається аліментами виключно за цільовим призначенням в інтересах дитини.

Неповнолітня дитина має право брати участь у розпорядженні аліментами, одержаними на її утримання.

3. Неповнолітня дитина має право на самостійне одержання аліментів та розпорядження ними відповідно до цього Кодексу.

Розділ IV. УТРИМАННЯ

Глава 105. Загальні приписи про утримання

Стаття 1623. Право на утримання

1. Дитина має право на утримання від своїх батьків та інших членів сім'ї або родичів у випадках, передбачених цим Кодексом.

2. Дружина, чоловік мають право на утримання від другого з подружжя у випадках, передбачених цим Кодексом.

3. Повнолітня дитина, якщо вона є непрацездатною або продовжує навчання і потребує матеріальної підтримки, має право на утримання від своїх батьків, за умови що вони можуть надавати таку матеріальну підтримку.

Право на утримання є припиненим у разі припинення навчання або досягнення двадцяти трьох років дитиною, яка продовжує навчання.

4. Непрацездатні батьки, якщо вони потребують матеріальної підтримки, мають право на утримання від своїх повнолітніх дітей.

5. Непрацездатні баба, дід, прабаба, прадід, якщо вони потребують матеріальної допомоги і у них немає чоловіка, дружини, повнолітніх дітей або якщо ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання, мають право на утримання від повнолітніх внуків, правнуків, за умови що вони можуть надавати матеріальну допомогу.

6. Непрацездатні мачуха, вітчим, якщо вони потребують матеріальної допомоги, мають право на утримання від повнолітніх падчерки, пасинка за таких умов:

1) мачуха, вітчим надавали падчерці, пасинкові систематичну матеріальну допомогу не менш як п'ять років;

2) у мачухи, вітчима немає чоловіка, дружини, повнолітніх дочки, сина, братів та сестер або ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання;

3) падчерка, пасинок можуть надавати матеріальну допомогу.

7. Якщо особа до досягнення повноліття проживала з родичами або іншими особами однією сім'єю не менш як п'ять років, вона зобов'язана утримувати непрацездатних родичів та інших осіб, з якими проживала, за умови що ця особа може надавати матеріальну допомогу.

Цей обов'язок виникає, якщо у того, хто потребує матеріальної допомоги, немає дружини, чоловіка, повнолітніх дочки, сина, братів та сестер або ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання.

8. Непрацездатною є особа, яка досягла встановленого законом віку, що дає право на призначення пенсії за віком, або є особою з інвалідністю.

Стаття 1624. Способи надання утримання

1. За погодженням сторін утримання може бути надано в натуральній та/або грошовій формі.

2. За рішенням суду кошти на утримання (аліменти) присуджуються у частці від заробітку особи, яка зобов'язана надавати утримання, та/або у твердій грошовій сумі за вибором одержувача аліментів або його законного представника.

3. Суд при присудженні аліментів у частці від заробітку їх платника може одночасно встановити максимальний чи мінімальний розмір аліментів у твердій грошовій сумі.

4. Спосіб стягнення аліментів, визначений за рішенням суду, суд змінює за заявою одержувача аліментів.

За таких обставин розмір частки від заробітку платника аліментів відповідає сумі аліментів, які було стягнуто у твердій грошовій сумі, а розмір аліментів у твердій грошовій сумі замість частки від заробітку відповідає середньомісячному розміру аліментів, які було стягнуто як частку від заробітку платника аліментів, за останній календарний рік.

5. За взаємною згодою сторін аліменти може бути сплачено наперед або визначено однією сумою за увесь період, протягом якого їх має бути сплачено.

Стаття 1625. Участь у додаткових витратах

1. Додатковими є витрати, зумовлені особливими обставинами (тяжкою хворобою, інвалідністю або немічністю, розвитком здібностей дитини тощо).

2. Право на стягнення додаткових витрат мають особи, визначені частиною першою, четвертою статті 1623 цього Кодексу, а також повнолітня непрацездатна дитина.

3. Договір може встановлювати участь у додаткових витратах і для інших осіб, які мають право на утримання.

4. Розмір участі платника у додаткових витратах в разі спору визначають за рішенням суду з урахуванням обставин, що мають істотне значення.

5. Додаткові витрати може бути профінансовано наперед або покрито після їх фактичного понесення одноразово, періодично або постійно.

У виняткових випадках, якщо мати, батько є тяжко хворими особами, особами з інвалідністю, а малолітня, неповнолітня дитина має достатній дохід (заробіток), суд може ухвалити рішення про стягнення з неї одноразово або протягом певного періоду коштів на покриття витрат, пов'язаних з лікуванням та доглядом за ними.

Стаття 1626. Договір про сплату аліментів

1. Сторони аліментного зобов'язання мають право укласти договір про сплату аліментів, у якому визначити умови, розмір та строки їх виплати.

2. Договір про сплату аліментів може містити умови участі платника аліментів у додаткових витратах.

3. Умовами договору про сплату аліментів не може бути порушено прав дитини, встановлених цим Кодексом.

4. Договір укладають у письмовій формі і посвідчують нотаріально.

У разі невиконання платником аліментів свого обов'язку за договором прострочені аліменти з нього можуть стягнути на підставі аліментного виконавчого напису нотаріуса.

Стаття 1627. Аліментний виконавчий напис нотаріуса

1. У разі невиконання платником аліментів свого обов'язку за договором про сплату аліментів, сукупний розмір заборгованості за якими перевищує суму відповідних платежів за три місяці, аліменти з нього можуть стягнути на підставі аліментного виконавчого напису нотаріуса.

2. За аліментним виконавчим написом нотаріуса аліменти підлягають стягненню на майбутнє у розмірі та на строк, визначені договором про сплату аліментів, протягом строку дії такого договору.

3. У разі розірвання або зміни договору про сплату аліментів аліментний виконавчий напис нотаріуса втрачає чинність.

Стаття 1628. Індexсація аліментів, визначених у твердій грошовій сумі

1. Розмір аліментів, визначений судом або договором у твердій грошовій сумі, щороку підлягає індексації відповідно до закону, якщо платник і одержувач аліментів не домовилися про інше. За заявою одержувача аліментів індексацію може бути здійснено судом за інший період.

Стаття 1629. Обчислення суми аліментів, визначених договором або присуджених судом у частці від заробітку

1. Суму аліментів, визначених договором або присуджених судом у частці від заробітку їх платника, обчислюють з урахуванням з фактичного заробітку, який платник аліментів одержував протягом строку сплати аліментів, безвідносно до того, одержано такий заробіток в Україні чи за кордоном.

2. Перелік видів заробітку та доходів, на які звернене стягнення аліментів, визначених у частці від заробітку їх платника, затверджує Кабінет Міністрів України.

3. Сума аліментів, визначених договором або присуджених судом у частці від заробітку їх платника, який не працює або є фізичною особою – підприємцем, яка перебуває на спрощеній системі оподаткування, або є громадянином України, який одержує заробіток за кордоном, обчислюють з урахуванням середньої заробітної плати працівника за його місцем проживання, а за його відсутності – за останнім відомим місцем проживання.

4. У разі встановлення джерела і розміру заробітку платника аліментів, який він одержав за кордоном, за заявою одержувача аліментів державний виконавець, приватний виконавець здійснює перерахунок заборгованості.

Суму аліментів, визначених договором або присуджених судом у частці від заробітку їх платника, та/або розмір заборгованості за аліментами обчислюють державним виконавцем, приватним виконавцем, рішення, дії або бездіяльність якого можуть бути оскаржені платником або одержувачем аліментів.

Стаття 1630. Відрахування аліментів за заявою платника

1. Платник аліментів може подати за місцем роботи (служби), місцем виплати пенсії, стипендії заяву про добровільне відрахування аліментів з його заробітної плати, пенсії, стипендії у розмірі та на строк, визначені у заяві.

Таку заяву платник аліментів може відкликати.

2. На підставі заяви платника аліменти відраховуються не пізніше триденного строку від дня, встановленого для виплати заробітної плати, пенсії, стипендії.

3. На підставі заяви платника аліменти можуть бути відраховані, якщо загальна сума, яка підлягає відрахуванню на підставі заяви та виконавчих

документів, перевищує половину заробітної плати, пенсії, стипендії, а також якщо з нього вже стягуються аліменти на інших осіб.

Стаття 1631. Час, з якого присуджуються аліменти

1. Аліменти присуджуються за судовим рішенням від дня подання заяви (позовної заяви чи заяви про видачу судового наказу).

2. Аліменти за минулий час можуть бути присуджені, але не більш як за один рік, якщо стягувач доведе, що він вживав заходів щодо одержання аліментів з їх платника, але останній ухилився від їх сплати.

Стаття 1632. Стягнення аліментів за минулий час та заборгованості за аліментами

1. Аліменти можуть бути стягнуті за виконавчим документом за минулий час, але не більш як за три роки, що передували пред'явленню виконавчого документа до виконання.

2. Якщо за виконавчим документом, пред'явленим до виконання, аліменти не стягувалися у зв'язку з розшуком або перебуванням платника аліментів за кордоном, вони мають бути сплачені за весь минулий час.

3. Заборгованість за аліментами підлягає стягненню безвідносно до припинення у їх одержувача права на утримання.

Стаття 1633. Сплата аліментів у разі виїзду платника за кордон

1. У разі виїзду платника аліментів за кордон на постійне проживання до держави, з якою Україна не має міжнародного договору, який врегульовує питання стягнення аліментів, аліменти стягуються порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України.

2. Якщо після виконання аліментних зобов'язань платник аліментів не виїхав за кордон або повернувся в Україну для постійного проживання, суд може стягнути з нього аліменти з урахуванням сплаченої суми.

3. Якщо після набрання законної сили рішенням суду про стягнення аліментів платник аліментів виїжджає за кордон на постійне проживання до держави, з якою Україна не має міжнародного договору, яким врегульовано питання стягнення аліментів, з нього за рішенням суду до його виїзду за межі України може бути стягнуто аліменти за весь період, на який їх було присуджено.

Якщо після набрання законної сили рішенням суду про стягнення аліментів за весь період, на який їх присуджено, платник аліментів не виїхав за кордон або повернувся в Україну на постійне проживання та змінилися обставини, які вплинули на визначення розміру аліментів, суд може стягнути з нього аліменти з урахуванням сплаченої суми.

Стаття 1634. Зміна розміру аліментів

1. Розмір аліментів, визначений за рішенням суду або договором про сплату аліментів, може бути зменшено або збільшено за договором або судом за позовом платника або одержувача аліментів у разі зміни матеріального або сімейного стану, погіршення або поліпшення здоров'я одного із них, інших змін, що мають істотне значення, а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом.

Стаття 1635. Пред'явлення виконавчого документа про стягнення аліментів або додаткових витрат до виконання

1. Виконавчий документ про стягнення аліментів або додаткових витрат пред'являється до виконання відповідно до Закону України «Про виконавче провадження».

2. Одержувач аліментів або додаткових витрат може самостійно подати з виконавчим документом заяву про утримання аліментів та/або додаткових витрат із заробітної плати, пенсії, стипендії або іншого доходу платника безпосередньо за місцем виплати платникові заробітної плати, пенсії, стипендії або іншого доходу.

3. На підставі зазначеної заяви аліменти або додаткові витрати утримуються із заробітної плати, пенсії, стипендії або іншого доходу платника у розмірі, визначеному у виконавчому документі, та перераховуються одержувачу на рахунок, зазначений у заяві.

Стаття 1636. Звільнення від обов'язку надавати утримання або заборгованості за аліментами

1. За заявою платника аліментів суд може звільнити його від обов'язку надавати утримання, якщо дохід одержувача аліментів перевищує дохід їх платника і повністю забезпечує потреби одержувача аліментів.

2. Якщо одержувач аліментів перестав отримувати дохід або його дохід зменшився, заінтересована особа має право звернутися до суду з вимогою про стягнення аліментів.

3. Особи, визначені частиною третьою статті 1623 цього Кодексу, звільняються судом від обов'язку надавати утримання матері, батьку, в тому числі брати участь у додаткових витратах, якщо буде встановлено, що мати, батько не сплачували аліменти, що призвело до виникнення заборгованості, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за три роки, і така заборгованість не сплачена на момент звернення до суду.

4. Особи, визначені частиною третьою статті 1623 цього Кодексу, можуть бути звільнені від обов'язку надавати утримання матері, батьку, в тому

числі брати участь у додаткових витратах, якщо буде встановлено, що мати, батько ухилялися від виконання своїх батьківських обов'язків.

5. Суд може звільнити від обов'язку надавати утримання осіб, визначених частинами третьою - сьомою статті 1623 цього Кодексу, за наявності інших обставин, що мають істотне значення.

6. Суд може звільнити платника аліментів повністю або частково від сплати заборгованості за аліментами, якщо вона виникла у зв'язку з його тяжкою хворобою або іншою обставиною, що має істотне значення, зокрема відсутністю кровного споріднення, якщо стягнення аліментів зумовлено цією обставиною.

Стаття 1637. Відповідальність за прострочення сплати аліментів, оплати додаткових витрат

1. У разі виникнення заборгованості з вини платника аліментів їх одержувач має право на стягнення неустойки у розмірі одного відсотка суми несплачених аліментів за кожний день прострочення – від дня прострочення сплати аліментів до дня їх повного погашення або до дня ухвалення судом рішення про стягнення неустойки, але не більш як 100 відсотків суми заборгованості.

2. У разі застосування до платника аліментів заходів, передбачених частиною чотирнадцятою статті 71 Закону України «Про виконавче провадження», максимальний розмір неустойки повинен дорівнювати різниці між сумою заборгованості та розміром застосованих заходів примусового виконання, передбачених частиною чотирнадцятою статті 71 Закону України «Про виконавче провадження».

3. Розмір неустойки може бути зменшений судом з урахуванням матеріального та сімейного стану платника аліментів.

4. Неустойка не сплачується, якщо платник аліментів є неповнолітнім.

5. У разі прострочення сплати аліментів та/або оплати додаткових витрат з вини платника такий платник зобов'язаний на вимогу одержувача аліментів та/або додаткових витрат сплатити суму заборгованості за аліментами та/або додатковими витратами з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три відсотки річних із простроченої суми.

6. Платник додаткових витрат є таким, що прострочив оплату, якщо він не виконав свого обов'язку щодо оплати додаткових витрат у строк, встановлений судовим рішенням або договором, а в разі їх відсутності або невстановлення такого строку – після спливу семи днів після пред'явлення відповідної вимоги одержувачем додаткових витрат, який фактично їх оплатив.

Стаття 1638. Право на повернення аліментів, отриманих після припинення права на утримання

1. Аліменти, стягнуті на підставі виконавчого документа або сплачені за договором після припинення права на утримання, вважаються такими, що одержані без юридичної підстави, та підлягають поверненню в повному обсязі, але не більш як за три роки.

Глава 106. Права і обов'язки подружжя по утриманню

Стаття 1639. Право одного з подружжя на утримання

1. Право на утримання має той із подружжя, який є непрацездатним, потребує матеріальної підтримки, за умови що другий із подружжя може надавати матеріальну допомогу.

2. Один із подружжя є таким, що потребує матеріальної підтримки, якщо заробітна плата, пенсія, доходи від використання його майна, інші доходи не забезпечують йому розміру мінімальної заробітної плати, встановленого законом.

3. Право на утримання не має той із подружжя, хто негідно поведився у шлюбних відносинах, а також той, хто став непрацездатним у зв'язку із вчиненням ним умисного кримінального правопорушення, якщо це встановлено судом.

4. Той із подружжя, хто став непрацездатним у зв'язку з протиправною поведінкою другого з подружжя, має право на утримання безвідносно до права на відшкодування шкоди відповідно до цієї Книги.

5. Розмір аліментів одному з подружжя суд визначає з урахуванням можливості одержання утримання від повнолітніх дочки, сина, батьків та за умови, що розмір доходу платника аліментів після сплати аліментів становитиме не менше розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом, а також з урахуванням інших обставин, що мають істотне значення.

Стаття 1640. Умови збереження права на утримання після розірвання шлюбу

1. Розірвання шлюбу не припиняє право особи на утримання, яке виникло у неї за час шлюбу.

2. Після розірвання шлюбу особа має право на утримання, якщо вона стала непрацездатною до розірвання шлюбу або протягом одного року від дня розірвання шлюбу і потребує матеріальної підтримки і якщо її колишній чоловік, колишня дружина може надавати матеріальну підтримку.

Особа має право на утримання у разі, якщо вона стала особою з інвалідністю після спливу одного року від дня розірвання шлюбу, якщо її

інвалідність настала внаслідок протиправної поведінки стосовно неї колишнього чоловіка, колишньої дружини під час шлюбу.

3. Якщо на момент розірвання шлюбу жінці, чоловікові до досягнення встановленого законом віку, що дає право на призначення пенсії за віком, залишилося не більш як п'ять років, вона, він матимуть право на утримання після досягнення цього пенсійного віку, за умови що у шлюбі вони спільно проживали не менш як десять років.

4. Якщо у зв'язку з вихованням дитини, веденням домашнього господарства, піклуванням про членів сім'ї, хворобою або іншими обставинами, що мають істотне значення, один із подружжя не мав можливості одержати освіти, працювати, обійняти відповідну посаду, він має право на утримання у зв'язку з розірванням шлюбу і тоді, якщо є працездатним, за умови що потребує матеріальної підтримки і колишній чоловік, колишня дружина може надавати матеріальну підтримку.

Право на утримання у такому випадку триває протягом трьох років від дня розірвання шлюбу.

5. Якщо один із подружжя одержує аліменти у зв'язку з інвалідністю, аліменти сплачуються протягом строку інвалідності. У разі подання відповідного документа про продовження строку інвалідності стягнення аліментів продовжується на відповідний строк без додаткового судового рішення.

Стаття 1641. Припинення права одного з подружжя на утримання

1. Право одного з подружжя на утримання, встановлене статтями 1639–1640 цього Кодексу, припиняється у разі поновлення його працездатності, а також реєстрації ним повторного шлюбу.

Право на утримання припиняється від дня настання цих обставин.

2. Право одного з подружжя на аліменти, присуджені за рішенням суду, може бути припинене судом, якщо:

1) одержувач аліментів перестав потребувати матеріальної підтримки;

2) платник аліментів неспроможний надавати матеріальну підтримку.

3. Право одного з подружжя на утримання припиняється у випадках, встановлених статтями 1642, 1644 і 1646 цього Кодексу.

Стаття 1642. Позбавлення права на утримання або обмеження його строком

1. Рішенням суду одного з подружжя може бути позбавлено права на утримання або обмежено його строком, якщо:

1) подружжя перебувало в шлюбних відносинах нетривалий час;

2) непрацездатність того з подружжя, хто потребує матеріальної підтримки, виникла в результаті вчинення ним умисного кримінального правопорушення;

3) непрацездатність або тяжка хвороба того з подружжя, хто потребує матеріальної підтримки, була прихована від другого з подружжя при реєстрації шлюбу;

4) одержувач аліментів свідомо поставив себе у становище такого, що потребує матеріальної підтримки.

2. Приписи цієї статті поширюють і на осіб, у яких право на аліменти виникло після розірвання шлюбу.

Стаття 1643. Право на утримання під час вагітності та з підстави проживання з особою дитини

1. Дружина має право на утримання від чоловіка під час вагітності.

2. Той з батьків, з ким проживає дитина, має право на утримання від другого з батьків до досягнення дитиною трьох років.

3. Якщо дитина має вади фізичного або психічного розвитку, той з батьків, з ким проживає дитина, має право на утримання від другого з батьків до досягнення дитиною шести років.

4. Право на утримання, передбачене цією статтею, особа має безвідносно до того, чи вона працює, та безвідносно до її матеріального становища, за умови що другий з батьків спроможний надавати матеріальну підтримку.

5. Аліменти, присуджені дружині під час вагітності, сплачують після народження дитини без додаткового рішення суду.

6. Вагітна дружина, а також той з батьків, з ким проживає дитина, має право на утримання і в разі розірвання шлюбу.

Стаття 1644. Припинення права одного з батьків дитини на утримання

1. Право дружини, чоловіка на утримання, передбачене статтею 1643 цього Кодексу, припиняється в разі припинення вагітності, народження дитини мертвою або якщо дитина передана на виховання іншій особі, а також у разі смерті дитини.

2. Право дружини, чоловіка на утримання припиняють, якщо за рішенням суду відомості про чоловіка як батька або про дружину як матір виключено з актового запису про народження дитини.

Стаття 1645. Право на утримання того з подружжя, з ким проживає дитина з інвалідністю

1. Один із подружжя, у тому числі працездатний, якщо він проживає з дитиною з інвалідністю, яка потребує постійного стороннього догляду, і

опікується нею, має право на утримання, за умови що другий з подружжя може надавати матеріальну підтримку.

Право на утримання триває протягом усього часу проживання з дитиною з інвалідністю та опікування нею і не залежить від матеріального становища того з батьків, з ким вона проживає.

2. Розмір аліментів тому з подружжя, з ким проживає дитина з інвалідністю, визначає суд без урахування можливості одержання аліментів від своїх батьків, повнолітньої дочки або сина.

Стаття 1646. Припинення права на утримання за домовленістю подружжя

1. Подружжя, а також особи, шлюб між якими розірвано, мають право укласти договір про припинення права на утримання взамін набуття права власності на нерухоме майно (житловий будинок, квартиру, земельну ділянку тощо) або одержання одноразової грошової виплати.

2. Договір про припинення права на утримання взамін набуття права власності на нерухоме майно або одержання одноразової грошової виплати посвідчують нотаріально.

Стаття 1647. Взаємна участь дружини, чоловіка у витратах на лікування

1. Дружина, чоловік взаємно зобов'язані брати участь у витратах, пов'язаних із хворобою або каліцтвом другого з подружжя.

Глава 107. Права і обов'язки з утримання дитини

Стаття 1648. Обов'язок утримувати дитину

1. Батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття.

2. Баба, дід, повнолітні брат, сестра зобов'язані утримувати своїх малолітніх, неповнолітніх внуків, братів та сестер, якщо у них немає батьків, дружини, чоловіка або якщо ці особи не можуть з поважних причин надавати їм належного утримання, за умови що баба, дід, повнолітні брат, сестра можуть надавати матеріальну підтримку.

3. Мачуха, вітчим зобов'язані утримувати малолітніх, неповнолітніх падчерку, пасинка, які проживають з ними, якщо у них немає осіб, зазначених у частинах першій і другій цієї статті, або ці особи не можуть з поважних причин надавати їм належного утримання, за умови що мачуха, вітчим можуть надавати матеріальну підтримку.

4. Суд може звільнити вітчима, мачуху від обов'язку надавати утримання падчерці, пасинку або обмежити його певним строком, зокрема у разі:

- 1) нетривалого проживання з їхніми матір'ю, батьком;
- 2) негідної поведінки у шлюбних відносинах матері, батька дитини.

5. Особи, у сім'ї яких виховувалася дитина, зобов'язані надавати їй матеріальну підтримку, якщо у неї немає батьків, баби, діда, повнолітніх братів та сестер, за умови що ці особи можуть надавати таку матеріальну підтримку.

Стаття 1649. Обставини, які враховує суд при визначенні розміру аліментів

1. При визначенні розміру аліментів суд враховує:

- 1) стан здоров'я та матеріальне становище дитини;
- 2) стан здоров'я та матеріальне становище платника аліментів;
- 3) наявність у платника аліментів інших дітей, непрацездатних чоловіка, дружини, батьків, дочки, сина;
- 4) наявність на праві власності, у володінні та/або користуванні у платника аліментів майна та майнових прав, зокрема рухомого та нерухомого майна, грошових коштів, виключних прав на результати інтелектуальної діяльності, часток у статутному капіталі підприємницьких товариств;
- 5) доведені стягувачем аліментів витрати платника аліментів, зокрема на придбання нерухомого або рухомого майна, якщо платником аліментів не доведено джерело походження коштів;
- 6) умови та рівень життя дитини, які склалися під час спільного проживання сім'ї;
- 7) розмір витрат на утримання дитини, які батьки здійснювали після фактичного припинення між ними шлюбних відносин;
- 8) розмір аліментів та іншої матеріальної підтримки, які добровільно надавав платник аліментів;
- 9) інші обставини, що мають істотне значення.

2. Розмір аліментів має бути необхідним та достатнім для забезпечення гармонійного розвитку дитини у сталому середовищі. Найкращим інтересам дитини відповідає забезпечення їй рівня життя, до якого вона звикла під час проживання однією сім'єю з обома батьками.

Мінімальний гарантований розмір аліментів на одну дитину не може бути меншим, ніж 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

Мінімальний рекомендований розмір аліментів на одну дитину становить розмір прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку і може бути присуджений судом у разі достатності заробітку або іншого доходу платника аліментів.

3. Якщо позов пред'явлений не до всіх, а лише до деяких зобов'язаних осіб, визначених частиною другою або третьою статті 1639 цього Кодексу, розмір аліментів визначає суд з урахуванням обов'язку всіх зобов'язаних осіб надавати утримання дитині.

4. Суд не обмежується розміром заробітку або іншого доходу платника аліментів у разі встановлення наявності у нього витрат, що перевищують його заробіток (дохід) і щодо яких такий платник аліментів не довів джерело походження коштів для їх оплати.

Стаття 1650. Визначення судом розміру аліментів у частці від заробітку матері, батька дитини

1. Якщо аліменти присуджуються на двох і більше дітей, суд визначає єдину частку від заробітку матері, батька, яка буде стягуватися до досягнення найстаршою дитиною повноліття.

2. Якщо після досягнення повноліття найстаршою дитиною жоден із батьків не звернувся до суду із заявою про визначення розміру аліментів на інших дітей, аліменти стягуються за вирахуванням тієї рівної частки, що припадала на дитину, яка досягла повноліття.

3. Той із батьків або інших законних представників дитини, з яким проживає дитина, має право звернутися до суду із заявою про видачу судового наказу про стягнення аліментів у розмірі на одну дитину – однієї чверті, на двох дітей - однієї третини, на трьох і більше дітей – половини заробітку платника аліментів, але не більше десяти прожиткових мінімумів на дитину відповідного віку на кожну дитину.

Стаття 1651. Контроль органу опіки та піклування за цільовим витрачанням аліментів на дитину

1. Контроль за цільовим витрачанням аліментів на дитину здійснює орган опіки та піклування через інспекційні відвідування одержувача аліментів, порядок та періодичність здійснення яких визначає центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей. За заявою платника аліментів (крім тих, які мають заборгованість зі сплати аліментів) орган опіки та піклування здійснює інспекційні відвідування одержувача аліментів позапланово, але не більше одного разу на три місяці.

2. Нецільове витрачання аліментів може встановлювати суд безвідносно до здійсненого органом опіки та піклування контролю. Рішення органу опіки та піклування про наявність або відсутність нецільового витрачання аліментів не має для суду наперед встановленого значення.

3. У разі нецільового витрачання аліментів платник має право звернутися до суду з позовом про зменшення розміру аліментів або про внесення частини аліментів на особистий банківський рахунок дитини.

Стаття 1652. Припинення права на аліменти для дитини через набуття права власності на нерухоме майно

1. Той із батьків, з ким проживає дитина, і той із батьків, хто проживає окремо від неї, з дозволу органу опіки та піклування можуть укласти договір про припинення права на аліменти для дитини через передання дитині нерухомого майна (житлового будинку, квартири, земельної ділянки тощо) або частки у праві власності на нього.

2. Договір про припинення права на аліменти для дитини взамін на набуття дитиною права власності на нерухоме майно підлягає нотаріальному посвідченню.

3. У разі укладення зазначеного договору той із батьків, з ким проживає дитина, зобов'язується самостійно утримувати її.

4. Укладення договору не звільняє того з батьків, хто проживає окремо, від обов'язку брати участь у додаткових витратах на дитину.

5. На майно, одержане за договором відповідно до частини першої цієї статті, не може бути звернене стягнення.

6. Договір, укладений відповідно до частини першої цієї статті, суд визнає недійсним за вимогою відчужувача нерухомого майна, якщо відомості про нього як батька виключено з актового запису про народження дитини.

7. За позовом відчужувача нерухомого майна договір, укладений відповідно до частини першої цієї статті, може бути розірваний у разі невиконання тим із батьків, з ким проживає дитина, обов'язку з її утримання.

8. У разі невиконання обов'язку з утримання дитини тим із батьків, з ким вона проживає, відчужувач нерухомого майна має право на відшкодування завданої йому майнової шкоди та компенсацію моральної шкоди.

9. Припинення права на аліменти для дитини через набуття права власності на нерухоме майно не припиняє права повнолітньої дитини на утримання, встановленого частиною третьою статті 1623 цього Кодексу, якщо іншого не встановлено договором.

Стаття 1653. Стягнення аліментів та інших коштів на дитину, яка перебуває у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому закладі

1. Влаштування дитини до закладу охорони здоров'я, навчального або іншого закладу не припиняє стягнення аліментів на користь того з батьків, з ким до цього проживала дитина, якщо вони витрачаються за цільовим призначенням.

2. Якщо батьки не беруть участі в утриманні дитини, влаштованої до державного або комунального закладу охорони здоров'я, навчального або іншого закладу, аліменти на дитину можуть бути стягнуті з них на загальних підставах.

3. За рішенням суду аліменти можуть перераховувати на особистий банківський рахунок дитини.

4. На особистий банківський рахунок дитини перераховують також державні пенсії, інші види допомоги, виплат та відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника.

Стаття 1654. Державна допомога дитині

1. Якщо місце проживання чи перебування батьків невідоме або вони ухиляються від сплати аліментів, або не мають можливості утримувати дитину, дитині призначається тимчасова державна допомога з урахуванням матеріального стану сім'ї, у якій виховується дитина, але не менше 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку. Тимчасова державна допомога виплачується за рахунок коштів Державного бюджету України.

2. Порядок призначення і виплати та розмір тимчасової державної допомоги визначає Кабінет Міністрів України.

3. Суми наданої дитині тимчасової державної допомоги підлягають стягненню з платника аліментів до Державного бюджету України у судовому порядку.

Розділ V. ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ І ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Глава 108. Усиновлення

Стаття 1655. Поняття усиновлення

1. Усиновлення є пріоритетною сімейною формою влаштування дітей-сирит і дітей, позбавлених батьківського піклування.

2. Усиновленням є прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, що здійснене на підставі рішення суду, крім випадку, встановленого статтею 1689 цього Кодексу.

3. Усиновлення дитини здійснюється в її найкращих інтересах для забезпечення стабільних та гармонійних умов її розвитку та життя.

4. Обмежування здійснення усиновлення в Україні може бути встановлено лише законом.

Стаття 1656. Особа, яка може бути усиновленою

1. Усиновленою може бути дитина.
2. Суд може ухвалити рішення про усиновлення повнолітньої особи, яка не має матері та/або батька або була позбавлена їхнього піклування, за згодою особи, яка усиновлюється.

У такому разі суд бере до уваги обставини, що мають істотне значення.

Стаття 1657. Усиновлення дитини, яку не забрали з пологового будинку чи підкинули або яку було знайдено

1. Дитина, покинута в пологовому будинку, іншому закладі охорони здоров'я або яку відмовилися забрати з них батьки, інші родичі, може бути усиновлена після досягнення нею двомісячного віку.
2. Дитина, яку було підкинута чи знайдено, може бути усиновлена після спливу двох місяців з часу її знайдення.

Стаття 1658. Усиновлення братів та сестер

1. Рідні брати та сестри, якщо вони перебувають на обліку для можливого усиновлення, не можуть бути роз'єднані при їх усиновленні.

За наявності обставин, що мають істотне значення, суд за згодою органу опіки та піклування може ухвалити рішення про усиновлення одного з них або усиновлення їх різними особами.

2. Якщо усиновлення для дитини не є таємним, брат та сестра мають право знати про нове місце їх проживання, а також мають право на спілкування.

Стаття 1659. Особи, які можуть бути усиновлювачами

1. Усиновлювачем дитини може бути дієздатна особа віком не молодша двадцяти одного року, крім випадку, якщо усиновлювач є родичем дитини.

2. Усиновлювачем може бути особа, старша за дитину, яку вона бажає усиновити, не менш як на п'ятнадцять років.

У разі усиновлення повнолітньої особи різниця у віці не може бути меншою, ніж вісімнадцять років.

3. Усиновлювачами можуть бути подружжя.
4. Особи, які не перебувають у шлюбі між собою, не можуть усиновити одну і ту саму дитину.

Якщо такі особи проживають однією сім'єю, суд може ухвалити рішення про усиновлення ними дитини.

5. Якщо дитина має лише матір, вона не може бути усиновлена чоловіком, з яким її мати не перебуває у шлюбі.

Якщо дитина має лише батька, вона не може бути усиновлена жінкою, з якою він не перебуває у шлюбі.

6. Якщо дитина має лише матір або батька, які через усиновлення втрачають юридичний зв'язок з нею, усиновлювачем дитини може бути один чоловік або одна жінка.

7. Кількість дітей, яку може усиновити один усиновлювач, не обмежується.

Стаття 1660. Особи, які не можуть бути усиновлювачами

1. Не можуть бути усиновлювачами особи, які:

1) обмежені у дієздатності;
2) визнані недієздатними;
3) позбавлені батьківських прав, якщо ці права не були поновлені;
4) були усиновлювачами (опікунами, піклувальниками, прийомними батьками, батьками-вихователями, патронатними вихователями) іншої дитини, але усиновлення було скасовано або визнано недійсним (припинено опіку, піклування чи діяльність прийомної сім'ї або дитячого будинку сімейного типу, розірвано договір про патронат) з їхньої вини;

5) перебувають на обліку або на лікуванні у психоневрологічному чи наркологічному диспансері;

6) зловживають спиртними напоями або наркотичними засобами;

7) не мають постійного місця проживання та постійного заробітку (доходу);

8) мають захворювання, розлади або стани, перелік яких затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, встановлені за результатами медичного огляду, проведеного порядком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

9) є іноземцями, які не перебувають у шлюбі, крім випадків, якщо іноземець є родичем дитини;

10) були засуджені за злочини проти основ національної безпеки України, кримінальні правопорушення проти життя і здоров'я, волі, честі та гідності, статевої свободи та статевої недоторканості особи, проти громадської безпеки, громадського порядку та моральності, у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, а також за злочини, передбачені статтями 126-1, 148, 149, 150, 150-1, 164, 166, 167, 169, 181, 187, 324, 442 Кримінального кодексу України, або мають непогашену чи не зняту порядком, встановленим законом, судимість за вчинення інших кримінальних правопорушень;

11) за станом здоров'я потребують постійного стороннього догляду;

- 12) є особами без громадянства;
 - 13) перебувають у шлюбі або фактичному сімейному союзі з особою, яка відповідно до пунктів 3-6, 8 і 10 цієї статті не може бути усиновлювачем;
 - 14) є громадянами держави-агресора та/або держави, щодо якої Україною застосовано секторальні санкції;
 - 15) перебувають у шлюбі з громадянином держави-агресора та/або держави, щодо якої Україною застосовано секторальні санкції.
2. Усиновлювачами не можуть бути особи однієї статі.
 3. Крім осіб, зазначених у частинах першій і другій цієї статті, не можуть бути усиновлювачами інші особи, інтереси яких суперечать інтересам дитини.

Стаття 1661. Особи, які мають переважне право на усиновлення дитини

1. Переважне право на усиновлення дитини має громадянин України:
 - 1) який є родичем дитини;
 - 2) який є чоловіком матері, дружиною батька дитини, яка усиновлюється;
 - 3) в сім'ї якого виховується дитина;
 - 4) який усиновлює кількох дітей, які є братами, сестрами.
2. Крім осіб, зазначених у частині першій цієї статті, переважне право на усиновлення дитини має подружжя.
3. Орган опіки і піклування повідомляє осіб, зазначених у частині першій цієї статті, про намір іншої особи усиновити дитину, зазначивши про наявність переважного права на усиновлення дитини та встановивши строк для його реалізації, який не може становити менше одного місяця.

Стаття 1662. Облік дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які можуть бути усиновлені, передані під опіку, піклування чи на виховання в сім'ї громадян

1. Керівники закладів, у яких перебувають діти, які можуть бути усиновлені, передані під опіку, піклування чи на виховання в сім'ї громадян, службові особи органу опіки та піклування, а також інші особи, яким стало відомо про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, або дітей, що залишилися без батьківського піклування, зобов'язані протягом однієї доби надати інформацію про таких дітей до служби у справах дітей районної у місті Києві чи Севастополі державної адміністрації, міської, районної у місті (якщо її утворено), селищної, сільської ради.
2. Служби у справах дітей районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, міських, районних у містах (якщо їх утворено), селищних, сільських рад протягом одного місяця з дня надходження інформації про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, якщо

не виявилось осіб, які бажають усиновити таку дитину або взяти її під опіку чи піклування, зобов'язані надати інформацію про дітей, які можуть бути усиновлені, до служб у справах дітей Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

3. Служби у справах дітей Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій протягом одного місяця з дня надходження інформації про дітей, які можуть бути усиновлені, якщо не виявилось осіб, які бажають усиновити таку дитину або взяти її під опіку чи піклування, передають таку інформацію до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, для централізованого обліку.

4. Порядок здійснення централізованого обліку дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які можуть бути усиновлені, передані під опіку, піклування чи на виховання в сім'ї громадян, та порядок передання дітей на усиновлення встановлює Кабінет Міністрів України.

5. За невиконання вимог, встановлених у частинах першій – третій цієї статті, подання недостовірних відомостей, а також за дії, пов'язані з приховуванням дитини від усиновлення, керівники закладів, у яких перебувають діти, інші службові особи несуть відповідальність, встановлену законом.

Стаття 1663. Облік осіб, які бажають усиновити дитину

1. Облік осіб, які бажають усиновити дитину, ведуть служби у справах дітей районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, міських, районних у містах (якщо їх утворено), селищних, сільських рад, а також центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України.

2. Облік громадян України, які проживають за межами України, та іноземців, які бажають усиновити дитину, веде лише центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України.

Стаття 1664. Заборона посередницької, комерційної діяльності щодо усиновлення дітей

1. Посередницька, комерційна діяльність щодо усиновлення дітей, передання їх під опіку, піклування чи на виховання в сім'ї громадян України, іноземців забороняється.

Не є такою діяльністю надання правничої допомоги особам, які мають намір усиновити чи взяти дитину на виховання у сім'ю.

Стаття 1665. Згода батьків на усиновлення дитини

1. Усиновлення дитини здійснюють за вільною згодою її батьків.
2. Згода батьків на усиновлення дитини має бути безумовною. Правочин щодо надання винагороди за згоду на усиновлення дитини батькам, опікунам, піклувальникам чи іншим особам, які відповідно до закону мають надати таку згоду, є нікчемним.
3. Батьки можуть надати згоду на усиновлення лише після досягнення дитиною двомісячного віку.
4. Якщо мати чи батько дитини є неповнолітніми, крім їхньої згоди на усиновлення потрібна згода їхніх батьків.
5. Згоду батьків на усиновлення засвідчує нотаріус.
6. Мати, батько дитини мають право відкликати свою згоду на усиновлення до набрання чинності рішенням суду про усиновлення.

Стаття 1666. Згода дитини на усиновлення

1. Для усиновлення дитини потрібна її згода, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити.
Згода дитини на її усиновлення дається у формі, яка відповідає її віку та стану здоров'я.
2. Дитина має бути поінформована про юридичні наслідки усиновлення.
3. Усиновлення провадять без згоди дитини, якщо вона через вік або стан здоров'я не усвідомлює факту усиновлення.
4. Згода дитини на усиновлення не потрібна, якщо вона проживає в сім'ї усиновлювачів і вважає їх своїми батьками.

Стаття 1667. Усиновлення дитини без згоди батьків

1. Усиновлення дитини провадиться без згоди батьків, якщо вони:
 - 1) невідомі;
 - 2) визнані безвісно відсутніми;
 - 3) визнані недієздатними;
 - 4) позбавлені батьківських прав стосовно дитини, яка усиновлюється;
 - 5) протягом двох місяців після народження дитини не забрали її на виховання до себе в сім'ю та запис про них вчинено відповідно до статті 1570 цього Кодексу.
2. Усиновлення дитини може бути проведено без згоди повнолітніх батьків, якщо суд встановить, що вони, не проживаючи з дитиною понад шість

місяців без поважних причин, не проявляють щодо неї батьківської турботи та піклування, не виховують та не утримують її.

Стаття 1668. Згода другого з подружжя на усиновлення дитини

1. На усиновлення дитини одним із подружжя потрібна згода другого з подружжя, засвідчена нотаріально.

2. Усиновлення дитини може бути проведено без згоди другого з подружжя, якщо його визнано безвісно відсутнім або недієздатним.

Стаття 1669. Згода опікуна, піклувальника на усиновлення дитини

1. На усиновлення дитини, над якою встановлено опіку або піклування, а також на усиновлення дитини, над батьками якої встановлено опіку або піклування, потрібна згода опікуна або піклувальника безвідносно до згоди батьків.

2. Якщо опікун або піклувальник не дав згоди на усиновлення дитини, таку згоду може дати орган опіки та піклування.

3. Усиновлення може бути проведено без згоди опікуна, піклувальника або органу опіки та піклування, якщо суд встановить, що усиновлення дитини відповідає її найкращим інтересам.

Стаття 1670. Заява про усиновлення дитини

1. Особа, яка бажає усиновити дитину, подає до суду заяву про усиновлення порядком, встановленим Цивільним процесуальним кодексом України.

Подання такої заяви через представника заборонено.

Стаття 1671. Рішення суду про усиновлення

1. Суд, ухвалюючи рішення про усиновлення дитини, враховує обставини, що мають істотне значення, зокрема:

1) стан здоров'я та матеріальне становище особи, яка бажає усиновити дитину, її сімейний стан та умови проживання, ставлення до виховання дитини;

2) мотиви, на підставі яких особа бажає усиновити дитину;

3) мотиви, на підставі яких другий із подружжя не бажає бути усиновлювачем, якщо лише один із подружжя подав заяву про усиновлення;

4) взаємовідповідність особи, яка бажає усиновити дитину, та дитини, а також те, як довго ця особа вже опікується дитиною;

5) особу дитини та стан її здоров'я;

б) ставлення дитини до особи, яка бажає її усиновити.

2. За дотримання всіх умов, встановлених цим Кодексом, здатності особи, яка бажає усиновити дитину, забезпечити стабільні та гармонійні умови для розвитку та життя дитини суд ухвалює рішення, яким оголошує цю особу усиновлювачем дитини.

3. Суд не може відмовити особі в усиновленні з підстав, що вона вже має або може народити дитину.

4. Суд, ухвалюючи рішення про усиновлення повнолітньої особи, враховує мотиви, на підставі яких особи бажають усиновлення, можливість їхнього спільного проживання, їхній сімейний стан та стан здоров'я, а також інші обставини, що мають істотне значення.

Стаття 1672. Право на таємницю усиновлення

1. Особа має право на таємницю перебування на обліку осіб, які бажають усиновити дитину, пошуку дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення та її розгляду, рішення суду про усиновлення.

2. Дитина, яка усиновлена, має право на таємницю, зокрема і від неї самої, факту її усиновлення.

3. Особа, яка була усиновлена, після досягнення нею повноліття має право на одержання інформації щодо свого усиновлення.

Стаття 1673. Право на приховання факту усиновлення від дитини, яка усиновлена

1. Усиновлювач має право приховувати факт усиновлення від дитини, яка ним усиновлена, і вимагати нерозголошення такої інформації особами, яким вона стала відома до і після досягнення дитиною повноліття.

2. Якщо усиновлюється дитина, яка не досягла семи років, посадові та службові особи при встановленні її згоди на усиновлення зобов'язані вживати заходів щодо забезпечення таємниці усиновлення від самої дитини.

Стаття 1674. Забезпечення таємниці усиновлення

1. Особи, яким у зв'язку з виконанням службових обов'язків доступна інформація про усиновлення (перебування на обліку осіб, які бажають усиновити дитину, пошук ними дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення, розгляд справи про усиновлення, здійснення нагляду за дотриманням прав усиновленої дитини тощо), а також інші особи, яким став відомий факт усиновлення, зобов'язані не розголошувати її, зокрема, якщо усиновлення для самої дитини не є таємним.

2. Суд надає відомості про усиновлення лише за згодою усиновлювача, крім випадків, якщо такі відомості потрібні правоохоронним органам, суду у

зв'язку з цивільною справою чи кримінальним провадженням, або повнолітній особі, яка усиновлена.

3. Таємницю усиновлення забезпечують також відповідно до статей 1675-1677 цього Кодексу.

4. Особи, які розголосили таємницю усиновлення, несуть відповідальність, встановлену законом.

Стаття 1675. Право усиновлювача бути записаним матір'ю, батьком дитини

1. Особа, яка подала заяву про усиновлення, може виявити бажання бути записаною в актовому записі про народження дитини матір'ю, батьком дитини або повнолітньої особи.

2. Якщо усиновлюється дитина, яка досягла семи років, для запису усиновлювача матір'ю, батьком потрібна згода дитини, крім випадку, встановленого частиною четвертою статті 1666 цього Кодексу.

3. Суд задовольняє таку заяву усиновлювача у рішенні про усиновлення, якщо це відповідає найкращим інтересам дитини.

Стаття 1676. Право усиновлювача на зміну відомостей про місце народження та дату народження дитини

1. Особа, яка подала заяву про усиновлення, може виявити бажання змінити відомості про місце народження та дату народження дитини.

2. Дата народження дитини може бути змінена не більш як на шість місяців.

3. У рішенні про усиновлення суд змінює відомості про місце народження та дату народження дитини, якщо це відповідає її найкращим інтересам.

Стаття 1677. Зміна прізвища, імені та по батькові особи, яка усиновлена

1. Якщо усиновлювачами є одночасно жінка та чоловік і якщо їх записують батьками дитини, відповідно змінюють прізвище та по батькові дитини.

За заявою усиновлювачів може бути змінено ім'я дитини. Для такої зміни потрібна згода дитини, якщо за віком та рівнем розвитку вона може її висловити. Таку згоду не вимагають, якщо дитина живе в сім'ї усиновлювачів і звикла до нового імені.

2. Якщо усиновлювача записують батьком дитини, відповідно змінюють по батькові дитини.

3. Якщо усиновлюється повнолітня особа, її прізвище, ім'я та по батькові можуть бути змінені у зв'язку з усиновленням за заявою усиновлювача та усиновленої особи.

4. Про зміни, передбачені приписами цієї статті, суд зазначає у рішенні про усиновлення.

Стаття 1678. Внесення змін до актового запису про народження дитини, яка усиновлена

1. На підставі рішення суду про усиновлення до актового запису про народження дитини або повнолітньої особи орган державної реєстрації актів цивільного стану вносить відповідні зміни і видає нове свідоцтво про народження.

Стаття 1679. Юридичні наслідки усиновлення

1. З моменту здійснення усиновлення припиняються особисті та майнові права і обов'язки між батьками та особою, яка усиновлена, а також між нею та іншими її родичами за походженням.

При усиновленні дитини однією особою ці права та обов'язки можуть бути збережені за бажанням матері, якщо усиновлювачем є чоловік, або за бажанням батька, якщо усиновлювачем є жінка.

2. Якщо після смерті одного з батьків дитини або розірвання шлюбу з особою, визнаною судом недієздатною, другий з батьків дитини вступив у повторний шлюб і його дружина, чоловік у повторному шлюбі бажають усиновити дитину, баба, дід дитини з боку того з батьків, хто помер або визнаний недієздатним, рідні брати, сестри дитини мають право подати до суду заяву про збереження між ними та дитиною, яку усиновлюють, юридичного зв'язку.

Суд розглядає таку заяву одночасно із заявою про усиновлення і задовольняє її, якщо це відповідає найкращим інтересам дитини.

3. З моменту усиновлення виникають взаємні особисті та майнові права і обов'язки між особою, яка усиновлена (у майбутньому – між її дітьми, внуками), та усиновлювачем і його родичами за походженням.

4. Усиновлення надає усиновлювачеві права і покладає на нього обов'язки щодо дитини, яку він усиновив, у такому самому обсязі, який мають батьки щодо дитини.

5. Усиновлення надає особі, яку усиновлено, права і покладає на неї обов'язки щодо усиновлювача у такому самому обсязі, який має дитина щодо своїх батьків.

6. Визнання материнства, батьківства стосовно усиновленої дитини заборонено, крім випадків скасування усиновлення або визнання його недійсним.

Стаття 1680. Збереження прав дитини, які вона мала до усиновлення

1. Дитина, яка усиновлена, зберігає права на пенсію, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника, які вона мала до усиновлення.

Стаття 1681. Нагляд за дотриманням прав дитини, яка усиновлена

1. Орган опіки та піклування здійснює нагляд за дотриманням прав дітей, які усиновлені і проживають в Україні.

2. Нагляд за дотриманням прав дитини, яка усиновлена, здійснюють до досягнення нею повноліття.

Стаття 1682. Недійсність усиновлення

1. Усиновлення визнають недійсним за рішенням суду, якщо воно здійснене без згоди дитини та батьків, якщо така згода була необхідною.

2. Усиновлення визнають недійсним за рішенням суду, якщо усиновлювач не бажав настання прав та обов'язків, що виникають у результаті усиновлення (фіктивне усиновлення).

3. Усиновлення може бути визнане недійсним за рішенням суду, якщо воно здійснене на підставі підроблених документів.

4. Усиновлення може бути визнане недійсним за рішенням суду, якщо відсутня згода на усиновлення осіб, зазначених у статтях 1668 і 1669 цього Кодексу.

5. Якщо один із подружжя усиновив дитину другого з подружжя, усиновлення може бути визнане недійсним за рішенням суду, якщо буде встановлено, що на момент усиновлення другий із подружжя не мав наміру продовжувати з ним шлюбні відносини.

Стаття 1683. Юридичні наслідки визнання усиновлення недійсним

1. Усиновлення визнають недійсним з моменту його здійснення.

2. У разі визнання усиновлення недійсним припиняють права та обов'язки, що виникли раніше і встановлені законом для усиновлювача, його родичів та усиновленої дитини.

3. У разі визнання усиновлення недійсним відновлюють права та обов'язки між дитиною, її батьками та іншими родичами за походженням.

4. У разі визнання усиновлення недійсним дитину, яка не досягла чотирнадцяти років, за бажанням батьків або інших родичів передають їм.

У разі визнання усиновлення недійсним щодо дитини, яка досягла чотирнадцяти років, місце її подальшого проживання визначають за її згодою.

У разі якщо передання дитини батькам або іншим родичам неможливе, її передають на опікування органу опіки та піклування.

5. У разі визнання усиновлення недійсним відновлюють прізвище, ім'я та по батькові дитини, які вона мала до усиновлення.

За бажанням дитини вона має право надалі іменуватися прізвищем, ім'ям та по батькові, які вона одержала у зв'язку з усиновленням.

6. Суд може ухвалити рішення про стягнення аліментів на дитину з особи, яка була її усиновлювачем, на строк не більш як три роки, якщо дитина не має батьків або батьки не мають змоги її утримувати, за умови що усиновлювач може надавати матеріальну допомогу.

Стаття 1684. Скасування усиновлення

1. Усиновлення може бути скасоване за рішенням суду, якщо:

1) воно суперечить найкращим інтересам дитини, не забезпечує її сімейного виховання;

2) дитина страждає недоумством, на психічну чи іншу тяжку невиліковну хворобу, про що усиновлювач не знав і не міг знати на час усиновлення;

3) між усиновлювачем і дитиною склалися, безвідносно до волі усиновлювача, стосунки, які унеможливають їхнє спільне проживання і виконання усиновлювачем своїх батьківських обов'язків.

2. Скасування усиновлення не допускають після досягнення дитиною повноліття.

Усиновлення може бути скасоване після досягнення дитиною повноліття, якщо протиправна поведінка усиновленого, усиновлювача загрожує життю, здоров'ю усиновлювача, усиновленого або інших членів сім'ї.

3. Усиновлення повнолітньої особи може бути скасовано судом за взаємною згодою усиновлювача і усиновленого або на вимогу одного з них, якщо сімейні відносини між ними не склалися.

4. Усиновлення скасовують з дня набрання чинності рішенням суду.

5. Подання заяви про скасування усиновлення не є перешкодою для звернення органу опіки та піклування з позовом про позбавлення усиновлювача батьківських прав стосовно усиновленої дитини.

Стаття 1685. Юридичні наслідки скасування усиновлення

1. У разі скасування усиновлення припиняють на майбутнє права та обов'язки, що виникли у зв'язку з усиновленням між дитиною та усиновлювачем і його родичами.

2. У разі скасування усиновлення відновлюють права та обов'язки між дитиною та її батьками, іншими родичами за походженням.

3. У разі скасування усиновлення дитину передають батькам або іншими родичам за їхнім бажанням, а якщо це неможливо - на опікування органі опіки та піклування.

4. У разі скасування усиновлення, якщо дитину не передають батькам, за нею зберігається право на проживання у житловому приміщенні, в якому вона проживала після усиновлення.

5. У разі скасування усиновлення дитина має право на збереження прізвища, імені та по батькові, які вона одержала у зв'язку з усиновленням. За бажанням дитини вона має право надалі іменуватися прізвищем, ім'ям та по батькові, які вона мала до усиновлення.

6. У разі скасування усиновлення, якщо дитину не передають батькам, суд може ухвалити рішення про стягнення аліментів на дитину з особи, яка була її усиновлювачем.

Стаття 1686. Особи, які мають право на звернення до суду з вимогою про скасування усиновлення або визнання усиновлення недійсним

1. Право на звернення до суду з вимогою про скасування усиновлення чи визнання усиновлення недійсним мають батьки, усиновлювач, опікун, піклувальник, орган опіки та піклування, а також усиновлена дитина, яка досягла чотирнадцяти років.

Стаття 1687. Порядок поновлення актового запису про народження дитини у разі визнання усиновлення недійсним або скасування усиновлення

1. Після набрання законної сили рішенням суду про визнання усиновлення недійсним або скасування усиновлення суд у місячний строк зобов'язаний надіслати копію рішення до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення рішення суду.

2. Орган державної реєстрації актів цивільного стану на підставі рішення суду про скасування усиновлення або визнання усиновлення недійсним вносить відповідні зміни до актового запису про народження дитини.

Стаття 1688. Позбавлення усиновлювача батьківських прав

1. Якщо усиновлювач був записаний матір'ю, батьком усиновленої ним дитини, він може бути позбавлений батьківських прав за наявності підстав, встановлених статтею 1557 цього Кодексу.

2. У разі позбавлення усиновлювача батьківських прав настають наслідки, встановлені статтею 1559 цього Кодексу. У разі смерті усиновлювача, позбавленого батьківських прав, дитина одержує право на спадкування на загальних підставах.

3. Батьківські права усиновлювача можуть бути поновлені відповідно до приписів статті 1562 цього Кодексу.

Стаття 1689. Усиновлення дитини, яка є громадянином України і проживає за межами України

1. Усиновлення громадянином України дитини, яка є громадянином України і проживає за межами України, здійснюють в консульській установі або дипломатичному представництві України.

Якщо усиновлювач не є громадянином України, для усиновлення дитини, яка є громадянином України, потрібен дозвіл центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей.

2. Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України, здійснене у відповідних органах держави, на території якої проживає дитина, є дійсним, за умови попереднього одержання дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей.

Стаття 1690. Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України

1. Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України, в Україні здійснюють на загальних підставах, установлених цією главою .

2. Дитина, яка є громадянином України, може бути усиновлена іноземцем, якщо вона перебуває на обліку в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, не менш як один рік і досягла трьох років.

Усиновлення може бути здійснено до закінчення зазначеного строку, а також до досягнення дитиною трьох років, якщо:

- 1) усиновлювач є родичем дитини;
- 2) дитина страждає на хворобу, що внесена до спеціального переліку хвороб, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;
- 3) здійснюють усиновлення усіх рідних братів і сестер в одну сім'ю, якщо один з них досяг п'яти років і перебуває на обліку в центральному органі

виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, не менш як один рік;

4) іноземець виявив бажання усиновити дитину, яка є братом або сестрою раніше усиновленої ними дитини.

3. Дитина може бути усиновлена іноземцем, якщо не виявилось громадянина України, який бажав би її усиновити або взяти на виховання до себе в сім'ю.

Переважне право на усиновлення дитини, яка є громадянином України, мають іноземці, які є:

1) родичами дитини;

2) громадянами держав, з якими Україна уклала договір про надання правничої допомоги.

4. На усиновлення дитини іноземцем потрібна згода центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей.

5. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, направляє порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України, запит до Міністерства внутрішніх справ України щодо перевірки іноземців, які усиновлюють дитину, яка є громадянином України, на наявність або відсутність інформації компрометуючого характеру в правоохоронних органах інших держав та Генеральному секретаріаті Інтерполу.

6. Усиновлення іноземцями провадиться, за умови забезпечення дитині прав в обсязі не меншому, ніж це встановлюють закони України.

7. За усиновленою дитиною зберігають громадянство України до досягнення нею вісімнадцяти років.

8. Усиновлена дитина має право на збереження своєї національної ідентичності відповідно до Конвенції про права дитини, інших міжнародних договорів.

Стаття 1691. Усиновлення дитини, яка є іноземцем і проживає в Україні

1. Усиновлення дитини, яка є іноземцем і проживає в Україні, здійснюють громадяни України або іноземці, які проживають в Україні, на загальних підставах.

Стаття 1692. Обмеження права іноземця на таємницю усиновлення дитини, яка є громадянином України

1. Усиновлення дитини, яка є громадянином України, особою, яка є громадянином держави, з якою Україна не уклала договору про надання

правничої допомоги, не є таємним, якщо у державі, в якій усиновлювач постійно проживає і до якої має переїхати дитина, усиновлення не є таємним.

2. Усиновлення дитини, яка є громадянином України, особою, яка є громадянином держави, з якою Україна не уклала договору про надання правничої допомоги, і якщо ця особа в Україні постійно не проживає, не є таємним.

Стаття 1693. Усиновлення іноземцем дитини, яка є іноземцем або особою без громадянства в Україні

1. Усиновлення іноземцем дитини, яка є іноземцем або особою без громадянства, здійснюють в Україні відповідно до законів України, якщо іншого не встановлює міжнародний договір України.

Стаття 1694. Нагляд за дотриманням прав дітей, які усиновлені іноземцями і проживають за межами України

1. Відповідна консульська установа за дорученням Міністерства закордонних справ України веде облік і здійснює нагляд за дотриманням прав дітей, які усиновлені іноземцями і проживають за межами України, до досягнення ними вісімнадцяти років.

Порядок здійснення нагляду за дотриманням прав дітей, які усиновлені іноземцями і проживають за межами України, встановлює Кабінет Міністрів України.

Глава 109. Прийомна сім'я

Стаття 1695. Прийомна сім'я

1. Прийомна сім'я – це сім'я, яка добровільно взяла на виховання та спільне проживання від одного до шести дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Стаття 1696. Прийомні батьки

1. Прийомні батьки – це подружжя або особа, яка не перебуває у шлюбі, що взяли для спільного проживання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

2. Прийомні батьки мають обов'язки щодо виховання та розвитку дітей, передбачені главою 100 цього Кодексу.

3. Прийомними батьками не можуть бути особи, зазначені в статті 1660 цього Кодексу.

Стаття 1697. Прийомні діти

1. Прийомні діти – це діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування, влаштовані на виховання та спільне проживання до прийомної сім'ї.

2. На влаштування дитини-сироти і дитини, позбавленої батьківського піклування, до прийомної сім'ї потрібна згода дитини, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити.

Згоду дитини на її влаштування до прийомної сім'ї з'ясовує службова особа закладу, в якому вона перебуває, у присутності прийомних батьків і представника органу опіки та піклування, про що складається відповідний документ.

3. Прийомні діти проживають і їх виховують у прийомній сім'ї до досягнення повноліття. Після досягнення повноліття такі особи у разі продовження навчання можуть за їхнім вибором продовжити проживати і виховуватися у цій прийомній сім'ї до закінчення закладу освіти.

Особи з числа дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, яким встановлено інвалідність, за їхнім вибором можуть продовжити проживати і виховуватися у прийомній сім'ї до досягнення двадцяти трьох років.

4. За прийомними дітьми зберігається право на аліменти, пенсію, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника, які вони мали до влаштування до прийомної сім'ї.

5. Прийомні діти мають право підтримувати особисті контакти з батьками та іншими родичами, крім випадків, якщо це може завдати шкоди їхньому життю, здоров'ю та вихованню.

Стаття 1698. Створення прийомної сім'ї

1. Рішення про створення прийомної сім'ї приймає районна в містах Києві та Севастополі державна адміністрація, виконавчий комітет міської, районної у місті (якщо її утворено), селищної, сільської ради порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України.

2. Між прийомними батьками та органом, що прийняв рішення про створення прийомної сім'ї, на основі типового договору укладають договір про влаштування дітей до прийомної сім'ї.

3. Орган, що прийняв рішення про створення прийомної сім'ї, зобов'язаний контролювати виконання прийомними батьками своїх обов'язків щодо виховання та утримання дітей.

4. Приписи про прийомну сім'ю та типовий договір про влаштування дітей до прийомної сім'ї затверджує Кабінет Міністрів України.

5. Прийомним батькам, сім'я яких виховує п'ятеро і більше прийомних дітей, на період функціонування прийомної сім'ї може бути надано

обладнаний індивідуальний житловий будинок або квартира порядком, що його встановлює Кабінет Міністрів України.

Глава 110. Дитячий будинок сімейного типу

Стаття 1699. Дитячий будинок сімейного типу

1. Дитячий будинок сімейного типу – це окрема сім'я, створена за бажанням подружжя або окремої особи, яка не перебуває у шлюбі, для забезпечення сімейного виховання та для спільного проживання не менше семи дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Стаття 1700. Батьки-вихователі дитячого будинку сімейного типу

1. Батьки-вихователі – це подружжя або окрема особа, яка не перебуває у шлюбі, які взяли дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, для виховання та спільного проживання.

2. Батьки-вихователі мають обов'язки щодо виховання та розвитку дітей, встановлені главою 100 цього Кодексу.

3. Батьками-вихователями не можуть бути особи, зазначені у статті 1660 цього Кодексу.

4. Батькам-вихователям для потреб дитячого будинку сімейного типу позачергово надають обладнаний індивідуальний житловий будинок або багатокімнатна квартира за нормами, встановленими законодавством, а також спеціально обладнаний транспортний засіб для перевезення дітей.

Стаття 1701. Вихованці дитячого будинку сімейного типу

1. Вихованцями дитячого будинку сімейного типу є діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування.

2. На влаштування дитини-сироти і дитини, позбавленої батьківського піклування, до дитячого будинку сімейного типу потрібна згода дитини, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити.

Згоду дитини на влаштування її до дитячого будинку сімейного типу з'ясовує службова особа закладу, в якому вона перебуває, у присутності батьків-вихователів і представника органу опіки та піклування, про що складає відповідний документ.

3. Вихованці проживають і виховуються у дитячому будинку сімейного типу до досягнення повноліття. Після досягнення повноліття такі особи у разі продовження навчання можуть за їхнім вибором продовжити проживати і виховуватися у цьому дитячому будинку сімейного типу до закінчення закладу освіти.

Особи з числа дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, яким встановлено інвалідність, за їхнім вибором можуть продовжити проживати та виховуватися у дитячому будинку сімейного типу до досягнення ними двадцяти трьох років.

4. За вихованцями дитячого будинку сімейного типу зберігають право на аліменти, пенсію, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника, які вони мали до влаштування до дитячого будинку сімейного типу.

5. Вихованці мають право підтримувати особисті контакти з батьками та іншими родичами, крім випадків, якщо це може завдати шкоди їхньому життю, здоров'ю та вихованню.

Стаття 1702. Створення дитячого будинку сімейного типу

1. Рішення про створення дитячого будинку сімейного типу приймає районна в містах Києві та Севастополі державна адміністрація, виконавчий комітет міської, районної у місті (якщо її утворено), селищної, сільської ради порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України.

2. Між батьками-вихователями та органом, що прийняв рішення про створення дитячого будинку сімейного типу, на основі типового договору укладається договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу.

3. Орган, що прийняв рішення про створення дитячого будинку сімейного типу, зобов'язаний контролювати виконання батьками-вихователями своїх обов'язків щодо виховання та утримання дітей.

4. У разі зменшення кількості вихованців внаслідок вибуття їх за віком або з інших причин батьки-вихователі впродовж року можуть влаштувати на виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, для збереження статусу дитячого будинку сімейного типу.

У разі невиконання вимоги щодо мінімальної кількості дітей для функціонування дитячого будинку сімейного типу впродовж року дитячий будинок сімейного типу за рішенням органу опіки та піклування перетворюють на прийомну сім'ю.

5. Приписи про дитячий будинок сімейного типу і типовий договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу затверджує Кабінет Міністрів України.

Глава 111. Патронат над дітьми

Стаття 1703. Патронат над дитиною

1. Патронат над дитиною - це тимчасовий догляд, виховання та реабілітація дитини в сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, її батьками або іншими законними представниками складних життєвих обставин.

2. Сім'я патронатного вихователя - це сім'я, в якій за згодою всіх її членів повнолітня особа, яка пройшла спеціальний курс підготовки, виконує обов'язки патронатного вихователя на професійній основі.

3. Патронатний вихователь - це особа, яка за участю членів сім'ї надає послуги з догляду, виховання та реабілітації дитини у своїй сім'ї.

4. Патронатним вихователем не можуть бути особи, зазначені у статті 1660 цього Кодексу.

5. До сім'ї патронатного вихователя можуть бути одночасно влаштовані лише діти, які є між собою рідними братами та сестрами, або діти, яких виховували в одній сім'ї.

6. Строк перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя встановлює орган опіки та піклування і не може перевищувати трьох місяців.

За наявності обставин, що обґрунтовують необхідність і доцільність перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя понад зазначений строк, орган опіки та піклування може його продовжити.

Загальний строк перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя не може перевищувати шести місяців.

7. Порядок створення та діяльності сім'ї патронатного вихователя, влаштування, перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя затверджує Кабінет Міністрів України.

Стаття 1704. Договір про патронат над дитиною

1. За договором про патронат над дитиною орган опіки та піклування влаштовує дитину, яка перебуває у складних життєвих обставинах, в сім'ю патронатного вихователя.

Типовий договір про патронат над дитиною затверджує Кабінет Міністрів України.

2. Договір про патронат над дитиною припиняють у разі прийняття органом опіки та піклування рішення про повернення дитини до її батьків, інших законних представників, її усиновлення, встановлення над нею опіки чи піклування, влаштування її на виховання в сім'ю (приймну сім'ю чи дитячий будинок сімейного типу) або до дитячого закладу, закладу охорони здоров'я, освіти або іншого закладу, а також у разі досягнення дитиною повноліття, смерті дитини чи патронатного вихователя.

3. Договір про патронат над дитиною може бути розірваний за згодою сторін або за рішенням органу опіки та піклування, суду у разі невиконання

патронатним вихователем своїх обов'язків за договором, порушення прав дитини та вчинення дій всупереч найкращим інтересам дитини.

Стаття 1705. Права дитини, яку влаштовують в сім'ю патронатного вихователя

1. Для влаштування дитини в сім'ю патронатного вихователя потрібна згода дитини, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити.

2. Влаштування дитини в сім'ю патронатного вихователя здійснюють за письмовою згодою її батьків, інших законних представників. Якщо мати чи батько дитини є неповнолітнім, крім їхньої згоди на влаштування дитини в сім'ю патронатного вихователя потрібна згода їхніх батьків.

3. Влаштування дитини в сім'ю патронатного вихователя здійснюють без згоди батьків, інших законних представників дитини у разі відібрання від них дитини, відсутності відомостей про місце їх перебування, а також за безпосередньої загрози життю чи здоров'ю дитини.

4. На період перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя за нею зберігають право на утримання, пенсію, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника, які вона мала до влаштування в сім'ю патронатного вихователя.

5. Дитина, влаштована в сім'ю патронатного вихователя, має право підтримувати особисті контакти з батьками та іншими родичами.

6. Дитина, влаштована в сім'ю патронатного вихователя, має інші права, що їх визначає закон.

Стаття 1706. Обов'язки патронатного вихователя

1. Патронатний вихователь зобов'язаний:

1) забезпечити дитину житлом, одягом, харчуванням тощо;
2) створити дитині умови для навчання, фізичного та духовного розвитку;

3) співпрацювати з батьками, іншими законними представниками дитини задля подолання складних життєвих обставин у межах та у спосіб, визначені органом опіки та піклування;

4) забезпечити надання чи доступ до послуг, визначених договором про патронат над дитиною;

5) сприяти контактам дитини з батьками, іншими законними представниками, родичами, крім випадків, якщо батьки позбавлені батьківських прав або в судовому порядку обмежені у праві спілкування з дитиною.

Стаття 1707. Оплата послуг із здійснення патронату над дитиною

1. Оплату послуг патронатного вихователя та виплату соціальної допомоги на утримання дитини в сім'ї патронатного вихователя здійснюють за рахунок коштів місцевих бюджетів у встановленому розмірі та порядком, визначеним Кабінетом Міністрів України.

2. Влаштування дитини в сім'ю патронатного вихователя не звільняє її батьків від обов'язку щодо її утримання.

КНИГА СЬОМА ПРАВО СПАДКОВЕ

Глава 112. Загальні приписи про спадкування

Стаття 1708. Поняття спадкування

1. Спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

Стаття 1709. Види спадкування

1. Спадкування здійснюють за заповітом або за законом.

Стаття 1710. Склад спадщини

1. До складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинені внаслідок його смерті.

Стаття 1711. Права та обов'язки особи, які не входять до складу спадщини

1. Не входять до складу спадщини права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця, зокрема:

1) особисті права;

2) право на участь у товариствах та право членства в об'єднаннях громадян, якщо іншого не встановлюють закон або їх установчі документи;

3) право на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;

4) права на аліменти, пенсію, допомогу або інші виплати, встановлені законом;

5) права та обов'язки особи як кредитора або боржника, передбачені статтею 867 цього Кодексу.

Стаття 1712. Відкриття спадщини

1. Спадщину відкривають внаслідок смерті особи або оголошення її померлою.

2. Часом відкриття спадщини є день смерті особи або день, з якого вона оголошується померлою (частина третя статті 53 цього Кодексу).

3. Якщо протягом однієї доби померли особи, які могли б спадкувати одна після одної, спадщину відкривають одночасно і окремо стосовно кожної з них.

4. Якщо кілька осіб, які могли б спадкувати одна після одної, померли під час спільної для них небезпеки (стихійного лиха, аварії, катастрофи тощо), припускають, що вони померли одночасно. У такому разі спадщину відкривають одночасно і окремо стосовно кожної з цих осіб.

Стаття 1713. Місце відкриття спадщини

1. Місцем відкриття спадщини є останнє місце проживання спадкодавця.

2. Якщо місце проживання спадкодавця невідоме, місцем відкриття спадщини є місцезнаходження нерухомого майна або основної його частини, а за відсутності нерухомого майна - місцезнаходження основної частини рухомого майна.

3. Якщо спадкодавець мав останнє місце проживання на території іноземної держави, місце відкриття спадщини визначають відповідно до приписів книги восьмої цього Кодексу.

Стаття 1714. Спадкоємці

1. Спадкоємцями за заповітом і за законом можуть бути фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини, а також особи, зачаті за життя спадкодавця і народжені живими після відкриття спадщини.

2. Спадкоємцями за заповітом можуть бути фізичні особи, зачаті протягом шести місяців з часу відкриття спадщини в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій з репродуктивного біологічного матеріалу заповідача і народжені живими після відкриття спадщини.

3. Спадкоємцями за заповітом можуть бути юридичні особи та інші суб'єкти приватних відносин (стаття 2 цього Кодексу).

Стаття 1715. Право на спадкування

1. Право на спадкування мають особи, визначені у заповіті.

2. У разі відсутності заповіту, визнання його недійсним, неприйняття спадщини або відмови від її прийняття спадкоємцями за заповітом, а також у разі неохоплення заповітом усієї спадщини право на спадкування за законом мають особи, визначені у статтях 1757-1762 цього Кодексу.

Стаття 1716. Усунення від права на спадкування

1. Не мають права на спадкування особи, які вчинили умисне вбивство спадкодавця чи будь-кого з можливих спадкоємців, заподіяли їм тяжкі тілесні ушкодження, внаслідок яких сталася смерть спадкодавця, або вчинили замах на їхнє життя.

Приписи абзацу першого цієї частини не застосовують до особи, яка вчинила такий замах, якщо спадкодавець, знаючи про це, все ж призначив її своїм спадкоємцем за заповітом.

2. Не мають права на спадкування особи, які умисно перешкоджали спадкодавцеві скласти заповіт, внести до нього зміни або скасувати заповіт і цим сприяли виникненню права на спадкування у них самих чи в інших осіб або сприяли збільшенню їхньої частки у спадщині.

3. Не мають права на спадкування за законом батьки після дитини, стосовно якої вони були позбавлені батьківських прав і їхні права не були поновлені на час відкриття спадщини.

Не мають права на спадкування за законом батьки (усиновлювачі) та повнолітні діти (усиновлені), а також інші особи, які ухилялися від виконання обов'язку щодо утримання спадкодавця, якщо цю обставину встановлено судом.

4. Не мають права на спадкування за законом одна після одної особи, шлюб між якими є недійсним або визнаний таким за рішенням суду.

Якщо шлюб визнаний недійсним після смерті одного з подружжя, то за другим із подружжя, який його пережив і не знав та не міг знати про перешкоди до реєстрації шлюбу, суд може визнати право на спадкування частки того з подружжя, хто помер, у майні, набутому ними за час цього шлюбу.

5. За рішенням суду особа може бути усунена від права на спадкування за законом, якщо буде встановлено, що вона ухилялася від надання допомоги спадкодавцеві, який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво перебував у безпорадному стані.

6. Приписи цієї статті застосовують до всіх спадкоємців, у тому числі до тих, хто має право на обов'язкову частку у спадщині, а також до осіб, на користь яких зроблено легат.

Стаття 1717. Спадкування права на земельну ділянку

1. Право власності на земельну ділянку переходить до спадкоємців на загальних підставах із збереженням її цільового призначення.

Стаття 1718. Спадкування частки у праві спільної сумісної власності

1. Частку у праві спільної сумісної власності спадкують на загальних підставах.

У разі смерті одного із суб'єктів права спільної сумісної власності частки кожного із співвласників у праві спільної сумісної власності є рівними, якщо іншого не встановлюють домовленість між ними, закон або рішення суду.

2. Суб'єкт права спільної сумісної власності має право заповідати свою частку у праві спільної сумісної власності до її визначення та виділу в натурі.

Стаття 1719. Право на одержання сум заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, інших виплат, що належали спадкодавцеві

1. Суми заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, допомог у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, відшкодувань у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, інших соціальних виплат, що належали спадкодавцеві, але не були ним одержані за життя, одноразова грошова допомога, призначена (нарахована) спадкодавцеві, але не одержана ним за життя, право на репарації, входять до складу спадщини.

Стаття 1720. Спадкування права на вклад у банку (фінансовій установі)

1. Вкладник має право на розпорядження правом на вклад у банку (фінансовій установі) на випадок своєї смерті у спосіб складення заповіту.

Стаття 1721. Спадкування права на одержання страхових виплат (відшкодування)

1. Страхові виплати (відшкодування) спадкують на загальних підставах.

2. Якщо страхувальник у договорі страхування призначив особу, до якої має перейти право на одержання страхової виплати у разі його смерті, це право не входить до складу спадщини.

Стаття 1722. Спадкування права на відшкодування шкоди, компенсацію моральної шкоди, сплату неустойки, отримання компенсації

1. До спадкоємця переходить право на відшкодування шкоди, завданої спадкодавцеві у договірних зобов'язаннях, або право на відшкодування шкоди, що належало спадкодавцеві відповідно до закону.

2. До спадкоємця переходить право на стягнення неустойки (штрафу, пені) у зв'язку з невиконанням боржником спадкодавця своїх договірних зобов'язків, присудженої судом спадкодавцеві за його життя.

3. До спадкоємця переходить право на компенсацію моральної шкоди, присудженої судом спадкодавцеві за його життя.

4. До спадкоємця переходить право на отримання компенсації, яку відповідно до закону міг би отримати спадкодавець за життя.

Стаття 1723. Спадкування права на цифрову річ

1. До складу спадщини входять права на цифрові речі, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини, якщо іншого не встановлюють закон або умови використання таких речей.

Стаття 1724. Спадкування обов'язку щодо відшкодування майнової шкоди та компенсації моральної шкоди, завданої спадкодавцем

1. До спадкоємця переходить обов'язок щодо відшкодування майнової шкоди, завданої спадкодавцем.

2. До спадкоємця переходить обов'язок щодо компенсації моральної шкоди, завданої спадкодавцем, на підставі рішення суду, ухваленого за життя спадкодавця.

3. До спадкоємця переходить обов'язок щодо сплати неустойки (штрафу, пені), на підставі рішення суду, ухваленого за життя спадкодавця.

4. Майнову та/або моральну шкоду, завдану спадкодавцем, спадкоємець відшкодовує у межах вартості рухомого чи нерухомого майна, одержаного ними у спадщину.

5. За позовом спадкоємця суд може зменшити розмір неустойки (штрафу, пені), розмір відшкодування майнової шкоди та компенсації моральної шкоди, якщо вони є непропорційно великими порівняно з вартістю рухомого чи нерухомого майна, одержаного ним у спадщину.

Стаття 1725. Обов'язок спадкоємців щодо відшкодування витрат на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця

1. Спадкоємці зобов'язані відшкодувати розумні витрати, понесених одним із них або іншою особою на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця.

2. Витрати на утримання, догляд, лікування спадкодавця можуть бути стягнені не більш як за три роки до його смерті.

Стаття 1726. Спадкування прав та обов'язків за договором оренди житла з викупом, договором купівлі-продажу неподільного об'єкта незавершеного будівництва/майбутнього об'єкта нерухомості (перший продаж), договором про участь у фонді фінансування будівництва

1. До спадкоємців переходять усі права та обов'язки за договором оренди житла з викупом, договором купівлі-продажу неподільного об'єкта незавершеного будівництва/майбутнього об'єкта нерухомості (перший продаж), договором про участь у фонді фінансування будівництва, які мав спадкодавець.

2. Спадкоємець може відмовитися від договору оренди житла з викупом, договору купівлі-продажу неподільного об'єкта незавершеного будівництва/майбутнього об'єкта нерухомості (перший продаж), договору про участь у фонді фінансування будівництва у порядку, встановленому статтею 1771 цього Кодексу.

3. Дострокове припинення договору оренди житла з викупом, договору купівлі-продажу неподільного об'єкта незавершеного будівництва/майбутнього об'єкта нерухомості (перший продаж), договору про участь у фонді фінансування будівництва за ініціативою спадкоємців здійснюють у порядку, визначеному законом.

4. Спадкування прав та обов'язків за договором купівлі-продажу неподільного об'єкта незавершеного будівництва/майбутнього об'єкта нерухомості (перший продаж), договору про участь у фонді фінансування будівництва є підставою для державної реєстрації за спадкоємцем спеціального майнового права на неподільний об'єкт незавершеного будівництва/майбутній об'єкт нерухомості та/або обтяження речових прав на такий об'єкт.

5. Приписи цієї статті застосовують також до договорів про інвестування та/або фінансування будівництва об'єктів нерухомого майна, право на виконання будівельних робіт щодо яких отримано до набрання чинності Законом України «Про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому».

Глава 113. Спадкування за заповітом

Стаття 1727. Поняття заповіту

1. Заповітом є особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті.

Стаття 1728. Право на заповіт

1. Право на заповіт має фізична особа з повною цивільною дієздатністю.
2. Право на заповіт здійснюють особисто. Вчинення заповіту через представника заборонено.

Стаття 1729. Право заповідача на призначення спадкоємців

1. Заповідач може призначити своїми спадкоємцями одну або кілька фізичних осіб (безвідносно до наявності у нього з цими особами сімейних, родинних відносин), а також інших учасників цивільних відносин.

Заповідач може призначити своїм спадкоємцем особу або кількох осіб, зачатих за життя та народжених живими після його смерті.

Заповідач може призначити своїм спадкоємцем особу або кількох осіб, зачатих протягом шести місяців з часу відкриття спадщини в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій з репродуктивного біологічного матеріалу заповідача та народжену живою після його смерті.

2. Заповідач може без зазначення причин позбавити права на спадкування будь-яку особу з числа спадкоємців за законом. У такому разі ця особа не може одержати право на спадкування.

3. Заповідач не може позбавити права на спадкування осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині. Чинність заповіту стосовно осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, встановлюють на час відкриття спадщини.

4. У разі смерті особи, позбавленої права на спадкування, до смерті заповідача позбавлення її права на спадкування втрачає чинність. Діти (онуки) цієї особи мають право на спадкування на загальних підставах.

Стаття 1730. Право заповідача на визначення обсягу спадщини, що має спадкуватися за заповітом

1. Заповідач має право охопити заповітом права та обов'язки, що йому належать на момент складення заповіту, а також ті права та обов'язки, що можуть належати йому у майбутньому.

2. Заповідач має право скласти заповіт щодо усієї спадщини або її частини.

3. Якщо заповідач розподілив між спадкоємцями у заповіті лише свої права, до спадкоємців, яких він призначив, переходить та частина його обов'язків, що є домірною до одержаних ними прав.

4. Чинність заповіту щодо складу спадщини встановлюють на момент відкриття спадщини.

Стаття 1731. Право заповідача на легат

1. Заповідач має право зробити у заповіті легат.

2. Набувачами за легатом можуть бути особи, які входять, а також ті, які не входять до числа спадкоємців за законом.

Стаття 1732. Предмет легата

1. Предметом легата може бути передання набувачеві за легатом у власність або за іншим речовим правом майнового права або речі, що входить або не входить до складу спадщини.

2. На спадкоємця, до якого переходить житловий будинок, квартира або інше рухоме або нерухоме майно, заповідач має право покласти обов'язок щодо надання іншій особі права на користування таким майном. Право на

користування житловим будинком, квартирою або іншим рухомим або нерухомим майном зберігає чинність у разі наступної зміни його власника.

Право на користування житловим будинком, квартирою або іншим рухомим або нерухомим майном, одержане за легатом, є таким, що не відчужується, не передається та не переходить до спадкоємців набувача за легатом.

Право на користування житловим будинком, квартирою або іншою будівлею, надане набувачеві за легатом, не є підставою для проживання у них членів його сім'ї, якщо у заповіті не зазначено іншого.

3. Спадкоємець, на якого заповідач поклав легат, зобов'язаний виконати його лише у межах реальної вартості майна, що перейшло до нього, з вирахуванням частки боргів спадкодавця, що припадають на це майно.

4. Набувач за легатом має право вимоги до спадкоємця з часу відкриття спадщини.

Стаття 1733. Втрата чинності легатом

1. Легат втрачає чинність у разі смерті набувача за легатом, що сталася до відкриття спадщини.

Стаття 1734. Право заповідача на покладення на спадкоємця інших обов'язків

1. Заповідач може зобов'язати спадкоємця до вчинення певних дій немайнового характеру, зокрема до розпорядження особистими паперами, визначення місця і форми здійснення ритуалу поховання.

2. Заповідач може зобов'язати спадкоємця до вчинення певних дій, спрямованих на досягнення суспільно корисної мети (заповідальне покладення).

3. Заповідач може визначити в заповіті особу опікуна (піклувальника) для своєї малолітньої, недієздатної (неповнолітньої, обмеженої у цивільній дієздатності) дитини, батька, матері у разі визнання їх недієздатними або обмеження їх цивільної дієздатності.

Волевиявлення заповідача, висловлене у такому заповіті, враховується під час ухвалення органом опіки та піклування чи судом рішення в найкращих інтересах дитини, батька, матері у разі визнання їх недієздатними або обмеження їх цивільної дієздатності, і лише у разі наявності підстав для призначення таким особам опікуна або піклувальника.

4. Заповідач може зобов'язати спадкоємця до вчинення дій, спрямованих на утримання та догляд за належною (належними) заповідачеві твариною (тваринами).

Стаття 1735. Право заповідача на розпорядження своїм репродуктивним біологічним матеріалом.

1. Заповідач, який перебуває в шлюбі, має право на випадок своєї смерті в окремому заповіті розпорядитися своїм репродуктивним біологічним матеріалом, що зберігається відповідно до законодавства, у спосіб надання тому з подружжя, який його пережив, права на використання його репродуктивного біологічного матеріалу для подальшого проведення запліднення із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, у тому числі за допомогою замінного материнства, а також визначити випадки його знищення.

Заповідач, який не перебуває у шлюбі, має право на випадок своєї смерті в окремому заповіті розпорядитися своїм репродуктивним біологічним матеріалом, що зберігається відповідно до законодавства, у спосіб надання права на використання його репродуктивного біологічного матеріалу для подальшого проведення запліднення із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, у тому числі за допомогою замінного материнства, особі іншої статі, яка проживала з ним однією сім'єю, але не перебувала у будь-якому іншому шлюбі, а також визначити випадки знищення такого матеріалу.

2. Репродуктивний біологічний матеріал особи, що зберігається відповідно до законодавства, а також право на використання репродуктивного біологічного матеріалу для подальшого проведення запліднення із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, у тому числі за допомогою замінного материнства, не включаються до складу спадщини.

Стаття 1736. Право на обов'язкову частку у спадщині

1. Малолітні, неповнолітні діти спадкодавця спадкують безвідносно до змісту заповіту та подання ними заяви про прийняття спадщини половину частки, що могла належати кожному з них у разі спадкування за законом (обов'язкова частка).

Повнолітні непрацездатні діти спадкодавця, непрацездатна вдова (вдівець) та непрацездатні батьки спадкують безвідносно до змісту заповіту половину частки, що могла належати кожному з них у разі спадкування за законом (обов'язкова частка), за умови подання ними заяви про прийняття спадщини.

Розмір обов'язкової частки у спадщині може бути зменшений судом з урахуванням відносин між цими спадкоємцями та спадкодавцем, а також з урахуванням інших обставин, що мають істотне значення.

2. До обов'язкової частки у спадщині зараховують вартість речей звичайної домашньої обстановки та вжитку, вартість легата, встановленого на

користь особи, яка має право на обов'язкову частку, а також вартість інших речей та майнових прав, що перейшли до неї як до спадкоємця.

3. Будь-які обмеження та обтяження, встановлені у заповіті для спадкоємця, який має право на обов'язкову частку у спадщині, дійсні лише щодо тієї частини спадщини, що перевищує його обов'язкову частку.

4. Обов'язкову частку у спадщині виділяють із незаповіданого майна. Якщо частки незаповіданого майна недостатньо, обов'язкову частку виділяють із заповіданого майна.

Стаття 1737. Заповіт з умовою

1. Заповідач може обумовити виникнення права на спадкування у особи, призначеної у заповіті, наявністю певної умови, як пов'язаної, так і не пов'язаної з її поведінкою (наявність інших спадкоємців, проживання у певному місці, народження дитини, здобуття освіти тощо).

Умова, визначена в заповіті, має існувати на час відкриття спадщини або настати протягом строку, встановленого для її прийняття.

2. Умова, визначена в заповіті, є нікчемною, якщо вона суперечить закону або доброзвичайності.

3. Особа, призначена в заповіті, не має права вимагати визнання умови, визначеної в заповіті, недійсною на тій підставі, що вона не знала про неї, або якщо настання умови від неї не залежало.

4. Відсутність умови, визначеної в заповіті, позбавляє спадкоємця, стосовно якого така умова визначена, права на спадкування за заповітом або за законом визначеного таким заповітом майна.

Стаття 1738. Заповіт подружжя

1. Подружжя має право скласти спільний заповіт щодо майна, що належить йому на праві спільної сумісної власності.

2. У разі складення спільного заповіту частка у праві спільної сумісної власності після смерті одного з подружжя переходить до другого з подружжя, який його пережив. У разі смерті другого з подружжя право на спадкування мають особи, визначені подружжям у заповіті.

3. За життя дружини та чоловіка кожен з них має право відмовитися від спільного заповіту. Така відмова підлягає нотаріальному посвідченню.

4. У разі смерті одного з подружжя нотаріус видає другому з подружжя, який його пережив свідоцтво про право на спадщину, та накладає заборону відчуження майна, зазначеного у заповіті подружжя.

Стаття 1739. Заповіт про розпорядження репродуктивним біологічним матеріалом

1. Заповідач має право скласти заповіт про розпорядження репродуктивним біологічним матеріалом, що зберігається відповідно до законодавства, у якому:

1) визначає особу, яка має право використати такий репродуктивний біологічний матеріал для зачаття дитини із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, у тому числі за допомогою замінного материнства, відповідно до статті 1735 цього Кодексу, умови, а також випадки, за яких таке право припиняється;

2) забороняє будь-яке використання свого репродуктивного біологічного матеріалу та визначає випадки, коли такий репродуктивний біологічний матеріал підлягає знищенню.

2. Заповіт про розпорядження репродуктивним біологічним матеріалом не може бути секретним. Нотаріус при посвідченні такого заповіту перевіряє родинні або інші стосунки осіб, визначених статтею 1735 цього Кодексу, у тому числі з використанням відомостей Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

3. Заповіт про розпорядження репродуктивним біологічним матеріалом посвідчується виключно нотаріус у порядку, визначеному цим Кодексом з урахуванням особливостей, встановлених цією статтею та статтею 1735 цього Кодексу. Заповіт про розпорядження репродуктивним біологічним матеріалом підлягає реєстрації у Спадковому реєстрі в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, з відміткою про вид заповіту.

4. Скасування заповіту про розпорядження репродуктивним біологічним матеріалом проводиться у спосіб складання нового заповіту про розпорядження репродуктивним біологічним матеріалом. Заповіт про розпорядження репродуктивним біологічним матеріалом не може бути скасовано заповітом про інші розпорядження.

5. Заповіт про розпорядження репродуктивним біологічним матеріалом, складений пізніше, скасовує попередній заповіт такого виду повністю або у тій частині, в якій він йому суперечить. Кожний новий заповіт про розпорядження репродуктивним біологічним матеріалом скасовує попередній заповіт такого виду повністю або у тій частині, в якій він йому суперечить, і не відновлює заповіту про розпорядження репродуктивним біологічним матеріалом, складеного заповідачем склав перед цим. Якщо новий заповіт про розпорядження репродуктивним біологічним матеріалом, складений заповідачем, визнано недійсним, чинність попереднього заповіту не відновлюється, крім випадків, встановлених статтями 240 і 247 цього Кодексу.

6. Інформація про складання заповіту про розпорядження репродуктивним біологічним матеріалом, його скасування підлягає передачі заповідачем до закладу, який забезпечує зберігання такого матеріалу, у

десятиденний строк з моменту нотаріального посвідчення заповіту у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 1740. Підпризначення спадкоємця

1. Заповідач має право призначити іншого спадкоємця на випадок, якщо спадкоємець, зазначений у заповіті, помре до відкриття спадщини, не прийме її або відмовиться від її прийняття чи буде усунений від права на спадкування, а також у разі відсутності умов, визначених у заповіті (стаття 1737 цього Кодексу).

2. Підпризначеним спадкоємцем може бути будь-яка особа, визначена у статті 1714 цього Кодексу.

Стаття 1741. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом

1. Частину спадщини, що не охоплена заповітом, спадкоємці спадкують за законом на загальних підставах. До числа таких спадкоємців входять також спадкоємці за законом, яким іншу частину спадщини передано за заповітом.

Стаття 1742. Встановлення сервітуту у заповіті

1. Спадкодавець має право встановити у заповіті сервітут щодо земельної ділянки, інших природних ресурсів або іншого нерухомого майна для задоволення потреб інших осіб.

Стаття 1743. Загальні вимоги до форми заповіту

1. Заповіт складають у письмовій формі із зазначенням місця та часу його складення.

2. Заповіт має бути особисто підписаний заповідачем.

Якщо особа не може особисто підписати заповіт, його підписують відповідно до вимог цього Кодексу.

3. Заповіт має бути посвідчений нотаріусом або іншими посадовими, службовими особами, визначеними у статтях 1747-1748 цього Кодексу.

4. Заповіти, посвідчені особами, зазначеними у частині третій цієї статті, підлягають реєстрації у Спадковому реєстрі в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 1744. Посвідчення заповіту нотаріусом

1. Нотаріус посвідчує заповіт, що написаний заповідачем власноруч або за допомогою загальноприйнятих технічних засобів.

2. Нотаріус може на прохання особи записати заповіт з її слів власноруч або за допомогою загальноприйнятих технічних засобів.

У такому разі заповіт має бути прочитаний вголос заповідачем і підписаний ним.

Якщо заповідач через фізичні вади не може прочитати заповіт, заповіт посвідчують при свідках (стаття 1749 цього Кодексу).

Стаття 1745. Посвідчення нотаріусом секретних заповітів

1. Секретним є заповіт, який нотаріус посвідчує без ознайомлення з його змістом.

2. Особа, яка склала секретний заповіт, подає його в закляєному конверті нотаріусові. На конверті має бути підпис заповідача.

Нотаріус ставить на конверті свій посвідчувальний напис, скріплює печаткою і в присутності заповідача поміщає його в інший конверт та опечатує.

Стаття 1746. Оголошення нотаріусом секретного заповіту

1. Після одержання інформації про відкриття спадщини нотаріус призначає день оголошення заповіту. Про день оголошення заповіту нотаріус повідомляє членів сім'ї та родичів спадкодавця, якщо їхнє місце проживання йому відоме, або робить відповідне повідомлення в друкованих медіа.

2. У присутності заінтересованих осіб та двох свідків нотаріус відкриває конверт, у якому зберігався заповіт, та оголошує його зміст.

3. Про оголошення заповіту складають протокол, який підписують нотаріус та свідки. У протоколі записують зміст всього заповіту.

Стаття 1747. Посвідчення заповіту посадовою особою органу місцевого самоврядування

1. Якщо у населеному пункті немає нотаріуса, заповіт, крім секретного, може бути посвідчений уповноваженою на це посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування.

Стаття 1748. Посвідчення заповіту іншою посадовою, службовою особою

1. Заповіт особи, яка перебуває на лікуванні у лікарні, госпіталі, іншому стаціонарному закладі охорони здоров'я, а також особи, яка проживає в будинку для осіб похилого віку та осіб з інвалідністю, може бути посвідчений головним лікарем, його заступником з медичної частини або черговим лікарем цієї лікарні, госпіталю, іншого стаціонарного закладу охорони здоров'я, а також начальником госпіталю, директором або головним лікарем будинку для осіб похилого віку та осіб з інвалідністю.

2. Заповіт особи, яка перебуває під час плавання на морському, річковому судні, що ходить під прапором України, може бути посвідчений капітаном цього судна.

3. Заповіт особи, яка перебуває у пошуковій або іншій експедиції, може бути посвідчений начальником цієї експедиції.

4. Заповіт військовослужбовця, а в пунктах дислокації військових частин, з'єднань, установ, військово-навчальних закладів, в яких немає нотаріуса чи органу, що вчиняє нотаріальні дії, також заповіт працівника, члена його сім'ї і члена сім'ї військовослужбовця може бути посвідчений командиром (начальником) такої частини, з'єднання, установи або закладу.

5. Заповіт особи, яку тримають в установі виконання покарань, може бути посвідчений начальником такої установи.

6. Заповіт особи, яку тримають у слідчому ізоляторі, може бути посвідчений начальником слідчого ізолятора.

7. Заповіти осіб, зазначених у частинах першій - шостій цієї статті, посвідчують при свідках.

8. До заповітів, посвідчених посадовими, службовими особами, застосовуються приписи статті 1743 цього Кодексу.

9. Заповіти, посвідчені посадовими, службовими особами, визначеними у частинах першій - шостій цієї статті, прирівнюються до заповітів, посвідчених нотаріусами.

Стаття 1749. Посвідчення заповіту при свідках

1. За бажанням заповідача його заповіт може бути посвідчений при свідках.

2. У випадках, встановлених абзацом третім частини другої статті 1744 і статтею 1748 цього Кодексу, присутність не менш як двох свідків при посвідченні заповіту є обов'язковою.

3. Свідками можуть бути лише особи з повною цивільною дієздатністю.

4. Свідками не можуть бути:

1) нотаріус або інша посадова, службова особа, яка посвідчує заповіт;

2) спадкоємці за заповітом;

3) члени сім'ї та близькі родичі спадкоємців за заповітом;

4) особи, які не можуть прочитати або підписати заповіт.

5. Свідки, при яких посвідчено заповіт, зачитують його вголос та ставлять на ньому свої підписи.

6. У текст заповіту вносять відомості про особу свідків.

Стаття 1750. Право заповідача на зміну або скасування заповіту

1. Заповідач має право у будь-який час змінити або скасувати заповіт у спосіб складення нового заповіту.

2. Заповідач має право у будь-який час скласти новий заповіт. Заповіт, складений пізніше, скасовує попередній заповіт повністю або у тій частині, в якій він йому суперечить.

3. Кожний новий заповіт скасовує попередній повністю або у тій частині, в якій він йому суперечить, і не відновлює заповіту, складеного заповідачем перед цим.

4. Якщо новий заповіт, складений заповідачем, визнано недійсним, чинність попереднього заповіту не відновлюється, крім випадків, встановлених статтями 240 і 247 цього Кодексу.

5. Зміну або скасування заповіту заповідач вчиняє особисто.

6. Зміну або скасування заповіту заповідач провадить у порядку, встановленому цим Кодексом для посвідчення заповіту. Зміна або скасування заповіту підлягають реєстрації у Спадковому реєстрі в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

7. До скасування заповіту про розпорядження репродуктивним біологічним матеріалом застосовують приписи цієї статті з урахуванням особливостей, встановлених статтею 1739 цього Кодексу.

8. Відмова від права на зміну чи скасування заповіту є нікчемною.

Стаття 1751. Таємниця заповіту

1. Нотаріус, інша посадова, службова особа, яка посвідчує заповіт, свідки, а також фізична особа, яка підписує заповіт замість заповідача, не мають права до відкриття спадщини розголошувати відомості щодо факту складення заповіту, його змісту, зміни або скасування заповіту.

Стаття 1752. Тлумачення заповіту

1. Тлумачення заповіту може бути здійснене після відкриття спадщини самими спадкоємцями у спосіб подання заяви, справжність підпису на якій засвідчують нотаріально.

2. У разі спору між спадкоємцями тлумачення заповіту здійснює суд відповідно до частини третьої статті 228 цього Кодексу.

Стаття 1753. Недійсність заповіту

1. Заповіт, складений особою, яка не мала на це права, а також заповіт, складений з порушенням вимог щодо його форми та посвідчення, є нікчемним.

2. За позовом заінтересованої особи суд визнає заповіт недійсним, якщо встановлено, що волевиявлення заповідача не було вільним і не відповідало його волі.

3. Недійсність окремого розпорядження, що міститься у заповіті, не має наслідком недійсності іншої частини заповіту.

4. У разі недійсності заповіту спадкоємець, який за цим заповітом був позбавлений права на спадкування, одержує право на спадкування за законом на загальних підставах.

Глава 114. Спадкування за законом

Стаття 1754. Черговість спадкування за законом

1. Спадкоємці за законом одержують право на спадкування по чергово.
2. Кожна наступна черга спадкоємців за законом одержує право на спадкування у разі відсутності спадкоємців попередньої черги, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини або відмови від її прийняття, крім випадків, встановлених статтею 1755 цього Кодексу.

Стаття 1755. Зміна черговості одержання права на спадкування

1. Черговість одержання спадкоємцями за законом права на спадкування може бути змінена нотаріально посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним після відкриття спадщини. Цей договір не може порушити прав спадкоємця, який не бере у ньому участі, а також спадкоємця, який має право на обов'язкову частку у спадщині.
2. Фізична особа, яка є спадкоємцем за законом наступних черг, може за рішенням суду одержати право на спадкування разом із спадкоємцями тієї черги, яка має право на спадкування, за умови що вона протягом тривалого часу опікувалася, матеріально забезпечувала, надавала іншу допомогу спадкодавцеві, який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво перебував у безпорадному стані.

Стаття 1756. Спадкування усиновленими та усиновлювачами

1. У разі спадкування за законом усиновлений та його нащадки, з одного боку, та усиновлювач і його родичі, з другого боку, прирівнені до родичів за походженням.
2. Усиновлений та його нащадки не спадкують за законом після смерті батьків усиновленого, інших його родичів за походженням по висхідній лінії. Батьки усиновленого та інші його родичі за походженням по висхідній лінії не спадкують за законом після смерті усиновленого та його нащадків.
3. Якщо за рішенням суду про усиновлення збережений юридичний зв'язок між усиновленим та його бабою, дідом, братом та сестрою за походженням, у разі смерті його баби, діда за походженням усиновлений має право на спадкування за правом представлення, а у разі смерті його брата,

сестри за походженням усиновлений має право на спадкування як спадкоємець другої черги.

У разі смерті усиновленого його баба, дід, брат, сестра за походженням, з якими збережено юридичний зв'язок, спадкують на загальних підставах.

Стаття 1757. Перша черга спадкоємців за законом

1. У першу чергу право на спадкування за законом мають діти спадкодавця, у тому числі зачаті за життя спадкодавця та народжені після його смерті, той з подружжя, який його пережив, та батьки.

Стаття 1758. Друга черга спадкоємців за законом

1. У другу чергу право на спадкування за законом мають онуки спадкодавця, батьки яких є живими на час відкриття спадщини.

Стаття 1759. Третя черга спадкоємців за законом

1. У третю чергу право на спадкування за законом мають рідні брати та сестри спадкодавця, його баба та дід як з боку батька, так і з боку матері, а також жінка або чоловік, які проживали зі спадкодавцем у фактичному сімейному союзі.

Стаття 1760. Четверта черга спадкоємців за законом

1. У четверту чергу право на спадкування за законом мають рідні дядько та тітка спадкодавця.

Стаття 1761. П'ята черга спадкоємців за законом

1. У п'яту чергу право на спадкування за законом мають особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менше п'яти років до часу відкриття спадщини, крім фактичного сімейного союзу.

Стаття 1762. Шоста черга спадкоємців за законом

1. У шосту чергу право на спадкування за законом мають інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно, причому родичі ближчого ступеня споріднення усувають від права спадкування родичів подальшого ступеня споріднення.

Ступінь споріднення визначають за числом народжень, що віддаляють родича від спадкодавця. Народження самого спадкодавця не входить до цього числа.

2. У шосту чергу право на спадкування за законом одержують утриманці спадкодавця, які не були членами його сім'ї.

Утриманцем є неповнолітня або непрацездатна особа, яка не була членом сім'ї спадкодавця, але не менше п'яти років до часу відкриття спадщини одержувала від нього матеріальну допомогу, що була для неї єдиним або основним джерелом засобів для існування.

Стаття 1763. Спадкування за правом представлення

1. Онуки, правнуки спадкодавця спадкують ту частку спадщини, що могла належати за законом їхнім матері, батькові, бабі, дідові, якби вони були живими на час відкриття спадщини.

2. Прабаба, прадід спадкують ту частку спадщини, що могла належати за законом їхнім дітям (бабі, дідові спадкодавця), якби вони були живими на час відкриття спадщини.

3. Племінники спадкодавця спадкують ту частку спадщини, що могла належати за законом їхнім матері, батькові (сестрі, братові спадкодавця), якби вони були живими на час відкриття спадщини.

4. Двоюрідні брати та сестри спадкодавця спадкують ту частку спадщини, яка належала б за законом їхнім матері, батькові (тітці, дядькові спадкодавця), якби вони були живими на час відкриття спадщини.

5. Якщо спадкування за правом представлення здійснюють кілька осіб, частку їхнього померлого родича розподіляють між ними порівну.

6. При спадкуванні по прямій низхідній лінії право представлення діє без обмеження ступеня споріднення.

Стаття 1764. Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом

1. Частки у спадщині кожного із спадкоємців за законом є рівними.

2. Спадкоємці за усною угодою між собою, якщо це стосується рухомого майна, можуть змінити розмір частки у спадщині когось із них.

3. Спадкоємці за письмовою угодою між собою, посвідченою нотаріусом, якщо це стосується нерухомого майна або транспортних засобів, можуть змінити розмір частки у спадщині когось із них.

Глава 115. Здійснення права на спадкування

Стаття 1765. Прийняття спадщини

1. Спадкоємець за заповітом чи за законом має право прийняти спадщину або не прийняти її.

2. Не дозволено прийняття спадщини з умовою чи із застереженням.

3. Спадкоємець, який постійно проживав разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини, є таким, що прийняв спадщину, якщо протягом строку, встановленого статтею 1767 цього Кодексу, він не заявив про відмову від неї.

4. Малолітня, неповнолітня, недієздатна особа, а також особа, цивільна дієздатність якої обмежена, є такими, що прийняли спадщину, крім випадків, встановлених частинами другою – четвертою статті 1771 цього Кодексу.

5. Безвідносно до часу прийняття спадщини вона належить спадкоємцеві з часу відкриття спадщини.

Стаття 1766. Подання заяви про прийняття спадщини

1. Спадкоємець, який бажає прийняти спадщину, але на час відкриття спадщини не проживав постійно із спадкодавцем, має подати нотаріусу заяву про прийняття спадщини.

2. Заяву про прийняття спадщини спадкоємець подає особисто.

3. Особа, яка досягла чотирнадцяти років, має право подати заяву про прийняття спадщини без згоди її батьків або піклувальника.

4. Заяву про прийняття спадщини від імені малолітньої, недієздатної особи подають її батьки (усиновлювачі), опікун.

5. Особа, яка подала заяву про прийняття спадщини, може відкликати її протягом строку, встановленого для прийняття спадщини.

Стаття 1767. Строки для прийняття спадщини

1. Для прийняття спадщини встановлюють строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини.

2. Якщо виникнення у особи права на спадкування залежить від неприйняття спадщини або відмови від її прийняття іншими спадкоємцями, строк для прийняття нею спадщини встановлюють у три місяці з моменту неприйняття іншими спадкоємцями спадщини або відмови від її прийняття.

Якщо строк, що залишився, менший ніж три місяці, він продовжується до трьох місяців.

Стаття 1768. Прийняття легата

1. Якщо протягом шести місяців з часу відкриття спадщини набувач за легатом не відмовився від легата, презюмують, що він його прийняв.

Стаття 1769. Перехід права на використання репродуктивного біологічного матеріалу

1. Право на використання репродуктивного біологічного матеріалу заповідача для подальшого проведення запліднення із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, у тому числі за допомогою замінного материнства, належить особі, визначеній у заповіті з урахуванням статті 1735 цього Кодексу, з моменту відкриття спадщини безвідносно до прийняття ними

спадщини та має бути підтверджено свідоцтвом про право на використання репродуктивного біологічного матеріалу заповідача, що видається нотаріусом.

2. Свідоцтво про право на використання репродуктивного біологічного матеріалу заповідача видає нотаріус за місцем відкриття спадщини без заведення спадкової справи за зверненням особи, визначеної таким заповітом, та на підставі заповіту про використання репродуктивного біологічного матеріалу або його дублікату, чинність якого перевіряють за Спадковим реєстром, за умови встановлення факту смерті заповідача, його родинних або інших стосунків з особою, визначеною у заповіті, та у порядку, визначеному Законом України «Про нотаріат».

Стаття 1770. Наслідки пропущення строку для прийняття спадщини

1. Якщо спадкоємець протягом строку, встановленого статтею 1767 цього Кодексу, не подав заяву про прийняття спадщини або постійно не проживав разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини, не був малолітнім, неповнолітнім, недієздатним, а також обмеженим у цивільній дієздатності на час відкриття спадщини, він є таким, що не прийняв спадщини.

2. За письмовою згодою спадкоємців, які прийняли спадщину, спадкоємець, який пропустив строк для прийняття спадщини, може подати заяву про прийняття спадщини нотаріусу за місцем відкриття спадщини.

3. За позовом спадкоємця, який пропустив строк для прийняття спадщини з поважної причини, суд може визначити додатковий строк, достатній для подання таким спадкоємцем заяви про прийняття спадщини.

Стаття 1771. Право на відмову від прийняття спадщини

1. Спадкоємець за заповітом або за законом може відмовитися від прийняття спадщини протягом строку, встановленого статтею 1767 цього Кодексу. Заяву про відмову від прийняття спадщини подають нотаріусу за місцем відкриття спадщини.

2. Фізична особа, цивільна дієздатність якої обмежена, може відмовитися від прийняття спадщини за згодою піклувальника і органу опіки та піклування.

3. Неповнолітня особа віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років може відмовитися від прийняття спадщини за згодою батьків (усиновлювачів), піклувальника і органу опіки та піклування.

4. Батьки (усиновлювачі), опікун можуть відмовитися від прийняття спадщини, належної малолітній, недієздатній особі, лише з дозволу органу опіки та піклування.

5. Відмова від прийняття спадщини є безумовною і беззастережною.

6. Відмова від прийняття спадщини може бути відкликана протягом строку, встановленого для її прийняття.

Стаття 1772. Право на відмову від прийняття спадщини на користь іншої особи

1. Спадкоємець за заповітом має право відмовитися від прийняття спадщини на користь іншого спадкоємця за заповітом.

2. Спадкоємець за законом має право відмовитися від прийняття спадщини на користь будь-кого із спадкоємців за законом безвідносно до черги.

3. Спадкоємець має право відмовитися від частки у спадщині спадкоємця, який відмовився від спадщини на його користь.

4. Якщо заповідач підпризначив спадкоємця, особа, на ім'я якої складений заповіт, може відмовитися від спадщини лише на користь особи, яка є підпризначеним спадкоємцем.

5. Відмова від прийняття спадщини може бути визнана судом недійсною з підстав, встановлених статтями 240, 245-247 і 249 цього Кодексу.

Стаття 1773. Юридичні наслідки відмови від прийняття спадщини або її неприйняття

1. Якщо від прийняття спадщини відмовився або не прийняв її один із спадкоємців за заповітом, частка у спадщині, яку він мав право прийняти, переходить до інших спадкоємців за заповітом і розподіляється між ними порівну.

2. Якщо від прийняття спадщини відмовився або не прийняв її один із спадкоємців за законом з тієї черги, що має право на спадкування, частка у спадщині, яку він мав право прийняти, переходить до інших спадкоємців за законом тієї ж черги і розподіляється між ними порівну.

3. Приписи цієї статті не застосовуються, якщо спадкоємець відмовився від прийняття спадщини на користь іншого спадкоємця, а також, коли заповідач підпризначив іншого спадкоємця.

4. Якщо на спадкоємця за заповітом, який відмовився від прийняття спадщини або не прийняв її, покладено легат, обов'язок за легатом переходить до інших спадкоємців за заповітом, які прийняли спадщину, і розподіляється між ними порівну.

5. Відмова спадкоємця за заповітом від прийняття спадщини не позбавляє його права на спадкування за законом. Якщо спадкоємець відмовився від прийняття спадщини за заповітом і прийняв її за законом, покладені на нього за заповітом легат, умова та інші обов'язки зберігають свою силу.

Стаття 1774. Перехід права на прийняття спадщини

1. Якщо спадкоємець за заповітом або за законом помер після відкриття спадщини і не встиг її прийняти, право на прийняття належної йому частки спадщини, крім права на прийняття обов'язкової частки у спадщині, переходить до його спадкоємців (спадкова трансмісія).

Право на прийняття спадщини у такому разі здійснюється на загальних підставах протягом строку, що залишився. Якщо строк, що залишився, менший як три місяці, він продовжується до трьох місяців.

Стаття 1775. Відумерлість спадщини

1. У разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття орган місцевого самоврядування за місцезнаходженням нерухомого майна, а за відсутності нерухомого майна – за місцезнаходженням основної частини рухомого майна зобов'язаний подати до суду заяву про визнання спадщини відумерлою.

У разі якщо на об'єкті нерухомого майна на момент відкриття спадщини розташоване рухоме майно, що входить до складу спадщини, таке рухоме майно переходить у власність територіальної громади, якій передано нерухоме майно.

Заява про визнання спадщини відумерлою може також бути подана кредитором спадкодавця, а якщо до складу спадщини входять земельні ділянки сільськогосподарського призначення - власниками або користувачами суміжних земельних ділянок. У такому разі суд залучає до розгляду справи органи місцевого самоврядування за місцезнаходженням нерухомого майна, що входить до складу спадщини.

Особи, які мають право або зобов'язані подати заяву про визнання спадщини відумерлою, мають право на одержання із Спадкового реєстру інформації про заведену спадкову справу та видане свідоцтво про право на спадщину.

2. Заяву про визнання спадщини відумерлою подають після спливу одного року з часу відкриття спадщини.

3. Спадщина, визнана судом відумерлою, переходить у власність територіальної громади за місцезнаходженням нерухомого майна, а за відсутності нерухомого майна – за місцезнаходженням основної частини рухомого майна.

4. Територіальна громада, яка стала власником відумерлої спадщини, зобов'язана задовольнити вимоги кредиторів спадкодавця в межах вартості відумерлої спадщини. Якщо власниками відумерлої спадщини стали декілька

територіальних громад, вимоги кредиторів спадкодавця задовольняють територіальні громади домірно вартості відумерлої спадщини, набутої у власність кожною з них.

5. Спадщину, не прийняту спадкоємцями, охороняють до визнання її відумерлою відповідно до статті 1781 цього Кодексу.

Стаття 1776. Поділ спадщини між спадкоємцями

1. Частки кожного спадкоємця у спадщині є рівними, якщо спадкодавець у заповіті не розподілив спадщину між ними.

2. Кожен із спадкоємців має право на виділ його частки в натурі.

3. Спадкоємці мають право на поділ спадщини безвідносно до підстав спадкування у договірному або судовому порядку. Договір про поділ спадщини спадкоємці укладають у письмовій формі. Договір про поділ спадщини підлягає обов'язковому нотаріальному посвідченню.

4. Договір про поділ спадщини або виділ її частини може бути укладений до видачі першого свідоцтва про право на спадщину.

Сторонами такого договору є всі спадкоємці відповідної черги, які прийняли спадщину.

Договір про поділ спадщини укладають щодо всього спадкового майна, а договір про виділ частини спадщини – щодо частини спадкового майна.

За договором про поділ спадщини здійснюють поділ усього спадкового майна, а за договором про виділ частини спадщини одному чи кільком спадкоємцям виділяють частину спадкового майна чи окремий об'єкт цивільних прав, що входить до складу спадщини.

Стаття 1777. Переважне право окремих спадкоємців на виділ їм спадкового майна в натурі

1. Спадкоємці, які протягом не менш як одного року до часу відкриття спадщини проживали разом із спадкодавцем однією сім'єю, мають переважне право перед іншими спадкоємцями на виділ їм у натурі предметів звичайної домашньої обстановки та вжитку в розмірі частки у спадщині, що їм належить.

2. Спадкоємці, які разом із спадкодавцем були співвласниками майна, мають переважне право перед іншими спадкоємцями на виділ їм у натурі такого майна, у межах їхньої частки у спадщині, якщо це не порушує інтересів інших спадкоємців, що мають істотне значення.

Стаття 1778. Перерозподіл спадщини

1. Якщо після спливу строку для прийняття спадщини і після розподілу її між спадкоємцями спадщину прийняли інші спадкоємці (частини друга і третя статті 1770 цього Кодексу), вона підлягає перерозподілу між ними.

Такі спадкоємці мають право вимагати передання їм у натурі частини майна, що збереглося, або сплати грошової компенсації.

2. Якщо майно, на яке претендує спадкоємець, який пропустив строк для прийняття спадщини, перейшло як відумерле до територіальної громади і було збережене, спадкоємець має право вимагати його передання в натурі. У разі його продажу спадкоємець має право на грошову компенсацію.

Стаття 1779. Пред'явлення кредитором спадкодавця вимог до спадкоємців

1. Спадкоємці зобов'язані повідомити кредитора спадкодавця про відкриття спадщини, якщо їм відомо про його борги, та/або якщо вони спадкують майно, обтяжене правами третіх осіб.

2. Кредиторові спадкодавця належить пред'явити свої вимоги до спадкоємця, який прийняв спадщину, не пізніше шести місяців з дня одержання спадкоємцем свідоцтва про право на спадщину на все або частину спадкового майна безвідносно до настання строку вимоги.

3. Якщо кредитор спадкодавця не знав і не міг знати про прийняття спадщини або про одержання спадкоємцем свідоцтва про право на спадщину, він має право пред'явити свої вимоги до спадкоємця, який прийняв спадщину, протягом шести місяців з дня, коли він дізнався про прийняття спадщини або про одержання спадкоємцем свідоцтва про право на спадщину.

4. Кредитор спадкодавця, який не пред'явив вимоги до спадкоємців, які прийняли спадщину, у строки, встановлені частинами другою і третьою цієї статті, позбавлений права вимоги. У такому разі відповідне зобов'язання є припиненим.

Стаття 1780. Обов'язок спадкоємців щодо задоволення вимог кредитора

1. Спадкоємці зобов'язані задовольнити вимоги кредитора повністю, але в межах вартості майна, одержаного у спадщину. Кожен із спадкоємців зобов'язаний задовольнити вимоги кредитора особисто у розмірі, що відповідає його частці у спадщині.

2. Спадкоємці зобов'язані задовольнити вимоги кредитора у спосіб одноразового платежу, якщо іншого не встановлює домовленість між спадкоємцями та кредитором.

У разі відмови від одноразового платежу суд за позовом кредитора звертає стягнення на майно, передане спадкоємцям у натурі.

Стаття 1781. Охорона спадкового майна

1. Охорону спадкового майна здійснюють в інтересах спадкоємців, набувачів за легатом та кредиторів спадкодавця з метою збереження його до

прийняття спадщини спадкоємцями або набрання чинності рішенням суду про визнання спадщини відумерлою.

2. Нотаріус за місцем відкриття спадщини за заявою спадкоємців або за повідомленням підприємств, установ, організацій, громадян, або на підставі рішення суду про оголошення фізичної особи померлою чи за своєю власною ініціативою вживає заходів з охорони спадкового майна.

3. Охорона спадкового майна триває до закінчення строку, встановленого для прийняття спадщини, або до набрання чинності рішенням суду про визнання спадщини відумерлою.

Особи або органи, що вживають заходів з охорони спадкового майна, мають право укладати з третіми особами договори щодо забезпечення охорони спадкового майна.

4. Витрати на охорону спадкового майна відшкодовують спадкоємці відповідно до їхньої частки у спадщині, а у разі визнання спадщини відумерлою - орган місцевого самоврядування, який від імені територіальної громади здійснює право власності щодо спадщини, яку визнано відумерлою.

Стаття 1782. Охорона спадкового майна виконавцем заповіту

1. Якщо спадкування здійснюють не лише за заповітом, а й за законом, виконавець заповіту, якого призначив спадкодавець, вживає заходів з охорони всієї спадщини.

2. Спадкоємці за законом мають право призначити іншу особу, яка вживатиме заходів з охорони частини спадщини, що спадкується за законом.

Стаття 1783. Управління спадщиною

1. Якщо у складі спадщини є майно, яке потребує утримання, догляду, вчинення інших фактичних чи юридичних дій для підтримання його в належному стані, нотаріус у разі відсутності спадкоємців або виконавця заповіту укладає договір про управління спадщиною з іншою особою.

У разі відсутності спадкоємців або виконавця заповіту особою, яка управляє спадщиною, до складу якої входить земельна ділянка, є сільська, селищна, міська рада за місцезнаходженням такої земельної ділянки.

2. Заповідач може обрати особу, яка здійснюватиме управління спадщиною після відкриття спадщини, у спосіб визначення такої особи у заповіті.

3. Особа, яка управляє спадщиною, має право на вчинення будь-яких необхідних дій, спрямованих на збереження спадщини, до видачі спадкоємцям свідоцтва про право на спадщину.

4. Особа, яка управляє спадщиною, має право на отримання плати за виконання своїх повноважень.

Стаття 1784. Управління спадщиною, до складу якої входять корпоративні права до отримання свідоцтва про право на спадщину спадкоємцями

1. Якщо у складі спадщини є корпоративні права, що потребують управління ними в інтересах спадкоємців, нотаріус призначає єдиного управителя з числа осіб, визначених заповідачем у заповіті на управління такою спадщиною, виконавців заповіту, спадкоємців, які прийняли спадщину. У разі відсутності таких осіб нотаріус за заявою заінтересованої особи укладає договір на управління спадщиною з іншою особою.

2. Переважне право на призначення управителем спадщини мають:

1) особа, визначена заповідачем у заповіті на управління такою спадщиною, або виконавець заповіту, а якщо такі особи не визначені, – єдиний спадкоємець за заповітом або спадкоємець з числа спадкоємців за заповітом, розмір частки у праві на спадщину якого є більшим;

2) єдиний спадкоємець за законом або один із спадкоємців за законом, розмір частки у праві на спадщину якого є більшим, – у разі відсутності заповіту.

У разі якщо частки у праві на спадщину є рівними, управителем призначають одного із спадкоємців за згодою більшості спадкоємців, викладеною у формі заяви, справжність підпису на якій засвідчують нотаріально, а у разі недосягнення згоди більшістю спадкоємців – одного із спадкоємців за рішенням суду.

3. З метою управління спадщиною корпоративними правами в окремо визначеній юридичній особі може бути призначено лише одного управителя або укладено договір на управління лише з однією особою.

4. До моменту видачі свідоцтва про право на спадщину та вступу до юридичної особи спадкоємців участь у загальних зборах юридичної особи в інтересах спадкоємців має право брати управитель такою спадщиною.

5. У разі смерті єдиного учасника юридичної особи, який був виконавчим органом, до моменту видачі свідоцтва про право на спадщину та вступу до юридичної особи спадкоємців, рішення про призначення виконавчого органу ухвалює одноособово управитель такої спадщини.

Глава 116. Виконання заповіту

Стаття 1785. Право заповідача на призначення виконавця заповіту

1. Заповідач може доручити виконання заповіту фізичній особі з повною цивільною дієздатністю або юридичній особі (виконавцеві заповіту).

2. Якщо заповіт складено на користь кількох осіб, виконання заповіту може бути доручено будь-кому з них.

3. Якщо заповіт складено на користь однієї особи, виконання заповіту може бути покладено на особу, яка не є спадкоємцем за заповітом.

Стаття 1786. Призначення виконавця заповіту за ініціативою спадкоємців

1. Спадкоємці мають право пред'явити позов про усунення виконавця заповіту, призначеного заповідачем, від виконання ним своїх повноважень, якщо він не може забезпечити виконання волі заповідача.

2. Якщо заповідач не призначив виконавця заповіту або якщо особа, призначена ним, відмовилася від виконання заповіту або була усунена від виконання заповіту, спадкоємці мають право обрати виконавця з числа спадкоємців або призначити виконавцем заповіту іншу особу.

3. Якщо спадкоємці не можуть досягти згоди щодо призначення виконавця заповіту, на вимогу одного із спадкоємців виконавець заповіту може бути призначений судом.

Стаття 1787. Призначення виконавця заповіту нотаріусом

1. Виконавець заповіту може бути призначений нотаріусом за місцем відкриття спадщини, якщо заповідач не призначив виконавця заповіту або якщо виконавець заповіту відмовився від виконання заповіту чи був усунений від його виконання і якщо цього потребують інтереси спадкоємців.

Стаття 1788. Згода особи на призначення її виконавцем заповіту

1. Особа може бути призначена виконавцем заповіту лише за її згодою.

2. Згода особи бути виконавцем заповіту може бути виражена на тексті самого заповіту або додана до нього.

3. Особа може подати до нотаріуса за місцем відкриття спадщини заяву про згоду бути виконавцем заповіту після відкриття спадщини.

Стаття 1789. Повноваження виконавця заповіту

1. Виконавець заповіту зобов'язаний:

1) вжити заходів щодо охорони спадкового майна;

2) вжити заходів щодо повідомлення спадкоємців, набувачів за легатом, кредиторів про відкриття спадщини;

3) вимагати від боржників спадкодавця виконання ними своїх зобов'язань та подавати відповідні позови до суду;

4) управляти спадщиною;

5) забезпечити одержання кожним із спадкоємців частки спадщини, визначеної у заповіті;

6) забезпечити одержання частки у спадщині особами, які мають право на обов'язкову частку у спадщині;

7) вчиняти інші дії, встановлені заповітом.

2. Виконавець заповіту зобов'язаний забезпечити виконання спадкоємцями дій, до яких вони були зобов'язані заповітом.

3. Повноваження виконавця заповіту посвідчують документом, який видає нотаріус за місцем відкриття спадщини.

Стаття 1790. Право виконавця заповіту на плату за виконання своїх повноважень

1. Заповідач має право визначити у заповіті майно (в натурі або у грошах), яке виконавець заповіту має право одержати зі складу спадщини як плату за виконання своїх повноважень.

2. Якщо розмір плати не визначений заповідачем, він може бути визначений за домовленістю виконавця заповіту та спадкоємців, а в разі спору - судом.

3. Виконавець заповіту має право вимагати від спадкоємців відшкодування витрат, понесених ним на охорону спадщини, управління нею та виконання заповіту.

Стаття 1791. Контроль за виконанням заповіту

1. Спадкоємці мають право контролювати дії виконавця заповіту.

2. Якщо спадкоємцями є малолітні, неповнолітні, недієздатні особи або особи, цивільна дієздатність яких обмежена, контроль за виконанням заповіту здійснюють батьки (усиновлювачі), опікуни, піклувальники, а також орган опіки та піклування.

3. За вимогою осіб, визначених частинами першою і другою цієї статті, виконавець заповіту повинен звітувати про дії, вчинені ним щодо виконання заповіту.

4. Після виконання заповіту виконавець заповіту подає спадкоємцям або їхнім законним представникам звіт про виконання своїх повноважень.

Стаття 1792. Право на оскарження дій виконавця заповіту

1. Спадкоємці, їхні законні представники, а також орган опіки та піклування мають право оскаржити до суду дії виконавця заповіту, якщо вони не відповідають цьому Кодексу, іншим законам, суперечать змісту заповіту, порушують інтереси спадкоємців.

2. До вимог про визнання неправомірними дій виконавця заповіту застосовують позовну давність в один рік.

Стаття 1793. Строк чинності повноважень виконавця заповіту

1. Повноваження виконавця заповіту тривають до повного здійснення волі спадкодавця, що виражена у заповіті.

2. Чинність повноважень виконавця заповіту припиняє нотаріус за місцем відкриття спадщини за погодженням із спадкоємцями та набувачами за легатом.

3. Після припинення повноважень виконавець заповіту повинен повернути нотаріусові виданий йому документ (частина третя статті 1789 цього Кодексу).

4. У разі неповернення виконавцем заповіту документа, що засвідчував його повноваження, спадкоємці мають право витребувати документ, а також вимагати відшкодування завданих їм збитків.

Стаття 1794. Право виконавця заповіту на відмову від здійснення своїх повноважень

1. Виконавець заповіту безвідносно до того, ким його було призначено, має право відмовитися від здійснення своїх повноважень.

2. Виконавець заповіту зобов'язаний невідкладно повідомити спадкоємців, а також інших осіб, стосовно яких він повинен був вчинити певні дії, про відмову від здійснення своїх повноважень.

3. Виконавець заповіту не може відмовитися від здійснення своїх повноважень у разі необхідності вчинення невідкладних дій, зволікання з якими загрожує завданням збитків спадкоємцям.

4. Виконавець заповіту відповідає перед спадкоємцями за збитки, завдані їм у зв'язку з невиконанням вимог, встановлених частинами другою і третьою цієї статті.

Глава 117. Оформлення права на спадщину

Стаття 1795. Право спадкоємця на одержання свідоцтва про право на спадщину

1. Спадкоємець, який прийняв спадщину, може одержати свідоцтво про право на спадщину.

2. Якщо спадщину прийняли кілька спадкоємців, свідоцтво про право на спадщину нотаріус видає кожному з них із зазначенням імені та часток у спадщині інших спадкоємців.

3. Відсутність свідоцтва про право на спадщину не позбавляє спадкоємця права на спадщину.

Стаття 1796. Обов'язок спадкоємця щодо звернення за свідоцтвом про право на спадщину

1. Спадкоємець, який прийняв спадщину, у складі якої є майно та/або майнові права, які обтяжені, та/або нерухоме майно та інше майно, щодо якого здійснено державну реєстрацію, зобов'язаний звернутися до нотаріуса за видачею йому свідоцтва про право на спадщину на таке майно.

2. Якщо спадщину прийняли кілька спадкоємців, свідоцтво про право на спадщину нотаріус видає на ім'я кожного з них, із зазначенням імені та частки у спадщині інших спадкоємців.

Стаття 1797. Строк видачі свідоцтва про право на спадщину

1. Свідоцтво про право на спадщину видають спадкоємцям після закінчення шести місяців з часу відкриття спадщини.

2. Якщо заповіт складено на користь зачатої, але ще не народженої дитини, видача свідоцтва про право на спадщину і розподіл спадщини між усіма спадкоємцями може відбутися лише після народження дитини або у разі припинення вагітності.

Приписи абзацу першого цієї частини застосовують також щодо дитини, зачатої за життя спадкодавця, але народженої після його смерті, у разі спадкування за законом.

Якщо на підставі волі заповідача, викладеної в заповіті, проводиться зачаття з його репродуктивного біологічного матеріалу із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, видача свідоцтва про право на спадщину і розподіл спадщини між усіма спадкоємцями може відбутися лише після народження дитини (дітей) або у разі припинення вагітності.

3. До закінчення строку на прийняття спадщини нотаріус може видати спадкоємцеві дозвіл на одержання частини вкладу спадкодавця у банку (фінансовій установі), якщо це зумовлено обставинами, які мають істотне значення.

Стаття 1798. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину

1. За згодою всіх спадкоємців, які прийняли спадщину, нотаріус за місцем відкриття спадщини може внести зміни до свідоцтва про право на спадщину.

2. На вимогу одного із спадкоємців за рішенням суду можуть бути внесені зміни до свідоцтва про право на спадщину.

3. У випадках, встановлених частинами першою і другою цієї статті, нотаріус видає спадкоємцям нові свідоцтва про право на спадщину.

Стаття 1799. Визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину

1. Свідоцтво про право на спадщину може бути визнано недійсним за рішенням суду, якщо буде встановлено, що особа, якій воно видане, не мала права на спадкування, а також в інших випадках, встановлених законом.

КНИГА ВОСЬМА ПРАВО ПРИВАТНЕ МІЖНАРОДНЕ

Глава 118. Загальні приписи права приватного міжнародного

Стаття 1800. Визначення права, що підлягає застосуванню до приватних відносин з іноземним елементом

1. Право, що підлягає застосуванню до приватних відносин з іноземним елементом, визначають згідно з колізійними нормами та іншими приписами колізійного права цієї книги, інших законів, міжнародних договорів України та міжнародних звичаїв.

Колізійні приписи цієї книги є виявом принципу більш тісного зв'язку відповідних приватних відносин з правом певної країни.

2. Якщо згідно з частиною першою цієї статті неможливо визначити право, що воно підлягає застосуванню, застосовують право, що має більш тісний зв'язок із приватними відносинами. При визначенні більш тісного зв'язку суд враховує як територіальні, так і матеріальні фактори, що мають відношення до відповідних приватних відносин.

3. Визначене згідно з частиною першою цієї статті право, як виняток, не застосовують, якщо за всіма обставинами приватні відносини не мають істотного зв'язку з визначеним правом і мають більш тісний зв'язок з іншим правом. Цей припис не застосовують, якщо сторони (сторона) здійснили вибір права, що підлягає застосуванню до відповідних приватних відносин (автономія волі).

4. Приписи цієї книги про визначення права, що підлягає застосуванню судом, відносять і до інших органів, що мають повноваження вирішувати питання про право, що підлягає застосуванню, а також до суб'єктів відповідних приватних відносин.

5. Визначення права, що підлягає застосуванню до приватних відносин на підставі колізійних норм, не здійснюють, якщо міжнародний договір України встановлює застосування до відповідних відносин матеріально-юридичних норм.

Стаття 1801. Автономія волі

1. У випадках, встановлених законом, суб'єкти (суб'єкт) приватних відносин з іноземним елементом можуть самостійно здійснити вибір права, що підлягає застосуванню до змісту відповідних відносин. Цей вибір не обмежують вибором права конкретної країни і він може включати вибір норм транснаціонального характеру, що не належать до певної національної юридичної системи, зокрема норм *lex mercatoria*, засад права або аналогічних приписів.

2. Вибір права згідно з частиною першою цієї статті має бути явно вираженим або безпосередньо впливати з дій сторін правочину, умов правочину чи обставин справи, що їх розглядають у сукупності, якщо іншого не встановлює закон.

3. Вибір права можуть здійснити як щодо правочину в цілому, так і щодо його окремих частин або частини.

4. Вибір права щодо окремих частин правочину має бути явно вираженим.

5. Вибір права або зміна раніше обраного права можуть здійснити суб'єкти приватних відносин у будь-який час, зокрема, при вчиненні правочину, на різних стадіях його виконання тощо. Вибір права або зміна раніше обраного права, що зроблені після вчинення правочину, мають зворотню дію і є чинними з моменту вчинення правочину, але не можуть:

1) бути підставою для визнання правочину недійсним у зв'язку з недодержанням його форми;

2) обмежити чи порушити права, що їх набули треті особи до моменту вибору права або зміни раніше обраного права.

6. Вибір права не здійснюють, якщо ненаявний іноземний елемент у приватних відносинах.

7. Вибір права суб'єктами приватних відносин не обмежують колом правопорядків, з-поміж яких можливий вибір, якщо іншого не встановлює закон.

8. Якщо всі елементи приватних відносин пов'язані з іншою країною, аніж країна, право якої було обране суб'єктами таких відносин, вибір права не перешкоджає застосуванню надімперативних норм права країни, з якою пов'язані відповідні відносини.

Стаття 1802. Вибір суду

1. Суб'єкти приватних відносин з іноземним елементом можуть укласти угоду про вибір суду, що визначає підсудність судам певної країни або одному

чи декільком конкретним судам певної країни справ у спорах, що виникли або можуть виникнути між ними у зв'язку з такими приватними відносинами.

2. Угоду про вибір суду укладають письмово безвідносно до місця її укладення. Угоду про вибір суду, якою обрано суд України, укладають письмово відповідно до права України. Угоду про вибір суду у справах, що виникають з відносин страхування, кредитних, споживчих та трудових договорів, можуть укладати лише після виникнення спору.

3. Внаслідок укладення угоди про вибір суду суди певної країни, визначені у такій угоді, мають виключну компетенцію щодо вирішення спору, що є предметом такої угоди, якщо лише така угода не є недійсною відповідно до права відповідної країни.

4. Угодою про вибір суду не можуть встановлювати зміну виключної підсудності справи з іноземним елементом судам України.

5. Недійсність правочину, складником якого є угода про вибір суду, не зумовлює недійсність угоди про вибір суду.

6. Угоду про вибір суду можуть визнати недійсною, якщо вона спрямована на необґрунтоване позбавлення однієї із сторін такої угоди захисту, що би надавався їй внаслідок застосування норм про підсудність, встановлених правом України.

Стаття 1803. Юридична кваліфікація

1. При визначенні права, що підлягає застосуванню, суд чи інший орган тлумачить норми і юридичні поняття відповідно до права України, якщо іншого не встановлює закон.

2. Якщо норми і юридичні поняття, що потребують юридичної кваліфікації, не відомі праву України або відомі під іншою назвою або з іншим змістом і їх не можуть визначити у спосіб тлумачення за правом України, то при їх юридичній кваліфікації також враховують право іноземної країни.

Стаття 1804. Засади застосування іноземного права

1. Іноземне право застосовують так само, як його застосовують в країні його походження.

2. Застосуванням іноземного права охоплюють всі його норми, що їх би застосовували до приватних відносин у відповідній країні згідно з цим іноземним правом.

3. Застосування норми іноземного права не обмежують лише на тій підставі, що ця норма належить до публічного права.

4. Наслідки неправильного застосування норм іноземного права визначає процесуальне законодавство.

Стаття 1805. Встановлення іноземного права та його змісту

1. При застосуванні іноземного права суд встановлює це іноземне право та його зміст згідно з правилами його офіційного тлумачення, практикою застосування і доктриною у відповідній іноземній країні.

2. З метою встановлення іноземного права та його змісту суд може звернутися встановленим порядком за сприянням і роз'ясненням до Міністерства юстиції України чи інших компетентних органів та установ в Україні та за кордоном або залучити експертів.

3. Особи, які беруть участь у справі, мають право подавати документи, що підтверджують зміст норм іноземного права, на які вони посилаються в обґрунтуваннях своїх вимог або заперечень, іншим чином сприяти суду у встановленні іноземного права та його змісту.

4. Якщо зміст іноземного права в розумні строки не встановлений, незважаючи на вжиті згідно з цією статтею заходи, застосовують право іншої країни, що має більш тісний зв'язок з приватними відносинами.

Стаття 1806. Зворотне відсилання та відсилання до права третьої країни

1. Будь-яке відсилання до права країни згідно з колізійним правом є відсиланням до норм матеріального права відповідної країни, що регулює приватні відносини, виключаючи застосування його колізійних норм, якщо іншого не встановлює закон або міжнародний договір України.

2. У випадках, що стосуються особистого та сімейного статусу фізичної особи, зворотне відсилання до права України приймається.

Стаття 1807. Взаємність

1. Надання прав іноземним суб'єктам в Україні та обсяг цих прав може бути обумовлений взаємністю.

2. Якщо надання прав іноземним суб'єктам залежить від взаємності, презюмують, що вона існує, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1808. Застереження про публічний порядок

1. Іноземне право можуть не застосовувати у випадках, якщо його застосування призводить до результату, явно несумісного з засадами правопорядку (публічним порядком) України чи міжнародним публічним порядком. У таких випадках застосовують право, що має більш тісний зв'язок з приватними відносинами, а якщо таке право визначити або застосувати неможливо, застосовують право України.

2. Відмова у застосуванні норми іноземного права не може ґрунтуватися лише на відмінності юридичної, політичної або економічної системи

відповідної іноземної країни від юридичної, політичної або економічної системи України.

Стаття 1809. Визнання документів, виданих органами іноземних країн

1. Документи, що видані уповноваженими органами іноземних країн у встановленій формі, визнають дійсними в Україні в разі їх легалізації, якщо іншого не встановлює закон або міжнародний договір України.

Стаття 1810. Застосування надімперативних норм

1. Для цілей застосування колізійних норм надімперативними вважають норми, що мають публічно-юридичний характер, в яких реалізують найважливіші державні чи суспільні інтереси і застосування яких не може бути виключене за домовленістю сторін або внаслідок застосування колізійної норми.

2. Приписи цієї книги не обмежують дії надімперативних норм, що регулюють відповідні відносини, безвідносно до права країни, що підлягає застосуванню.

3. При застосуванні права будь-якої країни згідно з нормами колізійного права суд може застосувати надімперативні норми права іншої країни, що мають більш тісний зв'язок з відповідними відносинами, якщо відповідно до права цієї країни такі норми мають регулювати відповідні відносини безвідносно до права, що підлягає застосуванню. При цьому суд повинен брати до уваги призначення та характер таких норм, а також наслідки їх застосування або незастосування.

Стаття 1811. Застосування права країни з множинністю юридичних систем

1. У випадках якщо підлягає застосуванню право країни, в якій діє кілька територіальних чи інших юридичних систем, належну юридичну систему визначають відповідно до юридичних норм цієї країни. За відсутності в такій країні відповідних юридичних норм застосовують норми тієї юридичної системи, що має більш тісний зв'язок із приватними відносинами.

Глава 119. Колізійні норми щодо юридичного статусу фізичних осіб

Стаття 1812. Особистий закон фізичної особи

1. Особистим законом фізичної особи є право країни, громадянином якої вона є.

2. Якщо фізична особа є громадянином двох або більше країн, її особистим законом є право тієї з країн, з якою особа має найбільш тісний

зв'язок, зокрема, має осідок (місце проживання) або провадить основну професійну діяльність чи якщо з цією країною пов'язані її професійні або особисті інтереси.

3. Особистим законом особи без громадянства чи особи, громадянство якої неможливо встановити, є право країни, у якій ця особа має осідок (місце проживання), а за його ненаявності – звичайне місце перебування.

4. Особистим законом біженця є право країни, у якій він має місце перебування.

5. При визначенні особистого закону відповідно до частин другої і третьої цієї статті презюмують, що якщо недієздатна особа змінила свій осідок (місце проживання) без згоди свого законного представника, то така зміна не спричиняє зміну особистого закону такої особи.

6. Для цілей цієї книги фізична особа має:

1) свій осідок (місце проживання) в країні, в якій вона живе з наміром постійного проживання в цій країні та має бажання підтримувати тісні зв'язки з таким осідком (місцем проживання);

2) своє звичайне місце перебування в країні, в якій вона живе певний час, навіть якщо з самого початку цей час був обмежений.

Стаття 1813. Цивільна правоздатність та дієздатність фізичної особи

1. Виникнення і припинення цивільної правоздатності та дієздатності фізичної особи визначають її особистим законом. Цивільну дієздатність фізичної особи щодо правочинів та зобов'язань, що виникають внаслідок завдання шкоди, можуть визначати також правом країни місця вчинення правочинів або виникнення зобов'язань із завдання шкоди, якщо іншого не встановлює закон.

2. При встановленні здатності фізичної особи до вчинення конкретного правочину або іншого юридичного акта застосовують особистий закон фізичної особи на дату його вчинення.

3. Іноземці та особи без громадянства мають цивільну правоздатність в Україні нарівні з громадянами України, крім випадків, що їх встановлює закон або міжнародний договір України.

4. Здатність фізичної особи, яка провадить підприємницьку діяльність, бути підприємцем і мати пов'язані з цим права та обов'язки визначають за правом країни, де така фізична особа зареєстрована як підприємець. За ненаявності в цій країні обов'язкової реєстрації застосовують право країни основного місця провадження такою особою підприємницької діяльності.

5. Фізична особа не може посилатися на недійсність договору, укладеного на території України, через ненаявність необхідного обсягу цивільної дієздатності за особистим законом такої особи, якщо на момент

укладення відповідного договору інша сторона знала або повинна була знати про таку недійсність.

6. Юридичний статус неповнолітньої чи малолітньої дитини, обсяг її цивільної дієздатності та відповідальність визначають її особистим законом.

7. Підстави та юридичні наслідки визнання фізичної особи недієздатною або обмеження цивільної дієздатності фізичної особи регулює особистий закон цієї особи.

Стаття 1814. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою та визнання її неплатоспроможною

1. Підстави та юридичні наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою регулюють останнім з відомих особистих законів цієї особи.

2. Питання тимчасового управління майном безвісно відсутньої особи регулюють правом країни, на території якої така фізична особа постійно проживала до моменту її зникнення, а відносно нерухомого майна – правом країни місцезнаходження такого майна.

3. Підстави та юридичні наслідки визнання фізичної особи неплатоспроможною регулюють правом країни, де порушене провадження у справі про неплатоспроможність.

Стаття 1815. Реєстрація актів цивільного стану громадян України поза межами України

1. Реєстрацію актів цивільного стану громадян України, які проживають поза межами України, можуть здійснювати в консульській установі або дипломатичному представництві України. При цьому застосовують право України.

Стаття 1816. Опіка та піклування

1. Встановлення і скасування опіки та піклування над малолітніми, неповнолітніми дітьми, недієздатними особами, фізичними особами, цивільна дієздатність яких обмежена, регулює особистий закон підопічного на момент встановлення чи скасування опіки та піклування.

2. Обов'язок опікуна (піклувальника) прийняти опікунство (піклування) визначає особистий закон особи, яку призначають опікуном (піклувальником).

3. Відносини між опікуном (піклувальником) та особою, яка перебуває під опікою (піклуванням), визначають правом країни, орган якої призначив опікуна (піклувальника). Якщо особа, яка перебуває під опікою (піклуванням), проживає в Україні, застосовують право України, якщо воно є більш сприятливим для цієї особи.

4. Опіка (піклування), встановлена над громадянами України, які проживають за межами України, є дійсною в Україні, якщо проти встановлення опіки (піклування) або проти її визнання немає законних заперечень відповідної консульської установи або дипломатичного представництва України.

5. Стосовно особи, яка не є громадянином України і перебуває в Україні, або її майна, що розташоване на території України, у разі потреби в інтересах опіки чи піклування можуть бути вжиті заходи для захисту прав та охорони майна відповідно до права України. Про це невідкладно сповіщають дипломатичне представництво або консульську установу країни, громадянином якої є відповідна особа.

Стаття 1817. Сфера дії особистого закону фізичної особи

1. Особистий закон фізичної особи охоплює:

- 1) юридичний статус фізичної особи;
- 2) виникнення та припинення цивільної правоздатності та дієздатності фізичної особи;
- 3) обсяг і зміст цивільної правоздатності та дієздатності фізичної особи, з урахуванням приписів цієї книги;
- 4) здійснення особистих прав фізичної особи, включаючи права на ім'я;
- 5) підстави та юридичні наслідки визнання фізичної особи недієздатною або обмеження цивільної дієздатності фізичної особи;
- 6) підстави та юридичні наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою;
- 7) встановлення і припинення опіки та піклування стосовно фізичної особи;
- 8) підстави та юридичні наслідки визнання фізичної особи неплатоспроможною;
- 9) питання сімейних та спадкових відносини відповідно до приписів цієї книги.

Глава 120. Колізійні норми щодо юридичного статусу юридичних осіб

Стаття 1818. Особистий закон юридичної особи

1. Особистим законом юридичної особи є право країни осідку (місцезнаходження) юридичної особи.
2. Для цілей цієї книги осідком (місцезнаходженням) юридичної особи є країна, у якій юридична особа зареєстрована або іншим чином створена згідно з правом цієї країни.

3. За ненаявності таких умов або якщо їх неможливо встановити, застосовують право країни, у якій знаходиться виконавчий орган управління юридичної особи.

Стаття 1819. Особистий закон іноземної організації, що не є юридичною особою відповідно до права іноземної країни

1. Особистим законом іноземної організації, що не є юридичною особою відповідно до права країни, у якій така організація створена, є право цієї країни. Якщо така організація діє на території України, до її діяльності застосовують законодавство України, що регулює діяльність юридичних осіб, якщо іншого не випливає з вимог законодавства чи суті відповідних відносин.

Стаття 1820. Обмеження повноважень органу або представника юридичної особи

1. Юридична особа не може посилається на обмеження повноважень її органу або представника на вчинення правочину, що не відоме праву країни, в якій інша сторона має звичайне місце перебування або осідок (місцезнаходження), крім випадків, коли інша сторона знала або за всіма обставинами не могла не знати про такі обмеження.

Стаття 1821. Національний режим діяльності іноземних юридичних осіб в Україні

1. Іноземні юридичні особи провадять в Україні підприємницьку та іншу діяльність, що її регулює цивільне законодавство, згідно з приписами, встановленими цим законодавством для такої діяльності юридичних осіб України, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1822. Участь держави та інших юридичних осіб публічного права у приватних відносинах з іноземним елементом

1. До приватних відносин з іноземним елементом за участю держави та інших юридичних осіб публічного права застосовують приписи цієї книги на загальних підставах, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1823. Сфера дії особистого закону юридичної особи

1. Особистий закон юридичної особи визначає:

- 1) юридичний статус юридичної особи та правомірність її існування;
- 2) порядок створення та державної реєстрації юридичної особи;
- 3) цивільну правоздатність та дієздатність юридичної особи та будь-які їх обмеження;

4) вимоги до організаційно-юридичної форми та найменування юридичної особи;

5) вимоги до установчого документа та інших внутрішніх нормативних документів юридичної особи, порядок внесення змін до них, а також юридичні наслідки недійсності таких документів;

6) юридичний статус учасників юридичної особи, порядок його набуття та втрати, внутрішні відносини між учасниками юридичної особи, а також між учасниками та самою юридичною особою;

7) права та обов'язки учасників юридичної особи, їхня відповідальність перед юридичною особою та третіми особами за невиконання обов'язків, встановлених законом, установчим документом юридичної особи чи договором;

8) вимоги до внутрішньої організації юридичної особи, порядок утворення, склад, компетенцію та функціонування органів юридичної особи, порядок обрання та припинення повноважень їх членів, умови дійсності рішення чи іншого акта органу юридичної особи та юридичні наслідки їх недійсності, відповідальність посадових осіб та органів юридичної особи;

9) представництво юридичної особи у відносинах з третіми особами;

10) можливість відкриття філій та представництв юридичної особи;

11) юридичний режим цінних паперів, що їх випускає юридична особа, процедуру їх випуску (емісії), юридичні наслідки визнання емісії недійсною, а також інші питання, визначені частинами другою і третьою статті 1838 цього Кодексу;

13) порядок припинення юридичної особи, зокрема ліквідаційну процедуру. При цьому злиття юридичних осіб для кожної з них регулює особистий закон відповідної юридичної особи до моменту її припинення внаслідок злиття;

14) зобов'язання учасників (засновників), що пов'язані зі створенням юридичної особи, та відповідальність за ними.

Стаття 1824. Зміна особистого закону юридичної особи

1. Юридична особа, створена відповідно до права іноземної країни, за наявності підстав, встановлених його нормами, може продовжити існування за правом України, змінивши свій особистий закон.

Юридична особа є такою, що змінила свій особистий закон, з моменту державної реєстрації такої юридичної особи за правом України.

2. Юридична особа, створена відповідно до права України, може продовжити існування за правом іноземної країни, змінивши свій особистий закон. Порядок та умови зміни особистого закону українськими юридичними особами встановлює законодавство України. Зміна особистого закону

юридичної особи, створеної за правом України, не зумовлює її припинення в Україні.

3. Під час зміни особистого закону юридична особа, створена за правом України, зобов'язана забезпечити належний захист прав та правомірних інтересів своїх кредиторів та працівників.

Глава 121. Колізійні норми щодо договорів та інших правочинів, довіреності, позовної давності

Стаття 1825. Форма договору (правочину)

1. Приписи про договори, що їх наводять у цій главі, застосовують до інших правочинів, якщо іншого не встановлює закон або це не впливає із суті правочину.

2. Якщо іншого не встановлює закон, форма договору має відповідати вимогам права, що його застосовують до змісту договору, але достатньо дотримання вимог права місця його вчинення, а якщо він вчинений між особами, що знаходяться в різних країнах, – права країни осідку (місця проживання або місцезнаходження) однієї з цих осіб, якщо іншого не встановлює договір.

2. Форму правочину щодо нерухомого майна визначають відповідно до права країни, в якій перебуває це майно, а щодо нерухомого майна, право на яке зареєстроване на території України, – права України.

3. Зовнішньоекономічний договір, якщо хоча б однією його стороною є громадянин України або юридична особа України, укладають у формі, встановленій законом, безвідносно до місця його укладення, якщо іншого не встановлює міжнародний договір України. Юридичні наслідки недодержання вимоги щодо письмової форми зовнішньоекономічного договору визначає право, що його застосовують до змісту правочину.

Стаття 1826. Основні приписи щодо змісту договору (правочину)

1. Зміст договору може регулювати право, що зазначене в договорі, якщо іншого не встановлює закон.

2. У разі ненаявності вибору права або якщо договір згідно з обраним правом є недійсним, до змісту договору застосовують право країни, що має найбільш тісний зв'язок із договором.

3. Якщо іншого не встановлює або не впливає з умов, суті договору або сукупності обставин справи, договір більш тісно пов'язаний з правом країни, в якій сторона, що повинна здійснити виконання, що має вирішальне значення для змісту договору, має своє звичайне місце перебування або осідок (місцезнаходження).

4. Якщо іншого не встановлює закон або це не впливає з суті приватних відносин, виконанням, що має вирішальне значення для змісту договору, є таке виконання, за яке здійснюють платіж, зокрема, поставка товару, надання послуг чи виконання робіт.

Стаття 1827. Сфера дії права, що його застосовують до договору

1. Право, що його застосовують до змісту договору, визначає питання укладення, зміни та розірвання договору, дійсність договору, його тлумачення, права та обов'язки сторін за договором, виконання договору, наслідки невиконання договору, припинення договірних зобов'язань, зокрема зарахуванням зустрічних вимог, наслідки недійсності договору, переведення боргу згідно з договором.

Стаття 1828. Право, що його застосовують до довіреності

1. Порядок видачі, строк дії, припинення та юридичні наслідки припинення довіреності визначає право країни, у якій видана довіреність.

Стаття 1829. Право, що його застосовують до представництва

1. Можливість особи виступати в якості представника іншої особи та створювати для неї права та обов'язки, а також юридичні наслідки такого представництва регулює право країни, на території якої така особа вчиняє дії в інтересах відповідної особи, якщо іншого не встановлює домовленість сторін, з урахуванням інших приписів цієї книги.

Стаття 1830. Позовна давність

1. Позовну давність визначають правом, що його застосовують для визначення прав та обов'язків суб'єктів відповідних відносин.

2. Вимоги, на які позовну давність не поширюють, визначають правом України, якщо хоча б один із суб'єктів відповідних відносин є громадянином України або юридичною особою України.

Глава 122. Колізійні норми щодо особистих прав

Стаття 1831. Ім'я фізичної особи

1. Права фізичної особи на ім'я, його використання та захист визначає її особистий закон, якщо іншого не встановлює закон.

2. Право фізичної особи на зміну імені, а також умови та юридичні наслідки зміни імені регулює її особистий закон на момент такої зміни.

Стаття 1832. Здійснення особистих прав

1. Обсяг та обмеження особистих прав фізичної особи, здійснення нею особистих прав регулює особистий закон цієї фізичної особи.

Стаття 1833. Захист особистих прав

1. До захисту особистих прав застосовують право країни, у якій мала місце дія чи інша обставина, що стала підставою для вимоги про захист таких прав, якщо іншого не встановлює закон.

Глава 123. Колізійні норми речового права

Стаття 1834. Загальні приписи про право, що його застосовують до права власності та інших речових прав

1. Право власності та інші речові права на нерухоме та рухоме майно визначає право країни, у якій це майно перебуває, якщо іншого не встановлює закон.

2. Належність майна до нерухомих або рухомих речей, а також іншу юридичну кваліфікацію майна визначає право країни, в якій це майно перебуває.

3. Повноваження власника майна визначає право країни, у якій це майно перебуває на момент реалізації таких повноважень.

Стаття 1835. Виникнення та припинення права власності та інших речових прав

1. Виникнення та припинення права власності та інших речових прав визначає право країни, в якій це майно перебувало в момент, коли мала місце дія або інша обставина, що стала підставою для виникнення або припинення права власності або інших речових прав, якщо іншого не встановлює закон або міжнародний договір України.

2. Право, що його застосовують до виникнення та припинення права власності та інших речових прав, що є предметом правочину, визначають відповідно до частини першої цієї статті, якщо іншого не встановлює домовленість сторін. Вибір права сторонами правочину не зачіпає прав третіх осіб.

3. Право власності та інші речові права, що виникли чи були правомірно набуті щодо певного майна за правом країни його місцезнаходження, зберігають при переміщенні майна на територію іншої країни, при цьому право країни нового місцезнаходження такого майна регулюватиме питання, зазначені у статті 1843 цього Кодексу.

4. Виникнення права власності на майно внаслідок набувальної давності визначає право країни, в якій майно перебувало на момент спливу набувальної давності.

5. Юридичні наслідки набуття майна у особи, яка не мала права розпоряджання таким майном, визначає право країни, на території якої таке майно перебувало на момент відповідного набуття.

Стаття 1836. Право власності та інші речові права, відомості про які підлягають внесенню до державних реєстрів

1. Право власності та інші речові права, відомості про які підлягають внесенню до державних реєстрів, визначає право країни, в якій це майно зареєстровано.

Стаття 1837. Право власності та інші речові права на рухоме майно, що перебуває в дорозі

1. Право власності та інші речові права на рухоме майно, що за правочином перебуває в дорозі, визначає право країни, з якої це майно відправлене, якщо іншого не встановлює домовленість сторін.

Стаття 1838. Право власності та інші речові права на цінні папери та права з цінних паперів

1. Право власності та інші речові права на цінний папір у документарній формі існування визначає право країни місцезнаходження відповідного цінного папера. Для цілей цієї статті під місцезнаходженням цінного папера розуміють:

для іменного цінного папера у документарній формі існування – місце ведення відповідного реєстру власників іменних цінних паперів;

для цінного папера на пред'явника – місцезнаходження сертифіката такого цінного папера;

для ордерного цінного папера – місцезнаходження сертифіката або місце здійснення виконання за таким цінним папером, якщо іншого не встановлює закон чи міжнародний договір.

2. Належність певного майна до цінних паперів, їх юридична природа, класифікаційна приналежність до конкретних видів (груп, форм тощо) цінних паперів, відповідність цінного папера вимогам щодо його форми визначає особистий закон емітента відповідного цінного папера (особи, що його видала).

3. Обсяг, склад та зміст прав, посвідчених цінним папером, їх виникнення, перехід, припинення, дійсність та способи реалізації, наслідки реалізації таких прав, умови оборотоздатності цінного папера, коло

зобов'язаних осіб за цінним папером, можливість використання цінного папера як предмета забезпечення визначає особистий закон емітента такого цінного папера (особи, що його видала).

4. Право власності та інші речові права на цінний папір у електронній формі існування визначає особистий закон професійного учасника ринків капіталу – депозитарної установи або іншої особи, що провадить депозитарну діяльність у відповідній країні, яка здійснює відкриття та ведення рахунку в цінних паперах, на якому обліковують такий цінний папір.

Стаття 1839. Майнові права на безготівкові грошові кошти

1. Майнові права на грошові кошти, що перебувають на банківському рахунку, визначає право країни осідку (місцезнаходження) відповідного банку або іншої особи, що провадить діяльність з відкриття та ведення банківських рахунків, де було відкрито відповідний банківський рахунок.

Стаття 1840. Визнання забезпечувальних прав на рухоме майно, що виникли за кордоном

1. Якщо забезпечувальне обтяження щодо рухомого майна, що перебувало за кордоном, було створено або правомірно виникло за правом відповідної іноземної країни, то у випадку переміщення цього рухомого майна на територію України таке забезпечувальне обтяження визнають в Україні, і обтяжувач може здійснювати свої права за забезпечувальним обтяженням відповідно до закону.

Стаття 1841. Право власності на культурні цінності

1. Право власності на об'єкт, що країна вважає своєю культурною цінністю, визначає право країни, на території якої цей об'єкт перебуває.

2. Якщо об'єкт, що країна вважає своєю культурною цінністю, було вивезено з її території у спосіб, що є незаконним відповідно до її законодавства, питання його повернення з незаконного володіння регулює законодавство цієї країни або, за її вибором, законодавство країни, на території якої перебуває зазначений об'єкт на момент витребування.

3. Якщо законодавство країни, що вважає об'єкт своєю культурною цінністю, не встановлює захисту прав добросовісного набувача, останній може вимагати застосування захисту, встановленого законодавством країни, на території якої перебуває відповідний об'єкт на момент витребування.

Стаття 1842. Захист права власності та інших речових прав

1. До захисту права власності та інших речових прав застосовують на вибір заявника право країни, в якій майно перебуває, або право країни суду.

2. До захисту права власності та інших речових прав на нерухоме майно застосовують право країни, в якій це майно перебуває.

3. Захист права власності та інших речових прав, що підлягають державній реєстрації в Україні, здійснюють відповідно до права України.

4. У разі якщо майно було загублене, викрадене або вибуло з володіння власника або особи, якій він передав майно у володіння, не з їхньої волі в інший спосіб, до захисту права власності та інших речових прав застосовують на вибір заявника право країни, в якій майно перебувало на момент його втрати, викрадення або іншого вибуття із законного володіння, або право країни, в якій майно перебуває на момент його витребування із чужого незаконного володіння.

5. Якщо майно, що належить до складу культурного надбання певної країни, було протиправно вивезене з території даної країни, захист прав на таке майно і вимога про його повернення регулює право країни, до складу культурного надбання якої воно було включено, або, на її вибір, право країни місцезнаходження такого майна на момент висунення вимоги про його повернення.

Стаття 1843. Сфера дії права, що його застосовують до права власності та інших речових прав

1. Право, що його застосовують до права власності та інших речових прав згідно з приписами цієї книги, охоплює:

1) підстави, спосіб та умови виникнення, зміни, зупинення, поновлення та припинення права власності та інших речових прав, включаючи виконання необхідних формальних вимог;

2) можливість майна бути об'єктом права власності чи іншого речового права;

3) кваліфікацію майна та її юридичні наслідки, юридичний режим майна;

4) існування, зміст та обсяг права власності та інших речових прав, включаючи обсяг повноважень власника з володіння, користування та розпорядження майном, їх обмеження та порядок реалізації;

5) можливість передачі права власності та інших речових прав, порядок їх переходу, момент виникнення права власності чи іншого речового права у набувача майна, формальні вимоги щодо дійсності передачі майна або обтяження їх зобов'язаннями;

6) можливість обтяження майна зобов'язаннями, матеріальні та формальні вимоги щодо встановлення такого обтяження, юридичні наслідки передання майна, обтяженого зобов'язаннями;

7) способи, порядок та межі захисту права власності та інших речових прав.

Глава 124. Колізійні норми щодо прав інтелектуальної власності

Стаття 1844. Право інтелектуальної власності

1. До правочинів, предметом яких є право інтелектуальної власності, застосовують право країни, що його визначають згідно з відповідними приписами цієї книги.

Стаття 1845. Захист прав інтелектуальної власності

1. До приватних відносин у сфері захисту прав інтелектуальної власності застосовують право країни, у якій вимагають захист цих прав.

Глава 125. Колізійні норми щодо договірних зобов'язань

Стаття 1846. Вибір права за згодою сторін договору

1. Сторони договору згідно зі статтею 1801 цього Кодексу можуть обрати право, що його застосовують до договору, крім випадків, якщо вибір права безпосередньо заборонено законами України.

Стаття 1847. Право, що його застосовують до договору за неаявності згоди сторін про вибір права

1. У разі неаявності згоди сторін договору про вибір права, що підлягає застосуванню до цього договору, застосовують право відповідно до частин другої - четвертої цієї статті.

2. Для цілей застосування цієї статті стороною, яка повинна здійснити виконання, що має вирішальне значення для змісту договору, є:

- 1) продавець - за договором купівлі-продажу;
- 2) дарувальник - за договором дарування;
- 3) одержувач ренти - за договором ренти;
- 4) відчужувач - за договором довічного утримання (догляду);
- 5) наймодавець - за договором найму (оренди);
- 6) позикодавець - за договором позички;
- 7) підрядник - за договором підряду;
- 8) виконавець - за договором про надання послуг;
- 9) перевізник - за договором перевезення;
- 10) експедитор - за договором транспортного експедирування;
- 11) зберігач - за договором зберігання;
- 12) страховик - за договором страхування;
- 13) повірений - за договором доручення;
- 14) комісіонер - за договором комісії;

- 15) управитель - за договором управління майном;
- 16) позикодавець - за договором позики;
- 17) кредитодавець - за кредитним договором;
- 18) банк - за договором банківського вкладу (депозиту) та за договором банківського рахунку;
- 19) фактор - за договором факторингу;
- 20) правоволоділець - за договором комерційної концесії;
- 21) заставодавець - за договором застави;
- 22) поручитель - за договором поруки.

3. Незважаючи на приписи частини другої цієї статті та з урахуванням інших приписів цієї книги, правом, з яким договір більш тісно пов'язаний, є:

1) щодо договору про нерухоме майно – право країни, у якій це майно перебуває, а якщо таке майно підлягає реєстрації, – право країни, у якій здійснено реєстрацію;

2) щодо договорів про спільну діяльність або виконання робіт – право країни, у якій провадять таку діяльність або створюють встановлені договором результати;

3) щодо договору, укладеного на аукціоні, за конкурсом або на організованому ринку, – право країни, у якій проводять аукціон, конкурс або зареєстрований оператор організованого ринку капіталу;

4) щодо договорів про обслуговування рахунку у цінних паперах – право країни осідку (місцезнаходження) відповідного професійного учасника ринків капіталу – депозитарної установи або іншої особи, яка провадить депозитарну діяльність, у якій було відкрито відповідний рахунок;

5) щодо договорів, укладених на позабіржових торговельно-інформаційних системах або в рамках будь-якої багатосторонньої системи, що забезпечує укладення договорів між покупцями та продавцями щодо фінансових інструментів, – право країни, що регулює діяльність відповідної системи;

б) щодо договорів щодо віртуальних активів, укладених за участю постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, – право країни відповідного постачальника послуг, а щодо договорів щодо віртуальних активів, укладених у рамках торговельної платформи для віртуальних активів, – право країни, визначене правилами відповідної платформи.

4. У разі якщо неможливо визначити сторону, яка повинна здійснити виконання, що має вирішальне значення для змісту договору, до договору застосовують право країни, з якою він має більш тісний зв'язок.

Стаття 1848. Право, що його застосовують до договорів споживання

1. До договорів споживання належать договори щодо придбання товарів та одержання послуг фізичною особою (споживачем) не для цілей підприємницької діяльності.

2. Сторони договору споживання можуть здійснити вибір права відповідно до статті 1801 цього Кодексу. За таких обставин вибір права сторонами такого договору не може позбавляти споживача захисту його прав та інтересів, що його йому надають імперативні норми права країни його осідку (місця проживання) чи місця перебування, якщо:

1) укладенню договору передувала оферта або реклама в цій країні та споживач здійснив усе необхідне для укладення договору в цій країні; або

2) замовлення від споживача було прийняте у цій країні; або

3) споживач з ініціативи іншої сторони здійснив подорож за кордон з метою укладення договору щодо придбання товарів.

3. У разі ненааявності вибору права сторонами щодо укладеного договору споживання, у тому числі щодо його форми, застосовують право країни, в якій споживач має звичайний осідок (місце проживання) або місце перебування.

4. Приписи частин другої і третьої цієї статті не застосовують до договорів перевезення, надання послуг, якщо відповідна послуга може бути надана лише в країні, іншій ніж країна осідку (місця проживання) або місця перебування споживача (крім договору у сфері туризму, що встановлює комбіноване перевезення та розміщення).

Стаття 1849. Право, що його застосовують до договорів перевезення вантажів і пасажирів

1. Якщо сторони не обрали право, що його застосовують до договору перевезення вантажів відповідно до статті 1801 цього Кодексу, таким правом є право країни звичайного осідку (місцезнаходження) перевізника, за умови що місце приймання вантажу, місце його доставки або звичайне місце перебування відправника також розташовані в цій країні. В іншому випадку застосовують право країни, в якій знаходиться погоджене сторонами місце доставки вантажу.

2. Якщо сторони не обрали право, що його застосовують до договору перевезення пасажирів відповідно до статті 1801 цього Кодексу, таким правом є право країни звичайного осідку (місця проживання) пасажирів, за умови що місце відправлення або місце призначення також розташовані в цій країні. В іншому випадку застосовують право країни звичайного осідку (місцезнаходження) перевізника.

3. Сторони можуть обрати як право, що його застосовують до договору перевезення пасажирів відповідно до статті 1801 цього Кодексу, лише право країни, в якій пасажир або перевізник має звичайний осідок (місце

проживання) чи місце перебування, або в якій розташоване місце відправлення чи місце призначення.

4. Якщо з усіх обставин справи впливає, що договір, за неаявності вибору права, має більш тісний зв'язок з іншою країною, ніж зазначено в частині першій або другій цієї статті, застосовують право цієї іншої країни.

Стаття 1850. Право, що його застосовують до договорів страхування

1. Якщо сторони не обрали право, що його застосовують до договору страхування відповідно до статті 1801 цього Кодексу, таким правом є право країни звичайного осідку (місцезнаходження) страховика. Якщо з усіх обставин впливає, що договір тісніше пов'язаний з іншою країною, застосовують право цієї іншої країни.

2. У договорах страхування життя сторони можуть здійснити вибір права лише на користь права країни, у якій страхувальник має громадянство або звичайний осідок (місце проживання), або права країни, у якій страховик має свій осідок (місцезнаходження).

3. Безвідносно до вибору сторонами права, що його застосовують до договору страхування, застосуванню підлягають імперативні норми права тієї країни, що встановлює вимогу щодо укладення договору страхування або визначає обов'язкові умови такого страхування.

Стаття 1851. Право, що його застосовують до договорів, які укладають в рамках розміщення цінних паперів

1. У разі розміщення емісійних цінних паперів застосовують право країни, у якій здійснюють таке розміщення. Право відповідної країни регулює процедуру здійснення емісії цінних паперів, регуляторні вимоги щодо емітента та цінних паперів, що підлягають розміщенню, форму та порядок укладення і виконання договорів щодо таких цінних паперів. За таких обставин відносини між емітентом цінних паперів та інвесторами, які їх придбали, зокрема порядок та спосіб здійснення прав, посвідчених такими цінними паперами, а також відповідальність емітента за порушення цих прав регулює особистий закон емітента.

2. Для цілей застосування частини першої цієї статті правом країни, у якій здійснюють розміщення цінних паперів у спосіб їх публічної пропозиції на організованому ринку, є право країни осідку (місцезнаходження) оператора організованого ринку капіталів чи реєстрації позабіржової торговельно-інформаційної системи. У разі розміщення цінних паперів у спосіб їх приватної пропозиції правом країни, у якій здійснюють розміщення таких цінних паперів, є право країни осідку (місцезнаходження) чи місця

перебування інвестора, який здійснює придбання таких цінних паперів у процесі їх розміщення.

3. Захист прав інвестора при розміщенні цінних паперів здійснюють на вибір потерпілої особи відповідно до права країни, у якій здійснювали розміщення, особистого права емітента цінних паперів або права країни осідку (місця проживання) чи основного місця провадження діяльності потерпілої особи.

Стаття 1852. Право, що його застосовують до засновницьких та корпоративних договорів

1. До засновницького договору, що є установчим документом юридичної особи з іноземною участю, застосовують право країни, у якій буде створена юридична особа.

2. Сторони договору, за яким учасники юридичної особи з іноземною участю зобов'язуються здійснювати свої права та реалізовувати повноваження щодо такої юридичної особи певним чином або утримуватися від їх здійснення (корпоративний договір), можуть обрати право, що його застосовують до такого корпоративного договору, в тому числі можуть обрати інший правопорядок, ніж особистий закон такої юридичної особи з іноземною участю.

Стаття 1853. Право, що його застосовують до договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

1. До договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності застосовують право країни, у якій сторона, що здійснює передання права інтелектуальної власності чи створення об'єкта права інтелектуальної власності, має свій звичайний осідок (місце проживання або місцезнаходження).

2. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору між працівником та фізичною особою або юридичною особою, де або у якої працює працівник, регулює право, що його застосовують до відповідного трудового договору.

Стаття 1854. Право, що його застосовують до відступлення права вимоги

1. До договору, на підставі якого здійснюють відступлення права вимоги, застосовують право, обране первісним кредитором та новим кредитором. У разі ненаявності вибору сторонами договору права, що підлягає застосуванню до цього договору, застосовують право країни осідку (місцезнаходження) первісного кредитора.

2. При відступленні права вимоги допустимість такого відступлення, відносини між новим кредитором та боржником, умови, за яких новий кредитор може висувати набуту ним вимогу до боржника, питання щодо виконання зобов'язання боржником визначає право, що підлягає застосуванню до вимоги, відступлення якої здійснюють.

3. Юридичні наслідки відступлення права вимоги стосовно третіх осіб та пріоритетність прав нового кредитора щодо відступленого права вимоги щодо прав третіх осіб визначає право країни, у якій первісний кредитор мав свій осідок (місце проживання або місцезнаходження) в момент здійснення відповідного відступлення права вимоги.

Стаття 1855. Право, що його застосовують до неттінгу

1. У випадку припинення зобов'язань через неттінг застосовують право країни, що регулює правочин, у якому містяться зобов'язання, що їх припиняють у спосіб застосування неттінгу. Якщо неттінг застосовують до зобов'язань, що їх містять правочини, укладені на організованому ринку, застосовують право країни осідку (місцезнаходження) оператора організованого ринку капіталів чи реєстрації позабіржової торговельно-інформаційної системи.

2. У випадку проведення ліквідаційного неттінгу щодо зобов'язань юридичних осіб, стосовно яких відкрито провадження у справі про банкрутство, можливість та порядок проведення ліквідаційного неттінгу в цьому випадку визначає право країни місця здійснення провадження у справі про банкрутство.

Стаття 1856. Право, що його застосовують до грошових зобов'язань за договором

1. Грошові зобов'язання за договором визначає право, що його застосовують до відповідного договору.

2. Якщо грошові зобов'язання за договором регулює право, що встановлює валютні обмеження, такі обмеження підлягають застосуванню.

3. Безвідносно до того, яке право застосовують до грошового зобов'язання за договором, право країни місця виконання грошового зобов'язання застосовують для визначення правомірності та особливостей виконання грошового зобов'язання.

Стаття 1857. Сфера дії права, що його застосовують до договору

1. Право, що його застосовують до договору згідно з приписами цієї книги, охоплює:

1) укладення, зміну та розірвання договору;

- 2) дійсність договору;
- 3) тлумачення договору;
- 4) права і обов'язки сторін за договором;
- 5) виконання договору;
- 6) наслідки невиконання договору;
- 7) припинення договірних зобов'язань, у тому числі зарахуванням зустрічних вимог;
- 8) наслідки недійсності договору;
- 9) відступлення права вимоги з урахуванням приписів статті 1854 цього Кодексу;
- 9) переведення боргу згідно з договором.

2. Якщо при визначенні способів та порядку виконання договору, а також заходів, що мають бути вжиті у разі невиконання договору, неможливе застосування права, зазначеного у частині першій цієї статті, може бути застосоване право країни, у якій здійснюють виконання договору.

3. Право, що його застосовують до форми договору, визначають відповідно до статті 1828 цього Кодексу.

Глава 126. Колізійні норми щодо недоговірних зобов'язань

Стаття 1858. Право, що його застосовують до зобов'язань, що виникають внаслідок ведення чужих справ без доручення

1. До зобов'язання, що виникає внаслідок ведення чужих справ без доручення, якщо таке зобов'язання стосується існуючих відносин між сторонами, що виникли з договору чи зобов'язань із відшкодування шкоди, застосовують право, що регулює відповідні відносини між цими сторонами. До будь-яких інших зобов'язань, що виникли внаслідок ведення чужих справ без доручення, застосовують право країни, у якій були вчинені відповідні дії.

Стаття 1859. Право, що його застосовують до зобов'язань із відшкодування шкоди

1. Права і обов'язки за зобов'язаннями, що виникають із завдання шкоди, визначає право країни, у якій настає шкода, безвідносно до того, в якій країні відбувся юридичний факт, наслідком якого стало завдання шкоди.

2. Права і обов'язки за зобов'язаннями, що виникають із завдання шкоди за кордоном, якщо сторони на момент настання шкоди мають звичайний осідок (місце проживання або місцезнаходження) в одній країні, визначає право цієї країни.

3. Сторона, яка постраждала внаслідок завдання шкоди, може у будь-який час після виникнення зобов'язання обрати право країни суду.

4. Якщо шкоду було завдано кільком особам, право країни, що підлягає застосуванню, визначають окремо для кожної особи. Якщо шкоду було завдано спільними діями кількох осіб, право країни, що підлягає застосуванню, визначають окремо для кожної такої особи.

Стаття 1860. Право, що його застосовують до зобов'язань із завдання шкоди навколишньому природному середовищу

1. Правом, що його застосовують до недоговірною зобов'язання, що виникає із завдання шкоди навколишньому природному середовищу або зумовленої такою подією шкоди особам чи майну, є право, визначене у статті 1859 цього Кодексу, якщо особа, яка вимагає відшкодування шкоди, не вибере право країни, у якій мала місце дія, що обумовила завдання шкоди.

Стаття 1861. Право, що його застосовують до зобов'язань із завдання шкоди медіа

1. До недоговірною зобов'язання, що виникає із завдання шкоди особі, завданої медіа, у тому числі в мережі Інтернет, включаючи шкоду, завдану внаслідок розповсюдження недостовірної інформації про особу, що ганьбить її честь, гідність та ділову репутацію, поширення інформації про особисте життя фізичної особи без її згоди, застосовують на вибір потерпілої особи:

- 1) особистий закон особи, якій було завдано такої шкоди;
- 2) право країни осідку (місця проживання або місцезнаходження) особи, що є засновником (власником) відповідного медіа;
- 3) право країни місця реєстрації відповідних медіа.

Стаття 1862. Право, що його застосовують до зобов'язань із завдання шкоди у зв'язку з неправомірним використанням персональних даних

1. До зобов'язань із завдання шкоди у зв'язку з неправомірним збиранням, використанням, обробленням та поширенням персональних даних без згоди суб'єкта персональних даних застосовують на вибір потерпілої особи:

- 1) особистий закон потерпілої особи;
- 2) право країни осідку (місця проживання або місцезнаходження) особи, яка вчинила неправомірне збирання, використання, оброблення чи поширення персональних даних.

Стаття 1863. Право, що його застосовують до відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт, послуг

1. До вимоги про відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт, послуг, на вибір потерпілої особи застосовують:

- 1) право країни осідку (місця проживання або місцезнаходження) або основне місце провадження діяльності потерпілої особи;
- 2) право країни осідку (місця проживання або місцезнаходження) виробника товару або особи, що виконала роботу чи надала послугу;
- 3) право країни, в якій потерпілий придбав товар або в якій для нього була виконана робота чи надана послуга.

Стаття 1864. Право, що його застосовують до зобов'язань, що виникають із недобросовісної конкуренції

1. До зобов'язання, що виникає із недобросовісної конкуренції, застосовують право країни, на території якої були порушені чи можуть порушувати конкурентні відносини чи колективні інтереси споживачів.

2. Якщо внаслідок недобросовісної конкуренції порушують конкурентні відносини на ринку, що охоплює більше ніж одну країну, особа, яка звертається до суду з вимогою про відшкодування завданої шкоди, може обрати для застосування право країни суду, за умови що ринок такої країни також належить до числа ринків, що постраждали внаслідок такого обмеження конкуренції.

Стаття 1865. Право, що його застосовують до зобов'язань, що виникають із недобросовісного ведення переговорів

1. До зобов'язань, що виникають із недобросовісного ведення переговорів, застосовують право, що регулює відповідний договір, що було укладено в результаті таких переговорів, або право, що має регулювати договір, якби його було фактично укладено. За таких обставин суд на власний розсуд має право застосувати право країни місця настання шкоди або право країни місця спільного осідку (місця проживання) сторін відповідного договору.

Стаття 1866. Право, що його застосовують до безпідставного збагачення

1. До зобов'язань із безпідставного збагачення застосовують право країни, у якій таке збагачення мало місце.

Сторони зобов'язання у будь-який час після його виникнення можуть домовитися про застосування до нього права країни суду.

2. Якщо безпідставне збагачення виникає внаслідок зникнення підстави, за якою набуто або збережено майно, право, що підлягає застосуванню, визначають за правом країни, якому була підпорядкована ця підстава.

У разі якщо право, що підлягає застосуванню, не може бути визначене на підставі абзацу першого цієї частини, і при цьому сторони мають свій осідок (місце проживання або місцезнаходження) чи місце перебування в одній і тій

самій країні у момент, коли виник юридичний факт, що спричинив виникнення безпідставного збагачення, правом, що підлягає застосуванню, є право цієї країни. В іншому випадку правом, що підлягає застосуванню, є право країни, у якій відбулося безпідставне збагачення.

Стаття 1867. Сфера дії права, що його застосовують до недоговірних зобов'язань

1. Право, що його застосовують до недоговірних зобов'язань згідно з приписами цієї книги, охоплює:

1) умови та обсяг відповідальності, включаючи визначення осіб, які можуть бути притягнені до відповідальності за вчинені ними дії;

2) підстави звільнення від відповідальності, обмеження відповідальності та її розподіл;

3) наявність, характер та оцінку шкоди та компенсації, що її вимагають;

4) засоби забезпечення, що можуть бути застосовані судом для запобігання, припинення або відшкодування шкоди;

5) допустимість передання права на відшкодування шкоди, в тому числі порядком спадкування;

6) визначення кола осіб, які мають право на відшкодування завданої шкоди;

7) відповідальність за дії інших осіб;

8) порядок припинення недоговірних зобов'язань.

Глава 127. Колізійні норми щодо трудових відносин

Стаття 1868. Право, що його застосовують до трудового договору

1. Сторони трудового договору можуть письмово обрати право країни, що його застосовують до трудового договору. Проте такий вибір не може погіршувати становище працівника порівняно з імперативними нормами права, що підлягатиме застосуванню за ненавності вибору права.

2. У разі відсутності вибору права сторонами трудового договору, якщо з усіх обставин не випливає, що трудові відносини мають більш тісний зв'язок із правом іншої країни, до трудових відносин застосовують:

1) право країни, у якій працівник звичайно виконує свою роботу за договором, навіть якщо він перебуває у відрядженні на певний строк для роботи за кордоном;

2) право країни, у якій є звичайне місце провадження діяльності роботодавця, яким було найнято працівника, якщо працівник переважно працює більше ніж в одній країні або працює віддалено на постійній основі;

3) при виконанні роботи на судні або в літаку право країни прапора або іншого розпізнавального знака, під яким судно або літак курсує.

Стаття 1869. Трудові відносини громадян України, які працюють за кордоном

1. Трудові відносини громадян України, які працюють за кордоном, регулює право України у разі, якщо:

1) громадяни України працюють у закордонних дипломатичних установах України;

2) громадяни України уклали з роботодавцями - фізичними особами або юридичними особами України трудові договори про виконання роботи за кордоном, у тому числі в їхніх відокремлених підрозділах, якщо це не суперечить законодавству країни, на території якої виконують роботу;

3) це встановлює закон або міжнародний договір України.

Стаття 1870. Особливості регулювання трудових відносин іноземців та осіб без громадянства, які працюють в Україні

1. Трудові відносини іноземців та осіб без громадянства, які працюють в Україні, не регулює право України у разі, якщо:

1) іноземці та особи без громадянства працюють у складі дипломатичних представництв іноземних держав або представництв міжнародних організацій в Україні, якщо іншого не встановлює міжнародний договір України;

2) іноземці та особи без громадянства за межами України уклали з іноземними роботодавцями - фізичними особами або юридичними особами трудові договори про виконання роботи в Україні, якщо іншого не встановлює договір або міжнародний договір України.

Глава 128. Колізійні норми сімейного права

Стаття 1871. Право на шлюб

1. Право на шлюб визначає особистий закон кожної з осіб, які подали заяву про укладення шлюбу. У разі укладення шлюбу в Україні застосовують приписи книги шостої цього Кодексу щодо підстав недійсності шлюбу.

Стаття 1872. Форма і порядок укладення шлюбу в Україні

1. Форму і порядок укладення шлюбу в Україні між громадянином України та іноземцем або особою без громадянства, а також між іноземцями або особами без громадянства визначає право України.

Стаття 1873. Укладення шлюбу в консульській установі або дипломатичному представництві

1. Шлюб між громадянами України, якщо хоча б один з них проживає за межами України, можуть укласти в консульській установі або дипломатичному представництві України згідно з правом України.

2. Укладення шлюбу між іноземцями в консульській установі або дипломатичному представництві відповідних держав в Україні регулює право акредитуваної держави.

Стаття 1874. Дійсність шлюбу, укладеного за межами України

1. Шлюб між громадянами України, шлюб між громадянином України та іноземцем, шлюб між громадянином України та особою без громадянства, що укладений за межами України відповідно до права іноземної держави, є дійсним в Україні, за умови додержання щодо громадянина України приписів книги шостої цього Кодексу щодо підстав недійсності шлюбу.

2. Шлюб між іноземцями, шлюб між іноземцем та особою без громадянства, шлюб між особами без громадянства, що укладений відповідно до права іноземної держави, є дійсним в Україні.

Стаття 1875. Існування між двома особами відносин проживання однією сім'єю без перебування в шлюбі

1. Існування між двома особами відносин проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу (фактичний сімейний союз) визначає спільний особистий закон цих осіб, а за його ненаявності – право країни, у якій ці особи мали останній спільний осідок (місце проживання). Якщо відповідне право в цілому не визнає відносини проживання однією сім'єю без перебування в шлюбі, застосовують право України.

2. Якщо однією із сторін відносин проживання однією сім'єю без перебування в шлюбі є громадянин України, існування таких відносин визнають у разі, якщо їх сторонами є жінка і чоловік, які не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі.

Стаття 1876. Шлюбний договір

1. Сторони шлюбного договору можуть обрати право, що його застосовують до шлюбного договору, відповідно до частини першої статті 1879 цього Кодексу.

Стаття 1877. Юридичні наслідки шлюбу

1. Юридичні наслідки шлюбу визначає спільний особистий закон подружжя, а за його ненаявності – право країни, у якій подружжя мало

останній спільний осідок (місце проживання), за умови що хоча б один із подружжя досі має осідок (місце проживання) у цій державі, а за ненаявності такого – право, з яким обидва з подружжя мають найбільш тісний зв'язок іншим чином, а за ненаявності такого – право країни суду.

2. Подружжя, яке не має спільного особистого закону, може обрати право, що його застосовують до юридичних наслідків шлюбу, якщо подружжя не має спільного осідку (місця проживання) або якщо особистий закон жодного з них не збігається з правом країни їхнього спільного осідку (місця проживання).

3. Вибір права згідно з частиною другою цієї статті обмежений лише правом особистого закону одного з подружжя без застосування частини другої статті 1812 цього Кодексу. Угода про вибір права є припиненою, якщо особистий закон подружжя стає спільним.

Стаття 1878. Юридичні наслідки проживання однією сім'єю без перебування в шлюбі

1. Юридичні наслідки проживання однією сім'єю без перебування в шлюбі визначає спільний особистий закон цих осіб, а за його ненаявності – право країни, у якій ці особи мали останній спільний осідок (місце проживання). Якщо відповідне право в цілому не визнає відносини проживання однією сім'єю без перебування в шлюбі, застосовують право України.

Стаття 1879. Право, що його застосовують до юридичного режиму майна подружжя

1. Право, що його застосовують до юридичного режиму майна подружжя, регулює весь обсяг майна подружжя, безвідносно до його виду та місцезнаходження (принцип єдності права, що його застосовують).

2. Подружжя (майбутнє подружжя) може обрати для регулювання юридичного режиму їхнього майна право особистого закону одного з них або право країни, у якій один із них має звичайне місце перебування.

3. Будь-яка зміна права, що його застосовують до юридичного режиму майна подружжя, не повинна порушувати прав третіх осіб.

4. Право, вибране згідно з частиною другою цієї статті, не застосовують або змінюють за згоди сторін у разі зміни особистого закону або звичайного місця перебування того з подружжя, до особистого закону або звичайного місця перебування якого було прив'язане обране право. Нове право застосовують до відносин з моменту укладення шлюбу, якщо іншого не встановлює подружжя письмово.

5. У разі ненаявності вибору права подружжям юридичний режим їхнього майна визначає право країни спільного особистого закону подружжя на час укладення шлюбу, а за його ненаявності – право країни першого спільного осідку (місця проживання) подружжя після укладення шлюбу, а за його ненаявності – право, з яким обоє з подружжя мають найбільш тісний зв'язок.

6. У випадку множинного громадянства обох з подружжя при визначенні права, що його застосовують згідно з частиною п'ятою цієї статті, право країни спільного особистого закону подружжя не застосовують.

Стаття 1880. Майнові наслідки проживання однією сім'єю без перебування в шлюбі

1. Особи можуть обрати для регулювання майнових наслідків проживання однією сім'єю право особистого закону одного з них або право країни, у якій один із них має звичайне місце перебування, або щодо нерухомого майна – право країни, у якій це майно перебуває.

2. Право, вибране згідно з частиною першою цієї статті, не застосовують або змінюють за згоди сторін у разі зміни особистого закону або звичайного місця перебування тієї із сторін, до особистого закону або звичайного місця перебування якої було прив'язане обране право. Нове право застосовують до відносин з моменту початку проживання однією сім'єю без перебування в шлюбі, якщо іншого не встановлюють сторони письмово.

3. У разі ненаявності вибору права сторонами майнові наслідки проживання однією сім'єю без перебування в шлюбі визначає право, що його застосовують до юридичних наслідків таких відносин.

Стаття 1881. Форма вибору права для юридичних наслідків шлюбу

1. Вибір права, встановлений частиною другою статті 1879 цього Кодексу та цієї статтею, здійснюють письмово або такий вибір має явно впливати з умов шлюбного договору. Угоду сторін про вибір права, що укладена в Україні, нотаріально посвідчують.

Стаття 1882. Форма вибору права для майнових наслідків проживання однією сім'єю без перебування в шлюбі

1. Вибір права, встановлений частиною першою статті 1880 цього Кодексу, здійснюють письмово. Угоду сторін про вибір права, що укладена в Україні, нотаріально посвідчують.

Стаття 1883. Припинення шлюбу

1. Припинення шлюбу та юридичні наслідки його припинення визначає право, що діє на цей час щодо юридичних наслідків шлюбу.

Стаття 1884. Припинення проживання однією сім'єю без перебування в шлюбі

1. Припинення проживання однією сім'єю без перебування в шлюбі та юридичні наслідки такого припинення визначає право, що діє на цей час щодо юридичних наслідків проживання однією сім'єю без перебування в шлюбі.

Стаття 1885. Визнання шлюбу недійсним

1. Недійсність шлюбу, укладеного в Україні або за її межами, визначає право, що його застосовують відповідно до статей 1871 і 1873 цього Кодексу.

Стаття 1886. Встановлення та оскарження батьківства

1. Встановлення та оскарження батьківства визначає особистий закон дитини на момент її народження.

Стаття 1887. Права і обов'язки батьків і дітей

1. Права і обов'язки батьків і дітей, крім випадків, встановлених статтями 1888, 1889, 1892 цього Кодексу, визначає особистий закон дитини або право, що має тісний зв'язок із відповідними відносинами і є більш сприятливим для дитини.

Стаття 1888. Загальні приписи про право, що його застосовують до зобов'язань щодо утримання

1. Зобов'язання щодо утримання, що виникають із сімейних відносин, регулює право країни, у якій має осідок (місце проживання) особа, яка має право на утримання.

2. Сторони зобов'язання щодо утримання можуть обрати право, що його застосовують до зобов'язання щодо утримання, відповідно до приписів статті 1892 цього Кодексу.

Стаття 1889. Зобов'язання щодо утримання між батьками і дітьми

1. Якщо особа, яка має право на утримання, не може його одержати згідно з правом, визначеним відповідно до частини першої статті 1888 цього Кодексу, зобов'язання щодо утримання між батьками і дітьми регулює право держави суду.

2. Якщо особа, яка має право на утримання, звернулася з вимогою про утримання до суду в державі, в якій особа, яка зобов'язана надати утримання, має осідок (місце проживання), зобов'язання щодо утримання між батьками і

дітьми визначає право держави суду. Однак якщо одержати утримання відповідно до зазначеного права неможливо, застосовують право, встановлене частиною першою статті 1888 цього Кодексу.

3. Якщо особа, яка має право на утримання, не може його одержати згідно з правом, визначеним відповідно до частин першої та другої цієї статті, зобов'язання щодо утримання між батьками і дітьми регулює право їхнього спільного особистого закону, якщо такий існує.

Стаття 1890. Зобов'язання щодо утримання дітей іншими особами

1. Право, що його застосовують до зобов'язань щодо утримання малолітніх, неповнолітніх дітей дідом, бабою, вітчимом, мачухою, братом, сестрою, іншими особами, у сім'ї яких виховували дитину, визначають відповідно до статті 1889 цього Кодексу.

Стаття 1891. Зобов'язання щодо утримання, що виникають у зв'язку з укладенням шлюбу, розірванням шлюбу, недійсністю шлюбу, проживанням однією сім'єю жінки та чоловіка без реєстрації шлюбу

1. Зобов'язання щодо утримання, що виникають між подружжям, колишнім подружжям, особами, шлюб між якими є недійсним, жінкою і чоловіком, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу, регулює право країни останнього спільного осідку (місця проживання) сторін зобов'язання або інше право, що має більш тісний зв'язок зі шлюбом, якщо одна із сторін зобов'язання заперечує проти застосування до зобов'язання права, визначеного відповідно до частини першої статті 1888 цього Кодексу.

Стаття 1892. Вибір права за згодою сторін зобов'язання щодо утримання

1. Зобов'язання щодо утримання, що виникають із сімейних відносин, можуть на вибір сторін зобов'язання регулювати:

1) особистий закон однієї із сторін зобов'язання на момент здійснення вибору права;

2) право країни осідку (місця проживання) однієї із сторін зобов'язання на момент здійснення вибору права;

3) право, що обрано сторонами зобов'язання або що його застосовують відповідно до закону для регулювання майнових відносин сторін зобов'язання;

4) право, що обрано сторонами зобов'язання або що його застосовують відповідно до закону для регулювання припинення шлюбу або окремого проживання сторін зобов'язання;

5) право країни суду, що обрано сторонами для цілей провадження у конкретній справі про зобов'язання щодо утримання.

2. Вибір права, встановлений частиною першою цієї статті, здійснюють у спосіб укладення угоди письмово. Угоду про вибір права, що її укладають в Україні, нотаріально посвідчують.

Вибір права відповідно до пунктів 1-4 частини першої цієї статті не застосовують до зобов'язань щодо утримання малолітніх, неповнолітніх дітей, недієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена.

Вибір права відповідно до пункту 5 частини першої цієї статті здійснюють сторони зобов'язання до відкриття провадження у відповідній справі з урахуванням приписів статті 1903 цього Кодексу.

3. Угода про вибір права, що призводить до явно несправедливих або нерозумних наслідків для будь-якої із сторін, є нікчемною, крім випадків, якщо на момент її укладення сторони повністю усвідомлювали значення, зміст і наслідки їхнього вибору.

Стаття 1893. Відмова від утримання, заперечення вимоги про утримання

1. Право особи на відмову від утримання визначає право країни осідку (місця проживання) цієї особи.

2. Вимогу особи про утримання (крім вимог про утримання батьками дітей та вимог про утримання, що виникають зі шлюбних відносин) може заперечувати особа, яка зобов'язана надати утримання, на тій підставі, що обов'язку щодо утримання не існує ні згідно з правом осідку (місця проживання) особи, яка зобов'язана надати утримання, ні згідно з правом їхнього спільного особистого закону, якщо таке право існує.

Стаття 1894. Усиновлення

1. Усиновлення та його скасування регулює особистий закон дитини та особистий закон усиновлювача. Якщо усиновлювач – подружжя, яке не має спільного особистого закону, застосовують право, що визначає юридичні наслідки шлюбу.

2. Здатність особи бути усиновлювачем визначають відповідно до її особистого закону.

3. Юридичні наслідки усиновлення або його припинення визначає особистий закон усиновлювача.

4. Нагляд та облік дітей, усиновлених відповідно до приписів цієї статті, здійснюють відповідно до особистого закону дитини.

Глава 129. Колізійні норми щодо спадкування

Стаття 1895. Спадкові відносини

1. З урахуванням приписів статей 1896 і 1897 цього Кодексу спадкові відносини регулює право країни, у якій спадкодавець мав звичайний осідок (місце проживання) в момент смерті, якщо спадкодавцем не обрано право країни, громадянином якої він був у момент здійснення вибору або смерті. Особа, яка має кілька громадянств, може обрати право будь-якої з країн, громадянство якої вона має у момент здійснення вибору або смерті.

2. Вибір права спадкодавцем може бути здійснений у заповіті або в іншому документі щодо розпорядження майном на випадок смерті, форма якого відповідає вимогам права, що його застосовують до форми заповіту.

3. Перехід у власність територіальної громади відумерлої спадщини, що розташована на території України, регулює право України.

Стаття 1896. Особливості спадкування майна комморієнтів

1. Якщо двоє або більше осіб, спадкування за якими регулює право різних країн, померли за обставин, коли невідомо, в якій послідовності настала їхня смерть, і якщо право таких країн по-різному регулює таку ситуацію або не регулює її взагалі, жодна з померлих осіб не має права на спадкування за іншою такою особою (особами).

Стаття 1897. Здатність осіб на складання і скасування заповіту. Форма заповіту та акта його скасування

1. Здатність особи на складання і скасування заповіту, а також форма заповіту та акта його скасування визначає право країни, у якій спадкодавець мав постійний осідок (місце проживання) в момент складання акта або в момент смерті. Заповіт або акт його скасування не може бути визнаний недійсним внаслідок недодержання форми, якщо остання відповідає вимогам права місця складання заповіту або права громадянства, або права звичайного місця перебування спадкодавця у момент складання акта чи в момент смерті, або права країни, у якій перебуває нерухоме майно.

2. Заява про прийняття спадщини, заява про відмову від прийняття спадщини не можуть бути визнані недійсними внаслідок недодержання форми, якщо вони відповідають вимогам права країни, що його застосовують до спадкових відносин, або права країни, у якій особа, яка вчиняє заяву, має звичайний осідок (місце проживання).

Стаття 1898. Сфера дії права, що його застосовують до спадкових відносин

1. Право, що його застосовують до спадкових відносин згідно з приписами цієї книги, охоплює:

1) підстави, час і місце відкриття спадщини;

- 2) визначення спадкоємців, їхніх часток та зобов'язань, що можуть бути накладені на них спадкодавцем, а також визначення інших прав на спадкування, включаючи право на спадкування іншого з подружжя;
- 3) право на спадкування;
- 4) усунення від права на спадкування;
- 5) передання спадкоємцям прав і обов'язків, що входять до складу спадщини, включаючи умови та юридичні наслідки прийняття або відмови від прийняття спадщини;
- 6) права спадкоємців, виконавців заповіту, осіб, що управляють спадщиною, зокрема щодо продажу майна та задоволення вимог кредиторів;
- 7) відповідальність за зобов'язаннями в межах спадщини;
- 8) розпорядження частиною майна, обмеження на розпорядження майном після смерті, а також претензій, що близькі особи спадкоємця можуть мати до спадкоємців або щодо спадщини;
- 9) врахування обставин, що мають юридичне значення, під час визначення часток спадкоємців;
- 10) питання розподілу, перерозподілу спадщини.

Глава 130. Провадження у справах за участю іноземних осіб

Стаття 1899. Участь у процесі іноземних осіб

1. Іноземці, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, іноземні держави (їх органи та посадові особи) та міжнародні організації (далі - іноземні особи) мають право звертатися до судів України для захисту своїх прав, свобод чи інтересів.

2. Іноземні особи мають процесуальні права і обов'язки в судах України, що і громадяни України та українські юридичні особи, крім випадків, встановлених Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України.

3. Міжнародними договорами України та законами України можуть бути встановлені особливості участі у процесі іноземних держав, дипломатичних агентів, персоналу міжнародних організацій та інших осіб.

Стаття 1900. Процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб в Україні

1. Процесуальну правоздатність і дієздатність іноземних осіб в судах України визначає їх особистий закон, за приписами, встановленими цим Кодексом. Якщо іноземна фізична особа за її особистим законом є недієздатною або обмежено дієздатною, а за законом України є дієздатною, така особа є дієздатною в судах України.

2. На вимогу суду, що розглядає справу, іноземна юридична особа має представити оформлений з урахуванням статті 1808 цього Кодексу документ, що є доказом правосуб'єктності юридичної особи (сертифікат реєстрації, витяг з торгового реєстру тощо).

Глава 131. Підсудність та виконання іноземних судових доручень

Стаття 1901. Засади підсудності судам України справ з іноземним елементом

1. Підсудність судам України справ з іноземним елементом визначають на момент відкриття провадження у справі, незважаючи на те, що в ході провадження у справі підстави для такої підсудності відпали або змінилися.

2. Суд зупиняє провадження у справі, якщо після відкриття провадження у справі судом буде встановлено, що у суді чи іншому юрисдикційному органі іноземної держави є справа із спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, на той час, поки іноземним судом не буде остаточно підтверджено його юрисдикцію щодо цього спору та судом України визначено, що рішення іноземного суду в цій справі може бути визнане та виконане на території України після набрання ним чинності в іноземній державі.

3. Суд закриває провадження у справі після набрання чинності рішенням іноземного суду з приводу спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав в державі його ухвалення.

4. Суд продовжує розгляд справи, якщо згідно із законом України або міжнародним договором України він має виключну юрисдикцію щодо такого спору.

5. Якщо іноземний суд визнає, що не має юрисдикції щодо цього спору або судом України буде встановлено, що рішення іноземного суду не може бути виконане в Україні, суд продовжує розгляд справи.

Стаття 1902. Справи, що не підсудні судам України

1. Суди України не мають права розглядати справи, якщо вони стосуються речових позовів (зокрема, віндикаційного та негативного позову, позову про визнання права власності тощо) щодо нерухомого майна, що знаходиться за межами України.

Стаття 1903. Підстави визначення підсудності справ судам України

1. Суди розглядають будь-які справи з іноземним елементом у таких випадках:

1) якщо сторони встановили своєю угодою підсудність справи з іноземним елементом судам України;

2) якщо на території України відповідач або один із відповідачів у справі має осідок (місце проживання або місцезнаходження) або перебуває рухоме чи нерухоме майно, щодо якого виник спір (є об'єктом відносин з іноземним елементом), або розташована філія або представництво іноземної юридичної особи - відповідача – щодо спору, що виник у зв'язку з діяльністю такої філії або представництва на території України;

3) у справах про відшкодування шкоди, якщо подія, що призвела до завдання шкоди, сталася на території України;

4) якщо у справі про сплату аліментів або про встановлення батьківства позивач має осідок (місце проживання) в Україні;

5) якщо у справі про відшкодування шкоди позивач - фізична особа має осідок (місце проживання) в Україні;

6) якщо у справі про спадщину спадкодавець мав в Україні останній осідок (місце проживання) або спадкове майно перебуває на території України;

7) якщо дія або подія, що стала підставою для подання позову, мала місце на території України;

8) якщо у справі про визнання безвісно відсутнім або оголошення померлим особа мала останній відомий осідок (місце проживання) на території України або була громадянином України безвідносно до її останнього відомого осідку (місця проживання);

9) якщо справа окремого провадження стосується особистого статусу або дієздатності громадянина України;

10) якщо справа проти громадянина України, який за кордоном діє як дипломатичний агент або з інших підстав має імунітет від місцевої юрисдикції, відповідно до міжнародного договору не може бути порушена за кордоном;

11) якщо у справі про банкрутство боржник має місце основних інтересів або основної підприємницької діяльності на території України;

12) якщо справа стосується прийняття заходів забезпечення позову у справі, що розглядає іноземний суд або арбітраж, якщо майно, щодо якого запитується забезпечення, перебуває на території України;

13) якщо справа, пов'язана з договірними відносинами, а виконання договірних зобов'язань відбулося або повинно було відбутися на території України відповідно до угоди сторін чи права, що його застосовують до договору, за ненаявності погодженого сторонами місця виконання;

14) у справах про визнання та виконання рішень іноземних судів та арбітражів;

15) у справах про повернення культурних цінностей, якщо такі цінності перебувають на території України;

16) щодо зустрічних позовів, за умови що зустрічний позов виник з тієї самої операції чи події, що і основний позов;

17) в інших випадках, визначених законом України та міжнародним договором України.

Стаття 1904. Виключна підсудність

1. Підсудність судам України є виключною у таких справах з іноземним елементом:

1) якщо нерухоме майно, щодо якого виник спір, знаходиться на території України, крім справ, що стосуються укладення, зміни, розірвання та виконання договорів, укладених в рамках публічно-приватного партнерства, зокрема концесійних договорів, згідно з якими нерухоме майно є об'єктом такого партнерства, зокрема об'єктом концесії, а спір не стосується виникнення, припинення та реєстрації речових прав на такий об'єкт;

2) якщо у справі, яка стосується відносин між дітьми та батьками, обидві сторони мають осідок (місце проживання) в Україні;

3) якщо у справі про спадщину спадкодавець - громадянин України та спадкове майно або його значна частина перебуває на території України;

4) якщо спір пов'язаний з оформленням права інтелектуальної власності, що потребує реєстрації чи видачі свідоцтва (патенту) в Україні;

5) якщо спір пов'язаний із створенням та припиненням на території України юридичних осіб за участі іноземних осіб, фізичних осіб – підприємців, представництв та філій іноземних юридичних осіб;

6) якщо спір стосується дійсності записів у державних реєстрах, кадастрах України;

7) якщо у справах про банкрутство боржника було створено відповідно до законодавства України та він має місце основних інтересів або основної підприємницької діяльності на території України;

8) якщо справа стосується випуску або знищення цінних паперів, оформлених в Україні;

9) якщо справи стосуються усиновлення, що було здійснено або здійснюють на території України;

10) в інших випадках, визначених законами та міжнародними договорами України.

Стаття 1905. Компетенція інших органів України

1. Компетенцію інших органів України щодо розгляду справ з іноземним елементом визначають закони України з урахуванням статей 1807, 1880, 1886-1888 цього Кодексу.

Стаття 1906. Судові доручення судів України

1. У разі якщо при розгляді справи з іноземним елементом у суду виникне необхідність вручення судових документів або отримання доказів, проведення окремих процесуальних дій за кордоном, суд може направити відповідне доручення до компетентного органу іноземної держави порядком, встановленим процесуальним законом України та міжнародними договорами України.

2. Доручення судів України про вручення судових документів громадянам України, які постійно проживають або тимчасово перебувають за кордоном, або отримання від них доказів на території іноземної держави можуть бути виконані консульською або дипломатичною посадовою особою України відповідно до міжнародних договорів України або іншим порядком, що не суперечить законодавству держави перебування.

Стаття 1907. Виконання іноземних судових доручень

1. Суди мають виконувати судові доручення, що передані їм компетентними органами іноземних держав порядком, встановленим міжнародним договором або процесуальним законом України.

2. Суди мають виконувати такі доручення з дотриманням процесуальних норм України. Суди можуть застосовувати іноземний процесуальний закон на прохання іноземного суду у випадках, якщо це не суперечить публічному порядку України та не загрожує національній безпеці України.

3. Суди мають право відмовити у виконанні таких доручень у випадках, встановлених міжнародним договором.

Глава 132. Визнання та виконання рішень іноземних судів

Стаття 1908. Рішення іноземних судів, що можуть бути визнані та виконані в Україні

1. В Україні можуть бути визнані та виконані рішення іноземних судів, у тому числі затверджені іноземним судом мирові угоди, у справах, що виникають з приватних відносин, вироки іноземних судів у кримінальних провадженнях у частині відшкодування шкоди, а також рішення іноземних арбітражів та інших органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних і комерційних справ, що набрали чинності, крім випадків, встановлених частиною другою цієї статті.

2. В Україні не можуть бути визнані та виконані рішення іноземних судів та арбітражів у справах щодо стягнення заборгованості з підприємства оборонно-промислового комплексу на користь юридичної особи держави-агресора та/або держави-окупанта або юридичної особи з іноземними інвестиціями чи іноземного підприємства держави-агресора та/або держави-окупанта.

Стаття 1909. Порядок визнання і виконання рішень іноземних судів

1. Визнання та виконання рішень, визначених у статті 1907 цього Кодексу, здійснюють порядком, встановленим законом України та міжнародним договором України.

КНИГА ДЕВ'ЯТА ПУБЛІЧНІСТЬ ПРАВ ЦИВІЛЬНИХ

Глава 133. Загальні приписи

Стаття 1910. Предмет публічності та способи її здійснення

1. Права, правочини та факти, які стосуються стану та правосуб'єктності особи, пов'язані з належним їм нерухомим майном, як і будь-які інші відносини підлягають оприлюдненню (публічності) у випадках, безпосередньо встановлених законом.

2. Публічність, визначена частиною першою цієї статті, здійснюється на підставі:

- 1) Державного реєстру речових прав на нерухоме майно;
- 2) Державного реєстру обтяжень рухомого майна;
- 3) Державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб -підприємців та громадських формувань;
- 4) Єдиного державного реєстру транспортних засобів;
- 5) Єдиного державного реєстру судових рішень;
- 6) державних реєстрів у сфері інтелектуальної власності;
- 7) Державного реєстру актів цивільного стану громадян;
- 8) інших форм оприлюднення, встановлених законом.

3. Приписи цієї книги застосовують, якщо іншого не встановлюють закон або інші нормативно-правові акти, застосовні до відповідного державного реєстру.

Стаття 1911. Умови публічності

1. Порядок та умови публічності встановлює закон.

2. Виконання формальних вимог закону щодо публічності має право вимагати будь-яка особа, у тому числі неповнолітня дитина або повнолітня особа, стосовно якої судом встановлено обмеження її цивільної дієздатності.

3. Будь-яка відмова або обмеження права на виконання формальних вимог закону щодо публічності, а також будь-яка неустойка або інша санкція, встановлена з метою перешкоджання здійсненню цього права, є нікчемними.

4. Ніхто не може посилатися на те, що не знав про право, правочин або факт, що підлягає публічності, якщо вимогу закону щодо публічності виконано правомірно.

5. Якщо до права, правочину, факту або будь-яких відносин застосовують одночасно різні формальні вимоги закону, невиконання однієї вимоги зі здійснення публічності не погашається за рахунок виконання іншої.

Стаття 1912. Юридичні наслідки публічності

1. Публічність забезпечує протиставність права, правочину, факту, а також будь-яких інших відносин, що підлягають оприлюдненню, встановлює їх черговість (пріоритет) та, якщо це безпосередньо встановлено законом, зумовлює їх встановлення або юридичні наслідки.

2. Для сторін або їх правонаступників права, правочини або факти, інші відносини створюють юридичні наслідки в повному обсязі, навіть якщо не дотримані формальні вимоги щодо публічності, крім випадків, встановлених законом.

3. Публічність не надає юридичної сили праву, правочину або факту, що підлягає публічності або переданий для її забезпечення. проте у випадках та за умов, безпосередньо встановлених законом, вона може створювати правонабувальні наслідки на користь набувачів.

4. Публічність не перериває та не зупиняє перебіг позовної давності, крім випадків, встановлених законом.

Стаття 1913. Презумпції у сфері державних реєстрів

1. Якщо право, правочин або факт зареєстровані в державному реєстрі, вони існують до моменту їх виключення з відповідного реєстру або зміни відповідно до закону.

2. Право, правочин або факт, виключені з державного реєстру, не існують.

3. Щодо права, правочину або факту, зареєстрованих у державному реєстрі, діє презумпція достовірності доти, доки вони не будуть визнані такими, що втратили чинність, недійсними в порядку, встановленому законодавством.

Стаття 1914. Відсутність публічності

1. Якщо формальну вимогу закону не виконано, а публічність не встановлено законом, що має правовстановлювальний характер, права, правочини, факти або відносини, що підлягають оприлюдненню, не можуть бути протиставлені третім особам, крім випадку, якщо доведено, що такі особи дізналися про них в інший спосіб.

2. Якщо закон визначає, що просте знання факту не усуває відсутності публічності, посилатися на її відсутність може будь-яка заінтересована особа, у тому числі третя особа, яка дізналася в інший спосіб про право, правочин, факт або відносини, що підлягають публічності.

Стаття 1915. Доступ до державних реєстрів

1. Будь-яка особа має право відповідно до закону на ознайомлення без обґрунтування свого інтересу з інформацією, яку містять державні реєстри, щодо права, правочину, факту або певного юридичного становища та отримувати реєстрову інформацію у порядку, встановленому законом.

2. У випадках і порядком, встановленими законом, доступ до реєстрової інформації, яку містить державний реєстр, може бути обмежено або обумовлено.

Стаття 1916. Юридичні наслідки використання інформації, одержаної з публічного реєстру

1. Особа, яка порядком, встановленим законом, одержала з публічного реєстру інформацію та, виходячи з неї, вчинила правочин або іншу правомірну дію, не відповідає за шкоду, завдану іншим особам унаслідок недостовірності такої інформації.

2. Припис частини першої цієї статті не застосовують, якщо буде доведено, що особа:

1) знала або повинна була знати про недостовірність інформації, одержаної з публічного реєстру;

2) умисно сприяла внесенню до публічного реєстру недостовірних відомостей або умисно використала недостовірність таких відомостей;

3) вчинила правочин або іншу правомірну дію, виходячи з інформації публічного реєстру, за наявності в цьому реєстрі відмітки про заперечення, судовий спір, заборону, арешт, секвестр чи інше обмеження, яке стосується відповідного права, правочину або факту.

3. Шкода, завдана недостовірністю інформації, одержаної з публічного реєстру, за наявності умов, встановлених частиною першою цієї статті, відшкодовується державою або іншим держателем (адміністратором) публічного реєстру у випадках та порядком, встановленим законом.

4. Приписи цієї статті не застосовують до відповідальності особи за шкоду, завдану їй власною неправомірною поведінкою, що не зумовлена виключно недостовірністю інформації, одержаної з публічного реєстру.

Глава 134. Правовстановлювальні державні реєстри

§ 1. Загальні приписи

Стаття 1917. Права, що підлягають реєстрації

1. Приписи цієї глави застосовують до будь-якого державного реєстру, що відповідає таким умовам:

1) у цьому реєстрі згідно із законом підлягають реєстрації визначені речові права та/або інші визначені майнові права (права, які підлягають реєстрації/зареєстровані права);

2) закон встановлює, що права, які підлягають реєстрації, можуть виникнути лише за умови їх реєстрації на користь набувача у відповідному реєстрі, крім випадків, встановлених законом.

2. У випадках, встановлених законом, визначені речові права та/або інші визначені майнові права (права, які підлягають реєстрації/зареєстровані права), які закріплюють приналежність об'єкта цивільних прав певній особі, обмеження таких прав та обтяження майна (права на майно), підлягають державній реєстрації.

Державну реєстрацію прав на майно здійснює уповноважений згідно із законом державний орган на засадах перевірки законності підстав реєстрації, публічності і достовірності державного реєстру.

До державного реєстру вносять дані, що дають змогу однозначно встановити об'єкт, на який встановлюється право, уповноважену особу, зміст права, підставу його виникнення.

3. Майнові права на об'єкт цивільних прав, що підлягає державній реєстрації, виникають, змінюються та припиняються з моменту внесення відповідного запису до державного реєстру, якщо іншого не встановлює закон.

4. У випадках, встановлених законом, або за домовленістю сторін договір, що є підставою для виникнення, зміни або припинення прав на майно, які підлягають державній реєстрації, має бути нотаріально посвідчений.

Запис до державного реєстру вносять за наявності заяв про це всіх осіб, які вчинили правочин, якщо іншого не встановлює закон. Якщо правочин вчинено із нотаріальним посвідченням, запис до державного реєстру може бути внесено за заявою будь-якої сторони правочину або заявою нотаріуса.

5. Якщо право на майно виникає, змінюється або припиняється внаслідок настання обставин, визначених законом, запис про виникнення,

зміну або припинення цього права вносять до державного реєстру за заявою особи, для якої настають такі юридичні наслідки. Законом може бути встановлено також право інших осіб на звернення із заявою про внесення відповідного запису до державного реєстру.

6. Уповноважений згідно з законом державний орган або інший уповноважений реєстратор, який здійснює державну реєстрацію прав на майно, перевіряє повноваження особи, яка зверталася із заявою про державну реєстрацію права, законність підстав для реєстрації, інші передбачені законом обставини та документи, а у випадках, визначених частиною п'ятою цієї статті, – також настання відповідної обставини.

Якщо право на майно виникає, змінюється або припиняється на підставі нотаріально посвідченого правочину, уповноважений згідно з законом державний орган має право перевірити законність відповідного правочину у випадках та порядком, встановленими законом.

7. Зареєстроване майнове право може бути оспорено лише в судовому порядку. Особа, зазначена в державному реєстрі як володілець права, є такою, доки встановленим законом порядком до відповідного реєстру не внесено запис про інше.

У разі виникнення спору щодо зареєстрованого права особа, яка знала або повинна була знати про недостовірність даних державного реєстру, не має права посилаючись на відповідні дані.

8. Щодо зареєстрованого права до державного реєстру може бути внесено порядком, встановленим законом, відмітку про заперечення особи, відповідне право якої зареєстровано раніше.

Якщо протягом трьох місяців із дня внесення до державного реєстру відмітки про заперечення щодо зареєстрованого права особа, за заявою якої внесено таку відмітку, не оспорила зареєстроване право в суді, відмітка про заперечення є скасованою. У такому разі повторне внесення відмітки про заперечення зазначеної особи неможливе.

Особа, яка оспорує зареєстроване право в суді, має право вимагати внесення до державного реєстру відмітки про наявність судового спору щодо цього права.

9. Відмова в державній реєстрації прав на майно або ухилення від державної реєстрації можуть бути оспорені в суді.

10. Шкода, завдана незаконною відмовою в державній реєстрації прав на майно, ухиленням від державної реєстрації, внесенням до державного реєстру незаконних або недостовірних даних про право або внаслідок помилок, допущених з вини державного органу під час внесення запису до державного реєстру або під час надання даних і копій документів, або порушенням встановленого законом порядку державної реєстрації прав на майно, з вини

державного органу, який здійснює державну реєстрацію прав на майно, підлягає відшкодуванню державою.

Позов про відповідальність держави за шкоду, завдану внаслідок неправомірних дій (бездіяльності) державного органу відповідно до цієї частини може бути подано до суду протягом десяти років з дня їх вчинення.

11. Приписи цієї глави також застосовують до державних реєстрів у сфері інтелектуальної власності з урахуванням особливостей, встановлених цим Кодексом та законом.

12. Приписи, визначені цією статтею, застосовують, якщо іншого не встановлює цей Кодекс.

Стаття 1918. Види реєстраційних дій

1. У реєстрі проводять реєстрацію, попередню реєстрацію і внесення відміток (реєстраційні дії).

2. Предметом реєстрації та попередньої реєстрації є права, що підлягають реєстрації, а внесення відміток здійснюють щодо інших прав, правочинів, фактів або відносин, пов'язаних із зареєстрованими правами, дані про які містить реєстр.

Стаття 1919. Реєстрація прав, що підлягають реєстрації, з умовою і строком виконання

1. Права, що підлягають реєстрації, набуті під відкладальною або скасувальною умовою, не реєструють. Проте вони можуть бути зареєстровані у разі настання таких умов.

2. Строк припинення права або обов'язок щодо безоплатного надання можуть бути наведені як у тексті реєстрації, так і у тексті попередньої реєстрації.

Стаття 1920. Застосування приписів матеріального та процедурного права

1. Заяви про реєстрацію, попередню реєстрацію, внесення відміток або виключення з реєстру безвідносно до дати їх подання розглядають відповідно до приписів матеріального права, що діють на дату вчинення правочину або на дату вчинення або виникнення юридичного факту, що породжує, змінює або припиняє право, яке підлягає реєстрації, попередньої реєстрації, внесення відмітки про нього або виключення з державного реєстру, з дотриманням процедурних норм, що діють на момент подання заяви згідно з законом.

§ 2. Реєстрація та попередня реєстрація

Стаття 1921. Правовстановлювальний характер державного реєстру

1. Якщо закон не встановлює іншого, права, що підлягають реєстрації, можуть бути встановлені, передані, обтяжені речовими правами лише з моменту реєстрації у передбаченому законом реєстрі, на підставі правочину або факту, що обґрунтовує реєстрацію відповідно до закону.

2. Якщо закон не встановлює іншого, речові права можуть бути припинені лише внаслідок їх виключення із визначеного законом державного реєстру, за згодою їх власника, що надана у встановленій законом формі. Така згода не потрібна, якщо право є припиненим в результаті виконання строку (умови), зазначеного в реєстрації, смерті фізичної особи або ліквідації юридичної особи, а також в інших випадках, безпосередньо встановлених законом.

3. Якщо реєстрації підлягає передане право, обтяжене речовим правом на користь третьої особи, передання здійснюють із збереженням за третьою особою речового права, крім випадків, безпосередньо встановлених законом.

4. Зміну зареєстрованого права здійснюють за приписами, що їх містить закон, для набуття цього права.

Стаття 1922. Виникнення, перехід і припинення прав, що підлягають реєстрації, без реєстрації

1. Виникнення, перехід і припинення права, що підлягає реєстрації, без реєстрації, відбувається у встановленому законом державному реєстрі у разі відмови від свого права, відчуження або знищення майна, примусового відчуження (викупу) з мотивів суспільної необхідності, припинення юридичної особи або смерті фізичної особи, за якою зареєстровано право, а також в інших випадках, безпосередньо встановлених законом.

2. У разі примусового відчуження, якщо відмітку про заборону щодо права, яке підлягає реєстрації, до державного реєстру нерухомого майна та його обтяжень не внесено, набуте таким чином право не може бути протиставлене третім особам – добросовісним набувачам.

3. У випадках, визначених частиною першою цієї статті, особа, яка набула таким чином зареєстроване право, має право на розпорядження ним у спосіб вчинення правочину лише після реєстрації у відповідному державному реєстрі.

Стаття 1923. Конфлікт між третіми особами – набувачами від спільного виконавця

1. Якщо дві або більше особи уповноважені на підставі правочину, вчиненого з особою, якій належить зареєстроване право (спільний виконавець), набули взаємовиключні права, особа, яка першою подала заяву

про реєстрацію свого права, є особою, якій належить право, що підлягає реєстрації, і має бути зареєстрована як така безвідносно до моменту виникнення права, на підставі якого здійснено реєстрацію у державному реєстрі, або від того, кому належало право, що підлягає реєстрації.

2. Щодо заяв про реєстрацію, поданих іншими заявниками, реєстратор повинен відмовити їм у реєстрації у відповідному державному реєстрі.

Стаття 1924. Позов про реєстрацію права та виключення з реєстру конкуруючого права, зареєстрованого на користь недобросовісного набувача – третьої особи

1. Особа, яка має право в результаті вчиненого дійсного правочину вимагати реєстрації права, що підлягає реєстрації, на свою користь, може звернутися до суду з позовом про реєстрацію свого права та виключення з державного реєстру конкуруючого права або про визнання вищої черговості права, зареєстрованого на користь третьої особи, якщо закон допускає співіснування цих конкуруючих прав, за умови дотримання таких вимог:

1) правочин, на підставі якого ґрунтується позов позивача, передусе правочину, на підставі якого здійснено реєстрацію на користь третьої особи;

2) право позивача та набувача – третьої особи походить від спільного виконавця;

3) реєстрації права на користь позивача перешкоджав набувач – третя особа внаслідок застосування примусу або під впливом обману.

2. Вимогу про виключення з державного реєстру або присудження вищої черговості права може бути пред'явлено також у разі, якщо примус або обман застосовані іншою особою, ніж покупець – третя особа, але лише якщо такий покупець знав або повинен був знати про цю обставину на дату вчинення правочину, на підставі якого набуто право, що підлягає реєстрації.

3. До відносин, передбачених цією статтею, застосовують приписи про позовну давність позову щодо визнання недійсним правочину внаслідок застосування примусу або обману. У такому разі позовна давність становить три роки з дня реєстрації права третьою особою на своє ім'я.

Стаття 1925. Особи, в яких можуть набувати права, що підлягають реєстрації

1. Право, що підлягає реєстрації, може бути зареєстроване, лише якщо:

1) право набуває особа, яка на дату подання заяви про реєстрацію зареєстрована як особа, якій належить право, що передається або обтягується; або

2) право набуває особа, яка до реєстрації набуття права на своє ім'я згідно з пунктом 1 цієї частини зобов'язана обтяжити своє право, а про обидві реєстрації заявлено одночасно.

2. Приписи частини першої цієї статті не застосовують до особи, яка набуває право власності у разі первинної реєстрації у державному реєстрі предмета права, що підлягає реєстрації.

3. Якщо один із подружжя зареєстрований у державному реєстрі як єдина особа, якій належить зареєстроване право, але є відмітка про право спільного майна, відчуження або обтяження цього права реєструється лише за згодою іншого з подружжя, яку містить правочин з розпорядження або окремий документ, складений у встановленій законом формі.

Стаття 1926. Реєстрація, що ґрунтується на зобов'язаннях спадкодавця

1. Реєстрація, що ґрунтується на зобов'язаннях спадкодавця, може бути здійснена також після реєстрації права, що підлягає реєстрації, на ім'я спадкоємця, але лише в тих межах, в яких на спадкоємця покладено юридичний обов'язок за цими зобов'язаннями.

Стаття 1927. Позов про реєстрацію

1. Якщо особа, яка зобов'язана передати, встановити або змінити на користь іншої особи право, що підлягає реєстрації, не виконує необхідні для реєстрації обов'язки, уповноважена особа має право звернутися до суду з вимогою про вчинення реєстрації держателем реєстру (позов про реєстрацію).

2. Строк позовної давності за позовом про реєстрацію становить три роки.

3. Позивач не зобов'язаний доводити, що зобов'язана особа не надала своєї згоди на реєстрацію.

4. Якщо відмітку про позов про реєстрацію внесено до державного реєстру, рішення суду поширюється також на всіх осіб, які набули право, яке підлягає реєстрації, після внесення відмітки. При цьому це право має бути виключено з відповідного реєстру на вимогу будь-якої заінтересованої особи, без згоди осіб, визначених цією частиною, одночасно з правом їх виконавця, який брав участь у судовому процесі.

Приписи цієї частини застосовують, якщо відповідних набувачів залучено до участі у справі без потреби у поданні окремого позову проти них.

5. Рішення суду, яким задоволено подати позов про реєстрацію, є обов'язковим до виконання (протиставним) держателем реєстру без потреби у залученні його до участі у справі.

Стаття 1928. виправлення державного реєстру речових прав на нерухоме майно

1. Особа, на ім'я якої внесено незаконний запис про речове право та/або його обтяження, що не відповідає її справжньому становищу та унеможлиблює реалізацію потерпілим свого речового права на нерухоме майно та/або його обтяжень внаслідок помилки або неправильної реєстрації, або реєстрації неіснуючого речового права або обтяження (незаконний запис у державному реєстрі), зобов'язана надати згоду на виправлення незаконного запису у державному реєстрі на користь потерпілого.

2. Потерпілий має право вимагати у суді покладення на особу, на ім'я якої внесено незаконний запис у державному реєстрі, обов'язку щодо надання згоди на виправлення державного реєстру, або, у разі відмови особи надати таку згоду – покладення на державного реєстратора обов'язку щодо виправлення державного реєстру, якщо його зміст не відповідає справжньому юридичному становищу особи, на ім'я якої внесено незаконний запис у державному реєстрі, який унеможлиблює реалізацію потерпілим свого речового права на нерухоме майно та/або його обтяжень.

3. Власник, особа, яка має речове право, мають право вимагати застосування судом умовного зобов'язання (зобов'язання на майбутнє) у спосіб покладення судом на державного реєстратора обов'язку здійснити після виправлення державним кадастровим реєстратором помилки у кадастровому номері земельної ділянки державну реєстрацію речового права на земельну ділянку відповідно до державного акта на право власності на земельну ділянку, якщо відомості до державного реєстру речових прав на нерухоме майно внесено разом із помилковими відомостями щодо кадастрового номера земельної ділянки та зазначені дії унеможлиблюють реалізацію потерпілим свого речового права на земельну ділянку.

4. Особа зобов'язана надати згоду на виправлення державного реєстру також у разі, якщо незаконний запис у державному реєстрі був результатом поведінки особи, на користь якої внесено незаконний запис, потерпілого, інших осіб чи внаслідок події.

5. Приписи частин першої - четвертої цієї статті застосовують також до вимог про витребування майна власником із чужого незаконного володіння (віндикаційний позов), інших способів захисту речових прав та їх обтяжень.

6. Витрати, пов'язані з виправленням державного реєстру та необхідного для цього визнання, несе особа, яка вимагає виправлення, якщо іншого не впливає з відносин між цією особою та зобов'язаною особою.

7. На вимоги, визначені частинами першою - шостою цієї статті, не поширюється позовна давність.

8. У випадках, визначених частинами першою - четвертою цієї статті, може бути подано заперечення, яке оскаржує правильність даних державного реєстру.

Запис про речове право та/або його обтяження у державному реєстрі вносять на підставі рішення суду про виправлення в державному реєстрі або на підставі згоди особи, права якої стосуються виправлення у державному реєстрі.

Ухвалення судом рішення про виправлення в державному реєстрі не вимагає наявності загрози праву особи, яка подає заперечення, що має бути належним чином доведено.

Стаття 1929. Черговість права та її зміни

1. Якщо кілька обмежених речових прав обтяжують одне зареєстроване право, черговість між ними визначається за часовою послідовністю їх реєстрації.

2. Черговість права може змінюватися послідовно у спосіб внесення відповідних записів до державного реєстру на підставі договору про це, укладеного між володільцями обмежених речових прав, черговість яких змінюється.

3. Якщо внаслідок зміни черговості право застави, іпотеки або інше забезпечувальне речове право отримує нижчу черговість, а обмежене речове право, інше ніж речове забезпечувальне право, отримує більш високу черговість, для цієї зміни необхідна також згода особи, якій належить зареєстроване право, обтяжене правами, черговість яких змінюється.

4. Якщо обмежене речове право, яке внаслідок зміни черговості отримало нижчу черговість, обтяжене обмеженим речовим правом на користь третьої особи, для зміни черговості необхідно отримання згоди цієї третьої особи.

5. Отримана внаслідок зміни вища черговість не втрачається, якщо припинено обмежене речове право, яке отримало нижчу черговість.

6. До обмежених речових прав, які перебувають у черговості між правами, що змінили свою черговість, не застосовують такі зміни.

Стаття 1930. Попередня реєстрація

1. Для забезпечення реєстрації права на нерухоме майно можливе здійснення попередньої реєстрації цього права в державному реєстрі прав на нерухоме майно на підставі договору, укладеного між сторонами порядком, встановленим цим Кодексом.

2. Попередня реєстрація права на нерухоме майно виключає реєстрацію будь-якого іншого права на таке майно на підставі договору, якщо за домовленістю сторін не визначено іншого.

Попередня реєстрація права на нерухоме майно не виключає реєстрації правонаступника як власника такого майна.

3. Крім інших випадків, встановлених законом, здійснення попередньої реєстрації можливе, якщо:

1) набуття права, що підлягає реєстрації, обтяжене відкладальною або скасувальною умовою, у тому числі, якщо щодо права, що підлягає реєстрації, накладено секвестр або заборону, а правочин з розпорядження передбачає набуття такого права під відкладальною умовою зняття секвестру або заборони;

2) на підставі рішення суду, що набрало чинності або підлягає негайному виконанню, але ще не набрало чинності, особа зобов'язана до передання, встановлення або припинення права, що підлягає реєстрації;

3) попередньо зареєстроване право набувається або обумовлюється речовим правом;

4) обидві сторони погодилися лише на здійснення попередньої реєстрації через пряме застереження у договорі або за їх спільною заявою у письмовій формі, якщо законом не встановлено вимоги щодо нотаріального посвідчення заяви.

4. У значенні пункту 1 частини третьої цієї статті є набутих під відкладальною умовою право власності, передане:

1) на підставі договору купівлі-продажу, в якому зазначено, що продавець зберігає за собою право власності до сплати всіх сум, що належить сплатити покупцю згідно з цим договором (застереження про збереження права власності);

2) на підставі договору лізингу, в якому зазначено, що лізингоодержувач набуває права власності після виконання своїх зобов'язань у повному обсязі згідно з цим договором.

4. Попередню реєстрацію права на нерухоме майно скасовують:

1) з реєстрацією права, для забезпечення якого було здійснено попередню реєстрацію;

2) зі спливом строку у разі встановлення строку;

3) на підставі письмової домовленості сторін;

4) із реєстрацією права власності іншої особи на таке майно порядком, встановленим законодавством, крім реєстрації правонаступника як власника такого майна, а також разі, якщо внаслідок скасування права власності ця річ залишається без власника.

Стаття 1931. Наслідки попередньої реєстрації. Позов про підтвердження

1. Попередня реєстрація має з дня подання заяви однакову юридичну силу, що і реєстрація права, яке підлягає реєстрації, однак за умови її подальшого підтвердження.

2. Протягом попередньої реєстрації:

1) можуть бути виконані попередні реєстрації та відмітки щодо попередньо зареєстрованого права;

2) передбачено збереження також зареєстрованого права з можливістю виконання попередніх реєстрацій і відміток щодо нього.

3. Підтвердження попередньої реєстрації здійснюють за згодою особи, якій належить зареєстроване право, у передбаченій законом формі або на підставі рішення суду, що набрало чинності, яким задовольняють позов про підтвердження попередньої реєстрації (позов про підтвердження). У такому випадку приписи цього Кодексу застосовують відповідним чином і до позову про підтвердження.

4. Підтвердження попередньої реєстрації є чинним із власної ініціативи над усіма попередніми реєстраціями та відмітками щодо попередньо зареєстрованого права. У такому випадку виключають право, передбачене пунктом 2 частини другої цієї статті, а також попередні реєстрації та відмітки щодо нього.

5. Відсутність підтвердження попередньої реєстрації призводить до, на вимогу заінтересованої особи, виключення з реєстру запису про попередню реєстрацію права та всіх попередніх реєстрацій і відміток щодо попередньо зареєстрованого права.

6. Особа, запис про попередню реєстрацію права якої виключають з реєстру згідно з частинами четвертою або п'ятою цієї статті, не може посилається на набувальну давність або на статус добросовісного набувача, щоб протистояти виключенню.

Стаття 1932. Заперечення презумпцій існування або неіснування права, що підлягає реєстрації

1. Презумпції, передбачені цим Кодексом про відмову від пред'явлення присікального строку, щодо прав, які підлягають реєстрації, може бути заперечено лише у зв'язку з поданням позову про внесення виправлень або доказування випадку, встановленого приписами цього Кодексу про присікальні строки.

§ 3. Внесення відмітки

Стаття 1933. Права, правочини або факти, про які має бути внесено відмітку

1. У встановлених законом випадках права, правочини, факти або відносини стають обов'язковими для третіх осіб (протиставними) виключно у спосіб внесення відмітки, якщо не доведено, що про них стало відомо в інший спосіб, крім випадку, якщо із закону випливає, що просте їх знання є недостатнім для того, щоб подолати прогалину, створену відсутністю оприлюднення. У випадку конфлікту прав, що походять від спільного виконавця, застосовують належним чином приписи статей 1923, 1924, 1927 цього Кодексу.

2. Крім випадків, передбачених законом, підлягають відмітці у реєстрі:

1) договір про порядок користування спільною власністю або майном на певний час, договір про відкладення поділу спільної власності;

2) майновий найм і відступлення права стягнення плати за найм або інших доходів, породжених зареєстрованим правом;

3) внесок до статутного (складеного) капіталу господарського товариства права користування майном;

4) попередній договір, опціон, що особа, яка обіцяє укласти договір, укладає як особа, якій належить зареєстроване право;

5) переважне право купівлі рухомого майна, що випливає з договору, предметом якого є зареєстроване право;

6) заборона відчуження або обтяження зареєстрованого права, передбачена договором або заповітом (застереження про невідчужуваність);

7) статус зареєстрованого права як права спільного майна подружжя;

8) статус фідучіарного управителя майном та, якщо визначено, особи майбутніх вигодонабувачів щодо зареєстрованого права;

9) заява про порушення провадження про неспроможність (банкрутство) щодо володільця зареєстрованого права та порушення судом провадження у справі про неспроможність (банкрутство);

10) секвестр (тимчасове вилучення речей із володіння власника та передання їх на зберігання третій особі до вирішення спору про право власності на цю річ) зареєстрованого права, його плодів чи доходів від нього; заборони, встановлені судом чи іншими уповноваженими законом органами;

11) позов щодо вчинення реєстраційної дії (позов про реєстрацію, позов про підтвердження, позов про внесення виправлень у реєстрі тощо);

12) позов про оскарження рішення реєстратора та, якщо попередня процедура відповідно до закону є обов'язковою, заява, що передує цьому позову;

13) будь-які позови, що стосуються прав, договорів, інших правочинів, фактів, відносин у зв'язку із зареєстрованим правом, безвідносно до того, чи

стосуються вони наявної чи виключеної реєстрації або попередньої реєстрації, у тому числі:

- а) позов щодо захисту зареєстрованого права;
- б) заява про скасування рішення суду про оголошення фізичної особи померлою;
- в) позов про поділ майна;
- г) позов про визнання правочину недійсним, або позов про наслідки недійсного правочину, що є підставою для реєстрації або попередньої реєстрації;
- г) позов про розірвання договору, що є підставою для реєстрації або попередньої реєстрації;
- д) заява про перегляд рішення суду, що є підставою для реєстрації або попередньої реєстрації;

14) внесення до єдиного державного реєстру розслідувань відомостей щодо злочину, вчиненого у зв'язку з реєстрацією, попередньою реєстрацією або внесенням відмітки до державного реєстру, або злочину, результатом якого є реєстрація, попередня реєстрація або внесення відмітки до державного реєстру;

15) встановлення опіки та піклування судом щодо особи, за якою зареєстровано право, якщо згідно з умовами опіки та піклування особа, яку охороняють, не може самостійно вчиняти договори, інші правочини щодо розпорядження нерухомим майном; зміна або припинення опіки та піклування;

16) рішення суду, отримане органом державної реєстрації від суду, якщо особа, на користь якої має бути зареєстроване право, що підлягає реєстрації, не подала заяви про реєстрацію та не сплатила належні збори в установленому законом порядку.

3. У значенні цієї статті під третіми особами розуміють будь-які особи, що набули право, яке підлягає реєстрації, або інше право, пов'язане з правом, що підлягає реєстрації.

4. Відсутність відмітки не позбавляє право, правочин, факт або відносини чинності, яку вони мають для своїх сторін, а у випадку позовів до суду – для учасників провадження в суді.

5. Якщо закон не встановлює іншого, відмітка, яку внесено щодо зареєстрованого права, не перешкоджає вчиненню реєстрації, попередньої реєстрації або внесенню відміток на користь третіх осіб без згоди заявника або вигодонабувача відмітки.

Стаття 1934. Заявник відмітки

1. Якщо закон не встановлює іншого, внесення відмітки щодо зареєстрованого права здійснюють лише на вимогу або за нотаріально посвідченою згодою її заявника.

2. Внесення відмітки, що здійснено на підставі правочину, який підлягає нотаріальному посвідченню, може бути заявлено будь-якою зі сторін правочину або їх правонаступниками. У разі вчинення правочину в письмовій формі заяву повинні подати всі сторони правочину або їх правонаступники. У разі відмови сторона може звернутися за рішенням суду, що замінює згоду.

3. Відмітку про позов вносять:

1) на вимогу заявника на підставі позовної заяви, заяви про порушення справи про неплатоспроможність, заяви про видачу виконавчого документа (виконавчого листа), що має вхідний номер або інший доказ її прийняття судом або, за обставинами, міжнародним комерційним арбітражним судом;

2) на підставі рішення суду відповідно до Цивільного процесуального кодексу України;

3) за власною ініціативою – у разі, якщо позов оскаржує рішення держателя реєстру.

4. Якщо відмітку про позов внесена на підставі заяви, яку подано згідно з пунктом 1 частини третьої цієї статті, особа, якій належить речове право, якого стосується відмітка, може вимагати від заявника відмітки про відшкодування шкоди, завданої у зв'язку з втратою реальної можливості оплатно розпорядитися речовим правом, одержати фінансування або відшкодування іншої аналогічної шкоди, завданої наявністю відмітки, за умови що позов не задоволено судом або, якщо задоволено, є непротиставимим особі, якій належить речове право, а заявник відмітки повинен був належним чином передбачити це.

5. Відмітку про позов виключають:

1) на вимогу особи, яка клопотала про внесення відмітки, або її процесуального правонаступника;

2) на вимогу будь-якої заінтересованої особи на підставі ухвали суду, що розглядає позов по суті, або рішення суду про задоволення позову про виправлення відмітки згідно зі статтею 1940 цього Кодексу;

3) на вимогу будь-якої заінтересованої особи на підставі ухвали суду, яка набрала чинності, про відмову в прийнятті заяви, про повернення заяви, припинення провадження у справі, залишення заяви без розгляду, скасування рішення суду (виконавчий лист, судовий наказ або ухвала суду), на підставі рішення про відхилення заяви про порушення процесу неплатоспроможності, а також на підставі ухвали суду, яка набрала чинності і яку було ухвалено за результатами розгляду позову по суті, що набрав чинності.

6. Відмітку про попередню заяву щодо рішення держателя реєстру виключають за власною ініціативою після закінчення шістдесятиденного строку з дня подання попередньої заяви держателю реєстру.

7. Внесення відмітки про статус зареєстрованого права як права спільного майна подружжя здійснюють на вимогу будь-кого з подружжя на підставі свідоцтва про шлюб, якщо з його змісту, співвіднесеного із зазначеним у реєстрі юридичним становищем цього права, випливає, що зареєстроване право набуто під час шлюбу, і відповідно до закону це право не може бути віднесено до категорії особистого майна того з подружжя, на користь якого зареєстровано право.

Стаття 1935. Внесення відміток про попередній договір

1. Відмітку про попередній договір, предметом якого є зареєстроване право, може бути внесено до державного реєстру, якщо особа, яка обіцяла укласти договір, зареєстрована в державному реєстрі як особа, якій належить право, що є предметом остаточного договору (договір, який не є попереднім).

2. Крім інших випадків, встановлених законом, відмітку про попередній договір виключають:

1) якщо строк позовної давності застосовують до позову вигодонабувача про ухвалення рішення суду, що замінює остаточний договір;

2) якщо зареєстроване право остаточно присуджено в межах примусового продажу третьою особою, яка не несе відповідальності за зобов'язання особи, яка обіцяла укласти договір;

3) якщо попередній договір, відмітку про який внесено до державного реєстру, передбачає опціон, а вигодонабувач опціону не запитує про підстави заяви про здійснення опціону і докази його повідомлення іншій стороні до спливу строку, визначеного попереднім договором на здійснення опціону, реєстрацію або попередню реєстрацію права, що підлягає реєстрації, яке повинно бути набуто.

3. У випадках, встановлених частиною другою цієї статті, застосовують відповідним чином приписи статті 1940 цього Кодексу.

§ 4. Внесення виправлень до змісту реєстру

Стаття 1936. Поняття внесення виправлень до змісту реєстру

1. Якщо реєстрація, попередня реєстрація або відмітка, яку внесено до реєстру, не відповідають дійсному юридичному становищу, може бути пред'явлено вимогу про їх виправлення.

2. Виправленням є виключення або зміна будь-якої неточної проведеної реєстрації, попередньої реєстрації або відмітки, яку внесено до реєстру.

3. Дійсне юридичне становище повинно впливати із визнання, зробленого особою, на користь якої проведено реєстрацію, попередню реєстрацію або відмітку, вимогу про виправлення яких пред'явлено, у вигляді заяви в передбаченій законом формі, або з ухваленого щодо неї рішення суду про задоволення позову по суті, що набрало чинності.

4. Позов по суті може бути, за обставинами, позовом про встановлення або визнання недійсним або неукладеним правочину в частині встановлення, передання або, за обставинами, припинення зареєстрованого права, позовом про визнання недійсною реєстрації, попередньої реєстрації або відмітки, заявою про перегляд рішення суду або заявою про оскарження рішення міжнародного комерційного арбітражного суду, а також іншим позовом, який може призвести до обґрунтування позову про внесення виправлень.

Стаття 1937. Виправлення реєстрації або попередньої реєстрації

1. Будь-яка заінтересована особа може вимагати виправлення реєстрації або попередньої реєстрації, якщо:

1) визнано недійсною реєстрацію або попередню реєстрацію, у тому числі у разі помилкової кваліфікації права реєстратором;

2) встановлено або визнано недійсним або неукладеним правочин або факт, на підставі яких проведено реєстрацію або попередню реєстрацію, в частині встановлення, передання або, за обставинами, припинення зареєстрованого або попередньо зареєстрованого права;

3) припинено зареєстроване або попередньо зареєстроване право на підставі закону або акта, на підставі якого проведено реєстрацію або попередню реєстрацію;

4) з будь-яких інших причин реєстрація або попередня реєстрація в реєстрі більше не відповідає дійсному юридичному становищу зареєстрованого або попередньо зареєстрованого права.

2. Виправлення в реєстрі може бути здійснено на підставі договору (за домовленістю сторін), за заявою у визначеній законом формі особи, якій належить право, що підлягає виключенню або зміні, або, якщо заяву не подано, на підставі рішення суду, що набрало чинності. Позивач не зобов'язаний доводити, що особа, якій належить право, яке підлягає виключенню або зміні, не подав заяву.

3. Якщо одного із подружжя зареєстровано у реєстрі як одноосібну особу, якій належить зареєстроване право, на вимогу другого з подружжя та за згодою, наданою у визначеній законом формі одним із подружжя, зареєстрованим як особа, якій належить право, до реєстру може бути внесено виправлення з реєстрацією права спільної сумісної власності або згідно з законом права спільної часткової власності на зареєстроване право спільної

власності обох із подружжя. виправлення здійснюють на підставі нотаріально посвідченої копії свідоцтва про шлюб, якщо з його змісту, співвіднесеного із зазначеним у реєстрі юридичним становищем цього права, випливає, що зареєстроване право набуто під час шлюбу і згідно з законом це право не може бути віднесено до категорії особистої приватної власності одного з подружжя, на користь якого зареєстровано право.

4. Якщо зареєстроване або попередньо зареєстроване в реєстрі право повинно бути виправлене, особа, якій належить це право, зобов'язана разом із згодою, наданою у визначеній законом формі, передати уповноваженій особі для здійснення виправлення необхідні документи. В іншому випадку заінтересована особа може звернутися до суду за ухваленням рішення про внесення виправлень у реєстрі. У такому разі рішення суду заміняє згоду на реєстрацію або попередню реєстрацію сторони, яка зобов'язана передати необхідні для виправлення документи.

5. Позов про внесення виправлень може бути подано одночасно з позовом по суті або, за необхідності, окремо, після того як задоволено позов по суті. Позов може бути подано щодо безпосереднього набувача і набувачів - третіх осіб, згідно з вимогами, визначеними статтею 1938 цього Кодексу, крім позову, складеного на підставі приписів пунктів 3 і 4 частини першої цієї статті, який не може бути пред'явлено до добросовісного набувача права, що підлягає реєстрації, набутого на підставі оплатного правочину або, за обставинами, на підставі договору застави, іпотеки або іншого речового забезпечення.

6. Позов про внесення виправлень, складений на підставі приписів пунктів 2, 3 або 4 частини першої цієї статті, не тягне за собою необхідності одночасного оскарження рішення реєстратора.

Стаття 1938. Строки подання позову про внесення виправлень до реєстру

1. До вимоги про внесення виправлень до реєстру позовну давність не застосовують.

2. Позов про внесення виправлень, поданий на одній із підстав, визначених пунктами 1 або 2 частини першої статті 1937 цього Кодексу, задоволенню не підлягає, якщо особа, якій належить зареєстроване право, довела, що мало місце добросовісне набуття або набувальна давність відповідно до цього Кодексу.

Стаття 1939. Наслідки задоволення позову про внесення виправлень

1. Рішення про внесення виправлень не може впливати на права осіб, які не брали участі в судовому провадженні у справі.

2. Якщо відмітку про позов щодо внесення виправлень було внесено до реєстру, рішення суду про задоволення позову про внесення виправлень поширюється також на всіх осіб, які набули право, що підлягає реєстрації, після внесення відмітки, при цьому таке право повинно бути виключено на вимогу будь-якої особи одночасно з правом їх виконавця, який брав участь у судовому провадженні у справі.

Приписи цієї частини застосовують також у разі, якщо відповідні набувачі не були залучені до участі в справі, без подання окремого позову проти них.

3. Рішення суду, яким було задоволено позов про внесення виправлень, є протиставимим держателю реєстру без необхідності залучення його до участі в судовому провадженні у справі.

Стаття 1940. Виправлення відмітки в реєстрі

1. У разі відсутності згоди особи, за якою зареєстровано відмітку в реєстрі, будь-яка особа має право вимагати виправлення відмітки у випадках, встановлених статтею 1937 цього Кодексу, а також, за необхідності, з інших підстав, якщо відмітка не є точною або перестала бути такою.

2. Виправлення відмітки здійснюють на підставі рішення суду, якщо законом не визначено, що відповідну відмітку може бути виключено з реєстру на вимогу будь-якої заінтересованої особи або за власною ініціативою держателем реєстру.

До вимоги про внесення виправлень до реєстру позовну давність не застосовують.

3. Приписи статей 1937 і 1939 цього Кодексу є чинними.

Стаття 1941. Виключення прав під умовою

1. Право, яке набуто під відкладальною умовою, може бути виключено з реєстру на вимогу будь-якої заінтересованої особи, якщо не доведено факт настання умови щодо права, у строк протягом десяти років після попередньої реєстрації або в інший строк, обумовлений сторонами у зв'язку з цим.

2. Скасувальну умову і право може бути виключено у разі, якщо на підставі скасувальної умови не було заявлено під такою умовою виключення попередньо зареєстрованого права у строк протягом десяти років після попередньої реєстрації, якщо актом, у якому обумовлено умову, не встановлено іншого строку.

3. У випадку, визначеному частиною другою цієї статті, приписи частини четвертої – шостої статті 1931 цього Кодексу щодо наслідків попередньої реєстрації та позову про підтвердження застосовують також до права, яке встановлено під скасувальну умову.

Стаття 1942. виправлення істотних помилок

1. Допущені у зв'язку з проведеними в реєстрі реєстраціями, попередніми реєстраціями або відмітками нетехнічні (істотні) помилки, які впливають на об'єктивність, достовірність та повноту відомостей про зареєстровані права на нерухоме майно та їх обтяження, можуть бути виправлені на вимогу або за ініціативою держателя реєстру. До таких відносин застосовують приписи статей 1937-1939 цього Кодексу.

Стаття 1943. Відповідальність за неналежне ведення реєстру

1. Особа, якій завдано шкоду внаслідок вчиненої неправомірної дії під час зберігання та управління реєстром, може вимагати відшкодування шкоди в солідарному порядку від держателя реєстру, який вчинив дію, та особи, яка є винною в завданні у такий спосіб шкоди.

2. Якщо законом встановлено створення гарантійного фонду, держатель реєстру повинен виплатити компенсацію з цього фонду.

3. Строк позовної давності становить один рік з дня, коли особа, якій завдано шкоди, дізналася про діяння, яким завдано шкоду, але не більше трьох років з дня вчинення діяння. Строк позовної давності призупиняється у зв'язку з поданням позовів і застосуванням способів оскарження, передбачених законом, для усунення наслідків діяння, яким завдано шкоду.

Глава 135. Державний реєстр речових прав на нерухоме майно

Стаття 1944. Мета та предмет Державного реєстру речових прав на нерухоме майно

1. У Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно реєструються речові права на нерухоме майно, їх обтяження та належне особам нерухоме майно. Крім того, до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно вносять складові нерухомого майна. У встановлених законом випадках особа, якій належить речове право, зобов'язана вимагати внесення до державного реєстру відомостей про складові нерухомого майна.

2. У встановлених законом випадках до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно може бути внесено відмітки про окремі права, факти або відносини, пов'язані з нерухомістю, права на які зареєстровано в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

3. Закон регулює:

1) процедуру реєстрації, попередньої реєстрації, внесення відмітки або виключення з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно;

2) формування нерухомого майна у спосіб виділення його частини, поділу або об'єднання.

Стаття 1945. Підстави реєстрації

1. Державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно здійснюють на підставах, встановлених законом.

Стаття 1946. Момент створення наслідків реєстрації

1. Якщо закон не встановлює іншого, реєстрація в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно створює наслідки з моменту подання заяви до реєстратора Державного реєстру речових прав на нерухоме майно з урахуванням року, місяця, дня, години і хвилини подання заяви.

Стаття 1947. Права, правочини або факти, що підлягають внесенню відмітки

1. У випадках, визначених законом, внесенню відмітки до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно підлягають:

1) намір особи, якій належить речове право на нерухоме майно, провести відчуження або обтяження іпотекою;

2) звернення стягнення, застава або встановлення іншого речового забезпечення на іпотечну вимогу;

3) повідомлення про виконання іпотечного права.

Стаття 1948. Відмітка про намір провести відчуження або обтяження іпотекою

1. Особа, якій належить речове право на нерухоме майно, має право вимагати внесення відмітки про її намір провести відчуження або обтяження іпотекою на користь відповідної особи (із зазначенням максимальної суми забезпеченого зобов'язання без відсотків, комісійних та інших витрат, неустойки або інших форм відшкодування збитків).

2. Якщо протягом одного місяця після внесення відмітки про намір провести відчуження або обтяження іпотекою особа подає заяву про реєстрацію або попередню реєстрацію передбачуваного відчуження або іпотеки, реєстрацію або попередню реєстрацію права проводять і щодо осіб, які набули речове право на нерухомість після внесення відмітки. При цьому права таких осіб повинні бути виключені на вимогу будь-якої заінтересованої особи без її згоди.

3. Відмітка про намір провести відчуження або обтяження іпотекою втрачає чинність після закінчення одного місяця із дня подання заяви про

внесення відмітки. Відмітку виключають на вимогу будь-якої заінтересованої особи без згоди особи, якій належить речове право.

4. У відмітці зазначають рік, місяць і день втрати нею чинності.

Стаття 1949. Зміна опису нерухомості

1. Власник нерухомого майна, зареєстрованого в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, може в будь-який час вимагати внесення змін до відміток у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно щодо опису, призначення або площі майна згідно із законом.

ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс застосовується до приватних відносин, що виникли після набрання ним чинності.

Щодо приватних відносин, які виникли до набрання чинності цим Кодексом, його приписи застосовуються до тих прав і обов'язків, що виникли або продовжують існувати після набрання ним чинності.

2. Правила цього Кодексу про позовну давність застосовуються до позовів, строк пред'явлення яких, встановлений законодавством, що діяло раніше, не сплив до набрання чинності цим Кодексом.

3. До договорів, що були укладені до набрання чинності цим Кодексом і продовжують діяти після набрання ним чинності, застосовуються правила цього Кодексу щодо підстав, порядку і наслідків зміни або розірвання договорів окремих видів незалежно від дати їх укладення.

4. Правила цього Кодексу про відповідальність за порушення договору застосовуються в тих випадках, коли відповідні порушення були допущені після набрання ним чинності, крім випадків, коли в договорах, укладених до набрання цим Кодексом чинності, була встановлена інша відповідальність за такі порушення.

5. З дня набрання чинності цим Кодексом:

1) правила цього Кодексу щодо поновлення шлюбу поширюються і на відносини, якщо шлюб розірвано до набрання чинності цим Кодексом;

2) прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу, створені до набрання чинності цим Кодексом, зберігають свій статус після набрання ним чинності. Впродовж трьох років прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу повинні привести у відповідність кількість влаштованих дітей та правила перебування у них до вимог цього Кодексу.

6. У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу

Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ, та у тридцятиденний строк після його припинення або скасування у разі прострочення позичальником виконання грошового зобов'язання за договором, відповідно до якого позичальнику було надано кредит (позику) банком або іншим кредитором (позикодавцем), позичальник звільняється від відповідальності, визначеної статтею 890 цього Кодексу, а також від обов'язку сплати на користь кредитора (позикодавця) неустойки (штрафу, пені) за таке прострочення. Установити, що неустойка (штраф, пеня) та інші платежі, сплата яких передбачена відповідними договорами, нараховані включно з 24 лютого 2022 року за прострочення виконання (невиконання, часткове виконання) за такими договорами, підлягають списанню кредитором (позикодавцем).

7. У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ, та протягом двох років з дня його припинення або скасування у випадку, якщо смерть фізичної особи зареєстрована пізніше ніж через один місяць з дня смерті такої особи або дня, з якого її оголошено померлою, строки, встановлені статтями 1766, 1767, 1768, 1770, 1771, 1774, 1775, 1781, 1797 цього Кодексу, обчислюються з дня державної реєстрації смерті особи. При цьому часом відкриття спадщини вважається день смерті спадкодавця або день, з якого спадкодавця оголошено померлим, незалежно від часу державної реєстрації смерті.

Приписи абзацу першого цього пункту застосовуються також до спадщини, яка відкрилася після введення воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ, до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини", а також до спадщини, яка відкрилася до введення воєнного стану, строк для прийняття якої не сплив до його введення, за умови, що свідоцтво про право на спадщину не було видано жодному із спадкоємців.

8. У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого

2022 року № 2102-IX, та протягом шести місяців з дня його припинення або скасування у випадку, якщо місцем відкриття спадщини є населений пункт, на території якого органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, територія, на якій ведуться активні бойові дії, або тимчасово окупована Російською Федерацією територія, щодо яких не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, дату відновлення здійснення своїх повноважень органами державної влади у повному обсязі, заява про прийняття спадщини, заява про відмову від прийняття спадщини, заява про відмову від заповідального відказу, вимога кредитора спадкодавця до спадкоємців, заява про охорону спадкового майна, заява про згоду бути виконавцем заповіту після відкриття спадщини, інші заяви щодо спадщини, спільного майна подружжя (колишнього подружжя) в межах спадкової справи подаються нотаріусу незалежно від місця відкриття спадщини.

У разі якщо місцем відкриття спадщини є населений пункт або територія, зазначені в абзаці першому цього пункту, щодо яких не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, дату відновлення здійснення органами влади своїх повноважень у повному обсязі, а також у разі заведення спадкової справи не за місцем відкриття спадщини до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини", вчинення нотаріальних та інших дій нотаріусом щодо спадщини та спільного майна подружжя (колишнього подружжя) в межах спадкової справи здійснюється за місцем подання першої заяви. Якщо місцем подання першої заяви є населений пункт або територія, зазначені в абзаці першому цього пункту, вчинення нотаріальних та інших дій нотаріусом щодо спадщини та спільного майна подружжя (колишнього подружжя) в межах спадкової справи здійснюється за місцем подання першої заяви про видачу свідоцтва в населеному пункті або на території, що не зазначені в абзаці першому цього пункту.

Приписи абзацу першого цього пункту в частині місця подання заяви, що свідчить про волевиявлення щодо спадкового майна, спадкоємців, виконавців заповіту, осіб, заінтересованих в охороні такого майна, або вимоги кредиторів застосовуються також до спадщини, місцем відкриття якої є населений пункт, розташований на тимчасово окупованій території України, протягом усього періоду тимчасової окупації такої території та шести місяців після завершення тимчасової окупації.

Приписи абзаців першого та другого цього пункту застосовуються також до спадщини, яка відкрилася до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини".

9. У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ, та протягом шести місяців з дня його припинення або скасування у випадку, якщо місцем проживання фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або особи, зниклої безвісти за особливих обставин, є населений пункт, на території якого органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, територія, на якій ведуться активні бойові дії або тимчасово окупована Російською Федерацією, щодо яких не визначено дати завершення бойових дій або тимчасової окупації, дати відновлення здійснення органами державної влади їхніх повноважень у повному обсязі, нотаріус вживає заходів для встановлення опіки над майном відповідної особи незалежно від місця її проживання.

10. У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ, та протягом одного року з дня його припинення чи скасування місцезнаходженням резидента Дефенс Сіті, юридичних осіб, які розробляють, виробляють, модернізують і утилізують продукцію військового/оборонного призначення, виконують роботи оборонного призначення, надають послуги в інтересах оборони для оснащення та матеріального забезпечення сил безпеки і сил оборони та/або послуги оборонного призначення, є виконавцями державного контракту (договору) з оборонних закупівель, а також здійснюють постачання товарів військового/оборонного призначення та подвійного використання, надання послуг військового призначення під час виконання заходів військово-технічного співробітництва України з іншими державами, може вважатися адреса, за якою забезпечується з ними зв'язок, зокрема надходження документів від органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Для цілей цього пункту термін "резидент Дефенс Сіті" вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про національну безпеку України".

11. Протягом дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ, позичальник (у тому числі його правонаступник), який є суб'єктом господарювання, має право звернутися до кредитодавця (позикодавця) або нового кредитора (далі - кредитор) із заявою про

застосування мораторію на нарахування та сплату коштів за грошовим зобов'язанням за договором кредиту (позики), включаючи основну суму кредиту (позики), проценти, комісії та інші платежі (далі - заява), за сукупності таких умов:

1) сукупний річний дохід позичальника за 2021 рік (з урахуванням контрагентів, які разом з позичальником входять до групи пов'язаних контрагентів, що визначаються в порядку і за критеріями, встановленими Національним банком України) не перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

2) договір кредиту (позики) з позичальником було укладено до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України щодо особливостей кредитування та фінансового лізингу у період дії воєнного стану";

3) виконання зобов'язання за договором кредиту (позики) забезпечено заставою, іпотекою:

а) нерухомого майна, обладнання та/або устаткування, яке визначено індивідуальними ознаками, відповідає критеріям основних засобів відповідно до законодавства та станом на день подання заяви знаходиться на територіях активних бойових дій, у тому числі територіях активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси (для яких не визначено дату завершення бойових дій), або тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України (для яких не визначено дату завершення тимчасової окупації), включених до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією; та/або

б) транспортних засобів, які знищено, загублено, викрадено, втрачено та/або які вибули з володіння позичальника не з його волі іншим шляхом на територіях активних бойових дій, у тому числі на територіях активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси (для яких не визначено дату завершення бойових дій), або тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України (для яких не визначено дату завершення тимчасової окупації), включених до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Факт знищення, загублення, викрадення, втрати та/або вибуття з володіння позичальника (його правонаступника) не з його волі іншим шляхом транспортного засобу може підтверджуватися заявою про вчинення кримінального правопорушення та витягом з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінальних проваджень, відкритих не пізніше 30 днів з

дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України щодо особливостей кредитування та фінансового лізингу у період дії воєнного стану", а якщо такі обставини виникли після набрання ним чинності - відкритих не пізніше 180 днів з дня початку бойових дій на відповідній території або з дня початку її тимчасової окупації Російською Федерацією, визначеного відповідно до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку;

4) на день укладення договору кредиту (позики) оціночна вартість майна, передбаченого підпунктом 3 цього пункту, становила понад 50 відсотків оціночної вартості всієї застави, іпотеки, що забезпечує виконання зобов'язання за таким договором кредиту (позики);

5) сукупний річний дохід позичальника за попередній звітний рік (з урахуванням контрагентів, передбачених підпунктом 1 цього пункту) не перевищує 75 відсотків його річного доходу за 2021 рік; або

загальна площа сільськогосподарських угідь, що перебувають у користуванні позичальника на день подання заяви, не перевищує 50 відсотків загальної площі сільськогосподарських угідь, що перебували у його користуванні в 2021 році. При визначенні загальної площі сільськогосподарських угідь, що перебувають у користуванні позичальника, не враховуються угіддя, які розташовані на територіях активних бойових дій, у тому числі на територіях активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси (для яких не визначено дату завершення бойових дій), або тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України (для яких не визначено дату завершення тимчасової окупації), включених до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією;

б) загальна сума дивідендів, виплачених позичальником з дня, коли застава, іпотека отримали статус, передбачений підпунктом 3 цього пункту, до дня подання заяви, становить не більше 20 відсотків від суми основного боргу за договором кредиту (позики). Ця умова не поширюється на виплату дивідендів загальною сумою менше 150 тисяч гривень.

12. Позичальник надсилає заяву про застосування мораторію на нарахування та сплату грошового зобов'язання за договором кредиту (позики), включаючи основну суму кредиту (позики), проценти, комісії та інші платежі (далі - мораторій), у письмовій або електронній формі на юридичну або електронну адресу кредитора, зазначену в договорі кредиту (позики).

Заява підписується позичальником або його представником (за законом або за наявності довіреності на вчинення таких дій). Заява в електронній формі підписується відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

У заяві зазначаються:

1) повне найменування (для юридичних осіб) або прізвище, ім'я та по батькові (для фізичних осіб - підприємців) позичальника (його правонаступника), його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб - підприємців), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (за його наявності) або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - підприємців), номери засобів зв'язку, адреса електронної пошти (за наявності);

2) повне найменування кредитора, його місцезнаходження, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України;

3) реквізити та дата укладення договору кредиту (позики);

4) сукупний річний дохід позичальника за попередній звітний рік та за 2021 рік; або загальна площа сільськогосподарських угідь, що перебувають у користуванні позичальника на день подання заяви, та сільськогосподарських угідь, що перебували у його користуванні в 2021 році;

5) загальна сума дивідендів, передбачених підпунктом 6 пункту 12 цього розділу;

6) реквізити та дата укладення договору застави, іпотеки, поруки (за наявності), яким забезпечено виконання зобов'язань за договором кредиту (позики);

7) відомості щодо застави, іпотеки, яка забезпечує виконання зобов'язання за договором кредиту (позики);

8) відомості щодо майна, передбаченого підпунктом 3 пункту 12 цього розділу, та день набуття цим майном відповідного статусу; оціночна вартість такого майна станом на дату укладення договору застави, іпотеки; частка такого майна в оціночній вартості всієї застави, іпотеки, що забезпечує виконання зобов'язань за договором кредиту (позики).

До заяви додаються документи, що підтверджують інформацію, зазначену у ній.

Позичальник несе відповідальність за достовірність зазначеної у заяві інформації.

13. Кредитор на підставі отриманої заяви та доданих до неї документів протягом 20 робочих днів з дня їх отримання приймає рішення про застосування мораторію або відмову у застосуванні мораторію.

Кредитор надсилає рішення, передбачене абзацом першим цього пункту, у письмовій або електронній формі на юридичну або електронну адресу позичальника, зазначену в договорі кредиту (позики), негайно у день прийняття такого рішення.

У разі неподання позичальником документів, що підтверджують інформацію, зазначену у заяві, або надання недостовірної інформації кредитор має право відмовити позичальнику у застосуванні мораторію.

Рішення про відмову у застосуванні мораторію повинно бути вмотивованим.

У разі прийняття кредитором рішення про відмову у застосуванні мораторію через невідповідність позичальника критеріям, передбаченим підпунктами 1, 5 пункту 12 цього розділу, кредитор у рішенні про відмову зазначає:

склад групи контрагентів, які разом з позичальником входять до групи пов'язаних контрагентів;

критерії, встановлені Національним банком України, на підставі яких кожен контрагент включений у групу пов'язаних контрагентів, та відповідне значення таких критеріїв;

розрахунок сукупного річного доходу позичальника та контрагентів, які разом з позичальником входять до групи пов'язаних контрагентів, за останній звітний рік та за 2021 рік.

Рішення кредитора про відмову у застосуванні мораторію може бути оскаржено до господарського суду.

14. У разі прийняття кредитором рішення про застосування мораторію або якщо кредитор протягом 20 робочих днів з дня отримання заяви не прийняв жодне з рішень, передбачених пунктом 14 цього розділу, з дня отримання кредитором заяви позичальника протягом дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, та протягом одного року з дня його припинення або скасування:

1) позичальник звільняється від обов'язку сплати грошового зобов'язання за договором кредиту (позики);

2) зупиняється вчинення будь-яких дій щодо примусового звернення стягнення на предмет застави, іпотеки, що забезпечує виконання зобов'язань за договором кредиту (позики), та щодо примусового стягнення

заборгованості за договором кредиту (позики) з позичальника та особи, яка є поручителем, майновим поручителем виконання зобов'язань за договором кредиту (позики);

3) зупиняється нарахування грошового зобов'язання за договором кредиту (позики).

15. Строк дії договору кредиту (позики) та договорів застави, іпотеки, поруки, укладених для забезпечення виконання зобов'язань за таким договором кредиту (позики), продовжується на строк мораторію.

Перебіг позовної давності за вимогами про сплату грошового зобов'язання за договором кредиту (позики) чи звернення стягнення на предмет застави, іпотеки, перебіг строків звернення з вимогами до поручителя, майнового поручителя зупиняються на період мораторію.

16. У разі якщо позичальник у заяві зазначив недостовірну інформацію та встановлення цих обставин судом або підтвердження таких обставин наявними у кредитора офіційними документами (виданими суб'єктами, уповноваженими відповідно до закону видавати такі документи), це є підставою для скасування мораторію, поновлення обов'язку позичальника сплати грошового зобов'язання за договором кредиту (позики), відновлення нарахування грошового зобов'язання за договором кредиту (позики) та донарахування грошового зобов'язання за період застосування мораторію.

17. У разі якщо кредитор безпідставно прийняв рішення про відмову у застосуванні мораторію та встановлення цих обставин судом, мораторій вважається таким, що застосований з дня отримання кредитором заяви позичальника, передбаченої пунктом 13 цього розділу.

18. Протягом дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ, лізингоодержувач (у тому числі його правонаступник), який є суб'єктом господарювання, має право звернутися до лізингодавця або особи, до якої перейшли права та обов'язки такого лізингодавця (далі у цьому пункті - лізингодавець), із заявою про застосування мораторію на нарахування та сплату лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу, включаючи заборгованість за ними, неустойку (штраф, пеню) (далі - заява), за сукупності таких умов:

1) сукупний річний дохід лізингоодержувача за 2021 рік (з урахуванням контрагентів, які разом з лізингоодержувачем входять до групи пов'язаних контрагентів, що визначаються в порядку і за критеріями, встановленими Національним банком України) не перевищує суму, еквівалентну 50

мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

2) договір фінансового лізингу укладено до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України щодо особливостей кредитування та фінансового лізингу у період дії воєнного стану";

3) на день укладення договору фінансового лізингу лізингоодержувач здійснював господарську діяльність на території, яка станом на день подання заяви належить до територій активних бойових дій, у тому числі територій активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси (для яких не визначено дату завершення бойових дій), або тимчасово окупованих Російською Федерацією територій України (для яких не визначено дату завершення тимчасової окупації), включених до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку;

4) об'єкт фінансового лізингу знищено, загублено, викрадено, втрачено та/або він вибув з володіння лізингоодержувача не з його волі іншим шляхом на територіях активних бойових дій, у тому числі територіях активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси (для яких станом на дату подання заяви не визначено дату завершення бойових дій), або тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України (для яких станом на дату подання заяви не визначено дату завершення тимчасової окупації), включених до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Факт знищення, загублення, викрадення, втрати та/або вибуття з володіння лізингоодержувача (його правонаступника) не з його волі іншим шляхом об'єкта фінансового лізингу може підтверджуватися заявою про вчинення кримінального правопорушення та витягом з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінальних проваджень, відкритих не пізніше 30 днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України щодо особливостей кредитування та фінансового лізингу у період дії воєнного стану", а якщо такі обставини виникли після набрання ним чинності - відкритих не пізніше 180 днів з дня початку бойових дій на відповідній території або з дня початку її тимчасової окупації Російською Федерацією, визначеного відповідно до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією;

5) сукупний річний дохід лізингоодержувача за попередній звітний рік (з урахуванням контрагентів, передбачених підпунктом 1 цього пункту) не перевищує 75 відсотків його річного доходу за 2021 рік; або

загальна площа сільськогосподарських угідь, що знаходяться у користуванні лізингоодержувача на день подання заяви, не перевищує 50 відсотків загальної площі сільськогосподарських угідь, що знаходилися у його користуванні в 2021 році. При визначенні загальної площі сільськогосподарських угідь, що перебувають у користуванні лізингоодержувача, не враховуються угіддя, які розташовані на територіях активних бойових дій, у тому числі на територіях активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси (для яких не визначено дату завершення бойових дій), або тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України (для яких не визначено дату завершення тимчасової окупації), включених до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією;

б) загальна сума дивідендів, виплачених лізингоодержувачем за період з дня, коли об'єкт фінансового лізингу отримав статус, передбачений підпунктом 4 цього пункту, до дня подання заяви, становить не більше 20 відсотків від суми основного боргу за договором фінансового лізингу. Ця умова не поширюється на виплату дивідендів загальною сумою менше 150 тисяч гривень.

19. Лізингоодержувач надсилає заяву про застосування мораторію на нарахування та сплату лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу, включаючи заборгованість за ними, неустойку (штраф, пеню) (далі - мораторій), у письмовій або електронній формі на юридичну або електронну адресу лізингодавця, зазначену в договорі фінансового лізингу.

Заява підписується лізингоодержувачем або його представником (за законом або за наявності довіреності на вчинення таких дій). Заява в електронній формі підписується відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

У заяві зазначаються:

1) повне найменування (для юридичних осіб) або прізвище, ім'я та по батькові (для фізичних осіб - підприємців) лізингоодержувача, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб - підприємців), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності) або номер і серія паспорта (для фізичних осіб

- підприємців), номери засобів зв'язку, адреса електронної пошти (за наявності);

2) повне найменування лізингодавця, його місцезнаходження, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України;

3) реквізити та дата укладення договору фінансового лізингу;

4) сукупний річний дохід лізингоодержувача за попередній звітний рік та за 2021 рік; або

загальна площа сільськогосподарських угідь, що перебувають у користуванні лізингоодержувача на день подання заяви, та сільськогосподарських угідь, що перебували у його користуванні в 2021 році;

5) загальна сума дивідендів, передбачених підпунктом 6 пункту 19 цього розділу;

6) відомості щодо території, на якій станом на дату укладення договору фінансового лізингу здійснював господарську діяльність лізингоодержувач;

7) реквізити та дата укладення договору поруки, яким забезпечено виконання зобов'язань за договором фінансового лізингу (за наявності);

8) відомості щодо об'єкта фінансового лізингу, передбаченого підпунктом 4 пункту 19 цього розділу, та день набуття цим майном відповідного статусу.

До заяви додаються документи, що підтверджують інформацію, зазначену у ній.

Лізингоодержувач несе відповідальність за достовірність зазначеної у заяві інформації.

20. Лізингодавець на підставі отриманої заяви та доданих до неї документів протягом 20 робочих днів з дня їх отримання приймає рішення про застосування мораторію або відмову у застосуванні мораторію.

Лізингодавець надсилає рішення, передбачене абзацом першим цього пункту, у письмовій або електронній формі на юридичну або електронну адресу лізингоодержувача, зазначену в договорі фінансового лізингу, негайно у день прийняття такого рішення.

У разі неподання лізингоодержувачем документів, що підтверджують інформацію, зазначену у заяві, або надання недостовірної інформації лізингодавець має право відмовити лізингоодержувачу у застосуванні мораторію.

Рішення про відмову у застосуванні мораторію повинно бути вмотивованим.

У разі прийняття лізингодавцем рішення про відмову у застосуванні мораторію через невідповідність лізингоодержувача критеріям,

передбаченим підпунктами 1, 5 пункту 19 цього розділу, кредитор у рішенні про відмову зазначає:

склад групи контрагентів, які разом з лізингодержувачем входять до групи пов'язаних контрагентів;

критерії, встановлені Національним банком України, на підставі яких кожен контрагент включений у групу пов'язаних контрагентів, та відповідне значення таких критеріїв;

розрахунок сукупного річного доходу лізингодержувача та контрагентів, які разом з лізингодержувачем входять до групи пов'язаних контрагентів, за останній звітний рік та за 2021 рік.

Рішення лізингодавця про відмову у застосуванні мораторію може бути оскаржено до господарського суду.

21. У разі прийняття лізингодавцем рішення про застосування мораторію або якщо лізингодавець протягом 20 робочих днів з дня отримання заяви не прийняв жодне з рішень, передбачених пунктом 21 цього розділу, з дня отримання лізингодавцем заяви лізингодержувача протягом дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ, та протягом одного року з дня його припинення або скасування:

1) лізингодержувач звільняється від обов'язку сплати лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу;

2) зупиняється вчинення будь-яких дій щодо примусового стягнення лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу з лізингодержувача та особи, яка є поручителем, майновим поручителем виконання зобов'язання за таким договором;

3) зупиняються нарахування та сплата лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу;

4) лізингодавцем вносяться зміни до графіка сплати лізингодержувачем лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу шляхом відновлення сплати таких платежів після закінчення мораторію із збереженням періодичності та розміру відповідних платежів.

22. Строк дії договору фінансового лізингу та договорів поруки, укладених для забезпечення виконання зобов'язань за таким договором фінансового лізингу, продовжується на строк дії мораторію.

Перебіг позовної давності за вимогами про сплату лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу, перебіг строків звернення з вимогами до поручителя, майнового поручителя зупиняються на строк мораторію.

23. У разі якщо лізингоодержувач у заяві зазначив недостовірну інформацію та встановлення цих обставин судом або підтвердження таких обставин наявними у лізингодавця офіційними документами (виданими суб'єктами, уповноваженими відповідно до закону видавати такі документи), це є підставою для скасування мораторію, поновлення обов'язку лізингоодержувача сплати лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу, відновлення нарахування лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу та донарахування лізингових та інших платежів за період застосування мораторію.

24. У разі якщо лізингодавець безпідставно прийняв рішення про відмову у застосуванні мораторію та встановлення цих обставин судом, мораторій вважається застосованим з дня отримання лізингодавцем заяви лізингоодержувача, передбаченої пунктом 20 цього розділу.

25. Приписи частини другої статті 119, частини четвертої статті 165, частини першої статті 767, частини третьої статті 838 цього Кодексу застосовуються до цивільних відносин, що виникають у процесі здійснення заходів з перетворення Державного концерну "Укроборонпром" в акціонерне товариство, державних унітарних підприємств, у тому числі казенних підприємств, які входять до складу Державного концерну "Укроборонпром", - у господарські товариства, з урахуванням особливостей, встановлених Законом України "Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності".

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з 1 січня року, що слідує за роком опублікування цього Кодексу, крім пункту 4 цього розділу, який набирає чинності з дня, наступного за днем опублікування цього Кодексу.

2. Визнати такими, що втратили чинність з дня набрання чинності цим Кодексом:

1) Сімейний кодекс України (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 21-22, ст.135);

2) Цивільний кодекс України (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., №№ 40-44, ст.356);

3) Закон України "Про господарські товариства" (Відомості Верховної Ради України, 1991 р., № 49, ст.682 із наступними змінами);

4) Постанову Верховної Ради України "Про порядок введення в дію Закону України "Про господарські товариства" (Відомості Верховної Ради України, 1991 р., N 49, ст. 683);

5) Закон України "Про міжнародне приватне право" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 32, ст.422 із наступними змінами).

3. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у Земельному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 3-4, ст.27):

доповнити статтею 20¹ такого змісту:

"Стаття 20¹. Встановлення та зміна цільового призначення штучно створених земельних ділянок

1. Віднесення штучно створених земельних ділянок до певної категорії та виду цільового призначення земельних ділянок здійснюється за рішеннями відповідного державного органу або органу місцевого самоврядування щодо земельних ділянок державної або комунальної власності, або за рішеннями власників земельних ділянок приватної власності щодо цих земельних ділянок.

2. Зміна цільового призначення штучно створених земельних ділянок здійснюється відповідно до загальних положень цього Кодексу щодо встановлення та зміни цільового призначення земельних ділянок (статті 20, 21), з урахуванням особливостей, встановлених цією статтею.

3. Дозвіл на введення в експлуатацію штучно створеної земельної ділянки є:

1) переведенням земель водного фонду або у випадку, якщо іншого не встановлено частиною 6 цієї статті, земель інших категорій, зайнятих водним об'єктом, у землі категорії, зазначеної в дозволі на спорудження штучно створеної земельної ділянки на водному об'єкті, або її частини або в рішенні про створення морського порту або про розширення території морського порту;

2) встановленням та/або зміною встановлених документацією по плануванню території штучно створеної земельної ділянки виду, видів цільового призначення штучно створеної земельної ділянки.

4. Прийняття рішень про переведення земель водного фонду в землі інших категорій та про встановлення та/або зміну виду, видів цільового призначення штучно створеної земельної ділянки не вимагається.

5. Якщо відповідно до дозволу на спорудження штучно створеної земельної ділянки або рішення про створення морського порту або про розширення території морського порту передбачено її віднесення до земель населених пунктів, дозвіл на введення штучно створеної земельної ділянки в експлуатацію є підставою для внесення змін до комплексного плану просторового розвитку територіальної громади, генерального плану населеного пункту, генерального плану територіальної громади та їх об'єднань, генерального плану міста, схеми територіального планування

територіальних громад у частині зміни меж населених пунктів. При цьому проведення громадських обговорень або публічних слухань по проектах, що передбачають внесення змін до генеральних планів, не вимагається. До затвердження генеральних планів, схем територіального планування прийняття рішень про включення штучно створених земельних ділянок до меж населених пунктів не вимагається.

6. У випадку спорудження штучно створеної земельної ділянки на водному об'єкті, розташованому на землях, які не відносяться до земель водного фонду, така штучно створена земельна ділянка з дня введення в експлуатацію відноситься до земель тієї самої категорії, що й штучно створена земельна ділянка, на якій розташовувалися водний об'єкт або його частина, якщо в дозволі на спорудження штучно створеної земельної ділянки або в рішенні про створення морського порту або про розширення території морського порту не передбачено її віднесення до земель іншої категорії.

7. Зміна категорії, встановлення та/або зміна виду, видів цільового призначення штучно створеної земельної ділянки здійснюються відповідно до земельного законодавства та законодавства про містобудівну діяльність";

абзац перший частини першої і абзац перший частини восьмої статті 102¹ викласти в такій редакції:

«1. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) і право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій) виникають на підставі договору між власником земельної ділянки та особою, яка виявила бажання користуватися цією земельною ділянкою для таких потреб, відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного).

8. Укладення договорів про надання права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови здійснюється відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) з урахуванням вимог цього Кодексу».

частину перша статті 131 викласти в такій редакції:

«1. Укладення цивільно-правових угод, що передбачають перехід права власності на земельні ділянки, а також набуття права власності на земельні ділянки за такими угодами здійснюються відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) з урахуванням вимог цього Кодексу»;

2) у Цивільному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 48, ст. 436):

частину восьму статті 7 викласти в такій редакції:

«8. Особисті нотатки, листи, записи телефонних розмов, телеграми та інші види кореспонденції можуть бути оголошені у судовому засіданні лише

за згодою осіб, визначених Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного). Це правило застосовується при дослідженні звуко- і відеозаписів такого самого характеру»;

частину першу статті 13 доповнити абзацом другим такого змісту:

"У випадках, визначених книгою шостою Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), суд не обмежений заявленими особою вимогами і вирішує справу в обсязі, передбаченому відповідними приписами книги шостої Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)";

у частині сьомій статті 19 слово "немайнових" виключити;

частину третю статті 64 викласти в такій редакції:

«3. Підстави і порядок припинення представництва за довіреністю визначаються Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

частину першу статті 150 доповнити пунктом 9-1 такого змісту:

"9-1) встановленням місця проживання дитини та (або) порядку спілкування з нею батьків на час вирішення судом справи про розподіл батьківської відповідальності";

у статті 153:

частину першу доповнити словами "а також крім справ про розподіл батьківської відповідальності";

частину четверту доповнити абзацом другим такого змісту:

"Заяви про забезпечення позову у справах щодо розподілу батьківської відповідальності розглядаються у судовому засіданні з обов'язковим повідомленням сторін. Неявка належним чином повідомлених сторін не перешкоджає розгляду заяви";

статтю 236 викласти в такій редакції:

«Стаття 236. Оголошення і дослідження змісту особистих нотаток, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції

1. Зміст особистих нотаток, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції фізичних осіб може бути досліджений у відкритому судовому засіданні або оголошений за клопотанням учасника справи лише за згодою осіб, визначених Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

у статті 293:

у частині першій слово "немайнових" виключити;

у частині третій слова "за заявою будь-кого з подружжя, якщо один з нього засуджений до позбавлення волі" виключити;

абзац другий частини четвертої статті 294 виключити;

частину першу статті 301 викласти в такій редакції:

«1. Заява неповнолітньої особи, яка досягла шістнадцятирічного віку, про надання їй повної цивільної дієздатності у випадках, встановлених

Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), за відсутності згоди батьків (усиновлювачів) або піклувальника подається до суду за місцем її проживання»;

частину першу статті 329 викласти в такій редакції:

«1. Заява про передачу безхазяйної нерухомої речі у власність територіальної громади за умов, визначених Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), подається до суду за місцезнаходженням цієї речі органом, уповноваженим управляти майном відповідної територіальної громади»;

частину першу статті 334 викласти в такій редакції :

«1. Заява про визнання спадщини відумерлою у випадках, встановлених Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), подається до суду за місцем відкриття спадщини або за місцезнаходженням нерухомого майна, що входить до складу спадщини».

3) у Податковому кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., №№ 13-17, ст. 112):

підпункт 14.1.30 та підпункт 14.1.105 пункту 14.1 статті 14 викласти в такій редакції:

"14.1.30. відокремлені підрозділи - у значенні, визначеному Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного).";

"14.1.105. майно - у значенні, наведеному в Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного)";

абзац третій пункту 44.1 статті 44 викласти в такій редакції:

«У випадках, передбачених Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), платники податків мають право вносити відповідні зміни до податкової звітності у порядку, визначеному статтею 50 цього Кодексу»;

у підпункті 87.3.3 пункту 87.3 статті 87 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

пункт 110.4 статті 110 викласти в такій редакції:

«110.4. Законні представники платників податків - фізичних осіб згідно з Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного) у разі невиконання обов'язків, визначених цим Кодексом, несуть фінансову відповідальність, встановлену для платників податків»;

абзац третій підпункту 133.4.1 пункту 133.4 статті 133 викласти в такій редакції:

«установчі документи якої (або установчі документи організації вищого рівня, на підставі яких діє неприбуткова організація відповідно до закону) містять заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників у розумінні Цивільного кодексу України

(Кодексу права приватного), членів такої організації, працівників (крім оплати їхньої праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб. Для цілей цього абзацу не вважається розподілом отриманих доходів (прибутків) фінансування видатків, визначених підпунктом 133.4.2 цього пункту»;

у підпункті "в" підпункту 135.2.1.10 підпункту 135.2.1 пункту 135.2 статті 135 слово "немайнових" замінити словом "особистих";

у підпункті 164.2.3 пункту 164.2 статті 164 слово "немайнових" замінити словом "особистих";

у підпункті 165.1.15 пункту 165.1 статті 165 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

у підпункті 165.1.44 пункту 165.1 статті 165 слово "немайнового" замінити словом "особистого";

у статті 174:

у назві слово "немайнових" замінити словом "особистих";

у підпункті "в" пункту 174.1 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

в абзаці другому пункту 174.3 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

абзац другий пункту 174.5 статті 174 викласти в такій редакції:

«У разі переходу права на отримання страхових виплат згідно з Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного) податковим агентом є страхувальник - фінансова установа»;

абзаци перший та п'ятий підпункту 291.4.3 пункту 291.4 статті 291 викласти в такій редакції::

«291.4.3. Якщо сільськогосподарський товаровиробник утворюється шляхом злиття, перетворення, поділу або виділення згідно з відповідними нормами Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), то норма щодо дотримання частки сільськогосподарського товаровиробництва, яка дорівнює або перевищує 75 відсотків за попередній податковий (звітний) рік, поширюється на»;

"Якщо сільськогосподарський товаровиробник реорганізується шляхом приєднання згідно з відповідними нормами Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), то норма щодо дотримання частки сільськогосподарського товаровиробництва, яка дорівнює 75 відсотків за попередній податковий (звітний) рік, поширюється на усіх учасників такої реорганізації».

в абзаці третьому пункту 15.2 підрозділу 9-4 розділу XX слово "немайнових" замінити словом "особистих";

в абзацах першому і другому підпункту 26.8 пункту 26 підрозділу 10 розділу XX слово "немайнові" замінити словом "особисті";

4) в абзаці другому частини другої статті 30 Закону України "Про інформацію" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 32, ст. 313; 2023 р., №№ 47-50, ст.120) слово "немайнові" виключити;

5) у Законі України "Про охорону прав на сорти рослин" (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 23, ст. 163 із наступними змінами):

у преамбулі, абзаці п'ятому частини першої статті 6, абзаці другому частини першої статті 10, частині першій статті 17, абзаці дев'ятому пункту "а" частини п'ятої та пункту "б" частини сьомої статті 20, назві та тексті статті 37 та частині першій статті 53 слово "немайнові" у всіх відмінках виключити; частину першу статті 2 викласти в такій редакції:

«Законодавство України про права на сорти рослин базується на Конституції України та складається із Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), цього Закону, міжнародних договорів у сфері охорони прав на сорти рослин, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Закону України "Про адміністративну процедуру" та інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до них»;

6) у Законі України "Про нотаріат" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 39, ст. 383; 2009 р., N 13, ст.161):

у частині першій статті 8 слово "немайнові" виключити;

частину другу статті 66 викласти в такій редакції:

«Свідоцтво про право на спадщину видається за місцем відкриття спадщини, крім випадків, встановлених Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

частину третю статті 71 викласти в такій редакції:

«Свідоцтво про право власності на частку в спільному майні подружжя у разі смерті одного з них видається нотаріусом за місцем відкриття спадщини, крім випадків, встановлених Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)».

7) у пункті 8 статті 20 Закону України "Про охорону прав на промислові зразки" (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 7, ст. 34; 2020 р., № 51, ст.481) слова "немайнові чи" замінити словами "та/або";

8) у Законі України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 37, ст. 307; 2020 р., № 52, ст.496):

текст статті 2 викласти в такій редакції:

«Законодавство України про охорону прав на винаходи (корисні моделі) базується на Конституції України і складається із цього Закону, Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), Закону України «Про державну таємницю» та інших нормативно-правових актів».

у частині десятій статті 28 слова "майнові чи немайнові" замінити словами "та/або майнові";

9) у частині третій статті 21 Закону України "Про наукову і науково-технічну експертизу" (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 9, ст. 56) слово "немайнові" виключити;

10) у частині шостій статті 16 Закону України "Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів" (Відомості Верховної Ради України, 1998 р., № 8, ст. 28) слова "майнові чи немайнові" замінити словами "та/або майнові";

11) у Законі України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., №5 ст. 35):

у частині четвертій статті 22 слова "та/або органом опіки та піклування" виключити;

частину другу статті 30 викласти в такій редакції:

"2.Порядок відшкодування матеріальних збитків і моральної шкоди, завданих унаслідок домашнього насильства, визначається Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного) та іншими законодавчими актами";

12) у Законі України "Про архітектурну діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 31, ст. 246 із наступними змінами):

частину першу статті 29 викласти в такій редакції:

«Відносини, що виникають під час створення і використання об'єктів архітектури як об'єктів авторського права, регулюються Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), Законом України "Про авторське право і суміжні права", цим Законом та іншими законодавчими актами України»;

частину четверту статті 30 викласти в такій редакції:

«Обов'язкові умови договорів щодо розпорядження майновими правами на об'єкт архітектури як об'єкт авторського права визначаються Цивільним

кодексом України (Кодексом права приватного) та Законом України "Про авторське право і суміжні права".

статтю 31 викласти в такій редакції:

"Стаття 31. Особисті права автора (співавторів) об'єкта архітектури

Особистими правами інтелектуальної власності автора (співавторів) об'єкта архітектури як об'єкта авторського права є відповідні права, визначені Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), Законом України "Про авторське право і суміжні права" та зокрема:

право фотографувати, здійснювати відеозйомку відповідного об'єкта архітектури як об'єкта авторського права, крім випадків, визначених законом;

право вимагати визнання свого авторства (співавторства) шляхом зазначення належним чином свого імені на об'єкті архітектури як об'єкті авторського права, якщо це практично можливо.

Особисті права на об'єкт архітектури як об'єкт авторського права належать його автору (співавторам) незалежно від умов договору (контракту) між автором та замовником або юридичною чи фізичною особою, де або в якій він працює.

13) в абзаці четвертому статті 1 Закону України "Про боротьбу з тероризмом" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 25, ст.180 із наступними змінами) слово "немайнові" у всіх відмінках замінити словом "особисті" у відповідному відмінку;

14) у Законі України "Про третейські суди" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 35, ст. 412 із наступними змінами):

у статті 1 слово "немайнових" замінити словом "особистих";

у статті 3 слово "немайнових" замінити словом "особистих";

15) У Законі України "Про театри і театральну справу" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 26, ст. 350):

у частині другій статті 2 слово "немайнові" виключити;

у назві розділу VI слово "немайнові" виключити;

абзац п'ятий частини четвертої статті 14 викласти в такій редакції:

«плата за відео- і фотозйомки, інтерв'ю за умови дотримання авторського і (або) суміжних прав та норм Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)».

у частині четвертій статті 22 слово "немайнових" виключити;

16) у частині першій статті 22 Закону України "Про міжнародне приватне право" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 32, ст. 422) слово "немайнових" виключити;

17) у Законі України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки" (в редакції Закону України від 19 червня 2020 року № 738-IX із наступними змінами):

пункт 22 частини першої статті 2 викласти в такій редакції:

«22) індосант - власник ордерного цінного паперу (його уповноважена особа), який вчиняє індосамент. Індосамент може бути повним (іменним) - виписаним на ім'я або найменування (в розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) конкретної особи або бланковим (на пред'явника) - виписаним без зазначення імені або найменування (в розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) особи»;

частину першу статті 8 викласти в такій редакції:

"1. Цінний папір є самостійним об'єктом цивільних прав, визначеним Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)"

частину першу статті 9 викласти в такій редакції:

"1. Акція - це іменний цінний папір, що посвідчує майнові права його власника (акціонера), що стосуються акціонерного товариства, включаючи право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів та право на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації, право на управління акціонерним товариством, а також особисті права, передбачені Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), цим Законом та законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств.

Акція є неподільною. Порядок реалізації прав співвласників акції (акцій) визначається Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного) та законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств»;

у частині першій статті 10 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

абзац четвертий частини четвертої статті 20 викласти в такій редакції:

«У сертифікаті казначейського зобов'язання України зазначаються вид цінного папера, найменування і місцезнаходження емітента, сума платежу, дата виплати грошового доходу, дата погашення, зазначення місця, в якому повинно бути здійснено погашення, дата і місце видачі казначейського зобов'язання України, серія та номер сертифіката казначейського зобов'язання України, підпис керівника емітента або іншої уповноваженої особи. У сертифікаті іменного казначейського зобов'язання України також

зазначається ім'я (в розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) власника»;

підпункт «а» пункту 2 частини другої статті 40 викласти в такій редакції:

«а) заміна відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) зобов'язань, які існували станом на дату ліквідаційного нетінгу, новими грошовими зобов'язаннями, сума яких дорівнює вартості зобов'язання, розрахованій відповідно до пункту 1 цієї частини. При цьому вважається, що строк виконання вимог за такими новими грошовими зобов'язаннями настав»;

у статті 71:

пункт 1 частини третьої викласти в такій редакції:

«1) заявника: повне найменування (у розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), ідентифікаційний код юридичної особи, код LEI (за наявності), місцезнаходження, поштову адресу, номери засобів зв'язку, адресу електронної пошти для офіційного каналу зв'язку»;

підпункт "в" пункту 2 частини п'ятої викласти в такій редакції:

«в) довідку про структуру власності юридичної особи заявника, що дає змогу встановити кінцевих бенефіціарних власників заявника або їх відсутність, в якій зазначаються, зокрема: для юридичної особи - власника, кінцевого бенефіціарного власника заявника - повне найменування, ідентифікаційний код юридичної особи, код LEI (за наявності); для фізичної особи - власника, кінцевого бенефіціарного власника заявника - ім'я (у розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) та реєстраційний номер облікової картки платника податків, КВЕД кожної юридичної особи, зазначеної в довідці, належність таких осіб до суб'єктів господарювання, щодо яких здійснюється державне регулювання їх основного виду економічної діяльності, та назва органу державної влади, що здійснює таке державне регулювання»;

частину 22 викласти в такій редакції:

«22. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку протягом трьох робочих днів з дня отримання заяви про видачу ліцензії разом з документами та інформацією повідомляє заявника офіційним каналом зв'язку про підтвердження отримання у повному обсязі документів та інформації, передбачених законодавством, із зазначенням контактної інформації (ім'я (у розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), посада, номери засобів зв'язку) посадової особи, відповідальної за організацію розгляду заяви та доданих до неї документів Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, або про залишення заяви про видачу ліцензії без руху у зв'язку з поданням документів та інформації не в повному обсязі або з порушенням вимог, встановлених нормативно-правовими актами

Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, із зазначенням строку та способу усунення виявлених недоліків»;

у статті 74:

частину третю викласти в такій редакції:

«3. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку протягом трьох робочих днів з дня отримання заяви про намір разом з документами повідомляє особу, зазначену у частині першій цієї статті, офіційним каналом зв'язку про підтвердження отримання повного переліку документів, передбачених законодавством, із зазначенням контактної інформації (ім'я (у розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), посада, номери засобів зв'язку) посадової особи, відповідальної за організацію розгляду заяви про намір та доданих до неї документів Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, або про залишення заяви про намір та доданих до неї документів без руху у зв'язку з виявленням недоліків, а саме отриманням неповного переліку документів або поданням заяви та документів з порушенням вимог, встановлених нормативно-правовими актами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, із зазначенням строку та способу усунення таких недоліків»;

у частині дев'ятій:

пункт 2 викласти в такій редакції:

«2) ідентифікаційні дані особи, яка має намір набути або збільшити участь: повне найменування (у розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), ідентифікаційний код юридичної особи, код LEI (за наявності), місцезнаходження, поштову адресу, адресу електронної пошти для офіційного каналу зв'язку, номери засобів зв'язку»;

підпункт «а» пункту 5 викласти в такій редакції:

«а) ім'я (у розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного))»;

підпункт «а» пункту 6 викласти в такій редакції:

«а) ім'я (у розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного))»;

пункт 2 частини десятої викласти в такій редакції:

«2) ідентифікаційні дані особи, яка має намір набути або збільшити участь: ім'я (у розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), дату та місце народження, серію та номер паспорта (іншого документа, що посвідчує особу та відповідно до законодавства України може бути використаний на території України для вчинення правочинів) та реєстраційний номер облікової картки платника податків (крім фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про

це відповідний орган державної податкової служби і мають відповідну відмітку в паспорті) або унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі, адресу реєстрації, поштову адресу, адресу електронної пошти для офіційного каналу зв'язку, номери засобів зв'язку»;

абзац перший частини третьої статті 79 викласти в такій редакції:

«3. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку протягом 20 робочих днів з дня отримання документів, передбачених частиною першою цієї статті, офіційним каналом зв'язку надсилає юридичній особі, яка має намір провадити діяльність з надання інформаційних послуг на ринках капіталу та організованих товарних ринках, підтвердження отримання повного переліку документів, передбачених частиною першою цієї статті, або повідомляє таку юридичну особу про отримання неповного переліку таких документів із зазначенням контактної інформації (ім'я (у розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), посада, номери засобів зв'язку) посадової особи, відповідальної за організацію розгляду заяви про включення до Реєстру уповноважених осіб та доданих до неї документів Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку»;

абзац третій частини четвертої статті 84 викласти в такій редакції:

«Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку протягом трьох робочих днів з дня отримання заяви про включення до реєстру пов'язаних агентів разом з доданими до неї документами повідомляє заявника офіційним каналом зв'язку про підтвердження отримання повного переліку документів, передбачених законодавством, із зазначенням контактної інформації (ім'я (у розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), посада, номери засобів зв'язку) посадової особи, відповідальної за організацію розгляду такої заяви та доданих до неї документів Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, або про залишення заяви про включення до реєстру пов'язаних агентів та доданих до неї документів без руху у зв'язку з виявленням недоліків, а саме отриманням неповного переліку документів або поданням заяви та документів з порушенням вимог, встановлених нормативно-правовими актами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, із зазначенням строку та способу усунення таких недоліків»;

абзац перший частини третьої статті 88 викласти в такій редакції:

«3. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку протягом трьох робочих днів з дня отримання заяви про включення до Реєстру торгових репозиторіїв разом з документами та інформацією повідомляє юридичну особу, яка має намір провадити діяльність торгового репозиторію на ринках капіталу та організованих товарних ринках, офіційним каналом зв'язку про підтвердження отримання повного переліку документів, передбачених

законодавством, із зазначенням контактної інформації (ім'я (у розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), посада, номери засобів зв'язку) посадової особи, відповідальної за організацію розгляду заяви про включення до Реєстру торгових репозиторіїв та доданих до неї документів Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, або про залишення заяви про включення до Реєстру торгових репозиторіїв та доданих до неї документів без руху у зв'язку з виявленням недоліків, а саме отриманням неповного переліку документів або поданням заяви та документів з порушенням вимог, встановлених нормативно-правовими актами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, із зазначенням строку та способу усунення таких недоліків»;

абзац перший частини другої статті 93 викласти в такій редакції:

«2. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку протягом трьох робочих днів з дня отримання заяви, рішення про емісію цінних паперів і всіх необхідних документів для реєстрації випуску цінних паперів повідомляє емітента офіційним каналом зв'язку про підтвердження отримання повного переліку документів, передбачених законодавством, із зазначенням контактної інформації (ім'я (у розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), посада, номери засобів зв'язку) посадової особи, відповідальної за організацію розгляду такої заяви та доданих до неї документів Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, або про залишення заяви та доданих до неї документів для реєстрації випуску цінних паперів без руху у зв'язку з виявленням недоліків, а саме отриманням неповного переліку документів або поданням заяви та документів з порушенням вимог, встановлених нормативно-правовими актами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, із зазначенням строку та способу усунення таких недоліків»;

частину п'яту статті 95 викласти в такій редакції:

«5. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку протягом трьох робочих днів з дня отримання заяви, звіту про результати емісії цінних паперів і всіх необхідних документів для реєстрації звіту про результати емісії цінних паперів повідомляє емітента офіційним каналом зв'язку про підтвердження отримання повного переліку документів, передбачених законодавством, із зазначенням контактної інформації (ім'я (у розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), посада, номери засобів зв'язку) посадової особи, відповідальної за організацію розгляду такої заяви та доданих до неї документів Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, або про залишення заяви та доданих до неї документів для реєстрації звіту про результати емісії цінних паперів без руху у зв'язку з виявленням недоліків, а саме отриманням неповного переліку документів або

поданням заяви та документів з порушенням вимог, встановлених нормативно-правовими актами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, із зазначенням строку та способу усунення таких недоліків».

абзац третій частини першої статті 99 викласти в такій редакції:

«Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку протягом трьох робочих днів з дня отримання заяви, проспекту і всіх необхідних документів для його затвердження повідомляє особу, яка оформлює проспект, офіційним каналом зв'язку про підтвердження отримання повного переліку документів, передбачених законодавством, із зазначенням контактної інформації (ім'я (у розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), посада, номери засобів зв'язку) посадової особи, відповідальної за організацію розгляду такої заяви та доданих до неї документів Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, або про залишення заяви та доданих до неї документів для затвердження проспекту без руху у зв'язку з виявленням недоліків, а саме отриманням неповного переліку документів або поданням заяви та документів з порушенням вимог, встановлених нормативно-правовими актами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, із зазначенням строку та способу усунення таких недоліків»;

пункт 1 частини третьої статті 110 викласти в такій редакції:

«1) ім'я або найменування (в розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) особи, місце проживання або місцезнаходження власника (власників) облігацій, який (які) вимагає (вимагають) проведення зборів власників облігацій».

18) у частині першій статті 8 Закону України "Про захист персональних даних" (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., № 34, ст. 481) слово "немайнові" виключити;

19) у пункті 1 частини другої статті 21 Закону України "Про громадські об'єднання" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 1, ст. 1) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

20) у Законі України "Про інститути спільного інвестування" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 29, ст. 337):

у пункті 2 частини першої статті 1 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

абзац другий частини першої статті 39 викласти в такій редакції:

"Добровільна ліквідація корпоративного фонду здійснюється за рішенням загальних зборів учасників корпоративного фонду у порядку,

передбаченому цим Законом, з дотриманням вимог Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)";

21) у Законі України "Про запобігання корупції" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 49, ст. 2056 із наступними змінами):

в абзаці тринадцятому частини першої статті 1 слово "немайновий" замінити словом "особистий";

підпункт "а" пункту 2¹ частини першої статті 46 викласти в такій редакції:

"а) належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві власності відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)";

частину третю статті 53⁸ викласти в такій редакції:

"3. Викривач звільняється від цивільно-правової відповідальності за майнову та/або моральну шкоду, завдану внаслідок здійснення повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, крім випадку здійснення завідомо неправдивого повідомлення. У разі неумисного повідомлення викривачем недостовірної інформації вона підлягає спростуванню у порядку, визначеному Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)";

22) у підпункті 7 пункту 2 статті 7 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України "Про військово-цивільні адміністрації" (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 13, ст. 87; 2021 р., № 12, ст.97) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

23) у Законі України "Про Фонд енергоефективності" (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 32, ст. 344):

в абзаці першому частини п'ятої статті 1 слово "немайнових" виключити;

у частині п'ятій статті 10 слово "немайнових" виключити;

24) у пункті 13 частини першої статті 1 Закону України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 9, ст.50) слова "майновими, немайновими" замінити словами "та/або майновими";

25) у пунктах 2 та 23 частини першої статті 1 Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню

розповсюдження зброї масового знищення" (Відомості Верховної Ради України, 2020 р., № 25, ст. 171 із наступними змінами) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

26) у Законі України "Про повну загальну середню освіту" (Відомості Верховної Ради України, 2020 р., № 31, ст. 226):

в абзаці другому частини першої статті 31 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

частину першу статті 62 викласти в такій редакції:

"1. Правовими засадами публічно-приватного партнерства у сфері освіти і науки є Конституція України, Цивільний кодекс України (Кодекс права приватного), Закон України "Про публічно-приватне партнерство", цей Закон, Закон України "Про освіту", інші закони України, а також міжнародні договори України, укладені в установленому законом порядку";

27) у Законі України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки України" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., №№ 6-7, ст. 18):

абзац перший частини другої статті 2 викласти в такій редакції:

"2. Відносини щодо набуття та втрати статусу резидента Дія Сіті, відносини за участю резидента Дія Сіті та щодо участі у статутному капіталі резидента Дія Сіті регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), цим Законом, законами України, що визначають особливості оподаткування резидентів Дія Сіті, іншими законами та підзаконними нормативно-правовими актами, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України";

у частині першій статті 24 слово "немайнові" виключити;

частину другу статті 25 викласти в такій редакції:

"2. До компенсації не застосовуються приписи Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) про неустойку, збитки та санкції";

28) у Законі України "Про публічні електронні реєстри" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 11, ст. 27 із наступними змінами):

у пункті 11 частини першої статті 2 слова "або немайнові" замінити словами "та/або особисті";

частину першу статті 4 викласти в такій редакції:

"1. Регулювання відносин, що виникають у сфері реєстрів, здійснюється відповідно до Конституції України, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Закону, Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), Кодексу України з процедур банкрутства, законів України "Про інформацію", "Про електронні

комунікації", "Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах", "Про основні засади забезпечення кібербезпеки України", "Про захист персональних даних", "Про доступ до публічної інформації", "Про електронні довірчі послуги", "Про стандартизацію", "Про адміністративні послуги", "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус", "Про виконавче провадження", "Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень", "Про Державний реєстр виборців", "Про доступ до судових рішень", "Про державну реєстрацію актів цивільного стану", "Про Державний земельний кадастр", "Про регулювання містобудівної діяльності", "Про державну реєстрацію прав на нерухоме майно та їх обтяжень", "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань", інших законів України та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.";

у пункті 9 частини першої статті 5 слова "та немайнові" замінити словами "та/або особисті";

у частині третій статті 6 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

у пункті 5 частини третьої статті 34 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

29) у Законі України "Про страхування" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., №№ 12-13, ст. 28 із наступними змінами):

в абзаці третьому частини першої статті 46 слово "немайнових" замінити словом "особистих";

частину восьму статті 51 викласти в такій редакції:

"8. У разі добровільного виходу з ринку шляхом реорганізації страховик має дотримуватися вимог, визначених Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), законами України "Про акціонерні товариства" та "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю", з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом, та отримати попередній висновок Регулятора про погодження плану реорганізації і дозвіл на реорганізацію страховика";

частину першу статті 53 викласти в такій редакції:

"1. Ліквідація страховика за рішенням його загальних зборів здійснюється у порядку, визначеному Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), законами України "Про акціонерні товариства" та "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю", з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом";

у статті 66:

абзац перший частини першої викласти в такій редакції:

"1. Ліквідація страховика у разі прийняття Регулятором рішення про застосування до страховика заходу впливу у вигляді відкликання ліцензії страховика з підстав, не пов'язаних з віднесенням страховика до категорії неплатоспроможних, здійснюється відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)";

частину третю викласти в такій редакції:

"3. Регулятор, за умови відсутності у страховика зобов'язань за договорами страхування (перестраховування, співстрахування), звертається до господарського суду з позовом про ліквідацію страховика відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) протягом одного місяця з дати прийняття Регулятором рішення про відкликання ліцензії страховика з підстав, визначених пунктами 2-13, 15 частини другої статті 123 цього Закону";

пункт 2 частини четвертої викласти в такій редакції:

"2) протягом одного місяця з дати прийняття Регулятором рішення про відкликання ліцензії страховика з підстав, визначених пунктами 2-13, 15 частини другої статті 123 цього Закону, звертається до господарського суду з позовом про ліквідацію страховика відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) та з клопотанням про призначення ліквідатора страховика з числа арбітражних керуючих у справах про банкрутство фінансових установ";

абзац перший частини першої статті 97 викласти в такій редакції:

"1. Договір страхування укладається виключно в письмовій формі з дотриманням вимог Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), встановлених до письмової форми правочину, та оформляється у паперовій формі або у формі електронного документа, створеного згідно з вимогами, визначеними Законом України "Про електронні документи та електронний документообіг", або в порядку, передбаченому законодавством про електронну комерцію";

частину першу статті 100 викласти в такій редакції:

"1. У разі смерті страхувальника - фізичної особи, який уклав договір страхування майна, права і обов'язки страхувальника переходять до осіб, які одержали це майно у спадок та/або у випадку, передбаченому Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), вважаються такими, що прийняли спадщину. Страховик та/або спадкоємець має право ініціювати внесення змін до договору страхування щодо заміни страхувальника";

частину першу статті 106 викласти в такій редакції:

"1. Договір страхування вважається недійсним з моменту його укладення у випадках, передбачених Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)";

30) у частині третій статті 4 Закону України "Про організації водокористувачів та стимулювання гідротехнічної меліорації земель" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 16, ст. 55) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

31) у Законі України "Про авторське право і суміжні права" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 57, ст. 166 із наступними змінами):

у преамбулі, абзаці першому частини другої статті 3, частині першій статті 5, абзаці першому частини п'ятої статті 9, назві та тексті статті 11, частині першій статті 14, частині першій статті 14¹, частині першій статті 15, частині дев'ятій статті 31, назві та тексті статті 32, частині третій статті 33, пункті 1 частини першої статті 35, назві та тексті статті 37, абзаці першому частини другої статті 43, частині п'ятій статті 45 слово "немайнові" у всіх відмінках виключити;

частину першу статті 2 викласти в такій редакції:

"1. Законодавство України про авторське право і суміжні права базується на Конституції України і складається з Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), цього Закону, інших законів України, а також прийнятих на їх основі підзаконних нормативно-правових актів, пов'язаних зі сферою охорони авторського права і суміжних прав.";

у статті 46:

у назві та абзаці першому частини другої слово "немайнових" виключити;

в абзаці другому частини другої слово "немайнових" замінити словом "особистих";

абзац четвертий частини четвертої статті 50 викласти в такій редакції:

"Ліцензіат (субліцензіат) здійснює свої повноваження виключно за умови дотримання особистих прав автора та/або виконавця, особистих прав виробника фонограми та/або виробника відеограми, та/або організації мовлення відповідно до статей 11 і 37 цього Закону";

у статті 53:

у частині першій та абзаці першому частини другої слово "немайнових" виключити;

в абзаці першому частини третьої слова "немайнових та" замінити словами "та/або";

у частині першій статті 54 слова "немайнових і" замінити словами "та/або";

32) у частині сьомій статті 3 Закону України "Про кредитні спілки" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., №№ 85-86, ст. 315) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

33) у Законі України "Про дошкільну освіту" (Відомості Верховної Ради України, 2024 р., № 42, ст. 258):

в абзаці другому частини першої статті 30 слова "та немайнові" замінити словами "та/або особисті";

у частині третій статті 31 слово "немайнові" у всіх відмінках замінити словом "особисті" у відповідному відмінку;

у частині першій статті 52 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

34) у пункті 18 частини першої статті 18 Закону України "Про соціальний захист та підтримку дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, та внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання соціальних послуг та виплат" (Відомості Верховної Ради України, 2025 р., № 10, ст. 24) слова "немайнових і" замінити словами "та/або";

35) у назві та тексті Закону України "Про облік інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України" (Відомості Верховної Ради України, 2025 р., № 17, ст. 47) слово "немайнові" у всіх відмінках виключити;

36) в абзаці дванадцятому частини п'ятої статті 13 Закону України "Про хміль та хмелепродукти" (Відомості Верховної Ради України, 2025 р., № 36, ст.142) слова "або немайнові" замінити словами "та/або особисті";

37) в абзаці другому частини першої статті 31 Закону України "Про професійну освіту" від 21 серпня 2025 року № 4574-ІХ слова "та немайнові" замінити словами "та/або особисті";

38) у пункті 6 частини першої статті 1 Закону України "Про віртуальні активи" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 15, ст. 51) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

39) у частині другій статті 13 Закону України "Про валюту і валютні операції" (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 30, ст. 239) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

40) в абзаці третьому частини першої статті 3 Закону України "Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків" (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 21, ст. 241) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

41) у пункті 4 частини першої статті 1 Закону України "Про державні лотереї в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 31, ст. 369) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

42) у Законі України "Про ціни і ціноутворення" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 19-20, ст. 190):

у пункті 10 частини першої статті 1 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

частину першу статті 3 викласти в такій редакції:

"1. Законодавство про ціни і ціноутворення ґрунтується на Конституції України та складається з Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), Податкового кодексу України, законів України "Про природні монополії", "Про захист економічної конкуренції", цього Закону та інших нормативно-правових актів";

43) у частині першій статті 21 Закону України "Про Товариство Червоного Хреста України" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 5, ст. 47) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

44) у частині восьмій статті 4 Закону України "Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку" (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 10, ст. 78 із наступними змінами) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

45) у частині першій статті 13 Закону України "Про спеціальну економічну зону "Закарпаття" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 23, ст. 111) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

46) у частині першій статті 13 Закону України "Про спеціальну економічну зону "Миколаїв" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 42, ст. 349) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

47) у частині першій статті 13 Закону України "Про спеціальну (вільну) економічну зону "Порто-франко" на території Одеського морського

торговельного порту" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 26, ст. 208) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

48) у частині першій статті 12 Закону України "Про спеціальну економічну зону "Рені" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 25, ст. 196) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

49) у преамбулі Закону України "Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів господарювання, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 12, ст. 97) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

50) у частині першій статті 11 Закону України "Про спеціальну економічну зону "Славутич" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 32, ст. 263) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

51) у частині першій статті 12 Закону України "Про спеціальну економічну зону туристсько-рекреаційного типу "Курортополіс Трускавець" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 18, ст. 139) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

52) у частині першій статті 11 Закону України "Про спеціальну економічну зону "Яворів" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 15, ст. 82) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

53) у Законі України "Про місцеве самоврядування в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 24, ст. 170 із наступними змінами):

абзац другий частини четвертої статті 60 викласти в такій редакції:

«Визначення місцезнаходження юридичної особи, що перебуває в комунальній власності територіальної громади, яке зазначається в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань при державній реєстрації або державній реєстрації змін до відомостей про таку юридичну особу, здійснюється відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного);

у підпункті 6 пункту 6-1 розділу V слово "немайнові" замінити словом "особисті";

54) у частині четвертій статті 5 Закону України "Про лікарські засоби" (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 22, ст. 86 із наступними змінами) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

55) у Законі України "Про зовнішньоекономічну діяльність" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., № 29, ст. 377 із наступними змінами):

в абзацах одинадцятому, тридцять дев'ятому, сорок дев'ятому статті 1, частині тринадцятій статті 5 і частині четвертій статті 14 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" слово "немайнові" у всіх відмінках замінити словом "особисті" у відповідних відмінках;

частину другу статті 23 викласти в такій редакції:

«Склад і обсяг комерційної таємниці визначаються згідно із Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного) та законами України «Про інформацію» і «Про доступ до публічної інформації».

56) у Законі України "Про регулювання містобудівної діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 34 ст. 343 із наступними змінами):

абзац перший частини першої статті 3 викласти в такій редакції:

«1. Відносини у сфері містобудівної діяльності регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), Земельним кодексом України, цим Законом, законами України "Про Генеральну схему планування території України", "Про основи містобудування", "Про архітектурну діяльність", "Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду", "Про землеустрій", іншими нормативно-правовими актами»;

доповнити статтями 31² і 31³ такого змісту:

"Стаття 31². Особливості підготовки проектної документації штучно створеної земельної ділянки та/або проектної документації розташовуваного на штучно створеній земельній ділянці об'єкта капітального будівництва

1. Підготовка проектної документації штучно створеної земельної ділянки здійснюється на підставі результатів інженерних досліджень, виконаних відповідно до законодавства про містобудівну діяльність, і з урахуванням характеристик запланованого розвитку території, які містяться в документації з планування території в запланованих кордонах штучно створеної земельної ділянки. Містобудівний план земельної ділянки для підготовки проектної документації штучно створеної земельної ділянки не вимагається.

2. Проектна документація штучно створеної земельної ділянки містить такі розділи:

1) пояснювальна записка з вихідними даними для архітектурно-будівельного проектування, створення штучно створеної земельної ділянки, в тому числі з результатами інженерних досліджень;

- 2) конструктивні та об'ємно-планувальні рішення;
- 3) відомості про інженерне обладнання, про мережі інженерно-технічного забезпечення, перелік інженерно-технічних заходів, зміст технологічних рішень;
- 4) проект організації проведення робіт по спорудженню штучно створеної земельної ділянки;
- 5) перелік заходів з охорони навколишнього середовища, у тому числі заходи з попередження можливого завдання шкоди навколишньому середовищу, водним об'єктам, об'єктам тваринного та рослинного світу, в тому числі водним біологічним ресурсам;
- 6) перелік заходів з попередження надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, перелік заходів з попередження негативного впливу вод та ліквідації їх наслідків;
- 7) перелік заходів з охорони водного об'єкту, який використовується для цілей питного та господарсько-побутового водозабезпечення, у випадку створення штучно створеної земельної ділянки на такому водному об'єкті;
- 8) відомості про можливі процеси зміни русла та дна водного об'єкта, що впливають на габарити судових ходів, підходних каналів та фарватерів, у випадку спорудження штучно створених земельних ділянок на водному об'єкті, який використовується для судноплавства;
- 9) кошторис на проведення робіт по спорудженню штучно створеної земельної ділянки.

3. Кабінет Міністрів України може встановлювати інші розділи проектної документації штучно створених земельних ділянок.

4. Проектна документація штучно створеної земельної ділянки підлягає державній експертизі, яка проводиться відповідно до законодавства про містобудівну діяльність, та державну екологічну експертизу, яка проводиться відповідно до закону.

5. Якщо дозволом на створення штучно створеної земельної ділянки або рішенням про створення морського порту або розширення території морського порту передбачено також будівництво одного або кількох об'єктів капітального будівництва на такій штучно створеній земельній ділянці, підготовка проектної документації штучно створеної земельної ділянки і таких об'єктів капітального будівництва здійснюється одночасно. Проектна документація об'єктів капітального будівництва повинна містити розділи проектної документації, встановлені законодавством про містобудівну діяльність. При цьому у випадку, якщо спорудження штучно створеної земельної ділянки і будівництво на ній об'єкта капітального будівництва будуть здійснюватися однією особою, така особа може підготувати на них одну проектну документацію.

6. У випадку підготовки окремої проектної документації об'єкта капітального будівництва, що розташовується на штучно створеній земельній ділянці, виконання інженерних досліджень для підготовки такої проектної документації не вимагається. Підготовка такої проектної документації здійснюються відповідно до законодавства про містобудівну діяльність з урахуванням конструктивних та об'ємно-планувальних рішень, які містяться в проектній документації штучно створеної земельної ділянки.

Стаття 31³. Особливості видачі дозволу на проведення робіт по спорудженню штучно створеної земельної ділянки

1. Дозвіл на проведення робіт по спорудженню штучно створеної земельної ділянки видається в порядку, встановленому цим законом для надання дозволу на будівництво, з урахуванням особливостей, встановлених цією статтею, в тому числі при одночасному будівництві на штучно створеній земельній ділянці об'єктів капітального будівництва. Форма дозволу на проведення робіт по спорудженню штучно створеної земельної ділянки встановлюється уповноваженим Кабінетом Міністрів України державним органом виконавчої влади.

2. Дозвіл на проведення робіт по спорудженню штучно створеної земельної ділянки видається:

1) уповноваженими державними органами виконавчої влади у випадку спорудження штучно створеної земельної ділянки на водному об'єкті в акваторії морського або річкового порту, у внутрішніх морських водах, у територіальному морі України, у випадку спорудження штучно створеної земельної ділянки на підставі рішення про створення морського порту або розширення території морського порту;

2) органом місцевого самоврядування територіальної громади у випадку спорудження штучно створеної земельної ділянки на території цієї територіальної громади;

3) органами місцевого самоврядування територіальних громад у випадку спорудження штучно створеної земельної ділянки на територіях двох і більше територіальних громад, якщо іншого не встановлено законом.

3. Для видачі дозволу на проведення робіт по спорудженню штучно створеної земельної ділянки особа, з якою укладено договір на спорудження штучно створеної земельної ділянки або укладено концесійний договір, або особа (особи), з якою укладено відповідно до цього закону договір про спорудження штучно створеної земельної ділянки, направляє до уповноважених на надання дозволів на проведення робіт по спорудженню штучно створеної земельної ділянки орган державної влади або орган місцевого самоврядування заяву про видачу дозволу на проведення робіт по

спорудженню штучно створеної земельної ділянки. До зазначеної заяви додаються такі документи:

1) матеріали, які містяться в проектній документації штучно створеної земельної ділянки:

а) пояснювальна записка;

б) проект організації проведення робіт по спорудженню штучно створеної земельної ділянки або проект організації будівництва штучно створеної земельної ділянки;

2) дозвіл на спорудження штучно створеної земельної ділянки на водному об'єкті, або його частини або рішення про створення морського порту або розширення території морського порту у випадку неможливості отримання таких документів у межах міжвідомчої взаємодії в порядку, встановленому законом;

2.1) договір про спорудження штучно створеної земельної ділянки у випадку неможливості отримання такого документу в межах міжвідомчої взаємодії в порядку, встановленому законом;

3) позитивний висновок державної експертизи проектної документації штучно створеної земельної ділянки, позитивний висновок державної екологічної експертизи цієї проектної документації.

4. Не дозволяється вимагати інші документи для отримання дозволу на проведення робіт по спорудженню штучно створеної земельної ділянки, за винятком зазначених у частині 3 цієї статті документів.

5. Протягом десяти днів із дня отримання заяви про надання дозволу на проведення робіт зі спорудження штучно створеної земельної ділянки уповноважені на надання дозволів на будівництво орган державної влади або орган місцевого самоврядування:

1) проводить перевірку наявності документів, які додаються до заяви про надання дозволу на проведення робіт по спорудженню штучно створеної земельної ділянки;

2) проводить перевірку відповідності проектної документації штучно створеної земельної ділянки дозволу на її створення;

3) видає дозвіл на проведення робіт щодо спорудження штучно створеної земельної ділянки або відмовляє у наданні такого дозволу із зазначенням причин відмови.

6. У випадку, якщо дозволом на спорудження штучно створеної земельної ділянки або рішенням про створення морського порту або розширення території морського порту передбачено також будівництво одного або кількох об'єктів капітального будівництва на такій штучно створеній земельній ділянці, одночасно видаються дозвіл на проведення робіт по спорудженню штучно створеної земельної ділянки і дозвіл на будівництво

розміщеного на такій штучно створеній земельній ділянці об'єкта капітального будівництва.

7. У випадку, якщо дозволом на спорудження штучно створеної земельної ділянки або рішенням про створення морського порту або розширення території морського порту передбачено також будівництво одного або кількох об'єктів капітального будівництва на такій штучно створеній земельній ділянці, дозвіл на будівництво об'єкта капітального будівництва, який розташовується на штучно створеній земельній ділянці, видається відповідно до законодавства про містобудівну діяльність.

8. Для надання дозволу на будівництво об'єкта капітального будівництва на штучно створеній земельній ділянці у випадку, зазначеному частиною 7 цієї статті, не вимагаються:

1) правостановлювальні документи на земельну ділянку;

2) містобудівний план земельної ділянки";

абзац шістнадцятий пункту 9² розділу V «Прикінцеві положення» викласти в такій редакції:

«б) тимчасові споруди для життєзабезпечення населення, їх комплекси не є об'єктами будівництва в розумінні цього Закону та об'єктами нерухомого майна в розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

57) у Законі України "Про морські порти України" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 7, ст. 65 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

пункт 17 частини першої статті 1 викласти в такій редакції:

"17) штучно створена земельна ділянка – споруда, створена (намита, насипана, створена із застосуванням інших технологій) відповідно до закону в межах морського порту";

частину першу статті 3 викласти в такій редакції:

«1. Законодавство про морські порти ґрунтується на Конституції України та складається з цього Закону, Кодексу торговельного мореплавства України, Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), Бюджетного кодексу України, Податкового кодексу України, Земельного кодексу України, Водного кодексу України, законів України "Про транспорт", "Про природні монополії" та інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до них»;

частину п'яту статті 18 викласти в такій редакції:

«5. Адміністрація морських портів України не має права перешкоджати або втручатися в діяльність суб'єктів господарювання, крім випадків, передбачених законом, а також встановлювати для них умови діяльності, що погіршують їх становище порівняно з іншими суб'єктами господарювання або

порушують їхні права та законні інтереси. Суб'єкти господарювання, які здійснюють свою діяльність у межах морського порту, мають право на власний розсуд розпоряджатися належним їм майном, розширювати свої межі у відповідності до вимог Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), Земельного та Водного кодексів України»;

58) статті 2 і 20 Закону України "Про фермерське господарство" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 45, ст. 363 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"Стаття 2. Законодавство про фермерське господарство

1. Відносини, пов'язані із створенням, діяльністю та припиненням діяльності фермерських господарств, регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), Земельним кодексом України, цим Законом з урахуванням особливостей, визначених Законом України "Про адміністративну процедуру" та іншими нормативно-правовими актами України.

Відносини щодо прийняття, набрання чинності, оскарження в адміністративному порядку, виконання, припинення дії адміністративних актів у сфері здійснення фермерського господарства регулюються Законом України "Про адміністративну процедуру" з урахуванням особливостей, визначених цим Законом";

"Стаття 20. Право власності на майно, яке використовується для ведення фермерського господарства

1. Майно фермерського господарства належить його членам на праві спільної часткової власності.

На праві спільної часткової власності членам фермерського господарства належить будь-яке майно, в тому числі земельна ділянка, житловий будинок, господарські й інші будівлі, меліоративні й інші споруди, продуктивна та робоча худоба, птахи, сільськогосподарська й інша техніка та обладнання, транспортні засоби, інвентар й інше майно, набуте для господарства на спільні кошти його членів.

Плоди, продукція і доходи, отримані внаслідок діяльності фермерського господарства, є спільним майном членів фермерського господарства та використовуються за домовленістю між ними.

2. Майнові права, що входять до складеного капіталу фермерського господарства, передаються йому на визначений у Статуті термін.

3. Фермерське господарство має право здійснювати відчуження та набуття майна на підставі цивільно-правових угод.

Порядок володіння, користування і розпоряджання майном фермерського господарства здійснюється відповідно до його Статуту, якщо

іншого не передбачено угодою між членами фермерського господарства та законом.

4. У разі припинення фермерського господарства у зв'язку з виходом із нього всіх його членів або з інших підстав спільне майно підлягає поділу за правилами, встановленими Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного). Земельна ділянка та засоби виробництва, які належать фермерському господарству, у разі виходу одного із його членів із господарства поділу не підлягають. Особа, яка вийшла з господарства, має право на отримання грошової компенсації, співмірної його частці у праві власності на це майно. Частки членів фермерського господарства у праві власності на майно господарства визнаються рівними, якщо домовленістю між ними на встановлено інше.

5. Майнові спори між фермерським господарством та його членами вирішуються судом";

59) у Законі України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 1, ст. 9 із наступними змінами):

назву викласти в такій редакції:

"Закон України "Про державну реєстрацію прав на нерухоме майно та їх обтяжень";

преамбулу викласти в такій редакції:

"Цей Закон регулює відносини, що виникають у сфері державної реєстрації речових, інших майнових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, і спрямований на забезпечення визнання та захисту державою таких прав";

у статті 2:

у частині першій:

пункти 1 і 2 викласти в такій редакції:

"1) державна реєстрація речових, інших майнових прав на нерухоме майно та їх обтяжень (далі - державна реєстрація прав) - офіційне визнання і підтвердження державою фактів набуття, зміни або припинення речових прав на нерухоме майно, обтяжень таких прав шляхом внесення відповідних відомостей до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно;

2) Державний реєстр речових, інших майнових прав на нерухоме майно (далі - Державний реєстр прав) - єдина державна інформаційна система, що забезпечує обробку, збереження та надання відомостей про зареєстровані речові права на нерухоме майно та їх обтяження";

доповнити пунктами 11-19 такого змісту:

"11) штучно створена земельна ділянка – споруда, створена у водоймі, що знаходиться у державній, комунальній або приватній власності, або його

частини внаслідок наміву, відриву, відсипки ґрунту, днопоглиблення або використання інших технологій та визнається гідротехнічною спорудою, на яку поширюються приписи закону про земельну ділянку після введення її в експлуатацію;

12) будівля – покрита дахом споруда, призначена для перебування в ній та/або використання майна;

13) споруда – розташований на земельній ділянці архітектурний об'єкт, який призначений для здійснення визначеної діяльності;

14) приміщення – частина будівлі та споруди, яка обмежена тримірним замкненим контуром і придатна для проживання (жиле приміщення), або для не пов'язаного із проживанням використання (нежилі приміщення);

15) машиномісце – розташована в будівлі, споруді спеціальна площадка, призначена для стоянки автомобільного, іншого транспорту;

16) кондомініум – єдиний комплекс нерухомого майна об'єднання співвласників, що містить земельну ділянку у встановлених межах, та розташовану на ній будівлю, інші об'єкти нерухомості, в якому окремі частини, призначені для житлових або інших цілей (приміщення), знаходяться в індивідуальній (роздільній) власності фізичних осіб, юридичних осіб, держави Україна, територіальних громад, а інші частини (спільне майно) знаходяться у спільній частковій власності співвласників;

17) одиниця кондомініуму – індивідуальне (роздільне) право власності співвласника на квартиру та/або нежитлове приміщення, які розташовані в кондомініумі;

18) частка співвласника у спільному майні кондомініуму – площа квартири та/або нежитлового приміщення співвласника у загальній площі всіх квартир та нежитлових приміщень, розташованих у кондомініумі;

19) Єдиний нерухомий майновий комплекс – сукупність об'єднаних єдиним призначенням будівель, споруд й інших речей, нерозривно пов'язаних фізично або технологічно, у тому числі лінійних об'єктів (залізниці, лінії електропередачі, трубопроводи тощо), або розташованих на одній земельній ділянці, якщо в державному реєстрі речових прав на нерухоме майно зареєстровано право власності на сукупність зазначених об'єктів загалом як одну нерухому річ";

частину другу викласти в такій редакції:

"2.Інші терміни вживаються у значенні, наведеному в Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного) та законах України»

доповнити статтею 3-1 такого змісту:

"Стаття 3-1. Види реєстраційних дій

1. У реєстрі проводяться реєстрація, попередня реєстрація і внесення відміток.

2. Предметом реєстрації та попередньої реєстрації є права на нерухоме майно, що підлягають реєстрації, а внесення відміток стосується інших прав, правочинів, фактів або правовідносин, пов'язаних із наявними в реєстрі зареєстрованими правами.

3. Предметом реєстрації є право власності та обмежені речові права. Предметом попередньої реєстрації є право власності та обмежені речові права за умови їх подальшого підтвердження.

4. Предметом відмітки є права вимоги, юридичні факти або правовідносини у зв'язку з об'єктом нерухомого майна, зареєстрованого в реєстрі.

5. Попередня реєстрація стає реєстрацією лише після її обґрунтування, якщо органу державної реєстрації надаються документи, які підтверджують настання умов, на підставі яких було проведено попередню реєстрацію.

6. Все реєстраційні дії, які стосуються об'єктів нерухомого майна, супроводжуються в реєстрі нерухомого майна кадастровим номером об'єкта нерухомого майна.

7. Кожній реєстраційній дії в реєстрі нерухомого майна присвоюється номер";

у статті 4:

частину третю викласти в такій редакції:

"3. Державна реєстрація прав на земельні ділянки за договорами оренди, суборенди земельних ділянок, емфітевзису, суперфіцію, земельного сервітуту, поновленими під час воєнного стану без внесення відомостей про це до Державного реєстру прав у випадках, визначених підпунктом 1 пункту 27 розділу X "Перехідні положення" Земельного кодексу України (у редакції, яка діяла до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель"), та припинення таких договорів здійснюються з урахуванням пунктів 27-29 розділу X "Перехідні положення" Земельного кодексу України";

частини першу та четверту статті 5 викласти в такій редакції:

"1. У Державному реєстрі прав реєструються речові права та їх обтяження на земельні ділянки, а також на об'єкти нерухомого майна, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких неможливе без їх знецінення та зміни призначення, а саме: житлові будинки, будівлі, споруди, а також їх окремі частини, квартири, житлові та нежитлові приміщення, меліоративні мережі, складові частини меліоративної мережі, машино-місця, штучно створені земельні ділянки, єдині нерухомі майнові комплекси.

У Державному реєстрі прав також реєструються передбачені законом речові права та їх обтяження на об'єкти незавершеного будівництва та майбутні об'єкти нерухомості";

"4. Не підлягають державній реєстрації речові права та їх обтяження на корисні копалини, рослини, а також на малі архітектурні форми, тимчасові, некапітальні споруди, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких можливе без їх знецінення та зміни призначення, а також окремо на споруди, що є приналежністю головної речі, або складовою частиною речі, зокрема на магістральні та промислові трубопроводи (у тому числі газорозподільні мережі), автомобільні дороги, електричні мережі, магістральні теплові мережі, мережі зв'язку, залізничні колії, які не є єдиними нерухомими майновими комплексами, меліоративними мережами, складовими частинами меліоративної мережі";

доповнити статтями 10-1 і 18-1 - 18-3 такого змісту:

"Стаття 10-1. Реєстрація права за заявою нотаріуса

1. Нотаріус, який посвідчив договір або видав свідоцтво про право на спадщину, може щодо права, яке підлягає реєстрації в реєстрі нерухомого майна, звернутися із запитом за письмовою заявою правонабувача провести реєстрацію в територіальному органі державної реєстрації, на території діяльності якого знаходиться об'єкт нерухомого майна. Реєстрація за заявою нотаріуса можлива у випадку, якщо об'єкт нерухомого майна, якого стосується договір, вже зареєстрований у державному реєстрі речових прав на нерухоме майно і сформовано його кадастровий або геометричний план (відповідно для земельної ділянки, споруди або приміщення).

2. Порядок надання заяви про реєстрацію та необхідних документів до територіального органу державної реєстрації визначається Міністерством юстиції України. Після проведення реєстрації реєстратор видає нотаріусу документи, які підтверджують право, із проставленим на них штампом про реєстрацію для передачі таких правонабувачу.

3. Від імені фізичних та юридичних осіб на підставі їх письмової заяви нотаріус може звернутися із запитом про видачу витягів із державного реєстру речових прав на нерухоме майно й інших документів, необхідних для вчинення нотаріальної дії.

4. Плата за послуги по реєстрації й інші послуги, які надаються територіальними органами державної реєстрації, може стягуватися нотаріусами від імені органу державної реєстрації";

"Стаття 18-1. Проведення попередньої реєстрації

1. Для забезпечення реєстрації права на нерухоме майно допускається попередня реєстрація цього права в державному реєстрі речових прав на

нерухоме майно на підставі договору, укладеного між сторонами в порядку, встановленому цим Законом.

2. Попередня реєстрація права на нерухоме майно виключає реєстрацію будь-якого іншого права на цю річ на підставі договору, якщо домовленістю сторін не передбачено інше.

Попередня реєстрація права на нерухоме майно не виключає реєстрацію правонаступника як власника цієї речі.

3. Крім інших випадків, встановлених законом, попередня реєстрація в реєстрі вимагається, якщо:

1) набуття права, що підлягає реєстрації, обтяжене відкладальною або скасувальною умовою, у тому числі, якщо щодо права, що підлягає реєстрації, накладено секвестр або заборону, а правочин з розпорядження передбачає набуття цього права під відкладальною умовою зняття секвестру або заборони;

2) на підставі рішення суду, що набрало чинності або підлягає негайному виконанню, але ще не набрало чинності, особа зобов'язується до встановлення, передання або припинення права, що підлягає реєстрації;

3) набувається або обумовлюється речовим правом попередньо зареєстроване право;

4) прямим застереженням у договорі або спільною письмовою заявою, якщо закон не вимагає нотаріально посвідченої форми, обидві сторони погодилися лише на попередню реєстрацію.

4. У значенні пункту 1 частини третьої, зокрема, вважається набути під відкладальною умовою право власності, передане:

1) на підставі договору купівлі-продажу, в якому зазначено, що продавець зберігає за собою право власності до сплати всіх сум, що належать з покупця згідно з цим договором (застереження про збереження права власності);

2) на підставі договору лізингу, в якому зазначено, що лізингоодержувач набуває право власності після повного виконання своїх зобов'язань згідно з цим договором.

5. Попередня реєстрація права на нерухоме майно скасовується:

а) з реєстрацією права, для забезпечення якого проводилася попередня реєстрація;

б) зі сливом строку у випадку встановлення строку;

в) на підставі письмової домовленості сторін;

г) із реєстрацією права власності іншої особи на цю річ у порядку, встановленому законодавством України, крім реєстрації правонаступника як власника зазначеної речі, а також випадку, коли внаслідок скасування права власності ця річ залишається без власника.

Стаття 18-2. Права, правочини або факти, про які повинна бути внесена відмітка

1. У встановлених законом випадках права, правочини, факти або правовідносини стають обов'язковими для третіх осіб (протиставними) виключно шляхом внесення відмітки, якщо не доведено, що про них стало відомо іншим чином, крім випадку, коли із закону випливає, що просте знання їх є недостатнім для того, щоб заповнити відсутність гласності. У випадку конфлікту прав, що походять від спільного виконавця, застосовуються належним чином приписи Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного).

2. Крім випадків, передбачених законом, підлягають відмітці у реєстрі:

1) договір про порядок користування спільною власністю або майном на певний час, договір про відкладення поділу спільної власності;

2) майновий найм і відступлення права стягнення плати за найм або інших доходів, породжених зареєстрованим правом;

3) внесок до статутного (складеного) капіталу господарського товариства права користування майном;

4) попередній договір, опціон, який особа, що обіцяє укласти договір, укладає як особа, якій належить зареєстроване право;

5) переважне право купівлі рухомого майна, що випливає з договору, предметом якого є зареєстроване право;

6) заборона відчуження або обтяження зареєстрованого права, передбачена договором або заповітом (застереження про невідчужуваність);

7) статус зареєстрованого права як права спільного майна подружжя;

8) статус фідучіарного управителя майном та, якщо визначено, особи майбутніх вигодонабувачів щодо зареєстрованого права;

9) заява про порушення провадження про неспроможність (банкрутство) щодо володільця зареєстрованого права та порушення судом провадження у справі про неспроможність (банкрутство);

10) секвестр (тимчасове вилучення речей із володіння власника та передання їх на зберігання третій особі до вирішення спору про право власності на цю річ) зареєстрованого права, його плодів чи доходів від нього; заборони, встановлені судом або іншими уповноваженими законом органами;

11) позов щодо вчинення реєстраційної дії (позов про реєстрацію, позов про підтвердження, позов про внесення виправлень у реєстрі тощо);

12) позов про оскарження рішення реєстратора та, якщо попередня процедура відповідно до закону є обов'язковою, заява, що передує цьому позову;

13) будь-які позови, що стосуються прав, договорів, інших правочинів, фактів, правовідносин у зв'язку із зареєстрованим правом, незалежно від того,

чи стосуються вони наявної чи виключеної реєстрації або попередньої реєстрації, у тому числі:

- а) позов щодо захисту зареєстрованого права;
- б) заява про скасування рішення суду про оголошення фізичної особи померлою;
- в) позов про поділ майна;
- г) позов про визнання правочину недійсним, або позов про наслідки недійсного правочину, на якому ґрунтувалася реєстрація або попередня реєстрація;
- д) позов про розірвання договору, на якому ґрунтувалася реєстрація або попередня реєстрація;
- е) заява про перегляд рішення суду, на якому ґрунтувалася реєстрація або попередня реєстрація;

14) внесення до єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей щодо злочину, вчиненого шляхом реєстрації, попередньої реєстрації або внесення відмітки до державного реєстру, або злочину, результатом якого є реєстрація, попередня реєстрація або внесення відмітки до державного реєстру;

15) встановлення опіки та піклування судом щодо особи, за якою зареєстровано право, якщо згідно з умовами опіки та піклування особа, яка охороняється, не може самостійно вчиняти договори, інші правочини щодо розпорядження нерухомим майном; зміна або припинення опіки та піклування;

16) рішення суду, отримане органом державної реєстрації від суду, якщо особа, на користь якої має бути зареєстроване право, що підлягає реєстрації, не подала заяву про реєстрацію та не сплатила належні збори в установленому законом порядку.

3. У значенні цієї статті під третіми особами розуміються будь-які особи, що набули право, яке підлягає реєстрації або інше право, пов'язане з правом, що підлягає реєстрації.

4. Відсутність відмітки не позбавляє право, правочин, факт або правовідносини чинності, яку вони мають для своїх сторін, а у випадку позовів до суду – для учасників провадження в суді.

5. Якщо законом не встановлено інше, відмітка, внесена щодо зареєстрованого права, не перешкоджає вчиненню реєстрації, попередньої реєстрації або внесенню відміток на користь третіх осіб без згоди заявника або вигодонабувача відмітки.

Стаття 18-3. Проведення реєстрації відмітки

1. Відмітка проводиться за вимогою заінтересованої особи на підставі необхідних документів або за вимогою органу, який ухвалив рішення, на

підставі якого проводиться відмітка. Відмітка про заборони, які виникли на підставі закону або правового акту, згідно з яким було зареєстровано право, проводиться за ініціативою реєстратора.

2. Крім випадків, передбачених законом, в державний реєстр речових прав на нерухоме майно вноситься відмітка:

а) про подання заяви про реєстрацію;

б) про право фідучіарного управління, в тому числі у випадку опіки або піклування;

в) про остаточне, яке набрало законної сили судове рішення, на підставі якого право підлягає внесенню, зміні або виключенню з реєстру, – до внесення плати за реєстрацію.

3. Відмітка виключається з державного реєстру речових прав на нерухоме майно на підставі документів, які підтверджують припинення прав вимоги, юридичних фактів або правовідносин, на підставі яких була проведена відмітка. Відмітка про подання заяви про реєстрацію виключається одночасно із проведенням реєстрації.

4. Відмітка про накладення або скасування заходів забезпечення у виконавчому провадженні проводиться державними виконавцями шляхом доступу до державного реєстру речових прав на нерухоме майно в режимі реального часу. Записи в державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, а також необхідні документи, надіслані територіальному органу державної реєстрації, посвідчуються електронним підписом державного виконавця. Процедура вчинення записів державними виконавцями затверджується державним органом реєстрації. Доступ у режимі реального часу до державного реєстру речових прав на нерухоме майно надається державним виконавцям державним органом реєстрації на підставі укладеного у цьому зв'язку договору.

5. Відмітка про накладення арешту, про застосування інших заходів забезпечення щодо об'єкта нерухомого майна, включеного до дебіторської маси боржника, які, згідно з законодавством про неспроможність (банкрутство) скасовуються з моменту порушення процедури неспроможності (банкрутство), виключається з державного реєстру речових прав на нерухоме майно за заявою управителя процесом неспроможності або ліквідатора на підставі судового рішення про порушення провадження про неспроможність (банкрутство). У випадку скасування рішення про порушення провадження про неспроможність (банкрутство) відмітка в державному реєстрі речових прав на нерухоме майно про накладення заходів забезпечення проводиться за заявою заінтересованої особи із наданням необхідних документів";

абзаци другий і третій частини першої статті 26 викласти в такій редакції:

«Відомості про речові права на земельну ділянку, похідні від права власності, що припиняються після завершення строку дії відповідного договору, містяться в Державному реєстрі прав з дня державної реєстрації набуття речового права до дня закінчення строку дії договору, що обраховується відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного). Після закінчення строку дії договору державна реєстрація речового права припиняється за допомогою програмних засобів ведення Державного реєстру прав.

Відомості про переважне право купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення, передане іншій особі, що припиняється після завершення строку, на який було передано таке переважне право, містяться в Державному реєстрі прав з дня державної реєстрації такого обтяження до дня закінчення строку, на який передано таке переважне право, що обраховується відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного). Після закінчення зазначеного строку державна реєстрація переважного права купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення, переданого іншій особі, припиняється за допомогою програмних засобів ведення Державного реєстру прав».

розділ V доповнити статтею 31-10, 31-11, 31-12 такого змісту:

"Стаття 31-10. Особливості здійснення державної реєстрації прав щодо штучно створеної земельної ділянки

1. Підставами для проведення державної реєстрації прав на штучно створену земельну ділянку відповідно є:

- 1) дозвіл на введення в експлуатацію штучно створеної земельної ділянки;
- 2) документація із планування території в запланованих межах штучно створеної земельної ділянки;
- 3) дозвіл на спорудження штучно створеної земельної ділянки;
- 4) договір про спорудження штучно створеної земельної ділянки у випадку, якщо на штучно створену земельну ділянку виникає право спільної часткової власності.

2. Якщо в наданому відповідно до частини 1 цієї статті дозволі на введення в експлуатацію штучно створеної земельної ділянки одночасно передбачено введення в експлуатацію розміщеного на ній об'єкта капітального будівництва, державна реєстрація права власності на зазначений об'єкт капітального будівництва здійснюється одночасно з державною реєстрацією права власності на штучно створену земельну ділянку.

Стаття 31-11. Відступ від принципу дійсності речових прав з моменту реєстрації

1. Право власності є чинним без реєстрації в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, якщо воно виникло з права спадкування, шляхом приєднання або примусового продажу/передання або набуто на підставі закону, шляхом примусового відчуження або на підставі судового рішення або акту державного виконавця. Цей виняток застосовується і щодо права власності, яке підтверджено документом, який посвідчує правонабувача земельної ділянки, виданого безоплатного розподілу земельної ділянки.

2. Для пред'явлення третім особам право власності, набуто способами, зазначеними в частині 1, підлягає реєстрації в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

3. Якщо право власності на об'єкт нерухомого майна було передано послідовно зазначеними в частині 1 способами, а відповідні записи в Державний реєстр речових прав на нерухоме майно не були внесені, особа, яка набула право останньою, може вимагати внесення запису про послідовність набуття одночасно з реєстрацією свого права, із наданням оригіналів документів, які підтверджують всі вчинені правочини.

Стаття 31-12. Реєстрація випадкового знищення об'єкту нерухомого майна

1. Якщо об'єкт нерухомого майна припиняє існування внаслідок випадкового знищення, одночасно з реєстрацією припинення існування об'єкта нерухомого майна з державного реєстру речових прав на нерухоме майно вилучаються всі речові права та обтяження, які відносяться до цього об'єкту.

2. Реєстрація припинення існування об'єкта нерухомого майна проводиться на підставі документів, які підтверджують факт його знищення";

60) у Законі України "Про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., №№ 23-24, ст. 90 із наступними змінами):

абзац перший пункту 10 частини першої статті 1 викласти в такій редакції:

"10) спеціальне майнове право на об'єкт незавершеного будівництва, майбутній об'єкт нерухомості (далі – спеціальне майнове право) – різновид обмеженого речового права на об'єкт незавершеного будівництва, майбутній об'єкт нерухомості, яке полягає у";

частину другу статті 2 викласти в такій редакції:

"2. Інші терміни вживаються в цьому Законі у значеннях, наведених у Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного), Законі України "Про регулювання містобудівної діяльності" та інших законодавчих актах";

у тексті Закону слова "власник спеціального майнового права" у всіх відмінках та числах замінити словами "володілець спеціального майнового права" у відповідному відмінку та числі;

61) Закон України "Про наукову і науково-технічну діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 3, ст. 25 із наступними змінами) доповнити статтею 30¹ такого змісту:

"Стаття 30¹. Правова охорона наукових відкриттів

1. Науковим відкриттям є встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання.

2. Вчений, який зробив наукове відкриття, має право надати йому своє ім'я або спеціальну назву.

3. Право на наукове відкриття засвідчується дипломом та охороняється у порядку, встановленому законом";

62) у статті 62 Житлового кодексу України (...) слова «Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

63) у Законі України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 № 1023-ХІІ:

частину першу статті 2 викласти в такій редакції:

«1. Законодавство про захист прав споживачів складається з цього Закону, Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) та інших нормативно-правових актів, що містять приписи про захист прав споживачів»;

частину восьму статті 7 викласти в такій редакції:

«8. Гарантійне зобов'язання припиняється на загальних підставах, передбачених Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

64) у Господарському процесуальному кодексі України від 06.11.1991 № 1798-ХІІ:

пункт 21 частини першої статті 20 викласти в такій редакції:

«21) справи про ліквідацію страховика або кредитної спілки за позовом Національного банку України відповідно до статті 110 Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

частину третю статті 61 викласти в такій редакції:

«3. Підстави і порядок припинення представництва за довіреністю визначаються Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), а представництва за ордером - законодавством про адвокатуру»;

65) У Законі України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» :

текст статті 2 викласти в такій редакції:

«Діяльність підприємства регулюється цим Законом, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), Земельним кодексом України та іншими актами законодавства України»;

частину першу статті 33 викласти в такій редакції:

«1. У разі припинення платоспроможного підприємства вимоги його кредиторів задовольняються у порядку черговості, встановленої Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного).

У разі визнання підприємства банкрутом вимоги його кредиторів задовольняються у порядку черговості, встановленої Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»;

66) частину шосту статті 25 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 № 2232-ХІІ викласти в такій редакції:

«6. Установлення правових відносин між курсантами, яким не виповнилося 18 років, і державою здійснюється відповідно до вимог Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного). Порядок проходження ними військової служби (навчання) встановлюється приписами про проходження військової служби громадянами України та іншими нормативно-правовими актами України».

67) у Законі України «Про туризм» від 15.09.1995 № 324/95-ВР:

частину третю статті 2 викласти в такій редакції:

«Майнові відносини в галузі туризму, засновані на рівності, автономії волі і майновій самостійності їх учасників, регулюються Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного) з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом»;

частину другу статті 28 викласти в такій редакції:

«З метою реалізації та захисту своїх прав і законних інтересів у галузі туризму суб'єкти туристичної діяльності можуть створювати неприбуткові організації у сфері туристичної діяльності в порядку, визначеному Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного) або Законом України "Про громадські об'єднання" чи іншими законами»;

68) абзац другий частини п'ятої статті 38 Закону України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» від 30.10.1996 № 448/96-ВР викласти в такій редакції:

«Невиконання умов угоди про врегулювання особою, з якою укладено таку угоду, належить до обставин, що обтяжують відповідальність, крім наявності підстав звільнення від відповідальності за невиконання зобов'язання, визначеного Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

69) статтю 17 Закону України «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста» від 23.09.1997 № 540/97-ВР викласти в такій редакції:

"Стаття 17. Відповідальність за посягання на життя і здоров'я журналіста, інші дії проти нього та відповідальність журналіста за завдану ним моральну шкоду

Відповідальність за вчинення кримінального правопорушення проти журналіста у зв'язку з виконанням ним професійних обов'язків або перешкоджання його службовій діяльності прирівнюється до відповідальності за скоєння таких же дій проти працівника правоохоронного органу.

Службова діяльність журналіста не може бути підставою для його арешту, затримання, а також вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених ним матеріалів та технічних засобів, якими він користується у своїй роботі.

У разі відшкодування, відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) журналістом і суб'єктом у сфері медіа заподіяної ними моральної шкоди на них покладається солідарна відповідальність з урахуванням міри вини кожного.

У разі розгляду судом спору щодо завданої моральної шкоди між журналістом або суб'єктом у сфері медіа як відповідачем та політичною партією, виборчим блоком, посадовою особою (посадовими особами) як позивачем суд вправі призначити компенсацію моральної шкоди лише за наявності умислу журналіста чи службових осіб суб'єкта у сфері медіа. Суд враховує наслідки використання позивачем можливостей позасудового, зокрема досудового, спростування неправдивих відомостей, відстоювання його честі і гідності, ділової репутації та врегулювання спору в цілому. З урахуванням зазначених обставин суд вправі відмовити у компенсації моральної шкоди.

Умислом журналіста та/або службової особи суб'єкта у сфері медіа є таке їх/її ставлення до поширення інформації, коли журналіст та/або службова особа суб'єкта у сфері медіа усвідомлювали недостовірність інформації та передбачали її суспільно небезпечні наслідки.

Журналіст та/або суб'єкт у сфері медіа звільняються від відповідальності за поширення інформації, що не відповідає дійсності, якщо суд встановить, що журналіст діяв добросовісно та здійснював її перевірку»;

70) частину першу статті 66 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23.12.1997 № 771/97-ВР викласти в такій редакції:

«1. Відшкодування операторами ринку заподіяної шкоди (завданих збитків) здійснюється в порядку, встановленому Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), Законом України "Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції", іншими законодавчими актами»;

71) у Законі України «Про оренду землі» від 06.10.1998 № 161-XIV: частину першу статті 2 викласти в такій редакції:

«Відносини, пов'язані з орендою землі, регулюються Земельним кодексом України, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), цим Законом, законами України, іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до них, а також договором оренди землі»;

частину першу статті 6 викласти в такій редакції:

«Орендарі набувають права оренди земельної ділянки на підставах і в порядку, передбачених Земельним кодексом України, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), цим та іншими законами України і договором оренди землі»;

72) у Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105- XIV:

частину восьму статті 30 викласти в такій редакції:

«8. Відшкодування моральної шкоди потерпілим від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань і членам їхніх сімей не є страховою виплатою та здійснюється незалежно від часу настання страхового випадку відповідно до положень Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) та Кодексу законів про працю України»;

пункт 10 розділу VII «Прикінцеві та перехідні положення» викласти в такій редакції:

«10. Припинення управлінь виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України, розташованих на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України, здійснюється у порядку, визначеному Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного) та Законом

України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань";

73) частину другу статті 25 Закону України «Про психіатричну допомогу» від 22.02.2000 № 1489-III викласти в такій редакції:

«Особи, яким надається психіатрична допомога, можуть піклуватися про захист своїх прав та свобод особисто або через своїх представників у порядку, встановленому Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), Цивільним процесуальним кодексом України та іншими законами України»;

74) у Законі України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 № 1805- III:

абзац перший частини першої статті 1¹ викласти в такій редакції:

«1. Відносини у сфері охорони культурної спадщини регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), Земельним кодексом України та законами України "Про адміністративну процедуру", "Про адміністративні послуги", "Про регулювання містобудівної діяльності", "Про рекламу", "Про охорону археологічної спадщини", "Про землеустрій", "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи", "Про національну інфраструктуру геопросторових даних", "Про Державний земельний кадастр", "Про доступ до публічної інформації", цим Законом, міжнародними договорами України та іншими нормативно-правовими актами»;

частину четверту статті 17 викласти в такій редакції:

«Право власності на скарб, що є пам'яткою, визначається в порядку, встановленому Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

75) частину першу статті 26 Закону України «Про позашкільну освіту» від 22.06.2000 № 1841-III викласти в такій редакції:

«1. Фінансово-господарська діяльність закладу позашкільної освіти здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України, Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), законів України "Про освіту", "Про місцеве самоврядування в Україні", цього Закону та інших нормативно-правових актів»;

76) частину перша статті 16 Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12. 2000 № 2121- III викласти в такій редакції:

«Статут банку повинен відповідати вимогам Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), Закону України "Про акціонерні товариства", цього Закону та інших законів України»;

77) у Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» від 29.11.2001 № 2866-III:

частину другу статті 1 викласти в такій редакції:

«Інші терміни вживаються у значенні, наведеному в Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного), законах України "Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку" та "Про житлово-комунальні послуги";

статтю 3 викласти в такій редакції:

«Стаття 3. Законодавство про об'єднання і асоціації

Діяльність об'єднань і асоціацій регулюється цим Законом, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), Житловим та Земельним кодексами України, іншими нормативно-правовими актами та статутом об'єднання, асоціації»;

78) у Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань від 15.05.2003 № 755-IV:

частину другу статті 1 викласти в такій редакції:

«2. Інші терміни вживаються у значеннях, наведених у Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного) та інших законодавчих актах»;

частину третю статті 16 викласти в такій редакції:

«3. Назва юридичної особи може складатися з власної назви юридичної особи, а також містити інформацію про мету діяльності, вид, спосіб утворення, залежність юридичної особи та інші відомості згідно з вимогами до найменування окремих організаційно-правових форм юридичних осіб, установленими Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного) та цим Законом».

79) частину першу статті 2 Закону України «Про особисте селянське господарства» від 15.05.2003 № 742-IV викласти в такій редакції:

«Відносини, пов'язані з веденням особистого селянського господарства, регулюються Конституцією України, Земельним кодексом України, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), цим Законом, законами України, іншими нормативно-правовими актами»;

80) частину першу статті 3 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 № 851- IV викласти в такій редакції:

"Відносини, пов'язані з електронним документообігом та використанням електронних документів, регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), законами України "Про інформацію", "Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах", "Про державну таємницю", "Про електронні комунікації", "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги", "Про обов'язковий примірник документів", "Про Національний архівний фонд та архівні установи", цим Законом, а також іншими нормативно-правовими актами»;

81) статтю 2 Закону України «Про іпотеку» від 05.06.2003 № 898- IV викласти в такій редакції:

«Стаття 2. Законодавство про іпотеку

Законодавство України про іпотеку базується на Конституції України і складається з Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), Земельного кодексу України, законів України "Про нотаріат", "Про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому", цього Закону та інших нормативно-правових актів, а також міжнародних договорів України»;

82) у Законі України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058- IV:

абзаци перший і другий частини третьої статті 56 викласти в такій редакції:

«3. У разі смерті учасника накопичувальної системи пенсійного страхування до досягнення ним віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, належні йому пенсійні кошти накопичувальної системи пенсійного страхування успадковуються в порядку, визначеному Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного).

Учасник накопичувальної системи пенсійного страхування має право в будь-який час визначити спадкоємцями одну або декілька фізичних осіб (незалежно від наявності у нього з такими особами сімейних, родинних відносин), які мають право на отримання у разі його смерті коштів в сумі, що обліковується на його накопичувальному пенсійному рахунку в Накопичувальному фонді або на індивідуальному пенсійному рахунку у відповідному недержавному пенсійному фонді - суб'єкті другого рівня системи пенсійного забезпечення, а також визначити розмір часток, в яких

вони повинні бути розподілені між зазначеними особами. У такому разі учасник накопичувальної системи пенсійного страхування складає заповіт відповідно до вимог Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

частину друга та абзац другий частини третьої статті 57 викласти в такій редакції:

«2. Довічна пенсія з установленим періодом - щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера, але не менше ніж протягом десяти років з дня її призначення. У разі смерті пенсіонера право на отримання призначеної довічної пенсії протягом установленого періоду мають спадкоємці, зазначені в договорі страхування довічної пенсії або визначені відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

«У разі якщо загальна сума довічної обумовленої пенсії, виплачена пенсіонеру на момент смерті, є меншою, ніж сума, обумовлена в договорі страхування довічної пенсії, різниця коштів між зазначеними сумами виплачується спадкоємцям, зазначеним у договорі страхування довічної пенсії або визначеним відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

частину шосту статті 79 викласти в такій редакції:

«6. Право власності учасника накопичувальної системи пенсійного страхування на належну частку пенсійних коштів накопичувальної системи пенсійного страхування, що обліковуються на його накопичувальному пенсійному рахунку в Накопичувальному фонді або на індивідуальному пенсійному рахунку в недержавному пенсійному фонді - суб'єкті другого рівня системи пенсійного забезпечення, реалізується згідно із цим Законом, а у разі смерті такого учасника право власності спадкоємців на його пенсійні кошти реалізується відповідно до цього Закону та Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

83) частину першу статті 5 Закону України «Про кооперацію» від 10.07.2003 № 1087- IV викласти в такій редакції:

«Законодавство про кооперацію базується на нормах Конституції України і Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), цього Закону, інших нормативно-правових актів з питань кооперації»;

84) у Законі України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обов'язків» від 18.11.2003 № 1255-IV:

частину першу статті 10 викласти в такій редакції:

«У разі відчуження рухомого майна боржником, який не мав права його відчужувати, особа, що придбала це майно за відплатним договором,

вважається його добросовісним набувачем згідно з Цивільним кодексом України (Кодексу права приватного) за умови відсутності в Державному реєстрі обтяжень рухомого майна (далі - Державний реєстр) відомостей про обтяження цього рухомого майна. Добросовісний набувач набуває право власності на таке рухоме майно без обтяжень»;

пункти 1-3 частини першої статті 21 викласти в такій редакції:

«1) застава рухомого майна згідно з Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), що виникає на підставі договору;

2) право застави рухомого майна згідно з Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного);

3) право притримання рухомого майна згідно з Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

пункт 5 частини першої статті 34 викласти в такій редакції:

«5) купівля-продаж рухомого майна за умов, визначених Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

85) частину першу статті 2 Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» від 17.06.2004 № 1807- IV викласти в такій редакції:

«Дорадча діяльність регулюється Конституцією України, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), цим Законом та іншими нормативно-правовими актами України»;

86) у Законі України «Про транспортно-експедиторську діяльність» від 01.07.2004 № 1955- IV:

частину першу статті 3 викласти в такій редакції:

«Відносини в галузі транспортно-експедиторської діяльності регулюються Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), законами України "Про транспорт", "Про зовнішньоекономічну діяльність", "Про транзит вантажів", цим Законом, іншими законами, транспортними кодексами та статутами, а також іншими нормативно-правовими актами, що видаються відповідно до них»;

частину другу статті 14 викласти в такій редакції:

«За невиконання або неналежне виконання обов'язків, які передбачені договором транспортного експедирування і цим Законом, експедитор і клієнт несуть відповідальність згідно з Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), іншими законами та договором транспортного експедирування»;

87) у Законі України «Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні складські свідотства» від 23.12.2004 № 2286 - IV:

частину другу статті 3 викласти в такій редакції:
«У простому складському свідоцтві зазначаються відомості згідно із Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;
частину третю статті 4 викласти в такій редакції:
«У подвійному складському свідоцтві зазначаються відомості згідно із Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

88) у Кодексі адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747 - IV:

частину п'яту статті 60 викласти в такій редакції:
«5. Підстави і порядок припинення представництва за довіреністю, скасування довіреності та відмови представника від наданих йому повноважень визначаються Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

частину першу статті 218 викласти в такій редакції:
«1. Зміст особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції фізичних осіб може бути досліджений у відкритому судовому засіданні або оголошений за клопотанням учасника справи лише за згодою осіб, визначених Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

89) частину п'яту статті 9 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини» від 23.02.2006 № 3477 – IV викласти в такій редакції:

«5. Позивачем у справах про відшкодування збитків, завданих Державному бюджету України внаслідок виплати відшкодування, виступає Орган представництва, який зобов'язаний протягом шести місяців з моменту, визначеного в частині четвертій статті 8 цього Закону, звернутися до суду з відповідним позовом. Загальний строк позовної давності для звернення з такими позовами визначається відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

90) частини першу і другу статті 2 Закону України «Про холдингові компанії в Україні» від 15.03.2006 № 3528-IV викласти в такій редакції:

«1. Законодавство України про холдингові компанії складається з цього Закону, Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), Закону України "Про акціонерні товариства", інших законів та нормативно-правових актів, що регулюють діяльність холдингових компаній та їх корпоративних підприємств.

2. Порядок утворення, діяльності і ліквідації холдингових компаній регулюється Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), Законом України "Про акціонерні товариства" в частині, що не суперечить цьому Закону»;

91) у Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій від 14.09.2006 №143- V:

частину першу статті 2 викласти в такій редакції:

«1. Законодавство про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій базується на Конституції України, Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного), цьому Законі, законах України "Про зовнішньоекономічну діяльність", "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки", "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", "Про наукову і науково-технічну експертизу", "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про інноваційну діяльність", "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем", "Про авторське право і суміжні права", "Про фінансовий лізинг", "Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання", "Про охорону прав на сорти рослин", "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", "Про захист від недобросовісної конкуренції", інших нормативно-правових актах, а також чинних міжнародних договорах України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, у сфері науково-технічного співробітництва, інноваційної діяльності, трансферу технологій»;

частини першу і другу статті 11 викласти в такій редакції:

«1. Майнові права на технологію та/або її складові, що створені у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів, належать установам, організаціям та підприємствам - виконавцям цих робіт (далі - виконавці) відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексом права приватного), крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті.

2. Майнові права на технологію та/або її складові, що створені у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів, передаються установами, організаціями та підприємствами - виконавцями органам державної влади, Національній академії наук України та галузевим академіям наук, які здійснюють фінансування зазначених науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (далі - замовники), з урахуванням положень Цивільного кодексу України (Кодексом права приватного), якщо технологію

та/або її складові віднесено до державної таємниці та в інших випадках, визначених законом»;

частину першу статті 20 викласти в такій редакції:

«1. Під час передачі (трансферу) технологій укладаються договори, визначені Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності з урахуванням вимог статті 19 цього Закону»;

92) статтю 20 Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 28, ст. 232 із наступними змінами) доповнити частиною третьою такого змісту:

"3. Особа донора не має бути відомою реципієнту, а особа реципієнта – донору або його родині до моменту виконання трансплантації анатомічних матеріалів, крім випадків, коли реципієнт і донор перебувають у шлюбі, є близькими родичами або в інших випадках, встановлених законом.

Після виконання посмертної трансплантації органів публічне інформування про факт донорства та/або трансплантації може здійснюватися за згодою реципієнта та/або членів сім'ї померлого донора за умови нерозкриття ідентифікаційних даних іншої сторони.

У випадку трансплантації органів та гемопоетичних стовбурових клітин особи донорів або членів їх родин, а також реципієнтів можуть бути відомими один одному за взаємної письмової згоди таких осіб не раніше, ніж через шість місяців після виконання трансплантації органів та два роки після трансплантації гемопоетичних стовбурових клітин";

93) у Закон України «Про управління об'єктами державної власності від 21.09.2006 № 185-V:

абзац п'ятий частини п'ятої статті 9² викласти в такій редакції:

«Посадові особи державного унітарного підприємства визначаються відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного). Статутом державного унітарного підприємства посадовими особами підприємства можуть бути визнані й інші особи. Посадові особи державного унітарного підприємства мають обов'язки перед державним унітарним підприємством, передбачені законом, зокрема щодо належного, добросовісного та ефективного управління державним унітарним підприємством (фідуціарні обов'язки»);

пункт 9 частини восьмої статті 11² викласти в такій редакції:

«9) набрання законної сили рішенням суду, яким члена наглядової ради визнано винним у порушенні частини третьої статті 102 Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

94) статтю 2 Закону України «Про науковий парк «Київська політехніка» від 22.12.2006 № 523-V викласти в такій редакції:

«Стаття 2. Законодавство про науковий парк та його партнерів

Науковий парк та його партнери діють відповідно до Конституції України, Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), законів України "Про вищу освіту", "Про інвестиційну діяльність", "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про інноваційну діяльність", "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій", цього Закону та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини в науково-технічній та інноваційній сферах»;

95) у Законі України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків» від 04.09.2008 № 500-VI:

у частині першій статті 1¹:

пункт 1 викласти в такій редакції:

«1) володіння жилим приміщенням у гуртожитку на правових підставах - право володіння жилим приміщенням у гуртожитку, на який поширюється дія цього Закону, що виникає на підставі приватизації мешканцями гуртожитків жилих і нежилих (житлових і нежитлових) приміщень у таких гуртожитках відповідно до цього Закону та Закону України "Про приватизацію державного житлового фонду", а також на підставі правочинів, укладених відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), якщо іншого не заборонено законом»;

підпункт «б» пункту 8 викласти в такій редакції:

«б) договору оренди житла, укладеного згідно із Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), - у випадках, визначених цим Законом»;

абзац третій підпункту «б» пункту 14 викласти в такій редакції:

«після включення таких гуртожитків до статутних капіталів зазначених товариств до передачі таких гуртожитків у комунальну власність відповідно до цього Закону - за договором найму жилого приміщення, укладеним на підставі спеціального ордеру, виданого згідно із статтею 129 Житлового кодексу Української РСР, або на підставі договору оренди житла, укладеного згідно із Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) на вимогу власника гуртожитку (його представників), за умови, що мешканець

гуртожитку або його сім'я були вселені у гуртожиток на підставі спеціального ордеру та проживали у гуртожитку за договором найму жилого приміщення»;
підпункт «б» пункту 2 частини третьої статті 14 викласти в такій редакції:

«б) відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) з урахуванням особливостей, визначених цим Законом, у розмірі, меншому за розмір, визначений відповідно до частини четвертої цієї статті, - за рішенням суду за позовом місцевої ради»;

абзац третій пункту 2¹ частини першої статті 18 викласти в такій редакції:

«приймають рішення відповідно Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) про надання житла в гуртожитку за договором найму (оренди) житла на певний строк за плату іншим мешканцям таких гуртожитків, на яких не поширюється дія цього Закону»;

96) у Законі України «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» від 25.12.2008 № 800-VI:

абзац перший частини четвертої статті 3 викласти в такій редакції:

«4. Забороняється розірвання фізичними та юридичними особами будь-яких договорів, результатом яких є передача забудовниками завершеного об'єкта (частини об'єкта) житлового будівництва за умови, що за такими договорами здійснено оплату 100 відсотків вартості об'єкта (частини об'єкта) житлового будівництва, крім випадків, якщо таке розірвання здійснюється за згодою сторін. Повернення коштів, внесених фізичними та юридичними особами на користь забудовників за розірваними договорами, за якими здійснено часткову оплату вартості об'єкта (частини об'єкта) житлового будівництва, здійснюється після наступної реалізації такого об'єкта (частини об'єкта) житлового будівництва. Нарахування та виплата забудовником штрафних санкцій, передбачених договорами, та стягнення коштів, передбачених Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), на строк дії цієї статті не здійснюється»;

частину першу статті 5 викласти в такій редакції:

«1. Оренда житла з викупом - правовідносини підприємства-орендодавця (далі - орендодавець) та фізичної особи-орендаря (далі - орендар), що виникають на підставі укладеного ними договору оренди житла з викупом та регулюються Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного) і цим Законом;

97) частину першу статті 2 Закону України «Про наукові парки» від 25.06.2009 № 1563-VI викласти в такій редакції:

«Науковий парк створюється та діє відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), інших законів України з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом»;

98) статтю 2 Закону України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» від 25.06.2009 № 1561-VI викласти в такій редакції:

«Стаття 2. Правові засади діяльності оптового ринку сільськогосподарської продукції

Діяльність оптового ринку сільськогосподарської продукції регулюється відповідними приписами Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), цим Законом та іншими нормативно-правовими актами України»;

99) абзац перший частини шостої статті 23 Закону України «Про прикордонний контроль» від 05.11.2009 № 1710-VI викласти в такій редакції:

«6. Прикордонний контроль та пропуск через державний кордон громадян України, які не досягли 16 років, здійснюються в порядку, встановленому цим Законом, з урахуванням вимог Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

100) абзац перший частини другої статті 3 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» від 01.07.2010 № 2398-VI:

«2. Державна реєстрація актів цивільного стану проводиться відповідно до цього Закону, Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), Закону України "Про адміністративну процедуру" та інших актів законодавства органами державної реєстрації актів цивільного стану»;

101) у Бюджетному кодексі України від 08.07.2010 № 2456-VI:

пункт 31¹ частини першої статті 2 викласти в такій редакції:

«31¹) майно бюджетної установи - майно (у значенні, наведеному в Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного), що належить до державної чи комунальної власності та закріплене за бюджетною установою відповідно до законодавства»;

абзац шостий підпункту 10 пункту 9 розділу VI викласти в такій редакції:

«Якщо збитки, завдані державному бюджету (місцевому бюджету), є результатом спільних дій або бездіяльності кількох посадових та службових осіб, що призвели до завдання шкоди фізичним чи юридичним особам, такі

посадові та службові особи несуть солідарну відповідальність згідно з Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного) та іншими законодавчими актами України»;

102) частину п'яту статті 16 Закону України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» від 09.07.2010 № 2480-VI викласти в такій редакції:

«Земельні сервітути щодо права будівництва, розміщення та експлуатації лінійних об'єктів енергетичної інфраструктури встановлюються на підставі договору про встановлення земельного сервітуту між експлуатуючим підприємством та власниками чи користувачами земельних ділянок, укладеному в порядку, встановленому Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

103) частину четверту статті 2 Закону України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» від 19.05.2011 №3390-VI викласти в такій редакції:

«4. У разі смерті потерпілого його права та обов'язки, встановлені цим Законом, передаються та покладаються на осіб, які відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) мають право на відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого»;

104) частину вісімнадцяту статті 100 Повітряного кодексу України від 19.05.2011 № 3393- VI викласти в такій редакції:

«18. До договорів на повітряне перевезення, в тому числі до чартерних перевезень та інших цивільних відносин, пов'язаних з повітряними перевезеннями, які не врегульовані приписами цього Кодексу або міжнародними договорами України, застосовуються приписи Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)».

105) пункт 4 частини першої статті 16 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» від 20.09.2011 № 3739-VI викласти в такій редакції:

«4) відшкодування моральної та матеріальної шкоди за рахунок осіб, які її заподіяли, у порядку, встановленому Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

106) у Законі України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою від 09.02.2012 № 4391-VI:

частину першу статті 2 викласти в такій редакції:

«1. Відносини у сфері страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), законами України "Про адміністративну процедуру", "Про страхування", законом про Державний бюджет України на відповідний рік, цим Законом та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до зазначених актів»;

абзац перший частини першої статті 22 викласти в такій редакції:

«1. Додатково до умов, визначених Законом України "Про страхування", Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного) та стандартизованим страховим продуктом або страховим продуктом, у договорі страхування обов'язково зазначаються».

107) у Законі України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб від 23.02.2012 № 4452-VI:

абзац перший частини п'ятої статті 50 викласти в такій редакції:

«5. Іпотечні активи, що перебувають в управлінні банку, об'єкти довірчої власності, а також кошти на рахунку фонду фінансування будівництва або майно фонду операцій з нерухомістю, у тому числі кошти на його рахунку, що перебувають в управлінні банку, не включаються до ліквідаційної маси банку. Розпорядження такими активами здійснюється відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), Закону України "Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю";

підпункт «а» пункту 2 частини другої статті 54¹ викласти в такій редакції:

«а) заміна відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), зобов'язань, які існували станом на дату ліквідаційного неттінгу, новими грошовими зобов'язаннями, сума яких дорівнює вартості зобов'язання, розрахованій відповідно до пункту 1 цієї частини. При цьому вважається, що строк виконання вимог за такими новими грошовими зобов'язаннями настав»;

108) частину одинадцяту статті 310 Митного кодексу України від 13.03.2012 № 4495-VI викласти в такій редакції:

«11. До відносин, пов'язаних з наданням гарантій та виконанням гарантом своїх обов'язків, застосовуються також приписи Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), законодавства України про банки і банківську діяльність, про страхування та страхову діяльність, приписи законодавства з питань регулювання ринків фінансових послуг в частині, що не врегульована цим Кодексом»;

109) частину другу статті 8 Закону України «Про охоронну діяльність» від 22.03.2012 № 4616-VI викласти в такій редакції:

«2. У договорах про надання послуг з охорони майна та фізичних осіб відповідно до положень Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) визначаються умови відшкодування суб'єктом охоронної діяльності шкоди, заподіяної через неналежне виконання ним своїх зобов'язань»;

110) частину першу статті 2 Закону України «Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій» від 24.05.2012 № 4865-VI:

«1. Законодавство України, що регулює питання присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій, ґрунтується на Конституції України і складається з Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), цього Закону та інших нормативно-правових актів;

111) у Законі України «Про індустриальні парки» від 21 червня 2012 року № 5018-VI:

частину першу статті 2 викласти в такій редакції:

"1. Законодавчу основу для створення і функціонування індустриальних парків становлять Конституція України, Цивільний кодекс України (Кодекс права приватного), Земельний кодекс України, Податковий кодекс України, Митний кодекс України, цей Закон, Закон України "Про регулювання містобудівної діяльності", інші законодавчі акти України, а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України";

частину першу статті 28 викласти в такій редакції:

"1. Ініціатор створення, керуюча компанія, учасники здійснюють свою господарську діяльність відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), Податкового кодексу України, Земельного кодексу України, інших законодавчих актів, а також положень цього Закону, концепції індустриального парку, затвердженої ініціатором створення, договору про створення та функціонування індустриального парку, договору про здійснення господарської діяльності у межах індустриального парку";

112) у Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 5 липня 2012 року № 5073-VI:

частину першу статті 2 викласти в такій редакції:

"1. Законодавство України про благодійну діяльність та благодійні організації базується на Конституції України та складається з цього Закону, Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інших нормативно-правових актів";

частину другу статті 8 викласти в такій редакції:

"2. Особисті благодійні сервітути припиняються на підставах, визначених Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), а також у разі неможливості використання предмета особистих благодійних сервітутів для досягнення цілей благодійної діяльності";

113) у пункті 10 розділу VII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 25, ст. 92 із наступними змінами) слова «Цивільним кодексом України» замінити словами «Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

114) у пункті 4 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків» (Відомості Верховної Ради, 2017 р., № 24, ст.277) слова і цифри «згідно із статтями 810, 811-813 Цивільного кодексу України» замінити словами і цифрами «згідно із Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

115) в абзаці п'ятому пункту 5 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення порядку здійснення судочинства» (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., № 29, ст.340) слова «Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

116) у частині першій статті 3 Закону України «Про внутрішній водний транспорт» від 3 грудня 2020 року № 1054-IX (із заступними змінами) слова «Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України» замінити словами «Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

117) у частині першій статті 2 Закону України «Про публічно-приватне партнерство» (Відомості Верховної Ради, 2025 р., №№ 43-45, ст.192) слова «Цивільний кодекс України» замінити словами «Цивільний кодекс України (Кодекс права приватного)»;

118) у Законі України «Про факторинг» (Відомості Верховної Ради, 2025 р., № 39, ст.169):

в частині другій статті 1 слова «Цивільному кодексі України» замінити словами «Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного)»;

у частині першій статті 3 слова «Цивільним кодексом України» замінити словами «Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

у частині першій статті 6 та частині другій статті 7 слова «Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

119) у частині другій статті 1 Закону України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» від 15 січня 2025 року № 4223-IX слова «Цивільному кодексі України» замінити словами «Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного)»;

120) в абзаці другому частини третьої статті 2 Закону України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» від (Відомості Верховної Ради, 2025 р., №№ 28-29, ст.94) слова «Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

121) у Законі України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (Відомості Верховної Ради, 2024 р., №№ 37, 38, ст.238):

у частині першій статті 2, частині другій статті 16 слова «Цивільним кодексом України» замінити словами «Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

у частині першій статті 11, частині другій статті 22, частині першій статті 23, частині другій статті 25 слова «Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

122) у частині шостій статті 9 Закону України «Про лобіювання» (Відомості Верховної Ради, 2024 р., № 18, ст.77) слова «Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

123) у Законі України «Про аграрні ноти» (Відомості Верховної Ради, 2024 р., № 12, ст.65):

у частині другій статті 2 слова «Цивільний кодекс України» замінити словами «Цивільний кодекс України (Кодекс права приватного)»;

у частинах третій та шостій статті 6, частинах четвертій та шостій 7, частині першій статті 18 слова «Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

124) у частині першій статті 3 Закону України «Про мінімальні запаси нафти та нафтопродуктів» (Відомості Верховної Ради, 2023 р., № 134, ст.785) слова «Цивільний кодекс України» замінити словами «Цивільний кодекс України (Кодекс права приватного)»;

125) у Законі України «Про кредитні спілки» (Відомості Верховної Ради, 2023 р., №№ 85-86, ст.315):

у частині третій статті 1 слова «Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України» замінити словами «Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного)»;

у частині другій статті 2 слова «Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України» замінити словами «Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

у статті 59:

у частині першій слова «Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

у частині третій та пункті 2 частини четвертої слова і цифри «пункту 3 частини першої статті 110 Цивільного кодексу України» замінити словами і цифрами «пункту 3 частини першої статті 122 Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

126) у Законі України «Про особливості припинення державних підприємств за рішенням Фонду державного майна України» (Відомості Верховної Ради, 2023 р., № 68, ст.234):

у частині другій статті 1 слова «Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України» замінити словами «Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного)»;

у частині першій статті 19 слова і цифри «статтею 112 Цивільного кодексу України» замінити словами і цифрами «статтею 125 Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

у частині першій статті 24 слова «Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

127) в абзаці п'ятому частини другої статті 1 Закону України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» (Відомості Верховної Ради, 2023 р., № 60, ст.191) слова «Цивільному кодексі України» замінити словами «Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного)»;

128) у частині першій статті 2 «Про авторське право і суміжні права» (Відомості Верховної Ради, 2023 р., № 57, ст.166) слова «Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

129) у статті 55 Закону України «Про систему громадського здоров'я» (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 26, ст.93):

у частині першій слова «Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України» замінити словами «Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

у частині другій слова «Цивільним кодексом України» замінити словами «Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

130) у Законі України «Про акціонерні товариства» (Відомості Верховної Ради, 2023 р., № 18-19, ст.81):

у пункті 27 частини першої статті 2 та частині першій статті 14 слова «Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

в абзаці другому частини сьомої статті 82 слова «Цивільним кодексом України» замінити словами «Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

131) у Законі України «Про адміністративну процедуру» (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 15, ст.50):

у частині сьомій статті 31 слова «Цивільним кодексом України» замінити словами «Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

у частині першій статті 91 слова «Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

132) у частині другій статті 2 Закону України «Про хмарні послуги» (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 15, ст.52) слова «Цивільному кодексі України» замінити словами «Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного)»;

133) у Законі «Про фінансові послуги та фінансові компанії» (Відомості Верховної Ради, 2023 р., № 3-4, ст.10):

у частині першій статті 3 слова «Цивільним кодексом України» замінити словами «Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

в абзаці другому частини першої статті 9 слова «Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

у пункті 4 статті 30 слова і цифри «частині четвертій статті 576 Цивільного кодексу України» замінити словами і цифрами «частині четвертій статті 555 Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

134) у Законі України «Про страхування» (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., №№ 12-13, ст.28)

у частині восьмій статті 51 та частині першій статті 63 слова «Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України» замінити словами «Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

у частині першій статті 66, частині першій статті 97 слова «Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

у частині третій та пункті 4 частини четвертої статті 66 слова і цифри «пункту 3 частини першої статті 110 Цивільного кодексу України» замінити словами і цифрами «пункту 3 частини першої статті 122 Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

у частині першій статті 100 і частині першій статті 106 слова «Цивільним кодексом України» замінити словами «Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

135) у частині першій статті 3 та частині другій статті 19 Закону України «Про мультимодальні перевезення» від 17 листопада 2021 року № 1887-ІХ слова «Цивільним кодексом України» замінити словами «Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

136) у частині четвертій статті 1 «Про Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві» (Відомості Верховної Ради, 2022 р., № 6,

ст.42) слова «Цивільним кодексом України» замінити словами «Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

137) у Законі України «Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності» (Відомості Верховної Ради, 2021 р., № 46, ст.378):

у частині другій статті 1 слова «Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України» замінити словами «Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного)»;

у частині шостій статті 10 слова «Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

138) у частині другій статті 1 Закону України «Про обмеження обігу пластикових пакетів на території України» (Відомості Верховної Ради України, 2021 р., № 31, ст.252) слова «Цивільному кодексі України» замінити словами «Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного)»;

139) у Законі України «Про фінансовий лізинг» від 4 лютого 2021 року № 1201-ІХ:

у частині другій статті 1 слова «Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України» замінити словами «Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного)»;

у статті 3 слова «положеннями Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України» та «положеннями Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

140) у частині першій статті 2 Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» від 17 грудня 2020 року № 1116-ІХ (із наступними змінами) слова «Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України» замінити словами «Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

141) у Законі України «Про електронні комунікації» від 16 грудня 2020 року № 1089-ІХ (із заступними змінами):

в абзаці другому частини третьої статті 25 слова «Земельного та Цивільного кодексів України» замінити словами «Земельного кодексу України та Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

у частині першій статті 112 слова «Цивільного кодексу України» замінити словами «Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

142) частину першу статті 2 Закону України «Про зайнятість населення» (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 24, ст. 243 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«1. Відносини у сфері зайнятості населення регулюються Конституцією України, цим Законом, Кодексом законів про працю України, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), Законом України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття", іншими актами законодавства».

143) у Законі України «Про депозитарну систему України» (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 39, ст.517 із наступними змінами):

частину першу статті 2 викласти в такій редакції:

«1. Законодавство про депозитарну систему України складається з Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), цього Закону, Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки", інших законів України та нормативно-правових актів Комісії та Національного банку України»;

абзац перший частини третьої статті 11 викласти в такій редакції:

«3. Комісія протягом трьох робочих днів з дня отримання заяви про погодження статуту (змін до статуту) та доданих до неї документів надає Центральному депозитарію підтвердження отримання повного пакета документів та контактну інформацію (ім'я (у розумінні Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)), посада, номери засобів зв'язку) посадової особи, відповідальної за організацію розгляду Комісією заяви про погодження статуту (змін до статуту) та доданих до неї документів, або повідомляє офіційним каналом зв'язку про залишення такої заяви без руху у зв'язку з виявленням у поданих документах недоліків та зазначає строк і спосіб їх усунення. Недоліками вважається отримання неповного пакета документів або підписання документів особою, яка не має відповідних повноважень».

144) Частину другу статті 15 Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 32, ст.412 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«2. Порядок відшкодування майнової шкоди та компенсації моральної шкоди визначається Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного) та іншими законами».

145) Абзаци тринадцятий, шістнадцятий і двадцятий частини другої статті 66 Кодексу цивільного захисту України (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 34-35, ст.458) викласти в такій редакції:

«Страхове відшкодування у зв'язку із смертю третьої особи здійснюється особам та у розмірі, що встановлені Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), кожній особі, яка має право на таке відшкодування, рівними частинами з урахуванням того, що»;

«Розмір страхового відшкодування у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я третьої особи, яке призвело до встановлення інвалідності, визначається у розмірі відшкодування, визначеному відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) з урахуванням того, що»;

«Якщо внаслідок страхового випадку сталося ушкодження здоров'я третьої особи і такій особі була здійснена страхова виплата, а в подальшому внаслідок цього страхового випадку такій третій особі була встановлена інвалідність (у тому числі зміна групи інвалідності на вищу) або протягом одного року після страхового випадку внаслідок цього страхового випадку настала смерть третьої особи, страхова виплата здійснюється у розмірі, визначеному відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) та з урахуванням вимог цієї статті, за вирахуванням раніше здійсненої страхової виплати».

146) Абзац другий частини другої статті 3 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 51, ст.716 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«терміни "батьки", "усиновлювачі", "опікуни", "піклувальники", "інші представники" - у значеннях, наведених у Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного)».

147) У Законі України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 26, ст.892 із наступними змінами):

частину першу статті 11-1 викласти в такій редакції:

«1. Особливості реалізації права на спадкування щодо тимчасово окупованої території, передбаченої частиною першою статті 3 цього Закону, регулюються Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

абзац другий частини другої стаття 13 викласти в такій редакції:

«Правочин, стороною якого є суб'єкт господарювання, місцезнаходженням (місцем проживання) якого є тимчасово окупована територія, є нікчемним. На такі правочини не поширюється дія припису абзацу другого частини третьої статті 230 Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)».

148) Частину першу статті 9-1 Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 44, ст.2040 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«У Особливості реалізації права на спадкування щодо населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, регулюються Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)».

149) Абзац другий частини другої статті 1 Закону України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» (Відомості Верховної Ради України, 2020 р., № 22, ст.150 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«Інші терміни у цьому Законі вживаються у значеннях, наведених у Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного) та законах України "Про акредитацію органів з оцінки відповідності", "Про основні засади державної кліматичної політики".

150) Частину другу статті 1 Закон України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 29, ст.262 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«2. Інші терміни вживаються у значенні, наведеному в Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного), законах України "Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку" та "Про житлово-комунальні послуги".

151) Абзац другий частини сьомої статті 63 Закону України «Про Національну поліцію» (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 40-41, ст.379 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«Визначення правових відносин між курсантами закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, яким не виповнилося 18 років, і державою здійснюється відповідно до вимог Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)».

152) У Законі України «Про електронну комерцію» (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 45, ст.410 із наступними змінами):

частину першу статті 2 викласти в такій редакції:

«1. Законодавство України у сфері електронної комерції ґрунтується на Конституції України і складається із Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), законів України "Про захист прав споживачів", "Про рекламу", "Про електронні документи та електронний документообіг", "Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах", "Про телекомунікації", "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги", "Про платіжні послуги", "Про фінансові послуги та фінансові компанії", "Про захист персональних даних", міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Закону та інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до них»;

частину другу статті 9 викласти в такій редакції:

"2. Права та обов'язки постачальника послуг проміжного характеру в інформаційній сфері визначаються договором про надання таких послуг, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), приписами цього Закону та законодавством у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра";

у статті 11:

абзац перший частини другої викласти в такій редакції:

«2. Електронний договір, крім визначених Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного) істотних умов для відповідного виду договору, може містити інформацію про»;

абзац перший частини сьомої викласти в такій редакції:

«7. Електронний договір укладається і виконується в порядку, передбаченому Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), а також іншими актами законодавства»;

абзац перший частини десятої викласти в такій редакції:

«10. Момент виконання продавцем обов'язку передати покупцеві товар визначається згідно з приписами Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) про купівлю-продаж, якщо іншого не встановлено цим Законом».

153) Абзаци перший і п'ятий частини другої статті 21 Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 1, ст.2 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«2. Управління активами здійснюється управителем активом на підставі договору, укладеного відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), з урахуванням особливостей, визначених цим Законом»;

«Управитель активом несе відповідальність за шкоду, заподіяну активу, переданому йому в управління, внаслідок своїх рішень, дій чи бездіяльності, відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)».

154) Пункти 10-7 і 10-8 розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 30, ст.542 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«10-7. На строк дії мораторію на нарахування та сплату грошового зобов'язання за договором кредиту (позики), передбаченого розділом "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), зупиняються строки пред'явлення виконавчих документів до виконання, вчинення виконавчих дій та заходів примусового виконання рішень (у тому числі накладення арешту на кошти), що стосуються стягнення грошового зобов'язання за такими кредитними договорами (договорами позики), а також звернення стягнення на предмет забезпечення за договором застави, іпотеки, які забезпечують виконання зобов'язання за таким кредитним договором (договором позики), з позичальника (його правонаступника) та особи, яка є поручителем, майновим поручителем виконання зобов'язання за таким договором.

10-8. На строк дії мораторію на нарахування та сплату лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу, передбаченого розділом "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), зупиняються строки пред'явлення виконавчих документів до виконання, вчинення виконавчих дій та заходів примусового виконання рішень (у тому числі накладення арешту на майно та кошти) щодо стягнення лізингових та інших платежів за таким договором з лізингоодержувача (його правонаступника) та особи, яка є поручителем, майновим поручителем виконання зобов'язання за таким договором».

155) У Законі України «Про споживче кредитування» (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 1, ст.2 із наступними змінами):

абзац третьої частини другої статті 1 викласти в такій редакції:

«Інші терміни в цьому Законі вживаються у значенні, наведеному в Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного), Законі України "Про захист прав споживачів" та законах України з питань регулювання ринків фінансових послуг»;

пункт 4 частини третьої стаття 9 викласти в такій редакції:

«4) тип процентної ставки (фіксована, змінювана), порядок її обчислення, у тому числі порядок її зміни, а також індекси, що застосовуються для розрахунку змінюваної процентної ставки. Індекс, що застосовується для розрахунку змінюваної процентної ставки, повинен відповідати вимогам, встановленим Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

пункт 6 розділ IV «Прикінцеві та перехідні положення» викласти в такій редакції:

«6. У разі прострочення споживачем у період з 1 березня 2020 року до припинення зобов'язань за договором про споживчий кредит, укладеним до тридцятого дня включно з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення державного регулювання ринків фінансових послуг", у тому числі того, строк дії якого продовжено після набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення державного регулювання ринків фінансових послуг", споживач звільняється від відповідальності перед кредитором за таке прострочення. У тому числі, але не виключно, споживач у разі допущення такого прострочення звільняється від обов'язку сплати кредитором неустойки (штрафу, пені) та інших платежів, передбачених договором про споживчий кредит за прострочення виконання (невиконання, часткове виконання) споживачем зобов'язань за таким договором. Забороняється збільшення процентної ставки за користування кредитом з інших причин, ніж передбачені частиною четвертою статті 1300 Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), у разі невиконання зобов'язань за договором про споживчий кредит у період, зазначений у цьому пункті. Дія положень цього пункту поширюється, у тому числі, на кредити, визначені частиною другою статті 3 цього Закону».

156) Абзац перший частини першої статті 2 Закону України «Про державну підтримку кінематографії в Україні» (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 20, ст.240 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«1. Законодавство про державну підтримку кінематографії складається з Конституції України, Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), цього Закону, законів України "Про культуру", "Про кінематографію", "Про медіа", "Про авторське право і суміжні права", "Про державну допомогу суб'єктам господарювання" та інших законодавчих актів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України».

157) У Законі України «Про ринок електричної енергії» (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 27-28, ст.312 із наступними змінами):

абзац другий частини другої статті 1 викласти в такій редакції:

«Інші терміни вживаються в цьому Законі у значеннях, наведених у Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного), законах України "Про альтернативні джерела енергії", "Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу", "Про захист економічної конкуренції" та інших законах України»;

абзац третій частини п'ятої стаття 49 викласти в такій редакції:

«Оператор малої системи розподілу на території провадження своєї діяльності зобов'язаний застосовувати недискримінаційні умови для користувачів малої системи розподілу. Надання оператором малої системи розподілу послуг з приєднання та послуг з розподілу електричної енергії здійснюється на підставі відповідних договорів, які є публічними договорами приєднання та укладаються з урахуванням Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного). Виставлення оператором малої системи розподілу користувачам інших платежів, пов'язаних із наданням послуг з розподілу електричної енергії на території малої системи розподілу, крім плати за надання послуг з розподілу електричної енергії та штрафних санкцій, пов'язаних з виконанням умов договору, забороняється. Порядок надання оператором малої системи розподілу послуги з приєднання електроустановок осіб, які мають намір стати користувачами малої системи розподілу, перелік та порядок оприлюднення оператором малої системи розподілу інформації на власному офіційному веб-сайті, у тому числі про резерв потужності, у межах якого може бути надано послугу з приєднання електроустановок користувачам, встановлюються кодексом систем розподілу. Максимальна (гранична) плата за надання послуги з приєднання електроустановок користувачів до малої системи розподілу не повинна перевищувати величину плати за приєднання, розраховану відповідно до Методики (порядку) формування плати за приєднання до системи передачі та системи розподілу із застосуванням ставок плати за нестандартне приєднання потужності та ставок плати за створення електричних мереж лінійної частини, встановлених Регулятором для оператора системи розподілу, який є власником найбільшої (за кількістю умовних одиниць енергетичного обладнання) системи розподілу електричної енергії на території області (міст Києва та Севастополя, Автономної Республіки Крим), перелік яких розміщено на офіційному веб-сайті Регулятора, з урахуванням класу напруги точки приєднання».

158) Пункт 12 частини першої статті 15 Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 31, ст.343 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«12) на відшкодування в порядку, встановленому Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), шкоди (збитків), заподіяної (завданих) неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю посадових осіб компетентного органу та інших осіб, які здійснюють заходи державного контролю».

159) Абзац перший частини першої статті 81 Закону України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 38-39, ст.380 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«1. Правові засади залучення приватного інвестора у сфері освіти і науки визначені Конституцією України, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), цим Законом, іншими законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України».

160) У Законі України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 45, ст.400 із наступними змінами):

частину другу статті 1 викласти в такій редакції:

«2. Інші терміни вживаються в цьому Законі у значеннях, наведених у Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного), законах України "Про електронні документи та електронний документообіг", "Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах", "Про захист персональних даних", "Про основні засади забезпечення кібербезпеки України", "Про стандартизацію", "Про технічні регламенти та оцінку відповідності", "Про наукову і науково-технічну експертизу", "Про Національний банк України";

частину першу статті 3 викласти в такій редакції:

«1. Відносини, пов'язані з електронною ідентифікацією та наданням електронних довірчих послуг, регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), законами України "Про інформацію", "Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах", "Про електронні документи та електронний документообіг", "Про захист персональних даних", цим Законом, а також іншими нормативно-правовими актами».

161) У Законі України «Про житлово-комунальні послуги» (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 1, ст.1 із наступними змінами):

частину другу статті 1 викласти в такій редакції:

«2. Інші терміни в цьому Законі вживаються у значеннях, наведених у Цивільному кодексі України (Кодексі права приватного) та інших законах України»;

пункт 10 частини третьої статті 8 викласти в такій редакції:

«10) за письмовою заявою співвласника багатоквартирного будинку діяти від його імені як представник такого співвласника у відносинах з виконавцями комунальних послуг. У такому разі застосовуються приписи Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) про доручення»;

абзац восьмий частини четвертої статті 14 викласти в такій редакції:

«У разі укладення колективного договору до відносин між співвласниками багатоквартирного будинку та уповноваженою співвласниками особою застосовуються приписи Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) про доручення, якщо іншого не встановлено домовленістю між ними»;

абзац п'ятий частини третьої статті 19 викласти в такій редакції:

«У разі укладення договору на технічне обслуговування внутрішньобудинкових систем газопостачання багатоквартирного будинку з іншим суб'єктом господарювання, ніж оператор газорозподільної системи, сторони визначають істотні умови договору на підставі вільного волевиявлення з урахуванням вимог Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного). При цьому управитель багатоквартирного будинку, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку або інша уповноважена співвласниками особа повідомляють про це оператора газорозподільної системи протягом 15 днів з дати укладення такого договору»;

у статті 28:

абзац четвертий частини другої викласти в такій редакції:

«За письмовою заявою співвласника управитель має право діяти від імені та в інтересах співвласника як його представник у відносинах з виконавцями комунальних послуг. У такому разі застосовуються приписи Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) про доручення»;

абзац другий частини четвертої викласти в такій редакції:

«За письмовою заявою співвласника управитель має право діяти від його імені та в інтересах співвласника у відносинах з виконавцями комунальних послуг. У такому разі застосовуються приписи Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) про доручення».

162) Абзац другий частини шостої статті 17 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 12, ст.68 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«Правовий режим державного або комунального майна, внесеного до статутного капіталу господарського товариства, визначається Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)».

163) Частину третю статті 46 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 13, ст.69 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«3. До відносин щодо схвалення значного правочину застосовується також правило абзацу другої частини третьої статті 102 Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)".

164) Частину першу статті 2 Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 32, ст.242 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«1. Законодавство у сфері колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав складається з Конституції України, Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), цього Закону та інших законів, прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, що регулюють відносини у цій сфері».

165) У статті 8 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 38, ст.280 із наступними змінами):

абзаци перший і третій частини другої викласти в такій редакції:

«2. З моменту внесення даних про особу, зниклу безвісти за особливих обставин, до Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин над майном такої особи може бути встановлено опіку в порядку, передбаченому Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)»;

«Опіка над майном особи, зниклої безвісти за особливих обставин, встановлюється, здійснюється та припиняється відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) з урахуванням положень Закону України "Про нотаріат";

абзац перший частини третьої викласти в такій редакції:

«3. У разі якщо обидва з батьків дитини є особами, зниклими безвісти за особливих обставин, над такою дитиною встановлюється опіка/піклування у

порядку, передбаченому Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного)».

166) У Кодексі України з процедур банкрутства (Відомості Верховної Ради України, 2019 р., № 19, ст.74):

частину сьому статті 51 викласти в такій редакції:

«7. План санації не впливає на вимоги кредитора до третіх осіб, якщо кредитор з такими вимогами проголосував проти схвалення плану санації. Затвердження судом плану санації щодо первісного зобов'язання не припиняє пов'язані з ним додаткові зобов'язання згідно із Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), якщо заставодержатель проголосував проти такого плану»;

у статті 92:

абзац п'ятий частини першої викласти в такій редакції:

«виявлення ліквідатором страховика, який здійснює ліквідацію страховика на підставі пункту 3 частини першої статті 122 Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), недостатності вартості майна такого страховика для задоволення вимог кредиторів»;

частину другу викласти в такій редакції:

«2. Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство страховика може бути подана до господарського суду боржником, від імені якого виступає ліквідатор страховика, призначений судом за клопотанням Національного банку України згідно з Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), або Національним банком України.

Господарський суд у судовому засіданні за участю сторін ухвалює постанову про визнання страховика банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру у разі неплатоспроможності страховика або у разі недостатності вартості майна страховика для задоволення вимог кредиторів у межах процедури, передбаченої статтею 122 Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»:

у статті 93-3:

абзац третій частини другої викласти в такій редакції:

«виявлення ліквідатором кредитної спілки, який здійснює ліквідацію кредитної спілки на підставі статті 122 Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного), недостатності вартості майна кредитної спілки для задоволення вимог кредиторів»;

частину третю викласти в такій редакції:

«3. Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство кредитної спілки може бути подана до господарського суду боржником, від імені якого виступає ліквідатор кредитної спілки, призначений судом за клопотанням

Національного банку України згідно з Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного) або Національним банком України.

Господарський суд у судовому засіданні за участю сторін ухвалює постанову про визнання кредитної спілки банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру в разі неплатоспроможності кредитної спілки або в разі недостатності вартості майна кредитної спілки для задоволення вимог кредиторів у межах процедури, передбаченої статтею 122 Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного)»;

підпункт «а» пункту 2 частини другої статті 94 викласти в такій редакції:

«а) заміна відповідно до Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) зобов'язань, які існували станом на дату ліквідаційного нетінгу, новими грошовими зобов'язаннями, сума яких дорівнює вартості зобов'язання, розрахованій відповідно до пункту 1 цієї частини. При цьому вважається, що строк виконання вимог за такими новими грошовими зобов'язаннями настав»;

частину шосту статті 127 викласти в такій редакції:

«б. План реструктуризації боргів не впливає на вимоги кредитора до третіх осіб, якщо кредитор з такими вимогами проголосував проти схвалення плану реструктуризації боргів боржника. Затвердження судом плану реструктуризації боргів щодо первісного зобов'язання не припиняє пов'язані з ним додаткові зобов'язання згідно із Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), якщо заставодержатель проголосував проти такого плану».

167) Частину першу статті 80 Закону України «Про фахову передвищу освіту» (Відомості Верховної Ради України, 2019 р., № 30, ст.119 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«1. У сфері фахової передвищої освіти може здійснюватися співпраця з приватним інвестором, у тому числі із залученням приватних інвестицій. Правовими засадами залучення приватного інвестора у сфері освіти є Конституція України, Цивільний кодекс України (Кодекс права приватного), цей Закон, інші законодавчі акти, а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України».

168) Частину першу статті 2 Закону України «Про концесію» (Відомості Верховної Ради України, 2019 р., № 48, ст.325 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«1. Відносини, що виникають у зв'язку з реалізацією концесій, регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України (Кодексом права приватного), Земельним кодексом України, цим Законом, іншими нормативно-правовими актами, прийнятими на виконання цього Закону, а

також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України».

4. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк з дня, наступного за днем опублікування цього Кодексу:

1) провести аналіз норм цього Кодексу, розробити та внести на розгляд Верховної Ради України проекти законів, спрямовані на виконання його вимог.

2) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом;

3) інформувати Верховну Раду України про стан виконання цього Кодексу порядком, встановленим Законом України “Про правотворчу діяльність”.

**Голова Верховної Ради
України**

